مۇھەممەد يۈسۈپ

ئىسلام دىنىدىن ساۋات

ئەقىدە، ئىبادەت، ئەخلاق، پەيغەمبىرىمىزنىڭ ھاياتى،

مۇئامىلە ۋە ھالال-ھارام ھەققىدە قىسچە بايان

مۇھەممەد يۈسۈپ
ئىسلام دىنىدىن ساۋات

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

مۇھەممەد يۈسۈپ

ئىسلام دىنىدىن ساۋات

ئەقىدە، ئىبادەت، ئەخلاق، پەيغەمبىرىمىزنىڭ ھاياتى، مۇئامىلە ۋە ھالال-ھارام ھەققىدە قىسقىچە بايان

ح محمد يوسف تورسون، ١٤٣٠هـ

فهرسة مكتبة الملك فهد الوطنية أثناء النشر

تورسون، محمد يوسف
تعليم الاسلام للاطفال . / محمد يوسف تورسون. - الرياض،
١٤٣٠هـ
.. ص؛ .. سم

ردمك: ٨-٢٦٧٠-٠٠-٦٠٣-٩٧٨

(النص باللغة الايغورية)

١-الاسلام ٢-كتب الأطفال - السعودية أ. العنوان
ديوي ٢١٠ ٣٥٣٢/ ١٤٣٠

رقم الايداع: ٣٥٣٢/ ١٤٣٠
ردمك: ٨-٢٦٧٠-٠٠-٦٠٣-٩٧٨

www.uyghurkitap.com

بۇ ئەسىرىمنى ئىلمىي خىزمەتلىرىمدە ماڭا يۆلەكچى بولغان، پەرزەنتلىرىمنى قاتارغا قوشۇش يولىدا چېچىنى سۈپۈرگە قىلىۋاتقان ھايات شېرىكىم زەيتۇنەم ئابدۇلئەھەتكە بېغىشلايمەن.

-ئاپتور

تعليم الإسلام للأطفال

في بيان

العقيدة ، العبادة، الأخلاق، السيرة، المعاملات، الحلال والحرام

تأليف: محمد يوسف تورسون

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

بسم الله الرحمن الرحيم

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان ئالللاھ تائالانىڭ نامى بىلەن باشلايمەن

بارچە مەدھىيە ۋە گۈزەل ماختاشلار ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى ۋە مۆمىنلەرنىڭ مەدەتكارى جانابى ئالللاھ تائالاغا خاستۇر. ئالللاھ تائالاغا مەۋجۇداتنىڭ سانىچە ھەمدۇ سانا ئېيتىمەن. ھەق دىنىنى ئىنسانىيەتكە يەتكۈزۈش ئارقىلىق ئۇلارنى كۇپرى، زالالەت ۋە ئازغۇنلۇقنىڭ قاراڭغۇلۇقلىرىدىن قۇتۇلدۇرۇپ، ئىمان، ھىدايەت ۋە ھەقىقەتنىڭ نۇرىغا يېتەكلىگەن سۆيۈملۈك پەيغەمبىرىمىز ھەزرىتى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا، ئۇنىڭ ئائىلە - تاۋابىئاتلىرىغا ۋە ئۇنىڭ يولىنى داۋاملاشتۇرۇپ بىزلەرگىچە يەتكۈزگەن ساھابىلىرىغا، شۇنداقلا تا قىيامەتكىچە ھەق يولدا يۈرگەن مۆمىنلەرگە سالام يوللايمەن.

ھۆرمەتلىك كىتابخان! قولىڭىزدىكى ”ئىسلام دىنىدىن ساۋات“ ناملىق بۇ ئەسەر چوڭ - كىچىك ھەممىگە ئاممىباپ، چۈشىنىشلىك ھەم ئىخچام قىلىپ ھازىرلاندى. كىتابنىڭ تۈزۈلىشى مۇنداق بولدى:

بىرىنچى بۆلۈم : ئېتىقاد ۋە ئۇنىڭغا مۇناسىۋەتلىك مەسىلىلەر

ئىككىنچى بۆلۈم: ئىبادەت ۋە ئۇنىڭ تۈرلىرى ھەم ئەھكاملىرى

ئۈچىنچى بۆلۈم: ئەخلاق ۋە ئۇنىڭ ئەھمىيىتى

تۆتىنچى بۆلۈم: مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ تەرجىمھالى

بەشىنچى بۆلۈم: مۇئامىلە ۋە ئۇنىڭ ئەھكاملىرى

ئالتىنچى بۆلۈم: ھارام ۋە چەكلەنگەن ئىشلار

ھازىرقى زامان مۇسۇلمانلىرى ئىچىدە يۈز بەرگەن ئەڭ زور كىرىزىس دىيانەت بىلەن ئەخلاق ئىككىسىنى بىر - بىرىگە باغلىيالماسلىق، ئېنىقراق قىلىپ ئېيتقاندا، بەزى كىشىلەرنىڭ شەكلىي ئىبادەتلەرنى ئورۇنداپ قويۇش بىلەن كۇپايىلىنىپ، ئەخلاقنى تەرەپلەرگە ئەھمىيەت بەرمەسلىكى ، يەنە بەزىلەرنىڭ ئەدەب-ئەخلاق ئىشلىرىغا ئەھمىيەت بېرىپ، ئىبادەت مەسىلىلىرىگە كۆڭۈل بۆلمەسلىكىدىن ئىبارەت بولغان كىرىزىستۇر.

مەن بۇ كىتابتا، ئەخلاققا ئالاھىدە كەڭ يەر ئايرىدىم. ھەقىقىي دىندارلىقنىڭ ۋە تەلەپكە لايىق مۇسۇلمانلىقنىڭ پەقەت ساغلام ئېتىقاد ۋە گۈزەل ئەخلاق بىلەن بولىدىغانلىقىنى، ئەخلاقنىڭ مەرتىبىسى ئىمان بىلەن ئوخشاش دەرىجىدە ئىكەنلىكىنى،

گۈزەل ئەخلاقنىڭ ئىبادەت ئىكەنلىكىنى، تەلەپكە لايىق قىلىنغان ئىبادەتلەرنىڭ چوقۇم ئەخلاقنى ئىسلاھ قىلالايدىغانلىقىنى، ئەكسىچە بەزى دىندارلارنىڭ ئەخلاقىدىكى ناچارلىقلار ئۇلار قىلغان ئىبادەتلەرنىڭ نەپسنى ۋە روھنى پاكلاش، ئەخلاقنى ئىسلاھ قىلىشتىن ئىبارەت مېۋىسىنى بېرەلمىگەنلىكى سەۋەبتىن ئىكەنلىكىنى چۈشەندۈرۈشكە تىرىشتىم.

بۇ ئەسەرنى ھازىرلاش ئۇزۇن مۇددەتلىك قىيىن ۋە جاپالىق ئەمگەك بولدى. بۇ ئەسەرنىڭ ئومۇمغا مەنپەئەتلىك، چۈشىنىشلىك ۋە تولۇق بىر ئەسەر بولۇپ چىقىشى ئۈچۈن ئىقتىدارىمنىڭ يېتىشىچە تىرىشتىم، ئەڭ ئىلغار ۋە ئومۇمي مۇسۇلمانلار ئارىسىدا ئىختىلاپسىز پىكىرلەر بىلەن بېيىتتىم. دوستلىرىمنىڭ، كەسپداشلىرىمنىڭ پىكىرلىرىنى ئالدىم ۋە ئاخىرقى نۇسخىنى ئۇلار كۆرۈپ چىققاندىن كېيىن مۇقىملاشتۇردۇم.

بۇ ئەسەرنىڭ ھەر بىر ئۇيغۇرنىڭ ئۆيىدە بىر نۇسخىدىن بولۇشىنى ئۈمىد قىلىمەن.

- مۇھەممەد يۈسۈپ

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

مۇندەرىجە

مۇندەرىجە 7
دىن ھەققىدە قىسقىچە چۈشەنچە 27
ئىنسان ۋە دىن 28
دىنىي ئاڭ ئىنسانلار بىلەن بىرگە يارىتىلغان 28
ئاللاھنىڭ دىنى ئەزەلدىن بىردۇر 28
دۇنيادا ھەق دىن بىردۇر 29
ئاللاھنىڭ دىنى پۈتۈن ئىنسانىيەتكە كەلگەن 29
دىن ئىجتىمائىي زۆرۈرىيەتتۇر 30
ئىنسانلار ئىچكى دۇنياسىدىن باشقۇرىلىدۇ 30
ئىلىم ـ پەن دىننىڭ رولىنى ئويىنيالمايدۇ 31
ئىسلام دىنى 31
ئېتىقادقا مۇناسىۋەتلىك مەسىلىلەر 33
دىن ۋە ئۇلارنىڭ تۈرلىرى 33
ئىسلام دىنى ۋە ئۇنىڭ غايىسى 35
ئىماننىڭ ئاساسىي پرىنسىپى 35
ئىبادەت ۋە ئۇنىڭ تۈرلىرى 36
ئەخلاق، ئۇنىڭ ئەھمىيىتى ۋە تۈرلىرى 36
كەلىمە تەييىبە ۋە ئۇنىڭ مەنىسى 37
ئاللاھقا ئىمان كەلتۈرۈش 38
ئاللاھنىڭ ئىسىل سۈپەتلىرى 38
ئاللاھقا ئىمان كەلتۈرۈش ئۆز ئىچىگە ئالىدىغان ھەقىقەتلەر 40
ئاللاھنىڭ ئىنسانلار ئۈستىدىكى ھەققى 41
ئاللاھنىڭ گۈزەل ئىسىملىرى 41
روھىي ئالەملەر 46
پەرىشتىلەرگە ئىمان كەلتۈرۈش 46

پەرىشتىلەرگە ئىمان كەلتۈرۈش ئۆز ئىچىگە ئالىدىغان ھەقىقەتلەر 47
پەرىشتىلەرنىڭ خاراكتېرى ۋە ۋەزىپىلىرى.. 47
جىنلار ۋە ئۇلارنىڭ خاراكتېرى 49
شەيتانلار ۋە ئۇلارنىڭ ۋاراكتېرى 50
ئاللاھنىڭ كىتابلىرىغا ئىمان كەلتۈرۈش.. 52
ئاللاھ چۈشۈرگەن كىتابلار 52
ئاللاھنىڭ كىتابلىرىغا ئىمان كەلتۈرۈش ئۆز ئىچىگە ئالىدغان ھەقىقەتلەر......... 54
قۇرئان كەرىم 54
پەيغەمبەرلەرگە ئىمان كەلتۈرۈش 57
پەيغەمبەرلەرنىڭ سانى 57
پەيغەمبەرلەرنىڭ دەلىللىرى.. 58
پەيغەمبەرلەرگە ئىمان كەلتۈرۈش ئۆز ئىچىگە ئالىدىغان ھەقىقەتلەر............. 59
مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام 60
سۈننەت ۋە ئۇنىڭ ئىسلامدىكى ئورنى.. 61
قازا ۋە قەدەرگە ئىمان كەلتۈرۈش 64
قازا ۋە قەدەرنىڭ مەنىسى.. 64
قازا ۋە قەدەرگە ئىمان كەلتۈرۈش ئۆز ئىچىگە ئالىدىغان ھەقىقەتلەر 66
قازا ۋە قەدەرگە ئىمان كەلتۈرۈش بىلەن سەۋەبنىڭ مۇناسىۋىتى.................. 67
قازا ۋە قەدەرگە ئىمان كەلتۈرۈشنىڭ پايدىسى.. 68
ھىدايەت ۋە زالالەت 69
ھىدايەت ۋە ئۇنىڭ تۈرلىرى 69
تەۋەككۈل ۋە ئۇنىڭ شەرتى 71
قازا ۋە قەدەرگە مۇناسىۋەتلىك سوئاللارغا جاۋاب............................... 72
ئىنساننىڭ ئىختىيارىدا بولمايدىغان ئىشلار 73
لەۋھۇلمەھپۇز ۋە ئىنسانلارنىڭ ئىشلىرىنىڭ خاتىرىلىنىشى........................ 74
قىيامەت كۈنىگە ئىمان كەلتۈرۈش 76
قىيامەت كۈنىگە ئىمان كەلتۈرۈش ئۆز ئىچىگە ئالىدىغان ئىككى ھەقىقەت 76
قايتا تىرىلىشكە ئىنكار قىلغۇچىلارغا رەددىيە 77
قىيامەت ۋە ئۇنىڭ ئالامەتلىرى 80
قەبرىدىكى تىرىلىش ۋە ئۇنىڭ دەلىللىرى 81
بەرزەخ ئالەمى 82

قەبرىنىڭ نېمىتى ۋە ئازابى 82
قىيامەت كۈنىدە بولىدىغان ئىشلار 84
جەننەت بىلەن دوزاخ ۋە ئۇلارنىڭ مەڭگۈلۈكى 88
ئىبادەت ھەققىدە قىسقىچە چۈشەنچە 93
ئىبادەت روھىنىڭ غىزاسىدۇر 94
ئىبادەت ۋە ئۇنىڭغا مۇناسىۋەتلىك مەسىلىلەر 95
ئىسلام دىنىنىڭ ئاساسىي ئىبادەتلىرى 95
ئىبادەتلەرنىڭ تۈرلىنىشى 96
بالىلارنىڭ بالاغەتكە يېتىشى ۋە ئۇنىڭ ئالامەتلىرى 97
شەرىئەت ئىستىلاھلىرى ۋە ئۇلارنىڭ مەنىسى 97
پەرز 97
ۋاجىب 99
سۈننەت 99
ھارام 100
مەكرۇھ تەھرىمى 101
مەكرۇھ تەنزىھى 101
مۇباھ 101
مۇباھ ئىشلارنىڭ ئىبادەت قاتارىغا ئۆتۈشى 102
پاكىزلىق ۋە ئۇنىڭغا مۇناسىۋەتلىك مەسىلىلەر 104
پاكلىنىشقا بولىدىغان سۇلارنىڭ تۈرلىرى 105
ئىستىنجا ۋە ئىستىبرا ھەققىدىكى مەسىلىلەر 106
ھاجەتخانىغا كىرىش ۋە چىقىش ئەدەپلىرى 107
نىجاسەتنىڭ تۈرلىرى ۋە پاكلىنىش ئۇسۇلى 108
تاھارەت ۋە ئۇنىڭغا مۇناسىۋەتلىك مەسىلىلەر 111
تاھارەتنىڭ پەرزلىرى ۋە سۈننەتلىرى 111
تاھارەت ئېلىشنىڭ قائىدە- تەرتىپى 112
مىسۋاك ۋە ئۇنىڭ ئەھمىيىتى 113
تاھارەتنى بۇزىدىغان ئامىللار 114
تاھارەتنى بۇزمايدىغان ئىشلار 114
ئاياللارغا مەسھى قىلىشقا مۇناسىۋەتلىك مەسىلىلەر 115
مەسھى قىلىش ئۇسۇلى 115

مەسھىنىڭ مۇددىتى 115
مەسھىنى بۇزىدىغان ئامىللار 116
مەسھىگە مۇناسىۋەتلىك ئىشلار 116
ئاياللارغا خاس ھاللار ۋە ئۇنىڭ ئەھكاملىرى 117
ئاياللارنىڭ ئايلىق ھالى 117
ئاياللارنىڭ تۇغۇتلۇق ھالى 117
ئاياللارنىڭ ئۈزرۈلۈك ھالى 118
تاھارەتسىز ۋە جۇنۇپ كىشى ئۇچۇن مەنئى قىلىنغان ئىشلار 119
غۇسلى ۋە ئۇنىڭغا مۇناسىۋەتلىك مەسىلىلەر 119
غۇسلى قىلىشنى كېرەك قىلىدىغان ئىشلار 119
غۇسلىنىڭ تۈرلىرى 120
غۇسلىنىڭ پەرز ۋە سۈننەتلىرى 120
غۇسلى قىلىشنىڭ قائىدە ـ تەرتىبى 121
تەيەممۇم ۋە ئۇنىڭغا مۇناسىۋەتلىك مەسىلىلەر 122
تەيەممۇمنى كېرەك قىلىدىغان سەۋەبلەر 122
تەيەممۇمنىڭ پەرزلىرى ۋە سۈننەتلىرى 122
تەيەممۇم قىلىشنىڭ قائىدە-تەرتىبى 122
تەيەممۇمنى بۇزىدىغان ئامىللار 122
ناماز ۋە ئۇنىڭ ئەھكاملىرى 122
نامازنىڭ ئەھمىيىتى ۋە ئىسلامدىكى ئورنى 122
نامازنىڭ تەلەپكە لايىق ئوقۇلىشىغا مۇناسىۋەتلىك مەسىلىلەر 122
«خۇشۇئ» نامازنىڭ جېنىدۇر 122
«خۇشۇئ» نىڭ ھۆكمى 122
«خۇشۇئ»نى ھاسىل قىلىشنىڭ چارىلىرى 122
«خۇشۇئ» غا زىيان يەتكۈزىدىغان ئىشلار 122
ئىسلام دىنىدىكى نامازلارنىڭ تۈرلىرى 122
بەش ۋاخ نامازنىڭ ھۆكمى ۋە تەرك ئېتىشنىڭ گۇناھى 122
نامازنىڭ شەرتلىرى 122
بەش ۋاخ نامازنىڭ ۋاقىتلىرى 122
ناماز ئوقۇش مەنئى قىلىنغان ۋاقىتلار 122
ئەزان ۋە ئۇنىڭ ئەھكاملىرى 122

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

ئەزان ئوقۇشنىڭ شەرتلىرى......................................122
تەكبىر ۋە ئۇنىڭ ئەھكاملىرى.....................................122
ئەۋرەت ۋە ئۇنىڭ چەك-چېگرىسى.................................122
قىبلە توغرۇلۇق مەسىلىلەر 122
قىبلىگە يۈز كەلتۈرۈشنىڭ ئەدەپلىرى 122
نىيەت توغرۇلۇق مەسىلىلەر...122
بەش ۋاخ نامازنىڭ رەكئەتلىرى 122
نامازنىڭ ئىچىدىكى ئىشلارغا مۇناسىۋەتلىك ئەھكاملار.....................122
نامازنىڭ پەرزلىرى 122
نامازنىڭ ۋاجىبلىرى...122
نامازنىڭ سۈننەتلىرى 122
نامازنىڭ ئەدەپلىرى 122
ناماز ئوقۇشنىڭ قائىدە ـ تەرتىبلىرى..122
بامدات نامىزىنىڭ ئوقۇلىشى...122
پېشىن نامىزىنىڭ ئوقۇلىشى...122
ئەسىر نامىزىنىڭ ئوقۇلىشى..122
شام نامىزىنىڭ ئوقۇلىشى 122
خۇپتەن نامىزىنىڭ ئوقۇلىشى 122
ۋىتىر نامىزى ۋە ئۇنىڭ ئوقۇلىشى 122
نامازدىن كېيىن ئوقۇش تەۋسىيە قىلىنغان دۇئالار.........................122
نامازدىكى مەكرۇھلار ۋە نامازنى بۇزىدىغان ئامىللار.........................122
نامازغا مۇناسىۋەتلىك مەسىلىلەر 122
نامازنى توختىتىش ياكى كېچىكتۈرۈشنى ۋاجىب ياكى جائىز قىلىدىغان ئىشلار...122
نامازدا شۈبھە..122
سەجدە سەھۋى ۋە ئۇنىڭ ئەھكاملىرى 122
سەجدە سەھۋى قىلىشنى ۋاجىب قىلىدىغان ئەھۋاللار.......................122
سەجدە سەھۋىنىڭ ۋاقتى ۋە كەتپىيىتى 122
سەجدە سەھۋىگە مۇناسىۋەتلىك مەسىلىلەر..............................122
سۈتىر ۋە ئۇنىڭغا مۇناسىۋەتلىك مەسىلىلەر...............................122
تىلاۋەت سەجدىسى ۋە ئۇنىڭ ئەھكاملىرى 122
تىلاۋەت سەجدىسىنى ۋاجىب قىلىدىغان سەۋەبلەر 122

تىلاۋەت سەجدىسىنىڭ ۋاقتى ۋە كەيپىيىتى 122
تىلاۋەت سەجدىسىگە مۇناسىۋەتلىك مەسىلىلەر 122
قازا نامازلارغا ئائىت مەسىلىلەر........ 122
قازا نامازلارنى ئوقۇش تەرتىپى 122
قازاسى ئوقۇلىدىغان نامازلار........ 122
نامازنىڭ كاپارىتى يوق 122
نامازلارنى جەمئى قىلىپ ئوقۇشقا مۇناسىۋەتلىك مەسىلىلەر 122
قاتناش قۇراللىرى ئۈستىدە ناماز ئوقۇش مەسىلىسى 122
نامازنىڭ تۈرلىرى 122
جامائەت نامىزى 122
مەسجىدكە بېرىشنىڭ ئەدەبلىرى........ 122
ئىماملىق ۋە ئۇنىڭ شەرتلىرى........ 122
ئىمامغا ئەگىشىشنىڭ شەرتلىرى 122
جامائەت سېپى ۋە جامائەتكە ئۈلگۈرۈش مەسىلىسى 122
جامائەت بىلەن ئىمامنىڭ ئىشلىرى 122
جۈمە نامىزى 122
جۈمە نامىزى ۋە ئۇنى ئادا قىلىش قائىدىلىرى 122
خۇتبە ۋە ئۇنىڭغا مۇناسىۋەتلىك مەسىلىلەر 122
جۈمە كۈنىدىكى سۈننەت ئەمەللەر 122
جۈمە نامىزىنى تەرك ئېتىشنىڭ گۇناھى........ 122
يولۇچىلار نامىزى 122
يولۇچىلارغا ئائىت ھۆكۈملەر 122
ھېيت نامازلىرى 122
ھېيت نامازلىرىغا بېرىشتىكى سۈننەت ئەمەللەر........ 122
تەراۋىھ نامىزى........ 122
تەراۋىھ نامىزىغا مۇناسىۋەتلىك مەسىلىلەر 122
كېسەل كىشىنىڭ ناماز ئوقۇش كەيپىيىتى........ 122
ئىما - ئىشارەت 122
ئىستىسقا، كۇسۇف، خۇسۇف ۋە قورقۇنچ نامازلىرى 122
ئىستىسقا نامىزى ۋە ئۇنىڭ ئوقۇلىشى 122
كۇسۇف نامىزى ۋە ئۇنىڭ ئوقۇلىشى 122

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى

قورقۇنچ نامىزى ۋە ئۇنىڭ ئوقۇلۇشى 122
مۇستەھەب نامازلار 122
تەھىيەتۇل مەسجىد نامىزى 122
چاشگاھ نامىزى 122
تەھەججۇد (كېچە) نامىزى 122
تاۋاپ نامىزى 122
نەپلە نامازلار 122
تەۋبە نامىزى 122
ئىستىخارە نامىزى 122
ئىستىخارە دۇئاسى 122
ھاجەت نامىزى 122
ئەۋۋابىين نامىزى 122
جىنازا نامىزى 122
نامىزى ئوقۇلمايدىغانلار 122
جىنازا نامىزى ئوقۇشنىڭ شەرتلىرى 122
جىنازا نامىزىنىڭ پەرز ۋە ۋاجىبلىرى 122
جىنازا نامىزىنىڭ سۈننەتلىرى ۋە ئوقۇش كەيپىيتى 122
جىنازا نامىزىدا ئوقۇلىدىغان دۇئالار 122
سەكەراتقا چۈشكەن ئادەم ئۈچۈن قىلىدىغان ئىشلار 122
مېيىتنى دەپنە قىلىشتىن ئاۋۋال قىلىدىغان ئىشلار 122
كېپەن ۋە ئۇنىڭ ئۆلچىمى 122
مېيىتنى كېپەنلەش ئۇسۇلى 122
مېيىتنى دەپنە قىلىش ۋە ئۇنىڭ قائىدىسى 122
قەبرە ۋە ئۇنىڭغا مۇناسىۋەتلىك مەسىلىلەر 122
شېھىد ۋە ئۇنى يەرلەش ئۇسۇلى 122
زاكات ۋە ئۇنىڭ ئەھكاملىرى 122
زاكات پەرز بولىدىغان كىشىلەر ۋە زاكات ئۆلچىمى 122
زاكات كېلىدىغان ماللار 122
نەق پۇلنىڭ زاكىتى 122
تىجارەت ماللىرىنىڭ زاكىتى 122
چارۋا ماللىرىنىڭ زاكىتى 122

ئاشلىق ۋە زىرائەتلەرنىڭ زاكىتى 122
يەر ئاستى بايلىقلىرىنىڭ زاكىتى 122
شىركەت ھەسسىدارلىقىنىڭ زاكىتى 122
زاكات كەلمەيدىغان نەرسىلەر 122
زاكات بېرىشنىڭ ۋاقتى 122
زاكات بېرىلىدىغانلار 122
زاكات بېرىلمەيدىغانلار 122
زاكاتقا مۇناسىۋەتلىك سوئاللارغا جاۋاب 122
روزا ۋە ئۇنىڭ ئەھكاملىرى 122
روزا تۇتۇشى پەرز بولغانلار 122
روزىنى بۇزىدىغان ئامىللار 122
روزىنىڭ كاپارىتى 122
روزىنىڭ قازاسى 122
روزىنىڭ تۈرلىرى 122
رامىزان ئېيىنىڭ ئۇلۇغلىقى 122
رامىزان ئېيىدىكى ئەڭ پەزىلەتلىك ۋاقىتلار 122
روزا تۇتماسلىققا رۇخسەت قىلىنغانلار 122
روزىنىڭ فىدىيەسى 122
فىتىر سەدىقىسى (سەدەقايى پىترى) ۋە ئۇنىڭ ئەھكاملىرى 122
فىتىر سەدىقىسى بېرىش ۋاجىب بولغانلار 122
فىتىر سەدىقىسىنى بېرىش ۋاقتى 122
فىتىر سەدىقىسىنى بېرىلىدىغانلار 122
ئېتىكاپ ۋە ئۇنىڭ ئەھكاملىرى 122
ئېتىكاپنىڭ شەرتلىرى 122
روزىغا مۇناسىۋەتلىك سوئال-جاۋابلار 122
ھەج ۋە ئۆمرە 122
ھەج پەرز بولىدىغان كىشىلەر 122
ھەجگە بېرىشتىن بۇرۇن قىلىشقا تېگىشلىك ئىشلار 122
ھەجنىڭ تۈرلىرى 122
ھەجنىڭ پەرز، ۋاجىب ۋە سۈننەتلىرى 122
ئېھرام ئىچىدە چەكلەنگەن ئىشلار 122

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

چەكلەنگەن ئىشلارنىڭ جازاسى ۋە مىقدارى 122
ئىھرام ئىچىدە رۇخسەت قىلىنغان ئىشلار 122
ھەج ۋە ئۆمرىدا ئاياللارغا خاس ئەھكاملار 122
ئۆمرە ۋە ئۇنىڭ ئەھكاملىرى 122
قۇربانلىقتا مۇناسىۋەتلىك مەسىلىلەر 122
قۇربانلىقنىڭ تۈرلىرى 122
قۇربانلىق قىلىنىدىغان ماللار ۋە ئۇلارنىڭ سۈپىتى 122
قۇربانلىقنىڭ گۆشىگە مۇناسىۋەتلىك مەسىلىلەر 122
ساۋاب ۋە گۇناھقا مۇناسىۋەتلىك سوئال-جاۋابلار 122
ساۋابلىق ئىشلارنىڭ تۈرلىرى 122
ساۋاب بولىدىغان ئىشلار 122
گۇناھ ۋە گۇناھنىڭ تۈرلىرى 122
گۇناھ سانالغان ئىشلار 122
ئەخلاق ھەققىدە قىسقىچە چۈشەنچە 122
گۈزەل ئەخلاق مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ پەيغەمبەرلىكىنىڭ غايىسىدۇر 122
ئىبادەتلەرنىڭ نىگىزى ئەخلاقتۇر 122
ئىبادەت بىلەن ئەخلاق ئايرىلمايدىغان بىر پۈتۈنلۈك 122
ئىبادەتتىن ئەخلاقىي نىسۋە ئالالمىغانلار قىيامەتتە قۇرۇق قال قالىدۇ 122
روھى دۇنياسى گۈزەل بولغانلارنىڭ ئىش-ھەرىكەتلىرىمۇ گۈزەل بولىدۇ 122
گۈزەل ئەخلاق جەننەتنىڭ يولىدۇر 122
گۈزەل ئەخلاق ئىماننىڭ قولدىشىدۇر 122
ئەخلاقتا مۇناسىۋەتلىك مەسىلىلەر 122
گۈزەل ئەخلاق 122
يامان ئەخلاق 122
ئىسلام دىنىدا ئەخلاق چۈشەنچىسى 122
بىزنىڭ ئەخلاقىي بۇرچىمىز 122
دىنىمىزغا قارىتىلغان بۇرچىمىز 122
ئۆزىمىزگە قارىتىلغان بۇرچىمىز 122
ئائىلە ئەزالىرىمىزغا قارىتىلغان بۇرچىمىز 122
ۋەتەنگە، خەلقىمىزگە ۋە ئىنسانىيەتكە قارىتىلغان بۇرچىمىز 122
تەبىئەتكە قارىتىلغان بۇرچىمىز 122

گۈزەل ئەخلاقلىق مۇسۇلماننىڭ سۈپىتى........................122
گۈزەل ئەخلاقلىق مۇسۇلمان قىلمايدىغان ئىشلار.................122
يىگانە ئۈلگە مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامدۇر 122
پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەخلاقىدىن ئۆرنەكلەر.........................122
پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھاياتىنى ئۆگىنىشنىڭ ئەھمىيتى 122
ئىسلامدىن بۇرۇنقى ۋەزىيەت....................................122
ئىسلامدىن بۇرۇنقى ئەرەبلەرنىڭ دىنىي ئېتىقادى........................122
مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ دۇنياغا كېلىشى ۋە باللىق دەۋرى 122
مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ پەيغەمبەرلىكى ۋە مەككە دەۋرى 122
ئىسلام دەۋىتىنىڭ باشلىنىشى..122
مۇسۇلمانلارنىڭ ھەبەششتانغا ھىجرىتى...................................122
مۇشرىكلارنىڭ مۇھاسىرىسى 122
قايغۇلۇق يىل...122
ئىسرا ـ مىراج 122
ئەقەبە بەيئەتلىرى 122
پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھىجرىتى.....................................122
ئىسلام دەۋىتىنىڭ مەدىنە دەۋرى 122
مەسجىد نەبەۋى 122
تۇنجى ئىسلام دۆلىتى ۋە ئىنسان ھەقلىرى 122
مەدىنە دەۋرىنىڭ ئالاھىدىلىكلىرى......................................122
پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ غازاتلىرى.....................................122
ئىسلام دىنىنىڭ تىنچلىق ۋە ئۇرۇش ماۋزۇسىدىكى پرىنسىپى 122
ئىسلام تارىخىدىكى چوڭ كۆلەملىك تۇنجى ئۇرۇش بەدىر ئۇرۇشى 122
ئوھۇد ئۇرۇشى 122
خەندەك ئۇرۇشى 122
ھۇدەيبىيە كېلىشىمى..122
ھۇدەيبىيە كېلىشىمىنىڭ مەزمۇنى...122
ھۇدەيبىيە كېلىشىمىنىڭ بۇزۇلىشى...122
پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ كەبىنى زىيارەت قىلىشى 122
مۇئتە ئۇرۇشى 122
مەككىنىڭ ئازات قىلىنىشى 122

تەبۇك ئۇرۇشى 122
ھۇنەين ئۇرۇشى 122
ۋىدالىشىش ھەججى... 122
ۋىدا خۇتبىسى ۋە ئۇنىڭ مەزمۇنى 122
ۋىدا خۇتبىسىدىن كېيىنلا چۈشكەن ئايەت 122
پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ۋاپاتى 122
ساھابىلارنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا بولغان سۆيگۈسىدىن ئۆرنەكلەر... 122
ئەبۇ بەكرىنىڭ ئۇسسۇزلىقى... 122
ئەبۇ بەكرىنىڭ غەمكىنلىكى... 122
بىلالنىڭ ھەسرىتى 122
سەۋبانىنىڭ سېغىنىشى 122
سەۋادنىڭ ئارمىنى 122
مۇئازىنىڭ دەردى 122
ئاتا-ئانام ساڭا پىدا بولسۇن 122
رەسۇلۇللاھ ئۈچۈن جېنىم قۇربان... 122
سېغىنىپ تۇرالمىدىم 122
خەلىپىلەر دەۋرىنىڭ باشلىنىشى 122
مۇئامىلە ھەققىدە قىسقىچە چۈشەنچە 122
دىن - مۇئامىلىدۇر 122
مۇئامىلىگە مۇناسىۋەتلىك مەسىلىلەر 122
ئائىلە ھاياتىدىكى ئىسلام پرىنسىپلىرى... 122
ئەركىشىنىڭ ئايالىغا ئۆتەشكە تېگىشلىك بۇرچى 122
ئايالنىڭ ئېرىگە ئۆتەشكە تېگىشلىك بۇرچى 122
ئاتا-ئانا ۋە پەرزەنتلەر ھەققىدىكى ئىسلام پرىنسىپى 122
ئاتا-ئانىلارنىڭ ئۈستىدىكى پەرزەنت ھەقلىرى... 122
ئاتا-ئانىلارنىڭ باللىرىغا قارىتا مۇئامىلىسى 122
باللارنىڭ ئاتا-ئانىسىغا ئۆتەشكە تېگىشلىك بۇرچى... 122
تۇغقانلارغا مۇئامىلە قىلىش پرىنسىپى 122
خوشنىلارغا ئۆتەشكە تېگىشلىك ھەقلەر 122
خوشنىلارغا مۇئامىلە قىلىش پرىنسىپى 122
خىزمەتداشلارغا مۇئامىلە قىلىش پرىنسىپى... 122

دوستلارغا مۇئامىلە قىلىش پرىنسىپى..........122
دوستلۇق تۈرلىرى..........122
ئىنسانلارغا مۇئامىلە قىلىش پرىنسىپى..........122
هايۋانلارغا مۇئامىلە قىلىش پرىنسىپى..........122
ئېلىم ـ سېتىم مۇئامىلىلىرى..........122
ئېلىم ـ سېتىم ئىشلىرىدىكى ئىسلام پرىنسىپى..........122
ئېلىپ- سېتىش چەكلەنگەن نەرسىلەر..........122
جازانە ۋە ئۇنىڭ چەكلىنىش سەۋەبى..........122
سودا ـ سېتىق ئىشلىرىدا ئىسلام پرىنسىپى..........122
ئادەم ياللاپ ئىشلىتىشنىڭ شەرتى..........122
نېسى مۇئامىلىدە ئىسلام پرىنسىپى..........122
كىشىلىك تۇرمۇشتا ئىنسانلار دۇچ كېلىۋاتقان بەزى مۇشكىلىلەرگە جاۋاب () 122
هالال ـ هارام ھەققىدە قىسقىچە چۈشەنچە..........122
هالال هارامدىن كۆپتۇر..........122
هالال ـ هارام ئىنسانىنىڭ تاقىتىگە يارىشا بەلگىلەنگەن..........122
هالال بىلەن هارام ئېنىق..........122
هالال بىلەن هارامنىڭ دەرىجىلىرى بىر خىل ئەمەس..........122
هالال ـ هارام ۋە ئۇلارغا مۇناسىۋەتلىك مەسىلىلەر..........122
هالال ـ هارام ئۇقۇمى..........122
يېمەك ـ ئىچمەكلەردىكى هالال..........122
يېمەك ـ ئىچمەكلەردىكى هارام..........122
ئېتىقاد، پىكىر ۋە ئىش- ھەرىكەتلەردىكى هالال..........122
ئېتىقاد، پىكىر ۋە ئىش- ھەرىكەتلەردىكى هارام..........122
هالال بىلەن هارامنى بىلىشنىڭ ئەھمىيىتى..........122
هارامدىن ساقلىنىشنىڭ زۆرۈرلىكى..........122
يېمەك ـ ئىچمەكلەردىكى هالال ـ هارام..........122
هالال نەرسىلەرنى ئىستېمال قىلىشنىڭ پايدىلىرى..........122
مال بوغۇزلاشقا مۇناسىۋەتلىك مەسىلىلەر..........122
بازارلاردىن سېتىۋېلىنغان تەييار يېمەكلىكلەر ھەققىدە..........122
ئاشخانىلارغا كىرگەندە دىققەت قىلىشقا تېگىشلىك ئىشلار..........122
يېمەك ـ ئىچمەكلەردىن يېيىش هارام بولىدىغانلىرى..........122

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى

زىيانلىق تۇسۇش يۈزىسىدىن يېيىش چەكلەنگەن نەرسىلەر 122

پاسكىنىلىقى يۈزىسىدىن يېيىش چەكلەنگەن نەرسىلەر 122

جاننى قۇتقۇزۇش ئۈچۈن ئىستېمال قىلىشقا بولىدىغان ھارام مىقدارى 122

سۈيۈقلۇقلاردىن ھارام قىلىنغانلىرى 122

ھاراق دورا بولالمايدۇ 122

ھايۋان ۋە قۇشلاردىن ھالال ۋە ھاراملار 122

ھايۋانلارنىڭ تۈرلىرى ۋە ئۇلاردىن يېيىش ھالا ۋە ھارام بولغانلىرى 122

قۇشلاردىن يېيىش ھالال ۋە ھارام بولغانلىرى 122

ئوۋ ئوۋلاشقا مۇناسىۋەتلىك مەسىلىلەر 122

ئوۋ ئوۋلاشنىڭ شەرتلىرى 122

ئېتىقاد مەسىلىلىرىدىكى ھاراملار(چەكلەنگەن ئىشلار) 122

ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرۈش ۋە ئۇنىڭغا ئېلىپ بارىدىغان ئىشلار 122

پال سېلىش ۋە غەيبتىن سۆزلەش 122

سېھىرگەرلىك قىلىش 122

ئىسلام دىنىنى مەسخىرە قىلىش 122

شېرىك دائىرىسىگە كىرىدىغان تۇمار تۈرى 122

ئائىلە ھاياتىدا چەكلەنگەن ئىشلار 122

قىز ـ ئوغۇللارنىڭ ئۆزلىرىگە لايىق تاللاشتىكى ئەركىنلىكى 122

مۇسۇلمان ئەرنىڭ مۇسۇلمان ئەمەس ئايالغا ئۆيلىنىش مەسىلىسى 122

مۇسۇلمان قىزلارنى مۇسۇلمان ئەمەسلەرگە ياتلىق قىلىشنىڭ ھاراملىقى 122

ھامىلە بولۇشنىڭ ئالدىنى ئېلىش مەسىلىسى 122

قورساقتىكى بالىنى چۈشۈرۈۋېتىش جىنايىتى 122

ھەيز ياكى نىپاسلىق ئايال بىلەن جىنسىي ئالاقە قىلىشنىڭ ھاراملىقى ۋە زىيىنى . 122

ئاياللارنىڭ ئارقا تەرىپىگە كىلىشنىڭ ھاراملىقى 122

ھەيزدار ئايالنى تالاق قىلىشنىڭ چەكلەنگەنلىكى 122

بالىلار ئارىسىدا ئادالەتلىك بولۇشنىڭ زۆرۈرلىكى 122

نەسەبنى قوغداشنىڭ زۆرۈرلۈكى 122

ئاتىنىڭ بالىسىغا تېنىشى دۇرۇس 122

سۈنئىي ئۇرۇقلاندۇرۇشنىڭ ھاراملىقى 122

بالىلارنىڭ ئاتىسىدىن تېنىشى دۇرۇس ئەمەس 122

ئاتا ـ ئانىنى قاقشىتىشنىڭ گۇناھى ۋە جازاسى 122

ئومۇمىي ھاياتتا چەكلەنگەن ھارام ئىشلار 122
كىيىنىش ۋە ياسىنىشتا چەكلەنگەن ئىشلار........................ 122
تۇرمۇشتا قوللىنىش ھارام بولغان نەرسىلەر........................ 122
ئەرنىڭ ئايالغا، ئايالنىڭ ئەرگە ئوخشىۋېلىشى دۇرۇس ئەمەس........................ 122
ئاللاھنىڭ ياراتقىنىنى ئۆزگەرتىشنىڭ گۇناھى 122
ئەر ـ ئايال ئىككى جىنس ئوتتۇرىسىدا چەكلەنگەن ئىشلار 122
ئەۋرەت ۋە ئۇنىڭ چەك-چېگرىسى........................ 122
مەھرەم ۋە نامەھرەم ئۇقۇملىرى 122
مەھرىمى يوق ئايال سەپەرگە چىقىش مەسىلىسى 122
ئۆزىنى مۇسۇلمان ئەمەس قوۋملارغا ئوخشىتىۋېلىش تۈرلىرى........................ 122
مۇسۇلمان ئەمەس مىللەتلەردىن ئۆگىنىشكە بولىدىغان ئىشلار........................ 122
مۇسۇلمان ئەمەس مىللەتلەرنى دوراشنىڭ چەكلىنىدىغان تەرەپلىرى 122
قەبرىلەرنى قاتۇرۇش 122
تۇغۇلغان كۈننى خاتىرىلەش 122
ئاشىق- مەشۇقلار بايرىمى 122
يىل بېشى بايرىمى(مىلادى بايرىمى)........................ 122
سالامنى ئۆزگەرتىش 122
نەزىر ـ چىراغلارنى رېستورانلاردا ئۆتكۈزۈش ئادىتى 122
ئاممىۋى سورۇنلاردا ئەر ـ ئاياللارنىڭ ھەممە بىر يەردە ئولتۇرۇشى........................ 122
تېلېفون زىلى ئۈچۈن دۇئا ياكى ئايەت ياكى ئەزاننى ئىشلىتىش 122
ئىقتىسادىي مەسىلىلەردىكى ھارام ئىشلار 122
ھارامدىن پۇل تېپىش 122
جازانىخورلۇق قىلىش........................ 122
يېتىمنىڭ مېلىنى يەۋېلىش 122
زاكاتنى بەرمەسلىك 122
ئىسراپچىلىق 122
لاتارىيە بېلىتىنى سېتىۋېلىش 122
باشقا پەرزنى قايرىپ قويۇپ تەكرارا ھەج قىلىش........................ 122
كىشىلەرگە قىلىنىدىغان مۇئامىلىدە چەكلەنگەن ئىشلار 122
مۇسۇلمانلارغا قارشى ئىرقىي ئايرىمىچىلىق قىلىش 122
مۇسۇلمانلارنى پىكىر ياكى مەزھەپ ئايرىمىچىلىقى سەۋەبلىك چەتكە قېقىش 122

www.uyghurkitap.com

مۇسۇلمان بولمىسىمۇ ئىنچىلىقپەرۋەر كىشىلەرنى چەتكە قېقىش......122
مۇسۇلمانلار يامان كۆرۈشكە تېگىشلىك كىشىلەر......122
ھايۋانلارغا مۇئامىلە قىلىشتا چەكلەنگەن ئىشلار......122
ھايۋانلارنى قىيناشنىڭ جازاسى......122
ھايۋانلارنى بوغۇزلاشتا چەكلەنگەن ئىشلار......122
ناخشا ـ مۇزىكا ئاڭلاش مەسىلىسى......122
ئاڭلاش ھارام بولىدىغان ناخشا- مۇزىكىلار......122
ئاڭلاشقا بولىدىغان ناخشا ـ مۇزىكىلار......122
ھالاللىقى ياكى ھاراملىقىغا ئېھتىمالى بولغان ناخشا-مۇزىكىلار......122
ناخشا ـ مۇزىكا ئاڭلاشنى ھالال دېگەن ئۆلىمالارنىڭ قويغان شەرتلىرى......122
تېلېۋىزور كۆرۈش مەسىلىسى ھەققىدە سوئال ـ جاۋابلار......122
كۆرۈش كەسكىن ھارام بولىدىغان تېلېۋىزور پروگراممىلىرى......122
كۆرۈش تەشەببۇس قىلىنىدىغان پروگراممىلار......122
تېلېۋىزورنىڭ زىيىنىدىن ساقلىنىش چارىسى......122
كىنو ـ تىياتىرلارنى كۆرۈش ھەققىدە سوئال-جاۋابلار......122
ھالاللىق دائىرىسىگە كىرىدىغان كىنو-تىياتىرلار......122
كۆرۈش قەتئىي ھارام بولىدىغان كىنو-تىياتىرلار......122
ھەيكەلتاراشلىق ۋە ئۇنىڭ ھاراملىقى......122
ئۆي ياكى ئىش ئورۇنلىرىدا ھەيكەل بىلەن بېزەش ھارامدۇر......122
جانلىقلارنىڭ سۈرەتلىرىنى سىزىش ياكى ساقلاش مەسىلىسى......122
ئىنسان ئورگانلىرىنى يۆتكەش مەسىلىسى......122
ئىختىيار ئىگىسى بولمىغان بىرى ئورگىنىنى باشقىسىغا بېرەلمەيدۇ......122
ئورگان يۆتكەشتە دىن پەرقى يوق......122
ئادەم ئورگىنىنى سېتىشقا بولمايدۇ......122
ئورگان يۆتكەشكە مۇناسىۋەتلىك سوئاللارغا جاۋابلار......122
پارىخورلۇق ۋە ئۇنىڭ گۇناھى ھەققىدە......122
پارا بېرىش ياكى ئېلىشنىڭ گۇناھى ۋە خەتىرى......122
سوۋغا- سالام بېرىشنىڭ ھەر قانداقى پارا ئەمەس......122
پارىنى مەقسەت قىلغان سوۋغا-سالام ھارامدۇر......122
پارا بېرىشنى جائىز قىلىدىغان سەۋەبلەر......122
ئىجتىمائىي مۇناسىۋەتتە چەكلەنگەن ئىشلار ھەققىدە......122

ئادەم ئۆلتۈرۈش جىنايىتى ۋە ئۇنىڭ جازاسى 122
سەۋەنلىك بىلەن ئادەم ئۆلتۈرۈپ سالغاننىڭ دىيىتى 122
ئۆزىنى ئۆلتۈرىۋېلىشنىڭ جازاسى 122
ئوغرىلىقنىڭ دۇنيا ۋە ئاخىرەتتىكى جازاسى 122
بىراۋغا قارا چاپلاشنىڭ خەتىرى ۋە ئۇنىڭ جازىسى 122
يالغان گۇۋاھلىق بېرىشنىڭ ئاقىۋىتى 122
غەيۋەت، ئۇنىڭ خەتىرى ۋە گۇناھى 122
خىيانەت ۋە ئۇنىڭ رەزىللىكى 122
خىيانەتنىڭ تۈرلىرى 122
زۇلۇم ۋە ئۇنىڭ جازىسى 122
يالغانچىلىق ۋە ئۇنىڭ ئاقىۋىتى 122
مۇسۇلمان يالغان سۆزلىمەيدۇ 122
سۆزىدە تۇرماسلىق كېسىلى ۋە ئۇنىڭ زىيىنى 122
ئۆچلۈك، ئاداۋەت ساقلاشنىڭ يامان ئاقىۋەتلىرى 122
كىشىلەرنىڭ ئەيىبىنى ئىزدەش رەزىللىك 122
كىشىلەرنى مەسخىرە قىلىشنىڭ گۇناھى 122
كۆرەلمەسلىك مەنىۋى ئاغرىقتۇر 122
گەپ توشۇش ۋە ئۇنىڭ ئېچىنىشلىق ئاقىۋەتلىرى 122
كىشىلەرگە لەقەم قويۇش ئەدەپسىزلىك 122
ھاياسىزلىق-ئىمانسىزلىقتۇر 122
شەرم-ھايا ۋە نومۇسلۇق بولۇشنىڭ زۆرۈرلىكى 122
گۇمانخورلۇق ۋە ئۇنىڭ ئاۋارىچىلىقلىرى 122
ۋاپاسىزلىقنىڭ رەزىللىكى ۋە ۋاپاسىزلىق تۈرلىرى 122
چېقىمچىلىق، ئۇنىڭ خەتەرلىرى ۋە جازاسى 122
ئۆزىنى چوڭ تۇتۇشنىڭ زىيىنى ۋە گۇناھى 122
ئىسراپخورلۇقنىڭ يامان ئاقىۋىتى 122
زىيىنى ئەڭ چوڭ بولغان ھالاكەتلىك گۇناھلار 122
تاماكا ۋە ئۇنىڭ زىيىنى ھەققىدە 122
تاماكا ۋە بۇ يامان ئادەتنىڭ كېلىپ چىقىش تارىخى 122
تاماكا تەركىبىدىكى زەھەرلىك ماددىلار 122
تاماكا چېكىشكە ئادەتلىنىپ قېلىشنىڭ سەۋەبلىرى 122

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

تاماكا يامان يولغا مېڭىشنىڭ مۇقەددىمىسى 122
تاماكىنىڭ كىچىك بالىلارغا بولغان يامان تەسىرى 122
تاماكىنىڭ تەن ساقلىقىغا بولغان زىيانلىرى 122
تاماكا چېكىشنىڭ دىنىي جەھەتتىكى زىيىنى 122
تاماكىنىڭ خاراكتېرغا بولغان زىيىنى........................ 122
تاماكىغا ئۆگىنىپ قېلىشتىن ساقلىنىشنىڭ زۆرۈرلىكى........................ 122
دۇنيا سەھىيە تەشكىلاتىنىڭ تاماكىدىن ئاگاھلاندۇرۇشى 122
تاماكا چېكىش ھازىرقى ئەسىرنىڭ ئەڭ پالاكەتلىك ئاپىتى 122
تاماكا چېكىشنى ئۆگىنىپ قېلىشتىن ساقلىنىش تەدبىرلىرى........................ 122
بالىلارنى تاماكا چېكىشنى ئۆگىنىپ قېلىشتىن ساقلاش ئۇسۇلى........................ 122
تاماكىنى تاشلاش چارىلىرى ۋە بەزى تەكلىپلەر........................ 122
ھاراق ۋە ئۇنىڭ زىيىنى ھەققىدە........................ 122
ئادەمنى مەست قىلىدىغان نەرسىلەرنىڭ ھەممىسى ھاراقتۇر 122
ھاراق پۈتۈن يامانلىقلارنىڭ باشلامچىسى 122
ھاراقنىڭ ئاساسلىق زىيانلىرى كۆپ 122
زەھەرلىك چېكىملىكلەرنىڭ زىيىنى ھەققىدە 122
زەھەرلىك چېكىملىكنىڭ ئەڭ خەتەرلىك زىيانلىرى........................ 122
كىشىلەرنىڭ زەھەرلىك چېكىملىكلەرگە كۆنۈپ قېلىشىنىڭ سەۋەبلىرى........................ 122
زەھەرلىك چېكىملىكلەردىن ساقلىنىشنىڭ چارىلىرى........................ 122
قىمار ۋە ئۇنىڭ يامان ئاقىۋىتى........................ 122
قىماردىن تاپقان پۇل شەكسىز ھارامدۇر 122
قىمارنىڭ ھارام قىلىنىشىنىڭ بەزى ھېكمەتلىرى 122
زىنا ۋە ئۇنىڭ خەتىرى........................ 122
زىنانىڭ يامان ئاقىۋەتلىرى........................ 122
زىنانىڭ دەرىجىلىرى بىر خىل ئەمەس 122
زىنادىن چوڭ ئىككى زىنا ۋە ئۇنىڭ جازاسى........................ 122
لەۋاتىنىڭ جازاسى........................ 122
سىھاقنىڭ جازاسى 122
ئالدامچىلىق ۋە ئۇنىڭ تۈرلىرى 122
سودا ـ سېتىق ئىشلىرىدىكى ئالدامچىلىق تۈرلىرى 122
ئىجتىمائىي ھاياتتىكى ئالدامچىلىق تۈرلىرى 122

ئالدامچىلىقنىڭ زىيانلىرى 122
سېھىر قىلىش ۋە قىلدۇرۇشنىڭ گۇناھى ھەققىدە 122
سېھىرگەرلەردە ئىمان يوق.. 122
سېھىردىن ساقلىنىش ۋە ئۇنىڭدىن شىپا تېپىش ئۇسۇلى 122
سېھىردىن شىپا تېپىشنىڭ چارىلىرى 122
كۆزدىن ساقلىنىش ۋە ئۇنىڭدىن شىپا تېپىش ئۇسۇلى........................ 122
قۇرئان كەرىم بىلەن ئىسلامىي دۇئالار مۆمىنلەر ئۈچۈن شىپادۇر 122
كۆز تېگىشتىن ساقلىنىشنىڭ چارىلىرى.. 122
كۆز تەگكەندىن كېيىن شىپا تېپىش چارىلىرى 122
تەۋبە ـ ئىستىغفار ھەققىدە 122
ئاللاھنىڭ ھەققىگە قارشى ئىشلەنگەن گۇناھ ـ مەسىيەتلەر........................ 122
مەخلۇقاتقا قارشى ئىشلەنگەن قىلمىشلار 122
تەۋبىنىڭ قوبۇل بولۇش شەرتى 122
تەۋبە ـ ئىستىغفارنىڭ پايدىسى 122
پايدىلىنىلغان ماتېرىياللار 122
ئەرەبچە ئەسەرلەردىن 122
تۈركچە ئەسەرلەردىن 122
ئۇيغۇرچە ئەسەرلەردىن.. 122

www.uyghurkitap.com

بىرىنچى بۆلۈم

ئېتىقاد

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تورىبېكىتى

دىن ھەققىدە قىسقىچە چۈشەنچە

دۇنيادىكى ھەممە نەرسە ئاللاھ تەرىپىدىن يارىتىلغان بولۇپ، ئۇلارنىڭ يارىتىلىشى مۇئەييەن بىر مەقسەت ۋە مەلۇم بىر قانۇن ـ سىستېما بىلەن داۋام قىلماقتا. ئىنسانلارمۇ ئاللاھ ياراتقان بۇ مەۋجۇداتلارنىڭ بىرى ۋە ئەڭ ئەھمىيەتلىكىدۇر. ئاللاھ ئىنسانلارنى ئاللاھنىڭ ئۆزىگىلا ئىبادەت قىلىشى ۋە ئۇنىڭ ئەمر ـ پەرمانلىرى بويىچە ئىش كۆرۈشى ئۈچۈن ياراتقان. باشقا مەۋجۇداتلار بۇ قۇلچىلىق ۋەزىپىسىنىڭ ئورۇندىلىشى يولىدا ئىنسانلارغا ياردەمچى ۋە خىزمەتچى سۈپىتىدە يارىتىلغان.

ئادەم ماددىي ۋە مەنىۋى ئىككى نەرسىدىن مۇرەككەپ بولغان بولۇپ، ماددىي تەرىپى ئۇنىڭ بەدىنى، مەنىۋى تەرىپى ئۇنىڭ روھىدۇر. ئاللاھ ئىنساننىڭ ماددىي ئېھتىياجلىرى ئۈچۈن ھەرتۈرلۈك نازۇنېمەتلەرنى ياراتتى ۋە ئۇلارنى ئىنسانلارغا ئاتا قىلدى. دۇنيادىكى بارلىق يېمەك ـ ئىچمەكلەر، كىيىم ـ كېچەكلەر، شىپالىق دورىلار، ئۆسۈملۈكلەر، مەدەنلەر، بايلىقلار، ھايۋانلار ۋە باشقا نەرسىلەرنىڭ ھەممىسى بۇ غايە بىلەن يارىتىلدى.

ئىنساننىڭ مەنىۋى تەرىپى بولغان روھىنىڭمۇ ئېھتىياجلىرى بار بولۇپ، بۇ ئېھتىياجلارنىڭ ئەڭ بېشىدا ئۇنىڭ ئىمان ـ ئېتىقادقا بولغان ئېھتىياجى كېلىدۇ. ئىنساندىكى ئېتىقاد ئېھتىياجىنى، ئوچۇقراق قىلىپ ئېيتقاندا دىنىي تۇيغۇنى ئاللاھ ياراتقاندۇر. ئاللاھ ئىنسانلارنىڭ بۇ مەنىۋى ئېھتىياجىنى قاندۇرۇش يۈزىسىدىن، ئۇلارغا پەيغەمبەرلەر ئارقىلىق ئارقا ـ ئارقىدىن دىنلارنى ئەۋەتكەن. تۇنجى ئىنسان بولۇپ يارىتىلغان ھەزرىتى ئادەم ئەلەيھىسسالاممۇ ئەينى ۋاقىتتا ئىنسانلارنىڭ تۇنجى ئاتىسى بولۇشى بىلەن بىرگە ئۇلارغا ئەۋەتىلگەن تۇنجى پەيغەمبەر ئىدى. ئادەم ئەلەيھىسسالامنىڭ نەسلىدىن تارقالغان ئىنسانلار زاماننىڭ ئۆتىشى بىلەن كۆپەيدى ۋە پۈتۈن دۇنياغا تارقالدى. دۇنيانىڭ ھەر قايسى جايلىرىغا تارقىلىپ، بىر ـ بىرىدىن خەۋەرسىز ياشاۋاتقان بۇ ئىنسانلار توپلىمىغا ئۆزلىرىنىڭ ئىچىدىن پەيغەمبەرلەرنى چىقىرىپ، ئۇلار ئارقىلىق كىتابلارنى چۈشۈردى. بۇ پەيغەمبەرلەرنىڭ ئاخىرقىسى بىزلەرنىڭ پەيغەمبىرىمىز ھەزرىتى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئىدى. ئاللاھ تەرىپىدىن چۈشۈرۈلگەن كىتابلارنىڭمۇ ئەڭ ئاخىرقىسى قۇرئان كەرىمدۇر.

ئىنسان ۋە دىن

ئىنسان ئۆز تەبىئىتىدە مەدەنىي مەخلۇقات بولغىنىدەك، ئۇ تۇغۇلۇشىدىن دىيانەتلىك مەخلۇقاتتۇر. ئىنسانىيەت ئەقلى تەرەققى قىلىش ۋە تاكامۇللىشىش يولىدا ئۆزلىگەنسېرى، ئۇلارنىڭ ئەقىدىسىمۇ، پەيغەمبەرلەرنىڭ ئاللاھقا باشلايدىغان ئىلاھىي دەۋەتلىرىگە ئەگىشىپ ئۇلار بىلەن بىرگە تاكامۇللىشىش يولىغا كىرىپ كەلدى. ئىنسانلار بىر زامانلار، ھەق دىنىنىڭ روھىدىن يىراقلىشىپ، كۇپرى، زالالەتنىڭ قاراڭغۇلۇقلىرىدا تېگىرقىغان بولسىمۇ، ئاللاھ تائالانىڭ ئارقا ـ ئارقىدىن پەيغەمبەرلەرنى ئەۋەتىشى نەتىجىسىدە، ئۇلار يەنە ھەق دىنغا قايتىپ كەلدى. ئاللاھ تائالا ئىنسانلار جەمئىيىتىنىڭ تەرەققىياتىغا ئەگەشتۈرۈپ، دىنىنىمۇ تەدرىجىي ھالدا تاكامۇللاشتۇرۇپ كەلدى ۋە ئۇنى ئىنسانلارنىڭ سەرخىلى، پەيغەمبەرلەرنىڭ ئاخىرقىسى ۋە ئىسلام دىنىنىڭ پەيغەمبىرى ھەزرىتى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا يېتىپ كېلىشى بىلەن ئەڭ ئاخىرقى كامالىغا يەتكۈزگەن. ﴿بۈگۈن سىلەرنىڭ دىنىڭلارنى پۈتۈن قىلدىم. سىلەرگە نېمىتىمنى تاماملىدىم. ئىسلام دىنىنى سىلەرنىڭ دىنىڭلار بولۇشقا تاللىدىم﴾[1].

دىنىي ئاڭ ئىنسانلار بىلەن بىرگە يارىتىلغان

دىنىي ئاڭ ئىنسانلاردا يارىتىلىشتىن بىرى بىرگە بولغان قەدىمىي مەسىلە بولۇپ، ھەر زامان ئۇلارغا ھەمراھ بولۇپ كەلگەن. غەربلىك تارىخشۇناسلاردىن بىرى مۇنداق دېگەن: «ئەلۋەتتە، ئىلىم ـ پەنسىز، مەدەنىيەتسىز ۋە پەلسەپىسىز ئىنسانلار جەمئىيىتى تېپىلغان ۋە تېپىلىدۇ، بىراق دىيانەتسىز بىرمۇ ئىنسانلار جەمئىيىتى تېپىلغىنى يوق»؟ دېگەن ئىكەن.[2] دىنى ئاڭنىڭ ئىنسانلارنىڭ يارىتىلىشىدىن كېيىن قالغانلىقىغا ھېچقانداق دەلىل يوق. گەرچە ئىنسانلار مەلۇم ۋاقىت ھەق دىندىن ۋە ئەقىدىن ئايرىلىپ قېلىپ روھى بوشلۇقتا بولسىمۇ، بۇ خىل ئەھۋال ئۇلارنىڭ ھەقىقەتتە قايتىشى ئالدىدىكى قىسقىلا ۋاقىت ئىدى. چۈنكى دىن ئەزەلدىن ئىنسانلارنىڭ تەبىئەتلىرىدە مەركەزلەشكەن، قەلبلىرىدە ئورۇن ئالغان بىر خىسلەتتۇر.

ئاللاھنىڭ دىنى ئەزەلدىن بىردۇر

ئىنسانىيەتنىڭ يارىتىلىشى بىلەن بىرگە مەيدانغا كەلگەن ۋە ئادەم ئەلەيھىسسالامدىن مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغىچە بولغان پۈتۈن پەيغەمبەرلەرگە ۋەھيى قىلىنىپ كەلگەن دىنلارنىڭ ھەممىسى ـ مەيلى قانداق ئىسىملار بىلەن ئاتالمىسۇن ـ ئەسلىدە ۋە ماھىيىتىدە

(1) مائىدە سۈرىسى 3 ـ ئايەت
(2) دوكتور دىرازنىڭ «دىن» ناملىق ئەسىرى 75- بەتكە قاراڭ.

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

بىر دىندۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ ھەقتە مۇنداق دېگەن: «بىز پەيغەمبەرلەر جامائەسى، ئوخشاشمىغان ئانىلارنىڭ باللىرىمىز، دىنىمىز بىر، شەرىئەتلىرىمىز پەرقلىقتۇر»[1]. ھازىر دۇنيادا ئەسلىدىكى دىنغا ۋەكىللىك قىلالايدىغان بىرلا دىن بار. ئۇ بولسىمۇ، ئىسلام دىنىدۇر.

دۇنيادا ھەق دىن بىردۇر

ئىنسانلارنىڭ بىر قىسمى ئۆزلىرىگە ئەۋەتىلگەن پەيغەمبەرلەرگە ۋە چۈشۈرۈلگەن ئىلاھىي كىتابلارغا ئەگەشتى. بۇنىڭ بىلەن ئۇلار دۇنيا ۋە ئاخىرەتلىك بەخت يوللىرىنى تاپقان بولدى. ئىنسانلارنى ھەم دۇنيا ھەم ئاخىرەتتە نىجاتلىققا، بەخت ـ سائادەتلەرگە ئېرىشتۈرگەن بۇ دىن «ھەق دىن» دېيىلىدۇ. ھازىر دۇنيادا بۇ خۇسۇسىيەتكە ئىگە بىرلا دىن ئىسلام دىنىدۇر.

بەزى كىشىلەر ئۆزلىرىگە ئاللاھ تەرىپىدىن كەلگەن ھەق دىنىنى ۋە بۇ دىنىنىڭ مۇقەددەس كىتابلىرىنى ئۆزگەرتىۋەتكەن بولۇپ، تۈرلۈك خاتالىقلارغا ۋە ئازغۇنلۇقلارغا ئۇچراپ كەلدى. ئۇلار دەل يەھۇدىيلار بىلەن خرىستىئانلاردۇر. بۇ ئىككى دىن ئەسلىدە ئاللاھتىن كەلگەن ھەق دىن بولغان بولسىمۇ، زامانلارنىڭ ئۆتۈشى بىلەن ئۇلار ئۆز دىنلىرىنى قوغداپ قالالمىغان ۋە كىتابلىرىنى ئۆزگەرتىشلەردىن ساقلاپ قالالمىغانلىق سەۋەبتىن ئۇلارنىڭ دىنلىرى ئەسلى ئۆزگەرگەن خۇراپىي دىنلارغا ئايلىنىپ قالغان.

بەزى ئىنسانلار ئاللاھ تەرىپىدىن ئۆزلىرىگە كەلگەن ھەق دىندىن پۈتۈنلەي ئايرىلىپ قېلىپ، ئۆزلىرىنىڭ ئېتىقاد ئېھتىياجلىرىنى قامداش يولىدا، ئۆزلىرى بىلگەنچە خالىغان دىنلارنى ئويدۇرۇپ چىققان ۋە خاتا ئېتىقادلار بىلەن ئۆمۈر سۈرۈشكە داۋام قىلغان. ئويدۇرۇپ چىقىلغان مۇنداق دىنلار باتىل دىنلار دەپ ئاتىلىدۇ. بۇددىزم دىنى، ھىندى دىنىي ۋە ئاتەشپەرەستلىك دىنى بۇلارنىڭ جۈملىسىدىن سانىلىدۇ.

ئاللاھنىڭ دىنى پۈتۈن ئىنسانىيەتكە كەلگەن

دۇنيانىڭ قانداقلا يېرىدە بولمىسۇن، ھەرقانداق بىر قوۋمگە ئاللاھ تائالا ئەلچۋەتتە پەيغەمبەر ئەۋەتكەن ۋە ئۇلارنى ھەق دىنغا چاقىرغان. ئىنسانلار ئارىسىدا تارقىلىپ كەلگەن «شەرق ئۆزى يالغۇزلا دىنىنىڭ بۆشۈكى» دەيدىغان سۆز خاتا سۆز بولۇپ، ئىنسانلارنىڭ ئارىسىدا ئايرىمچىلىق ۋە مىللەتچىلىككە سەۋەب بولۇپلا قالماستىن،

(1) ئىمام بۇخارىي رىۋايىتى

قۇرئـان كەرىمنىـڭ ﴿قانـداقلا بىـر ئـۇممەت بولمـسۇن ئۇنىڭغـا پەيغەمـبەر كەلـگەن﴾[1]، ﴿ئۆتكەن ھەربىر ئۇممەتكە پەيغەمبەر ئەۋەتىلگەن﴾[2] دېگەن خەۋەرلىرىگە زىت كېلىدۇ.

دىن ئىجتىمائىي زۆرۈرىيەتتۇر

ئىنـسانلار ئۆزلىرىنىـڭ كىـشىلىك ۋە ئىجتىمـائىي تۇرمۇشـىنى بىـخەتەر ئۆتكۈزۈشـى ئۈچۈن، ئـۆزلىرىگە رەھبەرلىـك قىلىـدىغان بىـرەر تـوغرا دىنغـا ئىنتـايىن موھتاجـدۇر. چـۈنكى يەر يۈزىـدە قانۇنغـا ھـۆرمەت قىلىـش، جەمئىـيەت ئامـانلىقىنى سـاقلاش ۋە ئىنـسانلارنىڭ خـاتىرجەملىكىنى كاپالەتلەندۈرۈشـكە دىنىنىـڭ كـۈچىگە تەڭ كېلەلەيـدىغان بىـرەر كـۈچ يوقتۇر.

بۇنىڭدىكى سىر شۇكى: ئىنسان كائىناتتىكى پۈتـۈن مەخلۇقـاتلاردىن ئالاھىـدە پەرقلىـق يارىتىلغـان ئۇلـۇغ بىـر مەۋجـۇدات بولـۇش سـۈپىتى بىـلەن، ئۇنىـڭ ئىختىيـارى ئىـش - ھەرىكەتلىـرى كـۆز بىـلەن كـۆرگىلى، قـۇلاق بىـلەن ئـاڭلىغىلى ۋە قـول بىـلەن تـۇتقىلى بولمايـدىغان بىـر نەرسـىنىڭ باشقۇرۇشـى ئاسـتىدا بولىـدۇ. ئـۇ بولىـسمۇ، ئىنـساندىكى ئىنسانىي روھتۇر! ئۇ ”ۋىجدان ۋە ئەقىدە“ دەپ ئاتىلىدۇ.

ئىنسانلار ئىچكى دۇنياسىدىن باشقۇرۇلىدۇ

ئىنـسانلار تاشـقى دۇنياسـىدىن ئەمەس، بەلكـى ئىچكـى دۇنياسـىدىن - ۋىجدانىـدىن - باشـقۇرۇلىدۇ. كىـشىلەرنىڭ ھەق - ھوقـۇقلىرىنى ھىمـايە قىلىـدىغان، ھەقـسىزلىككە يـول قويمايـدىغان، ئادالەتلىـك ۋە مەدەنىيەتلىـك بىـر جەمئىيەتنـى بەرپـا قىلىـشتا، دۆلەت قـانۇنلىرى ۋە ھۆكـۈمەت دائىرىلىـرى يېتەرلىـك ئەمەس. چـۈنكى جـازادىن، تۈرمىـدىن ۋە جەرىمانىـدىن قورقـۇپ ۋەزىـپە ئۆتەيـدىغانلار ۋە قورقـۇپ تـۇرۇپ، ھەق - ھوقۇقلارغـا ھـۆرمەت قىلىـدىغانلار، قانۇننىـڭ ئارغامچىـسىدىن قۇتۇلـۇش ئۈچـۈن چىقىـش يـولى ئاپقىچىلىـك شـۇنداق قىلىـدۇ. ئـۇلار قانۇنىنىـڭ كونتروللـدىن چىققـان ھامـان، ئۆزلىرىنىـڭ بىلگىنىنـى قىلىـدۇ. ئەممـا ئـاللاھتىن ئەيمىنىـپ، ئۇنىـڭ غەزىـپىگە يولۇقۇشـتىن قورققـان ۋە ئـۆز ۋىجـدانىنىڭ ئاۋازىغـا قـۇلاق سـالغان ھالـدا، ھەق - ھوقـۇقلارنى قوغدايـدىغانلار ۋە ھايـاتلىقتىكى ئـۆز ۋەزىپىلىرىنـى ئـاللاھ رازىلىقـى ئۈچـۈن تولـۇق ئـادا قىلىـدىغانلار، مەيلـى ئاشكارا، مەيلى يوشـۇرۇن بولـسۇن، ئۆزلىرىنىـڭ ھـېچ ۋاقىـت ئاللاھنىـڭ كونترولـدىن قېچىـپ كېتەلمەيدىغانلىقىغا ھەقىقىـي ئىمـانى بولغاچقـا، ئـۇلار ئاللاھقـا ئاسـىيلىق قىلىـش، جەمئىـيەت ئامانلىقىغـا بوزغۇنچىلىـق قىلىـش ۋە كىـشىلەرنىڭ ھەق - ھوقۇقلىرىغـا تاجـاۋۇز قىلىـشتىن

---

(1) فاتىر سۈرىسى 24 - ئايەت.

(2) يونۇس سۈرىسى -47 ئايەت

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تورى

قاتتىق ھەزەر قىلىدۇ ـ دە، ھەر ئىشتا، ئۆزلىرىنىڭ ئىنسانىي بۇرچلىرىنى ئادا قىلىشنى ئاۋۋالقى ئورۇندا قويىدۇ.

ئىلىم ـ پەن دىننىڭ رولىنى ئوينىيالمايدۇ

دىنىي تەربىيە بىلەن ئەخلاقنى كۈچەيتمەستىن، ئىلىم ـ پەن ۋە مەدەنىيەتنى تەرەققىي قىلدۇرۇشنىڭ ئۆزىلا جەمئىيەتتە ئامانلىق، تۇرمۇشتا بایاشات ۋە خاتىرجەملىك يارىتىشقا كاپالەتلىك قىلالايدۇ، دەپ ئويلاش ئىنتايىن خاتادۇر. چۈنكى، ئىلىم ـ پەن ئىككى بىسلىق پىچاققا ئوخشايدۇ، ئۇنىڭ بىلەن ئىسلاھ قىلغىلى بولغىنىدەك، بۇزنۇەتكىلىمۇ بولىدۇ. خۇددى ئىلىم ـ پەن سايىسىدا، دۇنيانى بىر ئاندا دىمار قىلىۋېتەلەيدىغان ئاتوم بومبىسىنى ياسىغىلى بولغىنىدەك، تۇرمۇشتا كىشىلەرگە ئۇڭشايلىقلارنى تۇغدۇرۇپ بېرىدىغان پەن ـ تېخنىكىلارنى، قاتناش قوراللىرىنى ۋە ئۇچۇر ۋاستىلىرىنى ياراتقىلىمۇ بولىدۇ. زامانىمىز پەن تېخنىكىسى بۇنىڭ ئەن ياخشى گۇۋاھچىسىدۇر. ئەھۋال بۇنداق ئىكەن، ئىلىم ـ پەننى ئۆز يولىدا ـ ئىنسانلارنىڭ مەنپەئەتى ۋە جەمئىيەتنىڭ تەرەققىياتى ئۈچۈن ـ قوللانماقچى بولساق، ئەخلاقىي تەرەپتىن ئۇنىڭ يېنىدا بىرەر كۆزەتچىنىڭ بولۇشى ئىنتايىن زۆرۈردۇر. ئۇ بولسىمۇ، ئەقىدە ۋە ئىماندۇر. شۇڭا، «ئەخلاق بىلەن دىيانەتكە يۆلەنمىگەن ھەرقانداق ۋەتەنپەرۋەرلىك، خۇددى يېقىلغىلى ئاز قالغان بىناغا ئوخشايدۇ» دەپ توغرا ئېيتىلغان. دېمەك، دىننىڭ تۇرمۇشتىكى رولى خۇددى يۈرەكنىڭ بەدەندىكى رولىغا ئوخشاشتۇر.

ئىسلام دىنى

ئىسلام دىنى — ئىنسانىيەتنىڭ ئەقىل ـ پاراستى پىشىپ يېتىلگەن، ئىلىم ـ پەن، مەدەنىيىتى تەرەققىي قىلىشقا باشلىغان بىر ۋەزىيەتتە، ئاللاھ تائالا تەرپىدىن ئىنسانىيەتنىڭ ئېھتىيارى، ياخشىلىقلارنىڭ ئۈلگىسى ۋە پەيغەمبەرلەرنىڭ ئەڭ ئاخىرقىسى ھەزرىتى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا ئەڭ پۈتۈنلەنگەن ۋە ئەڭ كامالىغا يەتكەن ھالدا تا قىيامەتكىچىلىك يەر يۈزىدىكى پۈتۈن ئىنسانلارنىڭ ئۆزگەرمەس بىرلا توغرا دىنى بولۇپ تاللانغان ئىمتىيازى بىلەن چۈشۈرۈلگەن ئەڭ توغرا ۋە ئەڭ ئىلغار بىر دىندۇر.

ئاللاھ تائالا ئۆزىنىڭ نەزىرىدە قوبۇل بولىدىغان دىن پەقەت ئىسلام دىنى ئىكەنلىكىنى جاكارلاپ مۇنداق دەيدۇ: ﴿ھەقىقەتەن ئاللاھ تائالانىڭ نەزىرىدە قوبۇل بولغان دىن ئىسلام (دىنى)دۇر﴾[1].

(1) ئال ئىمران سۈرىسى 19 ـ ئايەت

شۇنىڭ ئۈچۈن، ئىسلام دىنى كېلىشى بىلەن ئىسلام دىنىدىن باشقا ساماۋىي (بۇرۇن ئاللاھ تەرىپىدىن كەلگەن) دىنلارنىڭ ھەممىسى ئەمەلدىن قالدۇرۇلغان. شۇڭا ئىسلام دىنىدىن باشقا دىن تۇتقانلارنىڭ دىنلىرى ئاللاھ تائالانىڭ دەرگاھىدا قوبۇل قىلىنمايدۇ، ئاللاھ بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿كىمكى ئىسلام(دىنىدىن) باشقا دىننى تىلەيدىكەن، ھەرگىز ئۇ (يەنى ئۇنىڭ دىنى) قوبۇل قىلىنمايدۇ. ئۇ ئاخىرەتتە زىيان تارتقۇچىدۇر﴾[1].

بىز ئاللاھ تەرىپىدىن يارىتىلغان ئېتىقاد ئېھتىياجىمىزنى ئاللاھ ئەۋەتكەن ھەق پەيغەمبەر ئېلىپ كەلگەن ھەق دىن بىلەن تەمىن ئېتىشىمىز لازىم. ساغلام ئىمانغا ئىگە بولۇشىمىز ئۈچۈن ئۇلۇغ دىنىمىزنىڭ ئېتىقاد سىستېمىسىدە كۆرسىتىلگەن مەسىلىلەرنى ياخشى ئۆگىنىپ، دىنىمىزدا بۇيرۇلغان ئىبادەتلەرنى بۇ ساغلام ئېتىقادىمىز بىلەن بىرگە ئەڭ ياخشى شەكىلدە ئورۇنداشقا تىرىشىشىمىز لازىم.

دىنىمىزدىكى ئىمان ئاساسلىرىنى توغرا ۋە تولۇق ئۆگەنمىگەندە، ئىبادەتلەردىن ھۇزۇر ـ ھالاۋەت ئالغىلى بولمايدۇ، ساۋابىنىمۇ كۆرگىلى بولمايدۇ. ھەر بىر مۇسۇلماننىڭ دىنىمىزدىكى ئىمانغا مۇناسىۋەتلىك مەسىلىلەرنى، ئىبادەت، ئەخلاق، مۇئامىلە پرىنسىپلىرى ۋە ئۇسۇللىرىنى ئەڭ ياخشى شەكىلدە ئۆگىنىپ شۇ بويىچە ئەمەل قىلىشى ئىنتايىن زۆرۈردۇر.

---

(1) ئال ئىمران سۈرىسى 85 ـ ئايەت

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

ئېتىقادقا مۇناسىۋەتلىك مەسىلىلەر

دىن ۋە ئۇلارنىڭ تۈرلىرى

1. سوئال: ئىنسانلار نەدىن پەيدا بولغان؟
جاۋاب: ئىنسانلار ئاللاھ تەرىپىدىن يارىتىلغان.

2. سوئال: ئىسانلار نېمە ئۈچۈن يارىتىلغان؟
جاۋاب: ئاللاھقا قۇلچىلىق قىلىش يەنى ئاللاھنىڭ ئەمرىگە ئويغۇن ھالدا ياشاش ئۈچۈن يارىتىلغان.

3. سوئال: دىن دېگەن نېمە؟
جاۋاب: دىن ـ ئىنسانلارنى ئىختىيارىي ھالدا بەخت ـ سائادەتلەرگە ئېرىشتۈرىدىغان ئىلاھىي قانۇن بولۇپ، ئاللاھنىڭ پەيغەمبەرلەرگە قىلغان ۋەھيىسىدۇر.

4. سوئال: دىنىنىڭ مەنبەئى نېمە؟
جاۋاب: دىنىنىڭ مەنبەئى ئاللاھتۇر. ئاللاھ ئىنسانلارنى دىنىي ئېتىقادقا ئېھتىياجلىق قىلىپ ياراتقان. ئاندىن ئىنسانلارنىڭ بۇ ئېھتىياجىنى قاندۇرۇش ئۈچۈن دىنىنى چۈشۈرۈپ پەيغەمبەرلەر ئارقىلىق ئۇنى ئىنسانلارغا ئۆگەتكەن.

5. سوئال: دۇنيادىكى دىنلار قانچە تۈرگە بۆلۈنىدۇ؟
جاۋاب: دۇنيادىكى دىنلار «ھەق دىن»، «ئۆزگەرتىلگەن دىن» ۋە «باتىل دىن» دەپ 3 كە بۆلۈنىدۇ.

6. سوئال: ھەق دىن دېگەن نېمە ۋە ئۇ قايسى؟
جاۋاب: ھەق دىن ئاللاھ تەرىپىدىن پەيغەمبەرنىڭ ۋاستىسى بىلەن كەلگەن ۋە ئەسلى ئۆزگەرمەستىن داۋام قىلغان دىن بولۇپ، بۇ ئالاھىدىلىككە ئىگە دىن بىرلا ئىسلام دىنىدۇر.

7. سوئال: ئۆزگەرتىلگەن دىن دېگەن نېمە ۋە ئۇلار قايسىلار؟
جاۋاب: ئۆزگەرتىلگەن دىن ئەسلى ئاللاھ تەرىپىدىن پەيغەمبەر ۋاستىسى بىلەن كەلگەن بولۇپ، كېيىنچە ئىنسانلار تەرىپىدىن ئۆزگەرتىۋېتىلگەن دىنلاردۇر. يەھۇدىي ۋە خرىستىئان دىنلىرىغا ئوخشاش.

8. سوئال: يەھۇدىيلىق قانداق دىن ۋە يەھۇدىيلار كىملەر؟

جاۋاب: مۇسا ئەلەيھىسسالامغا ئاللاھ تەرىپىدىن كەلگەن دىن بولۇپ، بۇ دىنغا ئېتىقاد قىلغان كىشىلەر يەھۇدىي دېيىلىدۇ. ئەمما ھازىرقى يەھۇدىي دىنى ئەسلى ئۆزگەرتىۋېتىلگەن دىندۇر.

9. سوئال: خرىستىئانلىق دېگەن قانداق دىن ۋە خرىستىئانلار كىملەر؟

جاۋاب: ئىسا ئەلەيھىسسالامغا ئاللاھ تەرىپىدىن كەلگەن دىن بولۇپ، ناسارا دىنى دەپمۇ ئاتىلىدۇ. بۇ دىنغا ئېتىقاد قىلىدىغان كىشىلەر خرىستىئان ياكى ناسارا دېيىلىدۇ. ئەمما ھازىرقى خرىستىئان دىنى ئەسلى ئۆزگەرتىۋېتىلگەن دىندۇر.

10. سوئال: باتىل دىن دېگەن نېمە ۋە ئۇلار قايسىلار؟

جاۋاب: باتىل دىنلار ئاللاھ تەرىپىدىن كەلمىگەن، پەقەت ئىنسانلار تەرىپىدىن ئويدۇرۇپ چىقىرىلغان دىنلاردۇر. مەسىلەن: بۇددا، ھىندى دىنلىرىغا ئوخشاش.

11. سوئال: ئېتىقاد جەھەتتىن ئىنسانلار قانچىگە بۆلۈنىدۇ؟

جاۋاب: ئىنسانلار ئېتىقاد جەھەتتىن مۆمىن، مۇناپىق، كاپىر ۋە مۇشرىك دەپ 4 كە بۆلۈنىدۇ.

12. سوئال: مۆمىن دېگەن كىملەر؟

جاۋاب: مۆمىن ـ ئىسلام دىنىغا چىن قەلبىدىن ئىشىنىپ ئېتىقاد قىلىدىغان، بۇ ئېتىقادىنى ئوچۇق ئېلان قىلغان ۋە ئىسلام دىنىنىڭ بۇيرۇقلىرىغا رىئايە قىلغان ھالدا ياشاشقا تىرىشىدىغان كىشىلەردۇر.

13. سوئال: مۇناپىق دېگەن كىملەر؟

جاۋاب: مۇناپىقلار- ئىسلام دىنىغا كۆڭلىدىن ئىشەنمەيدىغان تۇرۇپ، ئۆزلىرىنىڭ مۇسۇلمان ئىكەنلىكىنى سۆزلەيدىغان، ئىككى يۈزلۈك كىشىلەردۇر.

14. سوئال: كاپىر دېگەن كىملەر؟

جاۋاب: كاپىر ـ ئاللاھقا ئىشەنمەيدىغان ۋە ئۇنى ئوچۇق سۆزلەيدىغان ياكى ئىسلامدا ئىمان ئېيتىش كېرەك بولغان مەسىلىلەردىن بىرەرسىگە ئىنكار قىلغانلاردۇر.

15. سوئال: مۇشرىك دېگەن كىملەر؟

جاۋاب: ئېتىقادتا ياكى ئىبادەتلەردە باشقىلارنى ئاللاھقا شېرىك قىلىپ قوشۇۋالغۇچىلاردۇر. مەسىلەن: بۇتلارغا، مەخلۇقاتلارغا ياكى تەبىئەت كۈچلىرىگە چوقۇنغانغا ئوخشاش.

16. سوئال: بىزنىڭ دىنىمىز قايسى دىن؟

جاۋاب: بىزنىڭ دىنىمىز ساماۋىي دىنلارنىڭ ئەڭ ئاخىرقىسى بولغان ئىسلام دىنىدۇر.

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

ئىسلام دىنى ۋە ئۇنىڭ غايىسى

17. سوئال: ئىسلام دىنى قانداق دىن؟

جاۋاب: ئىسلام دىنى ئاللاھ تەرىپىدىن پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئارقىلىق كەلگەن ۋە ئەسلى ھېچ ئۆزگەرمەستىن، كەلگەن پېتى داۋام قىلىۋاتقان ھەق دىندۇر.

18. سوئال: ئىسلام دىنىنىڭ مەقسىتى نېمە؟

جاۋاب: ئىسلام دىنىنىڭ مەقسىتى ۋە غايىسى ئىنسانلارنى بۇ دۇنيادا ۋە ئاخىرەتتە بەختكە ئېرىشتۈرۈشتۇر.

19. سوئال: ئىسلام دىنى كىشىلەرنى ئەڭ ئاۋۋال نېمىلەرگە بۇيرۇيدۇ؟

جاۋاب: ئىسلام دىنى كىشىلەرنى ئەڭ ئاۋۋال ئىمان، ئىبادەت ۋە ئەخلاققا بۇيرۇيدۇ.

20. سوئال: ئىمان دېگەن نېمە؟

جاۋاب: ئىمان ـ ئاللاھ تەرىپىدىن مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا بىلدۈرۈلگەن ھەقىقەتلەرنىڭ راست ئىكەنلىكىگە چىن ئىشىنىپ قوبۇل قىلىش ۋە ئۇنى تىل بىلەن سۆزلەشتۇر.

ئىماننىڭ ئاساسىي پرىنسىپى

21. سوئال: ئىماننىڭ ئاساسىي پرىنسىپى نېمە؟

جاۋاب: ئىماننىڭ ئاساسىي پرىنسىپى تۆۋەندىكى 6 ھەقىقەتكە چىن ئىشىنىپ ئېتىقاد قىلىشتىن ئىبارەت:

(1) ئاللاھنىڭ بارلىقى ۋە بىرلىكىگە چىن ئىشىنىپ ئېتىقاد قىلىش.

(2) ئاللاھنىڭ پەيغەمبەرلىرىگە چىن ئىشىنىپ ئېتىقاد قىلىش.

(3) ئاللاھنىڭ پەرىشتىلىرىنىڭ بارلىقىغا چىن ئىشىنىپ ئېتىقاد قىلىش.

(4) ئاللاھنىڭ كىتابلىرىغا چىن ئىشىنىپ ئېتىقاد قىلىش.

(5) قىيامەت كۈنىنىڭ بولىدىغانلىقىغا چىن ئىشىنىپ ئېتىقاد قىلىش.

(6) ياخشىلىق ۋە يامانلىق ئاللاھنىڭ تەقدىرى بىلەن بولىدىغانلىقىغا چىن ئىشىنىپ ئېتىقاد قىلىش.

22. سوئال: قانداق كىشى ھەقىقىي مۆمىن ۋە مۇسۇلمان بولالايدۇ؟

جاۋاب: ئىماننىڭ يۇقىرىدىكى 6 پرىنسىپىغا، ئۇنىڭدىن باشقا قۇرئان كەرىم ۋە سەھىھ(ئىشەنچلىك) ھەدىسلەر ئارقىلىق ئىمان كەلتۈرۈشكە بۇيرۇلغان پۈتۈن مەسىلىلەرگە چىن ئىشىنىپ ئىمان كەلتۈرگەن ۋە ئىسلام شەرىئىتىدە بۇيرۇلغان جىمى

ئەھكاملارنى قوبۇل قىلىپ، ئەمەل قىلغان كىشى ھەقىقىي مۆمىن ۋە مۇسۇلمان بولالايدۇ.

ئىبادەت ۋە ئۇنىڭ تۈرلىرى

23. سوئال: ئىبادەت دېگەن نېمە؟

جاۋاب: ئىبادەت- ئاللاھ بۇيرىغان بەندىچىلىك ۋەزىپىسىنى ئورۇنداش ۋە ئۇنىڭ خالىقىنى بويىچە ياشاش دېگەنلىكتۇر.

24. سوئال: ئىبادەت نېمىلەرنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ؟

جاۋاب: ئىبادەت ئاللاھ تائالا ياقتۇرىدىغان ۋە رازى بولىدىغان ھەرقانداق ئىش - ھەرىكەت، گەپ - سۆز ۋە توغرا نىيەتلەرنىڭ ھەممىسىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. مەسىلەن: ھەر ئىشتا ئەدەپ- ئەخلاقلىق، توغرا ۋە راستچىل بولۇش، ئوقۇپ بىلىم ئېلىش، ناماز ئوقۇش، قۇرئان ئوقۇش، روزا تۇتۇش، زاكات، سەدىقە بېرىش، ھەج- ئۆمرە قىلىش، ئاتا-ئانىنى قەدىرلەپ، ئۇلارنىڭ خىزمىتىنى قىلىش، تۇغقانلارنى يوقلاپ تۇرۇش، كەمبەغەللەرنىڭ، ئاجىزلارنىڭ ھال-ئەھۋالىدىن خەۋەر تېپىش، راست سۆزلەش، ۋەدىگە ۋاپادار بولۇش، خوشنىلارغا، دوستلارغا ۋە خىزمەتداشلارغا ياخشى مۇئامىلە قىلىش، يېتىملەرنىڭ بېشىنى سىلاش، ھايۋانلارغا رەھىم قىلىش، پۈتۈن ئىشلاردا ئادالەتلىك ۋە ھەققانىي بولۇش، ئاللاھقا دۇئا قىلىش، زىكىر ئېيتىش، ئاللاھ تائالاغا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە مۇھەببەت، ئىخلاس قىلىش، ئاللاھ تائالانىڭ ئازابىدىن قورقۇش، رەھمىتىدىن ئۈمىد كۈتۈش، ئۇنىڭغا تەۋەككۇل قىلىپ يۆلىنىش، ئۇنىڭدىن ياردەم سوراش، بالا - قازالارغا سەۋر قىلىش، ئۇنىڭ نېمەتلىرىگە شۈكۈر قىلىش ۋە باشقىلاردۇر.

ئەخلاق، ئۇنىڭ ئەھمىيىتى ۋە تۈرلىرى

25. سوئال: ئەخلاق دېگەن نېمە؟

جاۋاب: ئەخلاق - ئىنساننىڭ روھىدا يەرلىشىپ ئادەتكە ئايلىنىپ قالغان قىلىقلاردۇر.

26. سوئال: ئەخلاق قانچە تۈرلۈك بولىدۇ؟

جاۋاب: ئەخلاق ئىككى تۈرلۈك بولىدۇ. بىرى، گۈزەل ئەخلاق، يەنە بىرى ناچار ئەخلاق.

27. سوئال: گۈزەل ئەخلاقنىڭ ئەھمىيىتى نېمە؟

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

جاۋاب: گۈزەل ئەخلاق ئىماننىڭ تولۇقلانمىسى بولۇپ، ئەخلاقسىز كىشىنىڭ ئىمانى كەمدۇر.

كەلىمە تەييىبە ۋە ئۇنىڭ مەنىسى

28. سوئال: كىشىلەر ئىسلام دىنىغا قانداق كىرىدۇ؟

جاۋاب: كىشىلەر ئىسلام دىنىغا ﴿لاإله إلا الله محمد رسول الله ــ لائىلاھە ئىللەللاھۇ، مۇھەممەدۇن رەسۇلۇللاھ﴾دېگەن كەلىمە تەييىبەنى مەنىسىنى بىلىپ ئوقۇپ، ئۇنىڭغا ئىشىنىپ، ئىقرار قىلىش بىلەن كىرىدۇ.

29. سوئال: بۇ كەلىمە تەييىبەنىڭ مەنىسى نېمە؟

جاۋاب: بۇ كەلىمە تەييىبەنىڭ مەنىسى: ئاللاھتىن باشقا ئىبادەتكە ھەقلىق بولغان ھەقىقىي ئىلاھ يوق، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئاللاھنىڭ ئەلچىسى ۋە بەرھەق پەيغەمبىرى دېگەنلىكتۇر.

30. سوئال: ئىسلام دىنى باشقا دىنلارغا قانداق قارايدۇ؟

جاۋاب: ئىسلام دىنى پۈتۈن ئىنسانىيەتنىڭ مۇسۇلمان بولۇشىنى ئارزۇ قىلىدۇ. لېكىن كىشىلەرنى مۇسۇلمان بولۇشقا زورلىمايدۇ. باشقا دىنلارنى ۋە ئۇ دىنلارغا مەنسۇپ بولغان كىشىلەرنى كەمستمەيدۇ، چەتكە قاقمايدۇ. باشقا دىندىكىلەرنىڭمۇ ئىسلام دىنىنى ۋە مۇسۇلمانلارنى كەمستمەسلىكىنى، چەتكە قاقماسلىقىنى كۈتىدۇ.

ئاللاھقا ئىمان كەلتۈرۈش

31. سوئال: ئاللاھقا قانداق ئىمان كەلتۈرۈش كېرەك؟
جاۋاب: ئاللاھ ئەزەلدىن بار بولغان يالغۇز ئىلاھتۇر. ئۇنىڭ پۈتۈن كائىناتنى يارىتىشتا ۋە ئۇنى پەرۋىش قىلىشتا ھېچ بىر شېرىكى يوقتۇر. ئۇ، ئۆزىنىڭ كامالى سۈپەتلىرى بىلەن ھەمىشە سۈپەتلىنىپ تۇرغۇچىدۇر. ئۇ بارلىق ئەيىب - نوقسان ۋە كەمچىلىكلەردىن ئەلۋەتتە پاكتۇر، دەپ ئىمان ئېيتىش كېرەك.

ئاللاھنىڭ ئېسىل سۈپەتلىرى

32. سوئال: ئاللاھنىڭ ئېسىل سۈپەتلىرى قانچە ۋە ئۇلار قايسىلار؟
جاۋاب: ئاللاھنىڭ كۆپلىگەن ئېسىل سۈپەتلىرى بار. ئۇلارنىڭ ھەممىسىگە ئىجمالى ئىمان كەلتۈرۈش ئاللاھقا ئىمان كەلتۈرۈشنىڭ بىر پارچىسىدۇر. تۆۋەندە، بىزنىڭ تەپسىلىي بىلىپ ئىمان كەلتۈرىشىمىزگە زۆرۈر بولغان سەككىز سۈپەتنى بايان قىلىش بىلەن كۇپايىلىنىمىز:

(1) حَيٌّ (ھەمىشە تىرىك بولغۇچى)

(2) عَالِمٌ (ھەممىنى بىلگۈچى ئالىم)

(3) قَادِرٌ (ھەممىگە كۈچى يېتىدىغان قادىر)

(4) مُرِيدٌ (ئىرادە قىلغۇچى)

(5) مُكَوِّنٌ (ئىجاد قىلغۇچى)

(6) مُتَكَلِّمٌ (سۆزلىگۈچى)

(7) سَمِيعٌ (ئاڭلىغۇچى)

(8) بَصِيرٌ (كۆرگۈچى)

33. سوئال: ئاللاھنىڭ تىرىك ئىكەنلىكىگە قانداق ئىمان كەلتۈرۈش كېرەك؟
جاۋاب: ئاللاھ ئەزەلدىن تىرىك بولۇپ، ئۇ ھەرگىز ئۆلمەيدۇ. ئاللاھنىڭ تىرىكلىكى جان ۋە جىسىم بىلەن بولماستىن، بەلكى ئۇ، ئۆزىگە لايىق سۈپىتى بىلەن تىرىكتۇر.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

﴿بىر ئاللاھتىن باشقا ھەقىقىي ئىلاھ يوقتۇر. ئاللاھ ھەمىشە تىرىكتۇر. ھەممىنى ئىدارە قىلىپ تۇرغۇچىدۇر﴾[1].

34. سوئال: ئاللاھنىڭ ئالىم ئىكەنلىكىگە قانداق ئىمان كەلتۈرۈش كېرەك؟

جاۋاب: ئاللاھ ھەممىنى بىلىپ تۇرغۇچىدۇر، كائىناتتىكى شەيئىلەرنىڭ ھېچبىرى ئۇنىڭ ئىلمىنىڭ سىرتىدا ئەمەستۇر. ئاللاھنىڭ بىلىشى ئەقىل ۋە زېھىن بىلەن بولماستىن، بەلكى ئۇ، ئۆزىگە لايىق سۈپەتى بىلەن بىلگۈچىدۇر. ﴿ئاللاھ ھەممە نەرسىنى بىلگۈچىدۇر﴾[2].

35. سوئال: ئاللاھنىڭ ھەممىگە قادىر ئىكەنلىكىگە قانداق ئىمان كەلتۈرۈش كېرەك؟

جاۋاب: ئاللاھ ھەممە نەرسىگە كۈچى يەتكۈچىدۇر. ئۇ، ھېچ نەرسىدىن ئاجىز كەلمەيدۇ، ھېچ نەرسە ئۇنىڭغا غالىب كېلەلمەيدۇ. ﴿ئاللاھ ھەممە نەرسىگە قادىردۇر﴾[3].

36. سوئال: ئاللاھنىڭ ئىرادە قىلغۇچى ئىكەنلىكىگە قانداق ئىمان كەلتۈرۈش كېرەك؟

جاۋاب: ئاللاھ مۇتلەق ئىختىيار ئىگىسى بولۇپ، ھەممە ئىش ئاللاھنىڭ ئىرادىسى بىلەن بولىدۇ، ئاللاھنىڭ ئىرادىسى ۋە خاھىشىسىز ھېچ نەرسە ۋۇجۇدقا چىقمايدۇ. «ئاللاھ خالىغىنىنى قىلغۇچىدۇر﴾[4].

37. سوئال: ئاللاھنىڭ سۆزلىگۈچى ئىكەنلىكىگە قانداق ئىمان كەلتۈرۈش كېرەك؟

جاۋاب: ئاللاھ ئەزەلدىن سۆزلىگۈچى بولۇپ، قۇرئان كەرىم ئاللاھنىڭ سۆزىدۇر. ئاللاھنىڭ سۆزلىشى تىل ۋە ئېغىز بىلەن بولماستىن، بەلكى ئۇ، ئۆزىگە لايىق سۈپەتى بىلەن سۆزلىگۈچىدۇر.﴿ئاللاھ مۇساغا (بىۋاستە) سۆز قىلدى﴾[5].

38. سوئال: ئاللاھنىڭ ئىجاد قىلغۇچى ئىكەنلىكىگە قانداق ئىمان كەلتۈرۈش كېرەك؟

جاۋاب: ئاللاھ پۈتۈن مەخلۇقاتنىڭ پەيدا قىلغۇچىسىدۇر. كائىنات ۋە ئۇنىڭدىكى بارلىق شەيئىلەر ئاللاھنىڭ يارىتىشى ۋە ئىجاد قىلىشى بىلەن پەيدا بولغاندۇر. ﴿ئاللاھ ھەممە نەرسىنى ياراتقۇچىدۇر﴾[6].

39. سوئال: ئاللاھنىڭ ئاڭلىغۇچى ئىكەنلىكىگە قانداق ئىمان كەلتۈرۈش كېرەك؟

---

(1) بەقەرە سۈرىسى 255 ـ ئايەت
(2) بەقەرە سۈرىسى 29 ـ ئايەت
(3) ھەدىد سۈرىسى 2 ـ ئايەت
(4) بۇرۇج سۈرىسى 16 ـ ئايەت
(5) نىسا سۈرىسى 164 ـ ئايەت
(6) زۇمەر سۈرىسى 62 ـ ئايەت

جاۋاب: ئاللاھ ھەر قانداق ئاۋازلارنى، دۇئالارنى ۋە مۇناجاتلارنى ئاڭلىغۇچىدۇر. ئاللاھنىڭ ئاڭلىشى قۇلاق بىلەن بولماستىن، بەلكى ئۇ، ئۆزىگە لايىق سۈپىتى بىلەن ئاڭلىغۇچىدۇر. ﴿ئاللاھ ھەممىنى ئاڭلاپ تۇرغۇچىدۇر، بەندىلىرىنىڭ ئەھۋالىنى بىلىپ تۇرغۇچىدۇر﴾[1].

40. سوئال: ئاللاھنىڭ كۆرگۈچى ئىكەنلىكىگە قانداق ئىمان كەلتۈرۈش كېرەك؟

جاۋاب: ئاللاھ ھەممىنى كۆرۈپ تۇرغۇچىدۇر، ھەتتا قاراڭغۇ كېچىدە قارا تاش ئۈستىدىكى قارا چۈمۈلىلەرنىڭ ھەرىكەتلىرىنىمۇ ئېنىق كۆرۈپ تۇرغۇچىدۇر. ﴿ئاللاھ بەندىلىرىنى ۋە ئۇلارنىڭ ھەممە ئىشلىرىنى كۆرۈپ تۇرغۇچىدۇر﴾[2].

ئاللاھقا ئىمان كەلتۈرۈش ئۆز ئىچىگە ئالىدىغان ھەقىقەتلەر

41. سوئال: ئاللاھ تائالاغا ئىمان كەلتۈرۈش نېمىلەرنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ؟

جاۋاب: ئاللاھ تائالاغا ئىمان كەلتۈرۈش تۆۋەندىكى 4 ھەقىقەتكە ئىمان كەلتۈرۈشنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ:

(1) ئاللاھ تائالانىڭ ئەزەلدىن بار ئىكەنلىكىگە چىن ئىشىنىش.

(2) ئاللاھ تائالانىڭ ھەممىنى ياراتقۇچى ۋە ھەممىنى ئىدارە قىلغۇچى مۇتلەق پەرۋەردىگار ئىكەنلىكىگە چىن ئېتىقاد قىلىش. ﴿ئەنە شۇ ئاللاھ سىلەرنىڭ پەرۋەردىگارىڭلاردۇر، ئاللاھتىن بۆلەك ھېچ مەبۇد بەرھەق يوقتۇر، ئۇ ھەممە نەرسىنى ياراتقۇچىدۇر، ئۇنىڭغا ئىبادەت قىلىڭلار، ئۇ ھەر نەرسىگە ھامىيدۇر﴾[3].

(3) ئاللاھ تائالانىڭ يەككە ـ يېگانە ئىلاھ، بىرلا ھەقىقىي ئىلاھ ئىكەنلىكىگە چىن ئىشىنىش. ﴿سىلەرنىڭ ئىلاھىڭلار بىر ئىلاھتۇر، ئۇنىڭدىن باشقا ھېچ مەبۇد (بەرھەق) يوقتۇر. ئۇ ناھايىتى شەپقەتلىكتۇر، ناھايىتى مېھرىباندۇر﴾[4].

(4) ئاللاھ تائالانىڭ ئىسىم ـ سۈپەتلىرىگە ئىمان كەلتۈرۈش، يەنى ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىم ياكى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ھەدىسلىرى ئارقىلىق ئۆزىگە مەنسۇپ قىلغان ئىسىم ـ سۈپەتلەرنى ئۆزگەرتىۋەتمەستىن، ئاللاھ تائالانىڭ ئالىي ماقامىغا لايىق ھالدا ئۇنىڭغا مەنسۇپ قىلىش ۋە ئۇنى شۇ ئىسىم ـ سۈپەتلىرى بىلەن ئاتاش. ﴿ئاللاھنىڭ گۈزەل ئىسىملىرى بار، ئاللاھنى شۇ (گۈزەل ئىسىملىرى) بىلەن

---

(1) مائىدە سۈرىسى 76 ـ ئايەت

(2) ئال ئىمران سۈرىسى15 ـ ئايەت

(3) ئەنئام سۈرىسى 102ـ ئايەت

(4) بەقەرە سۈرىسى 163 ـ ئايەت

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

ئاتاڭلار، ئاللاھنىڭ ئىسىملىرىنى كەلسە - كەلمەس قوللىنىدىغانلارنى تەرك ئېتىڭلار. ئۇلار (ئاخىرەتتە) قىلمىشلىرىنىڭ جازاسىنى تارتىدۇ﴾[1].

42. سوئال: ئاللاھقا ئىمان كەلتۈرۈشنىڭ غايىسى نېمە؟

جاۋاب: ئاللاھقا ئىمان كەلتۈرۈشنىڭ ئاساسلىق غايىسى - ھەقىقەتنىڭ چاقىرىقىغا ئەگەشكەن ھالدا، ئاللاھقا ئېتىقاد ۋە ئىبادەت قىلىپ، ئىنسان بولۇپ يارالغانلىق بۇرچىنى ئۆتەش ئارقىلىق، ئىككى ئالەملىك بەخت ــ سائادەتلەرنى قولغا كەلتۈرۈشتىن ئىبارەتتۇر.

ئاللاھنىڭ ئىنسانلار ئۈستىدىكى ھەققى

43. سوئال: ئاللاھنىڭ ئىنسانلار ئۈستىدىكى ھەققى نېمە؟

جاۋاب: ئاللاھنىڭ ئىنسانلار ئۈستىدىكى ھەققى - ئىنسانلارنىڭ ئاللاھقا خالىس ئىبادەت قىلىشىدۇر. ئاللاھ بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿جىنلارنى، ئىنسانلارنى پەقەت ماڭا ئىبادەت قىلىش ئۈچۈنلا ياراتتىم﴾[2].

ئاللاھنىڭ گۈزەل ئىسىملىرى

44. سوئال: ئاللاھنىڭ گۈزەل ئىسىملىرى قانچە ۋە ئۇلار قايسىلار؟

جاۋاب: پەيغەمبىرىمىز ھەزرىتى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئاللاھنىڭ 99 ئىسمى بارلىقىنى ئېيتقان. ئۇلار:

1. الله - ئاللاھ (ئاللاھنىڭ ئۆز زاتىغا قويۇلغان ئىسىم)
2. الرحمن - ئەررەھمان(شەپقەتلىك)
3. الرحيم - ئەررەھىيم(مېھرىبان)
4. الملك - ئەلمەلىك(بۇيرۇقلىرى ئىجرا بولغۇچى)
5. القدوس - ئەلقۇددۇس(نوقسانلىرى پاك)
6. السلام - ئەسسالام(خەتەرلەردىن قوغدىغۇچى)
7. المؤمن - ئەلمۇئمىن(ئىمان نۇرىنى بەرگۈچى)
8. المهيمن - ئەلمۇھەيمىن(ھەر نەرسىنى ئۆز ھۆكۈمرانلىقى ئاستىدا تۇتقۇچى)
9. العزيز - ئەلئەزىز(كۈچلۈك، غالىب)
10. الجبار- ئەلجەببار(خالىغىنىنى ئەمەلگە ئاشۇرغۇچى)

(1) ئەئراف سۈرىسى 180 - ئايەت
(2) زارىيات سۈرىسى 56 - ئايەت

11. المتكبر - ئەلمۇتەكەببىر(چوڭلۇقتا تەڭدىشى يوق)
12. الخالق- ئەلخالىق(يېگانە ياراتقۇچى)
13. الباريء-ئەلبارى(نوقسانسىز ياراتقۇچى)
14. المتصور- ئەلمۇتەسەۋۋىر(مەۋجۇداتلارنى ھەرخىل شەكىل ۋە سۈرەتتە ياراتقۇچى)
15. الغفار-ئەلغەففار(ئەپۇسى كەڭ)
16. القهار- ئەلقەھھار(ئىسيانكارلارنى جازالىغۇچى)
17. الوهاب- ئەلۋەھھاب(بەدەلسىز نېمەت بەرگۈچى)
18. الرزاق -ئەررەززاق(مول رىزىق بەرگۈچى)
19. الفتاح- ئەلفەتتاھ(ياخشى ئىشلارنىڭ يولىنى ئاچقۇچى)
20. العليم- ئەلئەلىيم(ھەممىنى بىلگۈچى)
21. القابض- ئەلقابىز(جانلارنى قەبزى قىلىپ ئالغۇچى)
22. الباسط- ئەلباسىت(رىزىقلارنى ۋە نېمەتلىرىنى كېڭەيتىپ بەرگۈچى)
23. الخافض-ئەلخافىد(كۇففارلارنىڭ شەنىنى تۆۋەن قىلغۇچى)
24. الرافع- ئەررافىئ (مۆمىنلەرنىڭ شەنىنى ئۈستۈن قىلغۇچى)
25. المعز- ئەلمۇئىز(خالىغان بەندىسىنى ئەزىز قىلغۇچى)
26. المذل-ئەلمۇزىل(خالىغان بەندىسىنى خار قىلغۇچى)
27. السميع-ئەسسەمىئ(ئاڭلىغۇچى)
28. البصير- ئەلبەسىير(كۆرگۈچى)
29. الحكم- ئەلھەكەم(ھۆكۈم قىلغۇچى)
30. العدل- ئەلئەدل(ئادالەت بىلەن ئىش قىلغۇچى)
31. اللطيف- ئەللەتىيف(شەيئىلەرنىڭ ئىنچىكە تەرەپلىرىنى بىلگۈچى)
32. الخبير- ئەلخەبىير(ھەممىدىن خەۋەردار بولۇپ تۇرغۇچى)
33. الحليم- ئەلھەلىيم(گۇناھكارلارنى جازالاشتا ئالدىراپ كەتمىگۈچى)
34. العظيم-ئەلئەزىيم(ئۇلۇغ)
35. الغفور- ئەلغەفۇر(مەغپىرىتى كەڭ)
36. الشكور- ئەششەكۇر(ئاز ياخشىلىققا كۆپ ساۋاب بەرگۈچى)
37. العلي- ئەلئەلىي(كاتتا، شەنى ئۈستۈن)
38. الكبير-ئەلكەبىير(چوڭ)
39. الحفيظ-ئەلھەفىيز(ئەڭ ياخشى ساقلىغۇچى)

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

40. المقيت- ئەلمۇقىيت(رىزىق بەرگۈچى)
41. الحسيب- ئەلھەسىيب(ھېساب ئالغۇچى)
42. الجليل- ئەلجەلىيل(ئۇلۇغلۇق ئىگىسى)
43. الكريم- ئەلكەرىيم(ناھايىتى سېخىي)
44. الرقيب- ئەررەقىيب(مەخلۇقاتلىرنى كۆزەتكۈچى)
45. المجيب- ئەلمۇجىيب(دۇئالارنى ئىجابەت قىلىپ قوبۇل قىلغۇچى)
46. الواسع- ئەلۋاسىئۇ(رەھمىتى ۋە ئىلمى كەڭ)
47. الحكيم- ئەلھەكىيم(ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچى)
48. الودود-ئەلۋەدۇد(مۆمىنلەرنى سۆيگۈچى)
49. المجيد-ئەلمەجىيد(شەنى ئۇلۇغ ۋە شەرەپلىك)
50. الباعث-ئەلبائىس(تىرىلدۈرگۈچى)
51. الشهيد-ئەششەھىيد(ھەممىنى كۆرۈپ ۋە بىلىپ تۇرغۇچى)
52. الحق- ئەلھەق(ھەقىقىي ئىلاھ، ھەقىقەتنىڭ ئۆزى)
53. الوكيل- ئەلۋەكىيل(بەندىلىرىنىڭ ئىشلىرىغا گۇۋاھ بولغۇچى)
54. القوي- ئەلقەۋىي(كۈچلۈك)
55. المتين- ئەلمەتىين(قۇدرەتلىك)
56. الولي- ئەلۋەلىي(مۆمىنلەرنىڭ مەدەتكارى)
57. الحميد- ئەلھەمىيد (مەدھىيىگە لايىق بولغۇچى)
58. المحصي- ئەلمۇھسىي (ھەممە نەرسىنىڭ سانىنى بىلگۈچى)
59. المبدئ- ئەلمۇبدىئ (يوقتىن بار قىلغۇچى)
60. المعيد- ئەلمۇئىد(ئۆلگەنلەرنى قايتا تىرىلدۈرگۈچى)
61. المحي- ئەلمۇھيىي(ھايات بەرگۈچى)
62. المميت- ئەلمۇمىيت(ئۆلتۈرگۈچى)
63. الحي-ئەلھەييۇ(ھەمىشە ھايات بولغۇچى)
64. القيوم- ئەلقەييۇم(ھەممىنى ئىدارە قىلغۇچى)
65. الواجد- ئەلۋاجىد(خالىغىنىنى تاپقۇچى)
66. الماجد- ئەلماجىد(شەنى ئۈستۈن ۋە ئۇلۇغ)
67. الواحدالأحد- ئەلۋاھىدۇل ئەھەد(يەككە ـيېگانە)
68. الصمد- ئەسسەمەد(ھەممىدىن بىھاجەت)

69. القدير-ئەلقەدىير(مۇتلەق قۇدرەت ئىگىسى)
70. المقتدر- ئەلمۇقتەدىر(ھەر نەرسىگە كۈچى يەتكۈچى)
71. المقدم- ئەلمۇقەددىم(خالىغىنىنى ئالدى بىلەن قىلغۇچى)
72. المؤخر-ئەلمۇئەخخىر(خالىغىنىنى كېيىنگە قالدۇرغۇچى)
73. الأول-ئەلئەۋۋەل(باشلانغۇچى يوق)
74. الآخر- ئەلئاخىر(تۈگەنجىسى يوق)
75. الظاهر-ئەززاھىر(مەۋجۇدلىقى ئوچۇق بولغان)
76. الباطن-ئەلباتىن(ماھىيىتى مەخپىي بولغان)
77. الوالي- ئەلۋالىي(مەۋجۇداتنىڭ يېگانە ئىگىسى)
78. المتعالي-ئەلمۇتەئالىي(نوقسانلاردىن پاك ۋە ئۈستۈن بولغۇچى)
79. البر- ئەلبەررۇ(ياخشىلىقلىرى، نېمەتلىرى ھېسابسىز)
80. التواب-ئەتتەۋۋاب(تەۋبىنى بەك قوبۇل قىلغۇچى)
81. المنتقم- ئەلمۇنتەقىم(زالىملاردىن ۋە ئىسيانكارلاردىن ئىنتىقام ئالغۇچى)
82. العفو-ئەلئەفۇۋۇ(ناھايىتى كەچۈرۈمچان)
83. الرؤوف-ئەررەئۇف(شەپقىتى بەكمۇ كۆپ)
84. مالك الملك-مالىكۇل مۇلك(مۈلۈكنىڭ ھەقىقىي ئىگىسى)
85. ذوالجلال والإكرام- زۇلجەلالى ۋەلئىكرام(ئۇلۇغلۇق ۋە ئىكرام ئىگىسى)
86. المقسط- ئەلمۇقسىت(ئادالەتلىك)
87. الجامع- ئەلجامىئ (توپلىغۇچى)
88. الغني-ئەلغەنىي(ھەممىدىن باي)
89. المغني- ئەلمۇغنىي(باي قىلغۇچى)
90. المانع- ئەلمانىئ(خالىغىنىنى توسۇپ قالغۇچى)
91. الضار-ئەززار (خالىغان بەندىسىنى زىيانغا ئۇچراتقۇچى)
92. النافع- ئەننافىئ(خالىغان بەندىسىگە پايدا يەتكۈزگۈچى)
93. النور- ئەننۇر(يورۇتقۇچى ۋە ئايدىڭلاتقۇچى)
94. الهادي- ئەلھادىي(خالىغان بەندىسىنى ھىدايەتكە باشلىغۇچى)
95. البديع-ئەلبەدىئ(گۈزەللىكلەرنى ياراتقۇچى)
96. الباقي- ئەلباقىي(مەۋجۇدلىقى مەڭگۈگە داۋام قىلغۇچى)
97. الوارث- ئەلۋارىس(مۈلۈكنىڭ ھەقىقىي ئىگىسى)

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

98. الرشيد-ئەررەشىيد(توغرا يولنى كۆرسەتكۈچى)
99. الصبور- ئەسسەبۇر(ناھايىتى سەۋرچان).

روھىي ئالەملەر

45. سوئال: روھىي ئالەملەر دېگەن نېمىلەر؟

جاۋاب: روھىي ئالەملەر - ئىنسانلار ئىدراك قىلالمايدىغان يوشۇرۇن ئالەملەر دېمەكتۇر. كائىناتتىكى شەيئىلەر ئىككى تۈرلۈكتۇر. ئۇلارنىڭ بىرى، ئىنساندىكى ھېسسىي ئەزالار ئارقىلىق بىلگىلى بولىدىغان شەيئىلەر بولۇپ، ئۇلار: ئادەم، ھايۋان، تاغ، دەريا، تېرىم، دەرەخ ۋە باشقا ھەر قانداق ماددىي شەيئىلەر، يەنە بىرى، ھېسسىي ئەزالار ئارقىلىق بىلگىلى بولمايدىغان شەيئىلەر بولۇپ، ئۇلار: پەرىشتىلەر، جىنلار، شەيتانلار ۋە باشقىلار. بۇخىل شەيئىلەرنى ئىنسانلار ھېسسىي ئەزالىرى بىلەن ئىدراك قىلالمىغانلىقلىرى ئۈچۈن، بۇلار غەيبىي ئالەملەر ياكى روھىي ئالەملەر، دەپ ئاتىلىدۇ.

46. سوئال: ئىنسانلار ھېسسىي ئەزالىرى ئارقىلىق بىلەلمىگەن شەيئىلەرنى قانداق بىلىدۇ؟

جاۋاب: ئىنسانلار ھېسسىي ئەزالىرى ئارقىلىق بىلەلمىگەن شەيئىلەرنى ئىشەنچلىك خەۋەرلەر ئارقىلىق بىلەلەيدۇ. مەسىلەن: ئامېرىكىنى كۆرمىگەن ئادەم ئامېرىكا دېگەن دۆلەتنىڭ بار ئىكەنلىكىنى ئاڭلاش ئارقىلىق، ئامېرىكىنىڭ بارلىقىدىن قەتئىي شەك قىلمىغىنىدەك، مۇسۇلمانلار غەيبىي ئالەملەرنى ھېسسىي ئەزالىرى بىلەن بىلەلمىگەن بولسىمۇ، قۇرئان ۋە ھەدىسلەرنىڭ خەۋەرلىرى ئارقىلىق ئۇلارنىڭ بارلىقىنى بىلىدۇ ۋە ئىشىنىدۇ.

پەرىشتىلەرگە ئىمان كەلتۈرۈش

47. سوئال: پەرىشتىلەر قانداق بەندىلەر؟

جاۋاب: پەرىشتىلەر - روھىي ئالەملەرنىڭ بىرىدۇر. ئۇلار كۆرۈنمەيدىغان دۇنيانىڭ بىرقىسمى. ماھىيەت جەھەتتە، ئۇلاردا بىرەر نەرسە ئىستېمال قىلىش يوق ھەمدە ئۇخلاشقىمۇ موھتاج ئەمەس. ئۇلارنى ئەر ياكى ئايال دېيىلمەيدۇ. پەرىشتىلەردە، ئىنسان ۋە ھايۋانلاردا بولغىنىدەك، شەھۋانىيلىق يوقتۇر. پەرىشتىلەرنىڭ بارلىقىغا ئىمان كەلتۈرۈش ئىماننىڭ ئاساسلىق ماددىلىرىدىن بىرىدۇر. ئۇلارغا ئىنكار قىلىش كۇپرىنىڭ جۈملىسىدىندۇر.

48. سوئال: پەرىشتىلەرگە قانداق ئىمان كەلتۈرۈش كېرەك؟

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

جاۋاب: پەرىشتىلەرگە ئاللاھنىڭ پەرىشتىلىرىنىڭ بارلىقى ھەقتۇر، ئۇلار ھەمىشە ئاللاھنىڭ تائەت ـ ئىبادىتى بىلەن مەشغۇل بولغۇچى ھۆرمەتلىك، ئىتائەتچان ۋە گۇناھسىز بەندىلەردۇر، دەپ ئىمان ئېيتىش كېرەك.

پەرىشتىلەرگە ئىمان كەلتۈرۈش ئۆز ئىچىگە ئالىدىغان ھەقىقەتلەر

49. سوئال: پەرىشتىلەرگە ئىمان كەلتۈرۈش نېمىلەرنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ؟

جاۋاب: پەرىشتىلەرگە ئىمان كەلتۈرۈش تۆۋەندىكى 4 مەسىلىگە ئىشىنىپ ئېتىقاد قىلىشنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ:

(1) ئۇلارنىڭ بارلىقىغا ئىشىنىش. چۈنكى، پەرىشتىلەرنىڭ بار ئىكەنلىكىگە ئىشىنىش ئىسلام دىنىنىڭ ئاساسلىق ئەقىدىلىرىدىن سانىلىدۇ.

(2)جىبرىئىل، ئىسرافىل، مىكائىل ۋە ئەزرائىللارغا ئوخشاش بىزلەرگە ئىسىملىرى مەلۇم بولغان پەرىشتىلەرگە تەپسىلىي، ئىسىملىرى بىزلەرگە مەلۇم بولمىغان جىمى پەرىشتىلەرگە ئىجمالىي ئىمان كەلتۈرۈش.

(3) جىبرىئىلغا ئوخشاش بىزگە سۈپەتلىرى مەلۇم بولغان پەرىشتىلەرنىڭ سۈپەتلىرىگە ئىمان كەلتۈرۈش.

(4) پەرىشتىلەرنىڭ ئاللاھ تەرىپىدىن تاپشۇرۇلغان ۋەزىپىلىرى ۋە ئەمەللىرىدىن بىزگە مەلۇم بولغانلىرىغا ئىشىنىش. مەسىلەن: جىبرىئىلنىڭ ۋەزىپىسى، ئاللاھ بىلەن ئۇنىڭ پەيغەمبەرلىرى ئوتتۇرىسىدا ئەلچىلىك قىلىش. ئەزرائىلنىڭ ۋەزىپىسى، ئەجەلى توشقانلارنىڭ جانلىرىنى ئېلىش. مىكائىلنىڭ ۋەزىپىسى، ئاللاھنىڭ ئەمرى بىلەن شاماللارنى قوزغاش ئارقىلىق بۇلۇتلارنى ھەرىكەتلەندۈرۈپ، زېمىننىڭ ئاللاھ خالىغان جايلىرىغا يامغۇرلارنى ياغدۇرۇش. ئىسرافىلنىڭ ۋەزىپىسى، قىيامەت قايىم بولۇش ئالدىدا، بىرىنچى قېتىملىق سۇرگە پۈۋلەش ئارقىلىق بۇ دۇنيا ھاياتىنىڭ ئاخىرلاشقانلىقىنى ۋە ئاخىرەت ئالىمى باشلانغان كۈندە، ئىككىنچى قېتىملىق سۇرگە پۈۋلەش بىلەن ئىنسانلار تىرىلدۈرۈلۈشكە باشلىغانلىقىنى ئېلان قىلىشتۇر.

50. سوئال: پەرىشتىلەر نېمىدىن يارىتىلغان؟

جاۋاب: ئىنسانلار تۇپراقتىن يارىتىلغان بولسا، پەرىشتىلەر «نۇر»(يەنى يورۇقلۇق) دىن يارىتىلغان.

پەرىشتىلەرنىڭ خاراكتېرى ۋە ۋەزىپىلىرى

51. سوئال: پەرىشتىلەرنىڭ خاراكتېرى قانداق؟

جاۋاب: پەرىشتىلەرنىڭ خاراكتېرى - ئاللاھقا مۇتلەق ئىتائەت قىلىشتىن ئىبارەتتۇر. ئۇلاردا كەمچىلىك ئۆتكۈزۈش ۋە ئاللاھقا ئاسىيلىق قىلىش يوقتۇر. ﴿ئۇ پەرىشتىلەر ئاللاھنىڭ بۇيرۇقىدىن چىقمايدۇ. نېمىگە بۇيرۇلسا شۇنى ئىجرا قىلىدۇ﴾[1].

52. سوئال: پەرىشتىلەرنىڭ ۋەزىپىلىرى نېمە؟

جاۋاب: پەرىشتىلەردىن ھەر بىرىنىڭ ئاللاھ تەرىپىدىن تاپشۇرۇلغان ئايرىم ۋەزىپىلىرى باردۇر. ئۇلارنىڭ بەزىلىرى بەندىلەرنىڭ ياخشى - يامان ئەمەللىرىنى خاتىرىلەش بىلەن مەشغۇل بولسا، بەزىلىرى ئىنسانلارنى كېچە - كۈندۈزنىڭ بالايى - ئاپەتلىرى ۋە خەۋپ - خەتەرلىرىدىن مۇھاپىزەت قىلىش بىلەن مەشغۇلدۇر. بەزىلىرى بەندىلەرنىڭ جانلىرىنى قەبزى روھ قىلىش بىلەن مەشغۇل بولسا، بەزىلىرى ئۆلگەنلەردىن سوراق - سوئال قىلىش بىلەن مەشغۇلدۇر. ئۇلارنىڭ بەزىلىرى قۇرئان ئوقۇلغان، ئاللاھ ياد قىلىنغان ئورۇنلارغا ۋە مەسچىتلەرگە بېرىپ ئۇلارغا ئاللاھتىن مەغپىرەت ۋە رەھمەت تىلەش بىلەن مەشغۇل بولسا، بەزىلىرى ھەمىشە ئاللاھقا سەجدە قىلىش ئارقىلىق ئاللاھنى مەدھىيىلەش بىلەن مەشغۇلدۇر. پەرىشتىلەرنىڭ مەشھۇرلىرى: جىبرائىل، ئەزرائىل، مىكائىل ۋە ئىسرافىل ئەلەيھىسسالاملاردۇر.

53. سوئال: ھېسسىي ئەزالار ئارقىلىق بىلگىلى بولمايدىغان نەرسىلەرگە ئىشەنمەيدىغانلارغا نېمە دەيمىز؟

جاۋاب: ئىنسانلارنىڭ ھېسسىي ئەزالىرى ئارقىلىق بىلەلمىگەن شەيئىلەرنى يوق، دەپ ئىنكار قىلىشى توغرا ئەمەس. چۈنكى ئۇلار بۇ شەيئىلەرگە ئىنكار قىلماقچى بولساق، ئالدى بىلەن كۆڭۈل، جان، ئەقىل ۋە ۋىجدان قاتارلىقلارغىمۇ ئىنكار قىلىشقا توغرا كېلىدۇ. چۈنكى بۇلارنىمۇ ھېسسىي ئەزالار ئارقىلىق بىلگىلى بولمايدۇ، كۆرگىلى بولمايدۇ. كۆڭۈل، جان، ئەقىل قاتارلىقلارنىڭ قانداق ئىكەنلىكىنى كۆرگەن كىشى يوق. ھالبۇكى دۇنيادا ھېچكىم تىرىك نەرسىدە جاننىڭ، ئەقىل - ھوشى جايىدا بولغان ئادەمدە ئەقىل ۋە كۆڭۈلنىڭ بارلىقىنى ئىنكار قىلمايدۇ.

54. سوئال: پەرىشتىلەر نەدە؟

جاۋاب: ئاللاھنىڭ بەلگىلىمىسى بويىچە، پەرىشتىلەرنىڭ كۆپ قىسمى ئاسمانلاردا تۇرۇپ ئاللاھنىڭ ئەمر - پەرمانلىرىنى ئىجرا قىلسا، ئۇلارنىڭ بىر قىسمى زېمىندا يۈرۈپ ئاللاھنىڭ بۇيرۇقلىرىنى يۈرگۈزىدۇ. دېمەك، ئۇلار ئاسمانلار بىلەن زېمىن ئارىسىدا ئاللاھقا ئىتائەت قىلىش يولىدا سەير قىلىدۇ.

---

(1) تەھرىم سۈرىسى 6 - ئايەت

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

جىنلار ۋە ئۇلارنىڭ خاراكتېرى

55. سوئال: جىنلار قانداق مەخلۇقلار؟

جاۋاب: جىنلار - پەرىشتىلەرگە ئوخشاش غەيبىي ئالەملەردىن بولۇپ، پەرىشتىلەرنى كۆرگىلى بولمىغاندەك، ئۇلارنىمۇ كۆرگىلى بولمايدۇ. جىنلارنىڭ بارلىقىغا ئىشىنىش ئىماننىڭ ئاساسلىق ماددىلىرىدىن بولمىسىمۇ، ئۇلارنىڭ بارلىقىغا ئىشىنىش ئىماننىڭ كېرەكلىك ماددىلىرىدىن بىرى، ئىنكار قىلىش كۇپۇرنىڭ جۈملىسىدىن سانىلىدۇ. چۈنكى، قۇرئان كەرىمدە جىنلارنىڭ بارلىقى ئوچۇق بايان قىلىنغان. ئۇلارنىڭ بارلىقىغا ئىنكار قىلىش قۇرئان كەرىمنىڭ خەۋەرلىرىگە ئىنكار قىلغانلىق بولۇپ، قۇرئان كەرىمنىڭ خەۋەرلىرىگە ئىنكار قىلغان كىشى كاپىر بولىدۇ.

56. سوئال: جىنلار نېمىدىن يارىتىلغان؟

جاۋاب: پەرىشتىلەر يورۇقلۇقتىن يارىتىلغان بولسا، جىنلار ئوت يالقۇنىدىن يارىتىلغان. ﴿جىنلارنى ئىلگىرى تۈتۈنسىز ئوت يالقۇنىدىن ياراتقان ئىدۇق﴾[1].

57. سوئال: جىنلارنىڭ خاراكتېرى قانداق؟

جاۋاب: جىنلارنىڭ خاراكتېرىمۇ ئىنسانلارنىڭ خاراكتېرىگە ئوخشاشتۇر، يەنى ئۇلارنىڭ ئارىسىدا ئىنسانلارغا ئوخشاش مۇسۇلمان، ياخشى تەقۋالارمۇ، يامان، گۇناھكار، ئاسىيلارمۇ باردۇر.

ئاللاھ قۇرئان كەرىمدە جىنلارنىڭ سۆزلىرىنى ھېكايە قىلىپ مۇنداق دەيدۇ: ﴿بىزدىن مۇسۇلمانلار ۋە ھەق يولدىن چىققۇچىلارمۇ بار، مۇسۇلمان بولغانلار توغرا يولنى ئىزدىگەن بولىدۇ﴾[2].

58. سوئال: جىنلارمۇ قىلمىشلىرىدىن جاۋابكارلىققا تارتىلامدۇ؟

جاۋاب: جىنلارمۇ قىيامەت كۈنىدە ئىنسانلارغا ئوخشاش بۇدۇنيادىكى بارلىق ياخشى - يامان قىلمىشلىرىدىن ئەلۋەتتە جاۋابكارلىققا تارتىلىدۇ. ئۇلارنىڭ ئارىسىدىنمۇ ياخشى ئىشلارنى قىلىپ ئاللاھنى رازى قىلغانلىرى ساۋابقا ئېرىشكىنىدەك، يامان ئىشلارنى قىلىپ ئاللاھقا ئاسىيلىق قىلغانلىرى ئازابقا دۇچار بولىدۇ. چۈنكى ئۇلارمۇ ئىنسانلارغا ئوخشاش ئاللاھقا ئىبادەت قىلىشقا چاقىرىلغان ۋە ئىبادەت ئۈچۈن يارىتىلغان مەخلۇقاتتۇر. ئاللاھ بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿جىنلارنى، ئىنسانلارنى پەقەت ماڭا ئىبادەت قىلىش ئۈچۈنلا ياراتتىم﴾[3].

---

(1) ھىجر سۈرىسى 27 - ئايەت

(2) جىن سۈرىسى 14 - ئايەت

(3) زارىيات سۈرىسى 56 - ئايەت

59. سوئال: جىنلار غەيبنى بىلەمدۇ؟
جاۋاب: جىنلارمۇ ئىنسانلارغا ئوخشاش غەيبلەرنى بىلمەيدۇ. چۈنكى غەيبلەرنى ئاللاھتىن باشقا ھېچكىم بىلمەيدۇ. لېكىن جىنلار ئىنسانلار كۆرمىگەن بەزى نەرسىلەرنى كۆرەلىگەنلىكى ئۈچۈن ئىنسانلار بىلمەيدىغان ئىشلاردىن بەزىسىنى بىلىدۇ.

شەيتانلار ۋە ئۇلارنىڭ ۋاراكتېرى

60. سوئال: شەيتانلار قانداق مەخلۇقلار؟
جاۋاب: شەيتانلار - جىنلاردىن كېلىپ چىققان كاپىرلار بولۇپ، ئۇلار ئىنسانىيەتنىڭ ئەشەددىي دۈشمىنىدۇر. شەيتانلار ھەمىشە ئىنسانلارنى توغرا يولدىن ئازدۇرۇش ئۈچۈنلا تىرىشىدۇ. شەيتانلارمۇ جىنلارغا ئوخشاش جىسمسىز مەخلۇقات بولۇپ، ئۇلارنى كۆرگىلى بولمايدۇ. ئەمما ئۇلار بىزلەرنى كۆرىدۇ. شەيتانلار ھەرقانداق يوللار بىلەن ئىنسانلارنى توغرا يولدىن ئازدۇرۇپ، ئۆزلىرىنىڭ تەۋەلىرىدىن قىلىۋېلىشقا تىرىشىدۇ. شۇڭا ئاللاھ ئىنسانلارنى شەيتانلارنىڭ شەررىدىن (يەنى يامانلىقلىرى ۋە ئازدۇرۇشلىرىدىن) ساقلىنىشقا ۋە ئاللاھتىن ئۇلارنىڭ شەررىدىن پاناھ تىلەشكە چاقىرىدۇ.

61. سوئال: ئىبلىس دېگەن كىم؟
جاۋاب: ئىبلىس - شەيتانلارنىڭ ئاتىسى. ئۇ جىنلاردىن كېلىپ چىققان رەزىل مەخلۇقتۇر. ئىبلىس - ئەڭ ئەشەددىي كاپىر بولۇپ، ئۇنىڭ كاپىر بولۇپ كېتىشىنىڭ سەۋەبى مۇنداق: ئاللاھ تائالا ئادەم ئەلەيھىسسالامنى يارىتىپ بولغىنىدىن كېيىن، ئىبلىسنى پۈتۈن پەرىشتىلەر بىلەن بىرلىكتە ئادەم ئەلەيھىسسالامغا ھۆرمەت بىلدۈرۈش ئۈچۈن سەجدە قىلىشقا بۇيرۇغاندا، ھەممە پەرىشتىلەر سەجدە قىلسا، ئىبلىس تەكەببۇرلۇق قىلىپ ئاللاھنىڭ بۇيرۇقنى ئورۇنداشتىن باش تارتىدۇ. بۇ سەۋەبتىن ئاللاھ ئۇنى ئۆز ھىمايىسىدىن قوغلاپ، كاپىرلارنىڭ قاتارىدىن قىلىۋېتىدۇ. ئىبلىس ئادەم ئەلەيھىسسالامنىڭ سەۋەبى بىلەن ئاللاھنىڭ لەنىتىگە ئۇچراپ، كاپىر بولۇپ كەتكىنى ئۈچۈنلا، ئادەم ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەشەددىي دۈشمىنىگە ئايلىنىدۇ. نەتىجىدە، ئۇنى ئازدۇرۇپ، ئۇنىڭ جەننەتتىن چىقىپ كېتىشىگىمۇ سەۋەبچى بولىدۇ. شۇندىن باشلاپ ئىبلىسنىڭ ئەۋلادلىرى بولغان شەيتانلارمۇ ئادەم ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەۋلادلىرى بولغان ئىنسانلارغا مەڭگۈلۈك دۈشمەن بولۇپ كەلمەكتە.

62. سوئال: شەيتانلارنىڭ خاراكتېرى قانداق؟

جاۋاب: شەيتانلارنىڭ خاراكتېرى - پۈتۈنلەي يامانلىقتىن ئىبارەت بولۇپ، شەيتانلار ھەرخىل يوللار بىلەن ئىنسانلارنىڭ كۆڭۈللىرىگە يامانلىقنىڭ، ئازغۇنلۇقنىڭ ۋەسۋەسىلىرىنى سېلىش ئارقىلىق، ئۇلارنى توغرا يولدىن ئازدۇرۇشقا تىرىشىدۇ. ئاللاھ بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿شەيتان ھەقىقەتەن سىلەرگە دۈشمەندۇر. ئۇنى دۈشمەن تۇتۇڭلار. شەيتان ئۆزىنىڭ تەۋەلىرىنى ئەھلى دوزاختىن بولۇشقا چاقىرىدۇ﴾[1].

63. سوئال: شەيتانلار كىملەرنى ئازدۇرالايدۇ؟

جاۋاب: شەيتانلار ئاللاھنىڭ تائەتىدىن يىراقلاشقان، ئىمانى ئاجىز، ئىرادىسى مۇستەھكەم بولمىغان كىشىلەرنى ئازدۇرۇپ كېتەلەيدۇ. ئەمما ھەمىشە ئاللاھنىڭ ئىتائىتىدە بولغۇچى، تەقۋادار، ئىرادىلىك ۋە ئىخلاسمەن زاتلارنى شەيتانلار ھېچبىر يول بىلەن ئازدۇرۇپ كېتەلمەيدۇ. ئاللاھ تائالا شەيتانلارنىڭ ئاتىسى ئىبلىسنىڭ بۇھەقتىكى ئىقرارىنى ھېكايە قىلىپ مۇنداق دەيدۇ: ﴿(ئىبلىس ئېيتتىكى) ئىززىتىڭ بىلەن قەسەمكى، ئۇلارنىڭ ھەممىسىنى چوقۇم ئازدۇرىمەن، ئۇلاردىن پەقەت تاللانغان بەندىلىرىڭلا بۇنىڭدىن مۇستەسنا (يەنى ئۇلارنى ئازدۇرالمايمەن)﴾[2].

ئاللاھنىڭ تاللانغان بەندىلىرى ئىمانى كامىل، تەقۋادار، ئىرادىلىك ۋە ئىخلاسمەن زاتلاردۇر.

64. سوئال: ئاللاھ نېمە ئۈچۈن شەيتانلارنىڭ ئىنسانلارنى ئازدۇرۇشىغا يول قويغان؟

جاۋاب: بۇ دۇنيا ئىمتىھان دۇنياسى بولۇپ، يامانلىق بولمىسا ياخشىلىقنىڭ قەدىر - قىممىتى بىلىنمەيدۇ. شۇڭا ئاللاھ جەننەتنى يارىتىش بىلەن بىرگە دوزاخنىمۇ ياراتقان. چۈنكى دوزاخ بولمىسا جەننەتنىڭ قەدىر - قىممىتى بىلىنمەيتتى. شۇڭا ئاللاھ ئۆز ھېكمىتىگە ئاساسەن ئىنسانلارنى بۇ ئىمتىھان دۇنياسىغا ئەۋەتىش بىلەن بىرگە ئۇلارنىڭ زېيىنىغا شەيتانلارنىمۇ ئەۋەتكەن ۋە شەيتانلارغا ئىنسانلارنى ئازدۇرۇش قابىلىيىتىنى بەرگەن. ئەدەمدە ئادەم ئەلەيھىسسالام توغرا يول ۋە ياخشىلىقنىڭ، ئىبلىس بولسا ئازغۇنلۇق ۋە يامانلىقنىڭ ۋەكىلى بولۇپ ئۆتكەن بولسا، كېيىن ۋە تاھازىرمۇ ئادەم ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەۋلادلىرىدىن بىر قىسىم كىشىلەر، يەنى پەيغەمبەرلەر ۋە ئۇلارغا ئەگەشكەن مۆمىن زاتلار توغرا يول ۋە ياخشى ئىشلارغا، شەيتانلار ئازغۇنلۇق بىلەن يامان ئىشلارغا ۋەكىللىك قىلغان ھالدا ئۆمۈر سۈرمەكتە.

---

(1) فاتىر سۈرىسى 6 - ئايەت

(2) ساد سۈرىسى 82 - 83 - ئايەتلەر

ئاللاھنىڭ كىتابلىرىغا ئىمان كەلتۈرۈش

65. سوئال: ئاللاھنىڭ كىتابلىرى قانداق كىتابلار؟

جاۋاب: ئاللاھنىڭ كىتابلىرى ـــ ئاللاھ پەيغەمبەرلەرگە چۈشۈرگەن مۇقەددەس كىتابلاردۇر. ئۇلار ساماۋىي كىتابلار دەپ ئاتىلىدۇ.

66. سوئال: ئاللاھ بۇ كىتابلارنى نېمە ئۈچۈن چۈشۈرگەن؟

جاۋاب: ئاللاھ بۇ كىتابلارنى - پەيغەمبەرلەرنىڭ ۋاستىسى ئارقىلىق ئىنسانلارنى يامان يوللاردىن قايتۇرۇپ، بىر ئاللاھقىلا ئىبادەت قىلىشتەك توغرا يولغا باشلاپ، ئۇلارنى دۇنيا ۋە ئاخىرەتنىڭ سائادەتلىرىگە ئېرىشتۈرۈش ئۈچۈن چۈشۈرگەن.

67. سوئال: ئاللاھ چۈشۈرگەن كىتابلاردا نېمىلەر يېزىلغان؟

جاۋاب: ئاللاھ چۈشۈرگەن كىتابلاردا، كائىناتنىڭ يارىتىلغۇچىسى ۋە ئۇنىڭ پەرۋىش قىلغۇچىسى يالغۇز ئاللاھ ئىكەنلىكى ۋە ئاللاھتىن باشقا ئىبادەتكە ھەقلىق بولغان مەبۇد بەرھەق يوق ئىكەنلىكىنىڭ بايانى، ئىنسانلارنىڭ دۇنيا ۋە ئاخىرەتلىك سائادەتلىرى ئۈچۈن كېرەكلىك مەسىلىلەر، ئىلگىرىكى پەيغەمبەرلەر ۋە ئۈممەتلەرنىڭ قىسسىلىرى، ھەرتۈرلۈك پايدىلىق ۋەز - نەسىھەتلەر، ئاخىرەت ئالەمنىڭ خەۋەرلىرى، دۇئا ۋە ئىبادەتلەرنىڭ ئۇسۇل ۋە سىستېمىلىرى، ئىجتىمائىي ۋە كىشىلىك ھاياتنىڭ قانۇن، پرىنسىپلىرى قاتارلىقلار يېزىلغان.

ئاللاھ چۈشۈرگەن كىتابلار

68. سوئال: پەيغەمبەرلەرنىڭ ھەممىسىگە كىتاب چۈشۈرۈلگەنمۇ؟

جاۋاب: پەيغەمبەرلەرنىڭ ھەممىسىگە كىتاب چۈشۈرۈلگەن ئەمەس، بەلكى ئۇلارنىڭ ئاز قىسمىغا كىتاب چۈشۈرۈلگەن بولسىمۇ، كۆپىنچىسىگە ئاللاھتىن ۋەھيىلا كېلەتتى. ئۇلار ئاللاھتىن كەلگەن ۋەھيىنىڭ روھىنى ئۈممەتلىرىگە يەتكۈزۈش ئارقىلىق، ئۇلارنى دىنغا دەۋەت قىلاتتى.

69. سوئال: ئاللاھ تەرىپىدىن چۈشۈرۈلگەن كىتابلار قايسىلار؟

جاۋاب: ئاللاھ تەرىپىدىن چۈشۈرۈلگەن كىتابلار تۆۋەندىكىلەردىن ئىبارەت:

(1) تەۋرات (مۇسا ئەلەيھىسسالامغا چۈشۈرۈلگەن).

(2) زەبۇر (داۋۇد ئەلەيھىسسالامغا چۈشۈرۈلگەن).

(3) ئىنجىل(ئىسا ئەلەيھىسسالامغا چۈشۈرۈلگەن).

(4) قۇرئان (مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا چۈشۈرۈلگەن).

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تورى

يـۇقىرىقىلاردىن باشـقىمۇ بەزى پەيغەمـبەرلەرگە سـاماۋىي كىتـابلار چۈشـۈرۈلگەنلىكى مەلۇم. ئۇلار تۆۋەندىكىلەردىن ئىبارەت:

ئـادەم ئەلەيھىسـسالامغا 10 بەتلىـك، ئىبـراھىم ئەلەيھىسـسالامغا 10 بەتلىـك، شـىش ئەلەيھىسـسالامغا 50 بەتلىـك، ئىـدرىس ئەلەيھىسـسالامغا 30 بەتلىـك كىتـابلار چۈشۈرۈلگەن.

70. سوئال: بۇ كىتابلار ئاللاھتىن قانداق رەۋىشتە چۈشۈرۈلگەن؟

جـاۋاب: قۇرئـان كەرىمـدىن ئىلگىرىكـى سـاماۋىي كىتـابلار پەيغەمـبەرلەرگە ئـاللاھ تەرىپىـدىن دىـۋان قىلىنغـان ھالـدا، بىـر يـولى چۈشـۈرۈلگەن بولـسا، قۇرئـان كەرىـم ئاللاھنىـڭ ئەمـرى بىـلەن جىبرائىـل ئەلەيھىسـسالامنىڭ مـۇھەممەد ئەلەيھىسـسالامغا ۋەقەلەرنىـڭ تەلـىپىگە ۋە شـارائىتلارنىڭ تەقەززاسـىغا مۇناسـىپ ھالـدا، ئـاز - ئـازدىن ئۇقـۇپ بېرىـشى نەتىجىـسىدە، ۋەھيـى يـولى بىـلەن تولـۇق 23 يىـل ئىچىـدە تەدرىجـي چۈشۈرۈلگەن. مـۇھەممەد ئەلەيھىسـسالام جىبرائىـل ئەلەيھىسـسالامنىڭ ۋاسـتىسى بىـلەن ئـاللاھتىن تاپـشۇرۇپ ئالغـان قۇرئـان كەرىمنـى ئـاللاھتىن چۈشـكەن پېتـى كـەم - زىيـادە قىلماسـتىن، بىـرەر ھەرىـپكە چـاغلىق ئۆزگەرتىۋەتمەسـتىن ئىـسلام ئـۈممىتىگە ئەيـنەن يەتكۈزۈش ئارقىلىق ئۆزىنىڭ ئەلچىلىك بۇرچىنى مۇكەممەل ئادا قىلغان.

71. سوئال: ۋەھيى دېگەن نېمە؟

جاۋاب: ۋەھيى سۆزىنىڭ لۇغەتتىكى مەنىسى - ئىلھام دېمەكتۇر.

ئەممـا ۋەھيىنىـڭ شـەرئەت ئىـستىمالىدىكى مەنىـسى: ئاللاھنىـڭ پەيغەمـبەرگە بىۋاسـىتە يـاكى پەرىـشتىنىڭ ۋاسـتىسى بىـلەن سـۆز قىلىـشى دېمەكتـۇر. ئـاللاھ تائـالا قۇرئـان كەرىمـدە مۇنـداق دەيـدۇ: «ئـاللاھ ھەرقانـداق ئـادەمگە پەقەت ۋەھيـى ئـارقىلىق يـاكى پەردە ئارقىـسىدا يـاكى پەرىـشتىدىن بولغـان بىـر ئەلچىنـى ئەۋەتـىپ ئـۆز ئىزنـى بىـلەن ئۇنىڭغـا خالىغان ۋەھيىنى قىلىش ئارقىلىقلا سۆز قىلغان»[1].

72. سوئال: ئاللاھنىڭ كىتابلىرىغا قانداق ئىمان كەلتۈرۈش كېرەك؟

جاۋاب: ئاللاھنىـڭ ئىنـسانلارنى تـوغرا يولغـا باشـلاش ئۈچـۈن ئۇلارغـا پەيغەمبەرلەرنـى ئەۋەتـىپ، شـۇ پەيغەمبەرلەرنىـڭ ۋاسـتىسى بىـلەن كىتـابلارنى چۈشـۈرگەنلىكى ۋە بـۇ كىتـابلار ئـارقىلىق ئىنسانلارغا تـوغرا يـولنى كۆرسـىتىپ، ئـۇلارنى ئۇنىڭغـا چاقىرغـانلىقى، ئـۇلارنى يامـان يـوللاردىن توسـۇپ ئۇنىـڭ ئاقىۋىتىـدىن ئاگاھلانـدۇرغانلىقى ھەق ۋە راستتۇر،دەپ ئىمان ئېيتىش لازىم.

---

(1) شۇرا سۈرىسى 51 - ئايەت

ئاللاھنىڭ كىتابلىرىغا ئىمان كەلتۈرۈش ئۆز ئىچىگە ئالىدىغان ھەقىقەتلەر

73. سوئال: ئاللاھنىڭ كىتابلىرىغا ئىمان كەلتۈرۈش نېمىلەرنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ؟
جاۋاب: ئاللاھنىڭ كىتابلىرىغا ئىمان كەلتۈرۈش تۆۋەندىكى 4 مەسىلىگە ئىشىنىپ ئېتىقاد قىلىشنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ:

(1) پەيغەمبەرلەرگە كەلگەن ساماۋى كىتابلارنىڭ راستىنلا ئاللاھ تەرىپىدىن چۈشۈرۈلگەن ھەق كىتابلار ئىكەنلىكىگە چىن ئىشىنىش.

(2) ئاللاھ تائالا بىزگە ئىسمىلىرىنى بىلدۈرگەن قۇرئان، تەۋرات، ئىنجىل ۋە زەبۇر قاتارلىق ساماۋى كىتابلارغا تەپسىلىي؛ ئىسمىلىرى بىزگە مەلۇم بولمىغانلىرىنىڭ ھەممىسىگە ئىجمالىي ئىمان كەلتۈرۈش.

(3) قۇرئان كەرىمنىڭ پۈتۈن خەۋەرلىرىگە ۋە باشقا ساماۋى كىتابلارنىڭ ئۆزگەرتىلىشتىن ساقلىنىپ قالغان خەۋەرلىرىدىن قۇرئان كەرىم تەستىقلىغانلىرىغا ئىشىنىپ، ئۇنى تەستىق قىلىش.

(4) ساماۋى كىتابلارنىڭ قۇرئان كەرىمدە كېلىپ، قۇرئان كەرىم بۇ توغرىدا باشقىچە ھۆكۈم ئوتتۇرىغا قويمىغان ۋە ئەمەلدىن قالدۇرمىغان ئەھكاملىرىغا ئەمەل قىلىش.

قۇرئان كەرىم

74. سوئال: قۇرئان كەرىم قانداق كىتاب؟
جاۋاب: قۇرئان كەرىم ئاللاھ تائالانىڭ سۆزى، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ مۆجىزىسى، ئىسلام قانۇنشۇناسلىقىنىڭ بىرىنچى مەنبىئى ۋە مۇسۇلمانلارنىڭ دەستۇرىدۇر.

75. سوئال: مۆجىزە دېگەن نېمە؟
جاۋاب: مۆجىزە - ئىنسانلارنى توغرا يولغا باشلاش ۋەزىپىسىنى ئۆز ئۈستىگە ئالغان ھالدا، ئاللاھ تەرىپىدىن ئەۋەتىلگەن پەيغەمبەرلەرنىڭ، ئۆزلىرىنىڭ راستىنلا ئاللاھنىڭ ئەلچىلىرى ئىكەنلىكلىرىنى كىشىلەرگە ئىسپاتلاپ بېرىشلىرى ئۈچۈن ئاللاھ ئۇلارغا دەلىل، ئىسپات ۋە پاكىت ئورنىدا ئاتا قىلغان، باشقىلارنىڭ قولىدىن كەلمەيدىغان خارىقى ئادەت (ئادەتتىن تاشقىرى) ئىشلار دېيىلىدۇ.

قۇرئان كەرىم تېكىستى، مەنىسى، بايان قىلىش ئۇسلۇبى، ئايەتلىرىنىڭ تەركىبلىنىشى ۋە بەدىئىي ئىپادىلەش ئۇسلۇبلىرى بويىچە 14 ئەسىردىن بېرى دۇنياغا دۇئىل ئېلان قىلىپ كەلگەن بىردىنبىر مەڭگۈلۈك مۆجىزىدۇر.

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

76. سوئال: قۇرئان كەرىمنىڭ ئەدەبىي مۆجىزىسىدىن باشقا يەنە قانداق مۆجىزىسى بار؟

جاۋاب: قۇرئان كەرىمنىڭ ئەدەبىي مۆجىزىسىدىن باشقىمۇ، ئىلمىي ۋە كىشىلەرنى ئۆزگە تارتىشتەك سېھرىي مۆجىزىلىرى، كېلەچەكتىن خەۋەر بېرىشتەك مۆجىزىلىرى ئىنتايىن كۆپتۇر.

77. سوئال: قۇرئان كەرىم قانچە سۇرە ۋە قانچە ئايەتتىن تەركىب تاپقان؟

جاۋاب: پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا ئاللاھ تەرىپىدىن چۈشۈرۈلگەن قۇرئان كەرىم 114 سۇرە، 6236 ئايەت، 77439 سۆز ۋە 325743 ھەرپتىن تەركىب تاپقان. قۇرئان كەرىم باراۋەر 30 پارىغا بۆلۈنىدۇ. ئۇنىڭ ھەر بىر پارىسى ئىككى ھىزىبغا، ھەربىر ھىزىبىسى تۆت روبئىغا بۆلۈنىدۇ. نەتىجىدە قۇرئان 30 پارا، 60 ھىزب، ۋە 240 روبئىدىن تەركىب تاپقان بولىدۇ.

78. سوئال: قۇرئان كەرىمنىڭ ئىلگىرىكى ساماۋىي كىتابلاردىن قانداق ئارتۇقچىلىقلىرى بار؟

جاۋاب: قۇرئان كەرىمنىڭ ئىلگىرىكى ساماۋىي كىتابلاردىن ئارتۇقچىلىقى كۆپتۇر، ئەمما بىز بۇيەردە قۇرئاننىڭ 7 ئالاھىدىلىكىنىلا بايان قىلساق شۇ يېتەرلىك دەپ ئويلايمىز. ئۇلار تۆۋەندىكىچە:

(1) قۇرئان كەرىمدىن باشقا ساماۋىي كىتابلارنىڭ ھەممىسى ئىنسانلار تەرىپىدىن دېگۈدەك ئۆزگەرتىلىش ۋە بۇرمىلىنىشلارغا ئۇچرىغان. نەتىجىدە، ئۇلارنىڭ ئاللاھتىن چۈشۈرۈلگەن ئەسلى يوقالغان. مەسىلەن: يەھۇدىيلار تەۋراتنى، خرىستىئانلار ئىنجىلنى ئۆزگەرتىۋەتكەن.

ئاللاھ تەرىپىدىن مۇسا ئەلەيھىسسالامغا بېرىلگەن ئەسلى تەۋرات بىلەن ئىسا ئەلەيھىسسالامغا بېرىلگەن ئەسلى ئىنجىل ئۆزگەرتىلىش ۋە بۇرمىلىنىش ئارقىلىق ئۆز ئەسلىنى يوقاتقان ۋە كېيىنچە يەر يۈزىدىن تامامەن يوقالغاندىن كېيىن، ھازىرقى يەھۇدىيلارنىڭ قولىدىكى تەۋرات مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ۋاپاتىدىن 750 يىل كېيىن، مىلادىيەدىن بۇرۇنقى 622 - يىلى ئەزرا ئىسىملىك بىر كاھىن تەرىپىدىن يېزىپ چىقىلغانلىقى مەلۇم. ھازىرقى خرىستىئانلارنىڭ قولىدىكى «لۇقا ئىنجىلى»، «ماركۇس ئىنجىلى»، «مەتتا ئىنجىلى» ۋە «يۇھەننا ئىنجىلى» دەپ ئاتىلىدىغان تۆت ئىنجىل كىشىلەر تەرىپىدىن يېزىپ چىقىلغان 70 تىن كۆپرەك ئىنجىلدىن تاللىنىپ چىقىلغان ئىنجىللاردۇر. ئەمما قۇرئان كەرىم بولسا، ئۇنى ئاللاھ ھەرقانداق ئۆزگەرتىش ۋە بۇرمىلىنىشلاردىن ساقلاپ قالغان. بۇ سەۋەبتىن قۇرئان كەرىم 14 ئەسىردىن بېرى ھېچقانداق ئۆزگەرتىش ۋە كەم - زىيادە قىلىنىشلارغا ئۇچرىمىغان ھالدا، بىر خىل

نۇسخىدا داۋام قىلىپ كەلمەكتە. چۈنكى ئاللاھ ئۇنى ساقلاشقا ۋە ئۇنى قىيامەتكىچە مۇھاپىزەت قىلىشقا ۋەدە قىلغان: ﴿قۇرئاننى ھەقىقەتەن بىز نازىل قىلدۇق ۋە چوقۇم ئۇنى قوغدايمىز﴾[1].

(2) قۇرئان كەرىم ساماۋىي كىتابلارنىڭ ئەڭ ئاخىرقىسى بولۇپ، ئۇ، ئىلگىرىكى ساماۋىي كىتابلارنىڭ ئەسلىسىنى ئېتىراپ قىلغۇچى ۋە مەزكۇر كىتابلاردىكى ئىلاھىي تەلىماتلار ۋە شەرىئەت ھۆكۈملىرىنىڭ ئۆزگەرتىلمەي قالغانلىرىنى كۈچكە ئىگە قىلغۇچىدۇر.

(3) قۇرئان كەرىم ھېچقانداق بىر ئىلمىي ھەقىقەتكە زىت كەلمەيدۇ. بەلكى ئۇنىڭ بىلەن تامامەن ماسلىشىدۇ. زامانىمىزدا مەيدانغا كەلگەن ئىلمىي ھەقىقەتلەر بۇنى ئىسپاتلىماقتا. ئەمما باشقا ساماۋىي كىتابلاردا بۇنداق ماسلىشىش يوق.

(4) قۇرئان كەرىم - مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ بىردىنبىر دائىملىق مۆجىزىسىدۇر. باشقا ساماۋىي كىتابلار ئۆز زامانىسىدىكى مۆجىزە ئەمەس ئىدى.

(5) قۇرئان كەرىمنىڭ ھۆكۈملىرى تا قىيامەتكىچە داۋام قىلىدۇ ۋە قەتئىي ئۆزگەرتىلمەيدۇ. ئەمما باشقا ساماۋىي كىتابلار ئاللىبۇرۇن ئۆزگەرتىلىپ بولغان.

(6) قۇرئان كەرىم - ئوقۇش ۋە يادلاشقا تولىمۇ ئوڭاي كىتابتۇر. ئۇ، تىلغا ئېغىر سۆز- كەلىمىلەردىن ئەلۋەتتە خالىيدۇر. باشقا ساماۋىي كىتابلار بۇنىڭ ئەكسىچە بولۇپ، شۇ سەۋەبتىن ئۇ كىتابلارنى ئوقۇشنى بىلىدىغانلار ئىنتايىن ئاز ئىدى.

(7) قۇرئان كەرىم - ئۇنىڭ ئەھكاملىرى بىلەن ئەمەل قىلىنىدىغان، تىلاۋىتى بىلەن ئىبادەت قىلىنىدىغان ئالاھىدە بىر دەستۇردۇر. ئەمما باشقا ساماۋىي كىتابلارنىڭ ئەھكاملىرى ئۆزگىرىپ كەتكەنلىكى ئۈچۈن ئۇلارغا ئەمەل قىلىنمايدۇ. قۇرئاندىن باشقا ھېچقانداق بىر كىتابنى ئوقۇغانغا ساۋاب يېزىلمايدۇ. ئەمما ھەدىسلارنى ۋە ئىسلامىي كىتابلارنى ئوقۇپ ئەمەل قىلغانغا ساۋاب يېزىلىدۇ.

(1) ھىجر سۈرىسى 9 - ئايەت

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

پەيغەمبەرلەرگە ئىمان كەلتۈرۈش

79. سوئال: پەيغەمبەر دېگەن كىم؟
جاۋاب: پەيغەمبەر ـ ئاللاھنىڭ ئەلچىسىدۇر.

80. سوئال: پەيغەمبەرلەر قانداق زاتلار؟
جاۋاب: پەيغەمبەرلەر ـ ئاللاھنىڭ ئىنسانلار ئارىسىدىن تاللاپ چىقىرىپ، ئۆز تەرىپىدىن ئۇلارغا ئەۋەتكەن ئەلچىلىرىدۇر. پەيغەمبەرلەر بارلىق گۇناھ ـ مەسىيەت ۋە كەمچىلىكلەردىن ئەلۋەتتە پاك، مەسۇم(گۇناھسىز) زاتلاردۇر.

81. سوئال: پەيغەمبەرلەر نېمە ئۈچۈن ئەۋەتىلگەن؟
جاۋاب: پەيغەمبەرلەر ئىنسانلارغا ئاللاھنىڭ دىنىنى يەتكۈزۈش ئارقىلىق ئۇلارنى توغرا يولغا باشلاش ۋە گۇناھ ـ يامان ئىشلاردىن قايتۇرۇپ ياخشى ئەمەللەرگە چاقىرىش ئۈچۈن ئەۋەتىلگەن.

پەيغەمبەرلەرنىڭ سانى

82. سوئال: پەيغەمبەرلەرنىڭ سانى قانچە ۋە ئۇلار قايسىلار؟
جاۋاب: ئىنسانلار يارىتىلغاندىن بېرى نۇرغۇن پەيغەمبەرلەرنىڭ كەلگەنلىكى مەلۇم. ئەمما ئۇلارنىڭ ھەممىسىنىڭ ئىسملىرى بايان قىلىنمىغان، قۇرئان كەرىمدە پەقەت 25 پەيغەمبەرنىڭ ئىسملىرى تىلغا ئېلىنغان.

83. سوئال: قۇرئان كەرىمدە ئىسملىرى بايان قىلىنغان 25 پەيغەمبەر كىملەر؟
جاۋاب: قۇرئان كەرىمدە ئىسملىرى بايان قىلىنغان 25 پەيغەمبەر: ئادەم، ئىدرىس، نوھ، ھۇد، سالىھ، ئىبراھىم، لۇت، ئىسمائىل، ئىسھاق، يەئقۇب، يۈسۈپ، ئەييۇب، شۇئەيب، مۇسا، ھارۇن، داۋۇد، سۇلايمان، يۇنۇس، ئىلياس، ئەليەسە، زۇلكىفل، زەكەرىيا، يەھيا، ئىسا ۋە مۇھەممەد ئەلەيھىسسالاملاردۇر.
بۇلارنىڭ ئىچىدىن نوھ، ئىبراھىم، مۇسا، ئىسا ۋە مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامدىن ئىبارەت 5 پەيغەمبەر «ئۇلۇل ئەزم» يەنى ئىرادىلىك پەيغەمبەرلەر دەپ ئاتىلىدۇ.

84. سوئال: يۇقىرىقىلاردىن باشقىلارنىمۇ پەيغەمبەر دېيىشكە بولامدۇ؟
جاۋاب: يۇقىرىقىلاردىن باشقا، ئۇزەير، لوقمان ۋە زۇلقەرنەيىن قاتارلىق ئۈچ زاتنىڭ ئىسملىرى قۇرئاندا تىلغا ئېلىنغان بولسىمۇ، بۇلارنىڭ پەيغەمبەر ئىكەنلىكى ياكى ئەمەسلىكى توغرىلىق قۇرئان كەرىم ياكى ھەدىسلاردا ئېنىق مەلۇمات بېرىلمىگەن. شۇڭا قىسمەن ئالىملار يۇقىرىقى ئۈچ زاتنى پەيغەمبەرلەردىن سانىغان بولسىمۇ، كۆپ ساندىكى ئىسلام ئالىملىرى ئۇلارنى پەيغەمبەرلەردىن ئەمەس، بەلكى ياخشى، تەقۋا،

ئەۋلىيالارنىڭ جۈملىسىدىن سانايدۇ. شۇنىڭدەك، قۇرئان كەرىمدە ئىسىملىرى بايان قىلىنمىغان پەقەت بەزى ھەدىسلاردا ۋە تارىخ كىتابلىرىدا ئىسمىلىرى بايان قىلىنغان ۋە پەيغەمبەر ئىكەنلىكلىرى سۆزلەنگەن بەزى كىشىلەر بولۇپ، ئۇلار: شىش، يۇشەئ، خىزىر، بەشىر، دانىيال، ئىشمۇئىل، ئەرمىيا، ھەزقەل، جىرجىس، ھەبقۇق ۋە ھەنزەلە ئەلەيھىسسالاملاردۇر.

85. سوئال: پەيغەمبەرلەرنىڭ بەزىسىگە ئىمان ئېيتىپ، بەزىسىنى ئىنكار قىلىش توغرىمۇ؟

جاۋاب: پەيغەمبەرلەرنىڭ بەزىسىگە ئىمان ئېيتىپ، بەزىسىگە ئىمان ئېيتمىغان كىشىنىڭ ئىمانى قوبۇل بولمايدۇ. نەتىجىدە، ئۇ مۇسۇلمان بولالمايدۇ. ئاللا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿شۈبھىسىزكى، ئاللاھنى ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبەرلىرىنى ئىنكار قىلغانلار، ئاللاھ بىلەن ئۇنىڭ پەيغەمبەرلىرىنىڭ ئارىسىنى (ئاللاھقا ئىشىنىپ، پەيغەمبەرلىرىگە ئىشەنمەيمىز دېيىش بىلەن) ئايرىتنۇۋەتمەكچى بولغانلار، (پەيغەمبەرلەرنىڭ) بەزىسىگە ئىشىنىمىز، بەزىسىگە ئىشەنمەيمىز دېگۈچىلەر - ئۇنىڭ (يەنى ئىمان بىلەن كۇپرىنىڭ)ئوتتۇرىسىدا يول تۇتماقچى بولغانلار، ئەنە شۇلار (ئىمانىنى دەۋا قىلغان تەقدىردىمۇ) راستىنلا كاپىرلاردۇر. كاپىرلارغا خورلىغۇچى ئازاب تەييارلىدۇق﴾[1].

شۇڭا مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى ئىنكار قىلغانلارنىڭ ئىمانى دۇرۇس ئەمەس.

پەيغەمبەرلەرنىڭ دەلىللىرى

86. سوئال: پەيغەمبەرلەرنىڭ ھەق ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلايدىغان ئالامەتلەر قايسىلار؟

جاۋاب: پەيغەمبەرلەرنىڭ ئاللاھ تەرىپىدىن كەلگەن بەرھەق پەيغەمبەرلەر ئىكەنلىكلىرىنى ئىسپاتلايدىغان ۋە ئۇلارنىڭ پەيغەمبەرلىك ئەھۋالىنى كۈچلەندۈرىدىغان ئالامەتلىرى ئۇلارغا ئاللاھ تەرىپىدىن ئاتا قىلىنغان مۆجىزىلىرىدۇر.

87. سوئال: مۆجىزە دېگەن نېمە؟

جاۋاب: مۆجىزە - ئىنسانلارنى توغرا يولغا باشلاش ۋەزىپىسىنى ئۆز ئۈستىگە ئالغان ھالدا، ئاللاھ تەرىپىدىن ئەۋەتىلگەن پەيغەمبەرلەرنىڭ، ئۆزلىرىنىڭ راستىنلا ئاللاھنىڭ ئەلچىلىرى ئىكەنلىكلىرىنى كىشىلەرگە ئىسپاتلاپ بېرىشلىرى ئۈچۈن ئاللاھ ئۇلارغا دەلىل، ئىسپات ۋە پاكىت ئورنىدا ئاتا قىلغان، باشقىلارنىڭ قولىدىن كەلمەيدىغان خارىقى ئادەت (ئادەتتىن تاشقىرى) ئىشلار دېمەكتۇر.

88. سوئال: پەيغەمبەرلەرنىڭ ئاۋۋالقىسى كىم ۋە ئەڭ ئاخىرقىسى كىم؟

(1) نىسا سۈرىسى 151 - 150 - ئايەت

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

جاۋاب: پەيغەمبەرلەرنىڭ ئەڭ ئاۋۋالقىسى ئىنسانلارنىڭ ئاتىسى ھەزرىتى ئادەم ئەلەيھىسسالام ۋە ئەڭ ئاخىرقىسى ھەمدە ساماۋىي دىنلارنىڭ پەيغەمبەرلىكىنى تاماملىغۇچى، بىزلەرنىڭ پەيغەمبىرىمىز ھەزرىتى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامدۇر.

89. سوئال: مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامدىن كېيىن پەيغەمبەر كېلەمدۇ؟

جاۋاب: مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامدىن كېيىن پەيغەمبەر كەلمەيدىغانلىقى ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبەرلەرنىڭ ئەڭ ئاخىرقىسى ئىكەنلىكى مۇنازىرە قوبۇل قىلمايدىغان بىردىنبىر ھەقىقەتتۇر. چۈنكى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئاللاھ تەرىپىدىن كەلگەن پۈتۈن ساماۋىي دىنلارنىڭ ئەڭ ئاخىرقى پەيغەمبىرىدۇر. ئۇنىڭ بىلەن پەيغەمبەرلىك تاماملانغان. ئاللاھ بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿مۇھەممەد ئاراڭلاردىكى ئەرلەردىن ھېچبىرىنىڭ ئاتىسى ئەمەس، لېكىن ئۇ، ئاللاھنىڭ پەيغەمبىرى ۋە پەيغەمبەرلەرنىڭ ئاخىرقىسىدۇر﴾[1].

90. سوئال: پەيغەمبەرلەرگە قانداق ئىمان كەلتۈرۈش كېرەك؟

جاۋاب: پەيغەمبەلەرنىڭ ئاللاھ تەرىپىدىن ئىنسانلارغا توغرا يولنى كۆرسىتىش ئۈچۈن كەلگەنلىكلىرى ھەق ۋە راستتۇر. ئۇلار ئاللاھنىڭ دىنىنى كىشىلەرگە كەم - زىيادە قىلماستىن، ئاللاھ كۆرسەتكەن بويىچە تولۇق يەتكۈزۈش ئارقىلىق، ئۆزلىرىنىڭ ئەلچىلىك ۋەزىپىلىرىنى كامىل ئادا قىلغان ئۇلۇغ زاتلاردۇر، دەپ ئىمان ئېيتىش كېرەك.

پەيغەمبەرلەرگە ئىمان كەلتۈرۈش ئۆز ئىچىگە ئالىدىغان ھەقىقەتلەر

91. سوئال: پەيغەمبەرلەرگە ئىمان كەلتۈرۈش نېمىلەرنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ؟

جاۋاب: پەيغەمبەرلەرگە ئىمان كەلتۈرۈش تۆۋەندىكى تۆت مەسىلىگە ئىمان كەلتۈرۈشنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.

(1) پەيغەمبەرلەرگە كەلگەن دىنىنىڭ ئاللاھ تائالا تەرىپىدىن كەلگەن ھەق دىن ئىكەنلىكىگە ۋە پەيغەمبەرلەرنىڭ ھەممىسىگە بىردەك ئىمان كەلتۈرۈش. ئاللاھنىڭ پەيغەمبەرلىرىنىڭ بىرەرسىگە ئىنكار قىلغانلىق، ئۇلارنىڭ ھەممىسىگە ئىنكار قىلغانلىق ھېسابلىنىدۇ.

(2) قۇرئان كەرىمدە ئىسمىلىرى بايان قىلىنغان 25 پەيغەمبەرگە ۋە ئۇلارنىڭ ئارىسىدىكى نوھ، ئىبراھىم، مۇسا، ئىسا ۋە مۇھەممەد ئەلەيھىسسالاملاردىن ئىبارەت ئىرادىلىك پەيغەمبەرلەرگە تەپسىلىي؛ قۇرئان كەرىمدە ئىسمىلىرى بايان

(1) ئەھزاب سۈرىسى 45 ـ ئايەت

قىلىنمىغانلىقتىن، ئىسىملىرى بىزگە مەلۇم بولمىغان پۈتۈن پەيغەمبەرلەرگە ئىجمالىي ئىمان كەلتۈرۈش.

(3) پەيغەمبەرلەرنىڭ - ئۇلاردىن سادىر بولغانلىقى ئېنىق بىلىنىپ ئىسپاتلانغان - خەۋەرلىرىگە چىن ئىشىنىپ ئىمان كەلتۈرۈش.

(4) بىزگە ئەۋەتىلگەن پەيغەمبەر مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ شەرىئىتىگە ئەمەل قىلىش. ﴿(ئى مۇھەممەد!) پەرۋەردىگارىڭ بىلەن قەسەمكى، ئۇلار ئۇز ئارىسىدىكى دەتالاشقا سېنى ھۆكۈم چىقىرىشقا تەكلىپ قىلمىغىچە، ئاندىن سېنىڭ چىقارغان ھۆكمىڭگە ئۇلارنىڭ دىللىرىدىكى قىلچە غوم بولسىمۇ يوقالمىغىچە ۋە ئۇلار پۈتۈنلەي بويسۇنمىغىچە ئىمان ئېيتقان بولمايدۇ﴾[1].

مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام

92. سوئال: مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام كىم؟

جاۋاب: مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام - بىزلەرنىڭ پەيغەمبىرىمىز، ئىنسانلارغا ئاللاھ تەرىپىدىن ئىسلام دىنىنى ئېلىپ كېلىش بىلەن ساماۋىي دىنلارنى تولۇقلىغان ۋە بۇ دىنلارنىڭ غايىسىنى ئەمەلگە ئاشۇرغان ئەڭ شەرەپلىك پەيغەمبەردۇر. ئاللاھ تەرىپىدىن كەلگەن ھەر بىر پەيغەمبەر بىر مەخسۇس مىللەت ئارىسىغا ئەۋەتىلگەن بولسا، پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام پۈتۈن ئىنسانىيەتكە قارىتىلغان ئومۇمىيلىك بۇرچىنى زىممىسىگە ئالغان ھالدا پۈتۈن ئالەمگە پەيغەمبەر بولۇپ ئەۋەتىلگەن. مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام مۇشۇنداق ئالاھىدە پەيغەمبەر بولغانلىقى ئۈچۈن، ئۇنىڭ پەۋقۇلئاددە رولى ئارقىسىدا، مۇسۇلمانلارنىڭ ۋە جىمى ساماۋىي دىن ئەھلىنىڭ مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا ھۆرمەت قىلىشى بارلىق پەيغەمبەرلەرگە ھۆرمەت قىلغانلىق بىلەن باراۋەر بولىدۇ دەيدىغان ئورۇنغا كۆتىرىلگەن.

93. سوئال: پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ھەق پەيغەمبەر ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلايدىغان دەلىللەر قايسىلار؟

جاۋاب: پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاللاھنىڭ ھەق ئەلچىسى ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلايدىغان دەلىللەر مىڭلاپ بار. مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ قولىدا مەيدانغا كەلگەن ھېسسىي ۋە مەنىۋى مۆجىزىلەر، غەيبتىن خەۋەر بېرىشى، باشقا دىنلارنىڭ كىتابلىرىدا بېرىلگەن بېشارەتلەر ۋە ئۇنىڭ شانلىق ھاياتىدىكى جانلىق پاكىتلار ھەقىقەتەن ئۇنىڭ ئاللاھ ئەلچىسى ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلاپ بېرىدۇ.

94. سوئال: پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ مۆجىزىلىرى قايسىلار؟

---

(1) نىسا سۈرىسى 65 - ئايەت

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتاب تورى

جاۋاب: پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ كۆپلىگەن مۆجىزىلىرى بولغان. مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ مۆجىزىلىرى ئىچىدىكى ئەڭ ئۇلۇغ ۋە مەڭگۈلۈك مۆجىزە ـ قۇرئان كەرىمدۇر. قۇرئان كەرىم دائىمىي مۆجىزىدۇر.

95. سوئال: پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامنى دوست تۇتۇش نېمە بىلەن بولىدۇ؟

جاۋاب: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى دوست تۇتۇش ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلىش ۋە ئۇنىڭ يولىغا ئەزچىل ئەگىشىش بىلەن بولىدۇ. پەيغەمبەرگە ئىتائەت قىلماستىن، ئۇنىڭ يولىغا ئەگەشمەستىن ئۇنى دوست تۇتىمەن، دېگەنلىك پەقەت قۇرۇق دەۋادىنلا ئىبارەت بولۇپ ھېچقانداق پايدا بەرمەيدۇ.

96. سوئال: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى قانداق دوست تۇتۇش كېرەك؟

جاۋاب: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى، ئاللاھتىن باشقا ھەممىدىن ئارتۇق ياخشى كۆرۈپ، ئۇنىڭغا چەكسىز ئىخلاس ۋە چوڭقۇر مۇھەببەت قىلىش، ئۇنى چىن قەلبتىن سۆيۈش ئارقىلىق دوست تۇتۇش كېرەك. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿سىلەرنىڭ ھېچ بىرىڭلار مېنى ئاتىسىدىن، بالىسىدىن ۋە دۇنيادىكى ھەرقانداق كىشىلەردىن بەك دوست تۇتۇپ، يۈرەكتىن سۆيمىگىچە مۆمىن بولالمايدۇ﴾[1].

سۈننەت ۋە ئۇنىڭ ئىسلامدىكى ئورنى

97. سوئال: سۈننەت دېگەن نېمە؟

جاۋاب: سۈننەت سۆزى لۇغەتتە يول دېگەنلىك بولۇپ، شەرئەت ئىستېمالىدىكى مەنىسى پەيغەمبىرىمىز ھەزرىتى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ سۆزلىرى، ئىش - پائالىيەتلىرى، ئەمەل - ئىبادەتلىرى ۋە ساھابىلاردىن سادىر بولغان ئىش - ھەرىكەتلەردىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ توغرا كۆرۈپ تەستىقلىغانلىرى ياكى ئىنكار قىلماستىن سۈكۈت قىلغانلىرى دېمەكتۇر.

سۈننەتنىڭ ئەڭ ئىخچام مەنىسى: پەيغەمبىرىمىز ھەزرىتى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىسلام دىنىنى چۈشىنىش ۋە ئۇنى كۈندىلىك تۇرمۇشىدا ئەمەلىيلەشتۈرۈش تەرزىگە ئائىت بىلىملەر دېگەنلىكتۇر.

98. سوئال: ھەدىس دېگەن نېمە؟

جاۋاب: ھەدىس ـ مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ سۆزلىرى دېمەكتۇر. بۇنىڭغا بىنائەن، سۈننەت ئومۇملۇقنى، ھەدىس بولسا خاسلىقنى ئىپادىلەيدۇ. ئەمما ئىسلام ئالىملىرى «ھەدىس»نى «سۈننەت» بىلەن بىر مەنىدە ئىستېمال قىلىدۇ.

(1) ئىمام بۇخارىي رىۋايىتى

99. سوئال: سۈننەتنىڭ ئىسلام دىنىدىكى ئورنى نېمە؟

جاۋاب: سۈننەت(ياكى ھەدىس) ـ ئىسلام دىنىنىڭ قۇرئان كەرىمدىن قالسا، ئەڭ چوڭ دەستۇرى، ئىسلام قانۇنشۇناسلىقىنىڭ 4 ئاساسلىق مەنبىئىنىڭ ئىككىنچىسى ۋە قۇرئان كەرىمنىڭ تەرجىمانىدۇر. ئاللاھ تائالا سۈننەتكە ئەمەل قىلىشنىڭ زۆرۈرلىكى توغرۇلۇق مۇنداق دەيدۇ: ﴿پەيغەمبەر سىلەرگە بەرگەننى ئېلىڭلار، پەيغەمبەر چەكلىگەن نەرسىدىن چەكلىنىڭلار، ئاللاھتىن قورقۇڭلار، ھەقىقەتەن ئاللاھنىڭ ئازابى قاتتىقتۇر﴾[1].

100. سوئال: سۈننەتتىن بىھاجەت بولۇشقا بولامدۇ؟

جاۋاب: سۈننەتتىن قەتئىي بىھاجەت بولغىلى بولمايدۇ. سۈننەت قۇرئان كەرىمدىن قالسىلا ئىسلام دىنىنىڭ ئەڭ ئاساسلىق دەستۇرلىرىدىن بىرى، سۈننەت قۇرئان كەرىمنىڭ ئەھكاملىرىنى شەرھلىگۈچى ۋە ئۇنىڭ ھەقىقىي تەرجىمانىدۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئىسلام دىنىنىڭ شەرىئەت (قانۇن) ئەھكاملىرىنى ئۆزىنىڭ سۆزلىرى ۋە ئەمەلىيىتىدە قىلىپ كۆرسىتىش بىلەن چۈشەندۈرگەن. مەسىلەن: ناماز توغرۇلۇق:﴿نامازنى خۇددى مەن ئوقۇغاندەك ئوقۇڭلار﴾[2] دېگەن. ھەج توغرۇلۇق:«ھەج قىلىش پائالىيەتلىرىنى مېنىڭدىن ئۆگىنىڭلار»[3] دېگەن.

ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمدە :﴿پەيغەمبەرگە ئىتائەت قىلساڭلار ھىدايەت تاپىسىلەر﴾[4] دېيىش ئارقىلىق توغرا يولغا ھىدايەت تېپىشنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا ئىتائەت قىلىشقا باغلىغان ۋە ئۇنىڭ سۈننەتلىرىگە ئەمەل قىلىشنى ھىدايەتنىڭ بىردىنبىر مەنبەئى قىلىپ كۆرسەتكەن. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ مەنىنى تېخىمۇ روشەن ئوچۇقلاپ:«سىلەرگە مەن ئىككى نەرسىنى قويۇپ كەتتىم، بۇ ئىككىسىگە چىڭ ئېسىلغان مۇددەتتىكلار بويىچە قەتئىي ئېزىپ كەتمەيسىلە، ئۇلار ئاللاھنىڭ كىتابى (قۇئان كەرىم) بىلەن مېنىڭ سۈننەتلىرىمدۇر!»[5] دېگەن.

101. سوئال: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا دۇرۇد ئېيتىشنىڭ قانداق ئەھمىيىتى بار؟

جاۋاب: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا دۇرۇد ئېيتىش ئەڭ پەزىلەتلىك ئىبادەتلەردىندۇر. ئاللاھ بىزلەرنى ئۇنىڭغا بۇيرۇپ مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئاللاھ ھەقىقەتەن

(1) ھەشر سۈرىسى 7 ـ ئايەت
(2) ئىمام بۇخارىي رىۋايىتى
(3) ئىمام بۇخارىي رىۋايىتى
(4) نۇر سۈرىسى 54ـ ئايەت
(5) مەشھۇر ھەدىسشۇناس ئالىم م. ناسىرۇددىن ئالبانىي «ھەدىسلار» ناملىق ئەسەرىدە قەيت قىلغان ھەدىس.

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تورى

پەيغەمبەرگە رەھمەت يوللايدۇ (يەنى شەنىنى ئۇلۇغلايدۇ، دەرىجىسىنى يۇقىرى كۆتۈرىدۇ) پەرىشتىلەرمۇ ھەقىقەتەن (پەيغەمبەرگە) مەغپىرەت تەلەپ قىلىدۇ. ئى مۆمىنلەر! سىلەر پەيغەمبەرگە دۇرۇد ئېيتىڭلار ۋە ئامانلىق تىلەڭلار﴾[1].

102. سوئال: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئېيتىلىدىغان ئەڭ ئەۋزەل دۇرۇد قايسى؟

جاۋاب: ئەڭ ئەۋزەل دۇرۇد پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ساھابىلەرگە ئۆگەتكەن مۇنۇ دۇرۇدتۇر: ﴿**أَللّهُمَّ صَلِّ عَلىَ مُحَمَّد، وَعَلىَ آلِ مُحَمَّد، كَمَا صَلَّيْتَ عَلىَ إِبْرَاهِيْمَ وَعَلىَ آلِ إِبْرَاهِيْمَ إِنَّكَ حَمِيْدٌ مَجِيْدٌ، أَللّهُمَّ بَارِكْ عَلىَ مُحَمَّد وَعَلىَ آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا بَارَكْتَ عَلىَ إِبْرَاهِيْمَ وَعَلىَ آلِ إِبْرَاهِيْمَ فِي الْعَالَمِيْنَ إِنَّكَ حَمِيْدٌ مَجِيْدٌ**﴾[2].

(1) ئەھزاب سۈرىسى 56 ـ ئايەت

2 ئىمام بۇخارىي ۋە مۇسلىم رىۋايىتى

قازا ۋە قەدەرگە ئىمان كەلتۈرۈش

103. سوئال: قەدەر(تەقدىر) دېگەن نېمە؟
جاۋاب: قەدەر - ئاللاھنىڭ كائىناتتا بولىدىغان ھەرقانداق ۋەقە ۋە ھادىسىلەرنى ۋە مەخلۇقاتلارنىڭ، خۇسۇسەن ئىنسانلارنىڭ قىلىدىغان بارلىق ياخشى - يامان گەپ - سۆز ۋە ئىش - ھەرىكەتلىرىنىڭ ھەممىسىنى ئالدىنئالا بىلىپ شۇنداق يازغانلىقى ۋە ئۇلارنى شۇ بويىچە بەلگىلىشى دېمەكتۇر.
ئاللاھ تائالانىڭ قۇرئان كەرىمدىكى: ﴿بىز ھەقىقەتەن ھەممە نەرسىنى ئۆلچەملىك ياراتتۇق﴾[1] ۋە ﴿ئاسمان، زېمىندىكى زەررە چاغلىق نەرسە ۋە ئۇنىڭدىن كىچىك ياكى چوڭ نەرسە بولسۇن، ھېچقايسىسى ئاللاھنىڭ بىلىشىدىن چەتتە قالمايدۇ، ئۇلارنىڭ ھەممىسى لەۋھۇلمەھپۇزدا خاتىرىلەنگەن﴾[2] دېگەن سۆزلىرى بۇ مەنىنى ئىپادىلەيدۇ.

104. سوئال: قازا دېگەن نېمە؟
جاۋاب: ئاللاھنىڭ شۇ ئالدىنئالا يارىتىشى ۋە بەلگىلىگىنىگە ئاساسەن، كائىناتتا بولىدىغان بارلىق ۋەقە ۋە ھادىسىلەرنى، ئىنسانلار تەرىپىدىن سادىر بولىدىغان گەپ - سۆز ۋە ئىش - ھەرىكەتلەرنى ۋۇجۇتقا چىقىرىشى دېمەكتۇر.

قازا ۋە قەدەرنىڭ مەنىسى

105. سوئال: قازا ۋە قەدەرنىڭ مەنىسىنى قانداق چۈشىنىش كېرەك؟
جاۋاب: قازا ۋە قەدەرنىڭ مەنىسىنى مۇنداق چۈشىنىش كېرەك:
(1) تەقدىر دېمەك باشقىسىنى تاللاش ئىختىيارى بولمايدىغان بىرلا يول دېگەنلىك ئەمەس. بەلكى تەقدىر ئىنساننىڭ تاللىشىغا قاراپ بىر قانچە تارماقلىق يولغا ئوخشاش بولۇپ، ھەر بىر يولنىڭ ئاخىرقى مەنزىلى سىزگە نىسبەتەن قاراڭغۇلۇق كۆرۈنىسمۇ، ئاللاھ تائالاغا نىسبەتەن خۇددى خەرىتىگە ئوخشاش ناھايىتى ئېنىقتۇر. مەسىلەن: شەرق تەرەپكە ماڭسىڭىز پالانى جايغا، غەرب تەرەپكە ماڭسىڭىز پالانى جايغا يېتىپ بارىسىز. قۇرۇقلۇقتىن ماڭسىڭىز بىخەتەر يېتىپ بارىسىز، ھاۋادىن ماڭسىڭىز تېز يېتىپ بارىسىز، دېڭىز ئارقىلىق ماڭسىز خېيىمخەتەرگە ئۇچرىشىڭىز مۇمكىن، دەپ سىزىپ كۆرسىتىلگەنگە ئوخشاش. ئاللاھ تائالا تەقدىرنى ئەنە شۇنداق بەلگىلىگەن. ئىنسانلار يول تاللاش ۋە قانداق سەۋەبلەرنى قوللىنىشتا مۇتلەق ئەركىندۇر. چۈنكى

---

(1) قەمەر سۈرىسى 49- ئايەت
(2) يۇنۇس سۈرىسى 61- ئايەت

www.uyghurkitap.com

ئاللاھ تائالا ئىنسانلارغا تاللاش ئىختىيارىنى بەرگەن. ئاللاھ تائالا ئىنسانلارنىڭ قايسىبىر مەقسەتكە يېتىش ئۈچۈن قانداق سەۋەبلەرنى قوللىنىدىغانلىقىنى ۋە ئۇنىڭ نەتىجىسىنى ئېنىق بىلگۈچىدۇر. چۈنكى ئاللاھ تائالاغا نىسبەتەن بولارنىڭ ھەممىسى خۇددى ۋىدىيو پلاستىنكىلىرىغا ئېلىنىپ ساقلانغان ئارخىپقا ئوخشاشتۇر. سىز قايسىبىر يولنى تاللىماق ۋە قانداق سەۋەبلەرنى قوللانماق سىز ئاللاھ تائالانىڭ تەقدىرى بويىچە ئىش كۆرگەن بولىسىز. چۈنكى سىز تاللايدىغان يوللار، قىلىدىغان ئىشلار ۋە قوللىنىدىغان سەۋەبلەر، چارە - تەدبىرلەرنىڭ ھەممىسى تەقدىر خەرىتىسىنىڭ ئىچىدىن ئورۇن ئالغان ۋە قايسىسىنى تاللاش ئىختىيارى سىزگە بېرىلگەن. مەسىلەن: سىزنىڭ قايسى شەھەردە ئولتۇراقلىشىشىڭىز، قايسى خىزمەتنى قىلىشىڭىز ، كىم بىلەن ئۆي - ئوچاقلىق بولىشىڭىز، كىملەر بىلەن دوست بولىشىڭىز قاتارلىق ئىشلارنىڭ ھەممىسى سىزگە بېرىلگەن ئىختىيارنىڭ بىر قىسمى بولۇپ، باشقىسىنى تاللاش ئىختىيارىڭىزمۇ بار ئىدى. تەقدىردە سىز تاللىغان ۋە تاللىمىغان ئىختىيارلارنىڭ ھەممىسىنىڭ نەتىجىلىرى ئېنىق يېزىلغان بولىدۇ. ئۇنى تاللىغان بولسا، نەتىجە مۇنداق بولاتتى، بۇنى تاللىغان بولسا، نەتىجە بۇنداق بولاتتى، ئەمما بۇنى تاللىدى، ئۇنىڭ نەتىجىسى مۇنداق بولىدۇ، دەپ يېزىلغانغا ئوخشاش. مانا بۇ «ئاللاھ تائالانىڭ تەقدىرىدىن تاشقىرى قىل تەۋرىمەيدۇ» دېگەن سۆزنىڭ مەنىسىدۇر.

(2) بەزى كىشىلەر چۈشەنگەندەك، تەقدىر ئاللاھنىڭ ئۆزى بەلگىلىگەن نەرسىگە بەندىلەرنى زورلىغانلىقى ئەمەس. بەلكى ئۇنىڭ ئەكسىچە، ئىنسان خالىغان ئىشنى قىلىش ياكى قىلماسلىقتا مۇتلەق ئەركىندۇر. ئاللاھ شۇڭا ئىنسانغا ھەرقانداق ئىشلارنى قىلىش ياكى تەرك ئېتىشتە ئەركىن ئىرادە - خاھىشنى ۋە ئۇنىڭغا يېتەرلىك ئەقىل ۋە قابىلىيەتنى بەرگەن. ئاللاھنىڭ بىرەر بەندىنىڭ كېلەچەكتە قىلىدىغان ئىشلىرىنى ئالدىنئالا بىلىپ ئۇنى شۇنداق بەلگىلىگەبىلىكى ۋە ئەمەلىيەتتە بۇ ئىشلارنىڭ ئاللاھنىڭ بىلگىنى ۋە بەلگىلىگىنى بويىچە ۋۇجۇدقا چىقىپ ئەمەلگە ئاشقانلىقى ئۇ بەندىنىڭ ئىرادىسى ۋە خاھىشىنىڭ سىرتىدا بولغان ئىش ئەمەس. بەلكى بەندىنىڭ ئىرادىسى ۋە خاھىشى بىلەن ئەمەلگە ئاشقان ئىش. چۈنكى ئىنساندا ھەر قانداق بىر ئىشنى قىلىش ياكى تەرك ئېتىشتە ئەركىن ئىرادە بار.

(3) ئاللاھ تائالا ئىنسانلارنىڭ ياخشى ئىش قىلىشنى ياقتۇرىدۇ، يامان ئىش قىلىشنى ياقتۇرمايدۇ. ئەمما ئىنسان يامانلىقنى خالاپ، ئۇنىڭغا بەل باغلىغاندا، ئاللاھ تائالا ئۇنىڭغا يول قويىدۇ. بۇ ئاللاھ تائالانىڭ يامان ئىشقا رازى بولغانلىقىدىن ئەمەس، بەلكى شۇ ئىنساننىڭ شۇ يامانلىقنى قىلىش ئىختىيارىنىڭ بولغانلىقى

سەۋەبتىندۇر. شۇڭا ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمدە: ﴿ئاللاھ خالىغانىدىلا، ئاندىن سىلەر خالايسىلەر﴾[1] دېگەن. بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى: سىلەر قىلماقچى بولغان ياخشى - يامان قانداقلا بىر ئىشقا ئاللاھ تائالا يول قويمىغىچە سىلەر ئۇنى ئەمەلگە ئاشۇرالمايسىلەر، دېگەنلىكتۇر.

قازا ۋە قەدەرگە ئىمان كەلتۈرۈش ئۆز ئىچىگە ئالىدىغان ھەقىقەتلەر

106. سوئال: قازا ۋە قەدەرگە ئىمان كەلتۈرۈش نېمىلەرنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ؟

جاۋاب: قازا ۋە قەدەرگە ئىمان كەلتۈرۈش تۆۋەندىكى تۆت ھەقىقەتكە ئىشىنىپ ئېتىقاد قىلىشنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. ئۇلار تۆۋەندىكىچە:

(1) كائىناتتا بولۇپ تۇرغان ھەرقانداق پايدىلىق ھادىسىلەر، مەسىلەن: يامغۇرنىڭ يېغىشى، زىرائەتلەرنىڭ مول ھوسۇل بېرىشى، مېۋىلىك دەرەخلەرنىڭ مېۋە بېرىشى، شۇنداقلا دۇنيادا يۈز بېرىپ تۇرغان ھەر قانداق زىيانلىق ھادىسىلەر، مەسىلەن: يەر تەۋرەش، ۋابا، قۇرغاقچىلىق، سۇ ئاپىتى قاتارلىقلارنىڭ ھەممىسى ئاللاھنىڭ تەقدىرى ۋە قازاسى بىلەن بولىدۇ. بۇ ھادىسىلەرنى ۋە ئۇلارنىڭ سەۋەبلىرىنىڭ ھەممىسىنى ئاللاھ ياراتقان، دەپ ئىشىنىش. ئاللاھ بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿يەر يۈزىدىكى پۈتۈن ھادىسىلەر ۋە ئۆزۈڭلار ئۇچرىغان مۇسىبەتلەر بىز ئۇلارنى يارىتىشتىن بۇرۇن لەۋھۇلمەھپۇزغا يېزىلغان، بۇ (ئىش) شۈبھىسىزكى، ئاللاھقا ئاساندۇر﴾[2].

(2) دۇنيادىكى ھەر قانداق ياخشىلىقلار، مەسىلەن: تىنچلىق، ئامانلىق، تەن ساقلىقى، خاتىرجەملىك، باياشاتلىق ۋە ئۇنىڭدىكى ھەر قانداق بەختسىزلىكلەر، مەسىلەن: ئۇرۇش، ئۆلۈم، كېسەللىك، دەرت، جاپا - مۇشەققەتلەر ھەممىسى ئاللاھنىڭ تەقدىرى ۋە قازاسى بىلەن بولىدۇ، بۇلارنى ۋە بۇلارنىڭ سەۋەبلىرىنىڭ ھەممىسىنى ئاللاھ ئۆزى ياراتقان، دەپ ئىشىنىش. ئاللاھ بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ : ﴿ئەگەر ئاللاھ ساڭا بىرەر كۆلپەت يەتكۈزسە، ئۇنى ئاللاھتىن باشقا ھېچكىم كۆتۈرۈۋېتەلمەيدۇ. ئەگەر ئاللاھ ساڭا بىرەر ياخشىلىق يەتكۈزسە (ئۇ چاغدا ئۇنىڭغا ھېچكىم ئارىلىشالمايدۇ)، چۈنكى ئاللاھ ھەر نەرسىگە قادىردۇر﴾[3].

(3) مەخلۇقاتلارنىڭ يۈرۈش - تۇرۇش، يېيىش - ئىچىش ۋە باشقا بارلىق ئىشلىرى پەقەت ئاللاھنىڭ تەقدىرى ۋە قازاسى بىلەن بولىدۇ. ئاللاھ بۇ ئىشلارنى يارىتىش بىلەن بىرگە ئىنسانلارغا ئۇلارنى قانداق يوسۇندا قىلىش ئىختىيارىنى ۋە

(1) تەكۋىر سۈرىسى 29- ئايەت
(2) ھەدىد سۈرىسى 22 - ئايەت
(3) ئەنئام سۈرىسى 17 - ئايەت

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

قابىلىيىتىنى بەرگەن، دەپ ئىشىنىش. ئاللاھ مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئاللاھ سىلەرگە زېمىننى مېڭىشقا ئاسان قىلدى، زېمىننىڭ ئەتراپىدا مېڭىڭلار. ئاللاھنىڭ (بەرگەن) رىزقىدىن يەڭلار، سىلەر تىرىلگەندىن كېيىن ئاللاھنىڭ دەرگاھىغا قايتۇرۇلىسىلەر﴾[1].

(4) ئىنسانلارنىڭ قولىدىن كېلىدىغان ھەر قانداق ياخشىلىق ۋە يامانلىقنى تەقدىر قىلغۇچى ئاللاھدۇر. لېكىن بۇ ئىشلارنىڭ ھەرقايسىسىنى قىلىش ياكى تەرك ئېتىش ئىنسانلارنىڭ ئىختىيارىدا بولۇپ، بۇ ئىختىيارنى ئۇلارغا ئاللاھ بەرگەن، دەپ ئىشىنىش.

ئاللاھ ئەزەلدە ئىنسانلارنىڭ كېلەچەكتە قىلىدىغان ياخشى ـ يامان ھەر قانداق ئىشلىرىنى ئېنىق بىلگەنلىكى ئۈچۈن، ئۇلارنى شۇ بويىچە بولۇشقا بەلگىلىگەن ۋە ئىنسانلارنى خالىغانلىرىنى قىلىش ياكى قىلماسلىقتا ئەركىن ئىختىيار ۋە ئىرادە بىلەن بۇ ئىمتىھان دۇنياسىغا ئەۋەتكەن. ئىنسانلار بىرەر ئىشنى قىلىش ياكى قىلماسلىقتا ئەركىن ئىختىيار ۋە ئىرادىگە ئىگە بولغانلىقلىرى ئۈچۈنلا ئۇلار بۇ دۇنيادىكى بارلىق قىلمىشلىرىدىن جاۋابكارلىققا تارتىلىدۇ. چۈنكى ئاللاھ ئىنسانلارغا ياخشىلىقنىڭ يوللىرىنى ۋە تۈرلىرىنى كۆرسىتىپ بېرىش ئارقىلىق ئۇلارنى شۇ ياخشىلىقلارنى قىلىشقا تەرغىب قىلدى، يامانلىقنىڭ يوللىرىنى ۋە تۈرلىرىنى بايان قىلىپ بېرىش ئارقىلىق ئۇلارنى بۇ يامانلىقلارنى تەرك ئېتىشكە بۇيرۇپ، ئۇلارنى يامانلىقلارنىڭ ئاقىۋەتلىرىدىن ئاگاھلاندۇردى.

قازا ۋە قەدەرگە ئىمان كەلتۈرۈش بىلەن سەۋەبنىڭ مۇناسىۋىتى

107. سوئال: قازا ۋە قەدەرگە ئىمان كەلتۈرۈش بىلەن سەۋەبنىڭ مۇناسىۋىتى نېمە ؟

جاۋاب: قازا ۋە قەدەرگە ئىمان كەلتۈرۈش بىلەن سەۋەبنىڭ مۇناسىۋىتى تۆۋەندىكىچە:

(1) ئىنسانلارنىڭ بېشىغا كەلگەن كېسەللىك، دەرت ـ ئەلەم، بالايىئاپەت، يوقسۇللۇق ۋە جاپا ـ مۇشەققەتلەرنىڭ ھەممىسى ئاللاھنىڭ تەقدىرى ۋە ئىرادىسى بىلەن بولىدۇ، دەپ ئىشىنىش بىلەن بىرگە بۇلاردىن قۇتۇلۇش ئۈچۈن قولىدىن كەلگەن سەۋەبلەرنىڭ ھەممىسى قىلىش، ئاللاھقا ئۇلارنى كۆتۈرۈۋېتىشنى سوراپ دۇئا قىلىش ۋە بۇلارنىڭ سەۋەبىدىن (يەنى يۇقىرىقى كۆلپەتلەرنىڭ سەۋەبىدىن) تارتقان جاپالارنىڭ بەدىلىگە ئاللاھنىڭ ساۋاب بېرىدىغانلىقىغا ئىشىنىش ئىماننىڭ جۈملىسىدىندۇر. بىراق كېلەچەككە ئائىت ئىشلارنى«ئاللاھنىڭ تەقدىرىدە نېمە بولسا شۇ بولىدىغۇ»، دەپ ئىشلىمەستىن، سەۋەب قىلماستىن«ئۇزمە پىش ئاغزىمغا چۈش»

(1) مۇلك سۈرىسى 15 ـ ئايەت

دەپ ئولتۇرۇۋېلىش ئىنسانلىقنىڭ شەنىگە ياراشمايدىغان تەييارتاپلىق ۋە ئىنسانلىق ھۆرمەتنىڭ ھېسابىغا ئىشلەنگەن جىنايەتتۇر.

(2) ئىنسانلارغا يەتكەن كېسەللىك، ئاجىزلىق ۋە يوقسۇللۇقلارنى «ئاللاھنىڭ تەقدىرىغۇ»، دەپ ئۇلاردىن قۇتۇلۇش ئۈچۈن سەۋەب قىلماسلىق چوڭ خاتالىقتۇر. چۈنكى ئاللاھ يۇقىرىقى كۆلپەتلەرنى ياراتقان بولسا، ئىنساندا ئەقىل بىلەن ئىرادىنىمۇ ياراتتى. ئىنساننىڭ ئاللاھ بەرگەن بۇ ئەقىل، ئىرادە بىلەن سەۋەب قىلىشىمۇ ئىمانىنىڭ جۈملىسىدىندۇر. «تەقدىر بىلەن كېسەل بولدۇمغۇ»، دەپ سەۋەب قىلماستىن ئۆلۈش ياكى «تەقدىر بىلەن ئوغرى بولۇپ قالدىمغۇ» دەپ ئوغرىلىق قىلىش ئېغىر گۇناھ ھەمدە ئاللاھقا تۆھمەت قىلغانلىقتۇر. چۈنكى ئاللاھ قانداقلا بىر كېسەللىكنى ياكى دەرتنى ياراتقان بولسا، ئەلۋەتتە ئۇنىڭ شىپاسىنى ياراتقان. ئىنسان ئۆزىدىكى ئىرادە ۋە ئەقىل بىلەن سەۋەب قىلىش ئارقىلىق ئۇنىڭ شىپاسىنى تېپىشقا بۇيرۇلغان. ئاللاھ يامانلىقنى ياراتقان بولسا، ئۇنىڭ دۇنيا ۋە ئاخىرەتتىكى ئېچىنىشلىق ئاقىۋەتلىرى ۋە جازالىرىدىن ئىنسانلارنى ئاگاھلاندۇرۇپ، ئۇلارنى ئۇنىڭدىن يىراق بولۇشقا بۇيرىدى ۋە بۇنداق يامان ئىشلارنى قىلىش ياكى ئۇلاردىن يېنىش ئىختىيارىنىمۇ ئىنساننىڭ ئۆزىگە بەردى.

108. سوئال: قازا ۋە قەدەرگە قانداق ئىمان كەلتۈرۈش كېرەك؟

جاۋاب: كائىناتتا بولىدىغان ھەرقانداق ھادىسە، ئىنسانلارنىڭ قىلىدىغان ياخشىلىق - يامانلىق ھەرقانداق ئىشلىرى ئاللاھنىڭ تەقدىرى ۋە قازاسى بىلەن بولىدۇ. ئىنسان ھەرقانداق ئىشنى قىلىشتا ياكى قىلماسلىقتا ئاللاھ بەرگەن ئىختىيار بىلەن ئەركىندۇر. لېكىن ئاللاھ ياخشى ئىشلارغا رازىكى، يامان ئىشلارغا رازى ئەمەستۇر، دەپ ئىمان كەلتۈرۈش كېرەك.

قازا ۋە قەدەرگە ئىمان كەلتۈرۈشنىڭ پايدىسى

109. سوئال: قازا ۋە قەدەرگە ئىمان كەلتۈرۈشنىڭ پايدىسى نېمە؟

جاۋاب: قازا ۋە قەدەرگە ئىمان كەلتۈرگەن كىشى كائىنات ۋە ئۇنىڭدىكى بارلىق شەيئىلەرنىڭ ئەڭ كۈچلۈك بىر ئىلاھىي قانۇننىڭ ھىمايىسى ئاستىدا ھەرىكەت قىلىۋاتقانلىقىغا ۋە ھەممە ئىش ئاللاھنىڭ تەقدىرى ۋە قازاسى بىلەن بولىدىغانلىقىغا چىن ئىشىنىدۇ. نەتىجىدە، ئۇنىڭ بېشىغا بىرەر بالا - قازا ياكى ئېغىر كۆلپەتلەر كەلسە ئاھ ئۇرۇپ ئۆزىنى يوقىتىپ قويمايدۇ، بىرەر مۇۋەپپەقىيەت قازانسا خوشاللىقتىن ئۆزىگە ئىشىنىپ كۆرەڭلەپ كەتمەيدۇ. چۈنكى ئۇ ھەممىنى ئاللاھتىن دەپ بىلىدۇ. شۇڭا ئۇ، بالا - قازا يەتكەندە سەۋر قىلىدۇ، مۇۋەپپەقىيەت قازانغاندا ئاللاھقا شۈكۈر

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

قىلىدۇ. ئىنسان مەغلۇبىيەتكە ئاھ ئۇرۇپ كەتمەيدىغان ۋە مۇۋەپپەقىيەتكە كۆرەڭلەپ كەتمەيدىغان دەرىجىگە يەتكەندە، ئۇ ھەقىقىي پىشىپ يېتىلگەن بولىدۇ. ئىمان ئەنە شۇنداق ئېسىل ئەرلەرنى يارىتىدۇ. بۇ قازا ۋە قەدەرگە ئىمان كەلتۈرۈشنىڭ بۇ دۇنيالىق پايدىلىرىدىن بىر قىسمى. ئەمما ئۇنىڭ ئاخىرەتتىكى پايدىسى جەننەتتۇر.

ھىدايەت ۋە زالالەت

110. سوئال: ھىدايەت دېگەن نېمە؟

جاۋاب: ھىدايەت سۆزىنىڭ لۇغەتتىكى مەنىسى - توغرا يول، يېتەكلەش دېگەنلىك بولۇپ، ئىسلام ئىستىلاھىدىكى مەنىسى - ئاللاھ كۆرسەتكەن ھەق يولدا يۈرۈش دېگەننى بىلدۈرىدۇ.

111. سوئال: بەندىلەرنى توغرا يولغا ھىدايەت قىلىش ياكى ئۇنىڭدىن ئازدۇرۇۋېتىش راستتىنلا ئاللاھتىنمۇ؟

جاۋاب: توغرا، بەندىلەرنى توغرا يولغا ھىدايەت قىلىش ياكى ئۇنىڭدىن ئازدۇرۇۋېتىش ئاللاھتىندۇر. ئاللاھتىن باشقا ھېچكىم ئۇنىڭ ئىزنىسىز، بىراۋنى ھىدايەتكە باشلىيالمايدۇ ۋە ئازدۇرالمايدۇ. ئاللاھ بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئاللاھ ھەقىقەتەن خالىغان كىشىنى ئازغۇن قىلىدۇ ۋە خالىغان كىشىنى ھىدايەت قىلىدۇ﴾[1].

ھىدايەت ۋە ئۇنىڭ تۈرلىرى

112. سوئال: ھىدايەت قانچە تۈرلۈك بولىدۇ؟

جاۋاب: ھىدايەت ئىككى تۈرلۈك بولىدۇ: بىرى يول كۆرسىتىش مەنىسىدىكى ھىدايەت، يەنە بىرى مۇۋەپپەقىيەتكە ئېرىشتۈرۈش مەنىسىدىكى ھىدايەت. ئالدىنقىسى، سىز يول سورىغان كىشىنىڭ سىزگە سىز بارماقچى بولغان جايغا ئېلىپ بارىدىغان تۈز يولنى ئېنىق شەرھلەپ كۆرسىتىپ قويغىنىغا، كېيىنكىسى، ئۇنىڭ سىزنىڭ قولىڭىزدىن تۇتۇپ، سىزنى سىز بارماقچى بولغان جايغا ئاپىرىپ قويغىنىغا ئوخشاشتۇر.

113. سوئال: ھەر ئىككى ھىدايەت ئاللاھنىڭ قولىدىنلا كېلەمدۇ؟

جاۋاب: مۇۋەپپەقىيەتكە ئېرىشتۈرۈش مەنىسىدىكى ھىدايەت پەقەت ئاللاھنىڭلا قولىدىن كېلىدۇ. ھەتتا پەيغەمبەرنىڭمۇ قولىدىن كەلمەيدۇ. ئاللاھ بۇ مەنىنى ئىپادىلەپ مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا مۇنداق دېگەن: «شۈبھىسىزكى، سەن خالىغان

(1) فاتىر سۈرىسى 8 - ئايەت

ئادەمنىڭ ھىدايەت قىلالمايسەن، لېكىن ئاللاھ خالىغان ئادەمنى ھىدايەت قىلىدۇ، ئاللاھ ھىدايەت تاپقۇچىلارنى ئوبدان بىلىدۇ»[1].

ئەمما يول كۆرسىتىش مەنىسىدىكى ھىدايەت پەيغەمبەرلەرنىڭ ۋە ئۇلارنىڭ ۋارىسلىرى بولغان ئۆلىمالارنىڭ، دەۋەتچىلەرنىڭ قولىدىن كېلىدۇ. چۈنكى پەيغەمبەرلەرنىڭ ۋەزىپىسى كىشىلەرگە جەننەتنىڭ يولىنى كۆرسىتىپ بېرىپ، ئۇلارنى شۇ يولغا چاقىرىشتىن ئىبارەت. ئاللاھ بۇ مەنىنى ئىپادىلىگەن ھالدا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا خىتاب قىلىپ مۇنداق دەيدۇ: ﴿شۈبھىسىزكى، سەن كىشىلەرنى توغرا يولغا ھىدايەت قىلىسەن (باشلايسەن)﴾[2].

114. سوئال: زالالەت دېگەن نېمە؟

جاۋاب: زالالەت سۆزىنىڭ لۇغەتتىكى مەنىسى ـ ئازغۇنلۇق، توغرا يولدا بولماسلىق دېگەنلىك بولۇپ، ئىسلام ئىستىلاھىدا، ئاللاھنىڭ دىنىدىن ئېزىپ كېتىش ۋە خاتا يوللارغا كىرىپ كېتىش دېگەننى ئىپادىلەيدۇ.

115. سوئال: ئاللاھ قانداق ئادەملەرنى توغرا يولغا ھىدايەت قىلىدۇ ۋە قانداق ئادەملەرنى ھىدايەت قىلمايدۇ؟

جاۋاب: توغرا يولغا ھىدايەت تېپىشنى خالىغان كىشىنى ئاللاھ ھىدايەت قىلىش (يەتەكلەش) بىلەن بىرگە ئۇ كىشىگە توغرا يول تېپىشنىڭ ۋاسىتىلىرىنى ئوڭايلاشتۇرۇپ بېرىدۇ. چۈنكى﴿ئاللاھ ھىدايەت تاپقۇچىلارنى ئوبدان بىلىدۇ﴾[3]. ئاللاھ ھىدايەتنى خالىماي ئازغۇنلۇقنى ئۆزىگە راۋا كۆرگەن كىشىگە ئازغۇنلۇقنى نەسىپ قىلىدۇ ۋە ئۇنىڭ يوللىرىنى ئوڭايلاشتۇرۇپ بېرىدۇ. ﴿ئۇلار ھەقىقەتتىن بۇرۇلۇپ كەتكەندىن كېيىن، ئاللاھ ئۇلارنىڭ دىللىرىنى ھىدايەتتىن بۇرىۋەتتى، ئاللاھ پاسىق قەۋمنى ھىدايەت قىلمايدۇ﴾[4].

چۈنكى توغرا يولغا ھىدايەت تېپىش پەقەت ياخشى نىيەت ۋە ياخشى ئەمەللەرنىڭ نەتىجىسىدۇر. ئاللاھنىڭ بىر ئادەمنى توغرا يولغا ھىدايەت قىلغانلىقى ئۇ كىشىگە ئەڭ كاتتا نېمەت ئاتا قىلغانلىقىدۇر. دۇنيادا توغرا يولغا ھىدايەت تېپىشتىن زور ئۇتۇق يوقتۇر. ئاللاھنىڭ بۇ كاتتا نېمىتى ھەرگىزمۇ ئۇنىڭغا ئىنتىلمەستىن، ئارزۇ قىلىنماستىن ۋە سورالماستىن بېرىلمەيدۇ. شۇڭا، ئاللاھ، گۇناھلىرىغا تەۋبە قىلىپ

(1) قەسەس سۈرىسى 56ـ ئايەت
(2) شۇرا سۈرىسى 52 ـ ئايەت
[3] نەجم سۈرىسى 30ـئايەت
(4) سەف سۈرىسى 5 ـ ئايەت

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

ئاللاھنىڭ يولىغا ئەگەشكۈچىلەرنى ھىدايەت قىلىدۇ. ئاللاھ بۇھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئاللاھ تەۋبە قىلغانلارنى ھىدايەت قىلىدۇ﴾[1].

116. سوئال: قازا ۋە قەدەرگە ئىمان كەلتۈرۈش سەۋەب قىلىشقا زىت كېلەمدۇ؟

جاۋاب: قازا ۋە قەدەرگە ئىمان كەلتۈرۈش سەۋەب قىلىشقا ھەرگىز زىت كەلمەيدۇ. كىشىگە يەتكەن ياخشىلىق - يامانلىق، مۇسىبەت - خوشاللىق، پايدا - زىيانلارنىڭ ھەممىنى، شۇنداقلا بولۇپ ئۆتكەن ھەر قانداق بىر ئىشنى ئاللاھنىڭ تەقدىرى بىلەن بولدى، دەپ ئېتىقاد قىلىش ئىماننىڭ بىر پارچىسىدۇر. كېلەچەكتە بولىدىغان ھەر قانداق ئىشلارنىمۇ ئاللاھنىڭ تەقدىرى بىلەن بولىدۇ، دەپ ئېتىقاد قىلىش ئىماندىن. بىراق «ئاللاھنىڭ تەقدىرىدە نېمە بولسا شۇ بولىدىغۇ» دەپ سەۋەب قىلماسلىق ئىماندىن ئەمەس، بەلكى چوڭ خاتالىقتۇر. گەرچە ئىنساننىڭ رىزقى، ئەجىلى ۋە ياخشى - يامان پۈتۈن ئىشلىرى ئاللاھنىڭ تەقدىرى بىلەن بولسىمۇ، ئىنسان شۇ رىزقنى ھاسىل قىلىش، جېنىنى قوغداش ۋە ئۆزى ھەم جەمئىيەتكە پايدىلىق ئىشلارنى ئەمەلگە ئاشۇرۇش ئۈچۈن سەۋەب قىلىشقا بۇيرۇلغان. ئەگەر ئۇ، «ئاللاھقا تەۋەككۇل قىلدىم» دەپ سەۋەبنى قولدىن بېرىدىكەن، ئۇ چوقۇم گۇناھكار بولىدۇ ۋە تەۋەككۇلنىڭ مەنىسىنى سۇيىئىستېمال قىلغان بولىدۇ. چۈنكى ئاللاھ بۇ دۇنيادا ھەممە ئىشنى سەۋەبلەرگە باغلىغان. بۇ دۇنيا سەۋەب دۇنياسى. ھەر كىشى سەۋەب قىلىپ ئىشلىگىنىگە يارىشا نەتىجە قازىنىدۇ. ئاللاھ بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئىنسان پەقەت ئۆزىنىڭ ئىشلىگەن ئىشىنىڭ نەتىجىسىنى كۆرىدۇ﴾[2].

تەۋەككۇل ۋە ئۇنىڭ شەرتى

117. سوئال: تەۋەككۇل قىلىش دېگەننىڭ مەنىسى نېمە؟

جاۋاب: تەۋەككۇل سۆزىنىڭ لۇغەتتىكى مەنىسى - بىرەر ئىشنى ئەمەلگە ئاشۇرۇشقا كاپالەت تەلەپ قىلىش دېمەكتۇر. ئەمما ئۇنىڭ شەرئەت ئىستىمالىدىكى مەنىسى — ئاللاھقا چىن ئىشەنچ بىلەن يۆلىنىش دېمەكتۇر.

118. سوئال: تەۋەككۇل قىلىشنىڭ شەرتى نېمە؟

جاۋاب: تەۋەككۇل قىلىشنىڭ شەرتى - تەۋەككۇل قىلماقچى بولغان ھەر قانداق ئىش ئۈچۈن ئاۋۋال قولدىن كېلىشى ۋە كۈچىنىڭ يېتىشىچە سەۋەبلەرنى قىلىش، ئۇندىن كېيىن ئۇنىڭ ئەمەلگە ئېشىشىنى ئاللاھقا تاپشۇرۇپ، ئاللاھقا چىن ئىشەنچ بىلەن يۆلىنىشتىن ئىبارەتتۇر. مەسىلەن: ئاددى بىر دېھقان ئاللاھقا تەۋەككۇل

(1) رەئد سۈرىسى 27 - ئايەت

(2) نەجم سۈرىسى 39 - ئايەت

قىلىشتا، ئالدى بىلەن يەرنى ھەيدەپ يۇمشىتىدۇ، ئۇنىڭغا يېتەرلىك ئۇرۇق ۋە ئوغۇتلارنى چاچىدۇ، سۇنى ۋاقتىدا بېرىپ تۇرىدۇ، مۇندىن باشقا دېھقانچىلىقنىڭ پۈتۈن شەرتلىرىنى تولۇق ئورۇنلايدۇ. شۇنىڭدىن كېيىن زىرائەتنىڭ سالامەت ئۈنۈپ چىقىشى ۋە مول ھوسۇل بېرىشىنى ئاللاھقا تاپشۇرۇپ تەۋەككۇل قىلىدۇ. ئاللاھ خالىسا ئۇنى سالامەت ئۈندۈرۈپ مول ھوسۇل چىقىرىپ بېرىدۇ. خالىسا تەبىئەتنىڭ تۈرلۈك ئاپەتلىرىگە ئەمر قىلىدۇ - دە، زىرائەتلەرنى بىر ئاندىلا نابۇت قىلىۋېتىدۇ. شۇڭا ھەر قانداق ئىش سەۋەب قىلىش بىلەن بىرگە ئاللاھقا يۆلىنىش ئارقىلىق ئەمەلگە ئاشىدۇ. سەۋەبلەرگىلا چوقۇنۇپ كېتىپ ئاللاھنى ئۇنتۇپ قېلىش توغرا بولمىغاندەك، ئاللاھقا تەۋەككۈل قىلدىم دەپ سەۋەب قىلماسلىق تېخىمۇ توغرا بولمايدۇ. تەۋەككۇل پەقەت ئاللاھقىلا قىلىنىدۇ. ئاللاھقا تەۋەككۇل قىلىش ئىبادەتنىڭ جۈملىسىدىندۇر.

قازا ۋە قەدەرگە مۇناسىۋەتلىك سوئاللارغا جاۋاب

119. سوئال: توغرا يولغا ئەگەشمەسلىك ۋە يامان ئىشلانى تەقدىردىن كۆرۈش توغرىمۇ؟

جاۋاب: توغرا يولغا ئەگەشمىگەنلىكنى ۋە باشقا يامان ئىشلارنى تەقدىردىن كۆرۈش ھەقىقەتەن ئەقىلسىزلىق ۋە ئەينى ۋاقىتتا ئاللاھقا تۆھمەت قىلغانلىقتۇر. چۈنكى ئاللاھ ئىنسانلارغا پەيغەمبەرلەر ئارقىلىق كىتابلارنى چۈشۈرۈپ بېرىپ، بۇ كىتابلار بىلەن ئۇلارغا ھەق بىلەن باتىلنى، ياخشىلىق بىلەن يامانلىقنى ئېنىق بىلدۈردى ۋە ھەقىقەتكە ئەگىشىپ ياخشى ئىشلارنى قىلىشقا چاقىردى. ئاللاھ ئىنسانلارغا ئەقىل، ئىرادە ۋە ئىختىيارنى بېرىش ئارقىلىق ئۇلارنى يول تاللاشتا ئەركىن ياراتتى. نەتىجىدە ھىدايەتنى زالالەتتىن ئەۋزەل كۆرۈپ ئەقىل ۋە ئىرادىسىنى يولىدا ئىشلەتكەن كىشىلەر ئاللاھ چاقىرغان توغرا يولغا ئەگەشتى. ئەمما ھىدايەتتىن زالالەتنى ئەۋزەل كۆرگەن كىشىلەر ھىدايەت يولىغا كىرىشنى خالىمىدى ياكى ئېزدەنمىدى، ئۆزلىرىنىڭ تۇتقان يوللىرىنى توغرا دەپ ھېس قىلدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇلار ئازغۇنلارنىڭ قاتارىدىن بولدى. ئاللاھ مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئىنسان ئۈچۈن ئىككى كۆز، بىر تىل، ئىككى كالپۇك، ياراتمىدۇقمۇ؟ ئۇنىڭغا ياخشى يول بىلەن يامان يولنى كۆرسەتمىدۇقمۇ؟﴾(1)

ئاللاھ مۇشرىكلەرنىڭ، ئۆزلىرىنىڭ ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرگەنلىكىنى تەقدىردىن كۆرگەنلىكىگە كايىپ مۇنداق دەيدۇ: ﴿مۇشرىكلەر "ئەگەر ئاللاھ خالىسا ئىدى بىز ۋە ئاتا - بوۋىلىرىمىز شېرىك كەلتۈرمەيتتۇق ۋە ھېچ نەرسىنى ھارام قىلمايتتۇق " دەيدۇ.

---

(1) بەلەد سۈرىسى 8 - 10 - ئايەتلەر

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

ئۇلاردىن بۇرۇنقى كىشىلەر (تاكى بىزنىڭ ئازابىمىز چۈشۈپ) ئازابىمىزنى تېتىغانغا قەدەر (سىنى مۇشرىكلەر ئىنكار قىلغاندەك) مۇشۇنداق ئىنكار قىلغان ئىدى﴾[1].

120. سوئال: ئاللاھنىڭ تەقدىردە يېزىپ بولغانلىقى شۇ ئىشقا زورلىغانلىقى بولامدۇ؟

جاۋاب: ئاللاھنىڭ بىر ئىشنىڭ بولىدىغانلىقىنى ئالدىن يېزىپ قويغانلىقى شۇ ئىشقا زورلىغانلىقى ئەمەس.

بۇنى مۇنداق چۈشەندۈرۈشكە بولىدۇ: ئوقۇغۇچىلىرىنىڭ ئەھۋالىنى ياخشى بىلىدىغان تەجرىبىلىك ۋە ئەقىللىق بىر مۇئەللىم ئىمتىھان سوئاللىرىنى تەييارلاش جەريانىدا، ئوقۇغۇچىلىرى ئىچىدىن بۇ ئىمتىھاندىن ئۆتەلمەي سىنىپتا قالىدىغانلىرى بىلەن ئىمتىھاندىن ئۆتۈپ سىنىپ كۆچىدىغانلىرىنى ئۆزىنىڭ بىلىشىگە ئاساسەن ئايرىپ چىقىپ، شۇ بويىچە بىر قەغەزگە يېزىپ قويغان بولسا، كېيىن ئىمتىھان باشلىنىپ ئىمتىھان نەتىجىسى خۇددى مۇئەللىمنىڭ بىلگىنى ۋە يازغىنى بويىچە چىقسا، ئىمتىھاندىن ئۆتەلمەي قالغان ئوقۇغۇچىلارنىڭ مۇئەللىم يازغان قەغەزنى كۆرگەندىن كېيىن، ئۇنى باھانە قىلىپ تۇرۇپ، «ئەگەر مۇئەللىم بىزنى ئۆتەلمەيدۇ دەپ يازمىغان بولسا ئىدى، بىز ئىمتىھاندىن ئۆتۈپ كەتكەن بولاتتۇق» دەپ دەۋالىشىشى توغرىمۇ؟ ئۇلارغا نېمە دەپ جاۋاب بېرىلىدۇ؟ ئۇلارغا بېرىلىدىغان جاۋاب چوقۇم مۇنداق بولىدۇ: «مۇئەللىمنىڭ يازغىنى سىلەرنىڭ ئىمتىھاندىن ئۆتەلمەيدىغانلىقىڭلار توغرىسىدىكى ئۆز ئىلمىگە مۇناسىۋەتلىك ئىش. ئەمما سىلەرنىڭ ئەمەلىيەتتە ئىمتىھاندىن ئۆتەلمىگىنىڭلار ئۆزۈڭلارنىڭ ياخشى ئوقۇپ تەييارلىق قىلمىغانلىقىڭلارغا مۇناسىۋەتلىك مەسىلە. بۇنى ئۆزۈڭلاردىن كۆرۈڭلار!»

ئىنساننىڭ ئىختىيارىدا بولمايدىغان ئىشلار

121. سوئال: ئىنساننىڭ ئىختىيارىدا بولمىغان ئىشلار قايسىلار؟

جاۋاب: قازا ۋە قەدەرنىڭ جۈملىسىدىن بەزى ئىشلار باركى، ئۇلارنى ئاللاھ تائالا ئىنسانلار خالىسۇن، ياكى خالىمىسۇن، ھېس قىلسۇن ياكى ھېس قىلالمىسۇن ئۇنىڭدىن قەتئىينەزەر ھالدا، بىۋاسىتە ئۆز خاھىشى بىلەنلا بېكىتىشۋەتكەن. مەسىلەن: سىزنىڭ نەدە ۋە قاچان تۇغۇلۇشىڭىز، ئاتا ـ ئانىڭىزنىڭ كىملەر بولۇشى، بويىڭىزنىڭ ئېگىز ياكى پاكار بولۇشى، چىرايىڭىزنىڭ چىرايلىق ياكى كۆرۈمسىز بولۇشى، ئەقلىڭىزنىڭ ئۆتكۈر ياكى كەم بولۇشى، خاراكتېرىڭىزنىڭ قانداق بولۇشى، ئۆمرىڭىزنىڭ قانچىلىك بولۇشى ۋە باشقىلار قاتارلىق ئىشلار بەندىنىڭ ئىختىيارى سىرتىدىكى ئىشلار بولغانلىقتىن، ئىنسانلار ئۇنىڭدىن جاۋابكار ئەمەس، ئەلۋەتتە.

---

(1) ئەنئام سۈرىسى 148 ـ ئايەت

لەۋھۇلمەھپۇز ۋە ئىنسانلارنىڭ ئىشلىرىنىڭ خاتىرىلىنىشى

122. سوئال: لەۋھۇلمەھپۇز دېگەن نېمە؟

جاۋاب: لەۋھۇلمەھپۇز - ئاللاھ ئەزەلدە تەقدىر قىلىپ بەلگىلىگەن كائىناتتا بولىدىغان ھەر قانداق ھادىسىلەر، مەخلۇقاتلارنىڭ ئەھۋالى ۋە ئىنسانلارنىڭ قىلىدىغان ھەر قانداق ياخشى - يامان بارلىق ئىشلىرى خاتىرىلەنگەن بۈيۈك دىۋان دېمەكتۇر. ئۇنىڭ ئورنى ئاسمانلارنىڭ يۇقىرى تەبىقىسىدە. قۇرئان كەرىممۇ مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا چۈشۈشتىن ئىلگىرى لەۋھۇلمەھپۇزغا يېزىلىپ ساقلانغان ئىدى. ﴿بەلكى ئۇ، لەۋھۇلمەھپۇزدا ساقلانغان ئۇلۇغ قۇرئاندۇر﴾(1).

123. سوئال: بەندىلەرنىڭ ئىشلىرى قانداق خاتىرىلىنىدۇ؟

جاۋاب: بەندىلەرنىڭ ياخشى-يامان پۈتۈن ئىشلىرى ئاللاھ تائالانىڭ مەخسۇس پەرىشتىلىرى تەرىپىدىن تەپسىلى ۋە ئېنىق يېزىپ، خاتىرىلىنىپ تۇرىدۇ. ﴿ئۇلار ھۆرمەتلىك پەرىشتىلەر بولۇپ، (سىلەرنىڭ سۆزلىرىڭلارنى ۋە ئەمەللىرىڭلار)نى يېزىپ تۇرىدۇ.ئۇلار قىلمىشلىرىڭلارنى بىلىپ تۇرىدۇ﴾(2)

﴿ئىنساننىڭ ئوڭ تەرىپىدە ۋە سول تەرىپىدە ئولتۇرۇپ خاتىرىلەيدىغان ئىككى پەرىشتە بار، (ئىنساننىڭ سۆز-ھەرىكىتى خاتىرىلىنىۋاتقان) ۋاقىتتا، ئۇ قانداق بىر سۆزنى قىلمىسۇن، ئۇنىڭ ئالدىدا ھامان پەرىشتە ھازىر بولۇپ، كۆزىتىپ تۇرىدۇ﴾(3).

ئىلىم-پەن تەرەققىي قىلغان بۇ ئۇچۇر دەۋرىدە، بۇرۇنقىلار ئەقلىگە كەلتۈرۈپ باقمىغان ئاجايىپ ئىشلارنى كۆرۈۋاتىمىز. ئاللاھ تائالانىڭ بەندىلەرنىڭ پۈتۈن ئىشلىرىنى بىلىپ تۇرۇشى ۋە پەرىشتىلەرنىڭ كۆزىتىشى ھەم خاتىرىلەپ تۇرۇشى ھازىرقى زاماننىڭ ئەڭ تەرەققىي قىلغان كۆزىتىش ۋاستىسى - يىراقتىن كۆزىتىدىغان كامېرا-دىنمۇ ئىلغار بىر ئۇسۇلدا ئېلىپ بېرىلىدىغانلىقىدا شەك يوق. بۇنى كېلەچەكتىكى ئىلىم-پەن تەرەققىياتى تېخىمۇ روشەن ئىپادىلەپ بېرىشى مۇمكىن.

قۇرئان كەرىم ھەر زامان ۋە ھەر ماكاندىكى كىشىلەرنىڭ ئەقلىگە تامامەن مۇۋاپىق كېلىدىغان ئىلاھىي دەستۇر بولۇپ، ئۇ ئىنسانلارنىڭ ئەقلى قوبۇل قىلالمايدىغان بايانلاردىن خالىيدۇر. شۇڭا ئۆتمۈشتىكىلەرگە ئۆتمۈشنىڭ ئەقلىيىتى ۋە سەۋىيىسى قوبۇل قىلالايدىغان، كېيىنكى تەرەققىيات دەۋرلىرىدىكى ئىنسانلارنىڭمۇ ئەقلىگە مۇۋاپىق كېلىدىغان بايانلار بىلەن خىتاب قىلغان ۋە ئىنسانلارنىڭ ئىلىم-

---

(1) بۇرۇج سۈرىسى 21 - 22 - ئايەتلەر

(2) ئىنفىتار سۈرىسى11-12-ئايەتلەر

(3) قاف سۈرىسى18-ئايەت

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

پەن سەۋىيىسى ھەم پەن تېخنىكا تەرەققىياتىنىڭ ئىلگىرىلىشىگە ئەگىشىپ چۈشىنىشىلىشى ئۇچۇن ھەرساھە ئىلىملىرىدىن مەلۇم يىپ ئۇچلىرىنى بەرگەن.

قىيامەت كۈنىگە ئىمان كەلتۈرۈش

124. سوئال: قىيامەت كۈنى دېگەن قانداق كۈن؟

جاۋاب: قىيامەت كۈنى - بۇ دۇنيا هاياتى پۈتۈنلەي ئاخىرلىشىپ، ئاللاھتىن باشقا ھەممە پانىي بولغاندىن كېيىن، ئاخىرەت ئىسمىلىك يېڭى بىر ھاياتنىڭ باشلىنىشى دېمەكتۇر.

125. سوئال: قىيامەت كۈنىدە قانداق ئىشلار بولىدۇ؟

جاۋاب: قىيامەت كۈنىدە ئاللاھ ئىنسانلارنى قايتا تىرىلدۈرگەندىن كېيىن ئۇلارنى ھېساب مەيدانىغا توپلايدۇ. ھېساب مەيدانىدا ھەر بىر ئىنسان ئۆزىنىڭ بۇ دۇنيادىكى ھاياتىدا قىلغان ياخشى - يامان بارلىق ئەمەللىرىدىن تەپسىلىي ھېساب بېرىدۇ. بۇ كۈندىكى ھېسابنى ئاللاھ ئۆزى بىۋاسىتە ئالىدۇ. ئاللاھ بۇ كۈندە زەررە چاغلىق ياخشىلىقى بولغان ئادەمگىمۇ شۇ ياخشىلىقىنىڭ مۇكاپاتىنى كۆرسىتىدۇ ۋە زەررە چاغلىق يامانلىقى بولغان ئادەمگىمۇ شۇ يامانلىقىنىڭ جازاسىنى تېتىتىدۇ.

126. سوئال: قىيامەت كۈنىگە قانداق ئىمان كەلتۈرۈش كېرەك؟

جاۋاب: قىيامەت كۈنىنىڭ بولىدىغانلىقى، ئۇ كۈندە ھەركىم ئۆزىنىڭ بۇ دۇنيادا قىلغان ياخشى — يامان بارلىق ئەمەللىرىنىڭ مۇكاپاتىنى ياكى جازاسىنى كۆرىدىغانلىقى ۋە جەننەتكە مۇيەسسەر بولغانلار جەننەتتە، دوزاخقا مەنسۇپ بولغانلار دوزاختا ئۆز ئورۇنلىرىنى تاپىدىغانلىقى ھەق ۋە راستتۇر،دەپ ئىمان كەلتۈرۈش كېرەك.

قىيامەت كۈنىگە ئىمان كەلتۈرۈش ئۆز ئىچىگە ئالىدىغان ئىككى ھەقىقەت

127. سوئال: قىيامەت كۈنىگە ئىمان كەلتۈرۈش نېمىلەرنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ؟

جاۋاب: قىيامەت كۈنىگە ئىمان كەلتۈرۈش تۆۋەندىكى ئىككى ھەقىقەتكە چىن ئىشىنىپ ئېتىقاد قىلىشنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ:

(1) قىيامەت كۈنىدە بولىدىغان پۈتۈن ئىشلارغا، جەننەت بىلەن دوزاخنىڭ ھەق ۋە راست ئىكەنلىكىگە چىن ئىشىنىپ ئىمان كەلتۈرۈش.

(2) قىيامەت قايىم بولغىچىلىك قەبرىدە بولىدىغان بەرزەخ ئالەمگە ئائىت ئىشلارنىڭ - مېيىتنىڭ قەبرىدە تىرىلىدىغانلىقى، سوراق - سوئال قىلىنىدىغانلىقى، قەبرىدە بەزى مېيىتلارنىڭ ئازاب تارتىدىغانلىقى، بەزىلىرىنىڭ راھەت ۋە خاتىرجەملىكتە ئېرىشىدىغانلىقى قاتارلىق ئىشلارنىڭ - ھەق ۋە راست ئىكەنلىكىگە ئىمان كەلتۈرۈش.

128. سوئال: قىيامەت كۈنىگە ئىمان كەلتۈرۈشنىڭ پايدىلىرى قايسىلار؟

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

جاۋاب: قىيامەت كۈنىگە ئىمان كەلتۈرۈشنىڭ پايدىلىرى ئىنتايىن كۆپ بولۇپ، ئۇنىڭ ئەڭ چوڭ پايدىسى مۇسۇلمان بولۇشنىڭ شەرتى بولغان 6 ئىماننىڭ تولۇقلىنىشىدۇر. چۈنكى قىيامەت كۈنىگە ئىشەنمىگەن كىشىنىڭ ئىمانى قوبۇل بولمايدۇ.

قىيامەت كۈنىگە ئىمان كەلتۈرۈشنىڭ باشقا پايدىلىرىنى تۆۋەندە 3 كە قىسقارتىشقا بولىدۇ.

(1) ئاللاھ تائالانىڭ ئاخىرەتتە بېرىدىغان ساۋابىنى كۆزلەپ تائەت ـ ئىبادەتلەرنى ئورۇنلاشقا ئالدىراش.

(2) قىيامەت كۈنىدىكى ئازابتىن ساقلىنىش ئۈچۈن گۇناھ، يامان ئىشلارنى قىلىشتىن توسۇلۇش.

(3) بۇ دۇنيادا ياخشى ئىش قىلىش يولىدا تارتقان جەبىر ـ جاپالار، يولۇققان ھەقسىزلىكلەر ۋە مۇسىبەتلەرنىڭ بەدىلىگە، ئاخىرەتتە ئەجىر ۋە ساۋابقا ئېرىشىدىغانلىقىغا ئىشىنىپ، خاتىرجەملىك ھېس قىلىش.

قايتا تىرىلىشكە ئىنكار قىلغۇچىلارغا رەددىيە

129. سوئال: ئۆلگەندىن كېيىنكى تىرىلىشكە ئىنكار قىلغۇچىلارغا قانداق رەددىيە بېرىلىدۇ؟

جاۋاب: كاپىرلار ئۆلگەندىن كېيىنكى تىرىلىشنى ئىنكار قىلىپ كەلمەكتە. ئۇلارنىڭ بۇ ئىنكارى نەقلىي (قۇرئان ۋە ھەدىس دەلىللىرى)، ئەقلىي ۋە ھېسسىي دەلىللەر بىلەن رەت قىلىنىدۇ.

(1) نەقلىي دەلىل

قۇرئان كەرىمنىڭ كۆپلىگەن ئايەتلىرى ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھەدىسلىرى قىيامەت كۈنىنىڭ چوقۇم بولىدىغانلىقىنى تەكىتلىمەكتە. مۇندىن باشقا ساماۋىي كىتابلارنىڭ ھەممىسى بۇ كۈنىنىڭ چوقۇم مەيدانغا چىقىدىغانلىقىغا ۋە ئۇ كۈندە ئۆلۈكلەرنىڭ تىرىلدۈرۈلىدىغانلىقىغا بىردەك ئىتتىپاقتۇر.

(2) ئەقلىي دەلىل

ئەقلىي دەلىللەر ئىككى يول بىلەن قىيامەتنىڭ بولىدىغانلىقىنى ئىسپاتلايدۇ:

① ئاللاھ تائالا ئاسمانلارنى، زېمىننى ۋە ئۇلارنىڭ ئارىسىدىكى پۈتكۈل مەۋجۇداتنى يوقتىن بار قىلغان تەڭداشسىز ياراتقۇچىدۇر. مەخلۇقاتلارنى يوق قىلىش ۋە بار قىلىش ئاللاھقا ئاساندۇر. مەۋجۇداتنى يوقتىن بار قىلىشقا قادىر بولغان زات ئۇلارنى ئۆلگەندىن كېيىن، قايتىدىن تىرىلدۈرۈشكە ئەلۋەتتە قادىردۇر. ئاللاھ تائالا

مۇنـداق دەيـدۇ: ﴿مەخلۇقـاتنى دەسـلەپتە (يـوقتىن) بـار قىلـدىغان، ئانـدىن ئـۇنى (ئۆلگەنـدىن كېـيىن) تىرىلدۈرىـدىغان ئـالله ئەنە شـۇدۇر، ئـۇ (يەنـى ئـۆلگەنلەرنى تىرىلدۈرۈش دەسلەپتە يوقتىن بار قىلغانغا قارىغاندا) ئوڭايدۇر﴾[1].

② زېمـىن ئەسـلىدە دەل - دەرەخ ۋە يېشىللىقلاردىن خالىي ئۆلـۈك ھالىتىـدە بولىـدۇ. ئۇنىڭغا يـامغۇر ياغقانـدىن كېـيىن، قاقـاس زېمـىن تىرىلىـپ ئۇنىڭـدا تۈرلـۈك دەل - دەرەخلەر ۋە يېشىل ئۆسۈملۈكلەر ئۆسىدۇ. ئۆلـۈك زېمىننـى يـامغۇر بىلەن تىرىلدۈرۈشكە قـادىر بولغـان ئـالله ئەلـۋەتتە، ئـۆلگەن جانلىقلارنىمۇ تىرىلـدۈرۈپ ئەسـلىدىكى ھـالىتىگە كەلتۈرۈشكە قـادىردۇر. ئـالله بـۇ ھەقـتە مۇنـداق دەيـدۇ: ﴿(بۇمۇ) ئاللاھنىـڭ (بىرلىكىنـى ۋە قـودرىتىنى كۆرسـىتىدىغان) ئالامەتلىرىدىنـدۇركى، سەن زېمىننـى قاقـاس كۆرىـسەن، ئۇنىڭغا يـامغۇر ياغـدۇرغان ۋاقتىمىزدا، زېمـىن كۆتۈرىلـدۇ ۋە كۆپـشىدۇ، شۈبھىـسىزكى، زېمىننـى تىرىلـدۈرگەن زات ئۆلـۈكلەرنى ئەلـۋەتتە تىرىلدۈرگۈچىـدۇر. ئـۇ ھەقىـقەتەن ھەر نەرسىگە قادىردۇر﴾[2].

(3) ھېسسىي دەلىل

ئـالله تائـالا ئۆلـۈكلەرنى تىرىلدۈرۈشـنىڭ مـۇمكىن ئىكەنلىكىنـى بەنـدىلىرىگە مۇشـۇ دۇنيـادىلا كۆرسـەتكەن. بىـرلا سـۈرە بەقەرەدە ئۆلـۈكلەرنى تىرىلدۈرۈشـكە ئاللاھنىـڭ قادىر ئىكەنلىكىگە 5 مىسال كۆرسىتىلگەن.

① مۇسـا ئەلەيھىـسسالامنىڭ قـوۋمى «بىـز ئـاللاھنى ئاشـكارا ھالـدا كۆرمىـسەك ساڭا ئىـشەنمەيمىز» دەپ، مۇسـا ئەلەيھىـسسالامغا ئەگىشـىشتىن بـاش تارتقانـدا، ئـالله ئـۇلارنى ئۆلتـۈرۈپ قايتىـدىن تىرىلـدۈرگەن. ئـالله بـۇ ھەقـتە ئىـسرائىل ئەۋلادىغـا خىتـاب قىلىـپ مۇنـداق دەيـدۇ: ﴿ئـۆز ۋاقتىـدا ”ئـى مۇسا! ئـاللاھنى ئوپئوچـۇق كـۆرمىگىچە ساڭا ھەرگىـز ئىـشەنمەيمىز“ دېدىڭلار- دە،(سىلەرگە چۈشىۈۋالگەن ئـازابنى) كـۆرۈپ تـۇرغىنىڭلار ھالـدا سـىلەرنى چاقمـاق سـوقتى، ئانـدىن كېـيىن سـىلەرنى شـۈكۈر قىلـسۇن دەپ ئۆلگىنىڭلاردىن كېيىن قايتا تىرىلدۈردۇق﴾[3].

② قـاتىلى بىلىـنمىگەن ئۆلـۈك توغرىلىـق ئىـسرائىل ئەۋلادى جەڭگـى - جېـدەل قىلىـشقاندا، ئـالله ئۇلارنىـڭ قـاتىلنى تېپىـشى ئۈچـۈن ئـۇلارنى كـالا قۇربـانلىق قىلىـشقا بۇيرىغـانلىقى ھەققىـدىكى قىسـسىدە ئـالله مۇنـداق دەيـدۇ: ﴿ئـۆز ۋاقتىـدا سـىلەر بىركىـشىنى ئۆلتـۈرگەن ۋە (قاتىلنىـڭ كىملىكـى) توغرىـسىدا دەتـالاش قىلىـشقان

(1) رۇم سۈرىسى 27 - ئايەت
(2) فۇسسىلەت سۈرىسى 39 - ئايەت
(3) بەقەرە سۈرىسى 55 - 56 - ئايەت

www.uyghurkitap.com

ئىدىڭلار. سىلەر يوشۇرماقچى بولغان نەرسىنى (يەنى قاتىلنىڭ ئىشنى) ئاللاھ ئاشكارىلىغۇچىدۇر. (سىلەرگە مۇسا ئارقىلىق) دېدۇقكى، كالىنىڭ بىر پارچىسى بىلەن ئۆلۈكنى ئۇرۇڭلار (ئۇ تىرىلىپ قاتىلنى ئېيتىپ بېرىدۇ)، ئاللاھ ئۆلۈكلەرنى شۇنداق (يەنى كۆز ئالدىڭلاردا بۇ ئۆلۈكنى تىرىلدۈرگەندەك) تىرىلدۈرىدۇ. سىلەرنى چۈشەنسۇن دەپ قۇدرىتىنىڭ ئالامەتلىرىنى سىلەرگە كۆرسىتىدۇ﴾[1].

③ ئۆلۈمدىن قورقۇپ ۋەتىنىدىن قېچىپ چىققاندىن كېيىن، ئاللاھ تائالا ئۇلارنى ئۆلتۈرۈپ قايتىدىن تىرىلدۈرگەن قوۋمنىڭ قىسسىسى ھەققىدە ئاللاھ مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئۆزلىرى مىڭلارچە تۇرۇقلۇق ئۆلۈمدىن قورقۇپ يۇرتلىرىدىن قېچىپ چىققان كىشىلەردىن خەۋىرىڭ يوقمۇ؟ ئاللاھ ئۇلارنى "ئۆلۈڭلار" دېدى (ئۇلار ئۆلدى)، ئاندىن كېيىن ئاللا ئۇلارنى تىرىلدۈردى. ئاللاھ ئىنسانلارغا ھەقىقەتەن مەرھەمەتلىكتۇر ۋە لېكىن ئىنسانلارنىڭ كۆپچىلىكى (ئاللاھنىڭ نېمىتىگە) شۈكۈر قىلمايدۇ﴾[2].

④ئۇزەير ئەلەيھىسسالام تام ـ ئۆگزىلىرى يېقىلىپ خارابىگە ئايلىنىپ قالغان بەيتۇلمۇقەددەس شەھىرىدىن ئۆتكەن ۋاقتىدا، ئۇ "بۇ شەھەرنىڭ ئۆلگەن ئاھالىسىنى ئاللاھ قانداق تىرىلدۈرەر؟" دەپ ئەجەبلەنگەندە ئاللاھنىڭ ئۇنى ئۆلتۈرۈپ 100 يىلدىن كېيىن تىرىلدۈرگەنلىكى توغرىلىق قۇرئان كەرىم مۇنداق دەيدۇ: ﴿ياكى سەن تام ـ ئۆگزىلىرى يېقىلىپ ۋەيران بولغان شەھەر (بەيتۇلمۇقەددەس) دىن ئۆتكەن كىشىنى (ئۇزەيرنى) كورمىدىڭمۇ؟ ئۇ (ئەجەبلىنىپ)؛ "ئاللاھ بۇ شەھەرنىڭ ئۆلگەن ئاھالىسىنى قانداق تىرىلدۈرەر؟" دېدى. ئاللاھ ئۇنى 100 يىل ئۆلۈك ھالىتىدە تۇرغۇزۇپ ئاندىن (كامالى قودرىتىنى كۆرسىتىش ئۈچۈن) تىرىلدۈردى. ئاللاھ (پەرىشتە ئارقىلىق) ئۇنىڭدىن: "(بۇ ھالەتتە) قانچىلىك تۇردۇڭ؟" دەپ سورىدى. ئۇ، "بىركۈن ياكى بىركۈنگە يەتمەيدىغان ۋاقىت تۇردۇم" دېدى. ئاللاھ ئېيتتى "ئۇنداق ئەمەس (تولۇق) 100 يىل تۇردۇڭ! يېمەك ـ ئىچمىكىڭگە قارىغىنكى، بۇزۇلمىغان؛ ئېشىكىڭگە قارىغىنكى (ئۇنىڭ سۆڭەكلىرى چىرىپ كەتكەن)، (ساڭا يۈز بەرگەن ئىشلارنى قىلغانلىقىمىز) سېنى بىز كىشىلەرگە (قۇدرىتىمىزنىڭ) دەلىلى قىلىش ئۈچۈندۇر. بۇ سۆڭەكلەرگە قارىغىنكى، ئۇنى قانداق قۇراشتۇرىمىز. ئاندىن ئۇنىڭغا گۆش قوندۇرىمىز. (يۇقىرىقى ئىشلار) ئۇنىڭغا ئېنىق بولغان چاغدا

(1) بەقەرە سۈرىسى 73 ـ ئايەت
(2) بەقەرە سۈرىسى 243 ـ ئايەت

(يەنى ئۇ روشەن مۆجىزىلەرنى كۆرگەن چاغدا) ئۇ، "مەن ئاللاھنىڭ ھەممە نەرسىگە قادىر ئىكەنلىكىنى بىلدىم" دېدى﴾[1].

(5) ئاللاھتىن ئۆلۈكلەرنى قانداق تىرىلدۈرىدىغانلىقىنى كۆرسىتىپ بېرىشىنى سورىغان ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامنىڭ قىسسىسىنى بايان قىلىپ ئاللاھ مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئۆز ۋاقتىدا ئىبراھىم: "ئى پەرۋەردىگارىم! ئۆلۈكلەرنى قانداق تىرىلدۈرىدىغانلىقىڭنى ماڭا كۆرسەتكىن" دېدى. ئاللاھ "(ئۆلۈكلەرنى تىرىلدۈرەلەيدىغانلىقىمغا) ئىشەنمىدىڭمۇ" دېدى، ئىبراھىم:" ئىشەندىم، لېكىن كۆڭلۈم (تېخىمۇ) قارار تاپسۇن ئۈچۈن (كۆرۈشنى تىلەيمەن)" دېدى. ئاللاھ ئېيتتى "قۇشتىن تۆتنى ئالغىن، ئۇلارنى ئۆزەڭگە توپلىغىن (يەنى ئۇلارنى پارچىلاپ پەيلىرى بىلەن گۆشلىرىنى ئارىلاشتۇرغىن)، ئاندىن ھەر بىر تاغقا ئۇلاردىن بىر بۆلىكىنى قويغىن، ئاندىن ئۇلارنى چاقىرغىن، سېنىڭ ئالدىڭغا ئۇلار چاپسان كېلىدۇ. بىلگىنكى ئاللاھ غالىبتۇر، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر"﴾[2].

يۇقىرىقى مىساللار ئاللاھنىڭ ئۆلۈكلەرنى تىرىلدۈرۈشكە قادىر ئىكەنلىكىگە كۆرسىتىلگەن ھېسسىي ۋە ئەمەلىي مىساللاردۇر.

قىيامەت ۋە ئۇنىڭ ئالامەتلىرى

130. سوئال: قىيامەت قاچان بولىدۇ؟

جاۋاب: قىيامەتنىڭ ۋاقتىنى ئاللاھتىن باشقا ھېچكىم بىلمەيدۇ. ئۇ ئاللاھقىلا خاس ئىلىمدۇر. بۇ ھەقتە ئاللاھ مۇنداق دەيدۇ: ﴿(ئى مۇھەممەد!) ئۇلار سەندىن قىيامەتنىڭ قاچان بولىدىغانلىقىنى سورايدۇ. ئېيتقىنكى، ئۇنىڭ قاچان بولىدىغانلىقىنى پەقەت پەرۋەردىگارىم بىلىدۇ. ئۇنى پەقەت بەلگىلىگەن ۋاقىتتا مەيدانغا چىقىرىدۇ. قىيامەت ئاسمانلارنىڭ ۋە زېمىننىڭ ئەھلىگە ئېغىر ۋەقەدۇر. ئۇ سىلەرگە تۇيۇقسىز كېلىدۇ﴾[3].

131. سوئال: قىيامەتنىڭ ئالامەتلىرى قايسىلار؟

جاۋاب: قىيامەتنىڭ ئالامەتلىرى، كىچىك ئالامەتلەر ۋە چوڭ ئالامەتلەر دەپ ئىككىگە بۆلۈنىدۇ، ئۇلار تۆۋەندىكىچە:

(1) قىيامەتنىڭ كىچىك ئالامەتلىرى: ئىلىم - مەرىپەتنىڭ يوقىلىشى، جاھالەتنىڭ ئومۇملىشىشى، زىنا ۋە ھاراقنىڭ كۆپىيىشى، يەھۇدىيلارنىڭ يۇقىتىلىشى، لاياقەتسىز

(1) بەقەرە سۈرىسى 259 - ئايەت
(2) بەقەرە سۈرىسى 260 - ئايەت
(3) ئەئراف سۈرىسى 187 - ئايەت

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

كىشىلەرنىڭ ئىش باشقۇرىشى، ياللىغۇچىلارنىڭ ئىپسىل قەسىرلەرگە ئىگە بولۇشى، ئايالالرنىڭ كۆپىيىپ كېتىشى ۋە باشقىلار.

(2) قىيامەتنىڭ چوڭ ئالامەتلىرى تۆۋەندىكىچە:

① دەججالنىڭ چىقىشى

دەججال چىققاندىن كېيىن، ئۇ خۇدالىق دەۋاسى قىلىپ كۆپ كىشىلەرنى ئۆزىگە ئىشەندۈرۈپ كېتىدۇ. دەججالنىڭ سۆزلىرىگە ئىشەنگەن كىشى ئىماندىن ئايرىلىپ قالىدۇ. شۇڭا پەيغەمبەر ئەلەيھىسساالم بىزلەرگە ئالالھقا سىغىنىپ دەججالنىڭ شەررىدىن پاناھ تىلەشنى تەۋسىيە قىلغان.

② ئىسا ئەلەيھىسساالمنىڭ ئاسماندىن چۈشىشى

ئىسا ئەلەيھىسساالم قىيامەتكە يېقىنالشقاندا ئاسماندىن چۈشۈپ،دەججالنى يوقىتىدۇ ۋە ئالالھنىڭ ئەمرى بىلەن يەر يۈزىدە ئىسلام شەرىئىتىنى قايتىدىن گۈللەندۈرىدۇ.

③ قۇياشنىڭ كۈن پېتىشتىن چىقىشى

قۇياشنىڭ مەغرىبتىن چىقىشى بىلەن ئىمان ۋە تەۋبىنىڭ ۋاقتى تۈگىگەن بولىدۇ، يەنى بۇ ۋاقىتتا ئېيتقان ئىمان ۋە قىلغان تەۋبىنىڭ پايدىسى بولمايدۇ.

قەبرىدىكى تىرىلىش ۋە ئۇنىڭ دەلىللىرى

132. سوئال: قەبرىدە مېيىتتىن نېمە دەپ سورىلىدۇ؟

جاۋاب: مېيىت دەپنە قىلىنىپ بولغاندىن كېيىن ئالالھ تەرىپىدىن ئەۋەتىلگەن ئىككى پەرىشتە قەبرىدە مېيىتنىڭ يېنىغا ھازىر بولۇپ، ئۇنى ياتقان يېرىدىن تۇرغۇزىدۇ ۋە ئۇنىڭدىن ”رەببىڭ كىم؟ دىنىڭ نېمە؟ ۋە پەيغەمبىرىڭ كىم؟“ دېگەن سوئالالرنى سورايدۇ. مېيىت ئەگەر مۇسۇلمان بولسا، يۇقىرىقى سوئالالرغا ”رەببىم ئالالھ، دىنىم ئىسلام، پەيغەمبىرىم مۇھەممەد ئەلەيھىسساالم“ دەپ جاۋاب بېرەلەيدۇ. ئاندىن ئۇنىڭغا دوزاختىن بىر كۆرۈنۈش كۆرسىتىپ، سېنىڭ ئورنۇڭ ـ ئەگەر ئىمان ئېيتىپ مۇسۇلمان بولمىغان بولساڭ ـ بۇ ئىدى. ئالالھ سېنىڭ ئىمانىڭنىڭ سەۋەبى بىلەن ئورنۇڭنى جەننەتكە بەلگىلىدى، دەپ جەننەتتىن بىر كۆرۈنۈش كۆرسىتىدۇ ۋە يۈزىنى شۇ تەرەپكە قارىتىپ قويىدۇ. مېيىت ئەگەر مۇسۇلمان بولمىسا يۇقىرىقى سوئالالرغا جاۋاب بېرەلمەيدۇ، ئۇنىڭغا جەننەتتىن بىر كۆرۈنۈش كۆرسىتىپ، ئەگەر سەن ئىمان ئېيتىپ مۇسۇلمان بولغان بولساڭ ئورنۇڭ مۇشۇ ئىدى، ئەمدى سېنىڭ ئورنۇڭ دوزاخ بولىدۇ، دەپ يۈزىنى دوزاخقا قارىتىپ قويىدۇ.

بەرزەخ ئالەمى

133. سوئال: بەرزەخ ئالەمى دېگەن قايسى ئالەم؟

جاۋاب: بەرزەخ - بۇ دۇنيا ئالەمىدىن ئايرىلىپ، ئاخىرەت ئالەمگە يېتىپ بارغىچىلىك بولغان ئارىلىقتىكى ئالەم دېمەكتۇر. ئۆلۈكلەر تا قىيامەت قايىم بولغانغا قەدەر بەرزەخ ئالەمدە بولىدۇ. بەرزەخ سۆزىنىڭ لۇغەتتىكى مەنىسىمۇ - ئىككى نەرسىنىڭ ئوتتۇرىسىنى ئايرىپ تۇرىدىغان توساق ياكى توسما دېگەنلىكتۇر.

قەبرىنىڭ نېمىتى ۋە ئازابى

134. سوئال: قەبرىنىڭ ئازابى كىملەرگە بولىدۇ؟

جاۋاب: قەبرىنىڭ ئازابى - كاپىرلارغا، مۇناپىقلارغا ۋە مۇسۇلمانلاردىن بولغان ئاسىي - گۇناھكار كىشىلەرنىڭ بەزىسىگە بولىدۇ. مەيلى ئۇلارنىڭ جەسەتلىرى قەبرىلەرگە كۆمۈلمەستىن كۆيۈپ كۈل بولۇپ كەتكەن بولسۇن، مەيلى يىرتقۇچلارغا يەم بولۇپ تۈگەشكەن بولسۇن، مەيلى قانداقلا ھالەتتە بولمىسۇن، ئاللاھ ھەر ھالەتتە ئۇلارنىڭ جانلىرى بىلەن جەسەتلىرىنى ئازابلاشقا قادىردۇر.

135. سوئال: قەبرىنىڭ نېمىتى كىملەرگە بولىدۇ؟

جاۋاب: قەبرىنىڭ نېمىتى ۋە راھىتى ھەقىقىي مۆمىنلەرگە بولىدۇ.

136. سوئال: قەبرىدە بولىدىغان ئىشلارغا ئىنكار قىلغۇچىلارغا قانداق رەددىيە بېرىلىدۇ؟

جاۋاب: بەزى ئازغۇن كىشىلەرنى قەبرىدە مېيتنىڭ تىرىلىشىگە، قەبرىنىڭ ئازابى ۋە نېمىتىگە - بۇنداق بولۇش رىئاللىققا ئۇيغۇن ئەمەس، قەبرىدىكى مېيتنى ئاچقاندىن كېيىن ئۇ ئەسلىدىكى كۆمۈلگەن ھالىتىدە ياتقان، قەبرىمۇ كېڭىيىش ياكى تارلىششى جەھەتتىن ھېچقانداق ئۆزگەرمىگەن دېگەن ئاخماقلارچە سۆزلىرى بىلەن - ئىنكار قىلىپ كەلمەكتە. ئۇلارنىڭ بۇ ئىنكارى نەقلىي، ئەقلىي ۋە ھېس دەلىللىرى بىلەن رەت قىلىنىدۇ.

(1)نەقلىي دەلىللەر:

قەبرىدىكى تىرىلىش، قەبرىنىڭ ئازابى ۋە نېمىتىنىڭ ھەق ۋە راست ئىكەنلىكىنى تەكىتلەيدىغان ئايەت ۋە ھەدىسلاردىن بەزى دەلىللەر يۇقىرىدا بايان قىلىنىپ ئۆتتى. سەھىھۇلبۇخارىدا ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ مۇنۇ ھەدىسى رىۋايەت قىلىنغان: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەدىنىنىڭ بەزى باغلىرىنىڭ ئارىسىدىن چىقىۋېتىپ ئىككى ئادەمنىڭ قەبرىلىرىدە ئازابلىنىۋاتقان ئاۋازىنى ئاڭلاپ :«بۇ ئىككى قەبرىدىكى ئادەملەر ئازابلىنىۋاتىدۇ. ئۇلارنىڭ بىرى سۈيدۈكتىن پاكلانمايدىغان

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

ئادەم، يەنە بىرى، كىشىلەرنىڭ ئارىسىدا گەپ توشۇپ يۈرىدىغان سۇخەنچى ئادەم ئىدى»[1] دېگەن.

(2)ھېسسىي دەلىللەر:

بەرزەخ ئالەمى بۇدۇنيا ئالەمىدىن ئايرىم بىر ئالەم. بەرزەخ ئالەمىنىڭ قىنۇنىيەتلىرى بۇ ئالەمنىڭكىگە ئوخشىمايدۇ. ئىنسان مۇشۇ ئالەمدە ئۆزىنىڭ ئەتراپىدا بولىۋاتقان نۇرغۇن ئىشلارنى بىلمەيدىغان ۋە ھېس قىلالمايدىغان تۇرسا، ئۇ باشقا بىر ئالەمدە بولىۋاتقان ئىشلارنى قانداقمۇ بىلەلىسۇن؟!

ئانىنىڭ قورسىقىدىكى بوۋاق تۇغۇلغىچە ئۇنىڭ ئەھۋالىنى، خۇشاللىقىنى، دەرتلىرىنى ۋە باشقا ئىشلىرىنى بىلەلمەيمىز. چۈنكى ئۇ باشقا بىر ئالەمدە، بىز باشقا بىر ئالەمدە ئەمەسمۇ؟!

گاھىدا ئادەم چۈشىدە، ئۆزىنىڭ كەڭرى بىر جايلاردا نېمەتلەردىن ھۇزۇرلىنىۋاتقانلىقىنى ياكى تار بىر جايدا ئازابلىنىۋاتقانلىقى ۋە قورقۇنچىدىن يۈرىكى ئاغزىغا كېلىپ قالغانلىقىنى كۆرىدۇ. كۆرگەن چۈشىدىن قورقىنىدىن چۆچۈپ ئويغىنىپ كېتىپ قارىسا ئۆزىنى بۇرۇنقىدەكلا ياتقان يېرىدە بەھۇزۇر يېتىۋاتقان كۆرىدۇ. ئۇنىڭ قويىنىدا! ياتقان جورىسىمۇ ئۇنىڭغا نېمە ئىشلارنىڭ بولىۋاتقانلىقىنى ھېس قىلمايدۇ.

(3)ئەقلىي دەلىللەر:

ئۇخلىغان كىشى چۈشىدە رېئاللىقتا مۇۋاپىق ھەق چۈشلەرنىمۇ كۆرىدۇ. ھەتتا بەزى كىشىلەر چۈشىدە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى ئۆز سۈرىتى بىلەن كۆرىدۇ. لېكىن ئۇ كىشى ئويغانغاندىن كېيىن ئۆزىنى چۈشىدە كۆرگەنلىرىدىن بەكمۇ يىراق بىر جايدا - ئۆزىنىڭ ياتاق جايىدا - كۆرىدۇ. مۇنداق ئىشلار بۇ دۇنيادا رېئاللىقتا بولىۋاتقان تۇرسا، ئاخىرەت ئالەمدە قانداقمۇ بولمىسۇن!؟

قەبرىنىڭ ئازابى، نېمىتى، ئۇنىڭ كېڭىيىشى ۋە تارلىششىنى مېيىتنىڭ ئۆزىلا بىلىدۇ. باشقىلار ئۇنى بىلەلمەيدۇ. خۇددى ئۇخلىغان كىشىنىڭ چۈشىدە تار بىر جايدا ئازابلىنىۋاتقانلىقى، ھەتتا قورقۇنچىدىن نالە - پەرياد قىلغانلىقىنى ئۇنىڭ قويىنىدا ياتقان جورىسىمۇ بىلمىگىنىدەك، ئۆلۈكنىڭ يېنىدا تۇرغان كىشىلەرمۇ ئۇنىڭغا نېمە ئىشلارنىڭ بولىۋاتقانلىقىنى قەتئىي بىلمەيدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا گاھىدا ساھابىلىرى بىلەن بىرگە ئولتۇرىۋاتقان ۋاقىتلىرىدا، ئۇنىڭغا ۋەھيى كېلەتتى ئەمما ساھابىلار ئۇنى ھېس قىلمايتتى.

---

(1) ئىمام بۇخارى رىۋايىتى

137. سوئال: ئۆلگەنلەر قەبرىلىرىدە سوراق - سوئال قىلىنىپ بولغاندىن كېيىن، ئۇلارنىڭ جانلىرى نەدە قارار تاپىدۇ؟

جاۋاب: پەيغەمبەرلەرنىڭ جانلىرى جەننەتلەرنىڭ ئەڭ يۇقىرى تەبىقىلىرىدە نېمەتلىنىدۇ. شېھىدلاردىن بەزىلىرىنىڭ جانلىرى جەننەتلەردە ئەركىن ئۇچۇپ يۈرىدۇ، بەزىلىرىنىڭ جانلىرى - ئۇلاردا باشقىلارنىڭ قەرزى ياكى ئامانىتى بولۇپ، ئۇنى ئادا قىلمىغانلىقلىرى سەۋەبلىك - جەننەتنىڭ ئىشىكى ئالدىدا توختىلىپ تۇرىدۇ. تەقۋادار، ياخشى زاتلارنىڭ جانلىرى جەننەتلەردە خۇشپۇراقلار ئارىسىدا ھۇزۇرلىنىدۇ. ئادەتتىكى مۇسۇلمان كىشىلەرنىڭ جانلىرى ئۆزلىرىنىڭ ئەمەللىرىگە لايىق جەننەتتىن ئورۇن ئالىدۇ. مۇسۇلمانلاردىن بولغان ئاسىي - گۇناھكارلارنىڭ جانلىرى زېمىندىن كۆتىرىلمىگەن ھالىتى بىلەن قالىدۇ. كۇففارلار ۋە مۇناپىقلارنىڭ جانلىرى دوزاخنىڭ ئەڭ ئاستىن قېتىدىكى ھىدى ئىنتايىن سېسىق بولغان قان ۋە يىرىڭ دېڭىزىغا غەرق بولىدۇ.

قىيامەت كۈنىدە بولىدىغان ئىشلار

138. سوئال: قىيامەت قانداق باشلىنىدۇ؟

جاۋاب: قىيامەت، كائىناتتا ئومۇمىيۈزلۈك چوڭ ئۆزگىرىشنىڭ يۈز بېرىشى بىلەن باشلىنىدۇ. ئۇ كۈندە ئاسماننىڭ يېرىلىشى، يۇلتۇزلارنىڭ ۋە باشقا پلانېتلارنىڭ بىر - بىرىگە ئورۇلۇش نەتىجىسىدە يوقىلىشى، زېمىننىڭ تەۋرەپ پارچە - پارچە بولۇپ كېتىشى، تاغلارنىڭ كۆكۈن - تالقان بولۇپ، بىر دوۋە قۇمغا ئايلىنىشى قاتارلىق ۋەقەلەر يۈز بېرىدۇ.

139. سوئال: بەئس دېگەن نېمە؟

جاۋاب: بەئس - قىيامەت قايىم بولغان كۈنى ئىسرافىل ئەلەيھىسسالام ئىككىنچى قېتىملىق سۈرگە پۈۋلىگەندىن كېيىن (بىرىنچى قېتىملىق پۈۋلىشى بىلەن پۈتۈن خالايىق ئۆلىدۇ) پۈتۈن جانلىقلارنىڭ تىرىلىشى دېمەكتۇر.

140. سوئال: قىيامەت كۈنىدىكى تىرىلىش قانداق شەكىلدە بولىدۇ؟

جاۋاب: قىيامەت كۈنىدىكى تىرىلىش جان ۋە بەدەن بىلەن بولىدۇ. بۇ ئاللاھقا ھەرگىزمۇ قىيىن ئەمەس. ئىنساننى دەسلەپتە يوق يەردىن بار قىلغان ئاللاھ مەيلى ئۇنىڭ جەسىدى چىرىپ تۇپراققا ئايلىنىپ كەتكەن بولسۇن، مەيلى يىرتقۇچلارغا يەم بولۇپ تۈگىشىپ كەتكەن بولسۇن، مەيلى كۆيۈپ كۈل بولۇپ كەتكەن بولسۇن، مەيلى تىتىلىپ پارچە - پارچە بولۇپ كەتكەن بولسۇن، ھەر ھالەتتە ئۇنى بىرلەشتۈرۈپ ئەسلىدىكى ھالىتىگە كەلتۈرۈشكە ئەلۋەتتە قادىردۇر.

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتاب تورى

141. سوئال: ئىنسان قىيامەت كۈنىدە قايسى تەرىقە بىلەن ئەسلىگە كەلتۈرىلىدۇ؟
جاۋاب: قىيامەت قايىم بولغان كۈنى قاتتىق يامغۇر ياغىدۇ. شۇ ۋاقىتتا، خۇددى زىرائەتلەر يەرگە تىكىلگەن ئۇرۇقتىن ئۈنۈپ چىققاندەك، ئىنساننىڭ تەركىبلىنىشىدىكى ئۈچ ئاساسلىق ماددىنىڭ بىرىنچىسى بولغان ئۇرۇقتىن ئىنسان ئۈنۈپ چىقىدۇ.

142. سوئال: ھەشىر دېگەن نېمە؟
جاۋاب: ھەشىر ـ قىيامەت كۈنى ئىنسانلار تىرىلگەندىن كېيىن، ئۇلارنىڭ قەبرىلىرىدىن قوزغىلىپ چىقىپ ھېساب مەيدانىغا توپلىنىشى دېمەكتۇر. ئاللاھ ھەشىر ھەققىدە مۇنداق دەيدۇ: ﴿قىيامەت كۈنى تەقۋادارلارنى مەرھەمەتلىك پەرۋەردىگارنىڭ دەرگاھىغا ئىززەت بىلەن يىغىمىز. گۇناھكارلارنى ئۇلار چاڭقىغان ھالدا جەھەننەمگە ھەيدەيمىز﴾[1].

143. سوئال: مىزان دېگەن نېمە؟
جاۋاب: مىزان ـ قىيامەت كۈنى بەندىلەرنىڭ ياخشى ۋە يامان ئەمەللىرىنى تارتىدىغان تارازى دېمەكتۇر. ئاللاھ بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿قىيامەت كۈنى بىز (ئەمەللەر تارتىلىدىغان) ئادالەت تارازىسىنى ئورنىتىمىز. ھېچ ئادەمگە قىلچە ئۇۋال قىلىنمايدۇ. ئەگەر قىچا چاغلىق ئەمەلى بولسىمۇ ئۇنى ھازىر قىلىمىز. بەندىلەرنىڭ ئەمەللىرىدىن ھېساب ئېلىشقا بىز يېتەرلىكمىز﴾[2].

144. سوئال: ھېساب دېگەن نېمە؟
جاۋاب: ھېساب ـ بەندىلەرنى، ئۆزلىرىنىڭ قىلمىشلىرىغا ئېتىراپ قىلدۇرۇش ئۈچۈن، ئۇلارنىڭ نامە ـ ئەمەللىرى يېزىلغان كىتابنى ئۇلارنىڭ قولىغا بېرىپ ئۆزلىرىگە ئوقۇتۇش ۋە ئۇلارنى ئۆز قىلمىشلىرىغا ئىقرار قىلدۇرۇش ئارقىلىق ئۇلاردىن ھېساب ئېلىش دېمەكتۇر. قىيامەت كۈنىدە ھەممە ئادەم ئوقۇشنى بىلىدىغان ھالغا كەلتۈرىلىدۇ. ئاللاھ تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿نامە ـ ئەمالى ئوڭ تەرىپىدىن بېرىلگەن ئادەمدىن ئاسان ھېساب ئېلىنىدۇ. (ئۇ جەننەتتىكى) ئائىلىسىگە خۇشال قايتىدۇ. نامە ـ ئەمالى ئارقا تەرىپىدىن بېرىلگەن ئادەم "ۋاي" دەپ توۋلايدۇ (يەنى ئۆلۈمنى ئارزۇ قىلىدۇ) دوزاخقا كىرىدۇ﴾[3].

145. سوئال: قىلمىشلارغا ئىقرار قىلدۇرۇش قانداق شەكىلدە بولىدۇ؟

---

(1) مەريەم سۈرىسى 85 ـ 86 ـ ئايەتلەر
(2) ئەنبىيا سۈرىسى 47 ـ ئايەت
(3) ئىنشىقاق سۈرىسى 7 ـ 12 ـ ئايەتلەر

جاۋاب: ئىسلام دىنى مۇكاپاتلاش ۋە جازالاشتا مەۋقەئەسى ئېنىق بىردىن. چۈنكى ياخشى ئىش قىلغانلارنى مۇكاپاتلاشنى، يامان ئىش قىلغانلارنى جازالاش ئىلاھىي ئادالەتنىڭ تەقەززاسىدۇر. ئاللاھ تائالا مۇنداق دېگەن:﴿ قىيامەت كۈنىدە ئۇلارنىڭ ئېغىزلىرىنى پېچەتلىۋېتىمىز، ئۇلارنىڭ قىلمىشلىرىنى قوللىرى بىزگە سۆزلەپ بېرىدۇ، پۇتلىرى گۇۋاھلىق بېرىدۇ(يەنى ھەر بىر ئورگىنى ئۇنىڭدىن سادىر بولغان ئىشلارنى سۆزلەپ بېرىدۇ)﴾[1]

بۇ ئايەت ئاللاھ تائالا تائالانىڭ قىيامەت كۈنىدىكى سوراق-سوئال قىلىش ئۇسۇلىدىن خەۋەر بەرگەن. دۇنيادىكى سوتچىلار جىنايەتچىنى سوتلىغاندا، جىنايەتچىنى ئۆزىنىڭ جىنايەت پاكىتلىرىنى ئېغىز ئارقىلىق ئىقرار قىلدۇرۇش، گۇۋاھچىلارنى تەكلىپ قىلىش ۋە بار ئىسپاتلارنىڭ ھەممىسىنى قوللىنىش ئارقىلىقمۇ يەنىلا كۆپ ھاللاردا ئادالەتنى جارىي قىلدۇرالمايدۇ. شۇڭا ناھەق، يالغان، ساختا، خاتا دېلولاردىن خالىي بولالمايدۇ.

ھالبۇكى، ئاللاھ تائالانىڭ سوراق-سوئال قىلىشى (سوتلىشى) بۇلارغا تۈپتىن ئوخشىمايدۇ. چۈنكى ئاللاھ تائالا جىنايەتچىنىڭ پۈتۈن ئورگانلىرىنى بىر-بىرلەپ سۆزلىتىش ئارقىلىق ئۆز قىلمىشلىرىنى بايان قىلىشقا بۇيرۇيدۇ. ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمدە:(بىز ئىنساننى شەك-شۈبھىسىز ئەڭ چىرايلىق شەكىلدە ياراتتۇق)[2] دەيدۇ. ئاللاھ تائالا ئىنساننى ياراتقاندا، ئىنسان ئورگانلىرىنىمۇ ئەڭ چىرايلىق شەكىللەردە يارىتىپ، ئۇلارنىڭ ھەر بىرىگە مەخسۇس ئىقتىدار ۋە ۋەزىپىلەرنى تاپشۇرغان. مەسىلەن: كۆزنىڭ ۋەزىپىسى كۆرۈش، قۇلاقنىڭ ۋەزىپىسى ئاڭلاش، بۇرۇننىڭ ۋەزىپىسى پۇراش، تىلنىڭ ۋەزىپىسى سۆزلەش، تەم ئېلىش ۋە تېتىش بولۇپ، سەزگۈ ئىقتىدارى تېرىگە بېرىلگەن. ئاللاھ تائالا خالىغان ۋاقىتتا، بۇ ئورگانلارنى ئىقتىداردىن مەھرۇم قىلالايدۇ. مەسىلەن: ئەمالارنىڭ كۆزى، گاسلارنىڭ قۇلىقى بۇنىڭ مىسالى.

ئاللاھ تائالا قىيامەت كۈنى قولنى ئۆزىنىڭ بۇ دۇنيادا قىلغان ئىشلىرىنى سۆزلەشكە؛ پۇتنى ئۆزىنىڭ بۇ دۇنيادا ماڭغان يوللىرىنى سۆزلەشكە؛ كۆزنى ئۆزىنىڭ بۇ دۇنيادا كۆرگەنلىرىنى سۆزلەشكە؛ قۇلاقنى ئۆزىنىڭ بۇ دۇنيادا ئاڭلىغانلىرىنىڭ ھەممىسىنى سۆزلەشكە بۇيرۇيدۇ؛ بەدەندىكى ھەر بىر ئورگاننى ئۆزىنىڭ كەچۈرمىشلىرىنى سۆزلەشكە بۇيرۇيدۇ؛ ياخشىلىقمۇ-يامانلىقمۇ بىر-بىرلەپ نەزەردىن

[1] ياسىن سۈرىسى 65-ئايەت
[2] تىن سۈرىسى 4-ئايەت

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتاب تورى

ئۆتكۈزىلىدۇ. ئاندىن ئاللاھ تائالا ئۇلارنىڭ بايانى ۋە ئىقرارىغا، تارازىدىكى ئۆلچىمىگە قاراپ مۇتلەق ئادالەتلىك ھۆكۈم چىقىرىدۇ.

146. سوئال:

جاۋاب: ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمدە مۇنداق دەيدۇ:﴿ھەممىدىن ئۈستۈن پەرۋەردىگارىڭنىڭ نامىنى پاك دەپ ئېتىقاد قىلغىن. ئۇ (پۈتۈن مەخلۇقاتنى) ياراتتى، (ئۇلارنى) بىجىرىم قىلدى. مەخلۇقاتقا پايدىلىق ئىشلارنى كۆرسەتتى﴾[1]

بۇ ئايەتلەردە "يارىتىش" ۋە كۆرسىتىش"تىن ئىبارەت ئىككى مەسىلە نوقتىلىق بايان قىلىنغان. بۇنىڭ مەنىسى شۇكى، ئىنساننىڭ ماددىي ئورگانلىرىنى ئاللاھ تائالا ياراتقان، ئۇلارنىڭ ھەر قايسىسىنىڭ ئىقتىدارىنىمۇ ئاللاھ تائالا بەرگەن ۋە ئىشلەش يولىنى كۆرسەتكەن. بۇلارنىڭ ھەممىسى ئاللاھ تائالانىڭ ئىلكىدە بولۇپ، جىسمىدا ئەزەلدىن بار ھالەت ئەمەس. تىل سۆزلىيەلەيدۇ، ئەمما سۆزلەش ئەسلى تىلدا بار ئىقتىدار ئەمەس. چۈنكى ئۇ بىر ماددا. ماددىدا روھىي ئىرادە بولمايدۇ. ئۇنىڭدىكى ئىقتىدارنى ئاللاھ ئاتا قىلغان. مەسىلەن: گاچىدا تىل بولسىمۇ سۆزلىيەلمىگەنگە ئوخشاش. شۇڭا ئاللاھ تائالانىڭ قىيامەت كۈنىدە ئىنساننىڭ تىلىنىلا ئەمەس، بەلكى پۈتۈن ئورگانلىرىنى سۆزلىتىدىغانلىقى ئەجەبلىنەرلىك ئەمەس. چۈنكى ئاللاھ تائالا ھەممىگە قادىردۇر. دۇنيا ھاياتىدا سۆزلەش ۋەزىپىسى ۋە ئىقتىدارىنى تىلغا، ئەمەس باشقا بىر ئورگانغا بېرىشكىمۇ قادىر ئىدى، ئەلۋەتتە.

147. سوئال: ئاللاھ ھەممىنى بىلىپ تۇرۇپ، نېمە ئۈچۈن ئىنسانلارنى ئىقرار قىلدۇرىدۇ؟

جاۋاب: ئاللاھ تائالا ھەممىنى تولۇق بىلىپ تۇرسىمۇ ۋە ھەر بىر ئادەمنىڭ نامە-ئەمال كىتابىدا ئۇنىڭ ياخشى ۋە يامان پۈتۈن قىلغانلىرى تەپسىلى يېزىلغان بولسىمۇ، ئاللاھ تائالا ئۆزىنىڭ ئادالىتىنى نامايان قىلىش ۋە ئىنكارچىلارنىڭ تىللىرىنى باغلاش ئۈچۈن ئۇلارنى قىلمىشلىرىغا ئىقرار قىلدۇرۇشنى خالايدۇ. چۈنكى دۇنيا ھاياتىدا كۆرۈۋاتىمىزكى، ئىنسان ئۆزىگە زىيانلىق بولغان ئىشلارغا ئاسانلىقچە ئىقرار قىلمايدۇ، قىلمىشلىرىنى ئىنكار قىلىدۇ، كۈچىنىڭ يېتىشىچە قىلمىشلىرىنى يوشۇرۇشقا ۋە ئۆزىنى ئاقلاشقا تىرىشىدۇ.

148. سوئال: جازا دېگەن نېمە؟

جاۋاب: جازا -بەندىلەرنىڭ بۇ دۇنيادا قىلغان ياخشى -يامان ئەمەللىرىگە بېرىلگەن مۇكاپات ۋە جازانىڭ ئىبلان قىلىنىشى دېمەكتۇر. بۇ ھەقتە ئاللاھ مۇنداق

---

[1] ئەئلا سۈرىسى 1-3-ئايەتلەر

دەيدۇ: ﴿شۇ كۈندە ئاللاھ ئۇلارغا تولۇق تېگىشلىك جازاسىنى بېرىدۇ. ئۇلار ئاللاھنىڭ ئاشكارا ھەق ئىكەنلىكىنى بىلىدۇ﴾[1].

149. سوئال: سىرات دېگەن نېمە؟

جاۋاب: سىرات - دوزاخنىڭ ئۈستىگە قويۇلغان كۆۋرۈك بولۇپ، جىمى ئىنسانلار ھېساب مەيدانىدىن قايتىپ شۇ كۆۋرۈكنىڭ ئۈستىدىن ئۆتىدۇ. جەننەتكە مۇيەسسەر بولغانلار جەننەتكە ئۇدۇل ئۆتۈپ كېتىدۇ. جەھەننەم (يەنى دوزاخ) گە مەنسۇپ بولغانلار كۆۋرۈكتىن ئۆتەلمەيدۇ ۋە دوزاخقا چۈشۈپ كېتىدۇ. ئاللاھ بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿سىلەرنىڭ ئاراڭلاردا دوزاخقا (يەنى دوزاخنىڭ ئۈستىدىكى سىراتقا) بارمايدىغان بىرەر كىشمۇ قالمايدۇ. بۇ پەرۋەردىگارىڭنىڭ ئۆزگەرمەس ھۆكمىدۇر. ئاندىن تەقۋادارلارنى قۇتقۇزىمىز. زالىملارنى دوزاختا تىزلىنىپ ئولتۇرغان ھالدا قويىمىز﴾[2].

جەننەت بىلەن دوزاخ ۋە ئۇلارنىڭ مەڭگۈلۈكى

150. سوئال: دوزاخ قانداق جاي؟

جاۋاب: دوزاخ - دەھشەتلىك ئوت قاينىمىدىن ئىبارەت بولۇپ، ئۇ كاپىرلار، مۇناپىقلار ۋە مۇسۇلمانلاردىن بولغان ئاسىي - گۇناھكارلارنىڭ بىر قىسمى بارىدىغان جايدۇر. ئاللاھ بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئى مۆمىنلەر! ئۆزەڭلار ۋە بالا - چاقاڭلارنى ئىنسان ۋە تاشلار يېقىلغۇ بولىدىغان، رەھىم قىلمايدىغان قاتتىق قول پەرىشتىلەر مۇئەككەل بولغان دوزاختىن ساقلاڭلار﴾[3].

151. سوئال: جەننەت قانداق جاي؟

جاۋاب: جەننەت - بۇك - باراقسان بوستانلىق، گۈزەل باغچە بولۇپ، ئۇ، مۇسۇلمان تەقۋادار زاتلارنىڭ مەڭگۈلۈك قارار گاھىدۇر. ئاللاھ جەننەتنى تەرىپلەپ مۇنداق دەيدۇ: ﴿تەقۋادارلار ھەقىقەتەن بىخەتەر جايدا بولىدۇ. باغلاردا بۇلاقلارنىڭ ئارىسىدا بولىدۇ. ئۇلار قېلىن - يۇپقا - يىپەك كىيىملەرنى كىيىپ، بىر - بىرىگە قارىشىپ ئولتۇرىشىدۇ. (ئۇلار تۇرلۇك ھۆرمەتلەر بىلەن) مۇشۇنداق ئىكرام قىلىنىدۇ. شەھلا كۆزلۈك ھۆرلەرنى ئۇلارغا جۈپ قىلىمىز. ئۇلار جەننەتتە (مەيدە ئېغىرلىشىش ۋە كېسەللىكلەردىن) ئەمىن بولغان ھالدا خىزمەتچىلەردىن ھەممە مېۋىلەرنى كەلتۈرۈشىنى تەلەپ قىلىدۇ. ئۇلار مۇشۇ دۇنيادىكى ئۆلۈمدىن باشقا جەننەتتە

(1) نۇر سۈرىسى 25 - ئايەت

(2) مەريەم سۈرىسى 71 - 72 - ئايەتلەر

(3) تەھرىم سۈرىسى 6 - ئايەت

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى www.uyghurkitap.com

ھېچقانداق ئۆلۈمنى تېتىمايدۇ. ئاللاھ ئۇلارنى دوزاخ ئازابىدىن ساقلايدۇ. بۇ پەرۋەردىگارىڭنىڭ مەرھەمىتىدۇر. بۇ زور مۇۋەپپەقىيەتتۇر﴾[1].

152. سوئال: جەننەت بىلەن دوزاخ مەڭگۈلۈكمۇ؟

جاۋاب: جەننەت بىلەن دوزاخ ھەر ئىككىلىسى مەڭگۈلۈك بولۇپ، ئۇلارنىڭ ئاخىرلىشىدىغان چېكى يوقتۇر. جەننەت بىلەن دوزاختا ئۆلۈم يوقتۇر. جەننەتكە كىرگەنلەر ئۇنىڭدا مەڭگۈلۈك قالىدۇ. دوزاخقا كىرگەن كاپىرلار ۋە مۇناپىقلارمۇ دوزاختا مەڭگۈلۈك قالىدۇ. ئەمما مۇسۇلمانلاردىن بولغان ئاسىي ـ گۇناھكارلار دوزاختا گۇناھلىرىغا تېگىشلىك ئازابلىنىپ بولغاندىن كېيىن، ئۇلارنىڭ ئىمانلىرى سەۋەبىدىن ئۇلار دوزاختىن چىقىرىلىپ جەننەتكە كىرگۈزۈلىدۇ. بۇ ئاللاھنىڭ پەزلى ۋە پەيغەمبىرىمىز ھەزرىتى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ شاپائىتى بىلەن بولىدۇ. ئاللاھ بۇ ھەقتە مۇنداق دېدۇ: ﴿ئەھلى كىتابتىن ۋە مۇشرىكلەردىن كاپىر بولغانلار ھەقىقەتەن دوزاخقا كىرىدۇ. دوزاختا مەڭگۈ قالىدۇ. ئەنە شۇلار مەخلۇقاتنىڭ يامىنىدۇر. ئىمان ئېيتقان ۋە ياخشى ئەمەللەرنى قىلغانلار ـ ئەنە شۇلار مەخلۇقاتنىڭ ياخشىسىدۇر. ئۇلارغا پەرۋەردىگارىنىڭ دەرگاھىدا بېرىلىدىغان مۇكاپات (ئۇلارنىڭ تۇرار جايى بولغان، ئاستىدىن ئۆستەڭلەر ئېقىپ تۇرىدىغان جەننەتلەردۇركى، ئۇلار جەننەتلەردە مەڭگۈ قالىدۇ. ئاللاھ ئۇلاردىن رازى بولىدۇ. ئۇلارمۇ ئاللاھتىن مەمنۇن بولىدۇ، بۇنىڭغا پەرۋەردىگارىدىن قورققان ئادەم ئېرىشىدۇ﴾[2].

---

(1) دۇخان 51 ـ 57 ـ ئايەتلەر

(2) بەييىنە سۈرىسى 6 ـ 8 ـ ئايەتلەر

ئىككىنچى بۆلۈم

ئىبادەت

ئۇيغۇر كىتاب تورىبېكىتى www.uyghurkitap.com

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

ئىبادەت ھەققىدە قىسقىچە چۈشەنچە

كىشىلەر مۇسۇلمان بولۇپ، ئىسلام دىنىغا كىرگەندىن كېيىن، ئۇلارغا ئاللاھ تائالانىڭ ئەڭ ئاۋۋال بۇيرىغان نەرسىسى ئىبادەتتۇر. ئىبادەت — ئاللاھ تائالاغا بولغان ئىمانىنى نامايان قىلىش ۋە ئاللاھ تائالا ئاتا قىلغان سان - ساناقسىز ۋە ھېسابسىز نېمەتلەرگە شۈكۈر ئادا قىلىش يۈزىسىدىن، ئاللاھ تائالانىڭ ئەمرىگە ئىتائەت قىلغان ھالدا، ئۇنىڭ بۇيرۇقىنى ئورۇنلاش نىيىتى بىلەن قىلىنىدۇ.

ئىنساننىڭ ئەسلى تەبىئىتى ئۇنى يوق يەردىن بار قىلىپ، ئۇنىڭغا تۈرلۈك نېمەتلەرنى ئاتا قىلغان شەپقەتلىك ئىگىسى — ئاللاھ تائالاغا ئىبادەت قىلىشنى ئۆتەشكە تېگىشلىك تەبىئىي بۇرچ دەپ تونۇيدۇ.

ئادەم ئەلەيھىسسالامنىڭ دەۋرىدىن باشلاپ مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا قەدەر كەلگەن پۈتۈن پەيغەمبەرلەر ۋە ئۇلارنىڭ ئەينى زاماندىكى ئۈممەتلىرىنىڭ ھەممىسى ئاللاھ تائالاغا ئىبادەت قىلىپ ئۆتكەن بولسىمۇ، پەيغەمبەرلەرنىڭ زامانىدىن كېيىن كەلگەن ئىنسانلار بۇرۇنقىلىرىنىڭ تۇتۇپ ماڭغان ھەق يوللىرىنى ئۇنتۇپ كەتكەنلىكتىن، بەزىلىرى ئاللاھ تائالانى ئۇنتۇپ قۇياش، ئاي، ئوت، سۇ قاتارلىق تەبىئەت كۈچلىرىگە ۋە كالا قاتارلىق ھايۋانلارغا چوقۇنغان بولسا، بەزىلىرى ئاللاھ تائالاغا ئىبادەت قىلىشنىڭ يوللىرىنى ئۇنتۇپ كېتىپ، بۇتلارنى، ئىنسانلارنى ئاللاھ تائالاغا شېرىك قىلىۋالغان. شۇنداق قىلىپ ئىنسانلار ئاللاھ كۆرسەتكەن ئېتىقاد ۋە ئىبادەت سىستېمىلىرىدىن ئۇزاقلىشىپ كەتكەنلىكتىن ئاللاھ تائالانىڭ ھەق دىنىدىن ئايرىلىپ قالغان. ئىنسانلار ھەق دىنىنى ئۇنتۇپ، كۇپرىلىققا يۈز تۇتقان ھەر بىر دەۋردە ئاللاھ تائالا پەيغەمبەرلەرنى ئارقا - ئارقىدىن ئەۋەتىش ئارقىلىق ئۇلارنى ھەق دىنغا قايتۇرۇپ تۇرغان بولسىمۇ، پەيغەمبەرلەر ئالەمدىن ئۆتكەندىن كېيىن ئىنسانلار يەنە قايتىدىن بۇرۇنقى كۇپۇرلۇقلىرىغا قايتىپ تۇرغان. ئاخىرىدا، ئاللاھ تائالانىڭ ھېكمىتى ئىسلام دىنىنى تا قىيامەتكىچە ئۆزگەرمەس، ۋە بۇزۇلماس، مەڭگۈلۈك دىن قىلىپ بەلگىلەپ، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى بۇ ئاخىرقى دىنغا، ئاخىرقى پەيغەمبەر قىلىپ ئەۋەتىش ئارقىلىق ئىنسانىيەتنى مەخلۇقلارغا چوقۇنۇشتىن ئىبارەت ئازغۇنلۇقنىڭ ھالاكەتلىرىدىن ئۈزۈل-كېسىل ئازات قىلىپ، ئاللاھ تائالاغا ئىبادەت قىلىدىغان ھەقىقەت نۇرىغا چىقىرىشنى تەقەززا قىلغان بولۇپ، شۇندىن بېرى ئىسلام دىنى پۈتۈن ئىنسانىيەت ئۈچۈن ئىلاھىي بىر مەشئەل بولۇپ چاقناپ كەلمەكتە. بۇ مەشئەل تاقىيامەتكىچە مەڭگۈ ئۆچمەيدۇ، بۇ ئاللاھ تائالانىڭ ۋەدىسىدۇر.

ئىبادەت روھنىڭ غىزاسىدۇر

ئىنسان دېمەك - بىز تاشقىرىدىن كۆرىۋاتقاندەك — يەيدىغان، ئىچىدىغان، سۆزلەيدىغان ۋە ھەرىكەت قىلىدىغان ماددىي جىسىملا ئەمەس، بەلكى ئىنساننىڭ ھەقىقىي ماھىيىتى شۇنداق قىممەتلىك بىر جەۋھەر بولۇپ، ئىنسان بۇ جەۋھەرنىڭ يۈزىدىن كائىناتتىكى پۈتۈن مەخلۇقاتلارنىڭ ئەڭ شەرەپلىكى ۋە ئۇلارنىڭ خوجايىنى بولۇشقا لايىق بولغان. بۇ جەۋھەر بولسىمۇ، ئىنساندىكى روھتۇر. ئاللاھ تائالاغا ئىبادەت قىلىش ئارقىلىق بۇ روھنىڭ مەنىۋى غىزاسى تولۇقلىنىدۇ.

دۇنيا ھاياتى ئۆتكۈنچە ھايات بولۇپ، دۇنياغا كەلگەن ھەر بىر ئىنسان مەلۇم بىر ۋاقىتتىن كېيىن بۇ دۇنيادىن ئايرىلىپ ئاخىرەت ھاياتىغا قەدەم باسىدۇ. ئاللاھ ئىنسانلارنى ئەڭ چىرايلىق شەكىلدە يارىتىپ، ئۇنىڭغا تۈرلۈك نازۇنېمەتلەرنى ئاتا قىلىپ، بۇ دۇنيادىكى پۈتۈن مەۋجۇداتنى ئۇنىڭ خىزمىتىگە سېلىپ بېرىپ، ئۇنى شۇنچە ھۆرمەتلىك قىلغاننىڭ بەدىلىگە ئىنسانلاردىن ئاللاھنى ئۇلۇغلاپ، پەقەت ئۇنىڭ ئۆزىگىلا ئىبادەت قىلىشنى تەلەپ قىلدى.

ئىنسانلار ئاخىرەت ھاياتىغا بارغاندا، بۇدۇنيادا قانداق ياشىغان بولسا شۇنىڭ مۇكاپاتىنى ياكى جازاسىنى كۆرىدۇ. بۇ دۇنيادا ئاللاھنىڭ ئەمرىگە ئويغۇن ھالدا ياشاپ، ئىبادەتلەرنى ئورۇندىغانلار ئاخىرەتتە ئېسىل جەننەتلەرگە ئېرىشكىنىدەك، بۇنىڭ ئەكسىچە ئىش كۆرۈپ ئىبادەتتىن يىراق ھالدا باشقا جانلىقلارغا ئوخشاش ياشاپ ئۆمرىنى تۈگەتكەنلەر دوزاخ ئازابىغا دۇچار بولىدۇ.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

ئىبادەت ۋە ئۇنىڭغا مۇناسىۋەتلىك مەسىلىلەر

153. سوئال: ئىبادەتنىڭ ماھىيىتى نېمە؟
جاۋاب: ئىبادەتنىڭ ھەقىقىي ماھىيىتى — ئاللاھ تائالاغا ئەڭ كەمتەرلىك ۋە ئەڭ سەممىي مۇھەببەت ھەم ئىخلاس بىلەن ئىتائەت قىلىش دېمەكتۇر.
154. سوئال: ئىبادەتنىڭ ئىمان بىلەن قانداق مۇناسىۋىتى بار؟
جاۋاب: ئىمان ئىبادەت قىلىشنى لازىم قىلىدۇ. ئىبادەت ئىماننىڭ نامايەندىسىدۇر. ئەمما ئىسلام دىنىدا ئېيتىشىپ ئىمان ئېيتىش بۇيرۇلغان ئېتىقاد مەسىلىلىرىدىن بىرەرسىگە ئىنكار قىلمىغان پەقەت ھورۇنلۇق ۋە باشقىمۇ سەۋەبلەر تۈپەيلى ئىبادەتلەرنى ئورۇندىمىغان ئادەم گۇناھكار بولىسىمۇ، مۇسۇلمانلىقتىن چىقىپ كەتمەيدۇ. شۇنداقلا ئىمان ئېيتىپ مۇسۇلمان بولماستىن قىلىنغان ئىبادەتلەرنىڭمۇ پايدىسى يوق.

ئىسلام دىنىنىڭ ئاساسىي ئىبادەتلىرى

155. سوئال: ئىسلام دىنىنىڭ ئاساسىي ئىبادەتلىرى قايسىلار؟
جاۋاب: ئىسلام دىنىنىڭ ئاساسىي ئىبادەتلىرى بەش بولۇپ، ئىسلام دىنى مۇشۇ بەش ئاساسنىڭ ئۈستىگە قۇرۇلغان.
(1) ئاللاھ تائالادىن باشقا ئېتىقاد ۋە ئىبادەت قىلىنىشقا ھەقلىق بولغان ئىلاھ يوق ئىكەنلىكىگە، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاللاھ تائالا تەرىپىدىن ئەۋەتىلگەن ھەق پەيغەمبەر ئىكەنلىكىگە چىن ئىشىنىپ ئېتىقاد قىلىش ۋە شۇنداق گۇۋاھلىق بېرىش(يەنى ئىماننى ئېلان قىلىش).
(2) ھەركۈنى بەش ۋاخ نامازنى ئىسلام دىنىدا كۆرسىتىلگەن بويىچە ئادا قىلىش.
(3) مال - مۈلكى زاكات بېرىش مىقدارىغا يەتسە ھەر يىلى بىر قېتىم زاكات ئايرىش.
(4) ھەر يىلى بىر ئاي رامىزان روزىسىنى تۇتۇش.
(5) ئىقتىسادى يېتەرلىك بولۇپ، قۇدرىتى يەتكەن كىشىنىڭ ئۆمرى ئىچىدە بىر قېتىم بەيتۇللاھنى ھەج قىلىشى.
156. سوئال: ئىبادەتنى نېمە ئۈچۈن قىلىمىز؟
جاۋاب: بىزنى ۋە دۇنيادىكى بارلىق شەيئىلەرنى يوقتىن بار قىلىپ، بىزگە تۈرلۈك نېمەتلەرنى ئاتا قىلغان ئاللاھقا شۈكۈر قىلىش بۇرچىمىزنى ئادا قىلىش ۋە ئاللاھنىڭ

ئەمرىنى ئورۇنداش، شۇنداقلا ئاللاھنىڭ رازىلىقىغا ئېرىشىش يۈزىسىدىن ئىبادەت قىلىمىز.

157. سوئال: ئىبادەتلەرنىڭ قوبۇل بولۇش شەرتلىرى قايسىلار؟

جاۋاب: ئىبادەتلەرنىڭ ئاللاھقا قوبۇل بولۇش شەرتى ئىككى بولۇپ، بىرىنچىسى ئىخلاس بىلەن نىيەت، ئىككىنچىسى ئىبادەتلەرنى ئىسلام دىنىدا كۆرسىتىلگەن قائىدە - يوسۇنلارغا ئۇيغۇن شەكىلدە قىلىشتۇر.

ئىبادەتلەرنىڭ تۈرلىنىشى

158. سوئال: ئىسلام دىنىدا قانچە تۈرلۈك ئىبادەت بار؟

جاۋاب: ئىسلام دىنىدا بۇيرۇلغان ئىبادەتلەر جىسمانىي، ئىقتىسادىي ۋە ھەم جىسمانىي ھەم ئىقتىسادىي ئىبادەتلەر دەپ 3 بۆلۈنىدۇ.

159. سوئال: جىسمانىي ئىبادەت دېگەن قايسى؟

جاۋاب: جىسمانىي ئىبادەتلەر بەدەننىڭ ھەرىكىتى بىلەن قىلىنىدىغان ئىبادەتلەر بولۇپ، ناماز ئوقۇش، روزا تۇتۇش، ئاتا - ئانىنىڭ خىزمىتىنى قىلىش، ئاجىزلارنىڭ ئىشلىرىنى قىلىپ بېرىش ۋە باشقىلار.

160. سوئال: ئىقتىسادىي ئىبادەت دېگەن قايسىلار؟

جاۋاب: ئىقتىسادىي ئىبادەتلەر پۇل- مال سەرپ قىلىش بىلەن ئورۇندىلىدىغان ئىبادەتلەر بولۇپ، زاكات بېرىش، فىتىر سەدىقىسى بېرىش، پېقىرلارغا، يېتىملەرگە خەير - ئېھسان قىلىش ۋە باشقىلار.

161. سوئال: جىسمانىي ھەم ئىقتىسادىي ئىبادەتلەر قايسىلار؟

جاۋاب: جىسمانىي ھەم ئىقتىسادىي ئىبادەتلەر پۇل - مال سەرپ قىلىش ھەم بەدەننىڭ ھەرىكىتى بىلەن ئورۇندىلىدىغان ئىبادەتلەر بولۇپ، ھەج، ئۆمرە قىلىش، بىلىم ئېلىش ۋە ياخشى ئىش قىلىش يولىدا سەپەرگە چىقىش ۋە باشقىلار.

162. سوئال: قانداق كىشىلەر ئىبادەتلەرنى ئورۇنداش ۋەزىپىسىنى ئۈستىگە ئالغان بولىدۇ؟

جاۋاب: ئىبادەتلەرنى ئورۇنداشقا سالاھىيەتلىك بولغان كىشىلەرلا ئىبادەتلەرنى ئورۇنداش ۋەزىپىسىنى ئۈستىگە ئالغان بولىدۇ.

163. سوئال: ئىبادەتلەرنى ئورۇنداشقا سالاھىيەتلىك بولۇشنىڭ شەرتلىرى قايسىلار؟

جاۋاب: ئىبادەتلەرنى ئورۇنداشقا سالاھىيەت بولۇشنىڭ شەرتى 3 بولۇپ، ئۇلار:

(1)مۇسۇلمان بولۇش.

(2) ئەقلى جايىدا بولۇش.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

(3) بالاغەتكە يەتكەن بولۇش.

باللارنىڭ بالاغەتكە يېتىشى ۋە ئۇنىڭ ئالامەتلىرى

164. سوئال: باللار قاچان بالاغەتكە يېتىدۇ ۋە ساۋاب - گۇناھلىرى قاچاندىن يېزىلىشقا باشلايدۇ؟

جاۋاب: قىزلار 9 ياش، ئوغۇللار 12 ياشتىن باشلاپ بالاغەتكە يېتىشكە قەدەم باسىدۇ. قىز - ئوغۇللارنىڭ بالاغەتكە يېتىشىنىڭ ئەڭ ئاخىرقى پەللىسى 15 ياش بولۇپ، ئۇلار 15 ياشقا تولۇشتىن بۇرۇن ئۇلاردا بالاغەتكە يەتكەنلىكىنىڭ ئالامەتلىرى كۆرۈلسە، كۆرۈلگەن شۇ كۈندىن باشلاپ ئۇلارنىڭ ئىبادەتلىرىنى ئورۇنلاش بۇرچى باشلىنىدۇ ۋە قىلغان ياخشى ۋە يامان ئىشلىرى ئۈچۈن ساۋاب ۋە گۇناھلار يېزىلىشقا باشلايدۇ. ئەگەر ئۇلار 15 ياشقا توشقاندىن كېيىنمۇ ئۇلاردا بالاغەتكە يەتكەنلىكىنىڭ ئالامەتلىرىدىن ھېچبىرى كۆرۈلمىسە، ئۇلار 15 ياشقا كىرگەن كۈندىن باشلاپلا بالاغەتكە يەتكەن بولۇپ ھېسابلىنىدۇ.

165. سوئال: قىز ۋە ئوغۇللارنىڭ بالاغەتكە يەتكەنلىكىنىڭ ئالامەتلىرى قايسىلار؟

جاۋاب: قىزلارنىڭ بالاغەتكە يەتكەنلىكىنىڭ ئالامىتى ئۇلاردىن نورمال ئاياللارغا ئوخشاش ئايلىق ئادەتنىڭ كېلىشكە باشلىشى(ھەيز كۆرۈشى)، ئوغۇللارنىڭ ئىھتىلام بولۇشى (سپېرمىنىڭ شەھۋەت بىلەن ئېتىلىپ چىقىشى)دۇر.

شەرىئەت ئىستىلاھلىرى ۋە ئۇلارنىڭ مەنىسى

166. سوئال: بىلىش زۆرۈر بولغان شەرىئەت ئىستىلاھلىرى قايسىلار؟

جاۋاب: ئىبادەتكە سالاھىيەتلىك بولغان ھەر قانداق كىشىنىڭ بىلىشى زۆرۈر بولغان شەرىئەت ئىستىلاھلىرى 7 بولۇپ، ئۇلار: پەرز، ۋاجىب، سۈننەت، ھارام، مەكرۇھ تەھرىمى، مەكرۇھ تەنزىھى، مۇباھتۇر.

پەرز

167. سوئال: پەرز دېگەن نېمە؟

جاۋاب: پەرز - ئۇنىڭ بۇيرۇلغانلىقى قۇرئان كەرىم ۋە مۇتەۋاتىر (راستىنلا مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامدىن كەلگەنلىكى بىر توپ جامائەت تەرىپىدىن بىرخىل ئىبارە بىلەن رىۋايەت قىلىنىپ، شۈبھىسىز دەرىجىدە ئىسپاتلانغان) ھەدىسلەرنىڭ ئېنىق ۋە كەسكىن دەلىللىرى بىلەن بېكىتىلگەن ئەمەللەر دېمەكتۇر.

مەسىلەن: قۇرئان كەرىمنىڭ دەلىللىرى بىلەن بېكىتىلگەن بەش ۋاخ ناماز، زاكات، روزا ۋە ھەج قاتارلىقلارغا، مۇتەۋاتىر ھەدىسلەرنىڭ دەلىللىرى بىلەن بېكىتىلگەن نامازدا قۇرئان ئوقۇش ۋە باشقىلارغا ئوخشاش ئەمەللەر.

168. سوئال: پەرزنىڭ ھۆكمى نېمە؟

جاۋاب: پەرزنىڭ ھۆكمى: ئۇنى ئورۇنلاش زۆرۈردۇر. ئورۇنلىغان كىشى ساۋاب تاپىدۇ. ئۇنىڭغا ئەھمىيەت بەرمىگەنلىكتىن ئورۇنلىمىغان كىشى ئاللاھ تائالانىڭ ئالدىدا قاتتىق گۇناھكار بولىدۇ ۋە ئۆزىنى ئاخىرەتنىڭ ئازابىغا تۇتقان بولىدۇ. ئۇنىڭ پەرز ئىكەنلىكىگە ئىنكار قىلغان كىشى كاپىر بولىدۇ.

169. سوئال: پەرز قانچە تۈرلۈك بولىدۇ؟

جاۋاب: پەرز ئىككى تۈرلۈك بولىدۇ. ئۇلارنىڭ بىرى، پەرز ئەين، يەنە بىرى، پەرز كىفايەدۇر.

170. سوئال: پەرز ئەين دېگەن نېمە؟

جاۋاب: پەرز ئەين — مۇسۇلمانلاردىن ھەر بىر شەخسنىڭ بىۋاستە ئۆزى ئورۇنلىشىغا بۇيرۇلغان پەرز دېمەكتۇر. مەسىلەن: بەش ۋاخ ناماز ئوقۇش، ھارام ۋە يامان ئىشلاردىن يىراق بولۇشقا ئوخشاش ھەر بىر شەخسنىڭ ئۆزىگە بۇيرۇلغان ئەمەللەردۇر.

171. سوئال: پەرز ئەيننىڭ ھۆكمى نېمە؟

جاۋاب: پەرز ئەين دەپ ئاتالغان ئەمەللەرنى مۇسۇلمانلاردىن ھەر بىر شەخسنىڭ ئۆزى ئورۇنلىشى شەرتتۇر. باشقىلارنىڭ ئورۇنلاپ قويۇشى بىلەن ئادا تاپمايدۇ.

172. سوئال: پەرز كىفايە دېگەن نېمە؟

جاۋاب: پەرز كىفايە - ئومۇمىي مۇسۇلمانلارنىڭ ئۈستىگە بۇيرۇلغان پەرزدۇر. مەسىلەن: ئاللاھ يولىدا جىھاد قىلىش، كىشىلەرگە نەسىھەت قىلىپ، ئۇلارنى ياخشى ئىشلارغا بۇيرۇپ، يامان ئىشلاردىن توسۇش، دىنى ئىلىم ياكى پەن تېخنىكا ساھەلىرىدىن قايسىبىرىدە مۇتەخەسسىس بولۇش، جىنازا نامىزىغا قاتنىشىش قاتارلىقلارغا ئوخشاش ئەمەللەردۇر.

173. سوئال: پەرز كىفايە بولغان ئىشلار پەرز ئەينگە ئايلىنامدۇ ؟

جاۋاب: پەرز كىفايە بولغان ئىشلار گاھىدا پەرز ئەينگە ئايلىنىپ قالىدۇ. مەسىلەن: مەلۇم بىر مەھەللىدە ياكى بىرەر شەھەردە بىر كىشىدىن باشقا دىنىنىڭ ئەھكاملىرىنى بىلىدىغان ئادەم چىقمىسا، خەلققە ۋەز - نەسىھەت قىلىپ، ئۇلارنى توغرا يولغا چاقىرىش شۇ ئادەمنىڭ ئۈستىگە پەرز ئەين بولۇپ بەلگىلىنىدۇ. شۇنىڭدەك، بىرەر

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

ئىلىم ساھەسىدە ئوقۇپ مۇتەخەسسىس بولۇش ئادەتتە پەرز كىفايە بولۇپ، مەلۇم بىر ئىلىم ساھەسىدە ئوقۇشقا تاللانغانلار ئۈچۈن شۇ ساھەدە ئوقۇش پەرز ئەينىگە ئايلىنىدۇ.

174. سوئال: پەرز كىفايەنىڭ ھۆكمى نېمە؟

جاۋاب: پەرز كىفايە ئەمەللىرىنى مۇسۇلمانلار ئاممىسىدىن بىر تۈركۈم كىشىلەرنىڭ ئورۇنلىشى بىلەن ئورۇنلىمىغانلارنىڭ ئۈستىدىكى بۇ پەرزنى ئورۇنلاش بۇرچى ئادا تاپىدۇ. ئەگەر مۇسۇلمانلاردىن ھېچبىرسى بۇ پەرزنى ئورۇنلىمىغان بولسا، پۈتۈن مۇسۇلمان ئاممىسى گۇناھكار بولىدۇ ۋە تەرك قىلىنغان بۇ پەرز ئۈچۈن ھەممىسى جاۋاپكارلىققا تارتىلىدۇ.

ۋاجىب

175. سوئال: ۋاجىب دېگەن نېمە؟

جاۋاب: ۋاجىب - بۇيرۇلغانلىقى قۇرئان كەرىم دەلىللىرى بىلەن ئىسپاتلانغان بولسىمۇ، شۇ مەسىلىگە نىسبەتەن دالالىتى كەسكىن بولمىغان ئايەتلەر ۋە غەيرى مۇتەۋاتىر(مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامدىن كەلگەنلىكى بىر ياكى ئىككى ساھابە تەرىپىدىن رىۋايەت قىلىنغانلىقى سەۋەبلىك، كەسكىن دەلىل - ئىسپاتلار قاتارىدىن ئورۇن ئالالمىغان) ھەدىسلەر بىلەن بېكىتىلگەن ئەمەللەر دېمەكتۇر. مەسىلەن: قۇربانلىق قىلىش، فىتىر سەدىقىسى، ھېيت نامازلىرى، ۋىتىر نامىزى قاتارلىقلار.

176. سوئال: ۋاجىبنىڭ ھۆكمى نېمە؟

جاۋاب: ۋاجىبنى ئورۇنلاش خۇددى پەرزگە ئوخشاش زۆرۈردۇر. ۋاجىب ئەمەللەرنى ئورۇنلىغان كىشى ساۋاب تاپىدۇ. ئۇنى تەرك ئەتكەن كىشى پەرزنى تەرك ئەتكەننىڭ گۇناھىدىن بىر دەرىجىدە تۆۋەن گۇناھكار بولىدۇ. ۋاجىبقا ئىنكار قىلغان كىشى كاپىر بولمايدۇ، بەلكى قاتتىق گۇناھكار بولىدۇ.

سۈننەت

177. سوئال: سۈننەت دېگەن نېمە؟

جاۋاب: سۈننەت- پەيغەمبىرىمىز ھەزرىتى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ سۆزلىرى، ئىش - پائالىيەتلىرى، ئەمەل - ئىبادەتلىرى ۋە باشقىلاردىن سادىر بولغان ئىشلاردىن شەرئەتكە ئويغۇن كېلىدىغانلىرىنى مۇۋاپىق كۆرگەنلىرى دېمەكتۇر.

سۈننەتنىڭ يەنە بىر مەنىسى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام پەرز، ۋاجىب ئەمەللەرنىڭ سىرتىدا قىلغان ۋە بىزنىمۇ قىلىشقا تەۋسىيە قىلغان ئىبادەتلەردۇر. مەسىلەن: بەش

ۋاخ نامازنىڭ سۈننەتلىرىنى ئوقۇش، تاھارەت ئالغاندا مىسۋاك قوللىنىشقا ئوخشىغان ئەمەللەر.

178. سوئال: سۈننەت قانچە تۈرلۈك بولىدۇ؟

جاۋاب: سۈننەت ئىككى تۈرلۈك بولىدۇ: ئۇلارنىڭ بىرى، تەكىتلىك سۈننەت، يەنە بىرى، تەكىتسىز سۈننەتتۇر.

179. سوئال: تەكىتلىك سۈننەت دېگەن نېمە؟

جاۋاب: تەكىتلىك سۈننەت - پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھەمىشە ئورۇنلاشقا ئادەتلەنگەن ۋە ئۆزرىسىز قەتئىي تەرك ئەتمىگەن ئەمەللەر دېمەكتۇر. مەسىلەن: بەش ۋاخ نامازنىڭ سۈننەتلىرىنى ئوقۇش، تاھارەتتە مىسۋاك قوللىنىشقا ئوخشاش ئەمەللەر.

180. سوئال: تەكىتلىك سۈننەتنىڭ ھۆكمى نېمە؟

جاۋاب: تەكىتلىك سۈننەت بولغان ئەمەللەرنى ئورۇنلىغان كىشى ساۋابقا ئېرىشىدۇ. تەرك ئەتكەن كىشى گۇناھكار بولمايدۇ. بىراق ئاللاھنىڭ كايىشىغا كايىشىغا ئۇچراش خەۋپى بار.

181. سوئال: تەكىتسىز سۈننەت دېگەن نېمە؟

جاۋاب: تەكىتسىز سۈننەت - پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئورۇنلاشقا ئادەتلەنمىگەن بولۇپ، گاھىدا ئورۇنلىغان، گاھىدا ئۆزرىسىز تەرك ئەتكەن ئەمەللەر دېمەكتۇر. مەسىلەن: ئەسىر نامىزىنىڭ پەرزىدىن بۇرۇنقى تۆت رەكئەت سۈننەتنى ئوقۇشقا ئوخشاش ئەمەللەر. تەكىتسىز سۈننەت «مۇستەھەب» دەپ ئاتىلىدۇ.

182. سوئال: تەكىتسىز سۈننەتنىڭ ھۆكمى نېمە؟

جاۋاب: تەكىتسىز سۈننەت بولغان ئەمەللەرنى ئورۇنلىغان كىشى ساۋابقا ئېرىشىدۇ، تەرك ئەتكەن كىشى گۇناھكار بولمايدۇ. ئاللاھ تائالانىڭ كايىشىغىمۇ ئۇچرىمايدۇ.

ھارام

183. سوئال: ھارام دېگەن نېمە؟

جاۋاب: ھارام - ئۇنىڭ قەتئىي تۈردە مەنئىي قىلىنغانلىقى قۇرئان كەرىم ۋە مۇتەۋاتىر ھەدىسلەرنىڭ دەلىللىرى بىلەن شۈبھىسىز ۋە كەسكىن ھالدا ئىسپاتلانغان ئىشلار دېمەكتۇر. مەسىلەن: زىنا قىلىش، ھاراق ئىچىش، ئۆسۈم يېيىش قاتارلىقلارغا ئوخشاش گۇناھلار.

184. سوئال: ھارامنىڭ ھۆكمى نېمە؟

جاۋاب: ھارام قىلىنغان ئىشلارنى قىلغان كىشى قاتتىق گۇناھكار بولىدۇ. تەۋبە قىلماي قايتىمىسا دوزاخنىڭ ئازابىغا دۇچار بولىدۇ. ھاراملارنى تەرك ئەتكەن كىشى ساۋابقا ئېرىشىدۇ. ھارامنى ھالال سانىغان كىشى كاپىر بولىدۇ.

مەكرۇھ تەھرىمى

185. سوئال: مەكرۇھ تەھرىمى دېگەن نېمە؟

جاۋاب: مەكرۇھ - ياقتۇرۇلمايدىغان ئىش دېگەنلىك بولۇپ، مەكرۇھ تەھرىمى مەنئى قىلىنغانلىقى غەيرى مۇتەۋاتىر ھەدىسلەر ئارقىلىق ئىسپاتلانغان ئىشلار دېمەكتۇر. مەكرۇھ تەھرىمى ھارام تەرەپكە ئېھتىمالى كۈچلۈكرەك بولغان ئىشلاردۇر. مەسىلەن: تاھارەت ئالغاندا سۇنى ئىسراپ قىلىش ياكى نورمالدىن ئاز قوللىنىش، نامازدا تۇرغاندا كۆزنى يومۇۋېلىش ياكى ئۇياق - بۇياققا قاراش قاتارلىقلارغا ئوخشاش ئىشلار. ئەمما ئىجتىمائىي تۇرمۇشتا بولسا، باشقىلارنىڭ سودىسىنىڭ ئۈستىگە سودا قىلىش (يەنى باشقىلارنىڭ سودىسىنى بۇزۇش)، باشقا بىرى نىكاھلانماقچى بولغان ئايالغا ئۇنىڭ ئىزنىسىز نىكاھلىنىۋېلىش قاتارلىقلارغا ئوخشاش ئىشلار.

186. سوئال: مەكرۇھ تەھرىمىنىڭ ھۆكمى نېمە؟

جاۋاب: مەكرۇھ تەھرىمىنى ئىشلىگەن كىشى ھارامنى ئىشلىگەندىن بىر دەرىجە تۆۋەنرەك گۇناھكار بولىدۇ. ئۇنى تەرك ئەتكەن كىشى ساۋابقا ئېرىشىدۇ. مەكرۇھ تەھرىمنى ھالال سانىغان كىشى كاپىر بولمايدۇ. بەلكى گۇناھكار بولىدۇ.

مەكرۇھ تەنزىھى

187. سوئال: مەكرۇھ تەنزىھى دېگەن نېمە؟

جاۋاب: مەكرۇھ تەنزىھى — مەنئى قىلىنغانلىقى غەيرى مۇتەۋاتىر ھەدىسلەر بىلەن بېكىتىلگەن ئىشلار دېمەكتۇر. مەكرۇھ تەنزىھى ھالال تەرەپكە ئېھتىمالى كۈچلۈكرەك بولغان ئىشلاردۇر. مەسىلەن: ئاممىۋى سورۇنلارغا ۋە مەسجىدلەرگە بېرىپ تۇرىدىغان كىشىلەرنىڭ خام سامساق ۋە خام پىيازغا ئوخشاش ھىد - بۇيى يېقىمسىز نەرسىلەرنى ئىستېمال قىلغىنىغا ئوخشاش ئىشلار.

188. سوئال: مەكرۇھ تەنزىھىنىڭ ھۆكمى نېمە؟

جاۋاب: مەكرۇھ تەنزىھىنى ئىشلىگەن كىشى گۇناھكار بولمايدۇ. ئەمما ئۇنى تەرك ئېتىش ئەۋزەلدۇر.

مۇباھ

189. سوئال: مۇباھ دېگەن نېمە؟

جاۋاب: مۇباھ - ئۇنى قىلىش ياكى تەرك ئېتىش ھەر كىشىنىڭ ئۆز ئىختىيارىغا تاپشۇرۇلغان ئىشلار دېمەكتۇر. مەسىلەن: يېيىش - ئىچىش، ئولتۇرۇش - قوپۇشلارغا ئوخشاش ئىختىيارىي ئىشلار.

190. سوئال: مۇباھنىڭ ھۆكمى نېمە؟

جاۋاب: مۇباھ بولغان ئىشلارنى ئىشلەش ياكى تەرك ئېتىش بىلەن ھېچقانداق گۇناھ ياكى ساۋاب بولمايدۇ.

مۇباھ ئىشلارنىڭ ئىبادەت قاتارىغا ئۆتۈشى

191. سوئال: قانداق قىلغاندا مۇباھ ئىشلارنى ئىبادەت قاتارىغا ئۆتكۈزگىلى بولىدۇ؟

جاۋاب: مۇباھ ئىشلارنى ياخشى نىيەت بىلەن ئىبادەت قاتارىغا ئۆتكۈزگىلى بولىدۇ. مەسىلەن: ئاللاھ تائالانىڭ بۇيرىغانلىرىنى ئورۇنلاش ۋە ئىبادەتلەردە پائالىيەتچان بولۇش نىيىتى بىلەن يېيىش ۋە ئىچىش، مىڭىنى ياخشى دەم ئالدۇرۇش ئارقىلىق ئاللاھ تائالانىڭ ئەمرلىرىنى تېخىمۇ ياخشى ئورۇنلاش نىيىتى بىلەن ئۇخلاش ۋە تەن ساقلىقنى ساقلاش ئارقىلىق شەرىئەت كۆرسەتمىلىرىنى ياخشى ئورۇنلاش نىيىتى بىلەن تەن ھەرىكەت قىلىش قاتارلىق ئىشلارنىڭ ھەممىسى ئىبادەتكە ياتىدۇ ۋە بۇ ئىشلارغا ئاللاھ تائالا - ئۆز پەزلىدىن - چوقۇم ئىبادەتنىڭ ساۋابىنى بېرىدۇ.

192. سوئال: شەرىئەت ئىستىلاھلىرىنىڭ ئەمەل-ئىبادەتلەر بىلەن بولغان مۇناسىۋىتى نېمە؟

جاۋاب: يۇقىرىقى شەرىئەت ئىستىلاھلىرىنىڭ ئەمەل-ئىبادەتلەر بىلەن بولغان مۇناسىۋىتى تۆۋەندىكىدەك ئىپادىلىنىدۇ:

(1) ھەر قانداق ئەمەل - ئىبادەتلەردىكى پەرز ئىسمىنى ئالغان ئىشلاردىن بىرەرسى قەستەن ياكى سەۋەنلىك(ئۇنتۇپ قالغانلىق ياكى بىلمىگەنلىك) بىلەن تەرك قىلىنسا ياكى نۇقسان بىلەن قىلىنسا، شۇ ئەمەل - ئىبادەتلەر بۇزۇلغان بولىدۇ، ئۇنى قايتىدىن ئورۇنلاشقا توغرا كېلىدۇ.

مەسىلەن: نامازنىڭ پەرزلىرىدىن بولغان پائالىيەتلەردىن رۇكۇ ياكى سەجدىلەردىن بىرەرسىنىڭ تەرك قىلىنىشى بىلەن نامازنىڭ ئىناۋەتسىز بولغىنىغا ئوخشاش.

(2) ھەر قانداق ئەمەل - ئىبادەتلەردىكى ۋاجىب ئىسمىنى ئالغان ئىشلاردىن بىرەرسى تەرك قىلىنسا، بۇ ئەمەل - ئىبادەتلەر بۇزۇلمايدۇ، ئىناۋەتسىزمۇ بولمايدۇ. ئەمما ۋاجىبنى تەرك ئەتكەنلىكى ئۈچۈن گۇناھكار بولىدۇ.

ئۇيغۇر كىتاب تورىبېكىتى www.uyghurkitap.com

مەسىلەن: ئىككى رەكئەتتىن كۆپ نامازلارنىڭ ئىككىنچى رەكئەتتىدىن كېيىنكى ئولتۇرۇشنى سەۋەنلىكتىن تەرك ئەتكەن كىشىنىڭ نامازنىڭ ئاخىرىدا سەجدە سەھۋە قىلىشى بىلەن نامىزى تولۇقلانغانغا ئوخشاش. ئەمما ۋاجىبنى قەستەن تەرك ئەتكەنلىكنىڭ مىسالى: نامازنىڭ ۋاجىبلىرىدىن بولغان ھەر رەكئەتتە فاتىھە سۈرىسىنى ئوقۇشنىڭ قەستەن تەرك قىلىنىشى بىلەن نامازلارنىڭ بۇزۇلغىنى ۋە ئىناۋەتسىز بولغىنىغا ئوخشاش.

(3) ھەر قانداق ئەمەل ـ ئىبادەتلەردىكى سۈننەت نامىنى ئالغان ئىشلاردىن بىرەرسىنىڭ ياكى ھەممىسىنىڭ قەستەن ياكى سەۋەنلىكتىن تەرك قىلىنىشى بىلەن شۇ ئەمەل ـ ئىبادەتلەر بۇزۇلمايدۇ ۋە نۇقسان بىلەنمۇ سۈپەتلەنمەيدۇ.

مەسىلەن: نامازنىڭ سۈننەتلىرىدىن بولغان ھەر رەكئەتنىڭ بېشىدا بىسمىللاھ دېيىشنىڭ تەرك قىلىنىشى بىلەن نامازنىڭ نۇقسانلىق بىلەن سۈپەتلەنمىگىنىگە ئوخشاش.

(4) ھەر قانداق ئەمەل ـ ئىبادەتلەردىكى مەكرۇھ دېگەن ئىشلاردىن بىرەرسىنى ياكى بىردىن كۆپىنى سادىر قىلىش بىلەن شۇ ئەمەل ـ ئىبادەتلەرنىڭ دۇرۇسلۇقىغا تەسىر يەتمەيدۇ.

مەسىلەن: پەرز نامازلاردا بىرىنچى رەكئەتكە ئوقۇغان(فاتىھە سۈرىسىدىن باشقا) سۈرىنىڭ ئۆزىنى ئۆزۈرسىز ھالدا، ئىككىنچى رەكئەتكە ئوقۇش مەكرۇھتۇر. ئەمما ئۇنىڭ بىلەن نامازنىڭ سۈپىتىگە ۋە قوبۇل بولۇشىغا قەتئىي تەسىر يەتمەيدۇ. چۈنكى«مەكرۇھ»نىڭ مەنىسى ـ يۇقىرىدا ئېيتىلغاندەك ـ ياقتۇرۇلمىغان ئىش دېگەنلىك بولۇپ، ئىبادەتنى بۇزمايدۇ، سۈپىتىگىمۇ تەسىر كۆرسەتمەيدۇ.

(5) شەرت — بىرەر ئەمەلنىڭ ئەمەلگە ئېشىشى ئۈچۈن مەۋجۇد بولۇشى شەرت قىلىنغان، ئەمما شۇ ئەمەلنىڭ ماھىيىتىدىن سانالمايدىغان نەرسە دېمەكتۇر. مەسىلەن: تاھارەت نامازنىڭ شەرتىدۇر. تاھارەت بولمىسا ناماز ئوقۇغىلى بولمايدۇ. بىراق تاھارەت نامازنىڭ قاتارىدىن سانالمايدۇ.

(6) جائىز — دۇرۇس يەنى قىلسا بولىدۇ، دېگەنلىكتۇر. مەسىلەن: ناماز ئوقۇيدىغان جايدا نىجاسەت بولسا، ئۇنى تازىلاپ، ئەسىرنى يوقىتىش ئارقىلىق بۇ جايدا ناماز ئوقۇش جائىز دېگەنلىك «دۇرۇس» دېگەنلىكتۇر.

پاكىزلىق ۋە ئۇنىڭغا مۇناسىۋەتلىك مەسىلىلەر

193. سوئال: ئىسلام دىنىدا پاكىزلىقنىڭ قانداق ئەھمىيىتى بار؟

جاۋاب: ئىسلام دىنى پاكلىق ۋە پاكىزلىق ئۈستىگە قۇرۇلغان بىر دىن بولۇپ، مۇسۇلمانلار 6. ئەسىردىكى چاغلاردىن بىرى تازىلىققا ئەڭ زور ئەھمىيەت بېرىپ كەلگەن خەلقتۇر. چۈنكى مەنىۋىي كىرلاردىن تازىلىنىش ئىمانىنىڭ تەلەبلىرىدىن بىرى بولغىنىدەك، بەزى ئىبادەتلەرنى ئورۇنلاشنىڭ ئالدىنقى شەرتى پاكىزلىقتۇر. ئىسلام پەيغەمبىرى مۇھەممەد ئەلەيهىسسالام:«پاكىزلىق ئىماننىڭ يېرىمىدۇر»[1] دەپ كۆرسەتكەن.

194. سوئال: پاكىزلىق قانچە تۈرلۈك بولىدۇ؟

جاۋاب: پاكىزلىق ئىككى تۈرلۈك بولىدۇ: بىرى، تاشقى پاكىزلىق، يەنە بىرى، ئىچكى پاكىزلىق.

195. سوئال: تاشقى پاكىزلىق دېگەن نېمە؟

جاۋاب: تاشقى پاكىزلىق دېگىنىمىز - بەدەننىڭ، كىيىمنىڭ، يېمەك - ئىچمەكنىڭ ۋە ناماز ئوقۇيدىغان جاينىڭ پاسكىنىلىق ۋە كىرلادىن پاكىز بولۇشى دېمەكتۇر.

196. سوئال: ئىچكى پاكىزلىق دېگەن نېمە؟

جاۋاب: ئىچكى پاكىزلىق دېگىنىمىز - نەپسىنىڭ ۋە قەلبنىڭ يامان غەرەز ۋە ناچار ئەخلاقلاردىن پاك بولۇشى دېمەكتۇر. ئىسلام دىنى مۇسۇلمانلارنى ھەر ئىككى پاكىزلىققا بۇيرۇيدۇ.

197. سوئال: تاشقى پاكىزلىققا بۇيرۇلۇشنىڭ ھېكمىتى نېمە؟

جاۋاب: ئىسلام دىنىنىڭ پاكلىققا ۋە پاكىزلىققا ئەھمىيەت بېرىپ، مۇسۇلمانلارنى تازىلىققا ۋە پاكىزلىققا بۇيرۇشىدا، ئىنساننىڭ تەن ساقلىقىغا ۋە روھىغا ئىنتايىن پايدىلىق بولغان نۇرغۇنلىغان ئالىي مەقسەتلەر غايە قىلىنغان. سۇ بىلەن پاكلىنىش بەدەندىكى يېقىمسىز ھىدلارنى يوقىتىدۇ. پائالىيەتچانلىقنى ئاشۇرىدۇ. ئىبادەت ۋە دۇنيالىق ئىشلار ئۈچۈن ئىنساننىڭ ھىممىتىنى، جوشقۇنلۇقىنى يېڭىلايدۇ. شۇڭا ئىسلام دىنى مۇسۇلمانلارنى پاكلىققا بۇيرۇپ، ئۇلارغا تازىلىقنى، پاكىزلىقنى پەرز قىلدى ۋە كۆپلىگەن ئىبادەتلەر ئۈچۈن پاكلىقنى شەرت قىلدى.

198. سوئال: ئىچكى پاكىزلىققا بۇيرۇلۇشنىڭ ھېكمىتى نېمە؟

---

(1) ئىمام مۇسلىم رىۋايىتى

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

جاۋاب: ئىنساننىڭ تاشقى ئەزالىرىنىڭ پاكىز بولغىنىنىڭ سىرتىدا، ئۇنىڭ قەلبى بىلەن نەپسىدىن ئىبارەت ئىچكى دۇنياسىنىڭمۇ ئۆزىنى چوڭ تۇتۇش، كۆرەلمەسلىك، دۈشمەنلىك، ئۆچلۈك ۋە باشقا سەلبىي ئەخلاقلاردىن پاك - پاكىز بولغان ھالدا، بىر پۈتۈن پاكلىق ئىچىدە، ئاللاھ تائالانىڭ ھوزۇرىغا يۈزلىنىشى ئارقىلىق ئاللاھ تائالانىڭ نېمىتىگە ۋە رەھمىتىگە ئېرىشىشى ئۈچۈن ئىسلام دىنى مۇسۇلمانلارنى ئىچكى ۋە تاشقى پاكلىقلارغا ئەمر قىلغان.

199. سوئال: پاسكىنىلىقلار ۋە كىرلاردىن نېمە بىلەن پاكلىنىش كېرەك؟

جاۋاب: سۇ بىلەن يۇيۇپ پاكلىنىش كېرەك. چۈنكى پاكلىغۇچى ماددىلارنىڭ ئەڭ ياخشىسى سۇدۇر. ھەر قانداق كىر سۇ بىلەن پاكلىنىدۇ. سۇ پەقەت ئەسلىدىكى ئۆز تەبىئىتىنى يوقىتىپ قويۇشى بىلەنلا پاكلىقىنى يوقاتقان بولىدۇ.

پاكلىنىشقا بولىدىغان سۇلارنىڭ تۈرلىرى

200. سوئال: قانچە تۈرلۈك سۇ بار؟

جاۋاب: سۇ 4 تۈرلۈك بولۇپ، ئۇلار تۆۋەندىكىچە:

(1) ھېچنەرسە ئارىلاشمىغان تەبىئىي سۇ. مۇنداق سۇ مۇتلەق پاكتۇر ۋە پاكلاش خاراكتېرىگە ئىگە سۇدۇر. ئەمما دەرەختىن ياكى مېۋىدىن چىقىرىلغان سۇنى تاھارەت ۋە باشقا پاكلاش ئىشلىرىغا ئىشلىتىشكە بولمايدۇ.

(2) چېلەك، تۇڭ ۋە كوزىلارغا قاچىلانغان سۇلاردىن مۈشۈك ئىچىپ قويغان سۇ. مۇنداق سۇ پاكتۇر، بىراق تاھارەت ۋە باشقا پاكلىنىش ئىشلىرىغا ئىشلىتىش مەكرۇھتۇر.

(3) مىقدارى ئاز[1] بولۇپ، ئۇنىڭغا پاسكىنا نەرسىلەر چۈشۈپ كەتكەن ياكى جانلىقلار چۈشۈپ ئۆلگەن تۇرغۇن سۇ. مۇنداق سۇنى تاھارەت ۋە باشقا پاكلىنىش ئىشلىرىغا ئىشلىتىشكە قەتئىي بولمايدۇ.

(4) پاكلىقى شۈبھىلىك بولغان سۇ بولۇپ، ئۇ ئېشەك ياكى خېچىر ئىچىپ قويغان سۇ. مۇنداق سۇنى مەجبۇر بولۇپ قالغان شارائىتنىڭ سىرتىدا ئىشلىتىشكە بولمايدۇ.

201. سوئال: پاكلاش ۋە پاكلىنىش ئۈچۈن قانداق سۇنى ئىشلىتىش كېرەك؟

([1]) سۇ مىقدارىنىڭ ئاز ياكى كۆپلىكى مۇنداق ئۆلچىنىدۇ: تۆت بۇرجەكلىك بىر كۆلنىڭ چوڭقۇرلۇقى 46 سانتىمېتىردىن، تۆت تەرىپىنىڭ ھەر بىر تەرىپىنىڭ ئۇزۇنلۇقى ئاز دېگەندە 4 مېتىر، 6 سانتىمېتىردىن كەلمىسە ياكى كۆل يۇملاق بولۇپ، ئەتراپىنىڭ ئومۇمىي ئايلانمىسى 24 مېتىر، 24 سانتىمېتىردىن كەم بولسا، مۇنداق سۇ «مىقدارى ئاز سۇ» دېيىلىدۇ. بۇنداق مىقدارى ئاز سۇغا چۈشكەن نىجاسەتنىڭ ئەسىرى كۆرۈلسۇن ياكى كۆرۈلمىسۇن، ئۇ پاسكىنا سۇدۇر.

جاۋاب: تاھارەت ئېلىش ياكى غۇسلى قىلىش ئارقىلىق پاكلىنىشقا ۋە كىيىملەرنى يۇيۇپ پاكلاشقا، شۇنداقلا ئىچىشكە بولىدىغان سۇلار تۆۋەندىكى يەتتە خىل سۇدۇر:

(1) يامغۇرسۈيى

(2) دېڭىز، دەريا، ئېرىق، ئۆستەڭ سۇلىرى

(3) قۇدۇق سۈيى

(4) بۇلاق سۈيى

(5) قار ۋە مۇزدىن ئېرىگەن سۇ

(6) كۆل سۈيى

(7) تۇرۇبىدىن كەلگەن سۇ

يۇقىرىقى يەتتە خىل سۇنىڭ رەڭگى ياكى تەمى ياكى پۇرىقى ئۆزگەرمىگەن بولۇش شەرتى بىلەن، بۇ سۇلارنى پۈتۈن تازىلىقلار ۋە ئىچىش ئۈچۈن قوللىنىشقا بولىدۇ. ئەگەر سۇنىڭ تەمى ياكى رەڭگى ياكى ھىدى ئۆزىنىڭ ئەسلىدىكى تەبىئىتىدىن ئۆزگەرگەن بولسا، بۇ ۋاقىتتا ئۇنى ئىشلىتىشكە بولمايدۇ.

ئىستىنجا ۋە ئىستىبرا ھەققىدىكى مەسىلىلەر

202. سوئال: ئىستىنجا دېگەن نېمە؟

جاۋاب: ئىستىنجا - تەرەت قىلىدىغان ئورگانلارنى يۇيۇپ تازىلاش دېمەكتۇر.

203. سوئال: ئىستىنجا قانچە تۈرلۈك بولىدۇ؟

جاۋاب: ئىستىنجا قىلىش ئۈچ تۈرلۈك بولىدۇ. ئۇلار تۆۋەندىكىچە:

(1) ئىنسانىنىڭ ئالدى ۋە كەينىدىن ئىبارەت ئىككى تەرەت قىلىش ئورگىنىدىن چىققان نەرسىلەر بۇ ئىككى ئورگاندىن بەدەنىنىڭ باشقا جايلىرىغا تەگمىگەن ھالەتتە، ئورگانلارنى قەغەز، چالما ياكى توپا بىلەن قۇرۇقداش يېتەرلىكتۇر. ئەمما سۇ بىلەن ئىستىنجا قىلىش سۈننەتتۇر.

(2) ئىككى ئورگاندىن چىققان نەرسىلەر بىر تەڭگە مىقدارىدا بەدەنىنىڭ باشقا جايلىرىغا تەككەن بولسا، بۇ ھالەتتە سۇ بىلەن يۇيۇپ ئىستىنجا قىلىش ئارقىلىق ئۇنى پاكلاش ۋاجىبتۇر.

(3) بەدەنگە تەككەن پاسكىنىلىق بىر تەڭگە مىقدارىدىن كۆپرەك بولسا، بۇ ھالەتتە سۇ بىلەن ئىستىنجا قىلىش پەرز بولىدۇ. ئىستىنجا قىلىشتا سول قول ئىشلىتىلىدۇ.

204. سوئال: تاھارەت ئېلىش ئۈچۈن ئىستىنجا قىلىش شەرتمۇ؟

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى

جاۋاب: كىچىك ۋە چوڭ تەرەت قىلغان ئادەم تاھارەت ئالماقچى بولغىنىدا، يۇقىرىدا كۆرسىتىلگەن بويىچە ئىستىنجا قىلىشى شەرتتۇر. ئەمما ئۇخلىغانلىق ياكى يەل چىقارغانلىق تۈپەيلى تاھارىتى سۇنغان كىشى ئۈچۈن ئىستىنجا قىلىش لازىم ئەمەسلىكىدە پۈتۈن فىقھىشۇناس ئالىملار بىردەك ئىتتىپاقتۇر. چۈنكى ئىستىنجا پەقەت ئىككى تەرەت ئورگىنىدىن چىققان پاسكىنىلىقلارنى پاكلاش ئۈچۈنلا بۇيرۇلغان.

205. سوئال: ئىستىنجا قىلغاندا قانداق نەرسىلەرنى ئىشلىتىشكە بولىدۇ؟

جاۋاب: ئىستىنجا قىلىشتا ئىشلىتىدىغان ماددىلارنىڭ ئەڭ ياخشىسى سۇدۇر. سۇدىن ياخشى پاكلايدىغان ماددا يوقتۇر. سۇ بىلەن ئىستىنجا قىلىشقا ئىمكانىيەت بولمىغاندا، چالما، تاش، رەخت پارچىسى، قەغەز ۋە ئاماللسىز قالغاندا ياغاچ ۋە ئوتۇن قاتارلىق ماددىلارنىڭ قايسىبىرى بىلەن ئىستىنجا قىلىشقا بولىدۇ. ئىستىنجا قىلىشتا ئەۋرەت جايلارنى كىشىلەرگە كۆرستىشكە بولمايدۇ. چۈنكى مۇنداق قىلىش هارامدۇر.

206. سوئال: ئىستىنجا قىلغاندا قانداق نەرسىلەرنى ئىشلىتىشكە بولمايدۇ؟

جاۋاب: كىرپىش، كۆمۈر، تۆمۈر، ئەينەك، هاك، ئىنسان ياكى هايۋانلار يەيدىغان تائام قاتارلىقلارنىڭ قايسىبىرىنى ئىستىنجا قىلىشتا ئىشلىتىشكە بولمايدۇ.

207. سوئال: گېزىت ـ ژۇرناللارنىڭ ۋاراقلىرى بىلەن ئىستىنجا قىلىشقا بولامدۇ؟

جاۋاب: ئەرەب هەرپى بىلەن يېزىلغان كىتاب، ژۇرنال ۋە گېزىتلەرنىڭ ۋاراقلىرىنى ئىستىنجادا قوللىنىشقا بولمايدۇ. ئەمما ئەرەب هەرپى بىلەن ئەمەس، بەلكى لاتىن، رۇس، خىتاي ۋە باشقا هەرپلەر بىلەن يېزىلغان، دىنىي بولمىغان كىتاب، ژۇرنال ۋە گېزىتلەرنى ئىستىنجادا قوللىنىشقا بولىدۇ.

208. سوئال: ئىستىبرا دېگەن نېمە؟

جاۋاب: ئىستىبرا ـ تاھارەت ئېلىشتىن ئاۋۋال جىنسىي ئورگاندىن كەلگەن سۈيدۈكنىڭ قالدۇقلىرىدىن تولۇق پاكلىنىش دېمەكتۇر. قايسى ئۇسۇل بىلەن بولمىسۇن سۈيدۈك تۇرۇبىسىدىن سىزىپ كېلىدىغان سۈيدۈك قالدۇقلىرىدىن تولۇق پاكلىنىش پەرزدۇر. سۈيدۈكنىڭ قالدۇقلىرىدىن تولۇق خالاس بولماي تۇرۇپ تاھارەتكە باشلاشقا بولمايدۇ.

هاجەتخانىغا كىرىش ۋە چىقىش ئەدەپلىرى

209. سوئال: هاجەتخانىغا كىرىشنىڭ ئەدەپلىرى قايسىلار؟

جاۋاب: هاجەتخانىغا كىرىشنىڭ ئەدەپلىرى تۆۋەندىكىچە:

(1) ھاجەتخانىغا كىرىشتىن ئاۋۋال:«ئەئۇزۇ بىللاھى مىنەششەيتانىر رەجىيم (قوغلاندى شەيتاننىڭ شەررىدىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەيمەن)» دېيىش، ئاندىن ھاجەتخانىغا كىرىشتە:﴿ئى ئاللاھ! ساڭا سېغىنىپ ئەركەك - چىشى شەيتانلارنىڭ زىيانكەشلىكىدىن پاناھ تىلەيمەن﴾ دېگەن دۇئانى ئوقۇش.

(2) ھاجەتخانىغا كىرىشتىن ئاۋۋال ئىشتاننىڭ پاچىقىنى تۈرۈش.

(3) ھاجەتخانىغا كىرىشتە پۇتىغا ئاياق كىيىپ كىرىش ۋە يېنىدا ئاللاھ تائالانىڭ ئىسىم - سۈپەتلىرى ياكى قۇرئان كەرىم ئايەتلىرى يېزىلغان نەرسىلەر بولسا ئېلىۋېتىش.

(4) ھاجەتخانىغا سول پۇت بىلەن كىرىش.

(5) ھاجەتخانىدا ئولتۇرغاندا سول تەرەپكە تايىنىپ ئولتۇرۇش ۋە ئېھتىياجسىز سۆزلىمەسلىك.

(6) ھاجەتخانىدا سول قولنى ئىشلىتىش.

(7) توسالغۇ بولمىغان جايدا، قىبلە تەرەپكە ئالدىنى ياكى كەينىنى قىلىپ تۇرۇپ ھاجەت قىلماسلىق.

(8) سۇغا، يول ئۈستىگە، مېۋىلىك دەرەخلەرنىڭ ئاستىغا ھاجەت قىلماسلىق. شۇنىڭدەك شامالغا قاراپ ھاجەت قىلماسلىق.

(9) ئۆزۈرسىز ئۆرە تۇرۇپ تەرەت قىلماسلىق.

(10) ھاجەتخانىدىن چىقىشتا ئوڭ پۇت بىلەن چىقىش.

(11) ھاجەتخانىدىن چىقىشتا: «ئى ئاللاھ! گۇناھلىرىمنى كەچۈرگەيسەن، مەندىن زىيان - زەخمەتنى يوق قىلغان ۋە مېنى سالامەت قىلغان ئاللاھقا ھەمدۇ سانا ئېيتىمەن»[1] دېگەن دۇئانى ئوقۇش.

يوقىرىقىلار ھاجەتخانىغا كىرىش ۋە چىقىشنىڭ ئەدەبلىرى بولۇپ، شۇ بويىچە ئىش كۆرۈش سۈننەت ۋە ئەدەپتۇر. ئەمما بۇلارغا رىئايە قىلمىغان كىشى گۇناھكار بولمايدۇ.

نىجاسەتنىڭ تۈرلىرى ۋە پاكلىنىش ئۇسۇلى

210. سوئال: نىجاسەت(پاسكىنىلىق) قانچە تۈرلۈك بولىدۇ؟

جاۋاب: نىجاسەت ئىككى تۈرلۈك بولۇپ، بىرى، ئېغىر نىجاسەت، يەنە بىرى، يېنىك نىجاسەتتۇر.

211. سوئال: ئېغىر نىجاسەتلەر دېگەن قايسىلار؟

(1) بۇخارىي رىۋايىتى

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

جاۋاب: ئېغىر نىجاسەتلەر: ھاراق، قان، ھارام بولغان مالنىڭ گۆشى ۋە تېرىسى، گۆشى يېيىلمەيدىغان ھايۋانلارنىڭ سۈيدۈكى، ئىتنىڭ، چوشقىنىڭ ۋە يىرتقۇچلارنىڭ تەرىتى ۋە شالۇكلىرى، توخۇ، ئۆردەك، غاز قاتارلىقلارنىڭ مايىقلىرى ۋە ئىنسانىنىڭ بەدىنىدىن چىقىشى بىلەن تاھارەتنى بۇزىدىغان ھەرقانداق نەرسىلەر، مەسىلەن: كىچىك - چوڭ تەرەت، قان، سېپرما، يىرىڭ، مەزى (جىنسى ھەۋەس قوزغالغاندا ئېتىلماي چىقىدىغان، سېپرمىغا ئوخشاپ كېتىدىغان سۇ)، ۋەدى (گاھىدا كىچىك تەرەتتىن كېيىن چىقىدىغان دۇغا، ئاق سۇ) قاتارلىقلار.

212. سوئال: 207- يېنىك نىجاسەتلەر دېگەن قايسىلار؟

جاۋاب: يېنىك نىجاسەتلەر: ئات ۋە ئۇنىڭغا ئوخشاش گۆشى يېيىلىدىغان ھايۋانلارنىڭ مايىقلىرى، سۈيدۈكلىرى، ئۇچارلىقلارنىڭ مايىقلىرى قاتارلىقلاردۇر.

213. سوئال: نامازدا قانچىلىك نىجاسەت كەچۈرۈم قىلىنىدۇ؟

جاۋاب: ئېغىر نىجاسەتلەردىن بىر تەڭگە مىقدارى(3.17 گرام)غا، يېنىك نىجاسەتلەردىن كىيىمنىڭ ياكى بەدەنىنىڭ تۆتتىن بىرىگە يەتمىگىنى كەچۈرۈم قىلىنىدۇ. بۇ ئورۇندىكى كەچۈرۈم قىلىنىشنىڭ مەنىسى شۇكى، ناماز ئوقۇغان كىشى بەدىنى ياكى كىيىمىدىكى يۇقىرىقى مىقداردىن ئاز نىجاسەتنى كۆرمىگەنلىكتىن ئۇنىڭ بىلەن ناماز ئوقۇغان بولسا، ئۇ كىشىنىڭ بۇ نىجاسەتلەر بىلەن ئوقۇغان نامىزى ئادا تاپقان بولىدۇ. ئەگەر ناماز ئوقۇغان كىشى يۇقىرىقى مىقداردىن ئاز نىجاسەت بولسىمۇ، ئۇنى كۆرۈپ تۇرۇپ، ئۆزۈرسىز ھالدا ئۇنىڭدىن تازىلىماستىن ناماز ئوقۇغان بولسا، ئۇنىڭ نامىزى دۇرۇس ئەمەس. نىجاسەتلەردىن پاكلىنىپ نامازنى قايتا ئوقۇشى لازىم كېلىدۇ.

214. سوئال: نىجاسەتلەرنى قانداق تازىلاش كېرەك؟

جاۋاب: نىجاسەتلەرنى تازىلاش ئۇسۇلى تۆۋەندىكىچە بولىدۇ:

(1) قان، يىرىڭ ۋە چوڭ تەرەتكە ئوخشاش كۆرگىلى بولىدىغان نىجاسەتلەر بىلەن پاسكىنا بولغان نەرسىلەر نىجاسەتنىڭ ئۆزىنى سۇ بىلەن يۇيۇپ يوقىتىش ئارقىلىق پاكلىنىدۇ. يۇيۇلغاندىن كېيىنمۇ ئۇنىڭ ئەسىرىنىڭ قېلىشى ئۇنىڭ پاكلىنىشىغا تەسىر يەتكۈزمەيدۇ. مەسىلەن: قانغا بويالغان كىيىمنى يۇيۇپ تازىلىغاندىن كېيىن، قاننىڭ ئەسىرىدىن قالغان سېرىق رەڭ كىيىمدىن يوقالمىغان بولسىمۇ، ئۇ كىيىم پاسكىنا دېيىلمەيدۇ، بەلكى پاكتۇر.

(2) ھاراق، كىچىك تەرەت ۋە باشقىلارغا ئوخشاش قۇرۇپ قالسا كۆرگىلى بولمايدىغان نىجاسەتلەر بىلەن نىجىس بولغان نەرسىلەر ئاز دېگەندە ئۈچ قېتىم يۇيۇش ۋە ھەر قېتىم يۇغاندا ئۇنى سىقىش بىلەن پاكلىنىدۇ.

(3) قانداقلا بىر نىجاسەت بىلەن پاسكىنا بولغان زېمىندىن نىجاسەتنىڭ ئەسىرىنى يوقىتىش بىلەن بۇ زېمىن پاك بولغان بولىدۇ. ئۇنىڭ ئۈستىدە ناماز ئوقۇشقا بولىدۇ. بىراق ئۇ جايدا تەيەممۇم قىلىشقا بولمايدۇ.

(4) قانداقلا بىر نىجاسەت بولمىسۇن، ئۇ ئۆز ئەسلىدىن ئۆزگىرىشى بىلەن پاك بولغان بولىدۇ. مەسىلەن: ھايۋانلارنىڭ سۆيدۈكلىرىنىڭ قۇرۇپ تۇزغا ئايلانغىنىغا، ھايۋانلار ۋە ئىنسانلارنىڭ چوڭ تەرەتلىرىنىڭ كۆيدۈرۈلۈش بىلەن كۈلگە ئايلانغىنىغا ئوخشاش. تۇز بىلەن كۈل پاك ماددىلاردۇر.

(5) سېپىرما ھۆللۈك ھالىتىدە سۇ بىلەن يۇيۇلىدۇ. قۇرۇق ھالىتىدە ئۇۋۇلاپ ئەسىرىنى يوقىتىش بىلەن پاكلىنىدۇ. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دېگەن: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ كىيىمىگە يۇققان سېپىرما ئەگەر قۇرۇپ قالغان بولسا، ئۇنى ئۇۋۇلاپ ئەسىرىنى يوق قىلىش بىلەن، ھۆل ھالىتىدە بولسا يۇيۇش بىلەن تازىلايتتىم.»

(6) ئىت ۋە چوشقىنىڭ نىجاسەتلىرى بىر قېتىم تۇپراق بىلەن، ئالتە قېتىم سۇ بىلەن جەمئىي يەتتە قېتىم يۇيۇش ئارقىلىق پاكلىنىدۇ. بۇ مەسىلە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھەدىسى بىلەن سابىت بولغان. چۈنكى تۇپراق تەركىبىدە مىكروبلارنى ئۆلتۈرۈش كۈچىگە ئىگە ماددا بار بولغانلىقتىن، قاچىنى تۇپراق بىلەن بىر قېتىم سۈرتۈش ئارقىلىق ئۇنىڭغا ئىتنىڭ شالۇكىدىن يۇققان مىكروبلار ئۆلىدۇ. سۇ بىلەن يەنە ئالتە قېتىم يۇيۇش ئارقىلىق قاچىدا مىكروبنىڭ ئەسىرى قالمىغان بولىدۇ.

(7) ئائىسىنىڭ سۈتى بىلەنلا غىزالىنىدىغان، تېخى تاماق يېگۈچى بولمىغان ئوغۇل بوۋاقنىڭ سۈيدۈكى يۇقۇپ قالغان كىيىمنىڭ ئۈستىگە سۇ تۆكۈش بىلەن كىيىم پاك بولىدۇ. ئەمما قىز بوۋاقنىڭ سۈيدۈكى يۇققان كىيىم سۇ بىلەن يۇيۇش ئارقىلىقلا پاك بولىدۇ. ئەمما ھەر ئىككىسىنىڭ تەرىتى تېگىپ قالغان نەرسىلەر پەقەت سۇ بىلەن يۇيۇش ئارقىلىقلا پاكلىنىدۇ.

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

تاھارەت ۋە ئۇنىڭغا مۇناسىۋەتلىك مەسىلىلەر

215. سوئال: تاھارەت قانچە تۈرلۈك بولىدۇ؟
جاۋاب: تاھارەت ئۈچ تۈرلۈك بولىدۇ.
(1) ناماز ئوقۇش، قۇرئاندىن سەجدە ئايىتىنى تىلاۋەت قىلغاندا سەجدە قىلىش، قۇرئاننى تۇتۇش ئۈچۈن تاھارەت ئېلىش پەرزدۇر.
(2) كەبىنى تاۋاپ قىلىش ئۈچۈن تاھارەت ئېلىش ۋاجىبتۇر.
(3) تاھارەت بىلەن يېتىش ئۈچۈن تاھارەت ئېلىش سۈننەتتۇر.

تاھارەتنىڭ پەرزلىرى ۋە سۈننەتلىرى

216. سوئال: تاھارەتنىڭ پەرزلىرى قانچە؟
جاۋاب: تاھارەتنىڭ پەرزلىرى تۆت بولۇپ، ئۇلار تۆۋەندىكىلەر:
(1) يۈزنىڭ چاچ ئۈنگەن يېرىدىن باشلاپ ژاڭاقنىڭ ئاستىغىچە ۋە ئىككى قۇلاقنىڭ يۇمشاقلىرىغىچە بولغان جايلىرىنى يۇيۇش.
(2) ئىككى قولنى جەينەكلىرى بىلەن قوشۇپ يۇيۇش.
(3) ئىككى پۇتنى ئوشۇقلىرى بىلەن قوشۇپ يۇيۇش.
(4) باشنىڭ تۆتتىن بىرىگە مەسھى قىلىش (سۇ بىلەن سىلاش).
217. سوئال: تاھارەتنىڭ سۈننەتلىرى قانچە؟
جاۋاب: تاھارەتنىڭ سۈننەتلىرى تۆۋەندىكىچە:
(1) تاھارەت ئېلىشنى نىيەت قىلىش.
(2) تاھارەتنى «بىسمىللاھ» بىلەن باشلاش.
(3) ئىككى قولنى بىلەكلىرىگىچە يۇيۇش.
(4) چىشلارنى مىسۋاك بىلەن، مىسۋاك بولمىسا بارماق بىلەن تازىلاش.
(5)ئېغىزغا ئۈچ قېتىم سۇ ئېلىپ چايقاش.
(6) بۇرۇنغا ئۈچ قېتىم سۇ ئېلىپ تازىلاش.
(7) بارماقلارنىڭ ئارىسىنى سۇ بىلەن سىلاپ يۇيۇش.
(8)ھەر ئەزانى ئۈچ قېتىمدىن يۇيۇش.
(9) ئىككى قۇلاققا مەسھى قىلىش.
(10) تاھارەتنى تەرتىپ بىلەن ئېلىش.
(11) ئەزالارنى يۇيۇشتا ئوڭ تەرەپتىن باشلاش. مەسىلەن: ئاۋۋال ئوڭ قولنى ئاندىن سول قولنى يۇغانغا ئوخشاش.

(12) گەدەنگە مەسھى قىلىش.

(13) ساقىلى باز كىشىنىڭ ساقىلىنىڭ ئارىلىرىنى سۇ بىلەن سىلىشى.

(14) ھەر ئەزانى يۇيۇشتا ئۇۋۇلاپ پاكىز يۇيۇش.

(15) باشنىڭ ھەممىنى بىر قېتىم مەسھى قىلىش.

(16) تاھارەتتە يۇيۇلىدىغان ئەزالارنى يۇيۇشتا ئارقا ـ ئارقىدىن يۇيۇش.

(17) روزا تۇتمىغان ۋاقىتلاردا، ئېغىزغا سۇ ئالغاندا، سۇنى گالغا يەتكۈزۈپ غارغار قىلىش، بۇرۇنغا سۇ ئالغاندا، سۇنى دىماققا يەتكۈزۈپ مەزمەزە قىلىش. ئەمما روزا تۇتقان ۋاقىتلاردا سۇنىڭ گالدىن ئۆتۈپ كەتمەسلىكى ئۈچۈن سۇنى ئېغىز بىلەن بۇرۇنغا دىققەت بىلەن ئېلىش.

218. سوئال: تاھارەتنىكى مەكرۇھلار قايسىلار؟

جاۋاب: تاھارەت ئېلىشتا مەكرۇھ بولىدىغان ئىشلار تۆۋەندىكىچە:

(1) سۇنى ھەددىدىن ئارتۇق ئىشلىتىپ ئىسراپ قىلىش.

(2) سۇنى نورمالدىن ئاز قوللىنىش.

(3) سۇ بىلەن يۈزگە ئۇرۇش.

(4) تاھارەت ئېلىۋاتقاندا دۇنيالىق سۆزلەرنى دېيىشىش.

(5) تاھارەت ئېلىۋاتقاندا ئۆزۈرسىز باشقىلاردىن تاھارەتكە ياردەم سوراش.

(6) بىر قېتىم قىلىدىغان مەسھىنى يېڭى سۇ بىلەن بىر قېتىمدىن ئارتۇق قىلىش.

تاھارەت ئېلىشنىڭ قائىدە- تەرتىبى

219. سوئال: تاھارەتنى قانداق ئېلىش كېرەك؟

جاۋاب: تاھارەتنى تۆۋەندىكىدەك ئېلىش كېرەك:

(1) كۆڭلىمىزدە تاھارەت ئېلىشنى نىيەت قىلىمىز.

(2) ئىمكانىيەت بولسا، ئېگىزرەك جايدا قىبلىگە قاراپ ئولتۇرىمىز.

(3)﴿بىسمىللاھىر رەھمانىر رەھىيم﴾ دەيمىز.

(4) قولىمىزنى ئۈچ قېتىم پاكىز يۇيىمىز. قوللارنى يۇغاندا بارماقلىرىنىڭ ئارىسىنى ئارىلاپ پاكىز يۇيىمىز.

(5) ئوڭ قولىمىز بىلەن ئېغىزىمىزغا ئۈچ قېتىم سۇ ئېلىپ چايقايمىز. مىسۋاك بولسا ئۇنىڭ بىلەن، مىسۋاك بولمىسا بارمىقىمىز بىلەن چىشلىرىمىزنى تازىلايمىز.

(6) بۇرنىمىزغا ئۈچ قېتىم ئوڭ قولىمىز بىلەن سۇ ئېلىپ، سول قولىمىز بىلەن تازىلايمىز.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

(7) يۈزىمىزنى پېشانىمىزنىڭ چاچ ئۈنۈپ توختىغان يېرىدىن زاڭاقنىڭ ئاستىغىچە ۋە ئوڭ قۇلاقنىڭ يۇمشىقىدىن سول قۇلاقنىڭ يۇمشىقىغىچە ھەممىنى تولۇق ۋە پاكىز ئۈچ قېتىم يۇيىمىز. (ساقىلى بار كىشى ساقىلىنىڭ ئارىلىرىنى سۇ بىلەن سىلاپ چىقىدۇ).

(8) ئاۋۋال سول قولىمىز بىلەن ئوڭ قولىمىزنى، كېيىن ئوڭ قولىمىز بىلەن سول قولىمىزنى جەينەكلىرى بىلەن قوشۇپ يۇيىمىز.

(9) ئوڭ قولىمىزنىڭ ئالقىنىنى قايتا ھۆل قىلىپ، بېشىمىزنىڭ تۆتتىن بىرىنى ياكى ھەممىسىنى سىلايمىز.

(10) ئىككى قولىمىزنىڭ بىگىز ياكى كىچىك بارماقلىرى بىلەن ئىككى قۇلىقىمىزنىڭ ئىچىنى، باش بارماقلىرى بىلەن ئىككى قۇلىقىمىزنىڭ ئارقىسىنى سىلايمىز.

(11) ئاۋۋال ئوڭ، ئاندىن سول پۇتىمىزنى ئوشۇقى بىلەن قوشۇپ يۇيىمىز.

مىسۋاك ۋە ئۇنىڭ ئەھمىيىتى

220. سوئال: مىسۋاك دېگەن نېمە؟

جاۋاب: مىسۋاك ـ «سالۋادورا پېرسىكا» دەپ ئاتىلىدىغان «ئىراك» دەرىخىنىڭ ياش نوتىسىدىن كېسىپ ئېلىنىدىغان ھۆل ياغاچ دېمەكتۇر. بۇ ياغاچتىن بىر غېرىچ مىقداردا كېسىپ، ئۇنىڭ ئۇچىنى 1 ياكى 2 سانتىمېتىر ئۇچلاپ سۇغا چىلاپ يۇمشىتىش ئارقىلىق قوللىنىلىدۇ. مىسۋاك سۇدا يۇمشىغاندىن كېيىن خۇددى چىش چوتكىسىدەك پۇرشىلىق ھالغا كېلىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تەۋسىيە قىلغان مىسۋاك دەل بۇ دەرەخنىڭ ئۆزىدۇر. بۇ دەرەخ شەرقىي ئافرىقىدىن، ھىندىستانغىچە بولغان مەملىكەتلەردە يېتىشىدۇ.

221. سوئال: مىسۋاكنىڭ قانداق ئەھمىيىتى بار؟

جاۋاب: تولۇق ۋە توغرا سۆزلەشنىڭ بىردىنبىر ۋاستىسى بولغان چىشلارنى ئاسراش ئىنسان ئۈچۈن بەكمۇ ئەھمىيەتلىكتۇر. ئېغىزدا چىشلار تولۇق بولمىغاندا پسىخولوگىيىلىك سەلبىياتلارمۇ كۆرۈلىدۇ. چىشلارنىڭ ئەڭ چوڭ دۈشمىنى چىشلارنىڭ ئارىلىقىدا تاماقنىڭ قالدۇقلىرىدىن توپلانغان باكتېرىيەلەردۇر. ئېغىز، چىش ۋە چىشلارنىڭ ئەتراپىدىكى گۆشلەرنى باكتېرىيەلەردىن ساقلاش ئۈچۈن چىش چوتكىسىنى قوللىنىش ئەھمىيەتلىكتۇر. بىراق چىش چوتكىسى بىلەن ئىشلىتىلىدىغان چىش پاستىلىرى (ياگولار) نورمالدىن ئارتۇق تەملىك بولغاچقا، ئۇ، ئېغىز تەمىنى بۇزىدۇ. ئەمما مىسۋاك ئۆزىنىڭ نورمال پۇرىقى ۋە ياخشى تەمى بىلەن

ئالاھىدە خۇسۇسىيەتكە ئىگە بولغاچقا، ئىنچىكە بەزى تەمنى بۇزمايدۇ. شۇڭا چىش چوتكىسىدىن مىسۋاكنىڭ ئەھمىيىتى كۆپتۇر.

تاھارەتنى بۇزىدىغان ئامىللار

222. سوئال: تاھارەتنى بۇزىدىغان ئامىللار قايسىلار؟

جاۋاب: تاھارەت تۆۋەندىكىلەرنىڭ بىرەرسى بىلەن بۇزۇلىدۇ:

(1) ئىنساننىڭ ئالدى ۋە كەينىدىن ئىبارەت ئىككى تەرەت ئورگىنىدىن سۈيدۈك، چوڭ تەرەت، يەل، سپېرما، ۋەدى، مەزى ۋە باشقىلارنىڭ چىقىشى.

(2) بەدەننىڭ قايسىبىر يېرىدىن قان، يىرىڭ ۋە سېرىق سۇنىڭ ئېقىشى.

(3) ئېغىز توشقىچە قۇسۇش.

(4) ئېغىزدىن قان چىقىشى (ئەمما تۈكۈرۈكتىن ئاز بولسا ياكى تۈكۈرۈكنىڭ رەڭگى قىزارمىسا زىيىنى يوق).

(5) ھوشىدىن كېتىش.

(6) مەس بولۇش.

(7) ئەر - ئاياللارنىڭ جىنسىي ئورگانلىرىنىڭ ئارىدا توساق بولماستىن بىر - بىرىگە تېگىشى.

(8) ئۇخلاش. (ئەمما نامازدا ئۆرە تۇرغاندا ئېگىلمەستىن، ئولتۇرغاندا بىر يەرگە يۆلەنمەستىن مۈگدەش تاھارەتنى بۇزمايدۇ.)

(9) نامازدا قاھقاھلاپ كۈلۈش.

تاھارەتنى بۇزمايدىغان ئىشلار

223. سوئال: تاھارەتنى بۇزمايدىغان ئىشلار قايسىلار؟

جاۋاب: تاھارەتنى بۇزمايدىغان ئىشلار تۆۋەندىكىچە:

(1) بەدەننىڭ قايسىبىر يېرىدىن قان چىقىپ، ئاقماستىن ئۆز ئورنىدا توختاپ قالغان بولسا؛

(2) بەدەننىڭ قايسىبىر يېرىدىن گۆش ئاجراپ چۈشكەن بولسىمۇ، قان چىقمىغان بولسا؛

(3) بەدەندىكى يارىدىن قۇرۇت چىققان بولسا؛

(4) ئېغىز تولمىغان مىقداردا قۇسقان بولسا؛

(5) ھەر قانداق بىر ئايالنى تۇتقان بولسا؛

(6) جىنسىي ئورگاننى ھېسسىياتنى قوزغىمىغان دەرىجىدە تۇتقان بولسا؛

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتاب تورى

(7) ئۆرە ياكى ئولتۇرۇپ مۆگدەپ قالغان بولسا تاھارەت بۇزۇلمايدۇ.

224. سوئال: تاھارەتتە شەككە چۈشۈپ قالغاندا قانداق قىلىش كېرەك؟

جاۋاب: تاھارەت ئالغانلىقى ئېسىدە بار، ئەمما ئۇنىڭ بۇزۇلغان ياكى بۇزۇلمىغانلىقىدا ئىككىلىنىپ شەككە چۈشۈپ قالغان ئادەم تاھارەتنى بار دەپ ھېسابلىسا بولىدۇ. بىراق تاھارەتنىڭ بۇزۇلغانلىقى ئېسىدە بار، ئەمما شۇنىڭدىن كېيىن تاھارەت ئالغان ياكى ئالمىغانلىقىدا شەكلىنىپ قالغان ئادەم تاھارەتنى يوق ھېسابلىنىدۇ.

ئاياللارغا مەسھى قىلىشقا مۇناسىۋەتلىك مەسىلىلەر

225. سوئال: ئاياللارغا مەسھى قىلىش دېگەن نېمە؟

جاۋاب: ئاياللارغا مەسھى قىلىش — تاھارەت ئالغاندا پۇتلارنى يۇيۇشنىڭ ئورنىغا تاھارەت بىلەن كىيىلگەن، سالاھىيەتلىك ئاياغلارنىڭ ئۈستىنى ھۆل قول بىلەن سىلاش دېگەنلىكتۇر.

226. سوئال: ئاياللارغا مەسھى قىلىشنىڭ شەرتى نېمە؟

جاۋاب: ئاياللارغا مەسھى قىلىشنىڭ شەرتى تۆۋەندىكىچە:

(1) ئاياغلارنىڭ كامىل تاھارەت ئۈستىگە كېيىلگەن بولۇشى.

(2) ئاياغلار ئوشۇقلارنى تولۇق ياپالايدىغان بولۇشى.

(3) ئاياغلاردا ئۈچ بارماقنىڭ ئۈچلىرى ئازادە سىغقۇدەك يىرتىق بولماسلىقى.

(4) ئاياغلارنىڭ پۇتلارغا سۇ ئۆتكۈزمەيدىغان بولۇشى.

(6) جۇنۇپ بولماسلىق، يەنى غۇسلى قىلىشى پەرز بولۇپ قالغان كىشىنىڭ مەسھى قىلىشى جائىز ئەمەس. غۇسلى قىلىپ ئايىغىنى پاكلىق ئۈستىگە كىيگەن بولسا، ئاندىن ئۇنىڭغا مەسھى قىلسا بولىدۇ.

مەسھى قىلىش ئۇسۇلى

227. سوئال: مەسھىنى قانداق قىلىش كېرەك؟

جاۋاب: ئاياللارغا مەسھى قىلىشتا، قوللارنى ھۆل قىلىپ، ئوڭ قولنىڭ بارماقلىرى بىلەن ئوڭ پۇتنىڭ، سول قولنىڭ بارماقلىرى بىلەن سول پۇتنىڭ ئۈچلىرىدىن باشلاپ پۇتلارنىڭ ئايرىلىدىغان بېغىشلىرىغىچە بىر قېتىم سىلىنىدۇ.

مەسھىنىڭ مۇددىتى

228. سوئال: مەسھىنىڭ مۇددىتى قانچىلىك؟

جاۋاب: مەسھىنىڭ مۇددىتى يولۇچىلار ئۈچۈن ئۈچ كېچە - كۈندۈز، مۇقىملار ئۈچۈن بىر كېچە - كۈندۈزدۇر. بۇنىڭغا بىنائەن، يولۇچىلار ئاياقلىرىنى تاھارەت ئۈستىگە كىيگەندىن كېيىن، شۇ تاھارىتى بۇزۇلغان ۋاقىتتىن باشلاپ ئۈچ كېچە - كۈندۈز (72 سائەت)، مۇقىملار بىر كېچە كۈندۈز (24 سائەت) ئاياقلىرىنى يەشمەستىن، ئۈستىگە مەسھى قىلىدۇ.

مەسھىنى بۇزىدىغان ئامىللار

229. سوئال: مەسھىنى بۇزىدىغان ئامىللار قايسىلار؟

جاۋاب: مەسھىنى بۇزىدىغان ئامىللار تۆۋەندىكىچە:

(1) تاھارەتنى بۇزىدىغان ئامىللار مەسھىنىمۇ بۇزىدۇ. بۇ ۋاقىتتا تاھارەت ئېلىپ، ئاياقلارنىڭ ئۈستىگە قايتا مەسھى قىلىنىدۇ.

(2) پۇتلارنىڭ بىرەرسى ياكى ئىككىلىسىنىڭ ئاياقلاردىن چىقىپ كېتىشى ياكى چىقىرىلىشى. پۇتلارنىڭ ئاياقلاردىن ئازراق قىسمى چىقىپ كېتىشى بىلەنمۇ مەسھى بۇزۇلىدۇ.

(3) مەسھى مۇددىتىنىڭ توگىشى.

(4) ئاياقلارنىڭ ئىچىدە پۇتلارنىڭ بىرەرسى ياكى كۆپ قىسمى سۇ ئۆتۈپ كەتكەنلىكتىن ھۆل بولۇپ كېتىشى.

يۇقىرىقى 2 ـ 3 ـ 4 - ھاللاردا پۇتلار تاھارەت ئارقىلىق يۇيۇلغاندىن كېيىن ئاياق قايتا كىيىلىدۇ.

مەسھىگە مۇناسىۋەتلىك ئىشلار

230. سوئال: تېڭىقنىڭ ئۈستىگە قانداق مەسھى قىلىش كېرەك؟

جاۋاب: يارا، سۇنۇق ۋە چىقىقلارنىڭ ئۈستىگە تېڭىلغان تېڭىقلارنى يېشىپ، ئۇنىڭ ئاستىنى يۇيۇش ياكى ھۆل قىلىش زىيانلىق بولغان ھاللاردا، تېڭىقنىڭ ئۈستىنى ھۆللەنگەن قول بىلەن بىر قېتىم سىلاش يۇيۇشنىڭ ئورنىدا تۇرىدۇ. ئاز دېگەندە 3 بارماق بىلەن بىر قېتىم سىلاش شەرتتۇر.

تېڭىقلارنىڭ ئۈستىگە قىلىنغان مەسھىنىڭ مۇددىتى يوقتۇر. يەنى تېڭىلغان ئورگان ساقايغانغا قەدەر باشتا قىلغان بىر قېتىملىق مەسھى يېتەرلىكتۇر. تېڭىقلارغا مەسھى قىلىش ئۈچۈن ئۇنىڭ تاھارەتلىك بولغان ھالدا تېڭىلغان بولۇشى شەرت ئەمەس. شۇنداقلا، تېڭىقنى ئالماشتۇرۇش بىلەنمۇ، مەسھىنى يېڭىلاش لازىم كەلمەيدۇ.

231. سوئال: ئۆزۈرلۈك كىشلەر قانداق قىلىشى كېرەك؟
جاۋاب: توختىماستىن بۇرنى قانايدىغان ياكى تەرىتى توختىمايدىغان ياكى كۆزىدىن يا قۇلىقىدىن سېرىق سۇ ئېقىپ تۇرىدىغان كىشلەر ئۆزۈرلۈك كىشلەر دېيىلىدۇ. بۇنداق كىشلەرنى بۇ ئۆزۈرلەر ئىبادەتتىن چەكلىيەلمەيدۇ. بەلكى بۇ ھالەتلەردىمۇ تاھارەت ئېلىپ ناماز ئوقۇيالايدۇ. پەقەت ئۇلار، بىر ۋاخ ناماز ئۈچۈن ئالغان تاھارەت بىلەن يەنە بىر ۋاخ نامازنى ئوقۇيالمايدۇ. بەلكى ھەر بىر ۋاخ ناماز ئۈچۈن ئايرىم تاھارەت ئېلىشى لازىم.

ئاياللارغا خاس ھاللار ۋە ئۇنىڭ ئەھكاملىرى

232. سوئال: ئاياللارغا خاس قانچە ھال بار؟
جاۋاب:ئاياللاردا ئۆزلىرىگە خاس ئۈچ ھال بار بولۇپ، ئۇلار:
(1) ئايلىق ھالى(ھەيىزدارلىق ھالى).
(2) تۇغۇتلۇق ھالى(نىفاسلىق ھالى).
(3) ئۆزۈرلۈك ھالى(مۇستەھازىلىك ھالى).

ئاياللارنىڭ ئايلىق ھالى

233. سوئال: ئاياللارنىڭ ئايلىق ھالى دېگەن نېمە؟
جاۋاب: ئاياللارنىڭ ئايلىق ھالى - ئايلىق ئادەتنىڭ قېنىنى كۆرۈش يېشىدىكى ئاياللارنىڭ، كېسەللىكتىن ئەمەس، بەلكى نورمالدىكى ئايلىق ئادىتى بويىچە بالا ياتقۇلىرىدىن ئايلىق قېنىنىڭ كېلىشى دېمەكتۇر.
234. سوئال: ئاياللارنىڭ ئايلىق ئادىتىنىڭ مۇددىتى قانچىلىك؟
جاۋاب: ئاياللاردىكى ئايلىق ئادەت مۇددىتىنىڭ ئېزى ئۈچ كۈن، كۆپى 10 كۈن، نورمال مۇددىتى بەش كۈن بىلەن يەتتە كۈن ئارىسىدا بولىدۇ.

ئاياللارنىڭ تۇغۇتلۇق ھالى

235. سوئال: ئاياللارنىڭ تۇغۇتلۇق ھالى دېگەن نېمە؟
جاۋاب: ئاياللارنىڭ تۇغۇتلۇق ھالى - تۇغۇتتىن كېيىن، تۇغۇتنىڭ قېنىدىن پاكلانغىچىلىك بولغان مەزگىل دېمەكتۇر.
236. سوئال: ئاياللارنىڭ تۇغۇتلۇق ھالىنىڭ مۇددىتى قانچىلىك؟

جاۋاب: ئاياللارنىڭ تۇغۇتلۇق ھالى تۇغۇتنىڭ قېنىنىڭ تۈگىشى بىلەن تاماملىنىدۇ. قاننىڭ تۈگەش مۇددىتىنىڭ ئېزى بىرقانچە مىنۇت، كۆپى 40 كۈندۇر. قىرىق كۈندىن ئېشىپ كەتكىنى ئۆزۈرلۈك ھالى ھېسابلىنىدۇ.

237. سوئال: ئاياللار ئادەت كۆرگەن ۋە تۇغۇتتىن كېيىنكى قېنىدىن پاكلىنىپ بولمىغان ۋاقىتلىرىدا قانداق ئىشلارنى قىلمايدۇ؟

جاۋاب: ئايلىق ئادەتنىڭ ۋە تۇغۇتنىڭ قېنىدىن پاكلانمىغان مۇددەت ئىچىدىكى ئاياللار ئۈچۈن مەنئى قىلىنغان ئىشلار تۆۋەندىكىچە:

(1) ناماز ئوقۇش.

(2) روزا تۇتۇش.

(3) قۇرئاننى تۇتۇش ۋە ئوقۇش. (ئەگەر قاپچۇقى بىلەن تۇتسا بولىدۇ).

(4) مەسجىدكە كىرىش.

(5) تىلاۋەت سەجدىسى قىلىش.

(6) ئېتىكاپ قىلىش.

(7) كەبىنى تاۋاپ قىلىش.

(8) جىنسىي مۇناسىۋەت ئۆتكۈزۈش.

ئاياللار قانلىرىدىن پاكلانغاندىن كېيىنلا غۇسلى قىلىشى ۋاجىبتۇر.

238. سوئال: ئاياللار يۇقىرىقى ھاللىرىدا ئوقۇيالمىغان نامازلىرىنى قانداق قىلىدۇ؟

جاۋاب: ئاياللار يۇقىرىقى ھاللار سەۋەبلىك ئوقۇيالمىغان نامازلىرىنىڭ قازاسىنى قىلمايدۇ. ئەمما تۇتالمىغان رامىزان روزىسىنىڭ قازاسىنى قىلىدۇ.

239. سوئال: ئايلىق ئادىتى ۋە تۇغۇتنىڭ قېنىدىن پاكلىنىپ بولمىغان ئاياللار بىلەن جىنسىي مۇناسىۋەت ئۆتكۈزۈشكە بولامدۇ؟

جاۋاب: ئايلىق ئادىتى ۋە تۇغۇتنىڭ قېنىدىن پاكلىنىپ بولمىغان ئاياللارنىڭ قېنى توختاپ، تولۇق پاكلانمىغىچە، ئۇلارغا بىلەن جىنسىي مۇناسىۋەت ئۆتكۈزۈش قەتئىي ھارامدۇر. بۇ ئەر ـ ئايال ھەر ئىككىسى ئۈچۈن كۆپ زىيانلىق.

ئاياللارنىڭ ئۆزۈرلۈك ھالى

240. سوئال: ئاياللارنىڭ ئۆزۈرلۈك ھالى دېگەن نېمە؟

جاۋاب: ئاياللارنىڭ ئۆزۈرلۈك ھالى ـ ئايلىق ئادەت كۆرۈش مۇددىتى ئىچىدىكى ئاياللارنىڭ ئۈچ كۈندىن ئاز ياكى ئون كۈندىن كۆپ، تۇغۇتلۇق مۇددىتى ئىچىدىكىلەردىن قىرىق كۈندىن كۆپ، قىزلاردىن توققۇز ياشقا تولۇشتىن بۇرۇن ۋە

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

چوڭ ئاياللاردىن ئادەت كۆرۈش يېشىدىن ئۆتۈپ كەتكەندىن كېيىن، بالا ياتقۇلىرىدىن قان كېلىشى ئاياللارنىڭ ئۆزۈرلۈك ھالى دېيىلىدۇ.

241. سوئال: ئۆزۈرلۈك ھالىدىكى ئاياللار ئىبادەتلەرنى قىلالامدۇ؟

جاۋاب: ئاياللار ئۆزۈرلۈك ھاللىرىدا، ئىبادەتلەرنى قىلالايدۇ. ھەتتا قان توختىماي ئېقىپ تۇرسىمۇ، ھەر بىر ناماز ئۈچۈن ئالاھىدە تاھارەت ئېلىپ ناماز ئوقۇيدۇ. نامازنىڭ ۋاقتى چىقىشى بىلەن ئۇلارنىڭ تاھارىتى سۇنغان بولىدۇ. ئاياللار ئۆزۈرلۈك ھاللىرىدىمۇ جىنسىي مۇناسىۋەتتە بولالايدۇ.

تاھارەتسىز ۋە جۇنۇپ كىشى ئۈچۈن مەنئى قىلىنغان ئىشلار

242. سوئال: تاھارەتسىز كىشىلەر ئۈچۈن مەنئى قىلىنغان ئىشلار قايسىلار؟

جاۋاب: تاھارەتسىز كىشىلەر ئۈچۈن مەنئى قىلىنغان ئىشلار تۆۋەندىكىلەر:

(1) ناماز ئوقۇش.

(2) قۇرئاننى تۇتۇش.

(3) كەبىنى تاۋاپ قىلىش.

243. سوئال: جۇنۇپ كىشى ئۈچۈن مەنئى قىلىنغان ئىشلار قايسىلار؟

جاۋاب: جۇنۇب(غۇسلى قىلىشى پەرز بولۇپ قالغان كىشى) ئۈچۈن، تاھارەتسىز كىشىلەر ئۈچۈن مەنئى قىلىنغان يۇقىرىقى ئۈچ ئىش بىلەن بىرلىكتە، تۆۋەندىكى ئىككى ئىش مەنئى قىلىنىدۇ:

(4) قۇئاننى يادىسىغا بولسىمۇ ئوقۇش. جۇنۇپ كىشىنىڭ بىرەر ئايەتنىمۇ يادىسىغا ياكى قاراپ ئوقۇشى قەتئىي مەنئى قىلىنىدۇ.

(5) مەسجىدكە كىرىش ۋە ئۇنىڭدا ئېتىكاپ قىلىش. جۇنۇپ كىشىنىڭ قايسىبىر سەۋەب بىلەن بولمىسۇن، مەسجىدكە كىرىشى ۋە ئۇنىڭدا ئولتۇرۇشى مەنئى قىلىنىدۇ.

غۇسلى ۋە ئۇنىڭغا مۇناسىۋەتلىك مەسىلىلەر

244. سوئال: غۇسلى دېگەن نېمە؟

جاۋاب: غۇسلى - پاكلىنىش نىيىتى بىلەن پۈتۈن بەدەننى پاكىز يۇيۇش ئارقىلىق ئومۇمي چوڭ تازىلىق قىلىش دېمەكتۇر.

غۇسلى قىلىشنى كېرەك قىلىدىغان ئىشلار

245. سوئال: غۇسلى قىلىشنى كېرەك قىلىدىغان ئىشلار قايسىلار؟

جاۋاب: غۇسلى قىلىشنى كېرەك قىلىدىغان ئىشلار تۆۋەندىكىچە:

(1) جىنسىي مۇناسىۋەت ئۆتكۈزۈش. (گەرچە سپېرما چىقمىغان تەقدىردىمۇ، ئەر - ئايال ھەر ئىككىسى ئۈچۈن غۇسلى قىلىش پەرزدۇر).

(2) قايسىبىر سەۋەب بىلەن سپېرمىنىڭ ئېتىلىپ چىقىشى.

(3) ئۇيقۇدا قانداقلا بىر كەيپىيات بىلەن بولمىسۇن، سپېرمىنىڭ چىقىشى.

(4) تۇغۇت ۋە ئايلىق ئادەتنىڭ قانلىرىنىڭ توختىشى.

(5) مەسىلىكتىن، ھوشسىزلىقتىن ئەسلىگە كەلگەن كىشىنىڭ ئۆزىدە سپېرما جىنسىدىن بىر ھۆللۈكنى بايقىشى.

غۇسلىنىڭ تۈرلىرى

246. سوئال: غۇسلى قانچە تۈرلۈك بولىدۇ؟

جاۋاب: غۇسلى ئۈچ تۈرلۈك بولۇپ، بىرى: پەرز بولغان غۇسلى، يەنە بىرى، سۈننەت بولغان غۇسلى، ئۈچىنچىسى مۇستەھەب بولغان غۇسلىدۇر.

247. سوئال: پەرز بولغان غۇسلى قايسى؟

جاۋاب: غۇسلى قىلىشنى كېرەك قىلىدىغان ئىشلاردىن بىرەرسى يۈز بەرگەندىن كېيىن غۇسلى قىلىش پەرزدۇر.

248. سوئال: سۈننەت بولغان غۇسلى قايسىلار؟

جاۋاب: تۆۋەندىكى تۆت ئىش ئۈچۈن غۇسلى قىلىش سۈننەتتۇر.

(1) جۈمە نامىزىغا بېرىش ئۈچۈن. سۈننەت بولغان يۇيۇنۇشنىڭ ۋاقتى: جۈمە كۈنى ئەتىگەندىن جۈمەنىڭ ۋاقتىغىچە بولىدۇ.

(2) ھېيت نامازلىرىغا بېرىش ئۈچۈن.

(3) ھەج ياكى ئۆمرىگە ئېھرام باغلاش ئۈچۈن.

(4) ھەج قىلغان كىشىنىڭ ئەرەپاتتا ئىمكانىيەت بولسا، قۇياش كۈن پېتىش تەرەپكە قايرىلغاندىن كېيىن غۇسلى قىلىشى سۈننەتتۇر.

غۇسلىنىڭ پەرز ۋە سۈننەتلىرى

249. سوئال: غۇسلىنىڭ پەرزى قانچە؟

جاۋاب: غۇسلىنىڭ پەرزى ئۈچ بولۇپ، ئۇلار:

(1) ئېغىزغا سۇ ئېلىپ تولۇق چايقاش.

(2) بۇرنىغا سۇ ئېلىپ تازىلاش.

(3) پۈتۈن بەدەننى پاكىز يۇيۇش.

250. سوئال: غۇسلىنىڭ سۈننەتلىرى قايسىلار؟

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

جاۋاب: غۇسلىنىڭ سۈننەتلىرى يەتتە بولۇپ، ئۇلار:

(1) غۇسلى قىلىشنى نىيەت قىلىش.

(2) بىسمىللاھىر رەھمانىر رەھىم دېيىش.

(3) ئىككى قولنى بېغىشىغىچە يۇيۇش.

(4) بەدەنىدە سىپىرما ياكى باشقا نىجاسەت بولسا ئۇنى غۇسلىدىن ئاۋۋال يۇيۇپ تازىلاش.

(5) جىنسىي ئەزانى يۇيۇش.

(6) نامازغا تاھارەت ئالغاندەك تاھارەت ئېلىش.

(7) پۈتۈن بەدەننى ئاز دېگەندە ئۈچ قېتىم يۇيۇش.

غۇسلى قىلىشنىڭ قائىدە ـ تەرتىبى

251. سوئال: غۇسلى قىلىشنىڭ قائىدە ـ تەرتىبى قانداق؟

جاۋاب: غۇسلى تۆۋەندىكى تەرتىپ بويىچە قىلىنىدۇ:

(1) ئاۋۋال غۇسلى قىلىشنى نىيەت قىلىپ»بىسمىللاھىر رەھمانىر رەھىيم« دەيمىز.

(2) ئىككى قولىمىزنى پاكىز يۇغاندىن كېيىن جىنسىي ئەزانى يۇيىمىز، ئاندىن بەدەندە سىپىرما ياكى باشقا نىجاسەتلەر بولسا، ئۇنى تازىلايمىز.

(3) يۇقىرىقىلارنىڭ ئورۇندىغاندىن كېيىن، نامازغا تاھارەت ئالغاندەك تاھارەت ئالىمىز. (ئەگەر يۇيۇنغان يەر سۇ توپلاشقان يەر بولسا، ئىككى پۇتىمىزنى يۇيۇشنى كېچىكتۈرۈپ، غۇسلىنىڭ ئاخىرىدا يۇيىمىز).

(4) تاھارەت ئېلىپ بولغاندىن كېيىن، ئاۋۋال بېشىمىزغا ئاندىن ئوڭ ۋە سول مۈرىلىرىمىزگە ئەڭ ئاز ئۈچ قېتىم سۇ قويۇپ، ھەر قېتىم سۇ قۇيغاندا بەدەنىنىڭ پۈتۈن ئەزالىرىنى ئۇۋۇلاپ يۇيىمىز. بەدەندە يىڭنىنىڭ ئۇچىچى چاغلىق قۇرۇق يەر قالماسلىقى شەرت. بۇنىڭ بىلەن غۇسلىنى تاماملىغان بولىمىز.

غۇسلى قىلغاندا، ئەرلەرنىڭ چاچلىرىنىڭ ھەممە يەرلىرىگە سۇنى يەتكۈزۈشى شەرتتۇر. ئەمما ئاياللارنىڭ ئۆرۈلگەن چاچلىرىنى يېشىشى شەرت ئەمەس. پەقەت چاچنىڭ ئاستىغا سۇ يەتكۈزۈشى يېتەرلىكتۇر. ئۆرۈلگەن چاچنى ھۆل قىلمىسمۇ بولىدۇ.

ئاقىدىغان سۇ ياكى چوڭ كۆلگە غۇسلى قىلىش نىيىتى بىلەن شۇڭغۇش غۇسلىنىڭ ئورنىدا تۇرىدۇ.

تەيەممۇم ۋە ئۇنىڭغا مۇناسىۋەتلىك مەسىلىلەر

252. سوئال: تەيەممۇم دېگەن نېمە؟

جاۋاب: تەيەممۇم — سۇ بىلەن تاھارەت ئېلىشقا ياكى غۇسلى قىلىشقا ئىمكانىيەت بولمىغاندا، قوللارنى پاكىز تۇپراققا ئۇرۇپ مەلۇم ئەزالارنى سىلاش ئارقىلىق پاكلىق ھۆكمىگە كىرىش دېمەكتۇر.

تەيەممۇمنى كېرەك قىلىدىغان سەۋەبلەر

253. سوئال: تەيەممۇمنى كېرەك قىلىدىغان سەۋەبلەر قايسىلار؟

جاۋاب: تۆۋەندىكى ھاللاردا تاھارەت ياكى غۇسلى قىلىشنىڭ ئورنىغا تەيەممۇم قىلىنىدۇ:

(1) تاھارەت ياكى غۇسلى ئۈچۈن يېتەرلىك سۇ تېپىلمىسا؛

(2) سۇ تېپىلغاندىمۇ:

① سۇ بار جايدا ھالاكەت بولسا؛

② سۇ ئەڭ ئاز دېگەندە بىر مىل(1848مېتىر) يىراقلىقتا بولسا؛

③سۇ قوللىنىش بىلەن كېسەل بولۇش ياكى كېسەلنىڭ ئېغىرلىشىشى ياكى ساقىيىشىنىڭ كېچىكىشىدىن قورقۇلسا؛

④ مەۋجۇد سۇ تاھارەت ياكى غۇسلى ئۈچۈن قوللىنىلسا ئۆزىنىڭ ياكى ھايۋانلىرىنىڭ سۇسىز قېلىشىدىن قورقۇلسا؛

(3) تاھارەت ئالاي دېسە، جىنازا ۋە ھېيت نامازلىرىغا ئۈلگۈرەلمەسلىكىدىن ئەنسىرىسە؛ (چۈنكى بۇ نامازلارغا ئۈلگۈرەلمىسە قايتا ئوقۇيالمايدۇ. ئەمما جۈمە نامىزىغا تەيەممۇم قىلىشقا بولمايدۇ. چۈنكى جۈمە نامىزىنىڭ ئورنىغا پېشىن نامىزى ئوقۇغىلى بولىدۇ. شۇنىڭدەك، مېيىتنىڭ ئېگىلىرى بىلەن ئىمام ئۈچۈنمۇ تەيەممۇم قىلىش جائىز بولمايدۇ. چۈنكى ئۇلارنىڭ جىنازا نامىزىنى كېچىكتۈرۈش ھوقۇقى بار).

يۇقىرىقى ھاللارنىڭ قايسىبىرىگە دۇچ كەلگەندە، تەيەممۇم قىلىش تاھارەت بىلەن غۇسلىنىڭ ئورنىدا تۇرىدۇ. تاھارەتسىز قىلىشقا بولمايدىغان ئىبادەتلەرنىڭ ھەممىسىنى تەيەممۇم بىلەن قىلىشقا بولىدۇ.

تەيەممۇمنىڭ پەرزلىرى ۋە سۈننەتلىرى

254. سوئال: تەيەممۇمنىڭ پەرزى قانچە؟

جاۋاب: تەيەممۇمنىڭ پەرزى تۆت بولۇپ، ئۇلار:

(1) تەيەممۇم قىلىش ئۈچۈن پاك تۇپراق تېپىش.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

(2) تەيەممۇم قىلىشنى نىيەت قىلىش (يەنى كۆڭلىدە مەقسەت قىلىش).
(3) ئىككى ئالقاننى تۇپراققا ئۇرۇپ ، ئۇلار بىلەن يۈزنى سىلاش.
(4) ئىككى ئالقاننى تۇپراققا ئۇرۇپ، ئۇلار بىلەن ئىككى قولنى جەينەكلىرى بىلەن قوشۇپ سىلاش.

255. سوئال: تەيەممۇمنىڭ سۈننەتلىرى قانچە؟
جاۋاب: تەيەممۇمنىڭ سۈننەتلىرى يەتتە بولۇپ، ئۇلار:
(1)«بىسمىللاھ»نى تولۇق ئوقۇش.
(2) ئىككى ئالقاننى تۇپراققا ئۇرغاندا، بارماقلارنى ئېچىپ تۇرۇپ ئۇرۇش.
(3) تۇپراققا ئۇرۇلغان ئىككى ئالقاننى ئالدى ۋە كەينىگە ھەرىكەتلەندۈرۈش ئارقىلىق تۇپراققا سۈرتۈش.
(4) تۇپراققا ئۇرۇلغان ئىككى ئالقاننى يۈزگە ئاپىرىشتىن ئاۋۋال قوللارنى قېقىش ياكى سىلكىش ئارقىلىق تۇپراقنىڭ ئەسىرىنى يوقىتىش. بۇ يۈزنى كىرلەتمەسلىك ئۈچۈندۇر. ئەمما قولنى باشقا بىر نەرسە بىلەن سۈرتىۋېتىشكە بولمايدۇ
(5) تەيەممۇم تاماملانغانغا قەدەر، باشقا مەشغۇلاتلار بىلەن تەيەممۇمنىڭ ئارىسىنى ئايرىۋەتمەسلىك.
(6) تەرتىپكە رىئايە قىلىش.

تەيەممۇم قىلىشنىڭ قائىدە-تەرتىپى

256. سوئال: تەيەممۇمنىڭ قائىدىسى قانداق؟
جاۋاب: تەيەممۇم قىلىشنىڭ قائىدىسى تۆۋەندىكىچە:
(1) تەيەممۇم قىلىشنى نىيەت قىلىمىز.
(2)«بىسمىللاھىر رەھمانىررەھىيم» دەيمىز.
(3) ئالقانلىرىمىزنى پاكىز تۇپراق ياكى تۇپراق جىنسىدىن بولغان پاكىز نەرسىلەرگە سۈرتىمىز بۇ سۈرتۈشتە، ئالقانلارنى ئاۋۋال ئالدىغا، ئاندىن كەينىگە ماڭدۇرىمىز.
(4) ئاندىن تۇپراققا سۈرتۈلگەن ئالقانلارنى سىلكىۋېتىمىز.
(5) ئالقانلىرىمىز بىلەن يۈزىمىزنىڭ ھەممە يېرىنى سىلايمىز.
(6) ئالقانلىرىمىزنى يەنە تۇپراققا ئۇرۇپ، يۇقىرىقىدەك سۈرتكەندىن كېيىن قوللىرىمىزنى بارماقلىرىمىزنىڭ ئۇچلىرىدىن باشلاپ، جەينەكلىرىمىز بىلەن قوشۇپ سىلايمىز. قوللاردا ياكى يۈزدە سىلانمىغان ئازراقمۇ جاي قالماسلىقى شەرت.

تەيەممۇمنى بۇزىدىغان ئامىللار

257. سوئال: تەيەممۇمنى بۇزىدىغان ئامىللار قايسىلار؟
جاۋاب: تەيەممۇمنى بۇزىدىغان ئامىللار ئۈچ بولۇپ، ئۇلار تۆۋەندىكىلەر:
(1) تاھارەتنى بۇزىدىغان ھەرقانداق ئامىللار تەيەممۇمنىمۇ بۇزىدۇ.
(2)سۇنىڭ تېپىلىشى.
(3)سۇنى قوللىنىشقا توسالغۇ بولغان ئۆزرىنىڭ يوقىلىشى.
يۇقىرىقى ھاللارنىڭ قايسىبىرىدە تەيەممۇم بۇزۇلىدۇ.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

ناماز ۋە ئۇنىڭ ئەھكاملىرى

نامازنىڭ ئەھمىيتى ۋە ئىسلامدىكى ئورنى

258. سوئال: ناماز دېگەن نېمە؟

جاۋاب: ناماز- مەخسۇس كەيپىياتلىرى ۋە بەدەننىڭ ھەرىكىتى بىلەن ئاللاھقا قىلىنىدىغان بەندىچىلىك بۇرچى. ناماز ئىماندىن قالسىلا ئەڭ مۇھىم ئىبادەتتۇر.

259. نامازنىڭ ئىسلام دىنىدىكى ئورنى نېمە؟

ئىماندىن كېيىنلا مۇسۇلمانلارغا ئەڭ ئاۋۋال بۇيرۇلغان ئىبادەت نامازدۇر. ئىسلام دىنىدا نامازنىڭ مەرتىۋىسىگە ۋە ئۇلۇغلىقىغا يېتەلەيدىغان ئىككىنچى بىر ئىبادەت يوقتۇر. بۇ مۇنداق:

(1) ناماز ئىسلام دىنىنىڭ ئاساسىي تېرىكىدۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «دىنىنىڭ بېشى ئىسلام، ئۇنىڭ ئاساسلىق تېرىكى نامازدۇر»[1].

(2) ناماز قىيامەت كۈنى ئەڭ ئاۋۋال ھېساب ئېلىنىدىغان بىردىنبىر ئىبادەتتۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: «ئىنسانلارغا دىندا ئەڭ ئاۋۋال پەرز قىلىنغان ئىبادەت نامازدۇر. ئەڭ ئاخىرغىچە داۋاملىشىدىغان ئىبادەتمۇ نامازدۇر. قىيامەت كۈنى ئەڭ ئاۋۋال ھېساب ئېلىنىدىغان ئەمەلمۇ نامازدۇر»[2].

(3) ناماز پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاخىرقى ۋەسىيىتىدۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋاپات بولۇش ئالدىدا، سەكەراتتا تۇرۇپ «نامازنى تەرك ئەتمەڭلار! نامازنى تەرك ئەتمەڭلار!»[3] دەپ ۋەسىيەت قىلغان.

نامازنىڭ تەلەپكە لايىق ئوقۇلىشىغا مۇناسىۋەتلىك مەسىلىلەر

260. سوئال: قانداق قىلغاندا نامازنى تەلەپكە لايىق ئوقۇغىلى بولىدۇ؟

جاۋاب: ئىسلام دىنىدا تەلەپ قىلىنغان ناماز ئەقىل بىلەن قەلب پەرۋاسىز ھالدا تىل بىلەن بەدەننىڭ ھەرىكىتى بىلەنلا ئورۇندىلىدىغان ھەرىكەت ئەمەس. بەلكى تەلەپكە لايىق، ھەقىقىي ناماز — ئۇنىڭدا ئەقىل، قەلب ۋە پۈتۈن ھېسسىي ۋە غەيرى

(1) تىرمىزى رىۋايىتى

(2) ئەبۇداۋۇد رىۋايىتى

(3) ئىمام ئەھمەد رىۋايەت قىلغان

ھېسسىي ئەزالارنىڭ ئاللاھ تائالانىڭ ھۇزۇرىغا يۈزلىنىشتىن ئىبارەت بولغان ئۆز نېسۋىسىنى ئالالىغان ۋە «خۇشۇئ» بىلەن ئوقۇلغان نامازدۇر.

«خۇشۇئ» نامازنىڭ جېنىدۇر

261. سوئال: «خۇشۇئ» دېگەن نېمە؟

جاۋاب: «خۇشۇئ»- نامازدا تۇرغاندا، ئاللاھ تائالانىڭ ئۇلۇغلىقى ۋە ھەيبىتىدىن ئەيمەنگەن، كۆڭۈلنى ناماز بىلەنلا مەشغۇل قىلغان ۋە پۈتۈن پىكىر - خىيالىنى ئاللاھ تائالاغىلا بېغىشلىغان ھالدا، كەمتەرلىك ۋە ھوشيارلىق بىلەن تۇرۇش دېگەنلىكتۇر.

«خۇشۇئ»نىڭ ئورنى قەلب، ئۇنىڭ مېۋىسى ئىنسان ئورگانلىرىدا كۆرۈلىدۇ. چۈنكى ئىنساننىڭ بارچە ئورگانلىرى قەلبكە ئەگىشىدۇ. نامازدا بىراۋنىڭ كۆڭلى غەپلەتتە قېلىش، دۇنيالىق پىكىر - خىياللارغا چۆكۈش ۋە شەيتان ۋەسۋەسىلىرى تۈپەيلى ئۇنىڭ«خۇشۇئ»سى بۇزۇلغان ۋاقىتتا، پۈتۈن ئورگانلارنىڭ ئاللاھ تائالاغا قىلىۋاتقان قۇلچىلىقىمۇ بۇزۇلىدۇ. چۈنكى قەلب قوماندان، باشقا ئورگانلار ئەسكەرلەردۇر. قوماندىنى سالاھىيەتلىك بولمىغان ئەسكەرلەرنىڭ مەغلۇبىيەتكە ئۇچرىغىنىدەك، قەلب سالاھىيەتتىن قالغاندا، باشقا ئورگانلارنىڭ سالاھىيىتىمۇ يوقىلىدۇ.

«خۇشۇئ» نىڭ ھۆكمى

262. سوئال: «خۇشۇئ» نىڭ ھۆكمى نېمە؟

جاۋاب: شۈبھىسىزكى نامازنى «خۇشۇئ» بىلەن ئوقۇش پەرزدۇر. شەيخۇلئىسلام ئىبنى تەيمىيە([1]) ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمدىكى﴿سەۋر قىلىش، ناماز ئوقۇش ئارقىلىق (ئاللاھتىن) ياردەم تىلەڭلار. ناماز ئاللاھنىڭ ئۇلۇغلىقى ۋە ھەيبىتىدىن ئەيمىنىپ (يەنى«خۇشۇئ »بىلەن) تۇرغۇچىلاردىن باشقىلارغا ھەقىقەتەن مۇشەققەتلىك ۋە ئېغىر

([1]) ئىبنى تەيمىيە- ھىجرىيىنىڭ 661-يىلى(1262م) ھازىرقى سۈرىيىنىڭ شىمالىدىكى ھەرران دېگەن جايدا دۇنياغا كەلگەن، ئىسلام دۇنياسىدا تەسىرى ئەڭ زور بولغان، بۈيۈك ئىسلاھاتچى ۋە مۇجتەھىد ئالىم. مۇسۇلمانلار ئارىسىدا كەڭ تارقالغان بىدئەت ئىشلارغا قارشى كۈرەش قىلغان، كۆپلىگەن قىممەتلىك ئەسەرلەرنى يازغان. تەقۋالىقىمۇ تونۇلغان بولۇپ، ئۇنىڭ " بۇ دۇنيادا بىر جەننەت بار، ئۇنىڭغا كىرەلمىگەن ئادەم ئاخىرەتتىكى جەننەتكىمۇ كىرەلمەيدۇ، ئۇ بولسىمۇ، ئاللاھنىڭ زىكرىدۇر" دېگەن مەشھۇر سۆزى شۇ سەۋەبتىن ئېيتىلغان. ھىجرىيىنىڭ 728-يىلى(1327م) 67 يېشىدا ئالەمدىن ئۆتكەن.

ئۇيغۇر كىتاب تورى بېكىتى
www.uyghurkitap.com

ئىشتۇر﴾[1] دېگەن سۆزنىڭ تەفەززاسىغا ئاساسەن، نامازدا «خۇشۇئ» نىڭ پەرز ئىكەنلىكىنى تەكىتلىگەن.

263. سوئال: نېمە ئۈچۈن نامازدا «خۇشۇئ» پەرز؟

جاۋاب: چۈنكى «خۇشۇئ» نامازنىڭ جېنى بولۇپ، ئۇنىڭدىن نېسۋىسىنى ئالالمىغان ناماز ئۆلۈك نامازدۇر. چۈنكى ھەركىمنىڭ نامازدىن ئالىدىغان نېسۋىسى پەقەت ئۇنىڭدا ئەقلى ئويغاق تۇرغان قىسمى بىلەنلا چەكلىنىدۇ. شۇڭا ھەزرىتى ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ: «نامىزىڭدىن پەقەت نېمە دېگەن ۋە نېمە قىلىۋاتقىنىڭنى بىلىپ، ھېس قىلىپ تۇرۇپ ئوقۇغىنىڭلا ساڭا ئائىتتۇر»[2] دېگەن.

ناماز ئوقۇغانغا بېرىلىدىغان ساۋابمۇ«خۇشۇئ»غا قاراپ بولىدۇ. ناماز ئوقۇغانلارنىڭ بەزىسى تولۇق ساۋابقا ئېرىشسە، بەزىسى يېرىم ساۋابقا ۋە بەزىسى يېرىمىدىنمۇ ئاز ساۋابقا ئېرىشىدۇ. ئەمما نامازدا نېمە ئوقۇلغان ۋە نېمە ئىش قىلىنغانلىقىنىمۇ بىلمەستىن ئۇنىڭغا كىرگەن پېتى چىققان كىشى ھېچقانداق ساۋابقا ئېرىشەلمەيدۇ. شۇڭا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «بەندە ناماز ئوقۇغان بىلەن ئۇنىڭغا يېزىلىدىغان ساۋاب يا ئوندىن بىرى، يا توققۇزدىن بىرى، يا سەككىزدىن بىرى، يا يەتتىدىن بىرى، يا ئالتىدىن بىرى، يا بەشتىن بىرى، يا تۆتتىن بىرى، يا ئۈچتىن بىرى، يا يېرىمىدۇر»[3]

«خۇشۇئ»نى ھاسىل قىلىشنىڭ چارىلىرى

264. سوئال: «خۇشۇئ»نى ھاسىل قىلىشنىڭ چارىلىرى قايسىلار؟

جاۋاب: «خۇشۇئ»نى ھاسىل قىلىشنىڭ چارىلىرى تۆۋەندىكىلەر:

(1) «خۇشۇئ»نى ھاسىل قىلىشنىڭ ئەڭ ئالدىنقى چارىسى نامازدا تۇرىۋاتقان كىشى ئۆزىنىڭ نېمە دەۋاتقانلىقى ۋە نېمە قىلىۋاتقانلىقىنى بىلىشى، خۇددى ئاللاھ تائالانى كۆرۈپ تۇرىۋاتقاندەك ھېس - تۇيغۇ بىلەن ئۇنىڭغا مۇناجات قىلىشتىن ئىبارەتتۇر.

(2) نامازدىكى رۇكۇ ۋە سەجدىلەر ئارىسىدىكى يۆتكىلىشلەرنى ئالدىرىماستىن تەمكىنلىك بىلەن قىلىش، ھەر بىر يۆتكىلىشتە ئورگانلار ئۆز ئورنىغا تولۇق كېلىپ

---

(1) بەقەرە سۈرىسى 45 - ئايەت

(2) ئىبنى تەيمىيەنىڭ «مجموعة الفتاوى»ناملىق ئەسىرى 22 - توم 612 - بەت

(3) ئىمام ئەھمەد رىۋايىتى

بولغىچىلىك ئارام ئېلىش.« پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام (نامازدىكى ھەر بىر يۆتكىلىشتە) ھەر بىر سۆڭەك ئۆز ئورنىغا كېلىپ بولغىچىلىك ئارام ئالاتتى»[1].

نامازنى ئالدىراپ ئوقۇغان كىشىنىڭ «خۇشۇئ»نى ھاسىل قىلىشى مۇمكىن ئەمەس. چۈنكى نامازدىكى تېزلىك«خۇشۇئ»غا پۇرسەت بەرمەيدۇ.

(3) نامازدا ئۆلۈمنى ياد ئېتىش. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر ساھابىگە مۇنداق دېگەن: «نامىزىڭدا ئۆلۈمنى ياد ئەتكىن، چۈنكى نامىزىدا ئۆلۈمنى ياد ئەتكەن كىشى نامىزىنى ياخشى ئادا قىلالايدۇ. نامىزىڭنى خۇددى ئۆمرىنىڭ ئەڭ ئاخىرقى قېتىملىق نامىزىنى ئوقۇۋاتقان كىشىدەك ئوقۇغىن»[2].

تەبىئىيكى، ئۆلۈش ئالدىدىكى ئەڭ ئاخىرقى قېتىملىق نامازنى ئوقۇغان ئادەم بۇ نامازنى چوقۇم ۋايىغا يەتكەن «خۇشۇئ» بىلەن ئوقۇيدۇ.

(4) نامازدا ئوقۇلغان قىرائەت، دۇئا ۋە تەسبىھلەرنىڭ مەنىسىنى بىلىپ، كۆڭۈل قويۇپ ئوقۇش. چۈنكى قۇرئان كەرىم مەنىسىنى بىلىپ، ئۇنىڭدىن ۋەز - نەسىھەت ئېلىش ئۈچۈن چۈشكەن ئىلاھىي كىتاب. ئايەتلەرنىڭ مەنىسىنى بىلمەيدىغانلار نامازدا ئوقۇلۇۋاتقان قىرائەتكە «مەن ئاللاھ تائالاغا مۇناجات قىلىۋاتىمەن، ئۇ ماڭا خىتاب قىلىۋاتىدۇ» دېگەن ھېس - تۇيغۇ بىلەن قولاق سالسا يېتەرلىكتۇر. ئۆزى يالغۇز ناماز ئوقۇغان كىشىمۇ، ئۆزى ئوقۇغانلىرىنى شۇنداق ھېس - تۇيغۇ بىلەن ئوقۇشى تەلەپ قىلىنىدۇ.

265. سوئال: قۇرئان كەرىمنى قانداق ئاڭلاش كېرەك؟

جاۋاب: قۇرئان كەرىمنى مۇنۇ ئايەتتە سۈپەتلەنگەن مۆمىنلەرگە ئوخشاش ئاڭلاش كېرەك: ﴿ئاللاھنىڭ رەھمىتىگە ئېرىشىشىڭلار ئۈچۈن، قۇرئان ئوقۇلغان چاغدا، ئۇنى دىققەت بىلەن ئاڭلاڭلار ۋە جىم تۇرۇڭلار﴾[3].

(5) نامازدا ئوقۇلغان قۇرئاننى ئايەت - ئايەت ئوقۇش. چۈنكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام شۇنداق قىلاتتى. ھەر بىر ئايەتنىڭ بېشىدا توختاش سۈننەتتۇر. گەرچە ئالدىنقى ئايەتنىڭ مەنىسى كېيىنكى ئايەت بىلەن مۇناسىۋەتلىك بولسىمۇ، بۇ ئىككى ئايەت ئوتتۇرىسىدا توختاش ئەۋزەلدۇر. ھەر بىر ئايەتتىن كېيىن توختاپ ئوقۇش «خۇشۇئ»نىڭ ھاسىل بولىشى ئۈچۈن پايدىلىقتۇر.

---

(1) فەتھۇلبارىي 2 - توم 308 - بەت

(2) شەيخ ئەلبانىنىڭ «سەھىھ ھەدىسلەر توپلىمى»دىن 1421 - ھەدىس

(3) ئەئراف سۈرىسى 204 - ئايەت

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

(6) قۇرئاننى ھەر بىر ھەرپىنى دانە ـ دانە چىقىرىپ تەرتىل بىلەن ئوقۇش.«پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قىرائەتنى ھەرپ ـھەرپ تەپسىر قىلغاندەك ئوچۇق ئوقۇيتتى»[1].

«خۇشۇئ» غا زىيان يەتكۈزىدىغان ئىشلار

266. سوئال: «خۇشۇئ»نىڭ يوقىلىشىغا ياكى ئاجىزلىشىشىغا سەۋەب بولىدىغان ئىشلار قايسىلار؟

جاۋاب: «خۇشۇئ»نىڭ يوقىلىشىغا ياكى ئاجىزلىشىشىغا سەۋەب بولىدىغان ئىشلار تۆۋەندىكىچە:

(1) يانفونلارنى ئېپپۈەتمەستىن نامازغا تۇرۇش «خۇشۇئ»نى بۇزىدۇ. خۇسۇسەن، يانفونلارنىڭ مۇزىكىلىق ئاۋازى ئەلۋەتتە دىققەتنى بۇزىدۇ. نەتىجىدە، نامازدىكى«خۇشۇئ» نى يوق قىلىدۇ. شۇڭا مەيلى مەسجىدتە، مەيلى ئۆز ئۆيىدە، مەيلى جامائەت بىلەن، مەيلى ئۆزى يالغۇز ناماز ئوقۇماقچى بولغان ھەر قانداق ئادەم نامازغا تۇرۇشتىن بۇرۇن يېنىدىكى يانفوننى ئېپپۈىتىشى نامازنىڭ «خۇشۇئ»بىلەن ئادا تېپىشى ئۈچۈن شەرتتۇر.

يانفونلارنى ئېپپۈەتمەستىن نامازغا تۇرۇش نامازنىڭ ۋە مەسجىدنىڭ ھۆرمىتىنى ساقلىمىغانلىق بولىدۇ. خۇسۇسەن مەسجىدكە يانفوننى ئېپپۈەتمەستىن كىرگەن ئادەم ئۆزىنىڭلا ئەمەس، بەلكى پۈتۈن جامائەتنىڭ«خۇشۇئ»نى بۇزغان ۋە مەسجىد ئەھلىگە ئازار بەرگەن بولىدۇ. نەتىجىدە، گۇناھكار بولىدۇ. چۈنكى ئادەتتىكى ۋاقىتلاردا كىشىلەرگە ئازار قىلىش ھارام بولغان يەردە، كىشىلەرنىڭ نامازدىكى«خۇشۇئ»نى بۇزۇش قاتمۇ قات ھارامدۇر. ھارامنى ئىشلىگۈچىلەر ئۆزلىرىنى ئاللاھ تائالانىڭ ئازابىغا تۇتقۇچىلاردۇر.

(2) ناماز ئوقۇيدىغان جايدىكى دىققەتنى تارتىدىغان نەرسىلەر «خۇشۇئ» نى بۇزىدۇ. بۇنىڭغا بىنائەن، نەقىشلەنگەن جايىنامازلاردا ـ ھەتتا كەبىنىڭ سۈرىتى چۈشۈرۈلگەن جايىنامازلاردىمۇ ـ ناماز ئوقۇش ياخشى ئەمەس. چۈنكى ناماز ئوقۇيدىغان جايدىكى نەقىشلەر ۋە سۈرەتلەر دىققەتنى بۇزىدۇ. نەتىجىدە، «خۇشۇئ»نى ھاسىل قىلىشقا توسالغۇ بولىدۇ. ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھانىڭ ئۆيىنىڭ بىر تەرىپىدە نەقىشلەنگەن پەردە

(1) ئىمام ئەھمەد رىۋايىتى

بار ئىدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا: «ئۇنى ئېلىۋېتىڭ، ئۇنىڭ نەقىشلىرى نامىزىمدا كۆزۈمگە چېلىقىپلا تۇردى»[1] دېگەن.

شۇنداقلا، ئادەم ئۆتۈپ تۇرىدىغان جايلاردا، كىشىلەر پاراڭلىشىۋاتقان سورۇنلاردا ۋە ۋاراڭ - چۇرۇڭ بولىۋاتقان ئورۇنلاردا ناماز ئوقۇشمۇ ياخشى ئەمەس.

(3) نەقىشلەنگەن ياكى سۈرەت چۈشۈرۈلگەن ياكى خەت يېزىلغان كىيىملەر بىلەن ناماز ئوقۇش «خۇشۇئ» نى بۇزىدۇ. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھادىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سىزىقچىلار بىلەن نەقىش قىلىنغان بىر كىيىمنى كىيىپ ناماز ئوقۇپ بولغاندىن كېيىن، "بۇ كىيىمنى ئەبۇ جەھم ئىبنى ھۇزەيفە دېگەن كىشىگە ئاپىرىپ بېرىڭلار ۋە ماڭا ساددا كىيىم ئېلىپ كېلىڭلار، بۇ كىيىمدىكى سىزىقچىلار نامازدا دىققىتىمنى بۇزدى" دەپ بۇيرىدى»[2].

نەقىشلەنگەن كىيىملەر بىلەن ناماز ئوقۇش ياخشى بولمىغان يەردە، سۈرەتلىك كىيىملەر بىلەن، خۇسۇسەن جانلىقلارنىڭ سۈرىتى چۈشۈرۈلگەن كىيىملەر بىلەن ناماز ئوقۇش تېخىمۇ ياخشى ئەمەس.

(4) تائام ھازىر بولغان ۋاقىتتا نامازغا تۇرۇش «خۇشۇئ»نى بۇزىدۇ. شۇڭا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام :«تائام ھازىرلانغان ۋاقىتتا ناماز ئوقۇش يوق»[3] دەپ كۆرسەتكەن. چۈنكى ھازىرلانغان تائامدىن تۇرۇپ كېتىپ نامازغا تۇرغاندا، كۆڭۈل تىنجىمايدۇ. كۆڭلى تائامدا بولۇپ قالغان ئادەم نامازدا «خۇشۇئ»نى ھاسىل قىلالمايدۇ.

(5) تەرەتنى قىستاپ قالغاندا نامازغا تۇرۇش«خۇشۇئ»نى بۇزىدۇ. چۈنكى ئۇنىڭ كۆڭلى ئۆزىنى تېزرەك بوشىتىپ راھەتلىنىش بىلەن مەشغۇل بولىۋاتقان تۇرسا، ئۇ قانداقمۇ نامىزىنى«خۇشۇئ»بىلەن ئادا قىلالىسۇن؟! شۇ سەۋەبتىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تەرەتنى قىستاپ قالغان كىشىنىڭ ئۆزىنى بوشاتماستىن نامازغا تۇرۇشىنى مەنئى قىلغان. «سىلەرنىڭ بىرىڭلار ھاجەتخانىغا باراي دەپ تۇرغىنىدا ناماز باشلىنىپ كەتسە، ئىشنى ھاجەتخانىدىن باشلىسۇن»[4].

(6) نامازدا مۈگدەش«خۇشۇئ» نى بۇزىدۇ. نامازنى مۈگدەپ ئوقۇغان كىشىنىڭ «خۇشۇئ»نى ھاسىل قىلالىشى ھەرگىزمۇ مۇمكىن ئەمەس. شۇڭا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۈگدەك باسقان كىشىنىڭ ناماز ئوقۇشىنى مەنئى قىلىپ:«سىلەرنىڭ

(1) بۇخارىي رىۋايىتى
(2) مۇسلىم رىۋايىتى
(3) ئىمام مۇسلىم رىۋايىتى
(4) مۇسلىم ۋەتىرمىزى رىۋايىتى

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

بىرىنچىلارنى نامازدا ئۇيقۇ بېسىۋالسا، (نامازنى توختىتىپ) ئۇخلىسۇن، نامازنى نېمە ئوقۇۋاتقانلىقىنى بىلگىدەك ھالغا كەلگەندە ئوقۇسۇن»[1].

بۇ ھەدىس پەرز، ۋاجىب، سۈننەت ۋە نەپلە قاتارلىق ھەر قانداق نامازغا شامىلدۇر. بىراق پەرز نامازلارنىڭ ۋاقتى چىقىپ كەتمەسلىكى شەرتتۇر.

(7) نامازدا تۇرۇپ سەجدە قىلىدىغان جاينى سۈرتۈش ياكى تازىلاش ياكى تۈزلەش بىلەن كۆپ مەشغۇل بولۇش «خۇشۇئ»نى بۇزىدۇ. شۇڭا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام نامازدا تۇرۇپ سەجدە قىلىدىغان يېرىنى تۈزلەۋاتقان بىر ئادەمنى كۆرۈپ، ئۇنىڭغا: «ئەگەر زادى قىلمىساڭ بولمىسا بىرلا قېتىم قىلغىن»[2] دېگەن.

نامازدا يۈز ۋە پېشانىنى سۈرتۈشمۇ«خۇشۇئ»نى بۇزىدىغان ئامىللاردىندۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام گاھىدا سۇ ياكى تۇپراققا سەجدە قىلغىنىدىمۇ پېشانىسىنى تازىلاش ئۈچۈن سىلىمىغان. چۈنكى نامازدىكى«خۇشۇئ»بۇنداق قىلىشنىمۇ ئۇنتۇلدۇرىدۇ.

(8) نامازدا ئۇياق ـ بۇياققا قاراش«خۇشۇئ»نى بۇزىدۇ. چۈنكى كۆزنىڭ ھەرىكىتى قەلبنى مەشغۇل قىلىدۇ. قەلب مەشغۇل بولغاندا نامازدىكى «خۇشۇئ» يوقىلىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «بەندە نامىزىدا ئۇياق ـ بۇياققا قارىماستىن تۇرغاندا، ئاللاھ تائالا ئۇنىڭغا نەزەر سېلىپ تۇرىدۇ. ئۇ بىرەر تەرەپكە بۇرۇلۇشى بىلەنلا ئاللاھ تائالا ئۇنى نەزىرىدىن ساقىت قىلىدۇ»[3].

نامازدا بۇرۇلۇش ئىككى تۈرلۈك بولىدۇ: بىرى، قەلب بىلەن بۇرۇلۇش، يەنە بىرى كۆز بىلەن بۇرۇلۇشتۇر. قەلب بىلەن بۇرۇلۇش ـ كۆڭۈلنى نامازنىڭ سىرتىدىكى ئىشلار بىلەن مەشغۇل قىلىشتۇر. كۆز بىلەن بۇرۇلۇش ـ ئۇياق ـ بۇياققا قاراشتۇر. ھەر ئىككى تۈرلۈك بۇرۇلۇش مەنئى قىلىنغاندۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام نامازدىكى بۇرۇلۇشتىن سورالغىنىدا: «ئۇ ئوغرىلىق بولۇپ، شەيتاننىڭ بىراۋنىڭ نامىزىنى ئوغۇرلىغىنىدۇر»[4] دېگەن.

---

(1) بۇخارىي رىۋايىتى
(2) بۇخارىي ۋە مۇسلىم رىۋايىتى
(3) ئەبۇداۋۇد رىۋايىتى،»سەھىھ«دەپ باھالانغان ھەدىس
(4) بۇخارىي رىۋايىتى

ئىسلام دىنىدىكى نامازلارنىڭ تۈرلىرى

267. سوئال: ئىسلامدا قانچە تۈرلۈك ناماز بار؟
جاۋاب: ئىسلامدا 5 تۈرلۈك ناماز بار. ئۇلار:
(1)پەرز نامازلار.
(2) ۋاجىب نامازلار.
(3)سۈننەت نامازلار
(4)مۇستەھەب نامازلار.
(5) نەپلە نامازلار.

268. سوئال: پەرز نامازلار قايسى نامازلار؟
جاۋاب: پەرز نامازلار تۆۋەندىكىلەردۇ ر:
(1)كۈنلۈك بەش ۋاخ ناماز.
(2)جىنازا نامىزى.
(3) ئەرلەر ئۈچۈن جۈمە نامىزى.(ئاياللارنىڭ جۈمە نامىزى ئوقۇشلىرى پەرز ئەمەس، ئەگەر ئوقۇسا ساۋاب بولىدۇ ۋە شۇكۈننىڭ پېشىن نامىزى ساقىت بولىدۇ)

269. سوئال: ۋاجىب نامازلار قايسىلار؟
جاۋاب: ۋاجىب نامازلار تۆۋەندىكىلەر:
(1)ۋىتىر نامىزى.
(2)ئىككى ھېيت نامازلىرى.
(3)ئوقۇشنى (نەزرە قىلىپ) ئاتىۋەتكەن نامازلار.

270. سوئال: سۈننەت نامازلار قايسىلار؟
جاۋاب: سۈننەت نامازلار تۆۋەندىكىلەر:
(1)بەش ۋاخ نامازنىڭ سۈننەتلىرى.
(2)تەراۋىھ نامىزى.
(3)مەسجىدكە كىرگەندە ئوقۇلىدىغان (تەھىيەتۇل مەسجىد) نامىزى.

271. سوئال: مۇستەھەب نامازلار قايسىلار؟
جاۋاب: مۇستەھەب نامازلار مۇنۇلار:
(1)چاشگاھ نامىزى.
(2)تەھەججۇت(كېچە) نامىزى.
(3)تاۋاپ نامىزى.

272. سوئال: نەپلە نامازلار قايسىلار؟

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

جاۋاب: نەپلە نامازلار تۆۋەندىكىلەر:

(1) تەۋبە نامىزى

(2)ئىستىخارە نامىزى

(3)ھاجەت نامىزى

(4)ئەۋۋابىين نامىزى

(5)تەسبىھ نامىزى

بەش ۋاخ نامازنىڭ ھۆكمى ۋە تەرك ئېتىشنىڭ گۇناھى

273. سوئال: بەش ۋاخ ناماز ئوقۇشنىڭ ھۆكمى نېمە؟

جاۋاب: ھەرقانداق بالىغ، ئاقىل بولغان مۇسۇلمان كىشىگە كۈندە بەش ۋاخ ناماز ئوقۇش پەرز ئەيندۇر.

ئاللاھ قۇرئان كەرىمدە نامازنىڭ پەرز ئىكەنلىكىنى ئېنىق قىلىپ مۇنداق دەيدۇ: ﴿شۈبھىسىزكى، ناماز مۆمىنلەرگە ۋاقتى بەلگىلەنگەن پەرز قىلىندى﴾.[1] پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئاللاھ بەندىلەرگە بەش ۋاخ ناماز ئوقۇشنى پەرز قىلدى، كىمكى بەش ۋاخ نامازنى ئەھمىيەتسىز ساناپ، ئۇلارنى زايا قىلىۋەتمەستىن، تولۇق ئادا قىلىدىكەن، ئاللاھ تائالانىڭ ئۇ كىشىنى جەننەتكە كىرگۈزۈشكە ئەھدىسى باردۇر. كىمكى بەش ۋاخ نامازنى ئادا قىلمايدىكەن، ئاللاھ تائالانىڭ ئۇ كىشىگە ئەھدىسى يوقتۇر، خالىسا ئازابلايدۇ، خالىسا گۇناھىنى ئەپۇ قىلىپ جەننەتكە كىرگۈزىدۇ.»[2]

274. سوئال: نامازنى تەرك ئېتىشنىڭ جازاسى قانداق بولىدۇ؟

جاۋاب: نامازلارنىڭ پەرز ئىكەنلىكىنى بىلىپ تۇرۇپ، قەستەن تەرك ئېتىشنىڭ ئەڭ چوڭ گۇناھ ۋە ئاللاھ تائالانىڭ ھەققىگە ئېشىلەنگەن ئەڭ ئېغىر جىنايەت ئىكەنلىكىدە، نامازنى تەرك ئەتكۈچىلەرنىڭ ئاللاھ تائالانىڭ قاتتىق ئازابىغا دۇچار بولىدىغانلىقىدا شەك ـ شۈبھە يوقتۇر. بۇ مەسىلىدە ئىسلام ئۆلىمالىرى ئارىسىدا ھېچبىر ئىختىلاپ يوق. نامازنى تەرك ئەتكۈچىلەرنىڭ ھۆكمى تۆۋەندىكىدەك ئۈچ تۈرلۈك بولىدۇ:

(1) نامازنىڭ پەرز ئىكەنلىكىنى ئىنكار قىلغانلىق ۋە ئۇنىڭ ئىبادەت ئىكەنلىكىنى ئېتىراپ قىلمىغانلىق يۈزىسىدىن نامازنى تەرك ئەتكۈچىلەر بولۇپ، مۇنداقلار

---

(1) نىسا سۈرىسى 103 ـ ئايەت

(2) نەسائىي رىۋايىتى

كــاپىرلاردۇر. چــۈنكى قۇرئــان كەرىــم ۋە ســەھىھ(شۈبھىــسىز)ھەدىــسلەر ئــارقىلىق بېكىتىلگەن ئەھكاملارنىڭ بىرەرسىگە ئىنكار قىلغان كىشى كاپىر بولىدۇ.

(2) نامازنىــڭ پەرز ئىكەنلىكىنــى بىلمىگەنلىكتىن نامــاز ئوقۇمىغــان كىــشىلەر بولــۇپ، بــۇلار تۆۋەنــدىكى ئىككــى خىــل كىــشىلەردۇر: بىرىنچىــسى، دۇنيــادىن پۈتــۈنلەي ئالاقىــسىز ھالــــدا، ئـــادەمزات بارمايـــدىغان يىـــراق چـــۆللەردە، تـــاغلاردا ۋە ئورمـــانلىقلاردا ياشــىغانلىقىدىن، نامازنىــڭ پەرز ئىكەنلىكىنــى بىلمىگەنلىكــى، ئۇلارنىــڭ ئارىــسىدا ســوراپ ئــۆگىنىش ئۈچــۈن، دىنىنىــڭ ئەھكــاملىرىنى بىلىــدىغان بىــرەر ئــالىمنىڭمۇ بولمىغــانلىقى سەۋەبىدىن، ھاياتــدا بىــرەر قېتىم بولــسىمۇ نامازنىــڭ پەرز ئىكەنلىكىنــى ئاڭلاپ باقمىغانلىقى تۈپەيلى ناماز ئوقۇمىغان كىشىلەر.

يەنە بىــرى، ئىــسلام دىنىنــى ئەمــدىلا قوبــۇل قىلغــان بولــۇپ، نامازنىــڭ پەرز ئىكەنلىكىنــى ۋە ئــۇنى ئوقۇشــنىڭ قائىــدە ـ تەرتىبلىرىنــى ئۆگىنىــپ بولغىچىلىــك ئۆلــۈپ كەتكەنلىــك ســەۋەبىدىن نامــاز ئوقۇيالمىغــان كىــشىلەر. يــۇقىرىقى ئىككــى تۈرلــۈك كىــشىلەرنىڭ نامــاز ئوقۇمىغــانلىقتىكى ئــۆزرىلىرى قوبــۇل قىلىنىــپ، ئــۇلاردىن نامــازنى تەرك ئەتكەنلىكىنىــڭ گۇنــاھى كەچــۈرۈم قىلىنىــدۇ. ئــاللاھ قۇرئــان كەرىمــدە مۇنــداق دەيدۇ: ﴿پەيغەمبەر ئەۋەتمەي تۇرۇپ(ھېچ ئادەمنى) جازالىغىنىمىز يوق.﴾[1]

بىــراق ھــازىرقى ئۇچــۇر دەۋرىــدە، دۇنيانىــڭ قايــسىبىر بولــۇڭ ـ پۇچقىقىــدا ياشىغان بولمىــسۇن نامازنىــڭ پەرز ئىكەنلىكىنــى بىلمىــگەن ۋە ئاڭلىمىغــان بىــرەر مۇســۇلماننىڭ تېپىلىشى تەسەۋۋۇردىن يىراق، ئەلۋەتتە.

(3) نامازنىــڭ پەرز ئىكەنلىكىنــى بىلىــپ، ئــۇنى ئېتىــراپ قىلىــپ تــۇرۇپ، نامازغــا ئەھمىــيەت بەرمىگەنلىكــتىن نامــازنى تەرك ئەتكــۈچىلەر بولــۇپ، ئــۇلار قــاتتىق گۇناھكــار بولىـــدۇ. ئـــاخىرەتتە ئـــاللاھ تائالانىـــڭ ئازابىغـــا دۇچـــار بولىـــدۇ. ئۇلارنىـــڭ نامـــاز ئوقۇمىغــانلىقتىكى ھېچقانــداق ئۆزرىــسى قوبــۇل قىلىنمايــدۇ. ئەممــا ھەيــزدار ۋە نىفاســدار ئايـــاللار ھەيــزدارلىـــق ۋە نىفاســـدارلىق ۋاقىتلىرىـــدا نامـــاز ئوقۇمايـــدۇ، روزا تۇتمايـــدۇ. كېيىنمــۇ نامازنىــڭ قازاســىنى قىلمايــدۇ. بىــراق رامىــزان روزىــسىنىڭ قازاســىنى پـــاك بولغاندىن كېيىن ئادا قىلىدۇ.

نامازنىڭ شەرتلىرى

275. سوئال: نامازنىڭ شەرتلىرى قايسىلار؟
جاۋاب: نامازنىڭ شەرتلىرى 6 بولۇپ، ئۇلار:

(1) ئىسرا سۈرىسى 15 ـ ئايەت

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

(1) ناماز ئوقۇيدىغان جاينىڭ ۋە كىيىمنىڭ پاك ـ پاكىز بولىشى.
(2) تاھارەت ئېلىش (غۇسلى بىلەن تەيەممۇمنىمۇ ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ).
(3) ناماز ۋاقتىنىڭ كىرىشى
(4) ئەۋرەت جايلارنى يۆگەش
(5) قىبلىگە يۈز كەلتۈرۈش
(6) نىيەت

بەش ۋاخ نامازنىڭ ۋاقىتلىرى

276. سوئال: بامدات نامىزىنىڭ ۋاقتى قاچان كىرىدۇ؟
جاۋاب: بامدات نامىزىنىڭ ۋاقتى: تاڭنىڭ ئاقىرىشى بىلەن باشلىنىپ، قۇياش چىققانغا قەدەر داۋام قىلىدۇ.
277. سوئال: پېشىن نامىزىنىڭ ۋاقتى قاچان كىرىدۇ؟
جاۋاب: پېشىن نامىزىنىڭ ۋاقتى- قۇياش كۆك پېتىش تەرەپكە ئېگىلگەندىن باشلاپ، ھەر نەرسىنىڭ سايىسى ئۆزىنىڭ بىر ياكى ئىككى ھەسسىسىگە قەدەر ئۇزارغان ۋاقتىغىچە داۋام قىلىدۇ. (ئالدىنقىسى ئىمام ئەزەمگە كۆرە، ئىككىنچىسى ئەبۇ يۈسۈف ۋە مۇھەممەدلەرگە كۆرەدۇر).
278. سوئال: ئەسىر نامىزىنىڭ ۋاقتى قاچان كىرىدۇ؟
جاۋاب: ئەسىر نامىزىنىڭ ۋاقتى: پېشىن نامىزىنىڭ ۋاقتى چىققاندىن باشلىنىپ، قۇياش پاتقانغا قەدەر داۋام قىلىدۇ.
279. سوئال: شام نامىزىنىڭ ۋاقتى قاچان كىرىدۇ؟
جاۋاب: شام نامىزىنىڭ ۋاقتى- قۇياش پاتقاندىن باشلىنىپ، قۇياش پاتقان يەردىكى قىزىللىق (ياكى ئاقلىق) يوقالغانغا قەدەر داۋام قىلىدۇ.
280. سوئال: خۇپتەن نامىزىنىڭ ۋاقتى قاچان كىرىدۇ؟
جاۋاب: خۇپتەن نامىزىنىڭ ۋاقتى- شام نامىزىنىڭ ۋاقتى چىققاندىن باشلىنىپ، ئىككىنچى تاڭ ئاقارغانغا (بامدات نامىزىنىڭ ۋاقتىغا) قەدەر داۋام قىلىدۇ.
281. سوئال: ۋىتىر نامىزىنىڭ ۋاقتى قاچان كىرىدۇ؟
جاۋاب: ۋىتىر نامىزىنىڭ ۋاقتى ـ خۇپتەندىن كېيىن باشلىنىپ، بامدات نامىزىنىڭ ۋاقتىغىچە داۋام قىلىدۇ.
282. سوئال: جۈمە نامىزى قاچان ئوقۇلىدۇ؟
جاۋاب: جۈمە نامىزى جۈمە كۈنلۈكتە پېشىن نامىزىنىڭ ۋاقتىدا ئوقۇلىدۇ.
283. سوئال: ئىككى ھېيت نامازلىرى قاچان ئوقۇلىدۇ؟

جاۋاب: ئىككى ھېيت نامازلىرى روزى ۋە قۇربان ھېيتلىرىنىڭ بىرىنچى كۈنلىرىدە كۈن چىقىپ 45 مىنۇت ئۆتكەندىن كېيىن ئوقۇلىدۇ.

284. سوئال: ناماز ۋاقتىنى بىلەلمىگەن ئادەم قانداق قىلىدۇ؟

جاۋاب: ھاۋانىڭ بۇلۇتلۇق بولىشى ياكى قاراڭغۇ ئۆيدە مەھبۇس بولۇپ قېلىش قاتارلىقلارغا ئوخشاش شارائىتلاردا باشقىلار بىلەن كۆرۈشۈشنىڭ يوللىرى كېسىلگەن، يېنىدا ۋاقتىنى بىلىدىغان بىرەر كىشىنىڭ بولمىغانلىقى، ياكى ۋاقتىنى بەلگىلەيدىغان سائەتنىڭ بولمىغانلىقى ۋە ئەزاننىڭ ئاڭلانماسلىقى سەۋەبىدىن نامازنىڭ ۋاقتىنى بىلەلمىگەن كىشى ئىجتىھاد قىلىدۇ، (يەنى ئۆز قانائىتىگە تايىنىپ ۋاقتىنى بەلگىلەيدۇ). ئەگەر مۇنداق كىشى بىر ئاز سەۋر قىلىپ كۈتۈپ باققاندىمۇ، نامازۋاقتىنى بىلىش ئىمكانىيىتىگە ئېرىشىشتىن پۈتۈنلەي ئۈمىدسىز بولسا، ئۇنىڭ ئۆز ئىجتىھادى بىلەن ۋاقىت بەلگىلەپ ناماز ئوقۇشى ۋاجىپتۇر.

ناماز ئوقۇش مەنئى قىلىنغان ۋاقىتلار

285. سوئال: ناماز ئوقۇش مەنئى قىلىنغان ۋاقىتلار قايسىلار؟

جاۋاب: ناماز ئوقۇش مەنئى قىلىنغان ۋاقىتلار بەش بولۇپ، قانداقلا بىر نامازنى ئوقۇش ئۈچۈن سالاھىيەتلىك بولمىغانلىقى سەۋەبلىك مەنئى قىلىنغان ۋاقىت ئۈچ ۋە نەپلە ناماز ئوقۇشقا مۇناسىپ بولمىغانلىقى سەۋەبلىك مەنئى قىلىنغان ۋاقىت ئىككىدۇر.

(1) قانداقلا بىر نامازنى ئوقۇش ئۈچۈن سالاھىيەتلىك بولمىغانلىقى سەۋەبلىك مەنئى قىلىنغان ۋاقىتلار:

① قۇياش چىقىۋاتقاندا، ئۇ نەيزە بويى كۆتۈرۈلگەنگە قەدەر.

②كۈن قىيام بولغان (يەنى قۇياش ئاسماننىڭ چىپ ئوتتۇرىسىغا كەلگەن) ۋاقىتتىن، كۈن پېتىش تەرەپكە ئېغىلغەنگە قەدەر.

③ قۇياش سارغايغان ۋاقىتتىن، قۇياش پاتقانغا قەدەر.

ئەمما ھازىر قىلىنىپ بولغان جىنازا نامىزىنى، شۇ كۈننىڭ ئەسىر نامىزىنى، تاۋاپنىڭ ئىككى رەكئەت نامىزىنى، تەھىيەتۇل مەسجىد نامىزىنى ئوقۇش ۋە شۇ ۋاقىتتا ئوقۇلغان سەجدە ئايىتىنىڭ تىلاۋەت سەجدىسىنى قىلىش جائىزدۇر.

(2) نەپلە ناماز ئوقۇشقا مۇناسىپ بولمىغانلىقى سەۋەبلىك مەنئى قىلىنغان ۋاقىتلار:

①بامدات نامىزىدىن كېيىن، قۇياش نەيزە بويى كۆتۈرۈلگەنگە قەدەر.

②ئەسىر نامىزىدىن كېيىن، قۇياش پاتقانغا قەدەر.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

بۇ ئىككى ۋاقىتتا قانداقلا بىر نەپلە ناماز ئوقۇش مەنئى قىلىنىدۇ. بىراق ئوقۇسا مەكرۇھلۇق بىلەن ئادا تاپىدۇ.

ئەزان ۋە ئۇنىڭ ئەھكاملىرى

286. سوئال: ئەزان دېگەن نېمە؟

جاۋاب: ئەزان ـ ناماز ۋاقتىنىڭ كىرگەنلىكىنى ئېلان قىلىش دېمەكتۇر.

287. سوئال: ئەزان قايسى نامازلار ئۈچۈن ئوقۇلىدۇ؟

جاۋاب: بەش ۋاخ ناماز بىلەن جۈمە نامىزىنى ئەرلەرنىڭ جامائەت بولۇپ ئوقۇشلىرى ئۈچۈن ئەزان ئوقۇش تەكىتلىك سۈننەتتۇر. ھېيت ۋە جىنازا نامازلىرى ۋە باشقا پەرز بولمىغان نامازلار ئۈچۈن ئەزان ئوقۇشقا ھاجەت يوقتۇر. ئەزان ئوقۇش ئەرلەر ئۈچۈن سۈننەت، ئاياللار ئۈچۈن هارامدۇر. ، مەيلى ئادا (ۋاقتىدا ئوقۇلغان ناماز) بولسۇن، مەيلى قازا (ۋاقتىدا ئوقۇيالماي ۋاقتى چىققاندىن كېيىن ئوقۇلغان ناماز) بولسۇن ، سەپەر ئۈستىدە بولسۇن ياكى ئۆز يۇرتىدا بولسۇن ھەر قانداق شارائىتتا، پەرز نامازلار ئۈچۈن ئەزان ئوقۇش سۈننەتتۇر.

288. سوئال: ئەزاننىڭ تېكىستى قايسى؟

جاۋاب: ئەزاننىڭ تېكىستى تۆۋەندىكىلەر:

اَللّٰهُ أَكْبَرُ اَللّٰهُ أَكْبَرُ ئاللاھۇ ئەكبەر، ئاللاھۇ ئەكبەر.

اَللّٰهُ أَكْبَرُ اَللّٰهُ أَكْبَرُ ئاللاھۇ ئەكبەر، ئاللاھۇ ئەكبەر.

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ ئەشھەدۇ ئەنلائىلاھە ئىللەللاھ.

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ ئەشھەدۇ ئەنلائىلاھە ئىللەللاھ.

أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً رَسُولُ اللهِ ئەشھەدۇ ئەننە مۇھەممەدەن رەسۇلۇللاھ.

أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً رَسُولُ اللهِ ئەشھەدۇئەننە مۇھەممەدەن رەسۇلۇللاھ.

حَيَّ عَلَى الصَّلَاة ھەييە ئەلەسسالاھ.

حَيَّ عَلَى الصَّلَاة ھەييە ئەلەسسالاھ.

حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ ھەييە ئەلەلفەلاھ.

حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ ھەييە ئەلەلفەلاھ.

اَللّٰهُ أَكْبَرُ اَللّٰهُ أَكْبَرُ ئاللاھۇ ئەكبەر، ئاللاھۇ ئەكبەر.

لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ لائىلاھە ئىللەللاھ.

يۇقىرىقىلار بامدات نامىزىدىن باشقا پۈتۈن پەرز نامازلارنىڭ ۋاقىتلىرى ئۈچۈن ئوقۇلىدىغان ئەزاننىڭ تېكىستى. ئەمما بامدات نامىزىنىڭ ۋاقتى ئۈچۈن ﴿ **حَيَّ عَلَى الْفَلاَحِ** ﴾ يەنى(ناماز ئارقىلىق نىجات تېپىشقا ئالدىراڭلار) دېگەن جۈملىدىن كېيىن ۋە ئاخىرقى ﴿**اَللهُ أَكْبَرُ**﴾ يەنى (ئاللاھ ھەممىدىن چوڭدۇر) دېگەن جۈملىدىن ئاۋۋال ﴿**اَلصَّلاَةُ خَيْرٌ مِنَ النَّوْمِ، اَلصَّلاَةُ خَيْرٌ مِنَ النَّوْمِ**﴾ يەنى (ناماز ئۇيقۇدىن ياخشى) دېگەن جۈملىلەر ئوقۇلىدۇ.

ئەزان ئوقۇشنىڭ شەرتلىرى

289. سوئال: ئەزان ئوقۇشنىڭ شەرتلىرى قايسىلار؟

جاۋاب: ئەزاننىڭ شەرتلىرى تۆۋەندىكىچە:

(1) ناماز ۋاقتىنىڭ كىرىشى.

(2) ئەزاننىڭ ئەرەب تىلىدا ئوقۇلۇشى.

(3) ئەزاننىڭ ئۈنلۈك ئوقۇلىشى.

(4) ئەزان تېكىستلىرىنىڭ ھەممىسى بىر مۇئەززىن تەرىپىدىن ئوقۇلۇشى.

(5) مۇئەززىننىڭ مۇسۇلمان، ئەر، ئاقىل، بالىغ بولۇشى.

(6) ئەزاندا ئوقۇلىدىغان تېكىستلەرنىڭ تەرتىپلىرىگە رىئايە قىلىش ۋە ئارقا ـ ئارقىدىن ئوقۇش.

290. سوئال: ئەزان ئوقۇلىۋاتقاندا نېمە قىلىش كېرەك؟

جاۋاب: ئەزاننى ئاڭلىغان كىشىنىڭ مۇئەززىننىڭ ئېيتقانلىرىنى قايتىلىشى يەنى مۇئەززىن ئېيتقان ئەزان تېكىستىنىڭ ھەممىسىنى مۇئەززىن ئوقۇغانغا ئوخشاش شەكىلدە قايتىلاپ ئوقۇشى، پەقەت ﴿ **حَيَّ عَلَى الصَّلاَة ، حَيَّ عَلَى الْفَلاَحِ** ﴾ دېگەندە، ﴿ **لاَحَوْلَ وَلاَقُوَّةَ الاَّ بِاللهِ** ﴾ يەنى (ئاللاھنىڭ ياردىمى بولمىسا قولىمىز ھېچ ئىش كەلمەيدۇ)، دەپ ئىككى قېتىم قايتىلىشى مۇستەھەپتۇر.

291. سوئال: ئەزاندىن كېيىن قايسى دۇئا ئوقۇلىدۇ؟

جاۋاب: ﴿**اَللَّهُمَّ رَبَّ هٰذِه الدَّعْوَةِ التَّامَّة وَالصَّلاَةِ الْقَائمَة آت مُحَمَّداً الْوَسِيْلَةَ وَالْفَضِيْلَةَ، وَابْعَثْهُ مَقَاماً مَحْمُوداً الَّذِي وَعَدْتَهُ** ﴾ تەرجىمىسى: «ئى مۇشۇ ئۇلۇغ چاقىرىقنىڭ ۋە ئوقۇلىدىغان نامازنىڭ ئىگىسى ئاللاھ! پەيغەمبىرىمىز ھەزرىتى مۇھەممەد

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

ئەلەيھىسسالامغا شاپائەت قىلىش پەزلىنى بەرگىن ۋە ئۇنى سەن ۋەدە قىلغان ئالىي ماقامغا ئېرىشتۈرگىن.»[1]

تەكبىر ۋە ئۇنىڭ ئەھكاملىرى

292. سوئال: تەكبىر دېگەن نېمە؟

جاۋاب: تەكبىر ـ ئەزاندىن كېيىن، پەرز نامازلارنى ئوقۇش ئالدىدا، نامازنىڭ باشلىنىدىغانلىقىنى ئېلان قىلغان ھالدا ئاللاھ تائالانى ئۇلۇغلاش دېمەكتۇر.

293. سوئال: تەكبىرنىڭ ھۆكمى نېمە؟

جاۋاب: تەكبىرنىڭ ھۆكمى ئەزاننىڭ ھۆكمىگە ئوخشاشتۇر. يەنى پەرز نامازلار ئۈچۈن، مەيلى ئادا بولسۇن، مەيلى قازا بولسۇن، مەيلى يول ئۈستىدە بولسۇن، مەيلى ئۆز يۇرتىدا بولسۇن پۈتۈن ھاللاردا ئەرلەرنىڭ تەكبىر ئوقۇشى سۈننەتتۇر. تەكبىرنىڭ ئەزانغا ئوخشىمايدىغان تەرەپلىرى تۆۋەندىكىچە:

(1) ئەزان پەرز نامازلارنى جامائەت بىلەن ئادا قىلىش ئۈچۈن ئوقۇلىدۇ. تەكبىر بولسا، جامائەت بىلەن ئوقۇلسۇن ياكى يالغۇز ئوقۇلسۇن پۈتۈن پەرز نامازلار ئۈچۈن ئوقۇلىدۇ.

(2) تەكبىر، ئۇنىڭ ھەرپلىرى بىلىنىدىغان رەۋىشتە تېز ئوقۇلىدۇ. تەكبىر ئېيتقان كىشى ئىككى سۆزنى بىرلا نەپەس بىلەن بىرلەشتۈرگەن ھالدا، كېيىنكى سۆزنى بىر ئاۋاز بىلەن ئوقۇيدۇ.

(3) تەكبىرنى، ئەزاننىڭ ئەكسىچە، مۇناردا ۋە مۇنارىغا ئوخشاش ئېگىز جايدا ياكى مېكروفوندا ئوقۇش شەرت ئەمەس.

294. سوئال: تەكبىرنىڭ شەرتلىرى قايسىلار؟

جاۋاب: تەكبىرنىڭ شەرتلىرى ئەزاننىڭ شەرتلىرىنىڭ ئەينىسىدۇر.

295. سوئال: تەكبىرنىڭ تېكستى قايسى ؟

جاۋاب: تەكبىرنىڭ تېكستى تۆۋەندىكىدەك بولىدۇ:

اَللّٰهُ أَكْبَرُ اَللّٰهُ أَكْبَرُ ئاللاھۇ ئەكبەر، ئاللاھۇ ئەكبەر.

اَللّٰهُ أَكْبَرُ اَللّٰهُ أَكْبَرُ ئاللاھۇ ئەكبەر، ئاللاھۇ ئەكبەر.

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللّٰهُ ئەشھەدۇ ئەنلائىلاھە ئىللەللاھ.

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللّٰهُ ئەشھەدۇ ئەنلائىلاھە ئىللەللاھ.

(1) بۇخارىي رىۋايىتى

أَشْهَدُ أَنَّ مُحمَّداً رَسُولُ اللهِ ئەشھەدۇ ئەننە مۇھەممەدەن رەسۇلۇللاھ.

أَشْهَدُ أَنَّ مُحمَّداً رَسُولُ اللهِ ئەشھەدۇئەننە مۇھەممەدەن رەسۇلۇللاھ.

حَيَّ عَلىَ الصَّلاَة ھەييە ئەلەسسالاھ.

حَيَّ عَلىَ الصَّلاَة ھەييە ئەلەسسالاھ.

حَيَّ عَلىَ الْفَلاَحِ ھەييە ئەلەلفەلاھ.

حَيَّ عَلىَ الْفَلاَحِ ھەييە ئەلەلفەلاھ.

قَدْ قَامَتْ الصَّلاَةُ قەد قامەتىسسالاھ،

قَدْ قَامَتْ الصَّلاَةُ قەد قامەتىسسالاھ،

اَللهُ أَكْبَرُ اَللهُ أَكْبَرُ ئالىلاھۇ ئەكبەر، ئالىلاھۇ ئەكبەر.

لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ لائىلاھە ئىللەللاھ.

ئەۋرەت ۋە ئۇنىڭ چەك-چېگرىسى

296. سوئال: ئەۋرەت دېگەن نېمە؟

جاۋاب: ئەۋرەت - ئىنسانىنىڭ ئېچىلىپ قالسا ئەيىب بولىدىغان ۋە ئۇنىڭغا قاراشتىن ھايا قىلىنىدىغان ئورگانلىرى دېمەكتۇر. ناماز ئوقۇغاندا، ئەۋرەت ئەزالىرىنى يۆگەش نامازنىڭ قوبۇل بولۇشىنىڭ شەرتلىرىدىن بىرىدۇر.

297. سوئال: ئەرلەرنىڭ ئەۋرەت ئەزالىرى قايسىلار؟

جاۋاب: ئەرلەرنىڭ ئەۋرەت ئەزالىرى - كىندىكىنىڭ ئاستىدىن تىزىنىڭ ئاستىغا قەدەر. بۇنىڭغا بىنائەن، ئەرلەر نامازغا تۇرغىنىدا ئەۋرەت ئەزالىرىنىڭ ھەر بىرىدىن تۆتتىنىڭ بىرىگە يەتكىچىلىك ئەزاسى ئوچۇق قالسا، ئۇنىڭ نامىزى ئادا تاپمايدۇ.

298. سوئال: ئاياللارنىڭ ئەۋرەت جايلىرى قايسىلار؟

جاۋاب: ئاياللارنىڭ ئەۋرەت جايلىرى - ئۇلارنىڭ يۈزى، ئىككى قولى ۋە ئىككى پۇتىدىن باشقا پۈتۈن بەدىنىدۇر.

ئەر - ئايال ھەر قانداق كىشىنىڭ ئەۋرەت جايلىرىنى نا مەھرەم كىشىلەر ئالدىدا يېپىپ يۇرۇشى نامازنىڭ سىرتىدىكى پۈتۈن ۋاقىتلاردا پەرزدۇر. نامازدا بولسا، نامازنىڭ دۇرۇس بولۇشىنىڭ شەرتىدۇر. يۇقىرىدا بايان قىلىنغان ئەۋرەت جايلارنى ئېچىش مەنئى قىلىنغىنىدەك، باشقىلارنىڭ ئەۋرەت جايلىرىغا قاراشمۇ قەتئىي چەكلىنىدۇ.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

299. سوئال: بالاغەتكە يەتمىگەن سەبى باللارنىڭ ئەۋرەت جايلىرى قايسلار؟
جاۋاب: تۆت ياشقا تولمىغان باللارنىڭ ئەۋرەت سانىلىدىغان جايلىرى يوق يەنى ئۇلارنىڭ پۈتۈن بەدىنىگە قاراشقا بولىدۇ. ئۇلار تۆت ياشتىن ئاشقاندىن كېيىن، ئۇلارنىڭ ئالدى ۋە كەينى تەرىپى ئەۋرەتتۇر. ئۇلار ئون ياشتىن ئاشقاندىن كېيىن، ئۇلارنىڭ ئەۋرەت بولىدىغان جايلىرى چوڭ ئەرلەرنىڭ ئەۋرەت جايلىرىغا ئوخشاشتۇر يەنى كىندىكى بىلەن تىزىنىڭ ئارىسىدۇر. ئوغۇل - قىزلار بۇ ھۆكۈمدە ئوخشاش.

قىبلە توغرۇلۇق مەسىلىلەر

300. سوئال: قىبلىگە يۈز كەلتۈرۈش دېگەن نېمە؟
جاۋاب: قىبلىگە يۈز كەلتۈرۈش ـ نامازدا يۈزىنى ۋە پۈتۈن ۋۇجۇدىنى مەسجىدى ھەرەمدىكى كەبە تەرەپكە قارىتىپ تۇرۇش دېگەنلىكتۇر.
301. سوئال: قىبلىگە قاراشقا ئىمكانىيەت بولمىسا قانداق قىلىش كېرەك؟
جاۋاب: كېسەللىك، ئۇرۇش مەيدانىدا بولغانلىق، دۈشمەندىن ئېھتىيات قىلغانلىق، قاتناش قوراللىرىنىڭ ئۈستىدە بولغانلىق سەۋەبلەردىن قىبلىگە قاراپ ناماز ئوقۇشقا ئىمكانىيەت بولمىغان شارائىتلاردا، پىيادە بولسۇن ياكى قاتناش قوراللىرىدا بولسۇن، شۇ ۋاقىتتىكى شارائىتقا قاراپ، ئىمكان قەدەر قىبلىگە، قىبلىگە يۈزلىنىشكە ئىمكانىيەت بولمىسا قايسىبىر تەرەپكە قاراپ ناماز ئوقۇسا بولۇۋېرىدۇ.(1)
302. سوئال: قىبلىنى تاپالمىغان چاغدا قانداق قىلىش كېرەك؟
جاۋاب: سەپەر ئۈستىدە قاراڭغۇلۇق ياكى ھاۋانىڭ بۇلۇتلۇق بولغانلىقى سەۋەبى بىلەن قىبلە تەرىپىنى بىلەلمىگەن كىشى قىبلىنى سوراپ بىلىشكە ئادەم تاپالمىغان ياكى كومپاسقا ئوخشاش تەرەپلەرنى كۆرسەتكۈچ سايمانلىرىمۇ بولمىغان شارائىتتا، قىبلىنى ئىپىش ئۈچۈن ئىزدىنىپ ئۆز قانائىتىگە كۆرە قىبلە تەرەپنى بەلگىلەپ ناماز ئوقۇيدۇ. ئۇنىڭ بۇ ۋاقىتتىكى نامىزى دۇرۇس بولىدۇ.

قىبلىگە يۈز كەلتۈرۈشنىڭ ئەدەپلىرى

303. سوئال: قىبلىگە يۈز كەلتۈرۈشنىڭ ئەدەپلىرى قايسى؟
جاۋاب: ناماز ئوقۇغاندا، كۆكسىنى ۋە يۈزىنى قىبلە تەرەپكە قاراتقان كىشى، ئەلۋەتتە قەلبىنىمۇ، دۇنياۋى غەرەزلەردىن، نەپسى ھەۋەسلەردىن ئازات قىلغان ھالدا، ئاللاھ تائالانىڭ ھۇزۇرىغا يۈزلەندۈرۈشى ۋە ئەقلىنى، پىكرىنى، شۇنداقلا پۈتۈن

---

(1) نور الإيضاح ونجاة الأرواح 17 - بەت

ۋۇجـۇدىنى ئـۆزى مۇناجـات قىلمـاقچى بولغـان ئىگـسى ئـاللاھ تائالاغـا بېغىشلىـشى قىبلىگە يۈز كەلتۈرۈشنىڭ ئەدەپلىرىدىندۇر.

304. سوئال: نامازدا نېمە ئۈچۈن كەبە تەرەپكە يۈز كەلتۈرۈش كېرەك؟

جاۋاب: نامازدا كەبە تەرەپكە يـۈز كەلتـۈرۈش ۋە ھەج، ئـۆمرە ئـادا قىلغانـدا، كەبىنىـڭ ئەتراپىنى ئايلىنىـپ تـاۋاپ قىلىـشتىكى مەقـسەت كەبىـگە چوقۇنـۇش يۈزىـسىدىن ئەمەس، بەلكـى ئـاللاھ تائالانـىڭ ﴿(نامـازدا) يـۈزۈڭنى مەسـجىدى ھەرەم تەرەپـكە قىلغىـن﴾[1] دەپ بۇيرىغان ئەمرىگە بىنائەن، ئاللاھقا ئىبادەت قىلىش يۈزىـسىدىن كەبە تەرەپكە قـارايمىز ۋە ھەج، ئـۆمرىنى كەبىنىـڭ ئەتراپىنـى تـاۋاپ قىلىـش بىـلەن قىلىمـىز. ئىبـادەت پەقەت ئـاللاھقىلا قىلىنىـدۇ. شـۇڭا ئـاللاھ تائـالا بەزى كىـشىلەرنىڭ بـۇ ئەمرنـى خاتـا چۈشىـنىپ قالماسـلىقى ئۈچـۈن:﴿ ئـۇلار بـۇ ئـۆي (يەنـى بەيتـۇللا)نىـڭ پەرۋەردىگارىغـا ئىبـادەت قىلسۇن﴾[2] دېگەنگە ئوخشىغان ئايەتلەرنى چۈشۈرگەن.

نىيەت توغرۇلۇق مەسىلىلەر

305. سوئال: نىيەت دېگەن نېمە؟

جـاۋاب: نـيەت ـ قەلبتىكـى مەقـسەت دېمەكتـۇر. نامازنىـڭ نىيىتـى — ئـاللاھ رازىلىقى ئۈچـۈن نامـاز ئوقۇشـنى كـۆڭـۈلگە پۈتـۈش دېگەنلىـك بولـۇپ، نىيەتنىـڭ ئـورنى قەلـب بولغاچقـا، نامـاز ئوقۇمـاقچى بولغـان كىـشىنىڭ قايـسى نامـازنى ئوقۇمـاقچى بولغانلىقىنى كـۆڭلىگە پۈتۈشـى شـەرتتۇر. نىيەتنـى تىـل بىـلەن سـۆزلەش شـەرت ئەمەس. ئەمما تىل بىلەنمۇ سۆزلىسە بولىۋېرىدۇ.

306. سوئال: نىيەتنىڭ ۋاقتى قاچان؟

جـاۋاب: نامـازدىكى نىيەتنىـڭ ۋاقتـى ـ نامازغـا باشـلاش تەكبىرىنـى ئالغـان ۋاقىتتـۇر. نىيەتنـى نـيەت بىـلەن تەكبىرنىـڭ ئارىـسىنى ئايرىۋېتىـدىغان ئـىش يـۈز بەرمەسـلىك شەرتى بىلەن تەكبىرنىڭ ئالدىدا قىلسىمۇ بولىدۇ.

307. سوئال: نىيەت قىلىش ئۇسۇلى قانداق؟

جاۋاب: ئوقۇماقچى بولغـان نامـاز پەرز يـاكى ۋاجىـب بولـۇپ، ئـۆزى يـالغۇز يـاكى ئىمـام بولـۇپ ئوقۇمـاقچى بولـسا، ئوقۇمـاقچى بولغـان نامىزىنىـڭ پەرز يـاكى ۋاجىـب ئىكەنلىـك تـۈرىنى نىيەتـتە(كۆڭلىـدە) تەيىنلىـشى كېـرەك. ئەممـا سـۈننەت، نەپـلە، تەراۋىـھ ۋە باشـقا نامازلارغـا ئـۇ نامازلارنىـڭ قايـسى نامـاز ۋە قـانچە رەكـئەت ئىكەنلىكىنـى نىيەتـتە

---

(1) بەقەرە سۈرىسى 144ـ ئايەت

(2) قۇرەيش سۈرىسى 3ـ ئايەت

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى

تەيىنلىمەستىن، پەقەت «ئاللاھ ئۈچۈن ناماز ئوقۇشنى نىيەت قىلدىم» دەپ مۇتلەق نامازغا نىيەت قىلىش يېتەرلىكتۇر.

بەش ۋاخ نامازنىڭ رەكئەتلىرى

308. سوئال: رەكئەت دېگەن نېمە؟

جاۋاب: رەكئەت — نامازغا باشلاپ، قىيام، قىرائەت، رۇكۇ ۋە ئىككى سەجدىنى تاماملىغۇچىلىك بولغان ھەرىكەتلەرنىڭ ھەممىسى رەكئەت دېيىلىدۇ.

309. سوئال: بامدات نامىزى قانچە رەكئەت ۋە تەرتىبى قانداق؟

جاۋاب: بامدات نامىزى 2 رەكئەت سۈننەت، 2 رەكئەت پەرز بولۇپ، ھەممىسى 4 رەكئەتتۇر. ئاۋۋال ئىككى رەكئەت سۈننەت، كېيىن ئىككى رەكئەت پەرز ئوقۇلىدۇ.

310. سوئال: پېشىن نامىزى قانچە رەكئەت ۋە تەرتىبى قانداق؟

جاۋاب: پېشىن نامىزى 4 رەكئەت ئالدىنقى سۈننەت، 4 رەكئەت پەرز ۋە 2 رەكئەت كېيىنكى سۈننەت بولۇپ، جەمى 10 رەكئەتتۇر. ئاۋۋال تۆت رەكئەت سۈننەت، كېيىن تۆت رەكئەت پەرز، ئەڭ ئاخىرىدا ئىككى رەكئەت سۈننەت ئوقۇلىدۇ.

311. سوئال: ئەسىر نامىزى قانچە رەكئەت ۋە تەرتىبى قانداق؟

جاۋاب: ئەسىر نامىزى ئالدىدا 4 رەكئەت تەكىتسىز سۈننەت، ئاندىن 4 رەكئەت پەرز بولۇپ، جەمى 8 رەكئەتتۇر. ئاۋۋال تۆت رەكئەت تەكىتسىز سۈننەت، كېيىن تۆت رەكئەت پەرز ئوقۇلىدۇ. (تەكىتسىز سۈننەت ـ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بەزىدە قىلغان ۋە بەزىدە قىلمىغان ئىشلار دېگەنلىكتۇر)

312. سوئال: شام نامىزى قانچە رەكئەت ۋە تەرتىبى قانداق؟

جاۋاب: شام نامىزى 3 رەكئەت پەرز، 2 رەكئەت سۈننەت بولۇپ، جەمى 5 رەكئەتتۇر. ئاۋۋال ئۈچ رەكئەت پەرز، كېيىن ئىككى رەكئەت سۈننەت ئوقۇلىدۇ.

313. سوئال: خۇپتەن نامىزى قانچە رەكئەت ۋە تەرتىبى قانداق؟

جاۋاب: خۇپتەن نامىزى 4 رەكئەت تەكىتسىز سۈننەت، 4 رەكئەت پەرز ۋە 2 رەكئەت سۈننەتتۇر. ئاۋۋال تۆت رەكئەت تەكىتسىز سۈننەت، ئاندىن تۆت رەكئەت پەرز، كېيىن ئىككى رەكئەت سۈننەت ئوقۇلىدۇ.

314. سوئال: ۋىتىر نامىزى قانچە رەكئەت ۋە قاچان ئوقۇلىدۇ؟

جاۋاب: ۋىتىر نامىزى 3 رەكئەت بولۇپ، خۇپتەن نامىزىدىن كېيىن ياكى ئايرىم ئوقۇلىدۇ. ۋىتىر نامىزى خۇپتەن نامىزىدىن ئايرىم بىر نامازدۇر.

315. سوئال: بەش ۋاخ نامازلارنىڭ پەرزلىرىنىلا ئوقۇش كۇپايە قىلامدۇ؟

جاۋاب: ئاللاھ تائالا بۇيرىغان بەش ۋاخ ناماز ئۇلارنىڭ پەرزلىرىدۇر. بۇ پەرزلەرنى بارلىق شەرتلىرىگە ۋە جىمى قائىدە - تەرتىپلىرىگە تولۇق رىئايە قىلغان ھالدا، كامىل ئادا قىلغان كىشى ئىسلام دىنىدا بۇيرۇلغان بەش ۋاخ نامازنى ئادا قىلغان بولىدۇ. ئەمما ئىنسان كەمچىلىكلەردىن، خاتالىقلاردىن ۋە نۇقسانلاردىن خالىي بولالمايدۇ. بۇ سەۋەبتىن ھېچكىم نامازلىرىنى ئاللاھ تائالا تەلەب قىلغان رەۋىشتە تولۇق ئادا قىلدىم دەپ ئېيتالمايدۇ. شۇڭا بەش ۋاخ نامازنى سۈننەتلىرى بىلەن قوشۇپ ئوقۇشقا زور ئېهتىياجلىقمىز. چۈنكى بەش ۋاخ نامازنىڭ سۈننەتلىرى پەرزلەردىكى كەمچىلىكلەر ۋە نوقسانلارنى تولۇقلايدۇ ۋە ئايرىم ساۋابقا ئېرىشتۈرىدۇ.

نامازنىڭ ئىچىدىكى ئىشلارغا مۇناسىۋەتلىك ئەھكاملار

نامازنىڭ پەرزلىرى

316. سوئال: نامازنىڭ پەرزلىرى قانچە؟

جاۋاب: نامازنىڭ پەرزلىرى 6 بولۇپ، ئۇلار تۆۋەندىكىلەر:

(1) تەكبىر تەھرىمى (نامازنى باشلاش تەكبىرى)

(2) قىيام (نامازدا ئۆرە تۇرۇش.)

(3) قىرائەت (نامازدا قۇرئان سۈرىلىرىدىن ئوقۇش)

(4) رۇكۇ (قولنى تىزغا قويۇپ يەرگە ئېگىلىش)

(5) سەجدە (نامازدا پېشانىنى يەرگە قويۇش)

(6) قەئدە ئاخىر(نامازنىڭ ئاخىرىدىكى ئولتۇرۇش)

317. سوئال: تەكبىر تەھرىمى قانداق ئېيتىلىدۇ؟

جاۋاب: تەكبىر تەھرىمى - «اللّٰه اَكْبَرُ» (ئاللاھۇ ئەكبەر) دەپ ئەرەب تىلى بىلەن ئېيتىلىدۇ. ئۆزى يالغۇز ناماز ئوقۇماقچى بولغان ئادەمنىڭ تەكبىرنى ئۆزى ئىشتكۈچىلىك ئاۋازدا ئېيتىشى يېتەرلىكتۇر. ئەمما ئىمام بولغان كىشىنىڭ جامائەت ئىشتكۈچىلىك ئۈنلۈك ئاۋازدا ئېيتىشى كېرەك.

318. سوئال: قانداق نامازلارنى ئۆرە تۇرۇپ ئوقۇش شەرت؟

جاۋاب: ھەر قانداق پەرز ياكى ۋاجىب نامازلارنى، سۈننەت نامازلاردىن بامداتنىڭ سۈننىتىنى (ئالاھىدە مۇھىم سۈننەت بولغانلىقى ئۈچۈن) ئۆرە تۇرۇپ ئوقۇش پەرزدۇر. سۈننەت ۋە نەپلە نامازلارنى ئۆرە تۇرۇپ ئوقۇش پەرز ئەمەس. ئۆرە تۇرۇشقا ماجالى

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

يېتىدىغان تۇرۇپمۇ بۇ نامازلارنى ئولتۇرۇپ ئوقۇشقا بولىدۇ. بىراق ساۋابى كەمرەك بولىدۇ. شۇڭا تېنى ساق كىشى ئۇچۇن ئۆرە تۇرۇپ ئوقۇش ئەۋزەل.

319. سوئال: نامازدا قۇرئاندىن قانچىلىك ئوقۇش پەرز؟

جاۋاب: ھەرقانداق سۈننەت، نەپلە، ۋاجىب نامازلارنىڭ پۈتۈن رەكئەتلىرىدە، ئىككى رەكئەتلىك پەرز نامازلارنىڭ ھەممە رەكئىتىدە ۋە ئىككى رەكئەتتىن كۆپ پەرز نامازلارنىڭ ئالدىنقى ئىككى رەكئىتىدە پەرزدۇر. ناماز ئوقۇغۇچى مەيلى ئىمام بولسۇن ياكى ئۆزى يالغۇز ناماز ئوقۇسۇن يۇقىرىقى نامازلارنىڭ پۈتۈن رەكئەتلىرىدە قۇرئاندىن خالىغان سۈرە ياكى ئايەتلەرنى ئوقۇش ئوخشاشلا پەرزدۇر. ئەمما پۈتۈن نامازلارنىڭ ھەر رەكئەتتە فاتىھە سۈرىسىنى ئوقۇش ۋاجىبتۇر.

قىرائەتنىڭ ئەڭ ئاز مىقدارى، قىسقا ئايەتلەردىن ئۈچ ئايەت ياكى ئۇزۇن ئايەتلەردىن ئۈچ ئايەتكە تەڭ كېلىدىغان بىر ئايەت ئوقۇشتۇر. بۇنىڭدىن ئاز قۇرئان ئوقۇغان كىشىنىڭ نامىزى قوبۇل بولمايدۇ. كۆپ ئوقۇشنىڭ چېكى يوقتۇر.

320. سوئال: رۇكۇ قانداق قىلىنىدۇ؟

جاۋاب: رۇكۇ - باش بىلەن دۈمبىنى قوللار تىزلارغا ئازادە يەتكىچىلىك ئېگىش دېگەنلىك بولۇپ، رۇكۇدا بويۇن بىلەن دۈمبە تەكشى ھالدا باراۋەر بولۇشى شەرتتۇر. ئىككى قولنىڭ بارماقلىرى ئېچىلغان ھالدا تىزلارنى تۇتۇپ تۇرىدۇ. رۇكۇدا ئەرلەر جەينەكلىرىنى قورسىقىغا تەككۈزمەيدۇ. ئەمما ئاياللار جەينەكلىرىنى قورسىقىغا چاپلاپ تۇرىدۇ.

321. سوئال: سەجدە قانداق قىلىنىدۇ؟

جاۋاب: سەجدە - پېشانە، بۇرۇن، ئىككى قول، ئىككى تىز ۋە ئىككى پۇتتىن ئىبارەت يەتتە ئەزانى يەرگە تەكشى قويۇش بىلەن قىلىنىدۇ.

322. سوئال: نامازنىڭ ئاخىرىدىكى ئولتۇرۇشنىڭ مىقدارى قانچىلىك؟

جاۋاب: نامازنىڭ ئاخىرىدىكى ئولتۇرۇشنىڭ پەرز بولغان مىقدارى «ئەتتەھىياتۇ»نى ئوقۇپ بولغىچىلىك ۋاقىتتۇر. ئۇنىڭدىن ئارتۇقى سۈننەت. ئەمما «ئەتتەھىياتۇ»نى ئوقۇش ۋاجىبتۇر.

نامازنىڭ ۋاجىبلىرى

323. سوئال: نامازنىڭ ۋاجىبلىرى قايسىلار؟

جاۋاب: نامازنىڭ ۋاجىبلىرى تۆۋەندىكىلەر:

(1) نامازنى باشلىغاندا «اللهُ أَكْبَرْ (ئاللاھۇ ئەكبەر)» دېگەن تەكبىرنى ئېيتىش.

(2) پەرز نامازلارنىڭ 3 - ۋە 4 - رەكئەتلىرىدىن باشقا پۈتۈن نامازلاردا، فاتىھە سۈرىسىدىن كېيىن، بىر سۈرە ئوقۇش ياكى ئاز دېگەندە ئۈچ ئايەت ئوقۇش.

(3) سەجدىدە، بۇرۇن بىلەن پېشانىنى باراۋەر يەرگە تەككۈزۈش.

(4) ئىككى سەجدىنى ئارقا - ئارقىدىن قىلىش.

(5) ئىككى رەكئەتتىن كۆپ نامازلارنىڭ ئىككىنچى رەكئىتىدىن كېيىن ئولتۇرۇش.

(6) ئىككى رەكئەتتىن كۆپ نامازلارنىڭ ئىككىنچى رەكئىتىدىن كېيىنكى ئولتۇرۇشىدا «ئەتتەھىياتۇ» نى ئوقۇپ بولۇپلا كېچىكمەستىن ئۈچىنچى رەكئەتكە تۇرۇش.

(7) نامازدىكى پائالىيەتلەرنىڭ تەرتىبلىرىگە رىئايە قىلىش ۋە ھەر بىر پائالىيەتنى ئالدىرىماستىن قىلىش.

(8) ئىككى رەكئەتتىن كۆپ نامازلارنىڭ ئىككىنچى رەكئىتىدىن كېيىنكى ئولتۇرۇشتا ۋە نامازنىڭ ئاخىرقى ئولتۇرۇشىدا «ئەتتەھىياتۇ» نى ئوقۇش.

(9) ۋىتىر نامىزىدا قۇنۇت دۇئاسىنى ئوقۇش ئالدىدا تەكبىر ئېيتىش ۋە قۇنۇت دۇئاسىنى ئوقۇش.

(10) نامازنىڭ ئەڭ ئاخىرىدا، ئىككى تەرەپكە سالام بېرىش.

(11) جامائەت بىلەن ئوقۇلىدىغان نامازلاردىن: بامدات، جۈمە، ھېيت، تەراۋىھ، ۋە ۋىتىر نامازلىرىنىڭ ھەر بىر رەكئىتىدە؛ شام، خۇپتەن نامازلىرىنىڭ ئاۋۋالقى ئىككى رەكئىتىدە، مەيلى ۋاقتىدا ئوقۇلغان ناماز بولسۇن، مەيلى قازا ناماز بولسۇن ئىمامنىڭ قىرائەتنى(فاتىھە ۋە ئۇنىڭدىن كېيىن ئوقۇلىدىغان سۈرىنى) ئاشكارا، ئاۋازلىق ئوقۇشى.

(12)جامائەت بىلەن ئوقۇلىدىغان نامازلاردىن پېشىن بىلەن ئەسىر نامازلىرىدا ئىمامنىڭ قىرائەتنى مەخپىي ئوقۇشى.

(13) قىرائەتتە فاتىھە سۈرىسىنى باشقا سۈرىدىن ئاۋۋال ئوقۇش.

(14) ئۆزى يالغۇز ناماز ئوقۇغان كىشىنىڭ قىرائەتنى مەخپىي ئوقۇلىدىغان پېشىن، ئەسىر، ۋىتىر، بەش ۋاخ نامازنىڭ سۈننەتلىرى ۋە نەپلە نامازلاردا قىرائەتنى مەخپىي ئوقۇشى، ئەمما بامداتنىڭ پەرزى، شام ۋە خۇپتەننىڭ پەرزلىرىگە ئوخشاش قىرائەتنى ئاشكارا ئوقۇلىدىغان نامازلاردا — مەيلى ئۇ ۋاقتىدا ئوقۇلغان ناماز بولسۇن، مەيلى قازا ناماز بولسۇن - قىرائەتنى مەخپىي ئوقۇش ياكى ئاشكارا ئوقۇش ئىختىيارى بويىچە ئىش كۆرۈشى. (ئەمما ئاشكارا ئوقۇش ئەۋزەلدۇر).

(15) سەجدە سەھۋى قىلىش سەۋەبلىرى تېپىلغاندا سەجدە سەھۋى قىلىش.

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تورى

(16) جامائەت بىلەن ئوقۇلىدىغان نامازلاردا جامائەتنىڭ ئىمامنىڭ قىرائىتىنى جىم تۇرۇپ ئاڭلىشى.
(17) ھېيت نامازلىرىنىڭ ئارتۇق تەكبىرلىرىنى ئېيتىش.

نامازنىڭ سۈننەتلىرى

324. سوئال: نامازنىڭ سۈننەتلىرى قايسىلار؟
جاۋاب: نامازنىڭ سۈننەتلىرى تۆۋەندىكىچە:
(1) نامازغا باشلىغاندا، ۋىتىر نامىزىنىڭ قۇنۇتىنى ئوقۇشقا باشلىغاندا ۋە ھېيت نامازلىرىنىڭ تەكبىرلىرىنى ئېيتقاندا، ئەرلەرنىڭ قوللىرىنى قولاقلىرىنىڭ يۇمشىقىغا قەدەر، ئاياللارنىڭ قوللىرىنى ئىككى مۈرىسىنىڭ باراۋىرىدە كۆتۈرۈشى.
(2) ھەر نامازنىڭ بىرىنچى رەكئىتىنىڭ باشلىنىشىدا مەخپىي ھالدا، سانا (**سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ** - سۇبھانەكەللاھۇممە...)نى ئوقۇش.
(3) فاتىھە سۈرىسىدىن ئاۋۋال ﴿ **أعُوذ بِاللهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيْمِ** ﴾ (ئەئۇزۇ بىللاھى مىنەششەيتانىر رەجىيم) ۋە ﴿ **بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ** ﴾ بىلەن (بىسمىللاھىررەھمانىر رەھىيم) نى دەيمىز.
(4) فاتىھە سۈرىسىنى ئوقۇپ بولغاندىن كېيىن، مەخپىي ياكى ئاشكارا «ئامىين» دېيىش.
(5) قىيامدا(ئۆرە) تۇرغاندا ئەرلەرنىڭ ئوڭ قولىنى سول قولىنىڭ ئۈستىدە قويۇپ كىندىكىنىڭ ئاستىدا تۇتۇشى، ئاياللار قوللىرىنى كۆكسىدە تۇتۇشى.
(6) نامازدا ئۆرە تۇرغاندا، ئىككى پۇتىنىڭ ئارىلىقىنى ئەڭ ئاز دېگەندە تۆت بارماق ئازادە سىغقۇدەك ئوچۇق تۇتۇش.
(7) رۇكۇدىن تۇرغاندا، « **سَمِعَ اللهُ لِمَنْ حَمِدَهُ** »(سەمىئەللاھۇلىمەن ھەمىدەھ)» ۋە « **رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ** » (رەببەنا ۋەلەكەلھەمدۇ)» دېيىش.
(8) رۇكۇ ۋە سەجدىلەرگە بېرىش، بىرىنچى سەجدىدىن تۇرۇش، ئىككىنچى سەجدىگە بېرىش، يەنە سەجدىدىن تۇرۇش قاتارلىق يۆتكىلىشلەرنىڭ ھەممىسىدە، « **اَللهُ اَكْبَرُ** (ئاللاھۇ ئەكبەر)» دەپ تەكبىر ئېيتىش.
(9) رۇكۇدا«**سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيْمِ**» (سۇبھانە رەببىيەل ئەزىم)»نى، سەجدىدە « **سُبْحَانَ رَبِّيَ الْاَعْلٰى** » (سۇبھانە رەببىيەل ئەلا)»نى ئەڭ ئاز ئۈچ قېتىمدىن دېيىش.

(10) رۇكۇدا قوللارنىڭ بارماقلىرىنى ئاچقان ھالدا تىزلارنى تۇتۇپ،(ئەرلەر بىلىنى تۈز قىلىپ) تۇرۇش.

(11) سەجدىگە بېرىشتا ئاۋۋال تىزلارنى، ئاندىن قوللارنى، ئاندىن پېشانىنى يەرگە قويۇش، سەجدىدىن تۇرۇشتا بۇ تەرتىپنىڭ ئەكسىچە ئىش كۆرۈش.

(12) نامازدىكى ئولتۇرۇشتا، ئەرلەرنىڭ سول پۇتلىرىنى ياتقۇزۇپ ئۈستىگە ئولتۇرغان ۋە ئوڭ پۇتلىرىنىڭ بارماقلىرىنى قىبلىگە قارىتىپ تىكلىگەن، ئاياللارنىڭ سول ۋە ئوڭ پۇتلىرىنى ئوڭ تەرەپكە ياتقۇزۇپ ئۆزى يەرگە ئولتۇرغان ھالدا، قوللىرىنى تىزلىرىنىڭ ئۈستىدە قويۇپ، بارماق ئۇچىنى قىبلىگە قارىتىپ ئولتۇرۇشى.

(13) نامازنىڭ ئەڭ ئاخىرقى ئولتۇرۇشىدا، «ئەتتەھىياتۇ» دىن كېيىن «ئاللاھۇممەسەللى ئەلا، ئاللاھۇممە بارىك ئەلا» دۇرۇدلىرىنى ۋە «رەببەنا» دۇئاسىنى ئوقۇش.

(14) سالام بېرىشتە ئاۋۋال ئوڭ تەرەپكە، ئاندىن سول تەرەپكە باشنى سىلىق چۆرگەن ھالدا: « **اَلسَّلاَمُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ الله** »(ئەسسالامۇ ئەلەيكۇم ۋەرەھمەتۇللاھ)»دېيىش.

(15) تەشەھھۇد ئوقۇغاندا، ئوڭ قولنىڭ كۆرسەتكۈچ بارمىقى بىلەن قىبلىگە ئىشارەت قىلىپ ئولتۇرۇش.

نامازنىڭ ئەدەپلىرى

325. سوئال: نامازنىڭ ئەدەپلىرى قايسىلار؟

جاۋاب: نامازنىڭ ئەدەپلىرى تۆۋەندىكىلەر:

(1) تەكبىر تەھرىمىدە(نامازغا باشلاش تەكبىرىدە)ئىككى قولنى يەڭلەردىن چىقارغان ھالدا، ئەرلەرنىڭ ئىككى قۇلىقىنىڭ يۇمشىقىغا قەدەر، ئاياللارنىڭ ئىككى مۈرىسىنىڭ باراۋىرىدە كۆتۈرۈشى.

(2) نامازدا ئۆرە تۇرغاندا كۆزنى سەجدە قىلىدىغا جايغا، رۇكۇدا پۇتلارنىڭ ئۇچلىرىغا، سەجدىدە بۇرۇننىڭ ئۇچىغا، ئولتۇرغاندا ئىككى تىزنىڭ ئارىسىغا، سالام بەرگەندە مۈرىسىگە قارىتىش.

(3) نامازدا، قەلب ئاللاھقىلا يۈزلىنىپ تۇرۇشى.

(4) نامازدا ئاللاھقا بولغان ئىخلاس ۋە مۇھەببەتنىڭ ئەڭ چېكىگە يېتىشى.

(5) نامازدا ئاللاھ تائالانىڭ رەھمىتىدىن ئۈمىد كۈتكەن، ئازابىدىن قورققان ھالدا تۇرۇش.

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتاب تورى

(6) نامازدا دۇنيالىق ئوي - پىكىر ۋە خىياللاردىن قەتئىي ئايرىلغان هالدا، ئاللاھ تۇيغۇسى بىلەنلا مەشغۇل بولۇش.

ناماز ئوقۇشنىڭ قائىدە ـ تەرتىبلىرى

بامدات نامىزىنىڭ ئوقۇلۇشى

326. سوئال: بامدات نامىزىنىڭ سۈننىتى قانداق ئوقۇلىدۇ؟

جاۋاب: نامازنىڭ شەرتلىرىنى هازىرلاپ بولغاندىن كېيىن، تاهارەت بىلەن پاكىز يەرگە بارىمىز. ئەگەر يەرنىڭ پاكىز بولماسلىق ئېھتىمالى بولسا، جاينامازئىشلىتىمىز. جاينامازنىڭ يۆنىلىشىنى قىبلىگە قارىتىپ سېلىپ، ئۇنىڭ ئۈستىگە كېلىپ، قىبلىگە يۈزلەنگەن هالدا تۈپتۈز ئۆرە تۇرۇپ ئىچىمىزدە «ئاللاھ رازىلىقى ئۈچۈن بامدات نامىزىنىڭ ئىككى رەكئەت سۈننىتىنى ئوقۇشقا نىيەت قىلدىم» دەپ نىيەت قىلىمىز ۋە « **اَللّٰهُ اَكْبَرْ** »(ئاللاھۇ ئەكبەر) دەپ تەكبىر ئېيتىپ ئىككى قولىمىزنى ئىككى قۇلاقنىڭ باراۋىرىدە كۆتۈرىمىز. ئالقانلارنى قىبلىگە قارىتىمىز. (ئاياللار تەكبىردە ئىككى قولىنى ئىككى مۈرىسىگىچە كۆتۈرىدۇ. ئالقانلىرىنى ئەرلەرگە ئوخشاش قىبلىگە قارىتىدۇ).

تەكبىر ئېيتىپ بولغاندىن قوللىرىمىزنى چۈشۈرۈپ كىندىكىمىزنىڭ ئاستىغا قويۇپ قول باغلاپ تۇرىمىز، يەنى ئوڭ قولىمىزنىڭ ئالقىنىنى سول قولىمىزنىڭ ئالقىنىنىڭ دۈمبىسى ئۈستىگە ئېلىپ، ئوڭ قولىمىزنىڭ باش ۋە چىمىلداق بارماقلىرى بىلەن سول قولىمىزنىڭ بېغىشىنى تۇتىمىز. (ئاياللار قىيامدا تۇرغاندا، قوللىرىنى كۆكرەكلىرىنىڭ ئۈستىگە قويۇپ تۇرىدۇ. ئوڭ قولىنى سول قولىنىڭ ئۈستىگە قويىدۇ. كۆزلىرىنى سەجدىگاهقا قارىتىپ، پۇتلىرىنى هەم جۈپلەشتۈرىدۇ، تىزلىرى تىك تۇرىدۇ).

ئەر ۋە ئايال هەرقانداق كىشى قىيامدا تۇرغاندا كۆزلەر سەجدىگاهقا قاراپ تۇرىدۇ، ئوڭ - سولغا ياكى يۇقىرى - تۆۋەنگە قاراشقا بولمايدۇ. شۇنداقلا كۆزلەرنى يۇمۇۋېلىشقىمۇ بولمايدۇ. ئىككى پۇتنىڭ ئارىلىقى تۆت بارماق سىغقۇدەك كەڭلىكتە ئوچۇق قالدۇرۇلىدۇ. تىزلارنى ئەگمەستىن تىك تۇتىمىز، باش گەۋدە ئوڭ - سولغا تەۋرەنمەستىن ساگىلاپ تۇرىدۇ.

تەكبىر ئېيتىپ قول باغلىغاندىن كېيىن، مۇنۇ سانانى ئوقۇيمىز: « **سُبْحَانَكَ اللّٰهُمَّ وَبِحَمْدِكَ وَتَبَارَكَ اسْمُكَ وَتَعَالَى جَدُّكَ وَلاَ اِلَهَ غَيْرُكَ**» (سۇبھانەكەللاھۇممە ۋەبىھەمدىكە ۋە

تەبارەكەسـمۇكە ۋەتەئـالا جەددۇكـە ۋەلا ئىلاھـە غـەيرۇك (سـۇبھانەكەللاھۇممە ۋەبىھەمدىكە ۋە تەبارەكەسمۇكە ۋەتەئەلا جەددۇكە ۋەلا ئىلاھە غەيرۇك»، ئاندىن ﴿أعُوذ بِالله مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيْمِ﴾ (ئەئۇزۇ بىللاھى مىنەششەيتانىر رەجىيم) ۋە ﴿ بِسْمِ اللهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيْمِ﴾ (بىسمىللاھىر رەھمانىر رەھىيم)دەيمىز.

ئاندىن فاتىھە سۈرىسىنى ئوقۇيمىز.

فاتىھە سۈرىسى: ﴿الْحَمْدُ للّه رَبِّ الْعَالَمِينَ • الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ • مَالكِ يَوْمِ الدِّينِ • إِيَّاكَ نَعْبُدُ وإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ • اهدِنَا الصِّرَاطَ المُستَقِيمَ • صِرَاطَ الَّذِينَ أَنعَمتَ عَلَيهِمْ غَيرِ المَغضُوبِ عَلَيهِمْ وَلاَ الضَّالِّينَ﴾ ئوقۇلۇشى:«ئەلھەمدۇ لىللاھى رەببىل ئالەمىين. ئەررەھمانىر رەھىيم. مالىكى يەۋمىددىين. ئىيياكە نەئبۇدۇ ۋە ئىيياكە نەستەئىين. ئىھدىنەس - سىراتەل مۇستەقىيم، سىراتەللەزىينە ئەنئەمتە ئەلەيھىم غەيرىل مەغزۇبى ئەلەيھىم ۋەلەززاللىين»ئامىين!

فاتىھە سۈرىسى ئوقۇلۇپ بولغاندىن كېيىن، يەنە بىر سۈرە ياكى ئاز دېگەندە ئۈچ ئايەت ئوقۇيمىز، مەسىلەن: مائۇن سۈرىسى: ﴿أَرَأَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِالدِّينِ • فَذَلِكَ الَّذِي يَدُعُّ الْيَتِيمَ • وَلَا يَحُضُّ عَلَى طَعَامِ الْمِسْكِينِ • فَوَيْلٌ لِّلْمُصَلِّينَ • الَّذِينَ هُمْ عَن صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ • الَّذِينَ هُمْ يُرَاؤُونَ • وَيَمْنَعُونَ الْمَاعُونَ﴾ئوقۇلۇشى:«ئەرە ئەيتەللەزى يۇكەززىبۇ بىددىين. فەزالىكەللەزى يەدۇئئۇل يەتىيم. ۋەلا يەھۇززۇ ئەلا تەئامىل مىسكىين. فەۋەيلۇن لىلمۇسەللىين. ئەللەزىينە ھۇم ئەن سالاتىھىم ساھۇۇن. ئەللەزىينە ھۇم يۇرائۇۇن. ۋەيەمنەئۇنەل مائۇۇن».

ئۇنىڭدىن كېيىن« اَللهُ اَكْبَرْ» (ئاللاھۇ ئەكبەر) دەپ تەكبىر ئېيتىپ رۇكۇ قىلىمىز. رۇكۇدا ئىككى قولىمىزنىڭ بارماقلىرىنى ئاچقان ھالدا، ئىككى تىزىمىزنى تۇتۇپ باش بىلەن بەل قىسمىنى ئوخشاش تەكشىلىكتە تۈز ئېگىمىز.

ئاياللار بىرىم ئېگىلىدۇ. قوللىرىنى تىزلىرىنىڭ ئۈستىدە تۈز تۇتىدۇ. بارماقلىرىنى ئاچمايدۇ.

رۇكۇدا ئۈچ قېتىم « سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيْم » (سۇبھانە رەببىيەل ئەزىيم) دەيمىز.

رۇكۇدىن تۇرۇشتا« سَمِعَ اللهُ لِمَنْ حَمِدَهُ» (سەمىئەللاھۇلىمەن ھەمىدەھ) دەپ تۇرىمىز. رۇكۇدىن تۇرۇپ ئۆرە بولغاندىن كېيىن، قوللىرىمىزنى يان تەرەپلىرىمىزگە قويۇپ

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تورى

بەرگەن ھالدا، تۈز تۇرۇپ « **رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْـــــدُ** » (رەببەنا ۋەلەكەل ھەمدۇ) دەيمىز ۋە بىر ئاز تۇرىمىز.

ئاندىن « **اللهُ اَكْبَـــرْ** »(ئاللاھۇ ئەكبەر) دەپ تەكبىر ئېيتىپ سەجدىگە بارىمىز. سەجدە قىلىشتا ئاۋۋال تىزلىرىمىزنى، ئاندىن قوللىرىمىزنى، ئاندىن پېشانىمىزنى، ئەڭ ئاخىرىدا بۇرنىمىزنى يەرگە تەككۈزىمىز. پېشانە ئىككى قولنىڭ ئوتتۇرىسىغا توغرىلىنىدۇ. جەينەكلەر يەرگە تەگمەيدۇ، ئىككى يوتا قورسىقىمىزغا تەككۈزۈلمەيدۇ. ئىككى پۇتىمىزنى بىر - بىرىگە جۈپلەشتۈرۈپ تۇرىمىز. قول ۋە پۇت بارماقلىرىمىز قىبلىگە قارىتىلىدۇ. (ئاياللار پۇتلىرىنى ئوڭ تەرەپكە يانتۇ قىلىپ ياتقۇزىدۇ. جەينەكلىرىنى بېقىنىغا، تىزلىرىنى قورساقلىرىغا چاپلاپ تۇرىدۇ).

سەجدە ئەسناسىدا، ئۈچ قېتىم «**سُبْحَانَ رَبِّيَ الْاَعْلىٰ**» (سۇبھانە رەببىيەل ئەلا) دەيمىز ۋە «**اللهُ اَكْبَـرْ** (ئاللاھۇ ئەكبەر)»دەپ باشنى كۆتۈرۈپ ئولتۇرىمىز. سەجدىدىن تۇرۇشتا ئاۋۋال يۈز، ئاندىن قوللار، ئاندىن تىزلار كۆتۈرىلىدۇ. ئىككى سەجدە ئوتتۇرىسىدىكى ئولتۇرۇشتا ئەڭ ئاز دېگەندە«سُبْحَانَ الله»(سۇبھانەللاھ) دېگۈچىلىك ۋاقىت ئولتۇرىمىز (پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ ئارىدا« رَبِّ اغْفِرْلِــي، رَبِّ اغْفِرْلِــي» (رەببىغفىرلىي، رەببىغفىرلىي)دەپ ئاللاھ تائالادىن مەغپىرەت تىلەيتتى). ئاندىن قايتا «**اللهُ اَكْبَـــرْ**» (ئاللاھۇ ئەكبەر) دەپ تەكبىر بىلەن يەنە سەجدىگە بارىمىز. سەجدىدە يەنە ئۈچ قېتىم «**سُبْحَانَ رَبِّيَ الْاَعْلىٰ** »(سۇبھانە رەببىيەل ئەلا) دەيمىز.

ئىككىنچى سەجدىدىن كېيىن يەنە «**اللهُ اَكْبَـــرْ**» (ئاللاھۇ ئەكبەر) دەپ تەكبىر ئېيتىپ ئۆرە تۇرىمىز ۋە ئىككىنچى رەكئەتكە باشلايمىز. ئىككىنچى رەكئەتتە»بىسمىللاھىر رەھمانىر رەھىيم«نى ئوقۇيمىز. ئاندىن فاتىھە سۈرىسىنى ئوقۇپ بولۇپ،«ئامىين» دەيمىز. ئاندىن قۇرئاندىن خالىغان سۈرىدىن بىر ياكى ئاز دېگەندە ئۈچ ئايەت ئوقۇيمىز. مەسىلەن: كەۋسەر سۈرىسى﴿ **إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَـوْثَرَ. فَـصَلِّ لِرَبِّكَ وَانْحَرْ. إِنَّ شَانِئَكَ هُوَ الْـأَبْتَرُ**﴾ ئوقۇلىشى: «ئىننا ئەئتەينا كەلكەۋسەر. فەسەللى لىرەببىكە ۋەنھەر. ئىننە شانىئەكە ھۇۋەل ئەبتەر».

ئاندىن خۇددى بىرىنچى رەكئەتتە قىلغىنىمىزغا ئوخشاش رۇكۇ ۋە سەجدىلەرنى تاماملاپ بولۇپ، «**اَللهُ اَكْبَرْ**» (ئاللاھۇ ئەكبەر) دەپ تەكبىر ئېيتىپ ئولتۇرىمىز.

نامازدا ئولتۇرغاندا، ئەرلەر ئوڭ پۇتىنىڭ بارماقلىرىنى قىبلىگە قارىتىدۇ. بۇنىڭ ئۈچۈن ئەرلەر ئوڭ پۇتىنى تىك تۇتىدۇ، سول پۇتىنى ئوڭ تەرەپكە ياتقۇزۇپ ئۇنىڭ

ئۈستىگە بېسىپ ئولتۇرىدۇ. ئىككى قولنى بارماقلىرىنى ئەركىن ئاچقان ھالدا ئىككى تىزىنىڭ ئۈستىگە قويىدۇ ۋە كۆزنى قۇچىقىغا قارىتىدۇ. (ئاياللار ئىككى پۇتىنى ئوڭ تەرىپىگە ياتقۇزۇپ، پاقالچىقىنى بېسىپ ئولتۇرىدۇ. قوللىرىنى تىزلىرىنىڭ ئۈستىگە قويۇپ، كۆزلىرىنى ئىككى تىزىنىڭ ئارىسىغا قارىتىدۇ.

ئولتۇرغاندا ئاۋۋال تەھىيات«ئەتتەھىياتۇ»دۇئاسى ئوقۇلىدۇ.
تەھىيات دۇئاسى:

﴿اَلتَّحِيّاتُ لِلّه وَالصَلَوَاتُ والطيِّباتُ، السَّلاَمُ عَلَيْكَ أَيُّها النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبرَكَاتُهُ، السَّلاَمَ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللهِ الصَالِحِيَن أَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ، وأَشهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ﴾.

ئوقۇلۇشى:« ئەتتەھىياتۇ لىللاھى ۋەسسەلەۋاتۇ ۋەتتەييىباتۇ ئەسسالامۇ ئەلەيكە، ئەييۇھەننەبىييۇ ۋەرەھمەتۇللاھى ۋەبەرەكاتۇھۇ، ئەسسالامۇئەلەينا ۋەئەلا ئىبادىللاھىس - سالىھىين. ئەشھەدۇ ئەن لائىلاھە ئىللەللاھۇ ۋە ئەشھەدۇ ئەننە مۇھەممەدەن ئەبدۇھۇ ۋە رەسۇلۇھۇ».

تەرجىمىسى: «جىمى مەدھىيىلەر، بەش ۋاخ ناماز ۋە باشقا جىسمانىي ئىبادەتلەر، ياخشى ئەمەللەر ئاللاھ تائالاغا خاستۇر. ئاللاھنىڭ سالامى، رەھمىتى ۋە بەرىكىتى سىزگە بولسۇن ئى ئۇلۇغ پەيغەمبەر! بىز(نامازغا ھازىر بولغان بارلىق جامائەت ۋە پەرىشتىلەر)گە ۋە ئاللاھنىڭ ياخشى بەندىلىرىگىمۇ ئاللاھنىڭ ئاپىيتى ۋە ئامانلىقى بولغاي. ئاللاھتىن باشقا ھەقىقىي ئىلاھ يوقلىقىغا، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە بەرھەق پەيغەمبىرى ئىكەنلىكىگە چىن قەلبىمدىن گۇۋاھلىق بېرىمەن».

ئاندىن كېيىن، «ئاللاھۇممە سەللى ۋە بارىك رەببەنا»لار ئوقۇلىدۇ:
ئاللاھۇممە سەللى ئەلا دۇرۇتى

﴿اَلّلهُمَّ صَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلىَ إبرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبرَاهِيْمَ إِنَّكَ حَمِيْدٌ مَجِيْدٌ﴾.

ئوقۇلۇشى:«ئەللاھۇممە سەللى ئەلا مۇھەممەدىن ۋەئەلا ئالى مۇھەممەدىن كەما سەللەيتە ئەلا ئىبراھىيمە ۋەئەلا ئالى ئىبراھىيمە ئىننەكە ھەمىيدۇن مەجىيد.
تەرجىمىسى: «ئى ئاللاھ! ئىبراھىم ئەلەيھىسسالام ۋە ئۇنىڭ ئائىلىسىگە رەھمەت ئاتا قىلغاندەك مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا ۋە ئۇنىڭ ئائىلىسىگە رە ۋەھمەت ئاتا قىلغىن. سەن ھەقىقەتەن مەدھىيەگە لايىق ئۇلۇغ زاتسەن».

ئاللاھۇممە سەللى ئەلا دۇرۇتى:

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

﴿اَللّٰهُمَّ بَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إبرَاهِيمَ وَعَلَى آل إبرَاهِيْمَ إنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ﴾.

ئوقۇلۇشى:«ئاللاھۇممە بارىك ئەلا مۇھەممەدىن ۋە ئەلا ئالى مۇھەممەدىن كەما بارەكتە ئەلا ئىبراھىيمە ۋە ئەلا ئالى ئىبراھىيمە ئىننەكە ھەمىيدۇن مەجىيد».

تەرجىمىسى: «ئى ئاللاھ! ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامنىڭ ۋە ئۇنىڭ ئائىلىسىنىڭ شەنىنى كۆتۈرگىنىڭدەك مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ۋە ئۇنىڭ ئائىلىسىنىڭ شەنىنى يۇقىرى قىلغىن. سەن ھەقىقەتەن مەدھىيەگە لايىق ئۇلۇغ زاتسەن».

رەببەنا دۇئاسى:

﴿رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ﴾.

ئوقۇلۇشى: «رەببەنا ئاتىنا فىددۇنيا ھەسەنەتەن ۋەفىل ئاخىرەتى ھەسەنەتەن ۋەقىنا ئەزابەننار».

تەرجىمىسى: «ئى ئاللاھ! بىزگە دۇنيادا ياخشىلىق ئاتا قىلغىن، ئاخىرەتتىمۇ ياخشىلىق ئاتا قىلغىن. بىزنى دوزاخ ئازابىدىن ساقلىغىن».

يۇقىرىقىلار ئوقۇلۇپ بولغاندىن كېيىن، باشنى ئاۋۋال ئوڭ تەرەپكە سىلىق چۆرۈپ « اَلسَّلاَمُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ » (ئەسسالامۇ ئەلەيكۇم ۋە رەھمەتۇللاھ) دەيمىز، ئاندىن باشنى سول تەرەپكە سىلىق چۆرۈپ « اَلسَّلاَمُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ » (ئەسسالامۇ ئەلەيكۇم ۋە رەھمە تۇللاھ) دەپ سالام بېرىمىز.

بۇنىڭ بىلەن بامدات نامىزىنىڭ سۈننىتىنى ئوقۇپ بولغان بولىمىز.

327. سوئال: بامدات نامىزىنىڭ پەرزى قانداق ئوقۇلىدۇ؟

جاۋاب: بامدات نامىزىنىڭ پەرزىنىڭ ئوقۇلۇشىمۇ، خۇددى ئۇنىڭ سۈننىتىنىڭ ئوقۇلۇشىغا ئوخشاشتۇر. پەقەت نىيەت پەرقلىق بولىدۇ. چۈنكى سۈننەتكە سۈننەت، پەرزگە پەرز دەپ نىيەت قىلىش كېرەك. يەنە بىر پەرقى شۇكى، بامدات نامىزىنىڭ پەرزىنى ئوقۇش ئالدىدا ئەرلەر ئۈچۈن تەكبىر ئېيتىش سۈننەتتۇر. (ئاياللارغا كېرەك ئەمەس). بامدات نامىزىنىڭ پەرزىگە «ئاللاھ رازىلىقى ئۈچۈن بامدات نامىزىنىڭ پەرزىنى ئوقۇشقا نىيەت قىلدىم»دەپ نىيەت قىلىنىدۇ.

پېشىن نامىزىنىڭ ئوقۇلۇشى

328. سوئال: پېشىننىڭ ئاۋۋالقى سۈننىتى قانداق ئوقۇلىدۇ؟

جاۋاب: ئاۋۋال پېشىننىڭ تۆت رەكئەت سۈننىتىنى ئوقۇش ئۈچۈن نىيەت قىلىمىز. ئاندىن بامدات نامىزىنىڭ سۈننىتىگە ئوخشاش ئىككى رەكئەت ئوقۇپ ئولتۇرىمىز.

ئولتۇرغانــدا، «تەھىيــات»دۇئاســىنىلا ئوقــۇيمىز، ئانــدىن ئــۈچىنچى رەكــئەتكە تــۇرىمىز. ئــۈچىنچى ۋە تــۆتىنچى رەكئەتلەرنىمــۇ ئــاۋۋالقى ئىككــى رەكــئەتكە ئوخــشاش شــەكىلدە ئوقــۇپ بولــۇپ، ئولتــۇرىمىز. بــۇ ئولتۇرۇشــتا «تەھىيــات، ســەللى، بارىــك ۋە رەببەنــا»لارنــى تولۇق ئوقۇيمىز. ئاندىن ئىككى تەرەپكە سالام بېرىپ نامازدىن چىقىمىز.

329. سوئال: پېشىنىنىڭ پەرزى قانداق ئوقۇلىدۇ؟

جــاۋاب: تەكبىــر ئېيتىــپ بولغانــدىن كېيىــن پــېشىنىنىڭ پەرزىنــى ئوقۇۇشــقا نــىيەت قىلىمىــز ۋە «**الله أكــــبر** (ئــاللاھۇ ئەكــبەر)» دەپ نامازغــا باشــلايمىز. دەســلەپكى ئىككــى رەكئەت خــۇددى بامــدات نامىزىنىڭ پەرزىــگە ئوخــشاش ئوقۇلىــدۇ. ئىككىنچــى رەكئەتــتىن كېيىن ئولتــۇرىمىز. ئولتۇرۇشــتا، «تەھىيــات» دۇئاســىنىلا ئوقــۇيمىز ۋە ئــۈچىنچى رەكــئەتكە تــۇرىمىز. ئــۈچىنچى ۋە تــۆتىنچى رەكــئەتلەردە پــاتىھە سۈرىــسىدىن كېيــىن ســۈرە ئوقۇمــايمىز. تــۆتىنچى رەكئەتنىــڭ ئاخىرىــدا ئولتــۇرۇپ «تەھىيــات، ســەللى، بارىــك ۋە رەببەنا» لارنى ئوقۇيمىز ۋە ئىككى تەرەپكە سالام بېرىمىز.

330. سوئال: پېشىنىنىڭ ئاخىرقى سۈننىتى قانداق ئوقۇلىدۇ؟

جــاۋاب: ئــاۋۋال پــېشىنىنىڭ ئــاخىرقى ئىككــى رەكــئەت ســۈننىتىنى ئوقۇۇشــقا نــىيەت قىلىمىز. ئاندىن ئــۇنى خــۇددى بامــدات نامىزىنــىڭ ئىككــى رەكــئەت ســۈننىتىگە ئوخــشاش ئوقۇيمىز.

ئەسىر نامىزىنىڭ ئوقۇلىشى

331. سوئال: ئەسىر نامىزىنىڭ تەكىتسىز سۈننىتى قانداق ئوقۇلىدۇ؟

جــاۋاب: ئــاۋۋال ئەســىر نامىزىنــىڭ تەكىتــسىز ســۈننىتىنى ئوقۇۇشــقا نــىيەت قىلىمــىز. ئانــدىن بــۇ ســۈننەتنى خــۇددى پېــشىن نامىزىنــىڭ ئالــدىنقى تــۆت رەكــئەت ســۈننىتىگە ئوخشاشلا ئوقۇيمىز.

332. سوئال: ئەسىر نامىزىنىڭ پەرزى قانداق ئوقۇلىدۇ؟

جــاۋاب: ئــاۋۋال تەكبىــر ئېيتىــپ بولغانــدىن كېيىــن، ئەســىر نامىزىنىــڭ پەرزىنــى ئوقۇۇشــقا نــىيەت قىلىمىز. ئانــدىن، ئــۇنى خــۇددى پېــشىن نامىزىنــىڭ پەرزىــگە ئوخــشاشلا ئوقۇيمىز.

شام نامىزىنىڭ ئوقۇلىشى

333. سوئال: شام نامىزىنىڭ پەرزى قانداق ئوقۇلىدۇ؟

جاۋاب: ئاۋۋال تەكبىــر ئېيتىــپ بولغانــدىن كېيىن، شــام نامىزىنــىڭ پەرزىنــى ئوقۇۇشــقا نــىيەت قىلىمىــز. شــام نامىزىنــىڭ پەرزى ئــۈچ رەكــئەت بولــۇپ، ئــۇ، بامــدات نامىزىنــىڭ

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

پەرزىگە ئوخشاش ئىككى رەكئەت ئوقۇلۇپ بولغاندىن كېيىن، ئولتۇرىلىدۇ. بۇ ئولتۇرۇشتا، «تەھىيات»دۇئاسىنىلا ئوقۇپ ئۈچىنچى رەكئەتكە تۇرىمىز. ئۈچىنچى رەكئەتتە فاتىھە سۈرىسىنىلا ئوقۇيمىز، ئاندىن رۇكۇ ۋە سەجدىلەرنى قىلىپ بولغاندىن كېيىن، ئولتۇرۇپ «تەھىيات، سەللى، بارىك ۋە رەببەنا»لارنى ئوقۇپ ئىككى تەرەپكە سالام بېرىمىز.

334. سوئال: شام نامىزىنىڭ سۈننىتى قانداق ئوقۇلىدۇ؟

جاۋاب: ئاۋۋال شام نامىزىنىڭ ئىككى رەكئەت سۈننىتىنى ئوقۇشنى نىيەت قىلىمىز، ئاندىن ئۇنى خۇددى بامدات نامىزىنىڭ سۈننىتىگە ئوخشاش ئوقۇيمىز.

335. سوئال: خۇپتەن نامىزىنىڭ پەرزى قانداق ئوقۇلىدۇ؟

جاۋاب: ئاۋۋال تەكبىر ئېيتىپ بولغاندىن كېيىن، خۇپتەن نامىزىنىڭ پەرزىنى ئوقۇشقا نىيەت قىلىمىز. ئاندىن ئۇنى، خۇددى پېشىن نامىزىنىڭ پەرزىنى ئوقۇغانغا ئوخشاش ئوقۇيمىز.

خۇپتەن نامىزىنىڭ ئوقۇلىشى

336. سوئال: خۇپتەن نامىزىنىڭ سۈننىتى قانداق ئوقۇلىدۇ؟

جاۋاب: ئاۋۋال خۇپتەن نامىزىنىڭ سۈننىتىنى ئوقۇشقا نىيەت قىلىمىز. ئاندىن ئۇنى خۇددى بامدات نامىزىنىڭ سۈننىتىگە ئوخشاشلا ئوقۇيمىز.

ۋىتىر نامىزى ۋە ئۇنىڭ ئوقۇلىشى

337. سوئال: ۋىتىر نامىزى دېگەن قانداق ناماز؟

جاۋاب: ۋىتىر نامىزىنى ئوقۇش ۋاجىبتۇر. ئۇ، خۇپتەندىن كېيىن ئوقۇلىدۇ. ۋىتىر ئۈچ رەكئەتتۇر. ئادەتتە ۋىتىر نامىزى يالغۇز ئوقۇلىدۇ. رامىزاندا تەراۋىھ نامىزىدىن كېيىن جامائەت بىلەن ئوقۇلىدۇ. ۋىتىر نامىزى رامىزاندىن باشقا ۋاقىتلاردا جامائەت بولۇپ ئوقۇش مەكرۇھتۇر.

338. سوئال: ۋىتىر نامىزى قانداق ئوقۇلىدۇ؟

جاۋاب: ئاۋۋال ۋىتىر نامىزىنى ئوقۇشقا نىيەت قىلىمىز. ئاندىن بامدات نامىزىنىڭ سۈننىتىگە ئوخشاش ئىككى رەكئەت ناماز ئوقۇپ بولغاندىن كېيىن ئولتۇرىمىز. بۇ ئولتۇرۇشتا «تەھىيات» دۇئاسىنىلا ئوقۇپ، ئۈچىنچى رەكئەتكە تۇرىمىز. ئۈچىنچى رەكئەتتە بىسمىللاھنى تولۇق ئوقۇپ، سۈرە فاتىھە ئوقۇلۇپ بولغاندىن كېيىن يەنە بىر سۈرە ئوقۇپ بولۇپ، قوللارنى تۆۋەنكى ئىككى يانغا قويۇپ بەرگەن ھالدا، « اَللّٰهُ اَكْبَرْ» (ئاللاھۇ ئەكبەر) دەپ تەكبىر ئېيتىپ قولىمىزنى قولاق ئېگىزلىكىدە يۇقىرى

كۆتۈرىمىز. ئاندىن قوللارنى قايتىدىن كىندىك ئاستىغا قويۇپ تۇرۇپ،«قۇنۇت» دۇئاسىنى ئوقۇيمىز.

قۇنۇت دۇئاسى:

﴿**اَللَّهُمَّ اِنَّا نَسْتَعِيْنُكَ وَنَسْتَغْفِرُكَ وَنُؤْمِنُ بِكَ وَ نَتَوَكَّلُ عَلَيْكَ وَنُثْنِي عَلَيْكَ الْخَيْرَ نَشْكُرُكَ وَلاَ نَكْفُرُكَ وَنَخْلَعُ مَنْ يَفْجُرُكَ. اَللَّهُمَّ إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَلَكَ نُصَلِّي وَنَسْجُدُ وَإِلَيْكَ نَسْعَى وَنَحْفِدُ نَرْجُوْ رَحْمَتَكَ وَنَخْشَى عَذَابَكَ اِنَّ عَذَابَكَ بِالْكُفَّارِ مُلْحِقٌ**﴾.

ئوقۇلىشى:«ئاللاھۇممە ئىننا نەستەئىينۇكە ۋە نەستەغفىرۇكە ۋە نۇئمىنۇ بىكە ۋە نەتەۋەككەلۇ ئەلەيكە ۋە نۇسنى ئەلەيكەل خەيرە، نەشكۇرۇكە ۋەلا نەكفۇرۇكە ۋە نەخلەئۇ مەن يەفجۇرۇكە. ئاللاھۇممە ئىيياكە نەئبۇدۇ ۋە لەكە نۇسەللى ۋە نەسجۇدۇ ۋە ئىلەيكە نەسئا ۋە نەھفىدۇ نەرجۇ رەھمەتەكە ۋە نەخشا ئەزابەكە، ئىننە ئەزابەكە بىل كۇففارى مۇلھىق».

تەرجىمىسى: «ئى ئاللاھ! سېنىڭدىن ياردەم سورايمىز، سەندىن مەغپىرەت تىلەيمىز، ساڭا ئىشىنىمىز، ساڭا تەۋەككۇل قىلىمىز، سېنى ياخشى تەرىپلەر بىلەن مەدھىيىلەيمىز، ساڭا شۈكۈر قىلىمىز، ناشۈكۈرلۈك قىلمايمىز ۋە ساڭا ئاسىيلىق قىلغاندىن يۈز ئۆرۈيمىز. ئى ئاللاھ! ساڭىلا ئىبادەت قىلىمىز، سەن ئۈچۈنلا ناماز ئوقۇيمىز ۋە سەجدە قىلىمىز، سېنىڭ رازىلىقىڭغا ئېرىشىش ئۈچۈن تىرىشىمىز ۋە ئالدىرايمىز، رەھمىتىڭنى ئۈمىت قىلىمىز ۋە ئازابىڭدىن قورقىمىز. ھەقىقەتەن سېنىڭ ئازابىڭ كۇففارلارغا يەتكۈچىدۇر».

نامازدىن كېيىن ئوقۇش تەۋسىيە قىلىنغان دۇئالار

339. سوئال: نامازدىن كېيىن قانداق دۇئالارنى ئوقۇش ياخشى؟

جاۋاب: نامازدىن كېيىن تۆۋەندىكى دۇئالارنى ئوقۇش ئەۋزەلدۇر:

﴿**اَسْتَغْفِرُاللهَ اَسْتَغْفِرُاللهَ اَسْتَغْفِرُاللهَ، اَللَّهُمَّ اَنْتَ السَّلاَمُ، وَ مِنْكَ السَّلاَمُ، تَبَارَكْتَ يَاذَا الْجَلاَلِ وَالإِكْرَامُ**﴾ تەرجىمىسى: «ئاللاھ تائالادىن مەغفىرەت تىلەيمەن. ئى ئاللاھ! سەن تىنچلىق بەرگۈچىسەن، تىنچلىق زادى سېنىڭدىن. ئى ئۇلۇغلۇق ۋە پەزلى - كەرەم ئىگىسى بولغان ئاللاھ سەن ھەقىقەتەن كاتتىلارنىڭ كاتتىسىسەن.»[1]

﴿**لاَإِلَهَ إِلاَّ اللهُ وَحْدَهُ لاَشَرِيْكَ لَهُ، اَللَّهُمَّ لاَمَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ، وَلاَمُعْطِيَ لِمَا مَنَعْتَ، وَلاَيَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ**﴾ تەرجىمىسى: «بىر ئاللاھ تائالادىن باشقا ھەقىقىي ئىلاھ يوقتۇر،

(1) پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئوقۇغانلىقىنى ئىمام مۇسلىم رىۋايەت قىلغان.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

ئـاللاھ يـالغۇزدۇر، ئۇنىـڭ هـېچ شـېرىكى يوقتـۇر. ئـى ئـاللاھ! سـەن ئاتـا قىلغـاننى توسـۇۋالغۇچى يـوق ۋە سـەن توسـقاننى بەرگـۈچى يـوق، سـېنىڭ دەرگاھىڭـدا بايلارنىـڭ بايلىقى ئەسقاتمايدۇ.»[1]

﴿لاَ إلهَ إلاَّ اللّهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَـدِيرٌ، لاحول ولا قوة إلا بالله، لاَ نَعْبُدُ إلَّا إيَّاهُ، لَهُ المَنُّ، وَلَهُ النِّعْمَة، وَلَهُ الفَضْلُ وَالثَّنَاءُ الْحَسَنُ، لَا إلَهَ إلَّا اللّهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ، وَلَو كَرِهَ الْكَافِرُونَ﴾.

تەرجىمىسى: «بىـر ئـاللاھ تائـالادىن باشـقا ھەقىقىـي ئىـلاھ يوقتـۇر، ئـاللاھ يـالغۇزدۇر، ئۇنىـڭ هـېچ شـېرىكى يوقتـۇر، پادىـشاھلىق ۋە ھەمـدۇ سـانالار ئۇنىڭغـا خاسـتۇر، ئـۇ ھەر نەرسـىگە قـادىردۇر. كـۈچ ـ قـۇۋۋەت پەقەت ئـاللاھ تائالادىنـدۇر. بىـز پەقەت ئـاللاھقىلا ئىبـادەت قىلىمىـز، ئـۇ نېـمەت ۋە پەزلـى ـ كەرەم ئىگىـسىدۇر، ئـۇ ئەڭ ئېـسىل ھەمـدۇ سـانالارغا لايىقتـۇر. ئـاللاھ تائـالادىن باشـقا ھەقىقىـي مەبـۇد يوقتـۇر. كـاپىرلار يامـان كـۆرگەن تەقـدىردىمۇ بىـز ئىبـادەتنى ئاللاھقـا خـاس قىلغـان، ھەق دىنغـا ئېتىقـاد قىلىمىـز.»[2] پەيغەمـبەر ئەلەيهىسـسالام بىـر ھەدىـسىدە، «بـۇنى ھەر نامـازدىن كېـيىن ئوقۇغان كىشىنىڭ دېڭىزنىـڭ كۆپۈكىـدەك كـۆپ گۇنـاھى بولسىمۇ مەغپىـرەت قىلىنىـدۇ» دەپ كۆرسەتكەن.[3]

﴿اَللَّهُمَّ أعِناَّ عَلىَ ذِكْرِكَ وَشُكْرِكَ وَحُسْنِ عِبَادَتِكَ﴾.

تەرجىمىسى: «ئـى ئـاللاھ! بىـزگە سېنى يـاد ئېتىش، ساڭا شـۈكۈر قىلىـش ۋە ياخشى ئىبادەت قىلىش ئۈچۈن مەدەت بەرگىن».

﴿سُبْحَانَ الله ، اَلْحَمْدُ لله ، اَللّهُ أَكْبَرُ﴾

ئوقۇلىشى: «سۇبهانەللاھ،ئەلهەمدۇلىللاھ، ئاللاھۇ ئەكبەر (33قېتىمدىن)»[4]

تەرجىمىسى: «ئاللاھ پاكتۇر، ھەمدۇ سانا ئاللاھقا خاستۇر، ئاللاھ ئەڭ بۈيۈكتۇر.»

﴿بِسْمِ اللَّهِ ٱلرَّحْمَـٰنِ ٱلرَّحِيمِ، قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ . اللَّهُ الصَّمَدُ . لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ . وَلَمْ يَكُن لَّهُ كُفُواً أَحَدٌ﴾.

---

(1) پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالامنىڭ ئوقۇغانلىقىنى ئىمام بۇخارىي رىۋايەت قىلغان

(2) پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالامنىڭ ئوقۇغانلىقىنى ئىمام مۇسلىم رىۋايەت قىلغان.

(3) ئىمام مۇسلىم رىۋايەت قىلغان.

(4) پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالامنىڭ ئوقۇغانلىقىنى ئىمام مۇسلىم رىۋايەت قىلغان.

تەرجىمىسى: «ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان ئاللاھ تائالانىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن، ئېيتقىنكى، ئۇ ئاللاھ بىردۇر. ھەممە ئاللاھقا موھتاجدۇر. ئاللاھ بالا تاپقانمۇ ئەمەس، تۇغۇلغانمۇ ئەمەس. ھېچ كىشى ئۇنىڭغا تەڭداش بولالمايدۇ.»[1]

﴿بِسْمِ اللَّهِ ٱلرَّحْمَـٰنِ ٱلرَّحِيمِ، قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ . مِن شَرِّ مَا خَلَقَ . وَمِن شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ . وَمِن شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ. وَمِن شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ﴾.

تەرجىمىسى: «ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان ئاللاھ تائالانىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن، "مەخلۇقاتنىڭ شەررىدىن، قاراڭغۇلۇقى بىلەن كىرگەن كېچىنىڭ شەررىدىن، تۈگۈنلەرگە دەم سالغۇچى سېھىرگەرلەرنىڭ شەررىدىن سۆبھىنىڭ پەرۋەردىگارى ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەيمەن"دېگىن.»[2]

﴿بِسْمِ اللَّهِ ٱلرَّحْمَـٰنِ ٱلرَّحِيمِ، قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ . مَلِكِ النَّاسِ . إِلَهِ النَّاسِ . مِن شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ . الَّذِي يُوَسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ . مِنَ الْجِنَّةِ وَ النَّاسِ﴾.

تەرجىمىسى: «ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان ئاللاھ تائالانىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن، "ئىنسانلارنىڭ پەرۋەردىگارى، ئىنسانلارنىڭ پادىشاھى، ئىنسانلارنىڭ ئىلاھى ئاللاھقا سېغىنىپ، كىشىلەرنىڭ دىللىرىدا ۋەسۋەسە قىلغۇچى جىنلاردىن ۋە ئىنسانلاردىن بولغان يوشۇرۇن شەيتاننىڭ ۋەسۋەسىسىنىڭ شەررىدىن پاناھ تىلەيمەن"دېگىن.»[3]

﴿اللهُ لاَ إِلَـهَ إِلاَّ هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لاَ تَأْخُذُهُ سِنَةٌ وَلاَ نَوْمٌ لَّهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الأَرْضِ مَن ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلاَّ بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلاَ يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِّنْ عِلْمِهِ إِلاَّ بِمَا شَاء وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضَ وَلاَ يَؤُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ﴾.

تەرجىمىسى: «بىر ئاللاھ تائالادىن باشقا ھەقىقىي ئىلاھ يوقتۇر؛ ئاللاھ ھەمىشە تىرىكتۇر، ھەممىنى ئىدارە قىلىپ تۇرغۇچىدۇر؛ ئۇ مۈگدەپ قالمايدۇ، ئۇنى ئۇيقۇ باسمايدۇ؛ ئاسمانلاردىكى ۋە زېمىندىكى ھەممە نەرسە ئاللاھ تائالانىڭ مۈلكىدۇر؛ ئاللاھ تائالانىڭ رۇخسىتىسىز كىممۇ ئاللاھ تائالانىڭ ئالدىدا شاپائەت قىلالىسۇن؛ ئاللاھ ئۇلارنىڭ ئالدىدىكى (دۇنيادىكى)، كەينىدىكى (ئاخىرەت ئۈچۈن تەييارلىغان) ئىشلارنىڭ ھەممىسىنى بىلىپ تۇرىدۇ؛ ئۇلار ئاللاھ تائالانىڭ مەلۇماتىدىن ئاللاھ

(1) ئىخلاس سۈرىسى
(2) فەلەق سۈرىسى
(3) ناس سۈرىسى

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

ئۇلارغا بىلدۈرۈشنى خالىغان نەرسىلەردىن باشقا ھېچ نەرسىنى بىلمەيدۇ، ئاللاھ تائالانىڭ مەلۇماتى ئاسمانلارنى ۋە زېمىننى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. ئاسمان - زېمىننى ساقلاش ئۇنىڭغا ئېغىر كەلمەيدۇ. ئۇ يۇقىرى مەرتىبىلىكتۇر، ھەممىدىن ئۇلۇغدۇر.»[1] يۇقىرىقى سۈرىلەر ھەر نامازدىن كېيىن بىر قېتىمدىن ئوقۇلىدۇ.

﴿لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، يُحْيِ وَيُمِيتُ بِيَدِهِ الْخَيْرَ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾.

تەرجىمىسى: «بىر ئاللاھ تائالادىن باشقا ھەقىقىي ئىلاھ يوقتۇر، ئاللاھ يالغۇزدۇر، ئۇنىڭ ھېچ شېرىكى يوقتۇر، پادىشاھلىق ۋە ھەمدۇ سانالار ئۇنىڭغا خاستۇر. ئاللاھ ئۆلتۈرىدۇ، تىرىلدۈرىدۇ، ياخشىلىق ئۇنىڭ قولىدىدۇر. ئاللاھ ھەر نەرسىگە قادىردۇر.»[2] بامدات ۋە شام نامازلىرىدىن كېيىن 10 قېتىمدىن ئوقۇلىدۇ.

﴿اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ عِلْماً نافعاً، وَرِزْقاً طَيِّباً، وَعَمَلاً مُتَقَبَّلاً﴾.

تەرجىمىسى: «ئى ئاللاھ! سېنىڭدىن مەنپەئەتلىك ئىلىم، ھالال رىزىق ۋە دەرگاھىڭدا قوبۇل بولىدىغان ئەمەلگە مۇيەسسەر قىلىشىڭنى تىلەيمەن.»[3]

يۇقىرىقى دۇئالارنى ئوقۇش ئەۋزەلدۇر. بىراق بۇلارنى ئوقۇش نامازنىڭ شەرتلىرىدىن ئەمەس. بەلكى مۇستەھەبتۇر. دۇئالار ئوقۇلۇپ بولغاندىن كېيىن دۇئاغا قول كۆتۈرۈپ ئۆزىمىزنىڭ تىلەكلىرىنى ئاللاھ تائالادىن سورايمىز.

نامازدىكى مەكرۇھلار ۋە نامازنى بۇزىدىغان ئامىللار

340. سوئال: نامازدىكى مەكرۇھلار قايسىلار؟

جاۋاب: ناماز ئوقۇۋاتقاندا تۆۋەندىكى ئىشلاردىن بىرەرسى سادىر بولسا ناماز مەكرۇھلۇق بىلەن ئادا تاپقان بولىدۇ.

(1) ۋاجىب دېيىلگەن ئىشلاردىن بىرەرسىنى قەستەن تەرك ئېتىش. مەسىلەن: فاتىھە سۈرىسىنى ئوقۇشنى تەرك ئېتىش ياكى ئۇنى باشقا سۈرىدىن كېيىن ئوقۇش ياكى مەخپىي ئوقۇلىدىغان نامازلارنى ئۈنلۈك ئوقۇغانغا ئوخشاش.

(2) سۈننەت دېيىلگەن ئىشلاردىن بىرەرسىنى ياكى ھەممىسىنى تەرك ئېتىش. مەسىلەن: سانا ئوقۇشنى ياكى رۇكۇ ۋە سەجدىلەردىكى تەسبىھلەرنى تەرك ئەتكەنگە ئوخشاش.

---

(1) بەقەرە سۈرىسى 255- ئايەت

(2) پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئوقۇغانلىقىنى ئىمام تىرمىزى رىۋايەت قىلغان.

(3) پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئوقۇغانلىقىنى ئىبنى ماجە رىۋايەت قىلغان.

(3) نامازدا ئۆرە تۇرغاندا بىر يەرگە يۆلىنىۋېلىش، ئوڭ - سولغا تەۋرىنىش ۋە قەستەن بىر نەرسىنى پۇراش.

(4) نامازدا ئۆزۈرسىز بەدەشقان قورۇپ ئولتۇرۇش ۋە ئىنسان ياكى باشقا جانلىقلارنىڭ سۈرىتى چۈشۈرۈلگەن كىيىملەر بىلەن ناماز ئوقۇش.

(5) رۇكۇ ۋە سەجدىلەرنى توخۇ دان چوقۇغاندەك ئالدىراپ قىلىش.

(6) نامازدا ئۆزۈرسىز كېرىلىش.

(7) بىراۋ سالام قىلسا، قول ياكى باش ئىشارىتى بىلەن قايتۇرۇش (ئەگەر سۆز بىلەن قايتۇرسا ناماز بۇزۇلىدۇ). ئەمما جامائەت بىلەن ئوقۇلغان نامازدا ئىمام قىرائەتتە خاتالاشسا لوقما سېلىش جائىزدۇر.

(8) نامازدا كۆزنى يۇمۇۋېلىش ياكى ئوڭ - سولغا ياكى ئاسمانغا قاراش ۋە سالامدىن بۇرۇن باش - كۆزنى سۈرتۈش.

(9) رۇكۇ ۋە سەجدىلەردىكى تەسبىھلەرنى تەرك ئېتىش.

(10) باشقىلارنىڭ يېنىغا كىيىپ چىققىلى بولمايدىغان ناچار كىيىملەرنى كىيىپ نامازغا تۇرۇش.

(11) رۇكۇ ۋە سەجدىلەرگە ئۆتۈشتە تەكبىرلەرنى ئۆز ۋاقتىدا تەرتىپ بويىچە ئېيتماسلىق.

(12) نامازدا تۇرۇپ سەجدە قىلىدىغان يەردىكى شېغىل ياكى باشقا نەرسىلەرنى ئېلىۋېتىش بىلەن بىر قېتىمدىن ئارتۇق مەشغۇل بولۇش.

(13) پاكىزلىقى شۈبھىلىك جايلاردا، چىركاۋلاردا، بۇتخانىلاردا، مۇنچىلاردا، يوللاردا ناماز ئوقۇش.

(14) پەرز نامازلاردا (باشقا سۈرىلەرنىمۇ بىلىدىغان كىشىنىڭ) بىرىنچى رەكئەتتە ئوقۇغان سۈرىسىنى ئىككىنچى رەكئەتتىمۇ قايتا ئوقۇشى ياكى قۇرئاننىڭ كەرىمنىڭ تەرتىپىگە خىلاپلىق قىلىشى. مەسىلەن: بىرىنچى رەكئەتكە«ئىخلاس» سۈرىسىنى، ئىككىنچى رەكئەتكە«لەھەب» سۈرىسىنى ئوقۇغانغا ئوخشاش. تەرتىپ بۇنىڭ

(15) جامائەت بىلەن ئوقۇلغان نامازلاردا، ئالدىنقى سەپتە بوش ئورۇن بولسىمۇ، ئارقا سەپتە تۇرۇش.

(16) يېنىۋاتقان ئوتقا ياكى جانلىقلارنىڭ رەسىمگە ياكى قەبرىگە قاراپ ناماز ئوقۇش.

(17) ئۆزۈرسىز ھالدا بىرىنچى رەكئەتتە ئوقۇغان سۈرىنىڭ ئالدىدىكى سۈرىنى ئىككىنچى رەكئەتتە ئوقۇش.

(18) تەرىتى قىستاپ قالغان ۋاقىتتا ناماز ئوقۇش.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

(19) نامازدا تۇرۇپ بارماقلارنى قاراسلىتىش، چىۋىنلەرنى ئۈركۈتۈش بىلەن مەشغۇل بولۇش. ئەمما يىلان ـ چايان ۋە ھەر قانداق زىيانلىق ھاشارەتلەرنى نامازدا تۇرۇپ ئۆلتۈرۈش جائىزدۇر.

(20) ئىككىنچى رەكئەتتە بىرىنچى رەكئەتتە ئوقۇغىنىدىن ئۇزۇن سۈرە ئوقۇش.

(21)رۇكۇ ۋە سەجدىلەردە ئوقۇلىدىغان تەسبىھلەرنى قول بىلەن ساناش ۋە ھازىر بولغان تائامنى قويۇپ نامازغا تۇرۇش. چۈنكى مۇنداق قىلىش«خۇشۇئ»غا توسالغۇ بولىدۇ.

(22) سەجدىدە پېشانىنى يەرگە تەككۈزمەستىن سەللە ياكى دوپپا، قولاقچىلارنىڭ ئۈستىگە سەجدە قىلىش.

مۇلاھىزە: مەكرۇھ ـ ياقتۇرۇلمىغان ئىش دېگەنلىك بولۇپ، ئۇنىڭ بىلەن ئىبادەتلەر بۇزۇلمايدۇ. ئەمما ساۋابى كېمىيدۇ.

341. سوئال: نامازنى بۇزىدىغان ئامىللار قايسىلار؟

جاۋاب: نامازنى بۇزىدىغان ئامىللار تۆۋەندىكىلەر:

(1) نامازدا قەستەن ياكى سەۋەنلىكتىن سۆزلەش.

(2) نامازدا ئۆزىگە ئاڭلانغىدەك ئاۋازدا كۈلۈش. نامازدا باشقىلار ئاڭلىغىدەك قاھقاھلاپ كۈلۈش بىلەن ناماز ۋە تاھارەت ھەر ئىككىلىسى بۇزۇلىدۇ.

(3) نامازدا ئاھ ـ ئۇھ، ۋاي ـ ۋۇي دېيىش.

(4)نامازدا دۇنيالىق ئىشلار ئۈچۈن ئاۋازلىق ھالدا يىغلاش.

(5) نامازدا تۇرۇپ ھەرقانداق بىر سوئالغا ياكى چاقىرغۇچىغا سۆز بىلەن جاۋاب بېرىش.

(6) نامازدا كۆكسىنى قىبلە تەرەپتىن باشقا تەرەپكە چۆرۈش.

(7)نامازدا باشقىلارنىڭ قولىدىن بىر نەرسە ئېلىش.

(8) نامازدا قەستەن ياكى سەۋەنلىكتىن بىر نەرسە يېيىش ۋە ئىچىش، سېغىز(پوپۇرتاڭ)چايناش. ئەمما چىشلارنىڭ ئارىلىقىدا قالغان تاماق قالدۇقلىرىدىن نوقۇت مىقدارىدىن كىچىك نەرسىنى يۇتۇپ سېلىش بىلەن ناماز بۇزۇلمايدۇ.

(9) ئۆزۈرسىز ھالدا گالنى قىرىش. ئەمما ئىختىيارسىز ياكى ئېھتىياج (ئىمامنىڭ خاتالىقىنى ئەسكەرتىش ياكى ئۆزىنىڭ نامازدا ئىكەنلىكىنى بىلدۈرۈش) يۈزىسىدىن گالنى قىرىش بىلەن ناماز بۇزۇلمايدۇ.

(10) نامازدا ئۈچ قېتىمدىن ئارتۇق بىر يەرلىرىنى قاشلاش ياكى سىلاش.

(11) ھەر قانداق بىر ئاغرىق ئۈچۈن ئاۋاز بىلەن ئاھ تارتىش.

(12) نامازدا قايسىبىر سەۋەب بىلەن تاھارەتنىڭ بۇزۇلۇشى.

(13) نامازدا كىچىك ھەرىكەتلەرنى كۆپ قىلىش. ئەمما بىر قول بىلەن كىيىمنى تۈزەش بىلەن ناماز بۇزۇلمايدۇ.

(14) سەجدىدە ئىككى پۇتىنىڭ بىراقلا يەردىن كۆتۈرۈلۈپ كېتىشى.

(15) ئەرنىڭ يالغۇز يات ئايال بىلەن بىللە تۇرۇپ ياكى ئۇنىڭغا ئىمام بولۇپ ناماز ئوقۇشى. ئەمما ئەرنىڭ ئۆزىنىڭ ئايالىغا ياكى بىرگە نىكاھى باغلانمايدىغان ئايال تۇغقانلىرىدىن بىرەرسىگە ئىمام بولۇپ ناماز ئوقۇشى جائىزدۇر.[1]

(16) قەستەن ھالدا بىرەر پائالىيەتنى ئىمامدىن بۇرۇن قىلىش. مەسىلەن: ئىمامدىن بۇرۇن رۇكۇ ياكى سەجدىگە ئۆتكەنگە ئوخشاش. ئەمما سەھۋەنلىكتىن قىلىپ سېلىپ دەرھال قايتىپ ئىمامغا ئەگەشسە ناماز بۇزۇلمايدۇ.

(17) نامازدا كىشىلەر بىلەن سۆزلەشكەندەك دۇئا قىلىش.

(18) بىراۋنىڭ سوئالىغا جاۋاب بېرىش مەقسىتى بىلەن قۇرئاندىن بىرەر ئايەت ئوقۇش.

(19) نامازدا ئەۋرەت جايلارنىڭ مەنئى قىلىنىدىغان دەرىجىدە ئېچىلىپ قېلىشى.

(20) نامازدا ئايەتلەرنى مەنىسى بۇزۇلىدىغان دەرىجىدە خاتا ئوقۇش.

(21) نامازدا ھوشىنى يوقىتىپ قويۇش.

(22) ئاياللارنىڭ ناماز ئۈستىدە ئايلىق ئادىتىنىڭ كېلىشى.

---

(1) ئىمام نەۋەۋىي مۇنداق دېگەن: «ئەرنىڭ ئايالىغا ياكى نىكاھى باغلانمايدىغان ئايال تۇغقانلىرىدىن بىرەرسىگە ئىمام بولۇپ ناماز ئوقۇشى مەكرۇھلۇق بىلەن ئادا تاپىدۇ. ئەمما يات ئايال بىلەن ناماز ئوقۇشى ھارامدۇر». «islamqa.com الإسلام سؤال وجواب»
شۇنىڭدەك، قائىدە ئاياللارنىڭ نامازدا ئەرلەرنىڭ ئارقىسىدا ئايرىم سەپ تۈزۈپ تۇرۇشىدۇر. ھەنەفىي مەزھىبىگە كۆرە، ئايال كىشىنىڭ ئارقىسىدا تۇرۇپ ناماز ئوقۇغان كىشىنىڭ نامىزى بۇزۇلىدۇ. شۇنىڭدەك، ھەنەفى مەزھىدە، ئايال كىشى ئەرلەر سېپىدە ناماز ئوقۇغاندا، ئۇ ئايالنىڭ ئىككى يېنىدىكى ۋە ئارقىسىدىكى جەمى ئۈچ ئەرنىڭ نامىزى بۇزۇلىدۇ، دەيدۇ. ئەمما ئىمام نەۋەۋىي مۇنداق دېگەن:«ئايال كىشى بىلەن بىر سەپتە تۇرۇپ ناماز ئوقۇغان كىشىنىڭ (مەيلى ئۇ ئىمام بولۇپ ئوقۇغان بولسۇن، مەيلى جامائەت سۈپىتىدە ئوقۇغان بولسۇن) ياكى شۇ ئايالنىڭ نامىزى بۇزۇلمايدۇ. شۇنداقلا ئايال كىشىنىڭ ئارقىسىدا تۇرۇپ ناماز ئوقۇغان كىشىنىڭ نامىزىمۇ بۇزۇلمايدۇ، ئۇنىڭ نامىزى دۇرۇستۇر». بۇنىڭغا بىنائەن، ھازىرقى زامان ئۆلىمالىرى ئەرلەرنىڭ ئاياللار سېپىنىڭ ئارقىسىدا تۇرۇپ ناماز ئوقۇشىنى جائىز دەپ قارايدۇ، شۇنداقلا ئۇلار ئاياللارنىڭ ئەرلەر سېپىدە تۇرۇپ ناماز ئوقۇغىنىدا ھېچبىرىنىڭ نامىزى بۇزۇلمايدىغانلىقىنى سۆزلىمەكتە. مەسىلەن: مەسجىدى ھەرەمدە ئادەم كوپ بولغانلىقتىن، ئەرلەرنىڭ ئاياللارنىڭ ئارقىسىدا تۇرۇپ ناماز ئوقۇشىنىڭ جائىز سانالغىنىغا ئوخشاش.
ئىمام نەۋەۋىي (631-876ھ/ 1255-1300م) دىمەشقنىڭ «نەۋا» دېگەن يېزىسىدا دۇنياغا كەلگەن، فىقھى، ھەدىس ئىلىملىرىدە كۆپلىگەن قىممەتلىك ئەسەرلەرنى يازغان، ئۆز زامانىسىدا پۈتۈن ئۆلىمالارنىڭ ئۇستازى سانىلاتتى. «رىيادۇسسالىھىن(ياخشىلارنىڭ باغچىسى)»، «قىرىق ھەدىسنىڭ شەرھى» ناملىق ئەسەرلىرى ئاۋام خەلق ئەڭ كوپ ئوقۇيدىغان ئەسەرلىرىدىن سانىلىدۇ.

(23) تەيەممۇم بىلەن نامازغا تۇرغان كىشىنىڭ، نامازدا تۇرۇپ سۇنى كۆرۈشى، ئاياقلىرىغا مەسھى قىلغان كىشىنىڭ مەسھى مۇددىتى تۈگىشى.

(24) نامازدا پەرز دېيىلگەن ئىشلاردىن بىرەرسىنى قەستەن تەرك ئېتىش. مەسىلەن: سەجدىنى ياكى رۇكۇنى تەرك ئەتكەنگە ئوخشاش.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

نامازغا مۇناسىۋەتلىك مەسىلىلەر

نامازنى توختىتىش ياكى كېچىكتۈرۈشنى ۋاجىب ياكى جائىز قىلىدىغان ئىشلار

342. سوئال: نامازنى توختىتىش ياكى كەيىنگە سۈرۈشنى ۋاجىب قىلىدىغان سەۋەبلەر قايسىلار؟

جاۋاب: نامازنى توختىتىش ياكى كەيىنگە سۈرۈشنى ۋاجىب قىلىدىغان سەۋەبلەر مۇنۇلار:

(1) بىرەر زالىمنىڭ ياكى يىرتقۇچ هايۋاننىڭ هۇجۇمىغا ئۇچراش، سۇغا چۆكۈپ كېتىش، بوغۇلۇپ قېلىش، ئوت ئىچىدە قېلىش تۈپەيلى هالاكەتلىك ئەھۋالدا قېلىپ ياردەم سورىغانلارغا ياردەم بېرىش زۆرۈرىيىتى تۇغۇلسا نامازنى دەرھال توختىتىش ۋاجىبتۇر.

(2) ئاتا ـ ئانىسىنىڭ بىرەرسى جىددىي ياردەمگە ئېھتىياج بولۇپ چاقىرغان بولسا، پەرز نامازدا تۇرغان بولسىمۇ ئۇنى توختىتىش ۋاجىبتۇر.

ئەمما ئادەتتىكى ئىشلار ئۈچۈن چاقىرغان بولسا، پەرز نامازدىن باشقا نامازلارنى توختىتىشقا بولىدۇ.

(3) بالىسىنىڭ ئۆلۈپ كېتىشى ياكى بېشىغا بىرەر هادىسە كېلىشىدىن قورققان ئاتا ـ ئانىنىڭمۇ نامازنى توختىتىشى ياكى كەيىنگە سۈرۈشى ۋاجىبتۇر.

(4) يىرتقۇچلارنىڭ ماللارغا هۇجۇم قىلىدىغانلىقىنى ياكى بىرەر ئەمانىنىڭ قۇدۇققا ياكى تامدىن تۆۋەنگە چۈشۈپ كېتىدىغانلىقىنى ئېنىق تەخمىن قىلغان كىشىنىڭ ئۇنى قۇتقۇزۇش ئۈچۈن نامازنى توختىتىشى ۋاجىبتۇر.

ئەمما هالاكەت ئېھتىمالى كۈچلۈك بولمىسا، نامازنى توختىتىش ۋاجىب ئەمەس، بەلكى جائىز بولىدۇ، يەنى خالىسا توختىتىدۇ، خالىسا توختاتمايدۇ.

343. سوئال: نامازنى توختىتىش ياكى كەيىنگە سۈرۈشنى جائىز قىلىدىغان سەۋەبلەر قايسىلار؟

جاۋاب: نامازنى توختىتىش ياكى كەيىنگە سۈرۈشنى جائىز قىلىدىغان سەۋەبلەر تۆۋەندىكىلەر:

(1)مال ـ مۈلكىنىڭ ئوغۇرلىنىشىدىن ئەنسىرىگەن كىشىنىڭ (گەرچە مال باشقىلارنىڭ بولسىمۇ) نامازنى توختىتىشى جائىزدۇر.

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

(2) ئۇغرىدىن، قاراقچىدىن، كەلكۈندىن قورققان يولوچىنىڭ ناماز ۋاقتىنى كەينىگە سۈرۈشى جائىزدۇر.

(3) قازىنى قايناپ تېشىپ كېتىشىدىن ياكى تاماقنىڭ كۆيۈپ كېتىشىدىن ئەنسىرىگەن ئايال كىشىنىڭ نامازنى توختىتىشى جائىزدۇر.

(4) قېچىپ كېتىۋاتقان هايۋاننى تۇتۇۋېلىپ ئېگىسىگە قايتۇرۇش ئۈچۈن نامازنى توختىتىش جائىزدۇر.

(5) نامازدا تەرەتى قىستاپ قالغان كىشىنىڭ، يېڭىدىن تاھارەت ئېلىپ نامازنى قايتىدىن ئوقۇش ئۈچۈن ئۇنى توختىتىشى جائىزدۇر.

(6) نەپلى نامازلارنى ئوقۇۋاتقان كىشىنىڭ ئاتا ـ ئانىسىدىن بىرەرسىنىڭ قانداقلا بىر ئىش ئۈچۈن چاقىرىشى بىلەن ئۇنى توختىتىشى جائىزدۇر.

(7) ئوغرى ياكى قاراقچىنىڭ شەپىسىنى ھېس قىلغان مۇساپىرنىڭ نامىزىنى توختىتىشى جائىزدۇر.

نامازدا شۈبھە

344. سوئال: نامازدا قانچە رەكئەت ئوقۇغانلىقىنى بىلەلمەي قالغان كىشى قانداق قىلىدۇ؟

جاۋاب: نامازنى قانچە رەكئەت ئوقۇغانلىقىنى بىلەلمەي، ئىككىلىنىپ قالغان كىشى ئەگەر بۇ ھالەت ئۇنىڭدا تۇنجى قېتىم ياكى قىسمەن يۈز بەرگەن بولسا، نامازنى قايتىدىن ئوقۇشى كېرەك. مۇبادا، بۇ ھالەت ئۇ كىشى ئۈچۈن كۆپ قېتىم يۈز بەرگەن ياكى ئۇ ھەمىشە شۈنداق ناماز رەكئەتلىرىدە خاتالىشىدىغان كىشى بولسا، ئۇ ۋاقىتتا كۆڭلىدە قانچە رەكئەت ئوقۇغانلىقىغا كۈچلۈك تەخمىن قىلالىسا شۇ رەكئەت ھېسابقا ئېلىنىدۇ ۋە نامازنىڭ ئاخىرىدا سەجدە سەھۋى قىلىدۇ.

345. سوئال: قانچە رەكئەت ئوقۇغانلىقىنى كۆڭلىدىمۇ تەخمىن قىلالمىسا نېمە قىلىدۇ؟

جاۋاب: ئەگەر قانچە رەكئەت ئوقۇغانلىقىنى كۆڭلىدىمۇ بەلگىلىيەلمىسە، ئازنى ھېسابقا ئالىدۇ. مەسىلەن: تۆت رەكئەتلىك نامازدا، بىر رەكئەت ئوقۇدىمۇ ياكى ئىككى رەكئەت ئوقۇدىمۇ، بۇنى بىلەلمىسە، ئوقۇغىنىنى بىر رەكئەت دەپ ھېسابلاپ، يەنە ئۈچ رەكئەت ئوقۇشى لازىم. ئىككى رەكئەت ئوقۇدىمۇ ياكى ئۈچ رەكئەتمۇ بىلەلمىسە، ئوقۇغىنىنى ئىككى رەكئەت دەپ ھېسابلاپ، يەنە ئىككى رەكئەت ئوقۇيدۇ ۋە نامازنىڭ ئاخىرىدا سەجدە سەھۋى قىلىدۇ.

سەجدە سەھۋى ۋە ئۇنىڭ ئەھكاملىرى

346. سوئال: سەجدە سەھۋى دېگەن نېمە؟
جاۋاب: سەجدە سەھۋى ـ نامازدا يۈز بەرگەن خاتالىقنى يۇيۇش ئۈچۈن نامازنىڭ ئاخىرىدا قىلىنىدىغان ئىككى سەجدىدۇر.

سەجدە سەھۋى قىلىشنى ۋاجىب قىلىدىغان ئەھۋاللار

347. سوئال: قايسى ۋاقىتتا سەجدە سەھۋى قىلىش ۋاجىپ بولىدۇ؟
جاۋاب: تۆۋەندىكى ئىشلاردا سەجدە سەھۋى قىلىش ۋاجىپ بولىدۇ:

(1) نامازنىڭ پەرزلىرىدىن بىرەرسىنى ئۆز ئورنىدىن كېچىكتۈرۈپ قويۇش. مەسىلەن: نامازنىڭ ئاخىرىدىكى ئولتۇرۇشتا ئولتۇرماستىن سەھۋەنلىكتىن يەنە بىر رەكئەت ئۈچۈن تۇرۇپ كەتكەنگە ئوخشاش. چۈنكى نامازنىڭ ئاخىرىدىكى ئولتۇرۇش نامازنىڭ پەرزلىرىدىن سانىلىدۇ. بۇ ئولتۇرۇشتا ئولتۇرماي يەنە بىر رەكئەتكە تۇرۇپ كەتكەن كىشى فاتىھە سۈرىسىنى ئوقۇپ بولغىچىلىك ۋاقىت ئۆتكەندىن كېيىن ئېسىگە كېلىپ ئولتۇرسا، پەرز بولغان بۇ ئولتۇرۇشنى كېچىكتۈرگەن بولىدۇ. ئەگەر شۇ رەكئەتنىڭ سەجدىسىنى قىلىپ بولغاندىن كېيىن ئېسىگە كەلسە، ئولتۇرماي شۇ رەكئەتكە يەنە بىر رەكئەتنى قوشۇپ ئوقۇپ نامازنى تاماملايدۇ. بۇ ئارتۇق ئىككى رەكئەت ناماز نەپلە بولۇپ ھېسابلىنىدۇ. ھەر ئىككى ھالەتتە سەجدە سەھۋى قىلىش ۋاجىب بولىدۇ.

(2) نامازنىڭ ۋاجىبلىرىدىن بىرەرسىنى سەھۋەنلىكتىن تەرك ئېتىش. مەسىلەن: نامازدا فاتىھە سۈرىسى ئوقۇشنى سەھۋەنلىكتىن تەرك ئەتكەنگە ئوخشاش.

(3) نامازنىڭ ۋاجىبلىرىدىن بىرەرسىنى ئۆز ئورنىدىن كېچىكتۈرۈش. مەسىلەن: فاتىھە سۈرىسىنى باشقا سۈرىدىن كېيىن ئوقۇغانغا ئوخشاش. ۋاجىپ فاتىھەنى باشقا سۈرىدىن ئاۋۋال ئوقۇش.

(4) ئىمامنىڭ ئۈنلۈك قىرائەت قىلىدىغان يەردە مەخپىي، مەخپىي قىرائەت قىلىدىغان يەردە ئۈنلۈك قىلىشمۇ سەجدە سەھۋىنى كېرەك قىلىدۇ.

348. سوئال: نامازدىكى ھەر بىر خاتالىق ئۈچۈن سەجدە سەھۋى كېلەمدۇ؟
جاۋاب: بىر نامازدا بىر قانچە قېتىم سەجدە سەھۋىنى كېرەك قىلىدىغان خاتالىقلار يۈز بەرگەن بولسىمۇ، ھەممىسى ئۈچۈن بىر قېتىملا سەجدە سەھۋى قىلىش يېتەرلىكتۇر.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

سەجدە سەھۋىنىڭ ۋاقتى ۋە كەيپىيتى

349. سوئال: سەجدە سەھۋى قانداق قىلىنىدۇ؟

جاۋاب: نامازنىڭ ئاخىرقى ئولتۇرۇشىدا«ئەتتەھىياتۇ»دۇئاسى ئوقۇلۇپ بولغاندىن كېيىنلا ئوڭ تەرەپكە سالام بېرىپ بولۇپ، ئادەتتىكىدەك ئىككى قېتىم سەجدە قىلىنىدۇ، ئاندىن ئولتۇرۇپ،«ئەتتەھىياتۇ، ئاللاھۇمىمە سەللى، بارىك، رەببەنا»لارنى ئوقۇپ ئىككى تەرەپكە سالام بېرىلىدۇ.

سەجدە سەھۋىگە مۇناسىۋەتلىك مەسىلىلەر

350. سوئال: سەجدە سەھۋى كەچۈرۈم قىلىنىدىغان ھاللار قايسىلار؟

جاۋاب: سەجدە سەھۋى كەچۈرۈم قىلىنىدىغان ھاللار تۆۋەندىكىلەر:

(1) سەجدە سەھۋى قىلىشنى ئۇنتۇپ قېلىش. مەسىلەن: نامازدا سەجدە سەھۋىنى كېرەك قىلىدىغان خاتالىق ئۆتكۈزۈپ قويغان كىشى نامازنىڭ ئاخىرىدا سەجدە سەھۋى قىلىشنى ئۇنتۇپ قېلىپ، سالام بېرىپ بولغاندىن كېيىن ئېسىگە كەلسە، ئۇنىڭدىن سەجدە سەھۋى كەچۈرۈم قىلىنىدۇ، ئوقۇغان نامىزى دۇرۇس بولىدۇ.

(2) بامدات نامىزىنىڭ ئاخىرىدا سالام بېرىپ بولغاندىن كېيىن، سەجدە سەھۋىنى قىلىشتىن بۇرۇن قۇياشنىڭ چىقىپ قېلىشى.

(3) ئەسىر نامىزىنىڭ ئاخىرىدا سالام بېرىپ بولغاندىن كېيىن، سەجدە سەھۋى قىلىشتىن بۇرۇن كۈننىڭ قىزىرىشى. چۈنكى كۈن چىقىۋاتقان ۋە قىزارغان ۋاقىتلاردا ناماز ئوقۇلمايدۇ. شۇڭا سەجدىمۇ نامازنىڭ مۇھىم بىر ئاساسى بولغاچقا بۇ ۋاقىتلاردا سەجدە سەھۋىمۇ قىلىنمايدۇ. نامازدىكى خاتالىقلارمۇ كەچۈرۈم قىلىنىدۇ. قىلالمىغان سەجدە سەھۋىنىڭ قازاسى قىلىنمايدۇ.

(4) سالام بېرىپ بولغاندىن كېيىن نامازغا داۋام قىلىشقا توسقۇن بولىدىغان ئىشلارنىڭ يۈز بېرىشى. مەسىلەن: تاھارەت سۇنغانغا ئوخشاش.

351. سوئال: نامازدا تاھارەت بۇزۇلسا نېمە قىلىش كېرەك؟

جاۋاب: نامازدا تاھارەت بۇزۇلسا سۆزلەشمەستىن، يەپ - ئىچمەستىن ۋە باشقا ئىشلار بىلەن مەشغۇل بولماستىن، تاھارەت ئېلىپ نامازنىڭ بۇزۇلغان يېرىدىن قالغان قىسمىنى تولۇقلىسا بولىدۇ. بۇ ھالەتتە ئەڭ ياخشىسى نامازنى قايتىدىن ئوقۇشتۇر.

سۈتر ۋە ئۇنىڭغا مۇناسىۋەتلىك مەسىلىلەر

352. سوئال: سۈترە دېگەن نېمە؟

جاۋاب: سۈترە - ناماز ئوقۇۋاتقان كىشىنىڭ ئالدىدىن ئۆتكۈچىلەرگە قارشى توساق دېمەكتۇر.

353. سوئال: نامازنىڭ ئالدىدىن ئۆتۈش گۇناھمۇ؟

جاۋاب: ناماز ئوقۇۋاتقان كىشىنىڭ ئالدىدىن ئۆتۈش چوڭ گۇناھتۇر. چۈنكى بۇنداق قىلىش نامازنىڭ ئۇلۇغ شەنىگە ھۆرمەتسىزلىك قىلغانلىقتۇر. شۇڭا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام نامازنىڭ ئالدىدىن ئۆتكۈچىلەرگە كايىپ مۇنداق دېگەن: «ناماز ئوقۇۋاتقان ئادەمنىڭ ئالدىدىن ئۆتكۈچى بۇ ئىشنىڭ قانچىلىك ئېغىر گۇناھ ئىكەنلىكىنى بىلسە ئىدى، ناماز ئوقۇۋاتقان كىشىنىڭ ئالدىدىن ئۆتكەندىن كۆرە قىرىق (يىل) ساقلاپ تۇرۇش ئۇنىڭ ئۈچۈن ياخشى بولاتتى.»[1] ئەمما مەسجىدى ھەرەم زۆرۈرىيەت يۈزىسىدىن بۇ مەسىلىدىن مۇستەسنا.

354. سوئال: ئالدىغا سۈترە قويماي ناماز ئوقۇغۇچىنىڭ ئالدىدىن ئۆتۈشكە توغرا كەلگەندە نېمە قىلىش كېرەك؟

جاۋاب: ئالدىغا سۈترە قويماي ناماز ئوقۇغۇچىنىڭ ئالدىدىن ئۆتۈشكە توغرا كەلگەندە، ئۇنىڭ سەجدە قىلىدىغان يېرىدىن باشلاپ ئۈچ گەز مىقدارى (بىر يېرىم مېتىر) يىراقتىن ئۆتۈشكە بولىدىغانلىقىغا ئىسلام ئۆلىمالىرى پەتىۋا بەرگەن.

355. سوئال: سۈترە قانچىلىك بولىدۇ؟

جاۋاب: سۈترە ئەڭ كەم دېگەندە بىر گەز(47 سانتىمېتىر) ئېگىزلىكتە بولۇشى شەرت. ئالدىدىن ئادەم ئۆتۈش ئېھتىمالى بولغان يەرلەردە ناماز ئوقۇشقا توغرا كەلگەندە دەرەخنىڭ، مومىننىڭ ئارقىسىدا ئوقۇش ياكى ئالدىغا خادا ياكى ھاسا تىكلەش ياكى ئورۇندۇق قويۇش لازىم. ئەگەر يەر قاتتىق بولۇپ خادىنى ياكى ھاسىنى قاداش مۇمكىن بولمىسا، ئۇنى ياتقۇزۇپ قويۇش، تىكلىگىدەك خادا ياكى ھاسا تېپىلمىسا ئالدىغا بىر سىزىق سىزىپ قويۇش كېرەك. بۇنىڭدىن مەقسەت نامازخاننىڭ ئالدىدىن ئۆتكۈچىلەرنى ئاگاھلاندۇرۇشتۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر ھەدىستە:«سىلەر ناماز ئوقۇغاندا بىرەر ئوققا چاغلىق نەرسە بولسىمۇ ئالدىڭلارغا (سۈترە قىلىپ) قويۇڭلار»[2] دەپ كۆرسەتكەن.

(1) بۇخارىي ۋە مۇسلىم رىۋايىتى
(2) ھاكىم رىۋايىتى

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى

تىلاۋەت سەجدىسى ۋە ئۇنىڭ ئەھكاملىرى

356. سوئال: تىلاۋەت سەجدىسى دېگەن نېمە؟

جاۋاب: تىلاۋەت سەجدىسى - سەجدە ئايىتىنى ئوقۇغان ياكى ئاڭلىغان ياكى ئاڭلاش نىيىتى بىلەن بولمىسىمۇ ئىشتىپ قالغان سەۋەبتىن قىلىنىدىغان سەجدە دېمەكتۇر. بۇ ھاللاردا تىلاۋەت سەجدىسىنى قىلىش ۋاجىبتۇر.

تىلاۋەت سەجدىسىنى ۋاجىب قىلىدىغان سەۋەبلەر

357. سوئال: تىلاۋەت سەجدىسىنى ۋاجىب قىلىدىغان سەۋەبلەر قايسىلار؟

جاۋاب: تىلاۋەت سەجدىسىنى ۋاجىب قىلىدىغان سەۋەبلەر ئۈچ بولۇپ، ئۇلار:

(1) سەجدە ئايىتىنى ئوقۇش. مەيلى نامازدا بولسۇن، مەيلى ناماز سىرتىدا بولسۇن، مەيلى ئۆزى پاك بولۇپ، ئوقۇغانلىرىنى ئۆزى ئاڭلىمىغان بولسۇن، ھەر ھالەتتە سەجدە ئايىتىنى ئوقۇغان كىشىگە تىلاۋەت سەجدىسى قىلىش ۋاجىب بولىدۇ.

(2) سەجدە ئايىتىنى ئاڭلاش ياكى ئىختىيارسىز ئىشتىپ قېلىش. قانداقلا سەۋەب بىلەن بولمىسۇن، سەجدە ئايىتىنى ئىشتكەن كىشى ئۈچۈن سەجدە قىلىش ۋاجىبتۇر.

(3) جامائەت بىلەن ناماز ئوقۇغاندا ئىمامنىڭ سەجدە ئايىتىنى ئوقۇشى. گەرچە جامائەت ئىمامنىڭ سەجدە ئايىتىنى ئوقۇغانلىقىنى تولۇق ئاڭقىرالمىغان بولسىمۇ، ئىمام سەجدە قىلغان ھامان جامائەتنىڭمۇ ئىمام بىلەن بىرلىكتە سەجدە قىلىشى ۋاجىبتۇر.

تىلاۋەت سەجدىسىنىڭ ۋاقتى ۋە كەيپىيىتى

358. سوئال: تىلاۋەت سەجدىسى قانداق قىلىنىدۇ؟

جاۋاب: «الله اكبر» (ئاللاھۇ ئەكبەر) دەپ تەكبىر ئېيتىپ، نامازدىكى سەجدىگە ئوخشاش باش يەرگە قويۇلىدۇ. ئەمما قوللار كۆتۈرۈلمەيدۇ. سەجدىدە ئادەتتە نامازنىڭ سەجدىسىدە ئوقۇلىدىغان «**سبحان ربي الأعلى** (سۇبھانە رەببىيەل ئەئلا)» ئۈچ قېتىم ئوقۇلىدۇ. سەجدىدىن تۇرۇش ئۈچۈن يەنە تەكبىر ئېيتىلىدۇ.

359. سوئال: تىلاۋەت سەجدىسىنىڭ ۋاقتى قاچان؟

جاۋاب: سەجدە ئايىتىنى ئوقۇغان ياكى ئاڭلىغان كىشى نامازدا بولسا دەرھال تەكبىر ئېيتقان ھالدا، بىر قېتىملا سەجدە قىلىدۇ، يەنە تەكبىر بىلەن ئورنىدىن تۇرۇپ، نامازنى كەلگەن يېرىدىن داۋاملاشتۇرىدۇ. ئەگەر نامازنىڭ سىرتىدا بولسا ئۇنى

دەرھـــال قىلىـــش زۆرۈر ئەمەس. بەلكـــى ئالدىرىماســـتىن، تاھـــارەتنى بولمـــسا تاھـــارەت ئالغاندا قىلىۋاتسا بولىدۇ. ئەگەر بۇ سەجدىنى ئۇنتۇپ قالسا قازاسى كەلمەيدۇ.

تىلاۋەت سەجدىسىگە مۇناسىۋەتلىك مەسىلىلەر

360. سوئال: تىلاۋەت سەجدىسى قىلىشنى كېرەك قىلىدىغان شەرتلەر قايسىلار؟

جـاۋاب: سـەجدە ئـايىتىنى ئاڭلىغـان كـىشىنىڭ سـەجدە قىلىـشىنىڭ ۋاجىـب بولىـشى ئۈچـۈن سـەجدە ئـايىتىنى ئوقۇغۇچىنىـڭ ئىنـسان بولۇشـى، ئويغـاق ۋە ئەقىـل ـ ھوشـى جايىـدا بولغـان بىـرى بولىـشى شـەرتتۇر. بۇنىڭغـا ئاساسـەن، شـاتۇتىنىڭ ئىغىزىـدىن ئاڭلىغان سەجدە ئايىتى ئۈچۈن سەجدە قىلىش ۋاجىب بولمايدۇ.

361. سـوئال: رادىئـو ۋە تېلېـۋىزورلاردىن سـەجدە ئـايىتىنى ئاڭلىغـان ئـادەمگە سـەجدە قىلىش ۋاجىب بولامدۇ؟

جـاۋاب: سـەجدە ئـايىتىنى رادىئـو يـاكى تېلېـۋىزوردىن ئاڭلىغـان كـىشى ئۈچـۈن سەجدە قىلىش ۋاجىب ئەمەس.

362. سـوئال: تىـلاۋەت سەجدىـسىنى قىلىـش ئۈچـۈن تاھـارەت ۋە قىبلىگە يـۈز كەلتـۈرۈش ۋە ۋاقتىدا قىلىش شەرتمۇ؟

جـاۋاب: تىـلاۋەت سەجدىـسىنى قىلىـش ئۈچـۈن تاھـارەت ۋە قىبلىگە يـۈز كەلتـۈرۈش ئەلۋەتتە شـەرت قىلىنىـدۇ. تىـلاۋەت سەجدىـسى بـار ئـايەتنى ئاڭلىغانـدا، تاھـارەت بولمـسا يـاكى يـول ئۈسـتىدە بولـۇپ قالغانـدا، كېيىـن تاھـارەت ئالغانـدا بـۇ سـەجدىنى قىلىۋەتـسە بولىدۇ.

363. سـوئال: سـەجدە ئايىتىنـىڭ تەكرارلىنىـشى كـۆپ قېـتىم سـەجدە قىلىـشنى لازىـم قىلامدۇ؟

جـاۋاب: سـەجدە ئايىتىـدىن بىرىنـى بىـر ئورۇنـدا تـۇرۇپ كـۆپ قېـتىم تەكـرار ئوقۇغـان كـىشى ئۈچـۈن بىـر قېـتىملا سـەجدە قىلىـش كۇپـايە قىلىـدۇ. ئەگەر شـۇ سـەجدە ئـايىتىنى بىرقـانچە ئورۇنـدا ئوقۇغـان كـىشىگە قـانچە قېـتىم ئوقۇغـان بولـسا شـۇنچە قېـتىم تىـلاۋەت سەجدىسى قىلىش ۋاجىبتۇر.

364. سوئال: سەجدە ئايىتىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان سۈرىلەر قايسىلار؟

جاۋاب: قۇرئان كەرىمنىڭ 14 سۈرىسىدە سەجدە ئايىتى بولۇپ، ئۇلار:

(1) ئەئراف سۈرىسى 206 ـ ئايەت.

(2) رەئد سۈرىسى 15 ـ ئايەت.

(3) نەھل سۈرىسى 49 ـ ئايەت.

(4)ئىسرا سۈرىسى 107 ـ ئايەت.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

(5) مەريەم سۈرىسى 58 ـ ئايەت.
(6) ھەج سۈرىسى 18 ـ ئايەت.
(7) فۇرقان سۈرىسى 60 ـ ئايەت.
(8) نەمل سۈرىسى 24 ـ ئايەت.
(9) سەجدە سۈرىسى 16 ـ ئايەت.
(10) ساد سۈرىسى 24 ـ ئايەت.
(11) فۇسسىلەت سۈرىسى 37 ـ ئايەت.
(12)نەجم سۈرىسى 62 ـ ئايەت.
(13) ئىنشىقاق سۈرىسى 13 ـ ئايەت.
(14)ئەلەق سۈرىسى 19 ـ ئايەت.

قازا نامازلارغا ئائىت مەسىلىلەر

365. سوئال: قازا دېگەن نېمە؟
جاۋاب: قازا - بەلگىلەنگەن ۋاقتى چىقىپ كەتكەن ئىبادەتلەرنى كېيىن ئورۇنلاش دېمەكتۇر. مۇسۇلمان كىشىنىڭ نامازلارنى ۋاقتىدا ئادا قىلىشقا ئەھمىيەت بېرىشى ناھايىتى مۇھىم بولغان بىر دىنىي مەجبۇرىيەتتۇر. ئۆزۈرسىز تۇرۇپ نامازلارنى ۋاقتىدىن كەينىگە سۈرۈش گۇناھتۇر.

366. سوئال: نامازلارنى كېچىكتۈرۈشنىڭ ئۆزۈرلىرى قايسىلار؟
جاۋاب: ئۇيقۇ ياكى ئۇنتۇپ قالغانلىق سەۋەبىدىن ۋاقتىدا ئوقۇيالمىغان نامازلارنىڭ قازاسىنى ئويغانغان ياكى ئېسىگە ئالغان هامان ئوقۇسا قازا قىلغانلىقنىڭ (كېچىكتۈرگەنلىكنىڭ) گۇناھى ئەپۇ قىلىنىدۇ. چۈنكى ئۇيقۇ ۋە ئۇنتۇش ئۆزۈرلىرى شەرىئەتتە ئېتىراپ قىلىنغان ئۆزۈرلەردۇر. ئەمما نامازنى قەستەن (يەنى، ھورۇنلۇق، دۇنيا ھەلەكچىلىكى، ناماز ۋاقتىغا ئەھمىيەت بەرمەسلىك سەۋەبىدىن) قازا قىلىپ ئوقۇغان كىشى گۇناھكار بولىدۇ. بىراق ئوقۇغان نامىزى ئادا تاپقان بولىدۇ.

367. سوئال: نامازنىڭ كەچۈرۈم قىلىنىشىغا تۈرتكە بولغان ئۆزۈرلەر قايسىلار؟
جاۋاب: ئايلىق ئادىتىنى كۆرۈۋاتقان (ھەيزدار) ۋە تۇغۇتنىڭ قېنىدىن پاكلىنىپ بولالمىغان (نىفاسدار) ئاياللاردىن ناماز كەچۈرۈم قىلىنىدۇ. كېيىن قازاسىنىمۇ ئوقۇمايدۇ. شۇنداقلا، ئەمدىلا مۇسۇلمان بولغان كىشى ئۇچۇنمۇ بۇرۇن كاپىرلىق ھالىتىدە ئوقۇمىغان نامازلارنىڭ قازاسى يوكلەنمەيدۇ.

368. سوئال: قازا نامازلار قانداق ئوقۇلىدۇ؟
جاۋاب: قازا نامازلار مەيلى سەپەر ئۈستىدە بولسۇن، مەيلى مۇقىم (ئۆز يۇرتىدا) بولسۇن، قازاغا قالدۇرۇلغان ۋاقىتتىكى ئۇسۇلى بويىچە ئوقۇلىدۇ. مەسىلەن: سەپەر ئۈستىدە ئوقۇماي قازا قىلغان نامازلارنى مۇقىم ھالىتىدە ئوقۇماقچى بولغان كىشى بۇ نامازلارنى سەپەردىكى ئۇسۇلى بويىچە قەسىر قىلىپ(قىسقارتىپ)، تۆت رەكئەتلىك پەرز نامازلارنى ئىككى رەكئەت قىلىپ ئوقۇيدۇ. ئەگەر مۇقىم ھالىتىدە قازا قىلغان نامازلارنى سەپەردە ئوقۇماقچى بولغاندا تۆت رەكئەت قىلىپ تولۇق ئوقۇيدۇ.

قازا نامازلارنى ئوقۇش تەرتىبى

369. سوئال: قازا نامازلارنى ئوقۇشنىڭ تەرتىبى نېمە؟

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

جاۋاب: قازا نامازلارنى ئوقۇشتا، قازانىڭ شۇ ۋاقىتتىكى ناماز ئارىسىدىكى تەرتىپكە رىئايە قىلىنىدۇ. يەنى، ئاۋۋال ئۇستىمىزدىكى قازا نامازلارنى ئوقۇپ بولۇپ، ئاندىن شۇ ۋاقىتنىڭ نامىزىنى ئوقۇشىمىز كېرەك. مەسىلەن: بىراۋ بامدات نامىزىنى ۋاقتىدا ئوقۇيالمىغان بولۇپ، ئۇنىڭ قازاسىنى پېشىن ۋاقتىدا ئوقۇماقچى بولسا، ئاۋۋال بامداتنىڭ قازاسىنى ئوقۇپ بولۇپ، ئاندىن كېيىن، پېشىن نامىزىنى ئوقۇشى كېرەك (يەنى ۋاجىبتۇر).

370. سوئال: قازا نامازلارنى ئوقۇش تەرتىپى قايسى ھاللاردا ئەمەلدىن قالىدۇ؟

جاۋاب: تەرتىپ تۆۋەندىكى ئۈچ ھالدا ئەمەلدىن قالىدۇ:

(1) قازا قىلىنغان نامازلارنىڭ سانى(ۋىتىردىن باشقا) ئالتە ۋاختقا يېتىپ قالغان بولسا، يەنى بىر كۈنلۈك بەش ۋاخ نامازنىڭ ھەممىسى يەنە ئەتىنىڭ بىر ۋاخ نامىزى بولۇپ، جەمى ئالتە ۋاخ ناماز ياكى ئۇنىڭدىنمۇ كۆپ ناماز قازا بولغان بولسا، تەرتىپ ئەمەلدىن قالىدۇ. بۇ نامازلارنى قاچان خالىسا شۇ ۋاقىتتا ئوقۇپ ئادا قىلسا بولۇۋېرىدۇ.

(2) ۋاقىتنىڭ تارلىقى يەنى شۇ ۋاقىتتىكى نامازنىڭ ۋاقتى قازا نامازلار بىلەن شۇ ۋاقىتنىڭ نامىزىنى ئوقۇشقا تار كەلسە، مەسىلەن: پېشىن نامىزىنىڭ ئاخىرقى ۋاقتى بولۇپ قېلىپ پېشىندىن ئاۋۋال قازا نامازلارنى ئوقۇپ ئاندىن پېشىن نامىزىنى ئوقۇشقا ۋاقىت يېتىشمىگەنلىكتىن، نامازنىڭ ۋاقتى چىقىپ كېتىپ ئوقۇماقچى بولغان پېشىن نامىزىنىمۇ قازا قىلىپ قويماسلىق ئۈچۈن تەرتىپكە رىئايە قىلماستىن، ئاۋۋال پېشىن ئاندىن قازا نامازلىرى ئوقۇلىدۇ.

(3) ئۇنتۇش يەنى شۇ ۋاقىتتىكى نامازنى ئوقۇيدىغان چاغدا ئۇستىمىزدە قازا ناماز بارلىقىنى ئۇنتۇپ قالغانلىقتىن، ئاۋۋال قازانى ئادا قىلماستىن شۇ ۋاقىتنىڭ نامىزىنى ئوقۇغان بولساق ناماز دۇرۇستۇر. تەرتىپ ئەمەلدىن قالغان بولىدۇ.

قازاسى ئوقۇلىدىغان نامازلار

371. سوئال: قايسى نامازلارنىڭ قازاسى ئوقۇلىدۇ؟

جاۋاب: بەش ۋاخ نامازنىڭ پەرزلىرى، ۋىتىر نامىزى ۋە بامدات نامىزىنىڭ سۈننىتىنىڭ قازاسى(ئەگەر پەرزى بىلەن بىرگە قازا بولغان بولسا ۋە پېشىن ۋاقتىغىچە ئوقۇماقچى بولسا) ئوقۇلىدۇ. ئەمما، جۈمە، ھېيت، جىنازا نامازلىرى ۋە بەش ۋاخ نامازنىڭ سۈننەتلىرىنىڭ قازاسى ئوقۇلمايدۇ. قازا بولغان نامازلارنى ناماز ئوقۇش مەنئى قىلىنغان ۋاقىتلاردىن باشقا كېچە ـ كۈندۈزنىڭ قايسىبىر ۋاقىتلىرىدا ئوقۇشقا بولىدۇ.

372. سوئال: ناماز ئوقۇيالماي ئۆلگەن كىشىنىڭ قايسى ھالەتتىكى نامازلىرى كەچۈرۈم قىلىنىدۇ؟

جاۋاب: كېسەل كىشى ياتقان يېرىدە بېشى بىلەن ئىما ـ ئىشارەت قىلىپ بولسىمۇ ناماز ئوقۇشتىن ئاجىز قالغانلىق تۈپەيلى ناماز ئوقۇيالماستىن ۋاپات بولغان بولسا، بۇ كىشىنىڭ ناماز ئوقۇشقا قادىر بولالمىغان شۇ ھالەتتىكى نامازلىرى ئەپۇ قىلىنىدۇ. شۇنىڭدەك، مۇساپىر ياكى كېسەل كىشى رامىزاندا روزا تۇتمىغان بولۇپ، مۇساپىر يۇرتىغا قايتىشتىن، كېسەل ساقىيىشتىن بۇرۇن ئۆلگەن بولسا، ئۇنىڭدىن روزا كەچۈرۈم قىلىنىدۇ.

نامازنىڭ كاپارىتى يوق

373. سوئال: ئوقۇيالمىغان نامازلارنىڭ كاپارىتى بارمۇ؟

جاۋاب: بىراۋ ھايات ۋاقتىدا قايسىبىر سەۋەب بىلەن ئۆزى ئوقۇمىغان نامازلارغا كاپارەت(فىدىيە)بېرىش بىلەن ياكى باشقىلارنىڭ ئوقۇپ قويۇشى بىلەن ئادا تاپمايدۇ([1]).

نامازلارنى جەمئى قىلىپ ئوقۇشقا مۇناسىۋەتلىك مەسىلىلەر

374. سوئال: نامازلارنى جەمئى قىلىش دېگەن قانداق بولىدۇ؟

جاۋاب: ئىككى نامازنى ئالدىنقىسىنىڭ ۋاقتىدا بىرلەشتۈرۈپ ئارقا ـ ئارقىدىن ئوقۇش «جەمئى تەقدىم»، ئىككى نامازنى كېيىنكىسىنىڭ ۋاقتىدا بىرلەشتۈرۈپ ئارقا ـ ئارقىدىن ئوقۇش «جەمئى تەخىر» دەپ ئاتىلىدۇ.

375. سوئال: قايسى ۋاقىتلاردا نامازلارنى جەمئى قىلىپ ئوقۇشقا بولىدۇ؟

جاۋاب: تۆۋەندىكى شارائىتلاردا نامازلارنى جەمئى قىلىپ ئوقۇشقا بولىدۇ:

(1)ھاجىلارنىڭ «ئەرەفات» تا ئەسىر بىلەن پېشىن نامازلىرىنى پېشىن ۋاقتىدا، «مۇزدەلىفە» دە شام بىلەن خۇپتەن نامازلىرىنى خۇپتەن ۋاقتىدا ئوقۇشى جائىز بولۇپلا قالماستىن، بەلكى سۈننەتتۇر.

([1]) ھەنەفىي ۋە شافىئىي مەزھەبلىرىنىڭ كېيىنكى ئۆلىمالىرىدىن، خۇسۇسەن ماۋارائۇننەھر ئۆلىمالىرىدىن بەزىلەر نامازنى روزىغا قىياس قىلىپ، تۇتالمىغان روزا ئۈچۈن كاپارەت بېرىش دۇرۇس بولغان ئىكەن، ئوقۇيالمىغان نامازلار ئۈچۈنمۇ كاپارەت (فىدىيە) بەرسە بولىدۇ، دەپ پەتىۋا چىقارغان بولۇپ كۆپچىلىك ئۆلىمالار تەرىپىدىن رەت قىلىنغان. چۈنكى روزىغا كاپارەت بېرىش مەسىلىسى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھەدىسى ئارقىلىق بېكىتىلگەن ھۆكۈم، ئەمما ناماز ھەققىدە دەلىل يوق. نامازنى روزىغا قىياس قىلغىلى بولمايدۇ.

www.uyghurkitap.com

(2) يولۇچىلار نامازلارنىڭ قازا بولۇپ كېتىشىدىن ئەنسىرىسە بىرىنچى نامازنىڭ ۋاقتىنى بىر ئاز كېچىكتۈرۈپ، ئاۋۋال بىرىنچىسىنى ئاندىن ئىككىنچىسىنى بىر ۋاقىتتا جەمئىي قىلىپ ئوقۇسا بولىدۇ. «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سەپەرگە چىققىنىدا نامازلارنى جەمئىي قىلىپ ئوقۇغان. تەبۇك غازىتى بولغان كۈنىدە، پېشىن بىلەن ئەسىر نامىزىنى ۋە شام بىلەن خۇپتەن نامىزىنى جەمئىي قىلىپ ئوقۇدى.»[1]

(3) كېسەل سەۋەبى بىلەن نامازلارنى جەمئىي قىلمىسا مۇشەققەت تارتىپ قېلىشى ئېنىق بولغان كىشىلەر ئىككى نامازنى بىر ۋاقىتتا ئوقۇسا بولىدۇ.»پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەدىنىدە پېشىن بىلەن ئەسىر نامىزىنى ۋە شام بىلەن خۇپتەن نامىزىنى خەۋپسىز ۋە يامغۇرسىز ۋاقىتلاردىمۇ جەمئىي قىلىپ ئوقۇغان.»[2]

(4) ئۈزۈرلۈك (ھەمىشە قېنى ئېقىپ تۇرىدىغان) ئاياللار ئىككى نامازنى بىر ۋاقىتتا ئوقۇسا بولىدۇ. «سۇھەيل قىزى سەھلە بىلەن جەھش قىزى زەينەب ئىككىسىنىڭ ئۈزۈرلۈك ۋاقىتلىرىدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارنى پېشىنىنىڭ ۋاقتىنى كەينىگە، ئەسىرنىڭ ۋاقتىنى ئالدىغا سۈرۈپ، ئىككى نامازنى بىر ۋاقىتتا، بىر تاھارەت بىلەن ئوقۇشقا ئەمر قىلغان.»[3]

(5) بالا ئېمىتىدىغان ئايال ئۈچۈن بوۋاقنىڭ تەرەتلىرىدىن كىيىمنى ھەمىشە يۇيۇپ بولۇش قىيىن بولغانلىقتىن، ـ ئالدىنقى نامازنىڭ ۋاقتىنى ئاخىرقى ۋاقتىغىچىلىك كېچىكتۈرۈپ، ئىككىنچى نامازنىڭ ئاۋۋالقى ۋاقتىدا ـ ئىككى نامازنى جەمئىي قىلىپ بىر ۋاقىتتا ئوقۇشنى ئىسلام فىقھشۇناس ئالىملىرى دۇرۇس سانايدۇ[4].

(6) سۈيدۈكنى توختىتالمايدىغان ئۈزۈرلۈك كىشى ھەر نامازغا ئايرىم تاھارەت ئېلىشقا ئاجىز كەلسە، ئۇنىڭ ئىككى نامازنى بىر ۋاقىتتا بىر تاھارەت بىلەن ئوقۇشى جائىز سانالغان. مۇندىن باشقا قاتتىق سوغۇق ياكى قاتتىق يامغۇرلۇق كۈنلەردە نامازلارنى جەمئىي قىلىش جائىز كۆرۈلگەن. بىراق بۇنىڭ شەرتى: ئەگەر جەمئىي قىلمىسا مۇشەققەت تارتىپ قالسا ياكى تەن ساقلىققا زىيان يېتىدىغان شارائىتتا بولسا جەمئىي قىلىشقا بولىدۇ.

قاتناش قۇراللىرى ئۈستىدە ناماز ئوقۇش مەسىلىسى

376. سوئال: قاتناش قۇراللىرى ئۈستىدە بولغاندا نامازنى قانداق ئوقۇش كېرەك؟

(1) سەھىھ مۇسلىم 5 ـ توم 176 ـ بەت.
(2) سەھىھ مۇسلىم 5 ـ توم 178 ـ بەت.
(3) نەۋەۋىينىڭ «سەھىھ مۇسلىم شەرھى»5 ـ توم 214 ـ بەت.
(4) مركز الفتوى بإشراف الدكتور عبد الله فقيه islamway.com

جاۋاب: پاراخوت، كېمە، ئايروپىلان، پويىز، ئاپتوموبىل قاتارلىق قاتناش قۇراللىرى ئۈستىدە سەپەر قىلغاندا، ئۆزۈرسىز تۇرۇپمۇ ئولتۇرۇپ ناماز ئوقۇش جائىزدۇر. بۇ مەسىلىنىڭ تەپسىلاتى مۇنداق:

(1) پاراخوتتا يۈرگەندە، نامازلارنى ئۆرە تۇرۇپ ئادەتتىكىدەك ئوقۇش كېرەك. چۈنكى پاراخوتتا باش قېيىش ياكى يىقىلىپ كېتىش خەۋپى بولمايدۇ. چۈنكى پاراخوت ئۆيگە ئوخشاشتۇر.

(2) كېمىدە يۈرگەندە كېمە كىچىك بولۇپ، ئۆرە تۇرسا بېشى قېيىش ياكى يىقىلىش ئېھتىمالى بولسا، ئولتۇرۇپ ئوقۇش جائىزدۇر. پەرز، ۋاجىپ، سۈننەت ۋە ھەر قانداق نامازنى ئولتۇرۇپ ئوقۇسا بولىدۇ.

(3) ئايروپىلاندا يۈرگەندە، ئورۇندۇقتىن چىقىپ بوش جايلاردا ئۆرە تۇرۇپ ناماز ئوقۇشقا (بوش ئورۇن تېپىلمىغانلىقتىن)ئىمكانىيەت بولمىغان ياكى ئۆرە تۇرسا بېشى قايىدىغان شارائىتلاردا، ئولتۇرۇپ ئىشارەت بىلەن ناماز ئوقۇش جائىزدۇر.

(4) ماشىنىدا يۈرگەندە، ئۆرە تۇرۇپ ئوقۇش ھەقىقەتەن ئىمكانسىز بولغانلىقتىن، ئەگەر نامازنى كېچىكتۈرسە ئۇنىڭ ۋاقتى چىقىپ كېتىش ئېھتىمالى بولغان شارائىتلاردا، ئولتۇرۇپ ئىشارەت بىلەن ماشىنىنىڭ يۆنىلىشىگە قاراپ ئوقۇش جائىزدۇر.

(5) پەرز، ۋاجىپ، تەكىتلىك سۈننەت بولغان نامازلاردىن باشقا نەپلىگە ئوخشاش نامازلارنى ئۆزۈرسىز ھالدىمۇ، قايسىبىر ۋاقىتتا ئولتۇرۇپ ياكى ئىشارەت بىلەن ئوقۇش جائىزدۇر. بىراق ساۋاب جەھەتتە پەرقلىق بولىدۇ.

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

نامازنىڭ تۈرلىرى

377. سوئال: ئىسلامدا قانچە تۈرلۈك ناماز بار؟
جاۋاب: ئىسلامدىكى نامازلار تۆۋەندىكىچە:
- جامائەت نامىزى (بەش ۋاخ نامازنىڭ جامائەت بىلەن ئوقۇلىشىنى دېمەكچى)
- جۈمە نامىزى
- يولۇچى نامىزى
- ھېيت نامازلىرى
- تەراۋىھ نامىزى
- كېسەل نامىزى
- سۈ تىلەش نامىزى
- كۇسۇف نامىزى
- خەۋپ نامىزى
-تەھىيەتۇل مەسجىد نامىزى
- چاشگاھ نامىزى
- تەھەججۇد نامىزى
- تاۋاپ نامىزى
- تەۋبە نامىزى
- ئىستىخارە نامىزى
- ھاجەت نامىزى
- ئەۋۋابىين نامىزى
- تەسبىھ نامىزى
- جىنازا نامىزى

جامائەت نامىزى

378. سوئال: جامائەت نامىزى دېگەن قانداق ناماز؟
جاۋاب: جامائەت نامىزى - پەرز، ۋاجىب ۋە تەراۋىھ نامازلىرىنى ئىمامنىڭ ئارقىسىدا تۇرۇپ ئادا قىلىش دېمەكتۇر.
379. سوئال: جامائەت نامىزىنىڭ ھۆكمى نېمە؟
جاۋاب: جامائەت بىلەن ناماز ئوقۇش ئەرلەر ئۈچۈن تەكىتلىك سۈننەتتۇر. جامائەت بىلەن ئوقۇغان نامازنىڭ ساۋابى ئۆز ئالدىغا يالغۇز ئوقۇغان نامازدىن 27 ھەسسە ئارتۇق بولىدىغانلىقىنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بايان قىلغان.
380. سوئال: ئاياللارنىڭمۇ جامائەت بىلەن ناماز ئوقۇشى دۇرۇسمۇ؟
جاۋاب: ئاياللارنىڭمۇ جامائەت بىلەن ناماز ئوقۇشى جائىز بولۇپلا قالماستىن، بەلكى تولىمۇ ياخشىدۇر. ئۇلارمۇ جامائەت بىلەن ناماز ئوقۇغاندا ئەرلەرنىڭ ئېرىشكەن ساۋابىغا ئوخشاش ساۋابقا ئېرىشىدۇ.

مەسجىدكە بېرىشنىڭ ئەدەبلىرى

381. سوئال: مەسجىدكە بېرىشنىڭ ئەدەپلىرى قايسىلار؟
جاۋاب: ناماز ئوقۇش ئۈچۈن مەسجىدكە كېلىشنىڭ ئەدەپلىرى تۆۋەندىكىلەر:
(1) كەمتەرلىك بىلەن ئاللاھ تائالانىڭ ئۆيىگە «ئى ئاللاھ! ماڭا رەھمەت ئىشىكىڭنى ئاچقىن»[1] دەپ دۇئا قىلىش بىلەن كىرىش.
(2)مەسجىدكە كىرگەندە ئوڭ پۇتى بىلەن كىرىش، چىققاندا سول پۇتى بىلەن چىقىش.
(3) مەسجىدكە كىرگەن ھامان ئولتۇرماستىن ئىككى رەكئەت (تەھىيەتۇل مەسجىد) نامىزى ئوقۇش. (قايسىبىر مەقسەت بىلەن كىرگەن كىشىمۇ ئوقۇيدۇ).
(4) ساۋابىنىڭ كۆپرەك بولىشى ئۈچۈن مەسجىدكە سالماق قەدەم بىلەن بېرىش. چۈنكى مەسجىدكە بېرىش ئۈچۈن ئالغان ھەر بىر قەدەمگە ئايرىم ساۋاب يېزىلىدۇ.
(5) جامائەت بىلەن ناماز باشلانغىچىلىك قىبلىگە قاراپ ئولتۇرۇپ، ئاللاھ تائالانىڭ زىكرى بىلەن مەشغۇل بولۇش.
(6) ھەر قانداق چوڭ - كىچىك گۇناھلار ئۈچۈن تەۋبىنى يېڭىلاش.

(1) ئىمام مۇسلىم رىۋايىتى

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

(7) نامازدا تۇرغانىدا سەپنى تۈزەش، بوش ئورۇنلارنى تولدۇرۇش. نامازدا سەپنى تۈزەش ناھايىتى مۇھىمدۇر.

(8) نامازغا چىرايلىق كىيىنىپ بېرىش. ئىسلام دىنى گۈزەللىك ۋە پاكىزىلىق دىنى بولغانلىقتىن، ئۇ كىشىلەرنى ھەمىشە مەدەنىيەتلىك ۋە پاكىز بولۇشقا چاقىرىدۇ. خۇسۇسەن، مەسجىدكە بارغاندا كىيىملەرنى تۈزەپ، ئالاھىدە گۈزەل يارىشىملىق ھالدا بېرىش ساۋابتۇر.

(9) مەسجىدتىن چىققاندا «ئى ئاللاھ گۇناھلىرىمنى مەغپىرەت قىلغىن، خاتالىقلىرىمنى كەچۈرگىن، شەيتاننىڭ شەررىدىن ساقلىغىن»[1] دەپ دۇئا قىلىش بىلەن چىقىش.

ئىماملىق ۋە ئۇنىڭ شەرتلىرى

382. سوئال: ئىمام دېگەن كىم؟

جاۋاب: ئىمام ـ جامائەتنىڭ ئالدىدا تۇرۇپ ئۇلارغا نامازنى باشلاپ ئوقۇپ بېرىدىغان كىشى دېمەكتۇر.

383. سوئال: ئىماملىقنىڭ شەرتلىرى قايسىلار؟

جاۋاب: ئىماملىقنىڭ شەرتلىرى تۆۋەندىكىلەر:

(1) ئىمام بولغان كىشىنىڭ مۇسۇلمان بولىشى.

(2) بالىغ (12 ياشتىن يوقىرى) بولىشى.

(3) ئاقىل (ئەقلى ـ ھوشى جايىدا) بولىشى.

(4) ئەر بولىشى.

(5) قۇرئان سۈرىلىرىنى يادا ۋە توغرا ئوقۇشنى بىلىدىغان بولىشى.

(6) ئۆزرۈلۈك(كۆپ بۆرنى قانايدىغان ياكى سۈيدۈكنى تۇتالمايدىغان) بولماسلىقى شەرتتۇر.

384. سوئال: ئاياللارنىڭ ئەرلەرگە ئىمام بولىشى دۇرۇسمۇ؟

جاۋاب: ئاياللارنىڭ ئەرلەرگە ئىمام بولىشى دۇرۇس ئەمەس. بۇ ئىش پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ زامانىدىن كۈنىمىزگە قەدەر بىردەك چەكلىنىپ كەلگەن ئىش بولۇپ، ھازىرقى زاماننىڭ كاتتا ئۆلىمالىرىدىن دوكتور يۇسۇپ ئەل قارداۋىي ئاياللارنىڭ ئەرلەرگە ئىمام بولالماسلىقىنىڭ ئىسلام ئۆلىمالىرىنىڭ ئىجما (بىردەك ئىتتىپاققا كېلىشى) بىلەن كەسكىنلەشكەن مەسىلە ئىكەنلىكىنى سۆزلەيدۇ.

385. سوئال: ئاياللار مەخسۇس ئاياللار جامائىتىگە ئىمام بولسا بولامدۇ؟

---

(1) ئىبنى ماجە رىۋايىتى

جاۋاب: ئاياللارنىڭ مەخسۇس ئاياللاردىن تەشكىل تاپقان ئايال جامائىتىگە ئىمام بولۇشى دۇرۇستۇر. ھەتتا ئاياللارنىڭ جامائەت بولۇپ ناماز ئوقۇشى مۇستەھەب(ساۋابلىق ئىش) تىن سانىلىدۇ. ئاياللارغا ئىمام بولۇپ ناماز ئوقۇغان ئايال ئىمام سەپنىڭ ئالدىغا چىقماستىن، بىرىنچى سەپتىكى ئاياللارنىڭ ئوتتۇرىسىدا تۇرىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاياللىرىدىن ئائىشە ۋە ئۇممۇ سەلەمە ، شۇنداقلا بەزى ساھابى ئاياللارنىڭ شۇنداق قىلغانلىقى ھەققىدە ھەدىسلەر كەلگەن.

386. سوئال: ئىماملىققا ئەڭ ھەقلىق بولغان كىشىلەر كىملەر؟

جاۋاب: جامائەتنىڭ ھەممىسى ياكى كۆپ قىسمى يۇقىرىقى شەرتلەرگە لاياقەتلىك بولۇپ، ھەممىسى ئوخشاش سەۋىيىدە بولۇپ قالغاندا، ئالدى بىلەن دىنىي مەسىلىلەرنى، خۇسۇسەن ناماز ئەھكاملىرىنى باشقىلاردىن ياخشى بىلىدىغىنى، ئۇنىڭدىن قالسا قۇرئاندىن كۆپرەك يادا بىلىدىغان ۋە ئەڭ چىرايلىق ھەم توغرا قىرائەت قىلالايدىغىنى، ئۇنىڭدىن قالسا ئەڭ تەقۋادار بولغىنى، ئاندىن يېشى چوڭراق بولغىنى، ئاندىن ئەخلاقى گۈزەل بولغىنى ئىماملىققا تاللىنىدۇ.

387. سوئال: مەسجىدنىڭ ئىماملىقىغا ھەقلىق كىشى كىم؟

جاۋاب: ھەر قانداق بىر مەسجىدنىڭ ئىمامى شۇ مەسجىدتە ئىماملىققا باشقىلاردىن ھەقلىقتۇر. پەقەت دۆلەت مۇپتىسى ياكى شەھەرنىڭ چوڭ قازىسى بار يەردە، بۇلاردىن باشقىلار ئىمام بولالمايدۇ. مۇپتى ياكى قازىدىن باشقا قايسىبىر مۇسۇلمان دىنىي ئەمەلدار ياكى ئۆلىما مەسجىدنىڭ رەسمىي ئىمامىنىڭ ئالدىغا ئۆتۈپ ناماز ئوقۇيالمايدۇ. پەقەت رەسمىي ئىمام رۇخسەت بەرگەندىلا ئوقۇيالايدۇ. چۈنكى رەسمىي ئىمام ئۆز مەسجىدىدە ئىماملىققا ئۇلاردىن ھەقلىق، ئەلۋەتتە.

388. سوئال: پىكرى ئېقىمى باشقىچە بولغان كىشىگە ئىقتىدا قىلىش دۇرۇسمۇ؟

جاۋاب: ئىسلام ئۇممىتىدىن بولغان ھەر خىل مەزھەپ، ھەرخىل جامائەت ۋە ھەرخىل تائىپە كىشىلىرىنى ئۇلارنىڭ ئىسلام شەرىئىتى رەت قىلىدىغان بىدئەت(دىندىن سانالمايدىغان ئىشلار) نى سادىر قىلغانلىقى ياكى كۇپۇرلۇق دائىرىسىگە كىرمەيدىغان دەرىجىدىكى پىكىر ئېقىمى سەۋەبلىك چەتكە قېقىشقا بولمايدۇ.[1] بۇنىڭغا ئاساسەن، ئۆزى پاسىق ياكى بىدئەت ئىش قىلىدىغان بولسىمۇ، خۇسۇسەن جامائەت قوللىغان ئىمامغا ئىقتىدا قىلىپ ناماز ئوقۇسا بولىۋېرىدۇ. بۇ ئىماملىققا ئۇنىڭدىن ئەۋزەلرەك بىر كىشى چىقمىغاندا شۇنداق بولىدۇ.

(1) ئىسلام فىقھى ۋە ئۇنىڭ دەلىللىرى 2 ـ توم 187 ـ بەت

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

ئىمامغا ئەگىشىشنىڭ شەرتلىرى

389. سوئال: ئىمامغا ئەگىشىشنىڭ شەرتلىرى قايسىلار؟
جاۋاب: ئىمامغا ئەگىشىشنىڭ شەرتلىرى تۆۋەندىكىلەر:
(1) ئىمامغا ئىقتىدا قىلىشنى نىيەت قىلىش. ئىمامغا ئىقتىدا قىلماقچى بولغان كىشى نامازنى باشلاشتا تەكبىر ئېيتىشتىن بۇرۇن ھەم ئۆز نامىزىغا ھەم ئىمامغا ئىقتىدا قىلىشقا (ئويغۇنلىششقا) نىيەت قىلىشى لازىم.
(2) ئىمامنىڭ ئارقىسىدا ئايال جامائەتلەرمۇ بولسا، ئىمامنىڭ ئاياللارغا ئىمام بولۇشنىمۇ نىيەت قىلىشى، ھەتتا ئاياللارنىڭ مەۋجۇد بولۇش ئېھتىماللىقىنى كۆزدە تۇتۇپ (ماڭا ئەگەشكەن جامائەتنىڭ ھەممىسىنىڭ ئىماملىقىغا) دەپ نىيەت قىلىشى لازىم.
(3)ئىمام بىلەن جامائەت ئوتتۇرىسىدا ئاياللار سېپى بولماسلىقى.
(4) جامائەت ئىمامنىڭ ئارقىسىدا بولىشى، ئارىلىقتا بوشلۇق قالدۇرلىشى كېرەك.
(5) ئىمام بىلەن جامائەت ئەينى نامازنىڭ پەرزىنى ئوقۇشى.
(6) جامائەت ئىمامنى كۆرەلىشى ياكى ھېچبولمىغاندا ئاۋازىنى ئاڭلىيالىشى.
(7) ئىمام بىر بىنادا، جامائەت باشقا بىر بىنادا بولماسلىقى لازىم.
(8) ئىمام بىلەن جامائەتنىڭ ئارىسىدا قېيىق ئۆتەلىگىدەك ئۆستەڭ ياكى ھارۋا ماڭالىغىدەك يول بولماسلىقى.
(9) جامائەت بىر كىشىدىن كۆپ بولغاندا، ئىمامنىڭ جامائەتتىن ئەڭ ئاز دېگەندە بىر مېتىر ئالدىدا تۇرۇشى، ئەگەر ئىمامدىن باشقا جامائەت بىرلا كىشى بولسا، ئۇنىڭ ئوشۇقى ئىمامنىڭ ئوشۇقىدىن ئارقىدا تۇرۇشى شەرتتۇر.

390. سوئال: ئىقتىدا قىلىشقا بولمايدىغان كىشىلەر قايسىلار؟
جاۋاب: ئەرنىڭ ئايالغا ياكى كىچىك بالىغا، ئۆزۈرسىز كىشىنىڭ ئۆزۈرلۈك كىشىگە، ئالىم ياكى قارىينىڭ ناماز ئەھكاملىرىنى بىلمەيدىغان بىرىگە ئىقتىدا قىلىشى جائىز ئەمەس.

جامائەت سېپى ۋە جامائەتكە ئۇلگۈرۈش مەسىلىسى

391. سوئال: جامائەت سېپىنىڭ تەرتىپى قانداق بولىدۇ؟
جاۋاب: ئىمامدىن كېيىن ئاۋۋالقى سەپتە ئەرلەر، ئاندىن كېيىنكى سەپتە باللار، ئاندىن خۇنسالار(ئىككى جىنسلىقلار)، ئەڭ ئاخىرىدا ئاياللار سەپ بولۇپ تۇرىدۇ. ئاياللارنىڭ ئەرلەر بىلەن بىر سەپتە تۇرۇپ ناماز ئوقۇشى جائىز ئەمەس.

392. سوئال: ئالدىنقى سەپتە تۇرۇشنىڭ پەزىلىتى نېمە؟

جاۋاب: جامائەت بىلەن ناماز ئوقۇغاندا ئالدىنقى سەپتە تۇرۇشقا تىرىشىش مۇستەھەب ئەمەللەردىن سانىلىدۇ. چۈنكى مۇنداق قىلىشنىڭ ساۋابى كۆپ بولىدۇ.

393. سوئال: سەپنىڭ ئارقىسىدا يالغۇز تۇرغان كىشىنىڭ نامىزى قانداق بولىدۇ؟

جاۋاب: سەپنىڭ ئارقىسىدا ئۆزى يالغۇز تۇرۇپ ئىمامغا ئىقتىدا قىلغان كىشىنىڭ نامىزىنى مەكرۇھلۇق بىلەن ئادا تاپىدۇ. ئىمكان قەدەر يالغۇز تۇرماستىن ئالدىغا ئۆتۈشى لازىم. ئالدىدىن ئورۇن بولمىغاندا بىرىنى يېنىغا تارتىپ كېلىپ بىرگە تۇرسىمۇ بولىدۇ.

394. سوئال: جامائەت بولۇشنىڭ ئەڭ ئاز سانى قانچە؟

جاۋاب: جامائەتنىڭ ئەڭ ئاز سانى ئىككى بولۇپ، بىرى ئىمام يەنە بىرى ئىمامغا ئىقتىدا قىلغان كىشىدۇر. يەنى باشقا كۆپ جامائەت بولمىغان يەردە، ئىككى ئادەمنىڭ بىرى يەنە بىرىگە ئىمام بولۇپ ناماز ئوقۇسا، ئۇلار جامائەت بىلەن ناماز ئوقۇغاننىڭ ساۋابىنى تاپىدۇ.

395. سوئال: ئۆز ئالدىغا پەرز ناماز ئوقۇۋاتقان بىر كىشى بار جايدا، شۇ پەرز نامازنى جامائەت بىلەن ئوقۇش باشلانسا، ئۇ كىشى قانداق قىلىشى كېرەك؟

جاۋاب: ئۆزى يالغۇز نامازغا باشلاپ تېخى سەجدە قىلمىغان بولسا، نامازنى بۇزۇپ، ھامان جامائەتكە قوشۇلىدۇ. ئەگەر بىر قېتىم سەجدە قىلىنغان بولسا، ئۇ ۋاقىتتا قاراش كېرەك، ئوقۇۋاتقان نامىزى بامدات ياكى شام نامىزى بولسا قالدۇرۇلىدۇ ـ دە، ئىمامغا ئەگىشىدۇ. ئەگەر بۇ نامازلارنىڭ ئىككىنچى رەكئىتى ئۈچۈن سەجدىگە باش قويغان بولسا، ناماز توختىتىلمايدۇ، تاماملىنىدۇ. چۈنكى بامدات نامىزىدىن كېيىن نەپلە ناماز ئوقۇشقا بولمىغىنىدەك، ئۈچ رەكئەتلىك ناماز نەپلە قىلىپ ئوقۇلمايدۇ. ئەگەر ئوقۇۋاتقان ناماز پېشىن ياكى ئەسىر نامىزىغا ئوخشاش تۆت رەكئەتلىك پەرز ناماز بولسا، ئوقۇلغان بىر رەكئەتكە يەنە بىر رەكئەت قوشۇپ ئىككى رەكئەتنى تاماملاپ«تەھىييات»نىلا ئوقۇپ سالام بېرىدۇ ۋە ھامان ئىمامغا ئەگىشىدۇ. ئۆزى يالغۇز ئوقۇغان ئىككى رەكئەت نامىزى نەپلە ناماز بولۇپ ھېسابلىنىدۇ.

396. سوئال: بامدات نامىزى جامائەت بىلەن ئوقۇلىۋاتقانلىقىنى كۆرگەن كىشى قانداق قىلىدۇ؟

جاۋاب: جامائەتكە ئۈلگۈرەلەيدىغانلىقىغا كۆزى يەتسە دەرھال بامدات نامىزىنىڭ سۈننىتىنى ئوقۇيدۇ. سۈننەتنى ئوقۇشتا خالىسا ۋاقىتنى تېجەش ئۈچۈن«سانا »، «ئەئۇزۇ بىللا» ۋە «بىسمىللاھ»لارنى ئوقۇمايلا يالغۇز فاتىھە سۈرىسىنى ئوقۇيدۇ، رۇكۇ بىلەن سەجدىلەردە ئوقۇلىدىغان تەسبىھلەر(سۇبھانە رەببىيەل ئەزىم ۋە سۇبھانە

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

رەببىيەل ئەلا)نى بىر قېتىم دېسىلا ئېيتىدۇ. سالامدىن كېيىنلا دەرھال ئىمامغا ماسلىشىدۇ.

ئەگەر جامائەتكە ئۈلگۈرىدىغانلىقىغا زادى كۆزى يەتمىسە سۈننەتنى باشلىماستىنلا ئىمامغا ئەگىشىدۇ. چۈنكى جامائەت بىلەن ناماز ئوقۇشنىڭ ساۋابى سۈننەت ئوقۇشتىن چوڭ. ئوقۇيالمىغان بۇ سۈننەتنىڭ قازاسىنى كېيىن كۈن چىقىپ بولغاندا ئوقۇۋەتسە بولىدۇ. ئەگەر ئوقۇيالمىسا گۇناھ بولمايدۇ.

397. سوئال: قانداق كىشى جامائەتكە يېتىشكەن بولىدۇ؟

جاۋاب: ئىمام بىرىنچى سالامنى بېرىشتىن بۇرۇن جامائەتكە يېتىشىپ نامازغا قوشۇلغان كىشى — ناماز ئوقۇغاننىڭ ساۋابىنى تاپىدۇ.گەرچە باشتىن ئىمام بىلەن بىرگە بولالمىغان بولسىمۇ — جامائەتكە ئۈلگۈرگەن ۋە جامائەت بىلەن بىرلىكتە

398. سوئال: قانداق كىشى رەكئەتكە ئۈلگۈرگەن بولىدۇ؟

جاۋاب: ئىمام رۇكۇدىن بېشىنى كۆتۈرۈشتىن بۇرۇن نامازغا باشلاپ رۇكۇغا ئۈلگۈرەلىگەن ئادەم شۇ رەكئەتكە ئۈلگۈرگەن بولىدۇ. بۇ كىشىدىن شۇ رەكئەتنىڭ قىرائىتى ساقىت بولىدۇ.

جامائەت بىلەن ئىمامنىڭ ئىشلىرى

399. سوئال: قايسى ئىشلارنى ئىمام قىلمىسا جامائەتمۇ قىلمايدۇ؟

جاۋاب: تۆۋەندىكىلەرنى ئىمام قىلمىسا جامائەتمۇ قىلمايدۇ:

(1) تەراۋىھ نامىزىنىڭ ئاخىرقى رەكئىتىدە ئىمام قۇنۇت دۇئاسىنى ئوقۇشنى ئۇنتۇپ رۇكۇ قىلسا جامائەتمۇ ئوقۇماستىن رۇكۇ قىلىدۇ.

(2) ئىمام سەجدە سەھۋى قىلمىسا جامائەتمۇ قىلمايدۇ.

(3) ئىمام تىلاۋەت سەجدىسى قىلمىسا جامائەتمۇ قىلمايدۇ.

(4)ئىمام ھېيت نامازلىرىنىڭ ئارتۇق تەكبىرلىرىنى ئېيتمىسا جامائەتمۇ ئېيتمايدۇ.

(5)ئىمام تۆت رەكئەتلىك نامازنىڭ ئىككىنچى رەكئىتىدە ئولتۇرمىسا، جامائەتمۇ ئولتۇرمايدۇ.

400. سوئال: قايسى ئىشلارنى ئىمام قىلسا جامائەت قىلمايدۇ؟

جاۋاب: تۆۋەندىكىلەرنى ئىمام قىلسا جامائەت قىلمايدۇ:

(1) ئىمام جىنازا نامازلىرىدا تۆتتىن ئارتۇق تەكبىر ئېيتسا جامائەت ئېيتمايدۇ.

(2) ئىمام ھېيت نامازلىرىنىڭ قىيامدا تۇرۇشىدا، بىر رەكئەتتە ئۈچتىن ئارتۇق تەكبىر ئېيتسا جامائەت ئېيتمايدۇ.

(3) ئىمام خاتالاشقانلىقتىن نامازنىڭ ئاخىرقى رەكئىتىدە ئولتۇرماستىن يەنە بىر رەكئەتكە تۇرۇپ كەتسە جامائەت تۇرمايدۇ. بەلكى ئىمامنى كۈتىدۇ. ئەگەر ئىمام جامائەتنىڭ ئاگاھلاندۇرۇشىنى بىلىپ ئولتۇرسا بۇ ناماز دۇرۇستۇر. ئاخىرىدا سەجدە سەھۋى قىلىش كېرەك بولىدۇ. ئەگەر ئىمام شۇ تۇرغىنىچە قايتماستىن، بۇ ئارتۇق رەكئەتنىڭ سەجدىسىنى قىلغان بولسا، جامائەت ئىمامغا ئەگەشمەستىن ئۆز ئالدىغا سالام بېرىپ نامازدىن چىقىدۇ. ئەگەر ئىمام خاتالاشقاندا جامائەتمۇ ئىمام بىلەن بىرگە تۇرۇپ ئارتۇق رەكئەتنىڭ سەجدىسىنى قىلغان بولسا، بۇ ۋاقىتتا ئىمام بىلەن جامائەت ھەممىسىنىڭ نامىزى بۇزۇلىدۇ.

(4) ئىمام ئىككىدىن ئارتۇق سەجدە قىلسا جامائەت قىلمايدۇ.

401. سوئال: قايسى ئىشلارنى ئىمام قىلمىسىمۇ جامائەت قىلىدۇ؟

جاۋاب: تۆۋەندىكىلەرنى ئىمام قىلمىسىمۇ جامائەت قىلىدۇ:

(1) نامازغا باشلاش تەكبىرلىرىدە قوللارنى كۆتۈرۈش.

(2) «سانا» ئوقۇش.

(3) رۇكۇغا ئېگىلىشتە تەكبىر ئېيتىش.

(4) سەجدىلەرگە بارغاندا ۋە ئۇنىڭدىن تۇرغاندا تەكبىر ئېيتىش.

(5) رۇكۇ ۋە سەجدىلەردە تەسبىھ ئېيتىش.

(6)ئىمام (سەمىئەللاھۇ لىمەن ھەمىدە) دېمىسىمۇ، جامائەت (رەببەنا ۋە لەكلەلھەمدۇ) دېيىش.

(7) «ئەتتەھىياتۇ»دۇئاسىنى باشقا دۇرۇد ۋە دۇئالار بىلەن تولۇق ئوقۇش.

(8) نامازدىن كېيىن سالام بېرىش.

(9) قۇربان ھېيتىنىڭ تەشرىق تەكبىرلىرىنى ئېيتىش.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

جۈمە نامىزى

جۈمە نامىزى ۋە ئۇنى ئادا قىلىش قائىدىلىرى

402. سوئال: جۈمە نامىزى قانداق ناماز؟

جاۋاب: جۈمە نامىزى ـ ھەپتىنىڭ جۈمە كۈنىدە پېشىن ۋاقتىدا جامائەت بولۇپ ئوقۇلىدىغان ناماز بولۇپ، كىشىلەر بىر يەرگە توپلىنىپ ئوقۇلىدىغان ناماز بولغانلىقى ئېتىبارى بىلەن«جۈمە ئەسلىسى ـ جۈمۇئە» يەنى (توپلىنىش، جەم بولۇش) دەپ ئاتالغان.

403. سوئال: جۈمە نامىزىنىڭ ھۆكمى نېمە؟

جاۋاب: جۈمە نامىزىنى جامائەت بىلەن ئوقۇش پەرز ئەيىندۇر. ئۇنى كۆڭۈل بۆلمىگەنلىكتىن ئادا قىلمىغان كىشى گۇناھكار بولىدۇ.

404. سوئال: جۈمە نامىزى پەرز بولىدىغان كىشىلەر كىملەر؟

جاۋاب: جۈمە نامىزى تۆۋەندىكى 7 شەرت ھازىر بولغان كىشىگە پەرزدۇر:

(1) ئەر بولۇش. ئاياللارغا جۈمە نامىزى پەرز ئەمەس. ئەمما ئوقۇسا ساۋابقا ئېرىشىدۇ. ئۇلاردىن شۇ كۈنىنىڭ پېشىن نامىزى ساقىت بولىدۇ.

(2) ھۆر بولۇش. ئەسىر ياكى سولاقتا بولغانلارغا جۈمە پەرز ئەمەس.

(3) سەپەر ئۈستىدە بولماسلىق. يولۇچىلارغا جۈمە پەرز ئەمەس.

(4) ئەما (كۆزى كور) بولماسلىق. كورلارغا جۈمە پەرز ئەمەس.

(5) مېيىپ بولماسلىق. جىسمانىي مېيىپ كىشىلەرگە جۈمە پەرز ئەمەس.

(6)كېسەل بولماسلىق. ماڭالمايدىغان ئېغىر بىمارلارغا جۈمە پەرز ئەمەس.

(7) كۆڭلىدە دۈشمەن ۋەھىمىسى بولماسلىق. جۈمەگە بارسا ھاياتى تەھدىتكە ئۇچراش ئېھتىمالى بار كىشىلەرگە جۈمە پەرز ئەمەس.

جۈمە نامىزى ئوقۇغان كىشىلەردىن شۇكۈنىنىڭ پېشىن نامىزى ساقىت بولىدۇ.

405. سوئال: جۈمە نامىزىنىڭ پەرزلىرى قايسىلار؟

جاۋاب: جۈمە نامىزىنىڭ پەرزى ئىككى بولۇپ، بىرى، جۈمەنىڭ ئىككى رەكئەت پەرزىنى جامائەت بىلەن ئوقۇش، ئىككىنچىسى، نامازدىن بۇرۇن خۇتبە(ئىككى خۇتبە) ئوقۇلۇشىدىن ئىبارەتتۇر. خۇتبىنى ئاڭلاش پەرزدۇر.

خۇتبە ۋە ئۇنىڭغا مۇناسىۋەتلىك مەسىلىلەر

406. سوئال: خۇتبە دېگەن نېمە؟

جاۋاب: خۇتبە ـ ئاللاھ تائالانى ياد ئېتىش، ئۇنىڭغا ھەمدۇ سانا ئېيتىش ۋە جامائەتكە ۋەز ـ نەسىھەت قىلىش دېمەكتۇر.

407. سوئال: خۇتبىنىڭ شەرتلىرى نېمە؟

جاۋاب: خۇتبىنىڭ ئادا تېپىشىنىڭ شەرتلىرى تۆۋەندىكىچە:

(1) خۇتبە نامازدىن(جۈمەنىڭ ئىككى رەكئەت پەرزىدىن) بۇرۇن ئوقۇلىشى.

(2) خۇتبە خۇتبىنى نىيەت قىلغان ھالدا ئوقۇلىشى.

(3) خۇتبىنىڭ پېشىن ۋاقتىدا ئوقۇلىشى.

(4) خۇتبىنى ئەڭ ئاز دېگەندە بىر كىشىنىڭ تىڭشىشى.

(5) خۇتبە بىلەن جۈمە نامىزىنىڭ ئارىسىدا يېقىش. ئىچىش ۋە يۇيۇنۇشقا ئوخشاش، نامازنىڭ سىرتىدىكى ئىشلارنىڭ يۈز بەرمەسلىكى شەرتتۇر.

408. سوئال: خۇتبىنى ئەرەبچە ئوقۇش شەرتمۇ؟

جاۋاب: خۇتبىنى ئەرەب تىلىدا ئوقۇش شەرت ئەمەس. ئۇنى ئەرەبچە ئوقۇشقا بولغىنىدەك، ھەر مىللەت ئۆز تىلىدا ئوقۇسا ياخشى. ھەمدۇسانا (ئاللاھنى مەدھىيىلەش) بىلەن دۇرۇد(پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئوقۇلىدىغان دۇئا) ئىككىسىنى ئەرەب تىلىدا ئېيتسىمۇ، خۇتبىدىكى ۋەز ـ نەسىھەتلەرنى جامائەتنىڭ چۈشىنىشى ئۈچۈن ھەر مىللەتنىڭ ئۆز تىلىدا سۆزلىشى تولىمۇ زۆرۈردۇر.

جۈمە كۈنىدىكى سۈننەت ئەمەللەر

409. سوئال: جۈمە كۈنىدە ياكى جۈمە ئوقۇغۇچىلار ئۈچۈن قىلىش سۈننەت بولغان ئىشلار قايسىلار؟

جاۋاب: جۈمە كۈنىدە ياكى جۈمە ئوقۇغۇچىلار ئۈچۈن قىلىش سۈننەت بولغان ئىشلار تۆۋەندىكىچە:

(1) جۈمە نامىزىغا بېرىشتىن بۇرۇن غۇسلى قىلىش، ئۆزىگە ھەم كىيىملىرىگە خۇشبۇيلارنى چېچىش ۋە چىرايلىق كىيىنىپ بېرىش. غۇسلى قىلىش ۋاقتى جۈمە كۈنى سەھەردىن جۈمە ۋاقتىغىچە بولۇپ، غۇسلىنى كېچىكتۈرۈپ، جۈمە نامىزىغا بېرىش ئالدىدا قىلىش ئەۋزەلدۇر.

(2) جۈمە كۈنلۈكتە جۈمە نامىزىنىڭ پەرزىدىن كېيىن تۆت رەكئەت سۈننەت نامىزى ئوقۇش پۈتۈن ئۆلىمالارنىڭ بىردەك ئىتتىپاقى بىلەن تەكىتلىك سۈننەتتۇر. ئەمما جۈمەنىڭ پەرزىدىن بۇرۇن تۆت رەكئەت سۈننەت ئوقۇشنىڭ سۈننەت

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

ئىكەنلىكى ياكى ئەمەسلىكىدە ئۆلىمالار ئىختىلاپلاشقان. ساھابىلارنىڭ ئۆلىمالىرىدىن ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ بىلەن ئەلى ئىبنى ئەبۇ تالىپ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ جۈمە كۈنلۈكتە جۈمەنىڭ پەرزىدىن ئىلگىرى 4 رەكئەت، جۈمەنىڭ پەرزىدىن كېيىن 4رەكئەت، جەمئى 8 رەكئەت سۈننەت ئوقۇغانلىقىنى رىۋايەت قىلغان.[1] ھەنەفى مەزھىبىدە بۇ ھەدىسقا كۆرە ئىش كۆرۈلمەكتە.

(3) جۈمە كۈنلۈكتە كەھف سۈرىسىنى ئوقۇش.

(4) پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا كۆپلەپ دۇرۇد ئېيتىش.

410. سوئال: جۈمە كۈنىدە ھارام بولىدىغان ئىشلار قايسىلار؟

جاۋاب: جۈمە كۈنىدە قىلىش ھارام بولىدىغان ئىشلار تۆۋەندىكىچە:

(1) جۈمە نامىزى ئوقۇش شەرتىگە توشقان شەھەر، يېزا ۋە مەھەللىدە پېشىن نامىزىنى جامائەت بولۇپ ئوقۇش. بۇ جۈمە كۈنىدىكى جۈمە ئوقۇش ئۈچۈن توپلىنىشتىن ئىبارەت ئىسلامىي ئەنئەنىگە قارشى ھەرىكەت سانىلىدۇ.

(2) جۈمە كۈنىدە ئىمام خۇتبە ئوقۇش ئۈچۈن مۇنبەرگە چىققان ۋاقىتىدا سودا ـ سېتىق بىلەن شۇغۇللىنىش.

(3) مەسجىدتە بىراۋنى ئورنىدىن تۇرغۇزىۋېتىپ ئۆزى ئولتۇرۇش. چۈنكى مەسجىدلەر ئاللاھ تائالانىڭ ئۆيلىرى بولۇپ، ئۇنىڭغا كىرگەنلەر بىر ـ بىرىدىن ئىلىم، مەنسەپ، مەرتىۋە، بايلىق ۋە باشقا تەرەپلەردىن قانچىلىك پەرقلىق بولۇپ كەتسۇن، ھەممىسى بۇ جايدا ئوخشاشتۇر.

(4) مەسجىدتە ئىمامدىن باشقىلارنىڭ جامائەتنىڭ بوينىدىن ياكى مۈرىسىدىن ئاتلاپ ئۆتۈشى.

جۈمە نامىزىنى تەرك ئېتىشنىڭ گۇناھى

411. سوئال: جۈمە نامىزىنى تەرك ئېتىشنىڭ گۇناھى قانداق؟

جاۋاب: جۈمەنىڭ پەرزى پېشىن نامىزىنىڭ پەرزىدىن مۇھىم ۋە ئۇلۇغ ھېسابلىنىدۇ. بۇنداق بولغان ئىكەن، جۈمە نامىزىنى تەرك ئېتىشنىڭ گۇناھىنىڭ باشقا پەرز نامازلاردىن بىرەرسىنى تەرك ئەتكەنلىكنىڭ گۇناھىدىن ئېغىر ۋە قاتتىق بولىدىغانلىقى تەبىئىيدۇر.

---

(1) تەبەرانى ۋە ئىبنى ماجەلەر رىۋايەت قىلغان ھەدىس

يولۇچىلار نامىزى

412. سوئال: يولۇچى نامىزى دېگەن قايسى ناماز؟
جاۋاب: يولۇچى نامىزى ـ بەش ۋاخ نامازلارنىڭ پەرزلىرىنى قەسر قىلىپ (4 رەكئەتنى ئىككى رەكئەتكە قىسقارتىپ) ئوقۇش دېگەنلىكتۇر.
413. سوئال: شەرئەتتە قانداق كىشى يولۇچى ھېسابلىنىدۇ؟
جاۋاب: شەرئەتتە يولۇچىلىق بەلگىلىك بىر مۇساپىگە بېرىشنى كۆرسىتىدۇ. 15 كۈندىن ئاز تۇرۇش نىيىتى بىلەن 85 كىلومېتىرلىق بىر مۇساپىنى نىيەت قىلىپ يولغا چىققان كىشى يۇرتىنىڭ ئاخىرقى مەنزىللىرىدىن ئايرىلغاندىن باشلاپ يولۇچى ھېسابلىنىدۇ. 85 كىلومېتىرلىق بۇ مۇساپىنى مەيلى ئايروپىلان بىلەن، مەيلى پويىز بىلەن، مەيلى باشقا قاتناش قوراللىرى بىلەن، مەيلى پىيادە باسسۇن، ھەرھالەتتە بۇ سەپەر يولۇچىلىق ھېسابلىنىدۇ.

يولۇچىلارغا ئائىت ھۆكۈملەر

414. سوئال: يولۇچىلارغا ئائىت ھۆكۈملەر قايسىلار؟
جاۋاب: يولۇچىلارغا ئائىت ھۆكۈملەر تۆۋەندىكىلەر:
(1) يولۇچىلار تۆت رەكئەتلىك پەرز نامازلارنى قەسر قىلىپ (ئىككى رەكئەتكە قىسقارتىپ) ئوقۇيدۇ. ئەمما ئىككى رەكئەتلىك، ئۈچ رەكئەتلىك پەرزلەر ۋە تۆت رەكئەتلىك سۈننەتلەر قىسقارتىلمايدۇ، بەلكى تولۇق ئوقۇلىدۇ.
(2) ۋاقىت تار كەلسە، يولۇچىلارنىڭ سۈننەت نامازلارنى ئوقۇماسلىقىمۇ، ئۇلارغا بېرىلگەن ئوڭايلىقلاردىندۇر.
(3)يولۇچىلار ئىككى نامازنى جەمئى قىلىپ بىر ۋاقىتتا ئوقۇسا بولىدۇ. («نامازلارنى جەمئى قىلىش» دېگەن ماۋزۇدا تەپسىلى سۆزلەندى).
(4) يولۇچىلار تاھارەت بىلەن كىيىلگەن(مەسھى قىلىشقا سالاھىيەتلىك) ئاياقلارنىڭ ئۈستىگە ئۈچ كېچە ـ كۈندۈز مەسھى قىلسا بولىدۇ. («ئاياقلارغا مەسھى قىلىش»دېگەن ماۋزۇدا تەپسلىي سۆزلەندى).
(5) يولۇچىلار رامىزاندا خالىسا روزا تۇتىدۇ، خالىسا تۇتمايدۇ. يولۇچىلىقى تاماملانغاندىن كېيىن قازاسىنى تۇتىدۇ. ئەمما رامىزاندا قىيىنلىپ قالمىسا تۇتقىنى ئەۋزەلدۇر.

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

(6) يولۇچىلىق مۇددىتى — كىشى ئۆز مەھەللىسىنىڭ ئاخىرقى مەنزىلىدىن ئايرىلغاندىن باشلاپ تاكى ئۆز يۇرتىغا قايتىپ كەلگەنگە قەدەردۇر. ئۆز يۇرتىغا ياكى تۇغۇلغان يۇرتى بولمىسىمۇ، ئولتۇراقلىشىپ قالغان يەردىكى ئائىلىسىگە قايتىپ كېلىشى بىلەن، ئۇنىڭ يولۇچىلىق مۇددىتى تۈگىگەن بولىدۇ ۋە نامازلارنى قەسىر قىلماستىن تولۇق ئوقۇشقا باشلايدۇ.

(7) سەپەردە نامازنى قازا قىلغان كىشى يۇرتىغا قايتقاندىن كېيىن، ئۇنى سەپەردىكى بويىچە قەسىر قىلىپ ئوقۇيدۇ. مۇقىملىق ھالىتىدە قازا قىلغان نامازلارنى سەپەردە ئادا قىلماقچى بولسا تولۇق ئوقۇيدۇ. شۇنىڭدەك، ئولتۇراقلىشىپ قالغان يۇرتتىن تۇغۇلغان يۇرتىدىكى ئائىلىسىنى زىيارەت قىلىش ئۈچۈن بارغان كىشىمۇ نامازلارنى قەسىر قىلماستىن تولۇق ئوقۇيدۇ.

(8) يولۇچى مۇقىم(يولۇچى بولمىغان) ئىمامغا ئىقتىدا قىلىپ ناماز ئوقۇسا، تۆت رەكئەتنى تولۇق ئوقۇيدۇ. ئارتۇق ئوقۇغان كېيىنكى ئىككى رەكئەت ناماز نەپلە نامىزى بولۇپ قوبۇل قىلىنىدۇ.

(9) يولۇچى مۇقىملارغا ئىمام بولۇپ ناماز ئوقۇماقچى بولسا، نامازغا تۇرۇشتىن ئاۋۋال جامائەتلەرگە ئۆزىنىڭ يولۇچى ئىكەنلىكىنى بىلدۈرۈپ قويۇشى ياكى سالامدىن كېيىن« مەن يولۇچىمەن، نامىزىڭلارنى تولۇقلاڭلار»دەپ قويۇشى ياخشىدۇر. يولۇچى ئىمام ئىككى رەكئەتتىن كېيىن سالام بەرگەندە، جامائەت سالام بەرمەستىن ئورنىدىن تۇرۇپ، قالغان ئىككى رەكئەتنى ئۆز - ئالدىغا تاماملاپ ئاندىن سالام بېرىدۇ.

(10) يولۇچى بىرەر ۋاخ نامازنىڭ ۋاقتى كىرىپ بولغاندىن كېيىن، سەپەرگە ئاتلىنىپ، بۇ نامازنى يول ئۈستىدە ئوقۇماقچى بولسا، قەسىر قىلماستىن، تۆت رەكئەت قىلىپ تولۇق ئوقۇيدۇ. چۈنكى بۇ ناماز ئۇنىڭ مۇقىملىق ھالىتىدە ئۇنىڭ زىممىسىگە تۆت رەكئەت بولۇپ تەيىنلىنىپ بولغان ئىدى.

ھېيت نامازلىرى

415. سوئال: ھېيت نامازلىرى قايسى نامازلار؟

جاۋاب: ھېيت سۆزىنىڭ لۇغەتتىكى مەنىسى: قايتىش ۋە قايتىلىنىش دېگەنلىك بولۇپ، شەرىئەت ئىستىلاھىدا ـ ئاللاھ تائالانىڭ بەندىلىرىگە ھەر يىلى خوشاللىقنى قايتىلاپ بېرىشى دېمەكتۇر. بىر يىل ئىچىدە مۇسۇلمانلار ئۈچۈن ئىككى ھېيت بولۇپ، بىرى روزا ھېيتى، يەنە بىرى قۇربان ھېيتىدۇر. ھەر ئىككى ھېيتتا ئىككى رەكئەت ھېيت نامىزى ئوقۇش ۋاجىبتۇر.

416. سوئال: ھېيت نامازلىرى كىملەرگە ۋاجىب بولىدۇ؟

جاۋاب: ئىككى ھېيت نامازلىرىنى ئوقۇش جۈمە نامىزىنى ئوقۇشى پەرز بولغان كىشىلەر ئۈچۈن ۋاجىبتۇر.

ھېيت نامازلىرىغا بېرىشتىكى سۈننەت ئەمەللەر

417. سوئال: ھېيت نامازلىرىغا بېرىشتا سۈننەت بولغان ئىشلار قايسىلار؟

جاۋاب: ھېيت نامازلىرىغا بېرىشتا سۈننەت بولغان ئىشلار مۇنۇلار:

(1) روزا ھېيت نامىزىغا بېرىشتىن بۇرۇن بىر نەرسە يېيىش.

(2) قۇربان ھېيت نامىزىغا بېرىشتىن بۇرۇن يېمەسلىك.

(3) ھەر ئىككى ھېيت نامىزىغا يۇيۇنۇپ، ئېسىل كىيىنىپ بېرىش.

(4) ھەر ئىككى ھېيتتا سەدىقىنى كۆپ بېرىش.

(5) ھەر ئىككى ھېيت نامىزىغا بېرىشتا، يولدا تەكبىر ئېيتىپ بېرىش.

418. سوئال: تەشرىق تەكبىرلىرى دېگەن نېمە؟

جاۋاب: تەشرىق تەكبىرلىرى - قۇربان ھېيتنىڭ ئەرەفە (ئەتە ھېيت دېگەن) كۈنى بامدات نامىزىدىن باشلاپ ھېيتنىڭ 4 ـ كۈنى ئەسىر نامىزىغىچىلىك جەمى 23 ۋاخ نامازنىڭ پەرزىدىن كېيىن ئوقۇلىدىغان تەكبىرلەردۇر. بۇ تەكبىرلەرنى ھەر پەرز نامازدىن كېيىن، مەيلى يالغۇز بولسۇن، مەيلى جامائەت بىلەن بولسۇن، مەيلى يولۇچى بولسۇن، مەيلى مۇقىم بولسۇن ھەر قانداق مۇسۇلمان، ئاقىل، بالىغ ئەرلەرنىڭ ئوقۇشى ئۈچۈن ۋاجىبتۇر.

419. سوئال: تەشرىق تەكبىرلىرىنى ئېيتىشنى ئۇنتۇپ قالغان ئادەم قانداق قىلىدۇ؟

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

جاۋاب: تەشرىق تەكبىرلىرىنى ئېيتىشنى ئۇنتۇپ قالغان ئادەمگە ئۇنىڭ قازاسى كەلمەيدۇ ۋە ساقىت بولىدۇ.[1]

(1) تحفة الفقهاء 60 ـ بەت

تەراۋىھ نامىزى

420. سوئال: تەراۋىھ نامىزى دېگەن قانداق ناماز؟
جاۋاب: تەراۋىھ نامىزى - رامىزان ئېيىدا ئاخشاملىرى ئوقۇلىدىغان مەخسۇس نامازدۇر.
421. سوئال: تەراۋىھ نامىزى قاچان ئوقۇلىدۇ؟
جاۋاب: تەراۋىھ نامىزى رامىزان ئاخشاملىرى خۇپتەن نامىزىدىن كېيىن ئوقۇلىدۇ. خۇپتەندىن بۇرۇن ئوقۇلسا تەراۋىھ ھېسابلانمايدۇ.
422. سوئال: تەراۋىھ نامىزى قانچە رەكئەت؟
جاۋاب: تەراۋىھ نامىزى 20 رەكئەتتۇر.
423. سوئال: تەراۋىھ نامىزى ئوقۇشنىڭ ھۆكمى نېمە؟
جاۋاب: رامىزان ئېيىدا بىر ئاي تەراۋىھ نامىزى ئوقۇش تەكىتلىك سۈننەتتۇر.
424. سوئال: تەراۋىھ نامىزىنى جامائەت بىلەن ئوقۇش شەرتمۇ؟
جاۋاب: تەراۋىھ نامىزىنى جامائەت بىلەن ئوقۇش ئەۋزەل. ئەمما يالغۇز ئوقۇسىمۇ ئادا تاپىدۇ. ئەمما بۇ نامازنى بىر مەھەللىدە ھېچكىم جامائەت بولۇپ ئوقۇمىسا، شۇ مەھەللە جامائەتلىرىنىڭ ھەممىسى گۇناھكار بولىدۇ. چۈنكى تەراۋىھ نامىزىنى رامىزاندا جامائەت بولۇپ ئوقۇش تەكىتلىك سۈننەتتۇر.[1]

تەراۋىھ نامىزىغا مۇناسىۋەتلىك مەسىلەر

425. سوئال: تەراۋىھ نامىزى قانداق ئوقۇلىدۇ؟
جاۋاب: تەراۋىھ نامىزىنى ئىككى رەكئەتتە بىر سالام بېرىپ، تۆت رەكئەتتە بىر سالام بېرىپمۇ ئوقۇش مۇمكىن. تەراۋىھ نامىزىنى ئىككى رەكئەتلىكتىن قىلىپ ئوقۇماقچى بولغاندا، ئۇ خۇددى بامدات نامىزىنىڭ سۈننىتىنى ئوقۇغاندەك ئوقۇلىدۇ. تەراۋىھ نامىزىنى تۆت رەكئەتلىكتىن قىلىپ ئوقۇماقچى بولغاندا، ئۇ خۇددى پېشىن نامىزىنىڭ تۆت رەكئەت سۈننىتىنى ئوقۇغاندەك ئوقۇلىدۇ.
426. سوئال: رامىزاندىكى تەراۋىھ نامىزى جەريانىدا قۇرئاننى خەتمە قىلىش شەرتمۇ؟
جاۋاب: بىر ئايلىق تەراۋىھ نامىزىدا قۇرئان كەرىمنى خەتمە قىلىش شەرت ئەمەس، ئەمما ساۋاب ناھايىتى كۆپ بولغان بەكمۇ ئەھمىيەتلىك سۈننەت ئەمەللىرىدىن

(1) التسهيل الضروري لمائل القدوري 87- بەت

سانىلىدۇ. چۈنكى قۇرئان كەرىم رامىزان ئېيىدا پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا ئاللاھ تەرىپىدىن چۈشۈشكە باشلىغان ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالاممۇ رامىزان ئېيىدا قۇرئان تىلاۋىتى بىلەن ئىنتايىن كۆپ مەشغۇل بولغان. تەراۋىھ نامىزىنى جامائەتنى زېرىكتۈرمەيدىغان يېنىكرەك ئوقۇش ياخشىدۇر.

427. سوئال: رامىزاندا تەراۋىھ نامىزى ئوقۇيالمىغان ياكى كەم ئوقۇغان كىشىگە ئۇنىڭ قازاسى كېلەمدۇ؟

جاۋاب: تەراۋىھ نامىزىنى رامىزاندا ئوقۇيالمىغان كىشىگە ئۇنىڭ قازاسى كەلمەيدۇ. چۈنكى ئۇ سۈننەت ئەمەل. سۈننەتنىڭ قازاسى قىلىنمايدۇ.

428. سوئال: بالاغەتكە يەتمىگەن بالىنىڭ تەراۋىھ نامىزىغا ئىمام بولىشى دۇرۇسمۇ؟

جاۋاب: بالاغەتكە يەتمىگەن بالىنىڭ تەراۋىھ نامىزىغا ئىمام بولۇشى توغرۇلۇق ئىسلام فىقھىشۇناسلىرى ئىختىلاپلاشقان. بەزىسى دۇرۇس ئەمەس دېگەن قاراشتا بولسا، كۆپ سانلىقى دۇرۇسلىقىنى سۆزلىگەن. دۇرۇس دېگۈچىلەر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ نەۋرىسى ھەسەن ئىبنى ئەلى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا(پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئايالى)غا ئىمام بولۇپ تەراۋىھ نامىزى ئوقۇغانلىقىنى دەلىل قىلىپ كەلتۈرگەن. ئەمما پەرز نامازلاردا بالاغەتكە يەتمىگەن بالىلارنىڭ ئىمام بولۇشىنىڭ دۇرۇس ئەمەسلىكىدە ئىسلام فىقھىشۇناسلىرى بىرلىككە كەلگەن.[1]

(1) الجوهرة النيرة شرح القدوري 1- توم 99-بەت

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

كېسەل كىشىنىڭ ناماز ئوقۇش كەيپىيتى

429. سوئال: كېسەل كىشى نامازنى قانداق ئوقۇيدۇ؟

جاۋاب: كېسەل كىشى كۈچىنىڭ يېتىشىچە ناماز ئوقۇشى كېرەك. ئۆرە تۇرالمايدىغان ياكى ئۆرە تۇرسا، كېسەلنىڭ ئېغىرلىشىپ كېتىشىگە ياكى شىپا تېپىشىنىڭ كېچىكىپ كېتىشىگە سەۋەب بولىدىغانلىقى ئېنىق بولغان بىمار ئولتۇرۇپ رۇكۇ ۋە سەجدىلەرنى نورمال كەيپىيتى بويىچە قىلىپ ناماز ئوقۇيدۇ.

ئولتۇرۇپ ئوقۇلغان نامازدا رۇكۇ ۋە سەجدىلەرنى قىلىشتىن ئاجىز كەلگەن بىمار رۇكۇ بىلەن سەجدىلەرنى ئىما - ئىشارەت بىلەن قىلىدۇ. ئەمما سەجدە قىلىشى ئۈچۈن ئۇنىڭ ئالدىغا ئورۇندۇق ياكى ياستۇق قويۇپ بېرىلمەيدۇ. چۈنكى سەجدە پەقەت يەرگە قىلىنىدۇ. يەرگە سەجدە قىلىشتىن ئاجىز كەلگەن بىمار سەجدىنى ئىما - ئىشارەت بىلەن قىلىدۇ.

430. سوئال: ئۆرە تۇرالمايدىغان بىمار نامازنى قانداق ئوقۇيدۇ؟

جاۋاب: ئۆرە تۇرالمايدىغان ياكى ئۆرە تۇرسا، كېسەلنىڭ ئېغىرلىشىپ كېتىشىگە ياكى شىپا تېپىشىنىڭ كېچىكىپ كېتىشىگە سەۋەب بولىدىغانلىقى ئېنىق بولغان بىمار ئولتۇرۇپ رۇكۇ ۋە سەجدىلەرنى نورمال كەيپىيتى بويىچە قىلىپ ناماز ئوقۇيدۇ. ئۆرە تۇرۇشقا قادىر بولالىغان بولسىمۇ، رۇكۇ بىلەن سەجدىلەرنى قىلىشتىن ئاجىز كەلگەن بىمار ئولتۇرۇپ ناماز ئوقۇسا بولىدۇ. ئولتۇرۇپ ئوقۇلغان نامازدا رۇكۇ ۋە سەجدىلەرنى قىلىشتىن ئاجىز كەلگەن بىمار رۇكۇ بىلەن سەجدىلەرنى ئىما - ئىشارەت بىلەن قىلىدۇ.

431. سوئال: ئولتۇرۇشقىمۇ كۈچى يەتمىگەن بىمار قانداق قىلىدۇ؟

جاۋاب: ئولتۇرۇشقىمۇ كۈچى يەتمىگەنلىكتىن ئوڭدىسىغا يېتىپ ئىشارەت بىلەن ناماز ئوقۇماقچى بولغان بىمار ئىككى پۇتىنى قىبلە تەرەپكە قارىتىپ ياتىدۇ، مۇمكىنچىلىك بولسا ئىككى پۇتىنى قىبلىگە ئۇزارتماسلىقى ئۈچۈن ئىككى تىزى ئازراق كۆتۈرۈلىدۇ ۋە بىمارنىڭ ئاسمانغا قارىماستىن قىبلىگە قارىشى ئۈچۈن ئۇنىڭ بېشىغا ئېگىزرەك ياستۇق قويۇلىدۇ. ئەمما يېنىچە يېتىپ ئىشارەت بىلەن ناماز ئوقۇماقچى بولغان بىمار ئوڭ تەرىپىنى بېسىپ، قىبلىگە قاراپ ياتىدۇ، رۇكۇ بىلەن سەجدىلەرگە بېشى بىلەن ئىما - ئىشارەت قىلىدۇ. ئەمما يېنىچە يېتىپ ئوقۇغاندىن ئوڭدىسىغا يېتىپ ئوقۇش ئەۋزەلدۇر.[1]

---

(1) فتح القدير 1 - توم 375 - بەت

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

ئىما ـ ئىشارەت

432. سوئال: ئىما ـ ئىشارەت دېگەن نېمە؟

جاۋاب: ئىما ـ ئىشارەت — نامازدا رۇكۇ ۋە سەجدىلەرگە ئىشارەت ئۈچۈن كۆچىنىڭ يېتىشىچە باشنى ئېگىش دېمەكتۇر. ئەگەر بىمار بېشى بىلەن ئىما ـ ئىشارەت قىلىشتىنمۇ ئاجىز كەلسە، كۆزى بىلەن ئىشارەت قىلىپ ئوقۇيدۇ. ئۇنىڭدىنمۇ ئاجىز كەلسە نامازنى ئوقۇمايدۇ ۋە ئۇنى ئاللاھ كەچۈرىدۇ. چۈنكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام:« سىلەرنى بىرەر ئىشقا بۇيرۇسام، ئۇنى تاقىتىڭلارنىڭ يېتىشىچە ئورۇنلاڭلار.»[1] دېگەن.

(1) بۇخارىي رىۋايىتى

ئىستىسقا، كۇسۇف، خۇسۇف ۋە قورقۇنچ نامازلىرى

ئىستىسقا نامىزى ۋە ئۇنىڭ ئوقۇلىشى

433. سوئال: ئىستىسقا نامىزى دېگەن قانداق ناماز؟

جاۋاب: ئىستىسقا - ئېھتىياج تۇيۇلغاندا مەخسۇس ناماز، خۇتبە ۋە دۇئالار ئارقىلىق ئاللاھ تائالادىن مەغپىرەت ۋە يامغۇر تىلەش دېمەكتۇر.

434. سوئال: ئىستىسقا نامىزى قانداق ئوقۇلىدۇ؟

جاۋاب: ئىستىسقا نامىزىدا ئەزاننىڭ ئورنىغا: «الصلاة جامعة - ئەسسەلاتۇ جامىئەتۇن» يەنى: (توپلىنىپ ناماز ئوقۇلىدۇ) دەپ، كىشىلەر نامازغا چاقىرىلىدۇ. ئاندىن ئەزان ياكى تەكبىر ئېيتماستىن خۇددى ھېيت نامىزىغا ئوخشاش قىرائەتنى قىلىپ ئىككى رەكئەت ناماز ئوقۇلىدۇ. نامازدىن كېيىن ئىمام ھېيت نامىزىغا ئوخشاش ئىككى خۇتبە ئوقۇيدۇ. خۇتبىدە ئاللاھ تائالادىن يامغۇر سوراپ دۇئا قىلىنىدۇ.

كۇسۇف نامىزى ۋە ئۇنىڭ ئوقۇلىشى

435. سوئال: كۇسۇف ۋە خۇسۇف نامازلىرى دېگەن نېمە؟

جاۋاب: كۇسۇف - كۈننىڭ تۇتۇلۇشى، خۇسۇف - ئاينىڭ تۇتۇلۇشى دېگەنلىكتۇر.

كۈن تۇتۇلغاندا، ئاللاھتىن گۇناھلارنىڭ مەغپىرەت قىلىنىشىنى سوراپ خۇددى جۈمە ياكى ھېيت نامازلىرىغا ئوخشاش جامائەت بىلەن ئىككى رەكئەت ناماز ئوقۇش سۈننەتتۇر. ئەمما ئاي تۇتۇلغان ۋاقىتتا، جامائەت بولۇپ توپلانماستىن، ھەركىم ئۆز ئۆيىدە، ئۆز ئالدىغا خۇددى نەپلە نامازلارغا ئوخشاش ئىككى رەكئەت خۇسۇف نامىزى ئوقۇش سۈننەتتۇر.

قورقۇنچ نامىزى ۋە ئۇنىڭ ئوقۇلىشى

436. سوئال: قورقۇنچ نامىزى دېگەن نېمە؟

جاۋاب: قورقۇنچ نامىزى - دۈشمەن ياكى يىرتقۇچلارنىڭ تۇيۇقسىز ھۇجۇم قىلىش ۋەھىمىسى ئېنىق بولغان شارائىتلاردا پەرز نامازلارنى ئىككىگە بۆلۈنۈپ ئايرىم كەيپىيات بىلەن ئوقۇش دېمەكتۇر.

437. سوئال: قورقۇنچ نامىزى قانداق ئوقۇلىدۇ؟

جاۋاب: قورقۇنچ نامىزىدا، ئىسلام فىقھشۇناس ئالىملىرىنىڭ بىردەك ئىتتىپاقى بىلەن تۆۋەندىكى ئىككى ئىش جائىزدۇر:

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

(1) شىددەتلىك قورقۇنچ تۇپەيلى، مۇجاھىدلارنىڭ بىر يەرگە كېلىپ، جامائەت بولۇپ ناماز ئوقۇشى مۇمكىن بولمىغان شارائىتتا، ئۇلارنىڭ نامازلارنى ئۆزلىرى تۇرغان يېرىدە، يالغۇز ئۆز ئالدىغا ئوقۇشى جائىزدۇر. شۇنداقلا قاتناش قوراللىرى ئۈستىدە بولۇپ، نامازنى تولۇق كەيپىيتى بىلەن ئوقۇش قىيىن بولغاندا، قاتناش ئۈستىدە تۇرغان پېتى ئىما - ئىشارەت بىلەن ئوقۇشى جائىزدۇر. ئۇلارنىڭ يۈزلەنگەن تەرىپى قىبلىگە توغرا كەلسۇن ياكى كەلمىسۇن پەرق يوقتۇر. يەنى قاتناش قايسى تەرەپكە يۈزلەنگەن بولسا شۇ تەرەپ ئۇلارنىڭ قىبلىسى بولۇپ بەلگىلەنگەن بولىدۇ.

(2) قورقۇنچ نامىزى ئوقۇماقچى بولغاندا، ئىمام جامائەتنى ئىككى پىرقىغا بۆلىدۇ. ئوقۇماقچى بولغانلار يولۇچى بولسا ياكى ئوقۇماقچى بولغان ناماز بامدات نامىزى بولسا، بىرىنچى پىرقە بىر رەكئەت ئوقۇپ بولۇپ كېتىدۇ. ئاندىن ئوقۇمىغان يەنە بىر پىرقە كېلىدۇ ۋە ئىمام بىلەن نامازنىڭ قالغىنىنى ئوقۇيدۇ. ئىمام سالام بەرگەندە بۇ پىرقە سالام بەرمەيدۇ ۋە دۈشمەن تەرەپكە كېتىدۇ. ئاندىن دەسلەپتىكى پىرقە كېلىپ قالغان نامازلىرىنى قىرائەتسىز ھالدا تاماملايدۇ. ئاندىن دۈشمەن تەرەپكە كېتىدۇ. ئاندىن ئىككىنچى پىرقە يەنە كېلىپ قالغان نامازلىرىنى قىرائەت بىلەن تاماملايدۇ.

ئەگەر ئوقۇماقچى بولغان ناماز تۆت رەكئەتلىك ناماز بولۇپ ئوقۇماقچى بولغانلار مۇقىم بولسا، بىرىنچى پىرقە ئىككى رەكئەت ئوقۇپ بولغاندىن كېيىن كېتىدۇ. ئاندىن ئوقۇمىغان يەنە بىر پىرقە كېلىدۇ ۋە ئىمام بىلەن نامازنىڭ قالغىنىنى ئوقۇيدۇ. ئىمام سالام بەرگەندە بۇ پىرقە سالام بەرمەيدۇ ۋە دۈشمەن تەرەپكە كېتىدۇ. ئاندىن دەسلەپتىكى پىرقە كېلىپ قالغان نامازلىرىنى قىرائەتسىز ھالدا تاماملايدۇ. ئاندىن دۈشمەن تەرەپكە كېتىدۇ. ئاندىن ئىككىنچى پىرقە يەنە كېلىپ قالغان نامازلىرىنى قىرائەت بىلەن تاماملايدۇ.

يۇقىرىقىلار ئىككى ياكى تۆت رەكئەتلىك نامازلارنىڭ ئوقۇلۇش كەيپىيتىدۇر. ئەمما شام نامىزىنى ئوقۇشتا، ئىمام بىرىنچى پىرقە بىلەن ئىككى رەكئەتنى ئوقۇيدۇ، ئىككىنچى پىرقە بىلەن بىر رەكئەتنى ئوقۇپ نامازنى تاماملايدۇ.

مۇستەھەب نامازلار

438. سوئال: مۇستەھەب نامازلار قانداق نامازلار ۋە ئۇلار قايسىلار؟
جاۋاب: مۇستەھەب نامازلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بەزىدە ئوقۇغان ياكى باشقىلارنىڭ ئوقۇشىغا يول قويغان، تەكىتلىك سۈننەت دەرىجىسىگە يەتمىگەن نامازلار بولۇپ، تەكىتسىز سۈننەت قاتارىدىن سانىلىدۇ. ئۇلار تۆۋەندىكىچە:
(1) تەھىيەتۇل مەسجىد نامىزى
(2) چاشگاھ نامىزى
(3) تەھەججۇد نامىزى
(4) تاۋاپ نامىزى

تەھىيەتۇل مەسجىد نامىزى

439. سوئال: تەھىيەتۇل مەسجىد نامىزى دېگەن قانداق ناماز؟
جاۋاب: تەھىيەتۇل مەسجىد نامىزى ـ مەسجىدكە سالام بېرىش دېگەن مەنىدە بولۇپ، قانداقلا بىر ۋاقىتتا، قايسىبىر مەقسەت بىلەن مەسجىدكە كىرگەن مۇسۇلمان كىشىنىڭ ئىككى رەكئەت «تەھىيەتۇل مەسجىد» نامىزى ئوقۇشى مۇستەھەبتۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن:«سىلەر مەسجىدكە كىرگىنىڭلاردا ئىككى رەكئەت ناماز ئوقۇماستىن ئولتۇرماڭلار.»[1]

چاشگاھ نامىزى

440. سوئال: چاشگاھ نامىزى دېگەن قانداق ناماز؟
جاۋاب: چاشگاھ ـ قۇياش تولۇق چىقىپ بولغاندىن باشلاپ پېشىن ۋاقتىغا 45 مىنۇت قالغىچىلىك بولغان ۋاقىتلار دېمەكتۇر. چاشگاھ ۋاقتىدا ئەڭ ئاز دېگەندە ئىككى رەكئەت ناماز ئوقۇش مۇستەھەبتۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ چاشگاھ نامىزىنى گاھىدا سەككىز رەكئەت، گاھىدا ئالتە رەكئەت، گاھىدا تۆت رەكئەت ئوقۇغانلىقى رىۋايەت قىلىنغان.

تەھەججۇد (كېچە) نامىزى

441. سوئال: تەھەججۇد (كېچە) نامىزى دېگەن قانداق ناماز؟

(1) بۇخارىي ۋە مۇسلىم رىۋايىتى.

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

جاۋاب: تەھەججۇد ـ كېچىدە ئاللاھ تائالانىڭ تائەت ـ ئىبادىتى بىلەن مەشغۇل بولۇش دېمەكتۇر. پەرز نامازلاردىن قالسا تەھەججۇد نامىزىنىڭ ساۋابى ناھايىتى كۆپتۇر. ئۇنى ئوقۇش مۇستەھەبتۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كېچە نامىزىنىڭ پەزىلىتى ھەققىدە:«كېچە نامىزىنى چىڭ تۇتۇڭلار، چۈنكى ئۇ ياخشىلارنىڭ ئادىتى، سىلەرنى پەرۋەردىگارىڭلارغا يېقىنلاشتۇرىدىغان، گۇناھىڭلارنى يوققا چىقىرىدىغان ئەمەلدۇر.»[1] دەپ كۆرسەتكەن.

442. سوئال: تەھەججۇد نامىزى قانچە رەكئەت ۋە قانداق ئوقۇلىدۇ؟
جاۋاب: تەھەججۇد نامىزىنىڭ ئېزى ئىككى رەكئەت، كۆپى سەككىز رەكئەت بولۇپ، ھەر ئىككى رەكئەتتە ياكى تۆت رەكئەتتە بىر سالام بېرىپمۇ ئوقۇلىدۇ. ئەمما ھەر ئىككى رەكئەتتە بىر سالام بېرىپ ئوقۇش ئەۋزەلدۇر.

443. سوئال: تەھەججۇد نامىزىنىڭ ئەڭ ئەۋزەل ۋاقتى قايسى؟
جاۋاب: تەھەججۇد نامىزىنىڭ ئەڭ ئەۋزەل ۋاقتى كېچىنىڭ ئۈچتىن بىرىنىڭ ئاخىرقىسىدۇر. بۇ ۋاقىت دۇئالارنىڭ ئىجابەت بولۇشى ۋە گۇناھلارنىڭ مەغپىرەت قىلىنىشى ئۈچۈن ئەڭ مۇناسىپ ۋاقىتلاردۇر.

تاۋاپ نامىزى

444. سوئال: تاۋاپ نامىزى دېگەن قايسى ناماز؟
جاۋاب: كەبىنى تاۋاپ قىلغان كىشىلەر تاۋاپنى ئاخىرلاشتۇرۇپ بولغاندىن كېيىن ئوقۇيدىغان ئىككى رەكئەت ناماز بولۇپ، ئۇنى ئوقۇش مۇستەھەبتۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ كەبىنى تاۋاپ قىلىپ بولغاندىن كېيىن، مەقامۇ ئىبراھىمنىڭ[2] ئارقىسىغا كېلىپ تۇرۇپ ئىككى رەكئەت تاۋاپ نامىزى ئوقۇغانلىقى رىۋايەت قىلىنغان.[3]

445. سوئال: تاۋاپ نامىزىنى مەقامۇ ئىبراھىمنىڭ ئارقىسىدا ئوقۇش شەرتمۇ؟
جاۋاب: تاۋاپ نامىزىنى مەقامۇ ئىبراھىمنىڭ ئارقىسىدا تۇرۇپ ئوقۇش ئەۋزەل بولسىمۇ، ئۇنى مەسجىد ھەرەمنىڭ قايسىبىر يېرىدە ئوقۇشقا بولىدۇ. خۇسۇسەن ھەج كۈنلىرىدىكىگە ئوخشاش ئادەم كۆپ، ھەرەم قىستىلاڭغۇ ۋاقىتلاردا، بۇ نامازنى باشقا ئازادە جايدا ئوقۇش ياخشىدۇر.

---

(1) ئىمام مۇسلىم رىۋايىتى.
(2) مەقامۇ ئىبراھىم ـ ئىبراھىم ئەلەيھىسسالام كەبىنى بىنا قىلغاندا، ئۈستىگە دەسسەپ تۇرغان تاش بولۇپ، ئۇزنى كەبىنىڭ شەرق شىمال تەرىپىدىكى نەپىس شىشىنىڭ ئىچىدە.
(3) ئىمام تىرمىزى ۋە نەسائى رىۋايىتى.

نەپلە نامازلار

446. سوئال: نەپلە دېگەن قانداق ناماز؟

جاۋاب: نەپلە لۇغەتتە - زىيادە دېمەكتۇر. شەرئەت ئىستىلاھىدا پەرز، ۋاجىب ياكى سۈننەت بولمىغان، ئەمما دىنىمىزدا يولغا قويۇلغان، ئىختىيارىي ئەمەل - ئىبادەت دېمەكتۇر. نەپلە ئىبادەتلەرنىڭ ساۋابى كۆپتۇر.

447. سوئال: نەپلە نامازلىرى قاچان ئوقۇلىدۇ؟

جاۋاب: نەپلە نامازلىرىنى كېچە - كۈندۈزنىڭ (ناماز ئوقۇش مەنئى قىلىنغان ۋاقىتلارنىڭ سىرتىدا) قايسىبىر ۋاقىتلىرىدا ئوقۇشقا بولىدۇ.

448. سوئال: نەپلە نامازلىرى قايسىلار؟

جاۋاب: نەپلە نامازلىرى تۆۋەندىكىلەر:

(1) تەۋبە نامىزى

(2) ئىستىخارە نامىزى

(3) ھاجەت نامىزى

(4) ئەۋۋابىين نامىزى

(5) تەسبىھ نامىزى

تەۋبە نامىزى

449. سوئال: تەۋبە نامىزى دېگەن قانداق ناماز؟

جاۋاب: تەۋبە نامىزى ئاللاھ تائالادىن مەغپىرەت تەلەب قىلىپ ئوقۇلىدىغان ناماز بولۇپ، بۇ نامازنىڭ يولغا قويۇلغانلىقىدا پۈتۈن ئىسلام ئۆلىمالىرى بىردەك ئىتتىپاقتۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام :«كىمكى تاھارەتنى كامىل ئېلىپ، ئىككى ياكى تۆت رەكئەت ناماز ئوقۇپ ئاللاھتىن گۇناھلىرىغا كەچۈرۈم سورايدىكەن، ئاللاھ ئۇنىڭ گۇناھلىرىنى چوقۇم مەغپىرەت قىلىدۇ»[1] دەپ كۆرسەتكەن.

450. سوئال: تەۋبە نامىزى قاچان ئوقۇلىدۇ؟

جاۋاب: تەۋبە نامىزى ئومۇمەن، گۇناھ سادىر قىلغاندىن ياكى بۇ نامازنى ئوقۇشنى كۆڭلىگە پۈككەندىن كېيىنلا ھامان ئوقۇلىدۇ. گۇناھ قىلغان كىشى دەرھال تەۋبە قىلىشى لازىم. تەۋبىدىن كېيىن، تاھارەت ئېلىپ، ئىككى رەكئەت ناماز ئوقۇشى ۋە

(1) مەشھۇر ھەدىسشۇناس ئالىم م. ئالبانىينىڭ «سەھىھ ھەدىسلەر توپلىمى»دىن

ئۇيغۇر كىتاب تورىبېكىتى www.uyghurkitap.com

گۇناھى ئۈچۈن ئاللاھتىن مەغپىرەت تىلىشى ئۇنىڭ گۇناھىنىڭ مەغپىرەت قىلىنىشىغا ۋاستە بولىدۇ.

ئىستىخارە نامىزى

451. سوئال: ئىستىخارە نامىزى دېگەن قانداق ناماز؟

جاۋاب: ئىستىخارە - ئاللاھ تائالادىن ياخشىلىق سوراش دېمەكتۇر. بىرەر ئىشنىڭ خەيرلىك بولۇپ - بولماسلىقى توغرۇلۇق ئاللاھ تائالا تەرىپىدىن مەنىۋى ئىشارەت ئېلىشنى خالىغان كىشى ياتىدىغان ۋاقتىدا ئىككى رەكئەت ئىستىخارە نامىزى ئوقۇيدۇ. ئىستىخارە نامىزى خۇددى بامداتنىڭ سۈننىتىنى ئوقۇغاندەك ئوقۇلىدۇ. ناماز ئوقۇلۇپ بولغاندىن كېيىن، ئىستىخارە دۇئاسى ئوقۇلىدۇ ۋە تاھارەت بىلەن قىبلىگە قاراپ ياتىدۇ.

452. سوئال: ئىستىخارە قىلغان كىشى مەنىۋى ئىشارەتنى قانداق ئالىدۇ؟

جاۋاب: ئىستىخارە قىلغان كىشىنىڭ چۈشىدە بىر نەرسە كۆرۈشى شەرت ئەمەس. پەقەت ئىستىخارە قىلغاندىن كېيىن، كۆڭۈلنىڭ مايىللىقى كۈچلۈكرەك بولغان ئىشقا تەۋەككۇل قىلىشتا زىيان يوقتۇر. ئىستىخارە ئېزى بىر قېتىم، كۆپى يەتتە قېتىمغىچە قىلىنىدۇ.

ئىستىخارە دۇئاسى

453. سوئال: ئىستىخارە دۇئاسى قايسى؟

جاۋاب: ئىستىخارە دۇئاسى ﴿ **اَللَّهُمَّ إِنِّي أَسْتَخِيْرُكَ بِعِلْمِكَ وَأَسْتَقْدِرُكَ بِقُدْرَتِكَ وَأَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ الْعَظِيْمِ فَإِنَّكَ تَقْدِرُ وَلاَ أَقْدِرُ وَتَعْلَمُ وَلاَ أَعْلَمُ وَأَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ اَللَّهُمَّ فَإِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ هَذَا الْأَمْرَ خَيْرًا لِي فِي دِينِي وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ أَمْرِي وَ عَاجِلِهِ وَآجِلِهِ فَاقْدُرْهُ لِي وَيَسِّرْهُ لِي ثُمَّ بَارِكْ لِي فِيهِ اَللَّهُمَّ إِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّهُ شَرٌّ لِي فِي دِينِي وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ أَمْرِي عَاجِلِهِ وَآجِلِهِ فَاصْرِفْهُ عَنِّي وَاصْرِفْنِي عَنْهُ وَاقْدُرْ لِيَ الْخَيْرَ حَيْثُ كَانَ ثُمَّ رَضِّنِي بِهِ**﴾.

تەرجىمىسى: «ئى ئاللاھ! سېنىڭ چەكسىز ئىلمىڭگە سېغىنىپ سېنىڭدىن ياخشىلىق سورايمەن، سېنىڭ قۇدرىتىڭگە سېغىنىپ سېنىڭدىن كۈچ - قۇۋۋەت تىلەيمەن، سېنىڭ ئۇلۇغ پەزلىڭدىن سورايمەن. سەن ھەقىقەتەن ھەر نەرسىگە قادىرسەن، مەن ئاجىزمەن. سەن ھەممىنى بىلىسەن، مەن بىلمەيمەن. سەن پۈتۈن غەيبلەرنى بىلگۈچىسەن. ئى ئاللاھ! مېنىڭ بۇ ئىشىم (ھاجىتىنى ئېيتىدۇ) مېنىڭ دىنىم، دۇنيالىقىم ۋە ئاخىرەتلىكىم ئۈچۈن ھازىردا ۋە كېلەچەكتە ياخشى بولىدىغان

بولسا، ئۇنى ماڭا تەقدىر قىلغىن ۋە ماڭا ئۇنى ئاسان قىلغىن، ئاندىن ئۇنىڭدا ماڭا بەرىكەت ئاتا قىلغىن. ئەگەر بۇ ئىشنى مېنىڭ دىنىم، دۇنيالىقىم ۋە ئاخىرەتلىكىم ئۈچۈن ھازىردا ۋە كېلەچەكتە زىيانلىق بولسا، ئۇنى مەندىن يىراق قىلغىن ۋە مېنىمۇ ئۇنىڭدىن يىراق قىلغىن، نەدىلا بولمىسۇن ماڭا ياخشىلىقنى نەسىپ قىلغىن. ئاندىن مېنى ئۇنىڭ بىلەن مەمنۇن قىلغىن.»

ھاجەت نامىزى

454. سوئال: ھاجەت نامىزى دېگەن قانداق ناماز؟

جاۋاب: دۇنيا ۋە ئاخىرەتكە مۇناسىۋەتلىك ئېھتىياجى بولغان كىشى تاھارەتنى كامىل ئېلىپ ئىككى رەكئەت ناماز ئوقۇيدۇ، نامازدىن كېيىن ئاللا تائالاغا ھەمدۇ سانا ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا دۇرۇد ئېيتىدۇ. ئاندىن ھاجەت دۇئاسىنى (ياكى ئۆزى بىلىدىغان دۇئالارنى) ئوقۇپ بولۇپ، ھاجىتىنىڭ ئەمەلگە ئېشىشىنى ئاللاھتىن سورايدۇ.

455. سوئال: ھاجەت نامىزىدا قايسى دۇئانى ئوقۇش ئەۋزەل؟

جاۋاب: ھاجەت نامىزىدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كۆرسەتكەن مۇنۇ دۇئانى ئوقۇش ئەۋزەل: ﴿**لاَ إلَهَ إلاّ اللهُ الْحَلِيمُ الكَرِيمُ، سُبْحَانَ اللهِ رَبِّ العَرْشِ العَظِيمِ، وَالْحَمْدُ للهِ رَبِّ العَالَمِينَ . اَسْأَلُكَ مُوْجِبَاتِ رَحْمَتِكَ وَعَزَائِمَ مَغْفِرَتِكَ وَالْعِصْمَةَ مِنْ كُلِّ ذَنْبٍ والْغَنِيْمَةَ مِنْ كُلِّ بِرٍّ والسَّلاَمَةَ مِنْ كُلِّ اِثْمٍ ، اَللَّهُمَّ لاَتَدَعْ لَنَا ذَنْباً اِلاَّ غَفَرْتَهُ وَلاَ هَمّاً اِلاَّ فَرَّجْتَهُ وَلاَ حَاجَةً هِيَ لَكَ رِضاً اِلاَّ فَرَّجْتَهَا يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِيْنَ**﴾.

تەرجىمىسى: «ئاللاھتىن باشقا ھەقىقىي ئىلاھ يوقتۇر، ئۇ تولىمۇ ھەلىمدۇر، ئۇلۇغ ئەرشىنىڭ ئىگىسى بولغان ئاللاھ بارچە نوقسانلاردىن پاكتۇر. ھەمدۇ سانا ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى بولغان ئاللاھقا خاستۇر. ئى ئاللاھ! سېنىڭدىن سېنىڭ رەھمىتىڭگە ئېرىشتۈرىدىغان ئەمەلنى، مەغپىرىتىڭگە مۇيەسسەر قىلىدىغان تەۋبىنى، مېنى ھەر قانداق گۇناھتىن ساقلىشىڭنى، پۈتۈن ياخشىلىقلارغا ئېرىشتۈرىشىڭنى ۋە ھەرقانداق يامانلىقتىن ئامان قىلىشىڭنى تىلەيمەن. ئى ئاللاھ! مېنىڭ پۈتۈن گۇناھلىرىمنى مەغپىرەت قىلغىن، بارلىق قىيىنچىلىقلىرىمنى ھەل قىلىپ بەرگىن ۋە سېنىڭ رازىلىقىڭغا ئېرىشىشىم ئۈچۈن تۈرتكە بولىدىغان ھەر قانداق ھاجەتلىرىمنى راۋا قىلىپ بەرگىن. ئى رەھىم قىلغۇچىلارنىڭ ئەڭ شەپقەتلىكى بولغان ئاللاھ!».

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

ئەۋۋابىين نامىزى

456. سوئال: ئەۋۋابىين نامىزى دېگەن قايسى ناماز؟

جاۋاب: ئەۋۋابىين ـ ئاللاھ تائالا تەرەپكە تەۋبە بىلەن قايتقۇچىلار دېگەنلىكتۇر. ئەۋۋابىين نامىزى شام نامىزىدىن كېيىن ئوقۇلىدۇ. سانى ئالتە رەكئەت بولۇپ، ئالتە رەكئەتتە بىرلا سالام بېرىپ ياكى ھەر ئىككى رەكئەتتە بىردىن سالام بېرىپمۇ ئوقۇش مۇمكىن.

جىنازا نامىزى

457. سوئال: جىنازا نامىزى قانداق ناماز؟
جاۋاب: جىنازا نامىزى ئۆلگەن مۇسۇلمان كىشىنى دەپنە قىلىشتىن بۇرۇن ئوقۇلىدىغان دۇئا خاراكېرلىك نامازدۇر.
458. سوئال: جىنازا نامىزى ئوقۇشنىڭ ھۆكمى نېمە؟
جاۋاب: شېھىد بولمىغان مېيىتنىڭ جىنازا نامىزىنى ئوقۇش مېيىتنىڭ ۋارىسلىرى ئۈچۈن مېيىتنىڭ ھەققى ۋە ئومۇمىي مۇسۇلمانلار ئۈچۈن پەرز كىفايىدۇر. چۈنكى شېھىدنىڭ نامىزى ئوقۇلمايدۇ.
459. سوئال: جىنازا نامىزىنىڭ ئىماملىقىغا ھەقلىق كىشىلەر كىملەر؟
جاۋاب: مېيىتنىڭ جىنازا نامىزىنى شۇ شەھەردىكى چوڭ جامىنىڭ ئىمامى (خاتىبى)ئوقۇيدۇ. ئۇ بولمىغاندا، شۇ مەھەللىدىكى مەسجىدنىڭ ئىمامى ئوقۇيدۇ. ئىمام كەلمىسە مېيىتنىڭ ئىگىلىرى يەنى ئاتىسى ياكى ئوغلى ياكى تاغىلىرىدىن بىرەرسى ئىمام بولۇپ جىنازا نامىزىنى ئوقۇيدۇ.

نامىزى ئوقۇلمايدىغانلار

460. سوئال: قانداق كىشىلەرنىڭ نامىزى ئوقۇلمايدۇ؟
جاۋاب: كاپىرلارنىڭ، مۇناپىقلارنىڭ، جىنايەت ئۈستىدە ئۆلگەن قاراقچىلارنىڭ، ئىسلام دۆلىتىنىڭ ئادالەتلىك ھاكىمىيىتىگە قارشى چىقىش يولىدا ئۆلگەنلەرنىڭ، ئاتا - ئانىسىدىن بىرەرسىنى ئۆلتۈرگەن قاتىلنىڭ نامىزى ئوقۇلمايدۇ.

جىنازا نامىزى ئوقۇشنىڭ شەرتلىرى

461. سوئال: جىنازا نامىزى ئوقۇشنىڭ شەرتلىرى قايسىلار؟
جاۋاب: جىنازا نامىزىنىڭ شەرتلىرى تۆۋەندىكىلەردۇر:
(1) مېيىتنىڭ مۇسۇلمان بولىشى،
(2)مېيىتنىڭ تىرىك تۇغۇلغان بولىشى. ئۆلۈك تۇغۇلغان ياكى ۋاقتى كۈنى توشۇشتىن بۇرۇن چۈشۈپ كەتكەن بالىنىڭ نامىزى ئوقۇلمايدۇ.
(3) مېيىتنىڭ يۇيۇپ تازىلانغان ۋە كېپەنگە ئېلىنغان بولىشى،
(4) مېيىتنىڭ قىبلە تەرەپتە جامائەت ئالدىدا ھازىر قىلىنىشى،
(5) مېيىتنىڭ جەسىدىنىڭ تولۇق ھازىر قىلىنىشى ياكى جەسەدىنىڭ كۆپرەك قىسمى، ھېچ بولمىغاندا بېشى بىلەن يېرىم بەدىنى ھازىر قىلىنىشى،

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتاب تورى

(6) مېيىتنىڭ قاتناش قوراللىرى ياكى كىشىلەرنىڭ مۈرىسىدە بولماسلىقى، بەلكى يەرگە قويۇلۇشى شەرتتۇر.

جىنازا نامىزىنىڭ پەرز ۋە ۋاجىبلىرى

462. سوئال: جىنازا نامىزىنىڭ پەرزلىرى قايسىلار؟

جاۋاب: جىنازا نامىزىنىڭ پەرزلىرى ئىككى بولۇپ، ئۇلار:

(1) تەكبىرلەرنى ئېيتىش(يەنى تۆت تەكبىر ئېيتىش). تۆت تەكبىرنىڭ ھەر بىرى بىر رەكئەت نامازنىڭ ئورنىدا تۇرىدۇ.

(2) قىيام (ئۆرە تۇرۇش).

جىنازا نامىزىنىڭ سۈننەتلىرى ۋە ئوقۇش كەيپىيىتى

463. سوئال: جىنازا نامىزىنىڭ سۈننەتلىرى قايسىلار قانداق ئوقۇلىدۇ؟

جاۋاب: جىنازا نامىزىنىڭ سۈننەتلىرى مۇنۇلار:

(1) مېيىت مەيلى ئەر بولسۇن، مەيلى ئايال بولسۇن، ئىمامنىڭ ئۇنىڭ كۆكسىگە ئۇدۇللىنىپ تۇرىشى،

(2) بىرىنچى تەكبىردىن كېيىن سانا ﴿**سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ** ...﴾(سۇبھانەكەللاھۇممە...) نى ئوقۇش.

(3) ئىككىنچى تەكبىردىن كېيىن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ﴿**اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى** ... **اَللّٰهُمَّ بَارِكْ عَلَى**.. ﴾ (ئاللاھۇممە سەللى ئەلا.. ئاللاھۇممە ۋە بارىك ئەلا...) دەپ دۇرۇد ئوقۇش.

(4) ئۈچىنچى تەكبىردىن كېيىن، مېيىتقا ۋە پۈتۈن مۆمىنلەرگە دۇئا قىلىش.

464. سوئال: جىنازا نامىزىنىڭ نىيىتى قانداق قىلىنىدۇ؟

جاۋاب: ئەر جىنازىسىنىڭ نىيىتى: «ئاللاھ رازىلىقى ئۈچۈن ئىقتىدا قىلدىم ھازىر ئىمامغا شۇ مەرھۇمنىڭ جىنازا نامىزىنى ئوقۇشقا» دەپ قىلىنىدۇ.

ئايال جىنازىسىنىڭ نىيىتى: «ئاللاھ رازىلىقى ئۈچۈن ئىقتىدا قىلدىم ھازىر ئىمامغا شۇ مەرھۇمەنىڭ جىنازا نامىزىنى ئوقۇشقا» دەپ قىلىنىدۇ.

ئوغۇل بالا جىنازىسىنىڭ نىيىتى:«ئاللاھ رازىلىقى ئۈچۈن ئىقتىدا قىلدىم ھازىر ئىمامغا شۇ سەبىينىڭ جىنازا نامىزىنى ئوقۇشقا»دەپ قىلىنىدۇ.

قىز بالا جىنازىسىنىڭ نىيىتى:«ئاللاھ رازىلىقى ئۈچۈن ئىقتىدا قىلدىم ھازىر ئىمامغا شۇ سەبىيەنىڭ جىنازا نامىزىنى ئوقۇشقا»دەپ قىلىنىدۇ.

جىنازا نامىزىدا ئوقۇلىدىغان دۇئالار

465. سوئال: جىنازا نامىزىدا قايسى دۇئالار ئوقۇلىدۇ؟

جاۋاب: جىنازا نامىزى ئۈچۈن مۇئەييەن بىر دۇئانى ئوقۇش شەرت ئەمەس. ھەركىم ئۆز تىلىدا، ئۆزىنىڭ بىلگىنىچە دۇئا قىلسا بولىدۇ. جىنازا نامىزىدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئوقۇغان تۆۋەندىكى دۇئالاردىن قايسىبىرىنى ئوقۇش ئەۋزەلدۇر:

(1) ﴿**اَللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ وَارْحَمْهُ وَعَافِهِ. وَاعْفُ عَنْهُ. وَأَكْرِمْ نُزُلَهُ. وَوَسِّعْ مُدْخَلَهُ. وَاغْسِلْهُ بِالْمَاءِ وَالثَّلْجِ وَالْبَرَدِ، وَنَقِّهِ مِنَ الْخَطَايَا كَمَا نَقَّيْتَ الثَّوْبَ الأَبْيَضَ مِنَ الدَّنَسِ. وَأَبْدِلْهُ دَاراً خَيْراً مِنْ دَارِهِ. وَأَهْلاً خَيْراً مِنْ أَهْلِهِ وَزَوْجاً خَيْراً مِنْ زَوْجِهِ. وَأَدْخِلْهُ الْجَنَّةَ وَأَعِذْهُ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ وَمِنْ عَذَابِ النَّارِ**﴾.

تەرجىمىسى: «ئى ئاللاھ! ئۇنىڭغا مەغپىرەت قىلغىن، ئۇنىڭغا رەھىم قىلغىن، ئۇنىڭغا ئامانلىق ئاتا قىلغىن، ئۇنى كەچۈرگىن، ئۇنىڭ قارارگاھىنى ياخشى قىلغىن، قەبرىسىنى كەڭ قىلغىن، ئاق كىيىمنى كىرلەردىن پاكلىغىنىڭدەك، ئۇنى سۇ، قار ۋە مۆز بىلەن يۇيۇپ، خاتالىقلىرىدىن پاكلىغىن. ئۇنىڭغا دۇنيادىكى ئۆيىدىن ياخشىراق قارارگاھ، ئائىلىسىدىن ياخشىراق ئائىلە ۋە جورىسىدىن ياخشىراق جور ئاتا قىلغىن. ئۇنى جەننەتكە كىرگۈزگىن، ئۇنى قەبرى ۋە دوزاخ ئازابىدىن ساقلىغىن».

(2) ﴿**اَللَّهُمَّ اغْفِرْ لِحَيِّنَا وَمَيِّتِنَا، وشَاهِدِنَا وغَائِبِنَا، وصَغِيرِنَا وَكَبِيرِنَا، وذَكَرِنَا وأُنْثَانَا، اَللَّهُمَّ مَنْ أَحْيَيْتَهُ مِنَّا فَأَحْيِهِ عَلَى الْإِسْلَامِ ، وَمَنْ تَوَفَّيْتَهُ مِنَّا فَتَوفَّهُ عَلَى الْإِيْمَانِ**﴾.

تەرجىمىسى: «ئى ئاللاھ! بىزنىڭ تىرىكلىرىمىزگە، ئۆلۈكلىرىمىزگە، بۇ نامازغا كەلگەن ۋە كەلمىگەن پۈتۈن دىنداشلىرىمىزغا، كىچىكلىرىمىزگە، چوڭلىرىمىزغا، ئەرلىرىمىزگە، ئاياللىرىمىزغا مەغپىرەت قىلغىن. ئى ئاللاھ! بىزدىن كىمنىكى ھايات قالدۇرساڭ ئۇنى ئىسلام بىلەن ياشاتقىن، بىزدىن كىمنىكى ۋاپات قىلدۇرساڭ ئۇنى ئىمان بىلەن ۋاپات قىلدۇرغىن.»

466. سوئال: جىنازا نامىزى نەدە ئوقۇلىدۇ؟

جاۋاب: جىنازا نامىزى كەڭرى مەيدانلاردا ئوقۇلىدۇ. جىنازا نامىزىنى مەسجىدنىڭ ئىچىدە ئوقۇش مەكرۇھتۇر.

سەكەراتقا چۈشكەن ئادەم ئۈچۈن قىلىدىغان ئىشلار

467. سوئال: ئۆلۈمنىڭ ھەقىقىتى نىمە؟

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

جاۋاب: ئۆلۈم ـ جاننىڭ بەدەندىن ئايرىلىشى بولۇپ، ئۇ پانىي ئالەم بىلەن باقىي ئالەم ئوتتۇرىسىدىكى بىر كۆۋرۈك. بۇدۇنيا ئاخىرەتنىڭ ئېكىنزارلىقىدۇر. بۇ دۇنيادىكى ھاياتىدا ئىمان ۋە ياخشى ئەمەللەرنى قىلغانلار ئاخىرەتنىڭ ئازابىدىن قۇتۇلۇپ قالىدۇ ۋە ھېساب بېرىشى ئاسان بولىدۇ. شۇنداقلا، جەننەتلەردە مەڭگۇ قالغۇچىلاردىن بولىدۇ. ئەمما ھاياتىنى كۇپرى، زالالەت ۋە گۇناھ ـ مەسىيەتلەر بىلەن ئۆتكۈزگەنلەر ئاخىرەتنىڭ ئازابىغا دۇچار بولغۇچىلاردۇر.

468. سوئال: بىراۋنىڭ سەكەراتقا چۈشۈپ قالغانلىقى قانداق بىلىنىدۇ؟

جاۋاب: بىراۋنىڭ سەكەراتقا چۈشكەنلىكى ئۇنىڭ پۇتلىرىنىڭ بوشىشىپ سوزۇلىشى، پۇتىنىڭ مۇزلىشى، دىمىقىنىڭ قىسىلىپ كەپ ـ سۆزىنىڭ تىترىشى ۋە ئىككى چېكىسىنىڭ قورۇلۇپ قېلىشىدىن بىلىنىدۇ.

469. سوئال: سەكەراتقا چۈشكەن كىشى ئۈچۈن نېمە قىلىش كېرەك؟

جاۋاب: سەكەراتقا چۈشكەن كىشى ئۈچۈن قىلىنىدىغان ئىشلار مۇنۇلار:

(1) سەكەراتقا چۈشكەن كىشىنى ئوڭ يېنىغا ياتقۇزۇش ۋە قىبلىگە قارىتىش.

(2) سەكەراتقا چۈشكەن كىشىگە «لاالـه الاالله محمـد رسـول الله» (ئاللاھتىن باشقا ئىلاھىي مەبۇد يوق، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئاللاھنىڭ بەرھەق ئەلچىسىدۇر) دېگەن شاھادەت كەلىمىسىنى تەلقىن قىلىش (يەنى ئۆگىتىش، ئېيتقۇزۇش). پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام :«سەكەراتتىكى كىشىلىرىڭلارغا " لاالـه الاالله " دېگەن كەلىمىنى تەلقىن قىلىڭلار»[1] دەپ كۆرسەتكەن. يەنە بىر ھەدىستە:«ئاخىرقى سۆزى "لاالـه الاالله " بولغان كىشى جەننەتكە كىرىشكە ھەقلىق بولىدۇ»[2] دەپ كەلگەن.

(3) سەكەراتقا چۈشكەن كىشىنىڭ يېنىدا ياسىن سۈرىسىنى ئوقۇش. «سەكەراتتىكى كىشىلىرىڭلارغا ياسىن سۈرىسىنى تەلقىن قىلىڭلار»دېگەن ھەدىس كۆپچىلىك ئۆلىمالار تەرىپىدىن ئىشەنچلىك ھەدىسلەر قاتارىدىن سانالمىغان بولسىمۇ، سەئۇدى ئەرەبىستاننىڭ سابىق مۇپتىسى مەرھۇم ئىبنى باز، سەكەراتتىكى كىشىلەرگە ياسىن سۈرىسىنى تەلقىن قىلسا بولىدىغانلىقىغا پەتىۋا بەرگەن.

مېيىتنى دەپنە قىلىشتىن ئاۋۋال قىلىدىغان ئىشلار

470. سوئال: مېيىتنى دەپنە قىلىشتىن ئاۋۋال قىلىدىغان ئىشلار قايسىلار؟

جاۋاب: مېيىتنى دەپنە قىلىشتىن ئاۋۋال ئالدىراپ قىلىشقا تېگىشلىك مۇھىم ئىشلار ئۈچ بولۇپ، ئۇلار:

(1) ئىمام مۇسلىم رىۋايىتى.

(2) ئىمام ئەھمەد، ئەبۇداۋۇد رىۋايىتى.

(1) مېيىتنى يۇيۇپ كېپەنلەش.
(2) ئۇنىڭ قەرزلىرى بولسا تۆلەش.
(3) ۋەسىيەتلىرى بولسا ئورۇنلاش.

471. سوئال: مېيىتنىڭ ھەق ـ ھوقۇقلىرى قايسىلار؟

جاۋاب: مېيىتنىڭ پەرزەنتلىرى ۋە قېرىنداشلىرى، شۇنداقلا ئۇرۇق ـ تۇغقان، يېقىن - يورۇقلىرى ئۈستىدە 4 ھەققى بولۇپ، بۇ ھەقلەرنى ئادا قىلىش مېيىتنىڭ ۋارىسلىرى ئۈچۈن پەرزدۇر. ئۇلار:

(1) يۇيۇپ، كېپەنلەپ نامىزىنى ئوقۇش.
(2) مېيىتنىڭ جىنازىسىنى كۆتۈرۈش.
(3) جىنازىنىڭ ئارقىسىدىن يۈرۈش.
(4) مېيىتنى دەپنە قىلىش.

472. سوئال: مېيىتنى كىم يۇيىدۇ؟

جاۋاب: مېيىتنى يۇيۇشتا، ھەر جىنس ئۆز جىنسىنى، يەنى ئەر مېيىتنى ئەر كىشى، ئايال مېيىتنى ئايال كىشى يۇيىدۇ. ھەتتا بىرەر ئەر مېيىتنى يۇيۇش ئۈچۈن مۇسۇلمان بىر ئايال كىشى بىلەن باشقا دىندىكى بىر ئەر كىشىدىن باشقا ھېچكىم بولمىغاندا، ئەر مېيىتنى يۇيۇش ئۈچۈن باشقا دىندىكى ئەركىشى مۇسۇلمان ئايال كىشىدىن ھەقلىقتۇر.

كېپەن ۋە ئۇنىڭ ئۆلچىمى

473. سوئال: كېپەن دېگەن نېمە ۋە ئۇنىڭ ئۆلچىمى قانداق بولىدۇ؟

جاۋاب: كېپەن ـ ئۆلگەن كىشىنى يۇيۇپ بولغاندىن كېيىن، ئۇنىڭغا كىيگۈزىلىدىغان مەخسۇس ئۆلۈم كىيىمىدۇر.

ئەر مېيىتنىڭ كېپىنى «ئىزار»، «قەمىس»ۋە «لىفافە» دىن ئىبارەت ئۈچ پارچىدىن تەركىب تاپىدۇ. تۆۋەندە بۇلارنىڭ تەرىپلىرى ۋە ئۆلچىمى:

(1) «ئىزار» مېيىتنىڭ چوققىسىدىن تارتىپ ئىككى پۇتىغا يەتكىچىلىك ئۇزۇنلۇقتىكى ئىشتان دېمەكتۇر.

(2) «قەمىس» مېيىتنىڭ بويندىن ئىككى پۇتىغا يەتكىچىلىك ئۇزۇنلۇقتىكى كۆڭلەك دېمەكتۇر.

(3) «لىفافە» مېيىتنىڭ بېشى بىلەن ئىككى پۇتىنى تولۇق يۆگەپ تۈرگىچىلىك مىقداردا ئۇزۇن ۋە كەڭ يۆگەنجە دېمەكتۇر. «ئىزار» بىلەن«قەمىس» كە يانچۇق ياكى تۈگمە بېكىتىلمەيدۇ.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

ئايال مېيىتنىڭ كېپىنى 5 پارچىدىن تەركىب بولىدۇ. ئۇلار: «ئىزار»، «قەمىس»، «ياغلىق»، «خىرقە» ۋە «لىفافە»دىن ئىبارەتتۇر. بۇلارنىڭ تەرىپلىرى ۋە ئۆلچىمى تۆۋەندىكىچە:

ئايال مېيىتقا كىيدۈرۈلىدىغان «ئىزار» بىلەن «قەمىس» ۋە ئايال مېيىتنى يۆرگەيدىغان «لىفافە»نىڭ ئۆلچىمى ئەر مېيىتنىڭ «ئىزار»ى بىلەن «قەمىس»ى ۋە «لىفافە»سىگە ئوخشاش بولىدۇ.

«ياغلىق» ئايال مېيىتنىڭ يۈزى بىلەن بېشىنى يۆگەپ تۇرالايدىغان ئۆلچەمدىكى كەڭرەك ياغلىقتۇر.

«خىرقە» ئايال مېيىتنىڭ ئىككى ئەمچىكىنىڭ يۇقىرىسىدىن كىندىكىنىڭ ئاستىغىچە بولغان ئورگىنىغا كىيدۈرۈلىدىغان ئۇزۇن ۋە كەڭرەك خالتىدۇر.

مېيىتنى كېپەنلەش ئۇسۇلى

474. سوئال: كېپەنلەش ئۇسۇلى قانداق؟

جاۋاب: ئەر مېيىتنى كېپەنلەشتە، ئاۋۋال «لىفافە» يېيىپ سېلىنىدۇ، ئاندىن ئۇنىڭ ئۈستىگە «ئىزار» سېلىنىدۇ، ئاندىن ئۇنىڭغا«قەمىس»كىيگۈزۈلىدۇ، ئاندىن ئاستىغا سېلىنغان«ئىزار»بىلەن يۆگىلىدۇ. يۆگەش مېيىتنىڭ سول يېنىدىن باشلىنىپ ئوڭ يېنىدا ئاخىرلىشىدۇ. ئاندىن«لىفافە» بىلەن ئۇنىڭ بېشىنىڭ چوققىسىدىن باشلاپ ئىككى پۇتىنىڭ ئۇچىلىرىغىچە تولۇق يۆگىلىدۇ.«لىفافە»مېيىتنىڭ باش تەرىپى بىلەن ئاياق تەرىپىدىن ئېشىپ تۇرىدۇ. جەسەدنىڭ ئېچىلىپ قېلىشىدىن قورقۇلسا كېپەننىڭ ئۈستىدىن باغلاپ قويسا بولىدۇ. مېيىتنىڭ بېشىغا سەللە ئوراش مەكرۇھ سانىلىدۇ.

ئايال مېيىتنى كېپەنلەشتە، ئاۋۋال «لىفافە» يېيىپ سېلىنىدۇ، ئاندىن ئۇنىڭ ئۈستىگە «ئىزار» سېلىنىدۇ، ئاندىن ئايال مېيىت بۇ ئىككىسىنىڭ ئۈستىگە ياتقۇزۇلىدۇ، ئاندىن ئۇنىڭغا «قەمىس» كىيگۈزۈلىدۇ، ئاندىن بېشىغا «ياغلىق» تېڭىلىدۇ، ئاندىن «خىرقە» كۆڭلىكىنىڭ ئۈستىدىن كۆكسىگە كىيگۈزۈلىدۇ، چېچى ئىككى بوغۇم قىلىپ ئۆرۈلگەن ھالدا كۆكسىگە(كۆڭلەك ئۈستىگە) قويۇلىدۇ، ئاندىن «ئىزار» بىلەن يۆگىلىدۇ، ئۇنىڭ ئۈستىدىن «لىفافە» بىلەن يۆگىلىدۇ.

مېيىتنى دەپنە قىلىش ۋە ئۇنىڭ قائىدىسى

475. سوئال: مېيىتنى دەپنە قىلىشنىڭ ھۆكمى نېمە؟

جاۋاب: مېيىتنى دەپنە قىلىش پەرز كىفايىدۇر. ئادەم بالىسىنى دەپنە قىلىش ھەزرىتى ئادەم ئەلەيھىسسالام دەۋرىدىن بېرى داۋام قىلىپ كەلگەن بىر دىنىي يوسۇندۇر.

476. سوئال: مېيىتنى دەپنە قىلىشتا كېچىكتۈرۈشكە بولامدۇ؟

جاۋاب: مېيىتنى جان ئۈزگىنىدىن كېيىنلا دەرھال يۇيۇپ، كېپەنلەپ، نامىزىنى ئوقۇپ دەپنە قىلىشقا ئالدىراش پەزىلەتلىك ئىشتۇر. ئۇنى كېچىكتۈرۈش ياخشى ئەمەس.

477. سوئال: قەبرىنىڭ ئۆلچىمى قانداق بولىدۇ؟

جاۋاب: قەبرىنى نورمال بويلۇق ئادەمنىڭ كۆكسىگە كەلگىچىلىك چوڭقۇرلۇقتا، مېيىتنىڭ باش ئايىغى ئازادە تۇرغىچىلىك ئۇزۇنلۇقتا ۋە مېيىتنىڭ بويىنىڭ يېرىمىغىچىلىك كەڭلىكتە كولاش كۇپايىدۇر. بۇنىڭ بىلەن پەرز ئادا بولىدۇ. بۇ مىقداردىن تېخىمۇ چوڭقۇرراق، ئۇزۇنراق ۋە كەڭرەك كولاش ئەۋزەلدۇر.

478. سوئال: مېيىتنى دەپنە قىلىش ئۇسۇلى قانداق؟

جاۋاب: جىنازا قەبرىنىڭ قىبلە تەرىپىدە قويۇلىدۇ. مېيىتنى لەھەدكە ئېلىپ كىرىشتە قىبلە تەرەپتىن ئېلىپ كىرىلىدۇ. مېيىت لەھەدكە كىرگۈزۈلۈپ بولغاندىن كېيىن، ئۇ ئوڭ تەرىپىگە ياتقۇزۇلغان ھالدا يۈزى بىلەن كۆكسى قىبلىگە قارىتىلىدۇ ۋە كېپەننى باغلىغان يىپلار يېشۋېتىلىدۇ. مېيىتنىڭ ئوڭدىسىغا يېتىپ قالماسلىقى ئۈچۈن ئۇنىڭ دۈمبىسىگە خام خىشلاردىن ياكى تۇپراقتىن يۆلەك قويۇلىدۇ. ئايال مېيىتنى لەھەدكە ئېلىپ كىرىشتە ئۆزىنىڭ ئېرى ياكى مەھرەم (نىكاھى باغلانمايدىغان) تۇغقانلىرىدىن بىرى كۆتۈرىدۇ.

قەبرە ۋە ئۇنىڭغا مۇناسىۋەتلىك مەسىلىلەر

479. سوئال: قەبىر قانچىلىك كۆتۈرۈلىدۇ؟

جاۋاب: قەبىر پەقەت بىر غېرىچ (تەخمىنەن22.5 سانتىمېتىر) ئېگىزلىكتە كۆتۈرىلىدۇ. بۇ كىشىلەرنىڭ ئۇنىڭ قەبىر ئىكەنلىكىنى بىلىشى ۋە تونۇپ دۇئا قىلىشى ئۈچۈندۇر.

480. سوئال: مېيىتنى قەبرىسىدىن يۆتكەشكە بولامدۇ؟

جاۋاب: مېيىت دەپنە قىلىنىپ بولغاندىن كېيىن، ئۇنى باشقا مازارغا يۆتكەش جائىز ئەمەس. ئىسلام پېشۋالىرى بۇ مەسىلىگە بىردەك ھارام دەپ قارايدۇ. ئەگەر دەپنە قىلىنغان جاي باشقىلارنىڭ تەييارلاپ قويغان يەرلىكى بولغان بولسا ياكى ھەقسىز

www.uyghurkitap.com

ئېلىشىلىنغان يەر بولسا، بۇ ھالەتتە ھەق ئىگىسىگە ئۇنىڭ يەرلىكىنىڭ ھەققىنى تۆلەپ، ئۇنى رازى قىلىدۇ. مېيىت قەبرىدىن چىقىرىلمايدۇ.

481. سوئال: قەبرىلەرنىڭ ھۆرمىتى قانداق ساقلىنىدۇ؟

جاۋاب: قەبرىلەرنىڭ ھۆرمىتىنى ساقلاش تۆۋەندىكىدەك بولىدۇ:

(1) قەبرە ئۈستىدە ناماز ئوقۇماسلىق، ئۇخلىماسلىق، تەرەت قىلماسلىق، ياتماسلىق ۋە ئارام ئېلىش نىيىتى بىلەن ئولتۇرماسلىق.

(2) مېيىتنىڭ سۆڭەكلىرى تېخى چىرىپ كەتمىگەن ھالەتتە بولسا قەبرىنى ئاچماسلىق.

(3) مېيىتنى دەپنە قىلىپ بولغاندىن كېيىن يۆتكىمەسلىك.

(4) بىر قەبرىگە بىردىن ئارتۇق ئادەمنى دەپنە قىلماسلىق. ئەمما ھەقىقىي زۆرۈرىيەت تېپىلغان چاغلاردىلا بولىدۇ

(5) قەبرىستانلىقلارغا بېرىپ ئۆلۈكلەردىن مەدەت سوراش، پەرزەنت تىلەش، بەرىكەت تىلەش، كېسەللەرگە شىپالىق تىلەش قاتارلىق ئىشلارنى قىلماسلىق. مۇنداق قىلغان ئادەم ئىماندىن ئاجرايدۇ.

482. سوئال: قەبرىلەرنى زىيارەت قىلىشنىڭ ھۆكمى نېمە؟

جاۋاب: قەبرىلەرنى زىيارەت قىلىش ئەرلەر ئۈچۈن مۇستەھەب ئىكەنلىكىدە پۈتۈن مەزھەپلەر بىردەك ئىتتىپاقتۇر. ئەمما ئاياللارنىڭ قەبرىلەرنى زىيارەت قىلىش مەسىلىسىدە مەزھەپلەر ئىختىلاپلاشقان. ھەنەفىي مەزھىبى(بىزنىڭ مەزھىبىمىز)گە كۆرە، قەبرىلەرنى زىيارەت قىلىش ئەر ۋە ئايال ھەر قانداق مۇسۇلمان كىشى ئۈچۈن ئوخشاشلا مۇستەھەبتۇر.

483. سوئال: قەبرىلەرنى قانداق زىيارەت قىلىش كېرەك؟

جاۋاب: قەبرىلەرنى زىيارەت قىلغاندا مۇنۇ دۇئانى ئوقۇش ياخشىدۇر: ﴿**السَّلَامُ عَلَىٰ أَهْلِ الدِّيَارِ مِنَ الْمُؤْمِنِيْنَ وَالْمُسْلِمِيْنَ وَيَرْحَمُ اللَّهُ الْمُسْتَقْدِمِيْنَ مِنَّا وَالْمُسْتَأْخِرِيْنَ. وَإِنَّا إِنْ شَاءَ اللَّهُ، بِكُمْ لَلَاحِقُون اَسْأَلُ اللهَ لَنَا وَلَكُمُ الْعَافِيَةَ**﴾ تەرجىمىسى: «ئاللاھنىڭ ئامانلىقى بۇ جايدا ياتقان مۆمىن مۇسۇلمانلارغا بولسۇن. بىزدىن ۋاپات بولغانلار ۋە ھايات قالغانلارنىڭ ھەممىسىگە ئاللاھ رەھىم قىلغاي. بىزمۇ خۇدا خالىغان ۋاقىتتا ئەلبەتتە سىلەرگە قوشۇلىمىز. ئاللاھ تائالادىن بىزگە ۋە سىلەرگە ئامانلىق تىلەيمەن».[1]

484. سوئال: مېيىتقا ئاتالغان ساۋابلار ئۇلارغا يېتەمدۇ؟

(1) ئىمام مۇسلىم رىۋايىتى

جاۋاب: قۇرئان ئوقۇپ، سەدىقە بېرىپ، ئۇنىڭ ساۋابىنى مېيىتقا ئاتاش، مېيىتنىڭ گۇناھلىرى ئۈچۈن ئاللاھ تائالادىن مەغپىرەت تىلەش ۋە ۋاكالەت بىلەن قىلغىلى بولىدىغان زاكاتقا ئوخشاش مالىي ئىبادەتلەرنى، ھەجگە ئوخشاش بەدەنىي ئىبادەتلەرنى مېيىت ئۈچۈن ئورۇنلاپ قويۇش جائىزدۇر. بۇ ئەمەللەرنىڭ ساۋابى مېيىتقا يېتىدۇ.

شېھىد ۋە ئۇنى يەرلەش ئۇسۇلى

485. سوئال: شېھىد دېگەن كىم؟

جاۋاب: شېھىد - ئاللاھ يولىدا غازات قىلىپ ئۆلتۈرۈلگەن كىشى دېمەكتۇر. شۇنداقلا، قاراقچىلار ياكى بولاڭچىلار ياكى ئوغرىلار تەرىپىدىن كېچىدە ياكى كۈندۈزدە ئۆز ئۆيىدە قانداقلا بىر نەرسە بىلەن ئۇرۇپ ئۆلتۈرۈلگەن ئادەممۇ شېھىد ھېسابلىنىدۇ.

486. سوئال: شېھىدلار قانداق دەپنە قىلىنىدۇ؟

جاۋاب: شېھىد بولغان كىشى يۇيۇلماستىن، قانلىرىمۇ سۈرتۈلمەستىن ئۆز كىيىمگە ئوراپ تۇرۇپ نامىزى ئوقۇلىدۇ ۋە شۇ پېتى دەپنە قىلىنىدۇ.

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

زاكات ۋە ئۆشرىنىڭ ئەھكاملىرى

487. سوئال: زاكات سۆزىنىڭ مەنىسى نېمە؟
جاۋاب: زاكات ـ لۇغەت ئېتىبارى بىلەن پاكلاش ۋە ئۆستۈرۈش دېگەن مەنىلەرنى ئىپادىلەيدۇ. زاكاتنىڭ ئىسلام ئىستىلاھىدىكى مەنىسى: مەخسۇس شەرتلەرگە ئاساسەن، مۇئەييەن مىقداردىكى مالنى ھەقلىق بولغان شەخسلەرگە تاپشۇرۇش دېمەكتۇر.

488. سوئال: زاكات قانداق ئىبادەت؟
جاۋاب: زاكات ـ مۇسۇلمان بايلاردىن ئېلىپ جەمئىيەتتىكى ئېھتىياج ئىگىلىرىگە بېرىلىدىغان ئىقتىسادىي ئىبادەتتۇر.

زاكات پەرز بولىدىغان كىشىلەر ۋە زاكات ئۆلچىمى

489. سوئال: قانداق كىشىلەرگە زاكات پەرز بولىدۇ؟
جاۋاب: زاكات تۆۋەندىكى شەرتلەرگە توشقان كىشىلەرگە پەرز بولىدۇ:
(1) مۇسۇلمان بولۇشى.
(2) بالاغەتكە يەتكەن بولۇشى.
(3) ئەقىل- ھوشى جايىدا بولۇشى.
(4) پۇل ـ مېلى زاكات بېرىش مىقدارىغا يەتكەن بولىشى.
(5) پۇل- مالغا ئىگە بولغىنىغا بىر يىل توشۇشى.
(6) قەرزدار بولماسلىقى. (ئەگەر ئۆزىنىڭ زاكات كەلگۇدەك پۇلى بار تۇرۇپ، تىجارەت قىلىش مەقسەت قەرز ئالغان بولسا، ئۆزىنىڭ ئىگىدارچىلىقى بولغان پۇلدىن زاكات بېرىدۇ).

490. سوئال: پۇل ـ مالنىڭ زاكات مىقدارىغا يېتىش ئۆلچىمى نېمە؟
جاۋاب: پۇل ـ مالنىڭ زاكات بېرىش مىقدارىغا يېتىش ئۆلچىمى 85 گىرامما ئالتۇن ياكى ئۇنىڭ خەلق پۇلىدىكى قىممىتىدۇر، يەنى بىراۋ ئۆزىنىڭ ۋە ئائىلىسىنىڭ ئېھتىياجلىرىدىن تاشقىرى ئەڭ ئاز دېگەندە 85 گىرامما ئالتۇن كەلگىدەك پۇل ـ مالغا ئىگە بولغان بولسا، ئۇ كىشىنىڭ زاكات ئايرىشى پەرزدۇر.

زاكات كېلىدىغان ماللار

491. سوئال: زاكات كېلىدىغان ماللار قايسىلار؟
جاۋاب: زاكات كېلىدىغان ماللار تۆۋەندىكىلەر:
(1) نەق پۇل
(2) تىجارەت ماللىرى
(3) ئاشلىق، مېۋە ۋە كۆكتاتلار
(4) چارۋا ماللىرى
(5) يەر ئاستى بايلىقلىرى
(6) دېڭىز بايلىقلىرى
(7) شىركەت ھەسسىدارلىقى.

نەق پۇلنىڭ زاكىتى

492. سوئال: نەق پۇلدىن قانچىلىك زاكات بېرىلىدۇ؟
جاۋاب: ئالتۇن، كۈمۈش، يۈەن، تەڭگە، سوم، رىيال، دوللار ۋە باشقىمۇ خەلق پۇللىرى قاتارلىق نەق پۇلنىڭ زاكات مىقدارى 2.5% (يۈزدىن ئىككى يېرىم پىرسەنت)تۇر. يەنى نورمال ئائىلە ئېھتىياجىنىڭ سىرتىدا 21 ئېيارلىق ئالتۇندىن 85 گرامما ئالتۇن ياكى 595 گرامما كۈمۈشى ياكى بۇنىڭ قىممىتىدە نەق پۇلى بولغان كىشىنىڭ ئۇمۇمىي نەق پۇلدىن % 2.5 نى زاكاتقا بېرىشى پەرزدۇر.

تىجارەت ماللىرىنىڭ زاكىتى

493. سوئال: تىجارەت ماللىرى دېگەن قانداق مال؟
جاۋاب: تىجارەت ماللىرى- تىجارەت ۋە باشقىمۇ ھالال، يوللۇق ھالدا ئۆستۈرۈش ئۈچۈن تەييارلىغان ماللار دېمەكتۇر.
494. سوئال: تىجارەت ماللىرىدىن قانچىلىك زاكات بېرىلىدۇ؟
جاۋاب: تىجارەت ماللىرىنى نەق پۇلغا سۇندۇرۇپ، ئومۇمىي پۇل مىقدارىدىن 2.5% ى زاكاتقا بېرىلىدۇ.

چارۋا ماللىرىنىڭ زاكىتى

495. سوئال: چارۋا ماللىرى قايسى ماللار؟
جاۋاب: چاۋار ماللىرىدىن تۆگە، ئات، كالا، قوي ۋە ئۆچكە قاتارلىق گۆشى يېيىلىدىغان ھايۋانلار كۆزدە تۇتۇلىدۇ.

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتاب تورى

496. سوئال: چارۋا ماللىرىغا زاكات كېلىشىنىڭ شەرتى نېمە؟
جاۋاب: تۆۋەندىكى 3 شەرت بىلەن چارۋا ماللىرىغا زاكات كېلىدۇ.
(1) يىلنىڭ ھەممىسىدە ياكى ئۇنىڭ كۆپرەكىدە يايلاقلارغا قويۇپ بېرىپ بېقىلغان بولۇشى.
(2) ئىگىسىنىڭ مۈلكىگە ئۆتكىنىگە تولۇق بىر يىل توشقان بولۇشى.
(3) زاكاتنىڭ پەرز بولۇشى ئۈچۈن بەلگىلەنگەن ئۆلچەمگە يەتكەن بولۇشى.

497. سوئال: تۆگىنىڭ زاكات مىقدارى قانچىلىك؟
جاۋاب: سانى بەشكە يەتمىگەن تۆگىگە زاكات كەلمەيدۇ. سانى بەشكە يەتكەندە، ئۇنىڭدىن بىر قوي، ئونغا يەتكەندە ئىككى قوي زاكات بېرىلىدۇ. بەشتىن يىگىرمىگىچە ھەر بىر بەش تۆگە ئۈچۈن بىردىن قوي زاكات بېرىلىدۇ. تۆگىنىڭ سانى 25 تىن ئاشقاندىن كېيىن ئەھۋال باشقىچە بولىدۇ.

498. سوئال: كالىنىڭ زاكات مىقدارى قانچىلىك؟
جاۋاب: كالا سانى 30 غا يەتمىگىچىلىك زاكات كەلمەيدۇ. كالا سانى 30غا يەتسە، ئۇنىڭدىن 2 ياشلىق كالىدىن بىر كالا زاكات بېرىلىدۇ.

499. سوئال: قوينىڭ زاكات مىقدارى قانچىلىك؟
جاۋاب: سانى40قا يەتمىگەن قويلارغا زاكات كەلمەيدۇ. قويلار سانى 40 قا يەتسە بىر قوي زاكات بېرىلىدۇ. 40 تىن 120 گىچىلىك ئەھۋال شۇنداق بولىدۇ.

500. سوئال: ئۆيدە بېقىلغان بېقىلغان ياكى بوداپ سېتىش ئۈچۈن تۇتۇلغان چارۋا ماللىرىنىڭ زاكىتى قانداق بولىدۇ؟
جاۋاب: مۇنداق چارۋا ماللىرىنىڭ زاكىتى نەق پۇل ھېسابىدا بېرىلىدۇ. يەنى ماللارنى نەق پۇلغا سۇندۇرۇپ، ئۇنىڭدىن %2.5 ى زاكاتقا بېرىلىدۇ.

ئاشلىق ۋە زىرائەتلەرنىڭ زاكىتى

501. سوئال: ئاشلىق، مېۋە ۋە كۆكتاتلاردىن قانداق زاكات بېرىلىدۇ؟
جاۋاب: ئاشلىق، مېۋە ۋە كۆكتاتلار يامغۇر سۈيى بىلەنلا سۇغۇرۇلۇپ يېتىشكەن بولسا، ئۇنىڭدىن %10ى، ئەگەر ئادەم كۈچى بىلەن سۇغۇرۇلغان بولسا، ئۇنىڭدىن %5ى، ئەگەر ھەم يامغۇر سۈيى، ھەم ئادەم كۈچى ھەر ئىككىلىسى بىلەن سۇغۇرۇلغان بولسا، ئۇنىڭدىن %7.5ى زاكات بېرىلىدۇ.

يەر ئاستى بايلىقلىرىنىڭ زاكىتى

502. سوئال: يەر ئاستى بايلىقلىرىدىن قانچىلىك زاكات بېرىلىدۇ؟

جاۋاب: ئالتۇن، كۈمۈش، مىس، تۆمۈر، ياقۇت، مارجان، قاشتېشى، مەرۋايىت ۋە قىممەتلىك تاش ۋە نېفىتكە ئوخشىغان يەر ئاستى بايلىقلىرىدىن - ئۆزىنىڭ ئىگىدارچىلىقى ئاستىدىكى جايدىن تېپىلمىغان بولۇشى شەرتى بىلەن - 20%ى(بەشتىن بىرى) زاكات بېرىلىدۇ.

503. سوئال: ئۆزىنىڭ ئىگىدارچىلىقىدىكى زېمىندىن تېپىلغان يەر ئاستى بايلىقىنىڭ زاكات مىقدارى قانچىلىك؟

جاۋاب: بىراۋ ئۆز ھويلىسىدىن ياكى ئۆزىگە ئائىت بولغان جايدىن بايلىق تاپقان ياكى قازغان بولسا، ئۇنىڭدىن ھامان زاكات بېرىش كېرەك ئەمەس. چۈنكى زېمىن ئۇنىڭ ئۆزىگە ئائىت بولغانلىقتىن ئۇنىڭدىن چىققان بايلىقلارمۇ ئۆزىنىڭ مۈلكى ھېسابلىنىدۇ. بۇ بايلىققا ئىگە بولغىنىدىن تولۇق بىر يىل ئۆتكەندىن كېيىن، نەق پۇل زاكىتىنىڭ مىقدارى بويىچە، 2.5% نى زاكاتقا بېرىدۇ.

504. سوئال: دېڭىز بايلىقلىرىدىن قانچىلىك زاكات بېرىلىدۇ؟

جاۋاب: دېڭىزدىن بېلىق ۋە باشقىلارغا ئوخشاش دېڭىز ھايۋانلىرىنى تۇتۇپ سېتىشنى كەسىپ قىلغان كىشىلەر بۇ كەسىپ بىلەن تاپقان پۇللىرى زاكات بېرىش مىقدارىغا يەتسە، ئۇنىڭدىن 2.5% نى زاكات بېرىدۇ.

شىركەت ھەسسىدارلىقىنىڭ زاكىتى

505. سوئال: شىركەت ھەسسىدارلىقىدىن قانچىلىك زاكات بېرىلىدۇ؟

جاۋاب: ھەر قانداق بىر شىركەتكە ھەسسىدار بولۇپ ئۇنىڭغا پاي سالغان كىشىنىڭ يىل ئاخىرىدىكى نەق پۇلىنىڭ ھېسابى بويىچە 2.5% زاكات بېرىشى پەرزدۇر.

زاكات كەلمەيدىغا نەرسىلەر

506. سوئال: زاكات كەلمەيدىغان نەرسىلەر قايسىلار؟

جاۋاب: تۆۋەندىكى نەرسىلەرگە زاكات كەلمەيدۇ:

(1) ئولتۇرىۋاتقان ئۆيلەر.

(2) ئىشلىتىۋاتقان ئۆي ئەشيالىرى.

(3) كىيىلگەن كىيىم - كېچەكلەر.

(4) ئائىلىنىڭ يېيىش ئۈچۈن توپلىغان ئوزۇقلىرى.

(5) ئىشلىتىۋاتقان ماشىنا.

(6) كىشىنىڭ ئۆز كەسپى ئۈچۈن كېرەكلىك، سايمانلار، ئەشيالار.

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

(7) زىننەت ئۈچۈن ۋە ئاياللارنىڭ ئېھتىياجى ئۈچۈن تۇتۇلغان ھەر قانداق نەرسىلەرگە زاكات كەلمەيدۇ. ئەمما نەق پۇل ئورنىدا ساقلانغان ئالتۇن، كۈمۈشكە، قاشتېشىغا ۋە شۇنداقلا پۇلغا يارايدىغان، ئېھتىياج سىرتىدىكى ھەرقانداق قىممەتلىك نەرسىگە زاكات كېلىدۇ.

زاكات بېرىشنىڭ ۋاقتى

507. سوئال: زاكات قاچان بېرىلىدۇ؟

جاۋاب: ئائىلىنىڭ نورمال ئېھتىياجىدىن تاشقىرى زاكات بېرىش مىقدارىغا يەتكەن پۇل- مالغا ئىگە بولغان كىشىنىڭ ئۇنىڭغا ئىگە بولغىنىغا تولۇق بىر يىل تولۇشى بىلەن ئۇنىڭ زاكىتىنى كېچىكتۈرمەستىن ھامان ئادا قىلىشى پەرزدۇر.

زاكات بېرىلىدىغانلار

508. سوئال: زاكات كىملەرگە بېرىلىدۇ؟

جاۋاب: زاكات تۆۋەندىكى 8 تۈرلۈك شەخسلەرگە بېرىلىدۇ:

(1) پېقىرلارغا،

(2) مىسكىنلەر (ھېچ نەرسىسى يوق كىشلەر)گە،

(3) قەرزدارلارغا،

(4) ئاللاھنىڭ يولىدىكى مۇجاھىدلارغا ۋە ئىلىم تەھسىل قىلىۋاتقانلارغا،

(5) يولدا قالغان پۇلسىز مۇساپىرلارغا،

(6) زاكات توپلاشقا مەسئۇل بولغان زاكات خادىملىرىغا،

(7) قۇللارنىڭ ئازاتلىقى ئۈچۈن،

(8) كۆڭۈللىرىنى ئىسلامغا مايىل قىلىش كۆزدە تۇتۇلغانلارغا بېرىلىدۇ.

زاكات بېرىلمەيدىغانلار

509. سوئال: زاكات كىملەرگە بېرىلمەيدۇ؟

جاۋاب: زاكات تۆۋەندىكى 5 خىل شەخسكە بېرىلمەيدۇ:

(1) بايلارغا،

(2) كۇففارلارغا،

(3) زاكات بەرگۈچىنىڭ ئاتا- ئانىلىرىغا، بوۋا-مومىلىرىغا،

(4) زاكات بەرگۈچىنىڭ بالىلىرىغا، نەۋرە-چەۋرىلىرىگە،

(5) زاكات بەرگۈچىنىڭ جورىسىغا بېرىلمەيدۇ. بەرگەندىمۇ ئادا تاپمايدۇ.

510. سوئال: زاكات بەرگۈچىنىڭ زاكاتنى ئالغۇچىغا« بۇ زاكات» دەپ ئېيتىشى شەرتمۇ؟

جاۋاب: زاكات بەرگۈچىنىڭ زاكاتنى بەرگەن ۋاقتىدا، ئۇنى ئالغۇچىغا« بۇ زاكات» دەپ بىلدۈرۈشى شەرت ئەمەس، بەلكى كۆڭلىدە زاكاتنى نىيەت قىلىپ تۇرۇپ، ئۇنى ھەدىيە ياكى ياردەم نامى بىلەن ئاتاپ بەرسىمۇ زاكات ئادا تاپىدۇ.

511. سوئال: بىراۋنى پېقىر دەپ ئويلاپ زاكاتنى ئۇنىڭغا بېرىپ بولغاندىن كېيىن، ئۇنىڭ پېقىر ئەمەسلىكى ئوتتۇرىغا چىقسا، ئۇنىڭغا بېرىلگەن زاكات ئادا تاپامدۇ؟

جاۋاب: زاكاتنى بېرىشتە راستىنلا ئېھتىياجلىق بولغانلارنى تېپىپ بېرىش زۆرۈردۇر. چۈنكى ئايەتتىكى ﴿وآتوا الزكاة﴾ دېگەن سۆزنىڭ مەنىسى پۈتۈن تەپسىرشۇناسلارنىڭ ئىتتىپاقى بويىچە: «زاكاتنى بېرىڭلار» دېگەنلىك ئەمەس، بەلكى «زاكاتنى ھەقلىق بولغانلارغا تەككۈزۈڭلار» دېگەنلىكتۇر. ئەمما زاكات بەرگۈچى زاكاتنى ھەقلىق كىشىلەرگە تەككۈزۈش يولىدا كۈچ سەرپ قىلغاندىن كېيىن، بىراۋنى پېقىر دەپ ئويلاپ زاكاتنى ئۇنىڭغا بېرىپ بولغاندىن كېيىن، زاكات ئالغۇچىنىڭ پېقىر ئەمەسلىكى ئوتتۇرىغا چىقسا، زاكاتنى بەرگۈچىنىڭ ئۇنى بەرگەن ۋاقتىدىكى ئۇنى پېقىر دەپ بىلگەن ئېتىقادى ئېتىبارى بىلەن ئۇنىڭ بەرگەن بۇ زاكىتى ئادا تاپىدۇ.

زاكاتقا مۇناسىۋەتلىك سوئاللارغا جاۋاب

512. سوئال: قەرزنى زاكاتقا ھېسابلاشقا بولامدۇ؟

جاۋاب: بىراۋنىڭ باشقا بىرسىدە قەرز بېرىپ تۇرغان پۇلى بولۇپ، قەرزدارنىڭ پېقىرلىقى سەۋەبلىك قەرزنى تۆلىيەلمىگەن بولسا، بۇ قەرزنى قەرز ئىگىسىنىڭ زاكاتقا ھېسابلىشىغا بولمايدۇ. چۈنكى زاكاتنى ئادا قىلغۇچىنىڭ ئۇنى بەرگەن ۋاقتتا زاكاتنى نىيەت قىلىشى شەرتتۇر. (ئەمما بەزى ئۆلىمالار قەرزدارنىڭ قولىغا ئۈستىدىكى قەرزدىن كۆپرەك پۇلنى بېرىپ، ئاندىن ئۇنىڭدىن ئۆزىنىڭ قەرزىسىنى سورىسا بولىدۇ، دەيدۇ).

513. سوئال: بالاغەت يېشىغا يەتمىگەن كىچىك بالىلارغا زاكات بېرىشكە بولامدۇ؟

جاۋاب: ئاتا-ئانىسى پېقىر بولغان كىچىك بالىلارغا ئۇلار بالاغەت يېشىغا يەتمىگەن بولسىمۇ زاكات بېرىش جائىزدۇر.

514. سوئال: بايلىقى بار يېتىمگە زاكات بېرىشكە بولامدۇ؟

جاۋاب: يېتىم بالا ئەگەر باي بولسا، ئۇنىڭغا زاكات بېرىشكە بولمايدۇ.

515. سوئال: ئۆزى ياش، ئىشلەشكە قادىر كىشىلەرگە زاكات بېرىشكە بولامدۇ؟

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

جاۋاب: ئەسلىدە ئۆزى ياش، ئىشلەشكە كۈچى يېتىدىغان كىشىلەرگە زاكات بېرىلمەيدۇ. ئەمما ئۆزى ياش ۋە كۈچى بار بولسىمۇ، قوبۇل كۆرۈلىدىغان بىرەر سەۋەب بىلەن ئىشلىيەلمىگەن ياكى ئىش تاپالمىغان ياكى ئىشلىگەندىمۇ ئۆزىنىڭ ۋە ئائىلىسىنىڭ ئېھتىياجلىرىنى قامدىيالمىغان نامرات كىشىلەرگە زاكات بېرىشكە بولىدۇ.

516. سوئال: بىر ياكى ئىككى يىللىق زاكاتنى ئالدىن بېرىش جائىزمۇ؟

جاۋاب: بىر ياكى ئىككى ۋە ئۇنىڭدىنمۇ كۆپرەك يىلنىڭ زاكىتىنى ئالدىن بېرىشكە بولىدۇ. چۈنكى بۇ ياخشى ئىشلارنى قىلىشقا ئالدىرىغانلىقتىن سانىلىپ ئۇنىڭ ساۋابى ئارتۇق بولىدۇ.

517. سوئال: بانكىنىڭ چەكلىرى ۋە كارتىشكىلىرىگىمۇ نەق پۇلغا ئوخشاش زاكات كېلەمدۇ؟

جاۋاب: بانكىدىن نەق پۇلنىڭ بەدىلىگە بېرىلگەن چەكلەر ۋە كارتىشكىلارغا ئەلۋەتتە زاكات كېلىدۇ. چۈنكى ئۇلار نەق پۇلغا ئوخشاشتۇر. بۇلارنىڭ زاكىتى خەلق پۇلدىن بېرىلىدۇ.

518. سوئال: بانكىنىڭ ئۆسۈمىنى زاكاتقا ھېسابلاپ بېرىشكە بولامدۇ؟

جاۋاب: بانكىنىڭ ئۆسۈمى ھارام پۇل. مۇنداق ھارام پۇلنى ئۆزى ئىشلىتىشكە ھالال بولمىغان يەردە، ئۇنى باشقىلارغا زاكاتقا ھېسابلاپ بېرىشكە قەتئىي بولمايدۇ.

519. سوئال: بانكىنىڭ ئۆسۈمىنى قانداق قىلىش كېرەك؟

جاۋاب: بانكىنىڭ ئۆسۈمى ئۇنىڭ ئىگىسى ئۈچۈن ھارام. ئەمما ئۇنى زاكات ياكى سەدىقە ئورنىدا ئەمەس، پەقەت ھارامدىن قۇتۇلۇش ئۈچۈن پېقىرلارغا بەرسە، ئۇنى ئالغۇچىلارغا ھالالدۇر.

520. سوئال: زاكات ئۈچۈن ئايرىغان پۇل ئۇنى بېرىشتىن بۇرۇن يوقاپ كەتكەن بولسا قانداق قىلىش كېرەك؟

جاۋاب: بۇ ھالەتتە زاكات قايتا بېرىلىدۇ. چۈنكى بېرىدىغان زاكاتنى ئايرىغانلىق زاكاتنى ئادا قىلغانغا ياتمايدۇ. ئۇنى بېرىش بىلەنلا ئادا تاپىدۇ.

521. سوئال: ئاتا- ئانىسى باي بولسىمۇ ئۆزى مۇھتاجلىقتا قالغان كىشىگە زاكات بېرىشكە بولامدۇ؟

جاۋاب: ئاتا- ئانىسى باي بولسىمۇ، پەرزەنتلىرى ئۇلارنىڭ بايلىقىدىن مەھرۇم بولغان ياكى پايدىلىنالمىغان سەۋەبتىن پېقىرلىقتا قالغان بولسا، بۇ پەرزەنتلەرگە زاكات بېرىشكە بولىدۇ.

522. سوئال: بالىلىرى باي بولسىمۇ ئۆزى مۇھتاجلىقتا قالغان ئاتا ياكى ئانىغا زاكات بېرىش جائىزمۇ؟

جاۋاب: بالىلىرى باي بولسىمۇ، ئۇلارنىڭ ياردىمىگە ئېرىشەلمىگەن ۋە پېقىرلىقتا ياشايدىغان كىشىلەرگە زاكات بېرىشكە بولىدۇ.

523. سوئال: زاكات ئالغۇچىنىڭ تەقۋا، دىيانەتلىك كىشىلەردىن بولىشى شەرتمۇ؟

جاۋاب: مۇسۇلمان ۋە ئېھتىياج ئىگىسى بولغان كىشىگە زاكات بېرىلىدۇ. ئۇنىڭ تەقۋا ياكى پاسىق بولۇشى سۈرۈشتە قىلىنمايدۇ. ئەگەر ئۇنىڭ زاكات ئالغان پۇلنى هاراق ئىچىش، قىمار ئويناش، نەشە چېكىشكە ئوخشاش هارام ئىشلارغا خەجلەيدىغانلىقىنى ئېنىق بىلگەن كىشىنىڭ ئۇنىڭغا زاكات بېرىشى قەتئىي توغرا ئەمەس. چۈنكى بۇنداق قىلىش گۇناهقا ياردەم قىلغانلىق بولىدۇ.

524. سوئال: تاپقان پۇلنى قىمارغا ياكى هاراققا خەجلەيدىغان كىشىنىڭ ئائىلىسىگە زاكات بېرىشكە بولامدۇ؟

جاۋاب: تاپقان پۇلنى قىمارغا ياكى هاراققا خەجلەيدىغان كىشىنىڭ ئائىلىسى ئەگەر پېقىر بولسا، پەرزەنتلىرى مۇھتاجلىقتا قالغان بولسا، زاكاتنى بالىلارنىڭ ئاتىسىغا ئەمەس، ئانىسىغا بېرىش ياكى نەق پۇل بەرمەستىن، زاكات بەرمەكچى بولغان پۇلغا ئائىلىنىڭ ئېهتىياجلىق نەرسە كېرەكلىرىنى ئېلىپ بېرىشكە بولىدۇ.

525. سوئال: ئىسلامدا زاكاتتىن باشقىمۇ ياردەم ۋاستىلىرى بارمۇ؟

جاۋاب: زاكاتتىن باشقىمۇ ياردەم ۋاستىلىرى كۆپتۇر. سەدىقە، ياردەم، سىلە- رەھىم، ئېھسان ۋە باشقىمۇ ئاتالغۇلار ئاستىدا بۇيرۇلغان ياردەم ۋاستىلىرى ئۇنىڭ مىسالىدۇر.

526. سوئال: تىجارەت ماللىرىنىڭ زاكىتى ئۈچۈن بۇ ماللارنىڭ قىممىتىنى بېرىش كېرەكمۇ ياكى ئۆزىنىمۇ؟

جاۋاب: تىجارەت ماللىرىدىن زاكات بەرگۈچى ماللىرىنىڭ ئۆز جىنسىدىن بېرىش ياكى ئۇلارنىڭ قىممىتىنى بېرىش ئىختىيارىغا ئىگىدۇر. مەسىلەن: ئۇن، ماي، گۈرۈچ، شېكەر، تۇز ۋە باشقىمۇ يېمەكلىك ماددىلىرىنى، كىيىم- كېچەك، رەخت- ماتېرىيال قاتارلىق بۇيۇملارنى ساتىدىغان كىشى پېقىرلارنىڭ ئېھتىياجىغا قاراپ ئۇلارغا بۇلارنىڭ ھەممىسىدىن ياكى بەزىسىدىن بەرسىمۇ بولىدۇ ياكى بۇلارنىڭ خەلق پۇلىدىكى قىممىتىنى بەرسىمۇ بولىدۇ. مۇھىم بولغىنى ئېھتىياج ئىگىلىرىنىڭ ئېھتىياجلىرىغا مۇناسىپ ھالدا ئۇلارغا كېرەكلىك نەرسىلەردىن بېرىشتۇر.

527. سوئال: قانداق تۇغقانلارغا زاكات بېرىشكە بولىدۇ؟

جاۋاب: ئاتا- ئانىسىغا، بوۋا- مومىلىرىغا، بالىلىرىغا، نەۋرىلىرىگە، چەۋرىلىرىگە، ئەر- خوتۇنلار بىر- بىرىگە زاكات بېرىشكە بولمايدۇ. چۈنكى بۇلارغا بېرىلگەن زاكات

قوبۇل بولمايدۇ. چۈنكى بۇلارنى بېقىش زاكات بەرگۈچىنىڭ مەجبۇرىيىتى بولغانلىقتىن، ئۇلارغا زاكىتىنى بېرىشى خۇددى ئۆز-ئۆزىگە زاكات بەرگىنىگە ئوخشاش ئىشتۇر. بۇلاردىن باشقا تۇغقانلىرىدىن قېرىنداشلىرىغا، تاغا ئاكا، تاغا ئاچىلىرىغا، ئۇلارنىڭ بالىلىرىغا ـ ئەگەر ئۇلار پېقىر بولسا ـ زاكات بېرىش جائىزدۇر.

ئۆزىنىڭ پېقىر تۇغقانلىرىغا زاكات بېرىش ھەم زاكات ھەم سىلە ـ رەھىم ھېسابلىنىپ ساۋابى كۆپ بولىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ ماۋزۇدا: « پېقىرلارغا بېرىلگەن زاكاتتا زاكاتنىڭ ساۋابى بولىدۇ، پېقىر تۇغقانلارغا بېرىلگەن زاكاتتا ھەم زاكاتنىڭ ھەم سىلە- رەھىمنىڭ ساۋابى باردۇر » دەپ كۆرسەتكەن.(ئىمام ئەھمەد رىۋايىتى).

528. سوئال: زاكات بېرىشنىڭ پەرز بولۇشىغا يېتەرلىك شەرتلىرى تولۇقلىنىپ بولغان مالنىڭ زاكىتىنى ۋاقتىدىن كېچىكتۈرۈش جائىزمۇ؟

جاۋاب: زاكاتنىڭ پەرز بولۇشى ئۈچۈن يېتەرلىك مىقداردا پۇل- مالغا ئىگە بولغانغا ھىجرىيە ھېسابىدا تولۇق بىر يىل ئۆتكەندىن كېيىن، ئۇنىڭ زاكىتىنى ئادا قىلىش پەرز بولۇپ بەلگىلىنىدۇ ۋە ھامان ئۇنى ئادا قىلىش لازىم كېلىدۇ. چۈنكى، خۇددى نامازنىڭ ۋاقتى كىرگەن ھامان نامازنى ئادا قىلىش پەرز بولغانىدەك، زاكاتنىمۇ شەرتلىرى تولۇقلىنىپ ئادا قىلىش ۋاقتى كەلگەن ھامان كېچىكتۈرمەستىن ئادا قىلىش پەرزدۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام زاكاتنى ۋاقتىدا ئادا قىلىشنىڭ زۆرۈرلىكىنى ئىپادىلەپ:« سېنىڭ پۇل- مېلىڭغا زاكات پەرز بولغاندىن كېيىنمۇ ئۇنى ھامان ئادا قىلمىساڭ، ھارام ھالالنى ھالاك قىلىدۇ»[1] دەپ كۆرسەتكەن.

ھەدىستىكى«ھارام»دىن مەقسەت، ھاجەت ئىگىلىرىنىڭ ھەققى بولغان ۋە مال ئىگىسىنىڭ قولىدىن چىقىپ بولالمىغان زاكات،« ھالال»دىن مەقسەت، مال ئىگىسىنىڭ زاكاتنىڭ سىرتىدىكى پۇل- مېلىدۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەنە بىر ھەدىسىدە:«مالغا ئارىلاشقان زاكات ئۇمالنى ھالاك قىلماي قالمايدۇ»[2] دەپ كۆرسەتكەن.

([1])بۇخارىي رىۋايىتى
([2]) بۇخارىي رىۋايىتى

روزا ۋە ئۇنىڭ ئەھكاملىرى

529. سوئال: روزا دېگەن نېمە؟

جاۋاب: روزا سۆزىنىڭ لۇغەتتىكى مەنىسى - ئۆزىنى بىر نەرسىدىن توسۇش دېگەنلىك بولۇپ، ئىسلام ئىستىلاھىدا تاڭ يورۇغاندىن باشلاپ قۇياش پاتقانغا قەدەر، ئاللاھ تائالاغا ئىبادەت قىلىش نىيىتى بىلەن يېمەك- ئىچمەك ۋە جىنسىي ئالاقىدىن ئۆزىنى توسۇش دېگەنلىكتۇر.

روزا تۇتۇشى پەرز بولغانلار

530. سوئال: روزا كىملەرگە پەرز بولىدۇ؟

جاۋاب: يىلدا بىر ئاي رامىزان روزىسىنى تۇتۇش ھەرقانداق مۇسۇلمان، ئاقىل، بالىغ ۋە روزا تۇتۇشقا تاقىتى يېتىدىغان كىشى ئۈچۈن پەرزدۇر.

روزىنى بۇزىدىغان ئامىللار

531. سوئال: روزىنى بۇزىدىغان ئامىللار قايسىلار؟

جاۋاب: روزىنى بۇزىدىغان ئامىللار روزىنى بۇزۇش بىلەن بىرگە قازا ۋە كاپارەتنى لازىم قىلىدىغان ئامىللار، يەنە بىرى روزىنى بۇزۇش بىلەن بىرگە قازانىلا لازىم قىلىدىغان ئامىللار، دەپ ئىككىگە بۆلۈنىدۇ.

532. سوئال: روزىنى بۇزۇش بىلەن بىرگە قازا بىلەن كاپارەتنى لازىم قىلىدىغان ئامىللار قايسىلار؟

جاۋاب: روزا تۇتقان كىشىنىڭ رامىزان كۈندۈزىدە قەستەن جىنسىي مۇناسىۋەت ئۆتكۈزۈشى، يېيىشى، ئىچىشى روزىنى بۇزىدۇ ۋە قازا بىلەن كاپارەتنى لازىم قىلىدۇ.

روزىنىڭ كاپارىتى

533. سوئال: كاپارەت دېگەن نېمە؟

جاۋاب: كاپارەت- ماددىي جازا دېگەنلىكتۇر.

534. سوئال: كاپارەت قانداق ئادا قىلىنىدۇ؟

جاۋاب: 1كۈن قازا، 60 كۈن كاپارەت بولۇپ، ئارقا - ئارقىدىن 61 كۈن روزا تۇتۇش، ئۇنى قىلالمىسا، يوقسۇللاردىن 60 كىشىگە بىر ۋاخ تاماق بېرىش ياكى 60 كىشىنىڭ ھەر بىرىگە رامىزاندىكى فىتىر سەدىقىسىنىڭ مىقدارىدا پۇل بېرىش بىلەن ئادا تاپىدۇ.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

روزىنىڭ قازاسى

.535 سوئال: قازا دېگەن نېمە؟

جاۋاب: قازا- ۋاقتىدا ئادا قىلالمىغان ئىبادەتلەرنى باشقا بىر ۋاقىتتا ئادا قىلىش دېمەكتۇر.

.536 سوئال: روزىنى بۇزۇپ قازاسىلا كېلىدىغان ئىشلار قايسىلار؟

جاۋاب: روزىنى بۇزۇپ قازاسىلا كېلىدىغان ئىشلار تۆۋەندىكىلەر:

(1) قۇم، تۇپراق ۋە كۆپ مىقداردىكى تۇزغا ئوخشاش ئادەتتە يېيىلمەيدىغان نەرسىلەرنىڭ گالدىن ئۆتۈپ كېتىشى.

(2) قەستەن قۇسۇش. ئەمما ئىختىيارسىز ھالدا قۇسقان كىشىنىڭ روزىسى بۇزۇلمايدۇ.

(3) ئىپتارنىڭ ۋاقتى كەلگەنلىكىنى گۇمان قىلىپ، ئېغىزىنى كۈن ئولتۇرۇشتىن بۇرۇن ئېچىۋېتىش ياكى تاڭ يورۇمىدى دېگەن گۇمان بىلەن تاڭ يورۇپ بولغاندىن كېيىنمۇ يېيىشكە داۋام قىلىش.

(4) ئۆزىدىن قەستەن سپېرما چىقىرىش.

(5) باشقا بىرىنىڭ زورلىشى بىلەن روزىسىنى بۇزۇش.

(6) بۇرۇنغا ۋە قۇلاققا دورا تېمىتىش. تومۇرغا قۇۋۋەت ئوكۇللىرى سالدۇرۇش. ئەمما بەدەننىڭ قايسىبىر يېرىگە سېلىنغان نورمال ئوكۇللار روزىنى بۇزمايدۇ.

(7) ئىختىيارسىز ھالدا گالدىن قار، يامغۇر ياكى سۇنىڭ ئۆتۈپ كېتىشى.

.537 سوئال: روزىدا ئېسىدە يوق بىر نەرسە يەپ - ئىچىپ قويسا روزا بۇزۇلامدۇ؟

جاۋاب: روزا تۇتقان كىشى ئېسىدە يوق ھالدا بىرنەرسە يەپ قويسا ياكى ئىچىپ قويسا، ئېسىگە كەلگەن ھامان توختىتىۋالسا، ئۇنىڭ روزىسى بۇزۇلمايدۇ. ئەمما بۇزۇلدى دېگەن ئېتىقاد بىلەن يېيىشكە داۋام قىلسا بۇزۇلىدۇ.

روزىنىڭ تۈرلىرى

.538 سوئال: دىنىمىزدا قانچە تۈرلۈك روزا بار؟

جاۋاب: دىنىمىزدا 6 تۈرلۈك روزا بولۇپ، ئۇلار: پەرز، ۋاجىب، سۈننەت، مۇستەھەب، ھارام، مەكرۇھ ۋە نەپلە روزىلاردۇر.

.539 سوئال: پەرز روزىلار قايسىلار؟

جاۋاب: پەرز روزىلار تۆۋەندىكىلەر:

(1) رامىزان ئېيىنىڭ روزىسى.

(2) كاپارەتنىڭ روزىسى.

(3) ۋە رامىزاندا تۇتالمىغان روزىلارنىڭ قازاسى.

540. سوئال: ۋاجىب روزىلار قايسىلار؟

جاۋاب: ۋاجىب روزىلار تۆۋەندىكىلەر:

(1) تۇتۇپ بۇزۇۋەتكەن سۈننەت ياكى مۇستەھەب روزىلارنىڭ قازاسى.

(2) تۇتىمەن دەپ ئاتىۋاتقانلىق سەۋەبى بىلەن ئۈستىگە يۈكلەنگەن روزا.

541. سوئال: سۈننەت روزىلار قايسىلار؟

جاۋاب: سۈننەت روزىلار ئىككى بولۇپ، ئۇلار تۆۋەندىكىلەر:

(1) قەمەرىيە ئايلىرىدىن مۇھەررەم (1-) ئاينىڭ 9- ۋە 10 - كۈنلىرى ياكى 10- ۋە 11- كۈنلىرى روزا تۇتۇش،

(2) ھەج پايالىيىتىدە بولمىغانلارنىڭ ئەرەپات كۈنى بىر كۈن روزا تۇتۇشى سۈننەتتۇر.

542. سوئال: مۇستەھەب روزىلار قايسىلار؟

جاۋاب: مۇستەھەب روزىلار تۆۋەندىكىلەر:

(1) دۈشەنبە ۋە پەيشەنبە كۈنلىرىدە،

(2) قەمەرىيە ئايلىرىدىن ھەر ئاينىڭ 13-14-15- كۈنلىرىدە،

(3) شەۋۋال ئايدىن 6 كۈن،

(4) شەبان ئېيىدا خالىغانچە روزا تۇتۇش مۇستەھەبتۇر.

543. سوئال: قايسى كۈنلەردە روزا تۇتۇش ھارام بولىدۇ؟

جاۋاب: تۆۋەندىكى كۈنلەردە روزا تۇتۇش ھارام بولىدۇ:

(1) روزا ھېيتنىڭ بىرىنچى كۈنى،

(2) قۇربان ھېيتنىڭ بىرىنچى كۈنىدىن 4- كۈنىگىچىلىك بولغان ھېيت كۈنلىرىدە روزا تۇتۇش ھارامدۇر. چۈنكى مۇسۇلمانلارنىڭ بۇ بايرام كۈنلىرىدە روزا تۇتماستىن ھېيت قىلىشلىرى بۇيرۇلغان.

544. سوئال: قايسى كۈنلەردە روزا تۇتۇش مەكرۇھ بولىدۇ؟

جاۋاب: تۆۋەندىكى كۈنلەردە روزا تۇتۇش مەكرۇھ بولىدۇ:

(1) نەپلە روزا تۇتماقچى بولغان كىشىنىڭ جۈمە كۈنىنىلا ئايرىپ بۇ كۈندە روزا تۇتۇشى مەكرۇھتۇر. جۈمە كۈنىدە روزا تۇتماقچى بولغان كىشى ئۇنىڭغا پەيشەنبىنى ياكى شەنبىنى قوشۇپ تۇتۇشى لازىم.

(2) ئاشۇرا كۈنىدە روزا تۇتماقچى بولغان كىشىنىڭ، ئاشۇرا كۈنىنى يالغۇز تۇتۇشى مەكرۇھتۇر. سۈننەت ئۇنىڭ ئالدىدىن ياكى كەينىدىن بىر كۈننى قوشۇپ تۇتۇشتۇر. (مەكرۇھ ئىبادەتنى بۇزمايدۇ).

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

545. سوئال: ئاشۇرا كۈنى دېگەن قايسى كۈن؟
جاۋاب: ئاشۇرا كۈنى قەمەرىيە ئايلىرىدىن مۇھەررەم (1- ئاي) نىڭ 10- كۈنىدۇر.

546. سوئال: نەپلە روزىلار قايسى ۋاقىتلاردا تۇتۇلىدۇ؟
جاۋاب: نەپلە(ئىختىيارىي) روزىلارنى تۇتۇشنىڭ بەلگىلىك ۋاقىتلىرى يوق. روزا تۇتۇش ھارام ۋە مەكرۇھ بولغان كۈنلەرنىڭ سىرتىدا، يىلنىڭ قايسى بىر كۈنلىرىدە نەپلە روزىلارنى تۇتۇشقا بولىدۇ.

رامىزان ئېيىنىڭ ئۇلۇغلىقى

547. سوئال: رامىزان ئېيى نېمە ئۈچۈن شۇنچە ئۇلۇغ ئاي؟
جاۋاب: رامىزان ئېيى نۇرغۇنلىغان پەزىلەتلىرى ۋە ئارتۇقچىلىقلىرى سەۋەبلىك پۈتۈن ئايلاردىن ئۇلۇغ ھېسابلىنىدۇ. بۇ ئاينىڭ ئۇلۇغلىقى مۇنۇ سەۋەبلەردىن:

(1) رامىزان ئېيى قۇرئان كەرىم مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا چۈشۈشكە باشلىغان ئايدۇر.
(2) رامىزان ئېيى قەدىر كېچىسى بىلەن شەرەپلەنگەن.
(3) رامىزان ئېيى مۇكاپات ئېيىدۇر.
(4) رامىزان ئېيى بەرىكەت ئېيىدۇر.
(5) رامىزان ئېيى نىجاتلىق ئېيىدۇر.
(6) رامىزان ئېيى جەننەتنى قازىنىش ئېيىدۇر.
(7) رامىزان ئېيى دۇئالار ئىجابەت بولىدىغان ئايدۇر.
(8)رامىزان ئېيىدا قىلىنغان ئۆمرە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن بىرگە قىلىنغان ھەجگە تەڭدۇر.

رامىزان ئېيىدىكى ئەڭ پەزىلەتلىك ۋاقىتلار

548. سوئال: رامىزاندىكى ئەڭ پەزىلەتلىك كۈنلەر قايسىلار؟
جاۋاب: رامىزاندىكى ئەڭ پەزىلەتلىك كۈنلەر رامىزاننىڭ ئاخىرقى ئون كۈنى بولۇپ، مىڭ ئايدىن ئۇلۇغ ۋە شەرەپلىك بولغان قەدىر كېچىسى بۇ كۈنلەردە ئىپىلىدۇ.

روزا تۇتماسلىققا رۇخسەت قىلىنغانلار

549. سوئال: رامىزان روزىسى كىملەردىن كەچۈرۈم قىلىنىدۇ؟
جاۋاب: رامىزاندا روزا تۇتماسلىققا رۇخسەت قىلىنغان شەخسلەر مۇنۇلار:
(1) ئېغىر ئاياق ياكى بالا ئېمىتىدىغان ئاياللار ئەگەر روزا تۇتسا ئۆزىگە ياكى بوۋاقىغا زىيان يېتىدىغان بولسا.

(2) روزىغا بەرداشلىق بېرەلمەيدىغان ئېغىر كېسەللەر.
(3) ياشىنىپ قالغانلىقتىن روزا تۇتالمايدىغان كىشىلەر.
(4) مۇساپىرلار.
(5) ئۇرۇش مەيدانىدىكى ئەسكەرلەر.
(6) باشقىسى تەرەپتىن ئەگەر روزا تۇتسا جېنىغا دەخلى - تەرۈز يېتىدىغان شەكىلدە تەھدىدكە ئۇچرىغانلار.

روزىنىڭ فىدىيەسى

550. سوئال: رامىزاندا روزا تۇتمىغانلار قانداق قىلىدۇ؟

جاۋاب: ئېغىر ئاياق ياكى بالا ئېمىتكەنلىك ياكى كېسەللىك ياكى مۇساپىرلىق ياكى ئۇرۇش مەيدانىغا بولغانلىق ياكى تەھدىدكە ئۇچرىغانلىق سەۋەبلىك رامىزاندا روزا تۇتالمىغانلار باشقا ۋاقىتلاردا بىر كۈنگە بىر كۈندىن قازاسىنى تۇتىدۇ. ئەمما ياشىنىپ قالغانلىقتىن ياكى كېسەللىكتىن زادى روزا تۇتالمايدىغانلار تۇتالمىغان روزىلىرى ئۈچۈن فىدىيە بېرىدۇ.

551. سوئال: فىدىيە دېگەن نېمە ۋە مىقدارى قانچىلىك؟

جاۋاب: فىدىيە ـ قىلالمىغان ئىبادەت بەدىلىگە پېقىرلارغا بېرىلىدىغان سەدىقە. ياشىنىپ قالغانلىق ياكى كېسەللىك تۈپەيلى رامىزان روزىسىنى تۇتالمىغانلار تۇتالمىغان روزىنىڭ ھەر بىر كۈنى ئۈچۈن بىر پېقىر تويغۇدەك تاماق بېرىدۇ.

552. سوئال: تۇتالمىغان روزىسى قالغان ھالدا ئۆلگەن كىشى ئۈچۈن فىدىيە بەرسە بولامدۇ؟

جاۋاب: مۇنداق كىشىنىڭ تۇتالمىغان ھەر بىر كۈنى ئۈچۈن بىر پېقىر تويغۇدەك مىقداردا سەدىقە بەرسە بولىدۇ.

553. سوئال: كېسەللىك ياكى سەپەردە بولغانلىق سەۋەبتىن روزا تۇتالماستىن ئۆلگەن كىشى ئۈچۈن نېمە قىلىش كېرەك؟

جاۋاب: كېسەللىك ياكى سەپەردە بولغانلىق سەۋەبتىن تۇتالمىغان روزىسىنىڭ قازاسىنى تۇتۇپ بولغىچىلىك ئۆلۈپ كەتكەن كىشى ئۈچۈن روزا تۇتۇش ياكى فىدىيە بېرىشمۇ لازىم كەلمەيدۇ. ئەگەر باشقا سەۋەبلەر بىلەن رامىزاننىڭ بەزى كۈنلىرىدە روزا تۇتمىغان بولۇپ، ئۇنىڭ قازاسىنى تۇتۇپ بولغىچىلىك ئۆلۈپ كەتكەن ۋە ۋارىسلىرىغا فىدىيە بېرىشنى ۋەسىيەت قىلغان بولسا، ئۇنىڭ ۋارىسلىرى ئۇنىڭ قالدۇرغان مىراسىدىن ئۈچتە بىرىدىن كۆپ بولماسلىق شەرتى بىلەن، ئۇنىڭ تۇتالمىغان ھەر بىر كۈنى ئۈچۈن بىر پېقىر تويغۇدەك مىقداردا فىدىيە بېرىدۇ.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

فىتىر سەدىقىسى (سەدەقايى پىترى) ۋە ئۇنىڭ ئەھكاملىرى

554. سوئال: فىتىر سەدىقىسى دېگەن نېمە؟

جاۋاب: فىتىر سەدىقىسى (ياكى سەدىقايى فىترى) رامىزان روزىسى ۋە ھېيت خوشاللىقى سەۋەبى بىلەن پېقىرلارغا بېرىش بەلگىلەنگەن سەدىقە بولۇپ، خۇددى نامىزنىڭ نۇقسانلىرىنى سەجدە سەھۋى تولۇقلىغانىدەك، فىتىر سەدىقىسمۇ رامىزان روزىسىنى تۇتۇش جەريانىدىكى نۇقسانلارنى تولۇقلايدۇ.

فىتىر سەدىقىسى بېرىش ۋاجىب بولغانلار

555. سوئال: فىتىر سەدىقىسىنى كىملەر بېرىدۇ؟

جاۋاب: فىتىر سەدىقىسىنى بېرىش مەيلى چوڭ بولسۇن، مەيلى ئەمدىلا تۇغۇلغان بوۋاق بولسۇن، مەيلى باي بولسۇن، مەيلى كەمبەغەل بولسۇن ھەر قانداق مۇسۇلماننىڭ ئۈستىگە ۋاجىبتۇر. مۇسۇلمان ئادەم بۇ سەدىقىنى ئۆزى ۋە ئۆزىنىڭ كاپالىتىدىكى ئائىلە ئەزالىرى، ئاتا ـ ئانىسى قاتارلىق ھەر بىر كىشى ئۈچۈن بېرىدۇ.

فىتىر سەدىقىسىنى بېرىش ۋاقتى

556. سوئال: فىتىر سەدىقىسى قاچان بېرىلىدۇ؟

جاۋاب: فىتىر سەدىقىسى روزى ھېيتىنىڭ بىرىنچى كۈنى ئەتىگىنى تاڭ ئېتىشى بىلەن ۋاجىب بولىدۇ. ئۇنى ھېيت نامىزىغا بېرىشتىن بۇرۇن بېرىش ئەۋزەل. ھېيت كۈنلىرى ئىچىدە بەرسىمۇ ياكى رامىزان ئىچىدە بەرسىمۇ بولىدۇ.

557. سوئال: فىتىر سەدىقىسىنىڭ مىقدارى قانچىلىك؟

جاۋاب: فىتىر سەدىقىسىنىڭ مىقدارى يېرىم سا[1] (بىر كىلو 625 گىرام) بۇغدايىنىڭ ئۆزى ياكى خەلق پۇلىدىكى قىممىتىدۇر.

فىتىر سەدىقىسىنى بېرىلىدىغانلار

558. سوئال: فىتىر سەدىقىسى كىملەرگە بېرىلىدۇ؟

جاۋاب: فىتىر سەدىقىسى زاكات ئېلىشى دۇرۇس بولغان كىشىلەرگە بېرىلىدۇ.

559. سوئال: فىتىر سەدىقىسىنى بەرمىگەن كىشىنىڭ روزىسى قانداق بولىدۇ؟

(1) سا ـ قەدىمقى ئۆلچەكلەردىن بولۇپ، ھەنەفىي مەزھىبىگە كۆرە، بىر سا 3 كىلو 250 گىرامغا تەڭ.

جاۋاب: پىتىر سەدىقىسى روزىدىن ئايرىم بىر ئىبادەت بولۇپ، پىتىر سەدىقىسى بەرمىگەن كىشىنىڭ تۇتقان روزىسى دۇرۇس، بىراق پىتىر سەدىقىسىنى ئادا قىلمىغىچە بۇ سەدىقە ئۇ كىشىنىڭ ئۈستىدە قەرز بولۇپ قالىدۇ. روزىسىغا دەخلى يەتمەيدۇ.

ئېتىكاپ ۋە ئۇنىڭ ئەھكاملىرى

560. سوئال: ئېتىكاپ دېگەن نېمە؟

جاۋاب: ئېتىكاپ- ئاللاھ تائالاغا ئىبادەت قىلىش نىيىتى بىلەن روزا تۇتقان ھالەتتە مەسچىتتە ئولتۇرۇش دېمەكتۇر.

561. سوئال: ئېتىكاپ قىلىشنىڭ ھۆكمى نېمە؟

جاۋاب: ئېتىكاپ ئىككى تۈرلۈك بولۇپ، بىرى سۈننەت، يەنە بىرى ۋاجىب بولغان ئېتىكاپتۇر.

(1) پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىزىغا ۋارىسلىق قىلىپ، ئاللاھ تائالانىڭ رازىلىقىغا ئېرىشىش مەقسىتى بىلەن قىلىنىدىغان سۈننەت بولغان ئېتىكاپتۇر.

(2) ئېتىكاپ قىلىشنى نىيەت قىلىپ ئاتىۋەتكەن سەۋەبتىن ۋاجىب بولىدىغان ئېتىكاپتۇر.

562. سوئال: ئېتىكاپ قاچان قىلىنىدۇ؟

جاۋاب: قايسى بىر ۋاقىتتا ئېتىكاپ قىلىش سۈننەتتۇر. رامىزاننىڭ ئاخىرقى ئون كۈنىدە ئېتىكاپ قىلىش تەكىتلىك سۈننەت بولۇپ، ئۇنىڭ ساۋابى ناھايىتى كۆپتۇر. شۇڭا ئۇنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تەرك ئەتمىگەن.

ئېتىكاپنىڭ شەرتلىرى

563. سوئال: ئېتىكاپنىڭ شەرتلىرى قايسىلار؟

جاۋاب: ئېتىكاپنىڭ شەرتلىرى تۆۋەندىكىچە:

(1)ئېتىكاپنى نىيەت قىلىش.

(2) مەسچىتتە ئولتۇرۇش.

(3)ئاياللارنىڭ ھەيز ۋە نەپاسلاردىن پاك بولۇشى.

(4)ئۆزۈرسىز مەسجىدتىن چىقماسلىق.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

روزىغا مۇناسىۋەتلىك سوئال-جاۋابلار

564. سوئال: رامىزان روزىسىنىڭ ۋە باشقىمۇ ئىبادەتلەرنىڭ نىيىتىنى ئېغىز بىلەن ئېيتىش شەرتمۇ؟

جاۋاب: قانداقلا بىر ئىبادەت ئۈچۈن نىيەتنى ئېغىز ئارقىلىق ئىپادىلەش شەرت ئەمەس، بەلكى دىلدا نىيەت قىلىش يېتەرلىكتۇر.

565. سوئال: ئىنتايىن ئاز مىقداردا بىرنەرسە يېيىش بىلەنمۇ روزا بۇزۇلامدۇ؟

جاۋاب: ئاز مىقداردا بىرنەرسە يېيىش بىلەنمۇ، ھەتتا بىرەر دانە نۇقۇت ياكى بىرتامچە يامغۇرنىڭ گالدىن ئۆتۈپ كېتىشى بىلەنمۇ روزا بۇزۇلىدۇ.

566. سوئال: روزا تۇتقان كىشىنىڭ ئاغزىغا چىۋىن ياكى چاڭ-توزان كىرىپ كەتسە روزىسى بۇزۇلامدۇ؟

جاۋاب: روزا تۇتقان كىشىنىڭ ئاغزىغا چىۋىن ياكى چاڭ-توزان كىرىپ كېتىپ، ھەتتا گېلىدىن كەتسىمۇ، ئۇنىڭ روزىسى بۇزۇلمايدۇ. ئەمما ئۇششاق تاش ياكى كىچىك چالما چاغلىق نەرسىلەرنى يۇتۇپ سالغان كىشىنىڭ روزىسى بۇزۇلىدۇ ۋە ئۇنىڭغا بىر كۈنلۈك قازا لازىم كېلىدۇ.

567. سوئال: روزا تۇتىۋاتقان كۈنلەردە ئۆزىگە ئەتىر چېچىش ياكى گۈللەرنى پۇراش بىلەن روزا بۇزۇلامدۇ؟

جاۋاب: روزا تۇتىۋاتقان كۈنلەردە ئۆزىگە ئەتىر چېچىش ياكى گۈللەرنى پۇراش بىلەن روزا بۇزۇلمايدۇ.

568. سوئال: رامىزان كۈندۈزىدە ئېھتىلام بولۇپ قالغان كىشىنىڭ روزىسى بۇزۇلامدۇ؟

جاۋاب: رامىزان كۈندۈزىدە ئىختىيارسىز ھالدا ئېھتىلام بولۇپ قالغان كىشىنىڭ روزىسى بۇزۇلمايدۇ. ئۇنىڭغا غۇسلى قىلىش پەرز بولىدۇ. ئېپتاردى بۇرۇن غۇسلى قىلسىمۇ روزىسى بۇزۇلمايدۇ.

569. سوئال: رامىزان روزىسىنى تۇتۇش كۈنىنىڭ دۆلەت تەرەپتىن بەلگىلىنىشى شەرتمۇ؟

جاۋاب: روزا تۇتۇش كۈنىنىڭ دۆلەت تەرەپتىن بەلگىلىنىشى شەرت ئەمەس، بەلكى ئاينى كۆرگەن كىشىنىڭ روزا تۇتۇشى پەرزدۇر.

570. سوئال: رامىزان كۈندۈزدە قان ئالدۇرغان كىشىنىڭ روزىسى بۇزۇلامدۇ؟

جاۋاب: رامىزان كۈندۈزدە قايسىبىر سەۋەب بىلەن قان ئالدۇرغان كىشىنىڭ روزىسى بۇزۇلمايدۇ.

571. سوئال: رامىزان كۈندۈزدە جىنسىي مۇناسىۋەت ئۆتكۈزگەن كىشىنىڭ جازاسى نېمە؟

جاۋاب: رامىزان كۈندۈزدە جىنسىي مۇناسىۋەتتە بولغان كىشىنىڭ روزىسى بۇزۇلىدۇ ۋە تۆت مەزھەبنىڭ بىردەك ئىتتىپاقى بويىچە بۇنداق كىشىگە قازا بىلەن كاپارەت لازىم كېلىدۇ. ئەگەر بۇ ئىشنى ئايالنىڭ رازىلىقى بىلەن قىلغان بولسا، ئەر-ئايال ھەر ئىككىسىگە كاپارەت كېلىدۇ. ئەگەر ئايالنىڭ ئىختىيارى بولماستىن مەجبۇرى قىلغان بولسا، ئەر كىشىگىلا كاپارەت لازىم كېلىدۇ.

572. سوئال: كاپارەت مىقدارى قانچىلىك بولىدۇ؟

جاۋاب: كاپارەت- ئىككى ئاي ئۇلۇمەي روزا تۇتۇش، ئۇنىڭغا كۈچى يەتمىسە ئاتمىش پېقىرغا بىرۋاخ تاماق بېرىشتىن ئىبارەتتۇر.

573. سوئال: رامىزان كۈندۈزدە يېيىش ياكى ئىچىش ئارقىلىق روزىسىنى بۇزغان كىشىنىڭ جازاسى نېمە؟

جاۋاب: رامىزان كۈندۈزدە يېيىش ياكى ئىچىش ئارقىلىق روزىسىنى بۇزغان كىشىگە ھەنەفىي مەزھىبى بويىچە قازا بىلەن كاپارەت لازىم كېلىدۇ.

574. سوئال: ئايلىق ئادىتى ئىچىدىكى ۋە تۇغۇتلۇق ئاياللار ئەگە روزا تۇتسا بوبۇل بولامدۇ؟

جاۋاب: ئايلىق ئادىتى ئىچىدىكى ۋە تۇغۇتلۇق ئايالارنىڭ روزا تۇتۇشى جائىز ئەمەس. تۇتقان تەقدىردىمۇ ھېسابلانمايدۇ.

575. سوئال: رامىزان كۈندۈزدە ھەيز كۆرگەن ياكى تۇغقان ئايالارنىڭ روزىسى بۇزۇلامدۇ؟

جاۋاب: رامىزان كۈندۈزدە ھەيز كۆرگەن ياكى تۇغقان ئايالارنىڭ روزىسى بۇزۇلىدۇ. ئۇلار كېيىن قازاسىنى تۇتىدۇ.

576. سوئال: سۇھۇرلۇق يەۋاتقان ۋاقىتتا بامداتقا ئەزان ئوقۇلۇپ قالسا نېمە قىلىش كېرەك؟

جاۋاب: سۇھۇرلۇق يەۋاتقان ۋاقىتتا بامداتقا ئەزان ئوقۇلغان بولسا ھامان يېيىشنى توختىتىپ نىيەت قىلىش كېرەك. تۇتقان روزا دۇرۇستۇر.

577. سوئال: جىنابەت بىلەن روزا تۇتۇش دۇرۇسمۇ؟

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

جاۋاب: جىنابەت (يەنى غۇسلىنى كېرەك قىلىدىغان ھالەت) تىن پاك بولۇش ناماز ئوقۇش ئۈچۈن شەرت، ئەمما روزا تۇتۇش ئۈچۈن شەرت ئەمەس. شۇڭا جىنابەت بىلەن روزا تۇتۇش دۇرۇستۇر.

578. سوئال: روزا تۇتماسلىققا رۇخسەت قىلىنغا كېسەل قانداق كېسەل؟

جاۋاب: روزا تۇتماسلىققا رۇخسەت قىلىنغان كېسەلنىڭ ئادەتتىكى باش ئاغرىقى، چىش ئاغرىقى ۋە كۆز ئاغرىقىغا ئوخشىغان يېنىك كېسەللەردىن بولماستىن، بەلكى روزا تۇتسا تېخىمۇ ئېغىرلىشىپ كېتىدىغان ئېغىر كېسەللەردىن بولۇشى شەرتتۇر.

579. سوئال: كاپارەت قايسى تۈردىكى روزىنى بۇزغانغا كېلىدۇ؟

جاۋاب: كاپارەت پەقەت رامىزاننىڭ روزىسىنى قەستەن بۇزغانلىق ئۈچۈنلا لازىم كېلىدۇ. ئەمما كاپارەت روزىسى قازا روزا ۋە نەپلى روزىلارنى بۇزغانغا كاپارەت لازىم كەلمەيدۇ.

580. سوئال: نەپلى ئۈچۈن روزا تۇتۇپ، ئۇنى بۇزغان كىشى ئۈچۈن ئۇنىڭ قازاسىنى تۇتۇش كېرەكمۇ؟

جاۋاب: نەپلى ئۈچۈن روزا تۇتۇپ، ئۇنى بۇزغان كىشى ئۈچۈن ھەنەفىي مەزھىبىگە كۆرە، قازا لازىم كېلىدۇ. ئەمما باشقا ئۈچ مەزھەبكە كۆرە، بۇ روزا ئىختىيارى روزا بولغانلىقتىن قازا لازىم كەلمەيدۇ. ئۈچ مەزھەبنىڭ رەيى كۈچلۈكتۇر.

581. سوئال: ئۆزىنىڭ تۈكۈرۈكىنى يۇتۇش بىلەن روزا بۇزۇلامدۇ؟

جاۋاب: روزا تۇتقان كىشىنىڭ كۈندۈزدە ئۆز تۈكۈرۈكىنى يۇتۇشى بىلەن روزىسى بۇزۇلمايدۇ.

582. سوئال: روزا تۇتقان كىشىنىڭ كۈندۈزدە كۆزىگە سۈرمە تارتىشى ۋە دورا تېمىتىشى بىلەن روزىسى بۇزۇلامدۇ؟

جاۋاب: روزا تۇتقان كىشىنىڭ كۈندۈزدە كۆزىگە سۈرمە تارتىشى ۋە دورا تېمىتىشى بىلەن روزىسى بۇزۇلمايدۇ. شۇنىڭدەك داۋالىنىش مەقستى بىلەن بەدىنىگە ئوكۇل سالدۇرۇشى بىلەنمۇ روزىسى بۇزۇلمايدۇ.

583. سوئال: قايسى ئورگانغا دورا قويۇش بىلەن روزا بۇزۇلىدۇ؟

جاۋاب: روزا تۇتقان كىشىنىڭ كۈندۈزدە ئېغىزىغا، بۇرنىغا ۋە قۇلىقىغا دورا تېمىتىشى بىلەن روزىسى بۇزۇلىدۇ، شۇنىڭدەك ئالدى ۋە كەينىدىن ئىبارەت ئىككى ئەۋرەت ئەزاسىغا دورا قويۇشى بىلەنمۇ روزىسى بۇزۇلىدۇ.

584. سوئال: روزا تۇتقان كىشىنىڭ كۈندۈزدە يۇيۇنىشى بىلەن روزىسى بۇزۇلامدۇ؟

جاۋاب: روزا تۇتقان كىشىنىڭ كۆڭلىدە قايسى بىر سەۋەب بىلەن يۇيۇنۇشى بىلەن ئۇنىڭ روزىسى بۇزۇلمايدۇ.

585. سوئال: رامىزاننىڭ قازاسىنى تۇتۇشتا ئاقىمۇ ئارقىدى ئۇزىمەي تۇتۇش شەرتمۇ؟

جاۋاب: رامىزاننىڭ قازاسىنى تۇتۇشتا ئارقا - ئارقىدىن ئۈزمەي تۇتۇش شەرت ئەمەس. بەلكى پارچە- پارچە تۇتسىمۇ بولىدۇ. ئەمما كاپارەتنىڭ روزىسىنى ئۈزمەستىن تۇتۇش تەلەب قىلىنىدۇ.

586. سوئال: ئىپتار قىلماستىن ئۇلاپ روزا تۇتۇشقا بولامدۇ؟

جاۋاب: ئىپتار قىلماستىن ئۇلاپ روزا تۇتۇشقا بولمايدۇ. چۈنكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنداق قىلىشتىن توسقان.

587. سوئال: رامىزان كۈندۈزدە قۇسقان كىشىنىڭ روزىسى بۇزۇلامدۇ؟

جاۋاب: رامىزان كۈندۈزدە ئىختىيارسىز قۇسقان كىشىنىڭ روزىسى بۇزۇلمايدۇ. ئەمما قەستەن قۇسقان كىشىنىڭ روزىسى بۇزۇلىدۇ.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

هەج ۋە ئۆمرە

588. سوئال: هەج قانداق ئىبادەت؟
جاۋاب: هەج ـ هەج قىلىش نىيىتى بىلەن مەككىگە بېرىپ، زۇلھەججە ئېيىدا ئادا قىلىنىدىغان ئىقتىسادىي ھەم جىسمانى ئىبادەتتۇر.

هەج پەرز بولىدىغان كىشىلەر

589. سوئال: هەجنىڭ پەرز بولۇشىنىڭ شەرتلىرى قايسىلار؟
جاۋاب: ئىراۋغا هەجنىڭ پەرز بولۇشىنىڭ شەرتلىرى تۆۋەندىكىچە:
(1) مۇسۇلمان بولۇش،
(2) ئەقىل ـ هوشى جايىدا بولۇش،
(3) بالاغەتكە يەتكەن بولۇش،
(4) هەج قىلىشقا قادىر بولۇشتىن ئىبارەتتۇر.

590. سوئال: هەج قىلىشقا قادىر بولۇش دېگەننىڭ مەنىسى نېمە؟
جاۋاب: ئىراۋنىڭ هەج قىلىشقا قادىر بولۇپ، ئۇنىڭغا هەج پەرزنىڭ يۈكلىنىشى ئۈچۈن ئۇنىڭ هەج چىقىملىرىغا، هەجگە بېرىپ كەلگۈچە ئۆيىدە قالغان بالا ـ چاقىلىرىنىڭ پۈتۈن چىقىملىرىغا يەتكۈدەك ئىقتىسادقا ئىگە بولۇشى، تېنىنىڭ ساق بولىشى، هەج يولىنىڭ خاتىرجەم ۋە ئوچۇق بولىشى، ئۆزى هەم مال ـ مۈلكى زىيانغا ئۇچرىمايدىغان بولىشى ۋە قەرزدار بولماسلىقى شەرتتۇر!

هەجگە بېرىشتىن بۇرۇن قىلىشقا تېگىشلىك ئىشلار

591. سوئال: هەجگە بېرىشتىن بۇرۇن قىلىدىغان ئىشلار قايسىلار؟
جاۋاب: هەج ياكى ئۆمرە سەپىرىگە ئاتلانماقچى بولغانلار تۆۋەندىكىلەرنى قىلىدۇ:
(1) هەج ياكى ئۆمرە قىلماقچى بولغان ئادەمنىڭ بۇ ئىبادەتلەر بىلەن پەقەت ئاللاھ تائالانىڭ رازىلىقىغا ئېرىشىشنى مەقسەت ۋە غايە قىلىشى.
(2) بالا ـ چاقىلىرىغا شەرىئەت ئەھكاملىرىغا رىئايە قىلىش، ئاللاھ تائالا بۇيرىغانلارنى تولۇق ئورۇنلاش ۋە توسقانلىرىنى تەرك ئېتىش ھەققىدە ۋەسىيەت قىلىشى.

(3) ئۈستىدە قەرز بولسا تۆلەش، بالا ـ چاقىلىرى ۋە ئۇرۇق ـ تۇغقانلىرى بىلەن رازىلىششى، باشقىلاردىن ئىلىشى بولسا بالا ـ چاقىلىرىغا يېزىپ ۋە گۇۋاھچىلارنى گۇۋاھ قىلىپ قالدۇرۇشى، ۋەسىيەتلىرى بولسا قىلىۋېلىشى.

(4) ھەج ۋە ئۆمرە قىلىشنىڭ قائىدە ـ تەرتىپلىرىنى ياخشى ئۆگىنىش، ھەج قوللانمىسىدىن بىرنى پۈتۈن سەپىرى بويىچە ئۆزىگە ھەمراھ قىلىشى.

(5) ھەرەمگە بېرىپ كەلگۈچىلىك بارلىق چىقىملار ئۈچۈن ھالال پۇل ئىشلىتىشى.

(6) پۈتۈن سەپىرى ئىچىدە تازىلىققا، پاكىزلىققا زور ئەھمىيەت بېرىشى.

ھەجنىڭ تۈرلىرى

592. سوئال: ھەجنىڭ تۈرلىرى قانچە؟

جاۋاب: ھەج ئۈچ تۈرلۈك بولۇپ، ئۇلار ھەج ئىفراد، ھەج تەمەتتۇ ۋە ھەج قىراندۇر.

593. سوئال: ھەج ئىفراد دېگەن نېمە؟

جاۋاب: ھەج ئىفراد ـ يەككە ھەج دېگەن مەنىدە بولۇپ، ھەج ئايلىرىدا ئۆمرە قىلماستىن، پەقەت ھەجنىلا نىيەت قىلىپ ئېھرام باغلاش بىلەن قىلىنىدىغان ھەجدۇر.

594. سوئال: ھەج تەمەتتۇ دېگەن نېمە؟

جاۋاجب: ھەج تەمەتتۇ ـ بەھرىمەن ھەج دېگەن مەنىدە بولۇپ، ھەج ئايلىرىدا ھەج بىلەن ئۆمرە ئىككىسىنى ئايرىم ـ ئايرىم ئېھرام باغلاش بىلەن ئادا قىلىنىدىغان ھەجدۇر.

595. سوئال: ھەج قىران دېگەن نېمە؟

جاۋاب: ھەج قىران دېگەن ـ ئۇلانما ھەج دېگەن مەنىدە بولۇپ، ھەج بىلەن ئۆمرە ئىككىسىنى ئادا قىلىشنى نىيەت قىلغان ھالدا ئېھرام باغلاپ، باغلىغان شۇ ئېھرام بىلەن ئاۋۋال ئۆمرە، ئاندىن ھەج ئادا قىلىنىدىغان ھەجدۇر.

ئەسكەرتىش: ھەج ئىفراد قىلغۇچىلارغا قۇربانلىق قىلىش ۋاجىب ئەمەس، ئەمما ھەج تەمەتتۇ ياكى ھەج قىران قىلغۇچىلارغا قۇربانلىق قىلىش ۋاجىبتۇر.

ھەجنىڭ پەرز، ۋاجىب ۋە سۈننەتلىرى

596. سوئال: ھەجنىڭ پەرزلىرى قانچە؟

جاۋاب: ھەجنىڭ پەرزلىرى ئۈچ بولۇپ، ئۇلار تۆۋەندىكىچە:

(1) ھەج قىلىشنى نىيەت قىلىپ ئېھرام باغلاش.

(2) ئەرەفاتتا تۇرۇش.

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

(3) كەبىنى تاۋاپ قىلىش (تاۋاپ ئىفادە).

597. سوئال: ھەجنىڭ ۋاجىبلىرى قايسىلار؟

جاۋاب: ھەجنىڭ ۋاجىبلىرى 7 بولۇپ، ئۇلار تۆۋەندىكىچە:

(1) «مىقات» (ئېھرام باغلاشقا بەلگىلەنگەن ئورۇن) تىن ئېھرام باغلاپ كېلىش.

(2) سافا بىلەن مەرۋە ئارىسىدا سەئيى قىلىش (مېڭىش).

(3) مۇزدەلىفەدە تۇرۇش. (ئەمما بىر كېچە قونۇش سۈننەت)

(4) شەيتانغا تاش ئېتىش.

(5) باشنى چۈشۈرۈش ياكى چاچنى قىسقارتىش.

(6) قۇربانلىق قىلىش.

(7) ۋىدا تاۋىپىنى قىلىش.

598. سوئال: ھەجنىڭ سۈننەتلىرى قايسىلار؟

جاۋاب: ھەجنىڭ سۈننەتلىرى تۆۋەندىكىچە:

(1) ئېھرام باغلاشتىن ئاۋۋال يۇيۇنۇش.

(2) ئېھراملىق ئۈچۈن ئىككى پارچە ئاق، يېڭى ياكى يۇيۇلغان پاكىز ماتېرىيال ئىشلىتىش.

(3) ئېھرام باغلاپ بولۇپ، ئىككى رەكئەت ناماز ئوقۇش.

(4). ئېھرام باغلىغاندىن كېيىن «لەببەيكە» دۇئاسىنى ئېيتىش.

(5) مەككىگە يېتىپ كەلگەن ھامان كەبىنى تاۋاب قىلىش.

(6) زۇلھەججىنىڭ 11 ـ 12 ـ ۋە 13 ـ كۈنلىرى مىنادا قونۇش.

مۇلاھىزە:

يۇقىرىقى ئۈچ كۈندە مىنادا كېچىنىڭ يېرىمىدىن كۆپرەكىدە بولسىمۇ قونۇش ھەنەفىي مەزھەپتە سۈننەت. ئەمما شافىئىي، مالىكىي ۋە ھەنبەلىي مەزھەبلىرىدە ۋاجىبتۇر. بۇنىڭغا بىنائەن، ھەنەفىي مەزھىبىدىكى بىر كىشى مىنادا قونۇشنى تەرك ئەتسىمۇ، ئۇنىڭغا ھېچ نەرسە كەلمەيدۇ. ئەمما يۇقىرىقى ئۈچ مەزھەبنىڭ بىرەرسىگە ئەگەشكەن بىر كىشى مىنادا قونۇشنى تەرك ئەتسە، ئۇنىڭغا بىر قوي دەم (قان) كېلىدۇ. مۇنداق كىشىنىڭ بىر قوي قۇربانلىق قىلىپ، ئۇنىڭ گۆشىدىن ئۆزى ھېچ يېمەستىن ھەممىنى مەككىنىڭ پېقىرلىرىغا تارقىتىپ بېرىشى لازىم كېلىدۇ.

ئېھرام ئىچىدە چەكلەنگەن ئىشلار

599. سوئال: ئېھرام باغلىغان كىشى ئۈچۈن چەكلەنگەن ئىشلار قايسىلار؟

جاۋاب: ئېھرامدا چەكلەنگەن ئىشلار مۇنۇلار:

(1) ھەج ياكى ئۆمرە ئۈچۈن ئېھرام باغلىغاندىن كېيىن چاچ ياكى قولتۇق تۈكلىرىنى ياكى تىرناقلىرىنى ئېلىش. ئەمما ئىختىيارسىز چۈشۈپ كەتسە ياكى ئېسىدە يوق ئېلىپ تاشلىسا ھېچ ۋەقەسى يوق.

(2) بەدىنىگە ياكى ئېھرامغا (ئاياللار كىيىملىرىگە) ھەر قانداق ئەتىر ۋە خوشپۇراقلىق نەرسىلەرنى چېچىش ياكى سۈرتۈش.

(3) ئەرلەرنىڭ كىيىم شەكلىدە تىكىلگەن نەرسىلەرنى كىيىشى، ئەر - ئايال ھەر قانداق كىشىنىڭ قوللىرىغا پەلەي كىيىۋېلىشى.

(4) نىكاھلىنىش ياكى باشقىلارنىڭ نىكاھىنى قىلىش.

(5) جىنسىي مۇناسىۋەت ئۆتكۈزۈش.

(6) قۇرۇقلۇق ھايۋانلىرىدىن ھەر قانداق بىر جانلىقنى ئۆلتۈرۈش. ئەمما ئىلان - چايان، سېرىق چاشقان، قارغا، چىشلەيدىغان غالجىر ئىت، چۈسا، پاشا، قوڭغۇز ۋە كىشىلەرگە ئەزىيەت بېرىدىغان ھەر قانداق ھايۋان ۋە ھاشارەتلەرنى ئېھرام ئىچىدە بولسىمۇ ئۆلتۈرۈشكە بولىدۇ.

(7) باشقىلار بىلەن جېدەللىشىش، ئۇرۇشۇش، تىللىشىش ۋە ھەرقانداق بىر گۇناھنى سادىر قىلىش.

(8) ئەرلەرنىڭ بېشىنى ، ئاياللارنىڭ يۈزىنى يۆگىۋېلىشى. ئەمما ئاياللار يات ئەرلەر بار جايدىن ئۆتكەندە، ئۇلاردىن جامالىنى قاچۇرۇش ئۈچۈن يۈزىنى يۆگىۋالسا بولىدۇ. بۇ چەكلەنگەن ئىشلار قاتارىغا كىرمەيدۇ.

چەكلەنگەن ئىشلارنىڭ جازاسى ۋە مىقدارى

600. سوئال: ئېھرامدا چەكلەنگەن ئىشلارنى قىلغان كىشى نېمە قىلىشى كېرەك؟

جاۋاب: ئېھرامدا چەكلەنگەن ئىشلاردىن بىرەرسىنى سادىر قىلغان كىشىنىڭ ئەھۋالى مۇنداق 3 تۈرلۈك بولىدۇ:

(1) ئېھرامدا چەكلەنگەن ئىشلاردىن بىرەرسىنى سادىر قىلغان كىشى ئۇنى بىلمىگەنلىكتىن ياكى ئۇنتۇپ قالغانلىقتىن ياكى زورلانغانلىقتىن سادىر قىلغان بولسا، ئۇ كەچۈرۈم قىلىنىدۇ، گۇناھ بولمايدۇ، جازامۇ كەلمەيدۇ.

(2) ئەگەر يۇقىرىقىلاردىن بىرەرسىنى ئېھتىياج يۈزىسىدىن بىلىپ تۇرۇپ قىلغان بولسا، گۇناھكار بولمايدۇ، ئەمما جازا كېلىدۇ.

(3) ئەگەر يۇقىرىقىلاردىن بىرەرسىنى ئۆزۈرسىز ۋە ئېھتىياجسىز تۇرۇپ سادىر قىلغان بولسا، گۇناھكار بولىدۇ ۋە جازا كېلىدۇ.

601. سوئال: جازا مىقدارى قانچىلىك بولىدۇ؟

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

جاۋاب: جازا مىقدارى مۇنداق 3 تۈرلۈك بولىدۇ:

(1) ئېھرام ئىچىدە چەكلەنگەن ئىشلارنى سادىر قىلغانلىقنىڭ جازاسى

چاچ ياكى قولتۇقنىڭ تۈكلىرىنى ئېلىش، تىرناق ئېلىش، خۇشبۇي قوللىنىش، قوللىرىغا پەلەي كىيىش، ئەرلەرنىڭ تىكىلگەن نەرسە كىيىشى، بېشىنى يۆگىشى، ئاياللارنىڭ سەۋەبسىز يۈزىنى يۆگۈېلىشى ۋە ئەر - ئاياللىڭ جىنسىي ھەۋەسنى قوزغايدىغان ھەرىكەتلەرنى قىلىشى قاتارلىق ئىشلاردىن بىرەرسىنى سادىر قىلغان كىشى تۆۋەندىكى ئۈچ خىل جازانىڭ بىرىنى تاللايدۇ:

① ئارقا - ئارقىدىن ياكى ئارا بېرىپ ئۈچ كۈن روزا تۇتۇش.

② ئالتە پېقىرنى بىر قېتىم غىزالاندۇرۇش.

③ بىر قوي قۇربانلىق قىلىپ گۆشىدىن ئۆزى يېمەستىن مەككىنىڭ پېقىرلىرىغا تارقىتىپ بېرىش. (بۇ خىل جازا «دەم» دەپ ئاتىلىدۇ).

(2) ئېھرام ئىچىدە تۇرۇپ جىنسىي مۇناسىۋەت ئۆتكۈزگەننىڭ جازاسى

ئېھرامدىن چىقماي تۇرۇپ جىنسىي مۇناسىۋەت ئۆتكۈزگەن كىشىنىڭ قىلغان ھەججىسى بۇزۇلىدۇ. ئۇنى كېيىنكى يىللاردا قايتا قىلىشى لازىم كېلىدۇ. ئەمما ئېھرامدىن چىقىپ بولغان بولسىمۇ، پەرز تاۋاپ بىلەن سەئى قىلىشتىن بۇرۇن جىنسىي مۇناسىۋەت ئۆتكۈزگەن كىشىنىڭ ھەججىسى بۇزۇلمايدۇ، پەقەت قۇربانلىققا يارايدىغان ماللاردىن بىرەر قوي ياكى بىرەر ئۆچكە قۇربانلىق قىلىش ياكى ھەج كۈنلىرىدە ئۈچ كۈن، يۇرتىغا قايتقاندىن كېيىن يەتتە كۈن، جەمئى 10 كۈن روزا تۇتۇش بىلەن ھەججىسى تولۇقلىنىدۇ.

(3) قۇرۇقلۇق ھايۋانلىرىدىن بىرەر جانلىقنى ئۆلتۈرگەننىڭ جازاسى مۇنداق ئىككى تۈرلۈك بولىدۇ:

بىرىنچىسى، ئۆلتۈرگەن نەرسىسى چارۋا ماللىرىغا ئوخشاش قىممىتىنى باھالىغىلى بولىدىغان نەرسە بولسا، جازاسى تۆۋەندىكى ئۈچ ئىشنىڭ بىرىنى قىلىش بىلەن ئادا تاپىدۇ:

① ئۆلتۈرگەن نەرسىسىنىڭ قىممىتىگە چۇشلۇق بىرەر مال(مەسىلەن، بىر كىيىكنى ئۆلتۈرۈپ قويغان بولسا بىر قوي، تۆگە قۇشىدىن بىرىنى ئۆلتۈرۈپ قويغان بولسا بىر كالا) ئېلىپ قۇربانلىق قىلىپ ھەرەمدىكى پېقىرلارغا تارقىتىپ بېرىش.

② ياكى ئۆلتۈرگەن نەرسىسىنىڭ قىممىتىگە تائام ئېلىپ مەككىدىكى پېقىرلارنىڭ ھەر بىرىگە يېرىم«سا» (1625 گرام) دىن تارقىتىپ بېرىش ياكى قىممىتىنى بېرىش.

③ ياكى ھەر بىر پېقىرغا بېرىدىغان تائامنىڭ ئورنىغا بىر كۈندىن ھېسابلاپ روزا تۇتۇش.

ئىككىنچىسى، ئۆلتۈرگەن نەرسە چېكەتكىگە ئوخشاش ئوخشىشىنى تاپقىلى بولمايدىغان جانلىق بولسا، تۆۋەندىكى ئىككى ئىشنىڭ بىرىنى قىلىش لازىم كېلىدۇ:

① ئۆلتۈرگەن نەرسىسىنىڭ قىممىتىنى ھېسابلاپ ئۇنىڭغا تائام (ياكى بۇغداي)ئېلىپ مەككىدىكى پېقىرلارنىڭ ھەر بىرىگە يېرىم« سا»دىن تارقىتىپ بېرىش ياكى قىممىتىنى بېرىش.

② ياكى ھەر بىر پېقىرغا بېرىدىغان تائام ئورنىغا بىر كۈندىن روزا تۇتۇش.

ئېھرام ئىچىدە رۇخسەت قىلىنغان ئىشلار

602. سوئال: ئېھرام ئىچىدە رۇخسەت قىلىنغان ئىشلار قايسىلار؟

جاۋاب: ئېھرام ئىچىدە رۇخسەت قىلىنغان ئىشلار تۆۋەندىكىلەر:

(1) يۇيۇنۇش.

(2)ئېھرامنى ئالماشتۇرۇش ياكى يۇيۇش.

(3) پۇراقسىز سۇرمە تارتىش.

(4) قولغا سائەت سېلىش،

(5) بەلگە كەمەر ياكى ھەميان (تىكىلگەن بولسىمۇ) تاقاش.

(6) قولغا ئۈزۈك سېلىش.

(7) باشنى ياكى بەدەننىڭ قايسىبىر يېرىنى قاشلاش، تاتىلاش، ئۇۋۇلاش.

ھەج ۋە ئۆمرىدا ئاياللارغا خاس ئەھكاملار

603. سوئال: ھەج ياكى ئۆمرە قىلىشتا ئاياللارغا خاس ئەھكاملار قايسىلار؟

جاۋاب: ئاياللارغا خاس ئەھكاملار تۆۋەندىكى ئىشلاردۇر:

(1) ئاياللار ھەج سەپىرىدە ئېرى ياكى مەھرەم تۇغقىنىنىڭ ھەمراھ بولۇشىغا ئېھتىياجلىقتۇر.

(2) ئاياللار ئېھرام باغلىغاندا ئەرلەرنىڭ ئەكسىچە، تىكىلگەن كىيىملەرنى كىيىدۇ.

(3) ئاياللار تاۋاپ ۋە سەئىي قىلىش ئىشلىرىدا بىر خىل ماڭىدۇ (ئەرلەرگە ئوخشاش تاۋاپنىڭ ئالدىنقى ئۈچىدە ۋە سافا بىلەن مەرۋە ئوتتۇرىسىدىكى ئىككى يېشىل چىراق ئارىسىدا يۈگۈرمەيدۇ.)

(4) ئاياللار ئېھرامدىن چىققاندا بېشىنى چۈشۈرمەيدۇ. بەلكى ھەر بىر چېچىنىڭ ئۇچىدىن ئاز بىر مىقدارنى كېسىدۇ.

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى www.uyghurkitap.com

(5) ئاياللار «لەببەيكە»نى ئاۋازلىق ئوقۇمايدۇ.
(6) ئاياللار ھەجەرۇل ئەسۋەدنىڭ يېنىغا خالىغان ۋاقىتتا بارمايدۇ. پەقەت ئەرلەردىن خالىي بولغان مەخسۇس ۋاقىتلاردىلا بارسا بولىدۇ.
(7) ئاياللار ئىھرام باغلىغاندا ئەرلەرنىڭ ئەكسىچە يېشىنى يۆگەيدۇ.
(8) ئايلىق ئادەت ياكى تۇغۇتلۇق ئاياللارنىڭ ئىھرام باغلىشى ئۈچۈن توسقۇن بولالمايدۇ.

ئۆمرە ۋە ئۇنىڭ ئەھكاملىرى

604. سوئال: ئۆمرە قانداق ئىبادەت؟
جاۋاب: ئۆمرە - بەيتۇللاھنى زىيارەت قىلىش دېگەن مەنىدە بولۇپ، ئۆمرە قىلىش سۈننەتتۇر. ئۆمرەنى يىلنىڭ قايسىبىر ئايلىرى ۋە كۈنلىرىدە قىلىشقا بولىدۇ.
605. سوئال: ئۆمرە قانداق قىلىنىدۇ؟
جاۋاب: ئۆمرە تۆۋەندىكىدەك قىلىنىدۇ:
(1) ئۆمرە قىلىشنى نىيەت قىلىپ ئىھرام باغلاش.
(2) كەبىنى يەتتە قېتىم تاۋاپ قىلىش.
(3) سافا بىلەن مەرۋەنى يەتتە قېتىم سەئيى قىلىش.
(4) ئاخىرىدا باشنى چۈشۈرۈش ياكى چاچنى قىسقارتىش.

قۇربانلىققا مۇناسىۋەتلىك مەسىلىلەر

قۇربانلىقنىڭ تۈرلىرى

606. سوئال: دىنىمىزدا قانچە تۈرلۈك قۇربانلىق بار؟
جاۋاب: دىنىمىزدا 6 تۈرلۈك قۇربانلىق بار، ئۇلار مۇنۇلار:
(1) ھاجىلارنىڭ ھەج پائالىيىتى ئىچىدە قىلىدىغان قۇربانلىقى بولۇپ، «ئۇدھىيە»دەپ ئاتىلىدۇ. بۇ خىل قۇربانلىق ھاجىلاردىن ھەج تەمەتتۇ ياكى ھەج قىران قىلغانلارغا ۋاجىب بولىدۇ. ئەمما ھەج ئىفراد قىلغۇچىلارغا قۇربانلىق قىلىش ۋاجىب ئەمەس.
(2) ھەج ياكى ئۆمرە قىلغانلارنىڭ ئىھرام ئىچىدە ئۆتكۈزگەن خاتالىقلىرى سەۋەبلىك بەلگىلىنىدىغان قۇربانلىق بولۇپ،«دەم» دەپ ئاتىلىدۇ.
(3) قۇربان ھېيت كۈنلىرىدە قولىدا بار كىشىلەر قىلىدىغان قۇربانلىق.

(4) ئاللاھ يولىدا ئاتنۇەتكەن قۇربانلىق بولۇپ، ئۇنى ئورۇنلاش ۋاجىبتۇر.
(5) يېڭى تۇغۇلغان بالا ئۈچۈن كېسىلىدىغان قۇربانلىق بولۇپ، «ئەقىقە» دەپ ئاتىلىدۇ.
(6) ساۋاب تېپىش نىيىتى بىلەن كېسىلىدىغان نەپلە (ئىختىيارىي) قۇربانلىق.

قۇربانلىق قىلىنىدىغان ماللار ۋە ئۇلارنىڭ سۈپىتى

607. سوئال: قۇربانلىق قىلىدىغان ماللار قايسىلار؟
جاۋاب: قۇربانلىق قىلىدىغان ماللار: قوي، ئۆچكە، كالا ۋە تۆگە.

608. سوئال: قۇربانلىق ماللارنىڭ ياش ۋە سۈپەت ئۆلچىمى قانداق؟
جاۋاب: قۇربانلىق ماللارنىڭ ياش ۋە سۈپەت ئۆلچىمى تۆۋەندىكىچە:
(1) قويدىن 6 ئايلىقتىن چوڭ بولغىنى.
(2) ئۆچكىدىن بىر ياشتىن چوڭ بولغىنى.
(3) كالىدىن ئىككى ياشتىن ئاشقىنى.
(4) تۆگىدىن بەش ياشتىن ئاشقىنى.

609. سوئال: قۇربانلىق قىلىدىغان هايۋانلار قانچە كىشىگە كۇپايە قىلىدۇ ؟
جاۋاب: بىر قوي ياكى بىر ئۆچكە بىر ئادەم ئۈچۈن كۇپايە قىلىدۇ. بىر كالا ياكى بىر تۆگە 7 ئادەم ئۈچۈن كۇپايە قىلىدۇ.

610. سوئال: قۇربانلىققا يارىمايدىغان ئۈزۈرلۈك ماللار قايسىلار؟
جاۋاب: ئۆزىدىكى ئەيىب ـ نوقسانلار سەۋەبلىك قۇربانلىق قىلىشقا يارىمايدىغان ماللار تۆۋەندىكىلەر:
(1) ئىنسان ساقلىقىغا زىيان يەتكۈزىدىغان كېسەللىكى بولغان هايۋان.
(2) بىر ياكى ئىككىلى كۆزى كور بولغان هايۋان.
(3) قولاق ياكى قۇيرۇقىنىڭ يېرىمىدىن كۆپرەكى كېسىۋېتىلگەن هايۋان.
(4) ئۆرە تۇرالمايدىغان هالەتتىكى توكۇر هايۋان.
(5) قولاقسىز ياكى قۇيرۇقسىز تۇغۇلغان هايۋان.
(6) چىشلىرىنىڭ كۆپرەكى چۈشۈپ كەتكەن هايۋان.
(7) قاتتىق ئورۇق هايۋان.
(8) مۈڭگۈزلىرىدىن بىرى ياكى ئىككىلىسى تۈۋىدىن كېسىلگەن هايۋان.

611. سوئال: قانداق ئۈزۈرلۈك هايۋانلار قۇربانلىققا يارايدۇ؟
جاۋاب: هايۋانلارنىڭ قۇربانلىققا كېسىلىشى ئۈچۈن تۆۋەندىكى ئەيىبلەر توسقۇن بولالمايدۇ:

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

(1) ئاقساپ ماڭسىمۇ ئۆزى ساق بولغان ھايۋان.
(2) تۇغۇلۇشتىن مۈڭگۈزسىز بولغان ياكى مۈڭگۈزىنىڭ ئازراق قىسمى سۇنغان ھايۋان.
(3) قولاقلىرى تېشىلگەن ھايۋان.
(4) چىشلىرىنىڭ يېرىمىدىن كۆپ قىسمى ساق بولغان ھايۋان.
(5) پىچىۋېتىلگەن ھايۋان.

قۇربانلىقنىڭ گۆشىگە مۇناسىۋەتلىك مەسىلىلەر

612. سوئال: قۇربانلىقنىڭ گۆشىنى قانداق قىلىش كېرەك؟

جاۋاب: قۇربانلىقنىڭ گۆشى مۇنداق بىر تەرەپ قىلىنىدۇ:

(1) ھەج ياكى ئۆمرىگە ئېھرام باغلىغان كىشىنىڭ ئېھرامدا ئۆتكۈزگەن خاتالىقى سەۋەبلىك ئۇنىڭغا يۈكلەنگەن قۇربانلىق(دەم)نىڭ گۆشىدىن ئۆزى ۋە ئائىلىسىدىكىلەر يېمەستىن، ھەممىسىنى مەككىنىڭ پېقىرلىرىغا تارقىتىپ بېرىش.

(2) ئاللاھ يولىدا قۇربانلىق قىلىشنى ئاتىۋەتكەنلىك سەۋەبتىن قىلىنغان قۇربانلىقنىڭ گۆشىنى قۇربانلىق قىلغۇچىنىڭ ئۆزى ۋە ئائىلىسىدىكىلەرنىڭ يېيىش مەسىلىسىدە ئىسلام ئۆلىمالىرى ئىختىلاپلاشقان بولۇپ، بەزىسى يېيىشكە بولىدۇ دېسە، بەزىسى بولمايدۇ، چۈنكى ئۇ پېقىرلارنىڭلا ھەققى دېگەن. يېيىشنى توسقۇچىلارنىڭ رەيى پېقىرلارنىڭ مەنپەئەتى ئۈچۈن پايدىلىق ۋە ئېھتىياتلىق ھۆكۈم. ئەمما يېسە بولىدۇ، دېگۈچىلەرنىڭ رەيىدە كەڭچىلىك كۆزدە تۇتۇلغان. شۇڭا قۇربانلىق قىلغۇچى ئەگەر پېقىر بولسا قۇربانلىقنىڭ گۆشىدىن يېسە بولىدۇ.

(3) قۇربان ھېيتتىكى قۇربانلىق، ھاجىلارنىڭ ھەج پائالىيىتى جەريانىدا قىلىدىغان قۇربانلىقى (ئۇدھىيە)، ئەقىقە ۋە ئىختىيارىي قۇربانلىقلارنىڭ گۆشىنى 3 كە بۆلۈپ، بىر بۆلۈكىنى پېقىرلارغا سەدىقە ئورنىدا تارقىتىپ بېرىش، يەنە بىر بۆلۈكىنى تۇغقانلار، خوشنىلار ۋە دوستلارغا - گەرچە ئۇلار باي بولسىمۇ - ھەدىيە قىلىش، ئۈچىنچى بۆلۈكىنى ئائىلىسىدە يېيىش تەۋسىيە قىلىنىدۇ. ئەگەر قۇربانلىق قىلغان ئادەم كەمبەغەل بولۇپ، ئەتراپىدىكىلەرنىڭ ھەممىسى باي بولسا، قۇربانلىق قىلغان مېلىنىڭ گۆشىنىڭ ھەممىسىنى ئۆز ئائىلىسىدە يېسىمۇ بولىدۇ.

ساۋاب ۋە گۇناھقا مۇناسىۋەتلىك سوئال-جاۋابلار

613. سوئال: ساۋاب دېگەن نېمە؟

جاۋاب: ساۋاب ئەرەبچە سۆز بولۇپ، «تارتۇق»، «ئىنئام» دېگەن مەنىنى ئىپادىلىسە، ئىسلام شەرىئىتىدە ئاللاھ تائالا بۇيرىغان ئىشلارنى قىلغانلارغا ئاللاھنىڭ بېرىدىغان مۇكاپاتىدۇر.

614. سوئال: ئىسلام دىنىدا ساۋاب چۈشەنچىسى قانداق؟

جاۋاب: ئىسلام دىنىدا ساۋاب چۈشەنچىسى قىسقىچە مۇنداق: ئىنسانلارنىڭ يارىتىلىشىدا غايە قىلىنغان ئاللاھقا بەندىچىلىك بۇرچىنى ئورۇنلاش ۋە ئىنسانلىق شەنىگە ئۇيغۇن شەكىلدە ھايات كەچۈرۈش ساۋابلىق ئىش بولۇپ ھېسابلىنىدۇ.

615. سوئال: ساۋاب بولىدىغان ئىشلارنىڭ مۇكاپاتى نېمە؟

جاۋاب: ساۋاب بولغان ئىشلارنى قىلىشنىڭ مۇكاپاتى دۇنيادا ھۇزۇرلۇق ۋە خاتىرجەم ھايات كەچۈرۈش، ئاخىرەتتە جەننەتكە ئېرىشىشتۇر.

ساۋابلىق ئىشلارنىڭ تۈرلىرى

616. سوئال: ئىسلام دىنىدا ساۋاب دېيىلگەن ئىشلارنىڭ تۈرلىرى قايسىلار؟

جاۋاب: دىنىمىزدا ساۋاب دېيىلگەن ئىشلارنىڭ تۈرلىرى تۆۋەندىكىلەر:

(1) ئىمان ئېيتىپ ئېتىقاد قىلىشقا بۇيرۇلغان ئىسلام ئەقىدىلىرىگە يۈرەكتىن ئىشىنىش.

(2) دىنىمىزدا بۇيرۇلغان پەرز، ۋاجىب ئەمەللىرىنى تولۇق ئورۇنلاش.

(3) پەيغەمبىرىمىزنىڭ سۈننەتلىرىنى كۈچىنىڭ يېتىشىچە ئورۇنلاش.

(4) ئاللاھ ھارام قىلغان ئىشلاردىن يىراق تۇرۇش.

(5) ئىسلام ئەخلاقى بىلەن ئەخلاقلىنىش.

617. سوئال: ساۋابى ئەڭ كۆپ ۋە ئۇلۇغ ئەمەل قايسى؟

جاۋاب: ساۋابى ئەڭ كۆپ ، ئەڭ ئۇلۇغ ئەمەل تەۋھىد بولۇپ، تەۋھىد پۈتۈن ئىبادەتلەرنىڭ جەۋھىرىدۇر.«تەۋھىد» سىز قىلىنغان ئەمەل - ئىبادەتلەر ئاللاھنىڭ دەرگاھىدا قەتئىي قوبۇل بولمايدۇ.

618. سوئال: تەۋھىد دېگەن نېمە؟

جاۋاب: تەۋھىد - ئاللاھنىڭ بار ۋە بىر ئىكەنلىكىگە ئېتىقاد قىلىش ۋە پۈتۈن ئەمەل - ئىبادەتلەرنى ئۇنىڭغىلا خالىس قىلىش دېمەكتۇر.

ساۋاب بولىدىغان ئىشلار

619. سوئال: ئىسلام دىنىدا ساۋاب بولىدىغان ئىشلار قىسقىچە قايسىلار؟

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

جاۋاب: ئىسلام دىنىدا ساۋاب سانىلىدىغان ئىشلارنىڭ مۇھىمرەكلىرى قىسقىچە مۇنۇلار:

(1) ساغلام ئەقىدە ۋە ئېتىقادقا ئىگە بولۇش.

(2) كۈندە بەش ۋاخ نامازنى شەرىئەتتە كۆرسىتىلگەن شەكىلدە ئادا قىلىش.

(3) رامىزان ئېيىدا بىر ئاي روزا تۇتۇش.

(4) پۇل ـ مالنىڭ زاكىتىنى تولۇق ئايرىش.

(5) قۇدرىتى يەتسە ئۆمۈر ئىچىدە بىر قېتىم ھەج قىلىش.

(6) پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سۈننەتلىرىنى ئورۇنلاش، يولىغا ئىزچىل ئەگىشىش.

(7)ئاللاھ يولىدا جىھاد قىلىش.

(8) ھەر كىشىگە ئىسلامىي گۈزەل ئەخلاق دائىرىسىدە مۇئامىلە قىلىش.

(9) قۇرئان كەرىمنى ساۋابنى كۆزلەپ، تەجۋىد قائىدىلىرىگە رىئايە قىلىپ ئوقۇش.

(10) ئاللاھ بەرگەن نېمەتلەرگە شۈكۈر قىلىش ۋە ئۇنىڭ شۈكرانىسىنى ئادا قىلىش.

(11) بېشىغا كەلگەن بالا ـ قازا ۋە مۇسىبەتلەر ئۈچۈن سەۋر قىلىپ ئاللاھتىن ساۋاب كۈتۈش.

(12) ئاللاھنىڭ ئازابىدىن قورقۇش ۋە رەھمىتىدىن ئۈمىت قىلىش بىلەن ياشاش.

(13) ئوقۇش ئاللاھنى ھەر ۋاقىت ياد ئېتىش، پۈتۈن ئىشلىرىنى ئاللاھ رازىلىقى ئۈچۈن قىلىش.

(14) گۇناھلارغا تەۋبە قىلىش.

(15) قەلبىدە بىراۋغا ئۆچلۈك، دۈشمەنلىك، كۆرەلمەسلىككە ئوخشىغان ناچار ئىللەتلەرگە ئورۇن بەرمەسلىك.

(16) ئاتا ـ ئانىنىڭ خىزمىتىنى قىلىش، ئۇرۇق ـ توغقانلارنى يوقلاپ تۇرۇش.

(17) خوشنىلارغا، خىزمەتداشلارغا پايدىلىق بولۇش، ئۇلارنى زىيانغا ئۇچراتماسلىق.

(18) دىن ۋە ئىنسانلارغا پايدىلىق ئىشلارنى قىلىش ۋە بۇنداق ئىشلارغا ياردەم بېرىش.

(19) دىن ۋە دۇنيالىققا مۇناسىۋەتلىك مەسىلىلەر ئۈستىدە بىلىم ئېلىش، كىتاب ئوقۇش.

(20) ئۆزى ئۆگەنگەن توغرا ۋە پايدىلىق بىلىملەرنى تۇرمۇشتا ئەمەلىيلەشتۈرۈش ۋە باشقىلارغىمۇ بىلدۈرۈش.

(21) چوڭلارغا ھۆرمەت قىلىش، كىچىكلەرنى ئاسراش.

(22) دۇنيا ۋە ئاخىرەتلىك ھەر قانداق بىر ئىشنى ئىخلاس بىلەن قىيىرقىنىپ قىلىش.

(23) ئۆلۈمنى بىر مىنۇتمۇ ئېسىدىن چىقارماسلىق ۋە ئۇنىڭغا ھەر زامان تەييارلىق كۆرۈش.

يۇقىرىقىلار دىنىمىزدا قاتتىق تەشەببۇس قىلىنغان پەزىلەتلىك، ياخشى ئىشلار بولۇپ، ئەينى ۋاقىتتا گۈزەل ئەخلاق ۋە ئېسىل ئىبادەت قاتارىدىن سانىلىدۇ.

گۇناھ ۋە گۇناھنىڭ تۈرلىرى

620. سوئال: گۇناھ دېگەن نېمە؟

جاۋاب: گۇناھ ـ ئاللاھ مەنئىي قىلغان ئىشلاردۇر. مەسىلەن: ھاراق ئىچىش، يالغان سۆزلەشكە ئوخشاش.

621. سوئال: ئىسلام دىنىدا گۇناھ چۈشەنچىسى قانداق؟

جاۋاب: ئىسلام دىنىدا گۇناھ چۈشەنچىسى قىسقىچە مۇنداق: ئىنسانلارنىڭ يارىتىلىش غايىسىگە مۇناسىپ كەلمىگەن، ئىنسانلىق شەنىگە لايىق كەلمىگەن ۋە ئىنساننىڭ دۇنيا ۋە ئاخىرەتلىكى ئۈچۈن زىيانلىق بولغان ئىشلار گۇناھ ھېسابلىنىدۇ.

622. سوئال: ئىسلام دىنىدا گۇناھ سانىلىدىغان ئىشلارنىڭ تۈرلىرى قىسقىچە قايسىلار؟

جاۋاب: ئىسلام دىنىدا گۇناھ سانىلىدىغان ئىشلارنىڭ تۈرلىرى كۆپ. قىسقىچە ئېيتقاندا مۇنۇلار:

(1) ئىسلامنىڭ ئاساسىي ئەقىدىلىرىگە ئىشەنمەسلىك ياكى ئۇلارنى ئۆزگەرتىش.

(2)پەرز ۋە ۋاجىب ئەمەللەرنى تەرك ئېتىش.

(3)ھارام قىلىنغان ئىشلارنى قىلىش ۋە ھارام نەرسىلەرنى ئىستېمال قىلىش.

(4) ئىسلامىي ئەخلاققا ئۇيغۇن كەلمەيدىغان ناچار ئەخلاقلارغا ئادەتلىنىش.

623. سوئال: ئەڭ چوڭ گۇناھ قايسى؟

جاۋاب: ئەڭ چوڭ گۇناھ ـ ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرۈشتۇر.

624. سوئال: شېرىك دېگەن نېمە؟

جاۋاب: شېرىك ـ ئېتىقاد، ئەمەل ـ ئىبادەتلەر ۋە دۇئالاردا ئاللاھقا باشقا بىرسىنى شېرىك قىلىپ قوشۇش دېيىلىدۇ. شېرىك تەۋھىدنىڭ ئەكسىدۇر.

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

گۇناھ سانالغان ئىشلار

625. سوئال: ئىسلام دىنىدا گۇناھ سانالغان ئىشلار قىسقىچە قايسىلار؟

جاۋاب: ئىسلام دىنىدا گۇناھ سانالغان ئىشلار قىسقىچە مۇنۇلار:

(1) ئېتىقاد مەسىلىلىرىدە خاتا پىكىر ۋە ئازغۇن ئېقىملارنى قوبۇل قىلىش.

(2) پەرز ئىبادەتلەرنى تەرك ئېتىش.

(3) ناھەق ئادەم ئۆلتۈرۈش، ئۆزىنى ئۆلتۈرۈۋېلىش.

(4) ئاتا ـ ئانىنى قاخشىتىش، تۇغقانلار ئارا سىلە ـ رەھىمنى ئۈزۈش.

(5) زىنا قىلىش، قىمار ئويناش، ھاراق ئىچىش، ئاق چېكىش.

(6) يالغان سۆزلەش، غەيۋەت قىلىش، بىراۋغا قارا چاپلاش، ھاقارەت قىلىش،مەسخىرە قىلىش.

(7) ھارام يېيىش، يېتىمنىڭ ھەققىگە قول ئۇزىتىش، ئۆسۈم بىلەن مۇئامىلە قىلىش، گۆشى يېيىلمەيدىغان ھايۋاننىڭ گۆشىنى يېيىش، ئوغرىلىق قىلىش، پارا يېيىش، ئالدامچىلىق قىلىش، ئىنسانلارغا ياكى ھايۋانلارغا ئازار بېرىش.

(8) سېھىر قىلىش ياكى قىلدۇرۇش، پال سېلىش ياكى سالدۇرۇش، خۇراپاتلارغا ئىشىنىش.

(9) ئاللاھنىڭ رەھمىتىدىن ۋە مەغپىرىتىدىن ئۈمىت ئۈزۈش.

(10) كۆڭۈلنى يامان تۇيغۇ ۋە يامان پىكىرلەر بىلەن تولدۇرۇش.

(11) دىنىغا، ۋەتىنىگە ۋە خەلقىگە خىيانەت قىلىش.

(12) ئىسلامىي ئەنئەنىلەرنى ۋە ئىسلامىي كىيىنىشلەرنى چەتكە قېقىش ياكى مەسخىرە قىلىش.

(13) ھاياسىز فىلىملەر ۋە سۈرەتلىك ژۇرناللارغا قاراش، ئەخلاقنى بۇزىدىغان ناخشا، مۇزىكىلارنى ئاڭلاش، نامەھرەملەرگە تىكىلىپ قاراش.

(14) ھارام كەسىپ بىلەن شۇغۇللىنىش.

يۇقىرىقىلارنىڭ ھەممىسى دىنىمىزدا ھارام سانالغان ۋە قىلماسلىقىقا ئەمر قىلىنغان يامان گۇناھلاردۇر.

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

ئۈچىنچى بۆلۈم

ئەخلاق

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

ئەخلاق ھەققىدە قىسقىچە چۈشەنچە

ئىنسانلارنىڭ ماددىي ۋە مەنىۋى ئىككى تەرىپى باردۇر. ئىنسانلارنىڭ ماددىي تەرىپى بەدەن، مەنىۋى تەرىپى روھ دەپ ئاتىلىدۇ. روھنى كۆرگىلى بولمايدۇ. ئەمما ئىنسان روھىنىڭ ئەسىرى بولغان گۈزەل خۇيلارنى كۆرگىلى بولىدۇ. بۇلارنى ئەخلاق دەيمىز. ئۇچۇقراق قىلىپ ئېيتقاندا، روھىمىزغا يەرلىشىپ ئادەت ھالىغا كەلگەن يۈرۈش-تۇرۇشلىرى ئەخلاق دەپ ئاتىلىدۇ.

ئەخلاق - ياخشى ئەخلاق ۋە ناچار ئەخلاق دەپ ئىككى تۈرلۈك بولۇپ، ياخشى ئەخلاق - ئۆزىمىزگە، ئەتراپىمىزدىكىلەرگە، جەمئىيەتكە ۋە پۈتۈن ئىنسانىيەتكە پايدىلىق بولغان، دىنىمىزنىڭ پرىنسىپلىرىغا ئۇيغۇن كەلگەن ئەخلاقلاردۇر. يامان ئەخلاق-ئۆزىمىزگە، ئەتراپىمىزدىكىلەرگە، جەمئىيەتكە ۋە پۈتۈن ئىنسانىيەتكە زىيانلىق بولغان، دىنىمىزنىڭ پرىنسىپلىرىغا ئۇيغۇن كەلمىگەن ئەخلاقلاردۇر.

گۈزەل ئەخلاق مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ پەيغەمبەرلىكىنىڭ غايىسىدۇر

مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام بىر ھەدىستە :«مەن پەقەت گۈزەل ئەخلاقلارنى تولۇقلاش ئۈچۈنلا ئەۋەتىلدىم»[1] دېگەن. دېمەك، ئەخلاق پەيغەمبىرىمىز ھەزرىتى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ پەيغەمبەر بولۇپ ئەۋەتىلىشىنىڭ غايىسى بولغان.

مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام پەقەت ئەخلاق ئۆگىتىش ئۈچۈنلا پەيغەمبەر بولۇپ كەلگەنمۇ؟ دەپ ھەيران بولغۇچىلارغا ئېيتىمىزكى، ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمدە مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا:﴿ بىز سېنى پەقەت ئالەملەرگە رەھمەت قىلىپ ئەۋەتتۇق﴾[2] دەيدۇ.

رەھمەتنىڭ مەنىسى نېمە؟

رەھمەت سۆزى لۇغەتتە كۆيۈنۈش، مېھرىبانلىق، شەپقەت، رەھىمدىللىق دېگەن مەنىلەرنى ئىپادىلەيدۇ. رەھمەت سۆزىنى مەشھۇر تىلشۇناس ئالىم ئابدۇلقاھىر جۇرجانىي"باشقىلارغا ياخشىلىق يەتكۈزۈش" دەپ تەرىپلىگەن[3]. ئىسلاھاتچى ئالىم

---

[1] ئىمام بۇخارىي رىۋايىتى

[2] ئەنبىيا سۈرىسى107-ئايەت

([3]) تىلشۇناس ئالىم ئابدۇلقاھىر جۇرجانىي- قەدىمدە ئىران، ئافغانىستان ۋە ئوتتۇرا ئاسىيانىڭ بەزى رايونلىرىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدىغان چوڭ خۇراسان مەملىكىتى بىلەن كاسپى دېڭىزى بويىدىكى تەبەرىستان رايونى ئوتتۇرىسىغا جايلاشقان جۇرجان دېگەن شەھەردە دۇنياغا كېلىپ ھىجرىيىنىڭ 471-

ئىبنىي قەييىم جەۋزىي "جاپا تارتىسمۇ، كۆڭلى خالىمىسمۇ باشقىلارغا مەنپەئەت يەتكۈزۈشنى تەقەززا قىلىدىغان سۈپەت" دەپ تەرىپلىگەن(1).

ئەخلاقنىڭ بۇ ئايەت بىلەن نېمە مۇناسىۋىتى بار؟

قېنى ئويلاپ كۆرۈڭ.... خىيال قىلىڭ... بىر جەمئىيەتتە ئالدامچىلىق، يالغانچىلىق، خىيانەت، ساتقۇنلۇق، بىر-بىرىگە ئىشەنچسىزلىك، شەپقەتسىزلىك قاتارلىق ناچار ئەخلاقلار دەۋر سۈرسە، بۇنداق بىر جەمئىيەتتە رەھمەتنى تاپقىلى بولامدۇ؟

يەنە ئويلاپ باقايلى، بىر-بىرىنى ئالدايدىغان، بىر-بىرىگە خىيانەت قىلىدىغان، بىر-بىرىگە يالغان سۆزلەيدىغان ۋە بىر-بىرىگە ئىشەنمەيدىغان بىر ئائىلىدە رەھمەتنىڭ ئىزناسىنى كۆرگىلى بولامدۇ؟

شۇڭا كەسكىن ئېيتالايمىزكى، « مەن پەقەت گۈزەل ئەخلاقلارنى تولۇقلاش ئۈچۈنلا ئەۋەتىلدىم»دېگەن ھەدىس بىلەن﴿ بىز سېنى پەقەت ئالەملەرگە رەھمەت قىلىپ ئەۋەتتۇق﴾ دېگەن ئايەت ئوتتۇرىسىدىكى مۇناسىۋەت ئىنتايىن زىچ مۇناسىۋەت بولۇپ، ئالدىنقىسى كېيىنكىسىنى روياپقا چىقىرىش رولىغا ئىگە. چۈنكى ئەخلاق بولماستىن رەھمەت ئەمەلگە ئاشمايدۇ.

ئۇنداقتا، ئەخلاق ئىبادەتتىن مۇھىممۇ؟ بۇ نېمە ئۈچۈن شۇنداق؟

شەكسىزكى، ئەخلاق ئىبادەتتىن مۇھىم. چۈنكى پۈتۈن ئىبادەتلەرنىڭ ئەڭ ئاساسلىق غايىسى پەقەت ئەخلاقنى ئىسلاھ قىلىش ئارقىلىق ئاللاھ تائالا بۇيرىغان بەندىچىلىكنى ئادا قىلىشتىن ئىبارەتتۇر. ئەگەر شۇنداق بولمىسا ئىبادەتلەرنىڭ ھەممىسى تەنتەربىيە ھەرىكەتلىرىگە ئايلىنىپ قالىدۇ.

ياخشى ئەخلاق ياكى گۈزەل ئەخلاق ئەڭ ساۋابلىق ئىبادەت قاتارىدىن سانىلىدۇ. بىر ھەدىستە:«قىيامەت كۈنىدە مۇسۇلمان كىشىنىڭ ياخشىلىق مىزانىدا گۈزەل ئەخلاقتىن سالماقراق كېلىدىغان ھېچ نەرسە يوقتۇر»(2) دەپ كۆرسەتكەن.

دىنىمىزنىڭ بۇيرىغان ۋە توسقانلىرىنىڭ ھەممىسى ئىنسانلارنى دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە بەختلىك قىلىشنى ۋە ئىنسانلارنى ئەڭ ئېسىل ئەخلاقلارغا ئېرىشتۈرۈشنى مەقسەت ۋە غايە قىلغان. ئىنسانلار دىنىمىزدا بۇيرۇلغانلارنىڭ ھەممىسىگە تولۇق ئەمەل قىلىدىغان

يىلى ئالەمدىن ئۆتكەن. ئۇنىڭ تەپسىرشۇناسلىق ئىلمى، ئەرەب ئەدەبىياتى، شېئىر، مورفولوگىيە ۋە سىنتاكسىس، بەدىئىي ئىپادىلەش سەنئەتلىرى بويىچە كۆپلىگەن قىممەتلىك ئەسەرلىرى مەۋجۇد.

(1) ئىبنىي قەييىم جەۋزى ـ ھەنبەلىي مەزھىبىنىڭ پېشۋالىرىدىن بىرى. ئۇ ھىجرىيىنىڭ 691-يىلى(1292م) دەمەشقتا دۇنياغا كەلگەن بولۇپ، شەيخۇلئىسلام ئىبنى تەيمىيەدە ئوقۇغان. تەپسىر، ھەدىس، فىقھى ۋە ئەرەب تىلى ئىلىملىرىدە توشقان ئالىم. ئۇنىڭ فىقھىشۇناسلىقتا قىممەتلىك ئەسەرلىرى بار. ھىجرىيىنىڭ 751-يىلى(1349م) دەمەشقتا ئالەمدىن ئۆتكەن.

(2) ئىمام تىرمىزى رىۋايىتى

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

بولسا ئەلۋەتتە ئۇلار ئەڭ گۈزەل ۋە ئەڭ ئېسىل ئەخلاقلارغا ئىگە بولغان بولىدۇ. چۈنكى دىنىمىزنىڭ بۇيرۇغانلىرى ۋە توسقانلىرىنىڭ ھەممىسى ئىنسانلارنى ئۆزلىرىگە، ئائىلىسىدىكىلەرگە، ئەتراپىدىكىلەرگە، جەمئىيەتكە، مۇھىتقا ۋە پۈتۈن ئىنسانىيەتكە زىيانلىق بولغان بارلىق ناچار ئەخلاق ۋە يامان خۇيلاردىن يىراقلاشتۇرۇپ پايدىلىق ئىشلارغا يۈزلەندۈرىدۇ. شۇڭا ئەڭ ياخشى مۇسۇلمان ئەڭ ئەخلاقلىق كىشى دېگەنلىكتۇر.

ئىبادەتلەرنىڭ نېگىزى ئەخلاقتۇر

دىنىمىزدا بۇيرۇلغان ئىبادەتلەر ئەينى ۋاقىتتا ئىنسانلارنىڭ ئەخلاقىدىكى قىڭغىرلىقلارنى تۈزىتىش رولىنى ئوينايدۇ.

مەسىلەن: ئىبادەتلەرنىڭ بېشى بولغان ناماز ھەققىدە ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمدە: ﴿ھەقىقەتەن ناماز قەبىھ ئىشلاردىن، گۇناھلاردىن توسىدۇ﴾[1] دەيدۇ.

مەلۇمكى، قەبىھ ئىشلار بىلەن گۇناھلار ناچار ئەخلاقنىڭ نەتىجىسىدۇر. تەلەپكە لايىق ھالدا، سەممىي نىيەت بىلەن ئادا قىلىنغان ناماز يامان ئەخلاقلاردىن چوقۇم توسىدۇ ۋە ياخشى ئەخلاقلارغا يېتەكلەيدۇ.

ئاللاھ تائالا ھەدىس قۇدسىدا مۇنداق دېگەن: «مەن پەقەت مېنىڭ ئۇلۇغلىقىم ئالدىدا ئۆزىنى تۆۋەن تۇتىدىغان، بەندىلىرىمگە يامانلىق قىلمىغان، گۇناھ-مەسىيەتكە داۋام قىلمىغان، كۈندۈزلىرى مېنى ياد ئەتكەن، پېقىرلارغا، مۇساپىرلارغا، تۇللارغا ۋە خاپىلىق تارتىپ قالغانلارغا رەھىم-شەپقەت قىلغان كىشىدىنلا قوبۇل قىلىمەن»[2].

بۇنىڭدىن كۆرۈۋېلىشقا بولىدۇكى، سىزنىڭ نامىزىڭىز سىزنى ئىنسانلارغا رەھىم-شەپقەتلىك قىلالمىسا، سىز ناماز ئوقۇپ ئۇنىڭ مېۋىسىنى كۆرەلمىگەن بولىسىز.

زاكاتتىن مەقسەت گۈزەل ئەخلاقنى يېتىلدۈرۈشتۇر. چۈنكى ئۆزىنى زاكات ۋە سەدىقىلەرنى بېرىشكە ئادەتلەندۈرگەن ئادەم يوقسۇللارغا ئىچ ئاغرىتىش ۋە شەپقەت قىلىشنى، شۇنداقلا سېخىيلىقنى ئۆگىنىدۇ.

زاكاتنىڭ بۇيرۇلۇشىنىڭ غايىسى ھەققىدە قۇرئان كەرىم مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئۇلارنى گۇناھلاردىن پاكلاش ۋە ياخشىلىقلىرىنى كۆپەيتىش ئۈچۈن ئۇلارنىڭ ماللىرىنىڭ بىر قىسمىنى زاكات ھېسابىدا ئالغىن﴾[3].

---

(1) ئەنكەبۇت سۈرىسى 45- ئايەت

(2) زۇبەيدى رىۋايىتى

(3) تەۋبە سۈرىسى 103- ئايەت

ئـايەتتىكى (ياخـشىلىقلىرىنى) دېـگەن ئىبـارە، زاكاتنىـڭ مـاددىي ۋە مەنىـۋى بـارلىق ياخـشىلىقلارنى كۆپەيتىـدىغانلىقنى ئىپادىلەيـدۇ. سـېخىيلىق ۋە مەردلىكـتىن ئىبـارەت گۈزەل ئەخلاقمۇ زاكات كۆپەيتىپ بېرىدىغان ياخشىلىقلاردىن بىرىدۇر.

گـۈزەل ئەخلاقتـا چوقـۇم ئىبادەتنىـڭ سـاۋابى بـار. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ« بىراۋغا ئوچۇق چىراي ئېچىشىڭدا سەدىقىنىڭ ساۋابى بار»[1] دېگەنلىكى بۇنىڭغا ئىشارەت قىلىدۇ.

روزىنىـڭ بۇيرۇلـشىنىڭ غايىـسى ھەققىـدە قۇرئـان كەرىـم مۇنـداق دەيـدۇ:(ئـى مـۆمىنلەر! گۇنـاھلاردىن ساقلىنىـشىڭلار ئۈچـۈن، سـىلەردىن ئىلگـىرىكىلەرگە روزا پەرز قىلىنغانـدەك، سىلەرگىمۇ رامىزان روزىسى پەرز قىلىندى.)[2]

ئـايەتتىكى (گۇنـاھلاردىن ساقلىنىـشىڭلار ئۈچـۈن) دېـگەن ئىبـارە، روزىنىـڭ ئىنـساننى گۇنـاھتىن يىـراق تۇرىـدىغان ۋە ياخـشىلىقنى سـۆيىدىغان گـۈزەل ئەخلاقـقا ئېلىـپ بارىدىغانلىقنى ئىپادىلەيدۇ.

ھەجنىـڭ بۇيرۇلۇشـىنىڭ غايىـسى ھەققىـدە قۇرئـان كەرىـم يەنە مۇنـداق دەيـدۇ:(ھەج ۋاقتـى مەلـۇم بىرقـانچە ئايـدۇر. بـۇ ئـايلاردا ھەج قىلىـشنى نـىيەت قىلغـان (يەنـى ئېھـرام باغلىغـان) ئادەمنىـڭ جىنـسىي ئـالاقە قىلىـشى، گۇنـاھ قىلىـشى ۋە جاڭجـال قىلىـشى مەنئـى قىلىنىـدۇ. سـىلەر قانـداقلىكى ياخـشى ئەمەلنـى قىلـساڭلار، ئـاللاھ ئـۇنى بىلىـپ تۇرىـدۇ (ئـاخىرەتلىككىڭلار ئۈچـۈن) ئـوزۇق ئېلىـۋېلىڭلار، ئەڭ ياخـشى ئـوزۇق تەقۋادارلىقتـۇر.)[3] ئايەتتىكى(گۇنـاھ قىلىش ۋە جاڭجـال قىلىـشى مەنئـى قىلىنىـدۇ) دېـگەن ئىبـارە بىـلەن (ئەڭ ياخـشى ئـوزۇق تەقۋالىقتـۇر) دېـگەن ئىبـارە ھەج ئىبادىتىنىـڭ كىـشىلەرنى گۇنـاھلاردىن، كىشىلەرگە ئـازار بېرىـشتىن يىـراق بولغـان تەقۋالىـق دائىرىـسىگە ئېلىـپ كىرىـدىغان گـۈزەل ئەخلاققا يېتەكلەيدىغانلىقنى ئىپادىلەيدۇ.

يـۇقىرىقى ۋە باشـقا پۈتـۈن ئىبـادەتلەر مۇسـۇلمانلار يەتمەكچـى بولغـان مۇكەممەللىكنىـڭ شوتىـسى ۋە گـۈزەل ئەخلاقلارغـا ئادەتلىنىـشىنىڭ يولىـدۇر. ئورۇنلىغۇچىـسىغا بۇدۇنيـادا پايدىـسى بولمىغـان ئىبادەتلەرنىـڭ ئـاخىرەتتە ئۇنىڭغـا پايـدا يەتكۈزەلـشىنى تەسـەۋۋۇر قىلغىلى بولمايدۇ.

ئىبادەت بىلەن ئەخلاق ئايرىلمايدىغان بىر پۈتۈنلۈك

ئىنـسان تەنتەربىـيە ئـارقىلىق جىـسمانىي سـاغلاملىققا ئېرىشـسە، ئىبـادەتلەر ئـارقىلىق روھـــي گـــۈزەللىكلەرگە ۋە گـــۈزەل ئەخلاقلارغـــا ئېرىـــشىدۇ. بەزى كـــشىلەر مەســـجىدتە

---

[1] تىرمىزى رىۋايىتى

[2] بەقەرە سۈرىسى 183- ئايەت

[3] بەقەرە سۈرىسى 197- ئايەت

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

ناھايىتى ئەخلاقلىق، ئەمما مەسجىدنىڭ سىرتىدا، جەمئىيەتتە، ئائىلىسىدە، ئىش ئورنىدا، ئۇ باشقا ئىنسان...

ئىبادەت بىلەن ئەخلاق ئوتتۇرىسىدىكى مۇنداق چوڭ ئايرىلىش نەتىجىسىدە، ئىسلام دۇنياسىدا، مۇنداق ئىككى خىل ئىنسانلار مەۋجۇد:

بىرى، ئەخلاقى ناچار، ئەمما ئىبادەتلىرىنى ۋاقتىدا ئورۇندايدىغانلار

يەنە بىرى، ئەخلاقى ياخشى، ئەمما ئىبادەتلەرنى ياخسى ئورۇندىمايدىغانلار.

جەمئىيەتتە بەزى كىشىلەر باركى، ئۇلار مۇئامىلە ئىشلىرىدا ناھايىتى راستچىل، دۇرۇس ۋە ئىشەنچلىك، ئەمما ناماز ئوقۇمايدۇ. يەنە بەزى كىشلەر باركى، ئۇلار ئىبادەتلەرگە ناھايىتى ھېرىسمەن بولسىمۇ، ئەخلاقى ناچار -بىرىنى ئالدايدۇ، بىرىگە ئازار قىلىدۇ. بۇ ئىككى پىرقىنىڭ ھېچقايسىسى ئىسلامدىن ئەمەس!

قۇرئان كەرىم بەختكە ئېرىشىدىغان ھەقىقىي مۆمىنلەر بىلەن ئاللاھنىڭ سۆيگۈسىگە ئېرىشكەن بەندىلەرنىڭ سۈپەتلىرىنى بايان قىلغان پۈتۈن ئايەتلەردە، ئۇلارنىڭ ئەخلاقى بىلەن ئىبادىتىنى ماختىغان[1].

(1) مەسىلەن: مۇمىنۇن سۈرىسىدە بېشىدا، مۇنداق كەلگەن:(مۆمىنلەر ھەقىقەتەن بەختكە ئېرىشتى. ئۇلار (شۇنداق مۆمىنلەركى) نامازلىرىدا (ئاللاھنى ئۇلۇغلىغانلىقتىن) ئۇنىڭدىن ئەيمىنىپ تۇرغۇچىلاردۇر) بۇ ئىبادەت.

(ئۇلار بىھۇدە سۆز، بىھۇدە ئىشتىن يىراق بولغۇچىلاردۇر) بۇ ئەخلاق.

(ئۇلار زاكات بەرگۈچىلەردۇر) بۇ ئىبادەت.

(ئۇلار ئەۋرەتلىرىنى ئۆزلىرىنىڭ ئاياللىرىدىن، چۆرىلىرىدىن باشقىلاردىن(يەنى ھارامدىن) ساقلىغۇچىلاردۇر) بۇ ئەخلاق.

(ئۆز ئاياللىرى ۋە چۆرىلىرى بىلەن جىنسىي يېقىنچىلىق قىلغۇچىلار مالامەت قىلىنمايدۇ). (بۇنىڭ سىرتىدىن(جىنسىي تەلەپنى قاندۇرۇشنى) تەلەپ قىلغۇچىلار ھەددىدىن ئاشقۇچىلاردۇر).

(ئۇلار ئۆزلىرىگە تاپشۇرۇلغان ئامانەتلەرگە ۋە بەرگەن ۋەدىسىگە رىئايە قىلغۇچىلاردۇر) بۇ ئەخلاق.

(نامازلىرىنى (ۋاقتىدا، تەلەپكە لايىق) ئادا قىلغۇچىلاردۇر)([1]) بۇ ئىبادەت.

مەسىلەن: فۇرقان سۈرىسىدە مۇنداق كەلگەن:

(مەرھەمەتلىك ئاللاھنىڭ(ياخشى كۆرىدىغان) بەندىلىرى، زېمىندا ئۆزلىرىنى تۆۋەن تۇتۇپ تەمكىنلىك بىلەن ماڭىدۇ، نادانلار ئۇلارغا(نالايىق) سۆز قىلسا، ئۇلارغا،"سىلەرگە ئامانلىق تىلەيمىز" دەيدۇ(ۋە ئۇز يولىغا داۋام قىلىدۇ)) بۇ ئەخلاق.

(ئۇلار كېچىلەرنى پەرۋەردىگارىغا سەجدە قىلىش ۋە(ئۇزۇن-ئۇزۇن) قىيامدا تۇرۇپ(ناماز ئوقۇش بىلەن) ئۆتكۈزىدۇ) بۇ ئىبادەت.

(ئۇلار" پەرۋەردىگارىمىز! بىزدىن جەھەننەم ئازابىنى يىراق قىلغىن، جەھەننەمنىڭ ئازابى ھەقىقەتەن(سېنىڭ دۈشمەنلىرىڭدىن)ئايرىلمايدۇ) بۇ ئىبادەت.

(جەھەننەم ھەقىقەتەن يامان قارارگاھتۇر، يامان جايدۇر. ئۇلار خىراجەت قىلغاندا، ئىسراپچىلىقمۇ قىلمايدۇ، بەخىللىقمۇ قىلمايدۇ، ئوتتۇراھال خىراجەت قىلىدۇ)([1]) مانا بۇ ئەخلاق.

ئىبادەتتىن ئەخلاقىي نىسۋە ئالالمىغانلار قىيامەتتە قۇرۇق قال قالىدۇ

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر كۈنى ساھابىلىرىدىن:«كىمنىڭ قۇرۇق قول قالغان كىشى ئىكەنلىكىنى بىلەمسىلەر؟» دەپ سورىغاندا، ساھابىلار:" ھېچقانداق مال ـ مۈلكى بولمىغان كىشىنى قۇرۇق قول قالغان كىشى، دەيمىز" دېدۇ. بۇ ۋاقىتتا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام:«قىيامەت كۈنى بىراۋ ناماز، زاكات ۋە روزا بىلەن كېلىدۇ. ئەمما بىرىنى تىللىغان، بىرىگە تۆھمەت چاپلىغان، بىرىنىڭ مېلىنى يەۋالغان، بىرىنىڭ قېنىنى تۆككەن، بىرىنى ئۇرغان بولۇپ، ئۇنىڭ ياخشىلىقلىرى شۇلارغا ئېلىپ بېرىلىدۇ. ئۇنىڭ ياخشىلىقلىرى تۈگىسە، ئۇلارنىڭ گۇناھلىرى ئۇنىڭغا ئارتىلىدۇ. ئاندىن ئۇ دوزاخقا تاشلىنىدۇ. مانا بۇ، مېنىڭ ئۈممىتىمنىڭ قۇرۇق قول قالغۇچىسىدۇر»[1] دېگەن.

ھەدىستە كۆرگىنىمىزدەك، ئىبادەتلەرنىڭ قوبۇل بولماسلىقىنىڭ ۋە ئاخىرەتتە ئەسقاتماسلىقىنىڭ بىردىنبىر سەۋەبى يامان ئەخلاقلاردۇر!

روھى دۇنياسى گۈزەل بولغانلارنىڭ ئىش-ھەرىكەتلىرىمۇ گۈزەل بولىدۇ

ئىنسان روھىي دۇنياسىنى گۈزەل ئەدەپ ـ ئەخلاق بىلەن زىننەتلىگەندىلا جەمئىيەتتە ئىش ـ ھەرىكىتى گۈزەل، سۆز ـ ئىپادىسى گۈزەل، مۇھىتى گۈزەل بولالايدۇ. ئىپپەت ـ ھايالىق، گۈزەل غايىلىك، قايتماس ئىرادىلىك، چىدام ـ غەيرەتلىك، سەۋرى ـ تاقەتلىك، تىرىشچان، سەممىي ـ ساداقەتلىك، كەمتەر، ئىشچان، ئەپۇچان، مۇلايىم، ئېغىر ـ بېسىق، روھىي دۇنياسى مۇكەممەل ئادەم بولالايدۇ. ئەكسىچە، ئەدەپ ـ ئەخلاق تەربىيىسىگە سەل قارالسا گۈزەللىك سەتلىككە، ياخشىلىق يامانلىققا ئايلىنىپ ئۆزگىرىدۇ. ئەخلاقسىز ئادەم يامان ئىش، يامان خۇي، يامان ئىللەتنى ئادەتكە ئايلاندۇرۇۋالىدۇ. مۇنداقلار ئىش ـ ھەرىكىتى ئەسكى، سۆزلىرى قوپال، بىھايا، پەسكەش، نومۇسسىز، ۋىجدانسىز، رەھىمسىز، ساختىپەز، ۋاپاسىز، يالغانچى، ئالدامچى، ئاچكۆز، نەپسانىيەتچى، مەنمەنچى، چېقىمچى، بېخىل، جېدەلخور.... قاتارلىق يامان يوللارغا كىرىپ قالىدۇ. نەتىجىدە، ئائىلىنىڭ خاتىرجەملىكى، جەمئىيەتنىڭ تەرتىپى بۇزۇلىدۇ. شۇڭا دۇنيادىكى بارچە دىنلار ئەڭ ئاۋۋال كىشىلەرنى گۈزەل ئەخلاقلار بىلەن زىننەتلىنىشكە چاقىرىپ كەلگەن. مۇسۇلمانلاردا بولسا، گۈزەل ئەخلاق ئىماننىڭ كامالىتى ھەم ئەڭ چوڭ ئىبادەت سانىلىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر ھەدىستە: «مۇسۇلمان ئادەم گۈزەل ئەخلاقى بىلەن كېچە ئۇخلىماي ناماز ئوقۇغان ۋە كۈندۈزى روزا تۇتقاننىڭ ساۋابىغا ئېرىشەلەيدۇ»[2] دەپ كۆرسەتكەن.

---

(1) ئىمام مۇسلىم رىۋايىتى

(2) ئىبنى ھىببان ۋە ھاكىم رىۋايىتى

www.uyghurkitap.com

گۈزەل ئەخلاق جەننەتنىڭ يولىدۇر

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام:« ئىنسانلارنى جەننەتكە كىرگۈزىدىغان ئىشلارنىڭ ئەڭ كۆپى تەقۋالىق بىلەن ياخشى ئەخلاقتۇر»([1]) دەپ كۆرسەتكەن. ئۇ گۈزەل ئەخلاقنى تەشەببۇس قىلىپ:« مەن ئەخلاقى گۈزەل بولغانلارنىڭ جەننەتتىكى ئەڭ يۇقىرى مەرتىبىلىك قەسرىگە كىرىشىگە كاپالەت قىلالايمەن»([2]) دەپ كورسەتكەن.

مەرھۇم ئۇستاز مۇھەممەد غازالى([3]) «مۇسۇلماننىڭ ئەخلاقى»ناملىق ئەسىرىدە مۇنداق دەپ يازىدۇ: «ئىمان كىشىنى پەسلىكتىن ساقلىغۇچى ۋە ئۇلۇغلۇققا قوزغاتقۇچى كۈچتۇر. ئۆزلىرىنى دىندارلاردىن سانايدىغان بىر قىسىم كىشىلەر بەزى ئىبادەتلەرنى ئورۇنلاپ قويغىنى بىلەن تەلەپ قىلىنغان ئەخلاقىي ئىبادەتلەرنى ئادا قىلىشقا سەل قارايدۇ. بۇنىڭ بىلەن قىلغان ئىبادەتلىرىدىن پايدا ئالالمايدۇ. بىر ئادەم پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىغا كېلىپ، ئۇنىڭغا: «يا رەسۇلەللاھ! بىر ئايال بار، ئۇ ناماز ئوقۇيدۇ، روزا تۇتىدۇ ۋە سەدىقىنى كۆپ قىلىدۇ. لېكىن قوشنىسىغا تىلى بىلەن ئەزىيەت بېرىدىكەن» دېگەندە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئۇ دوزاخقا كىرىدۇ» دېگەن. ئۇ ئادەم يەنە: «يەنە بىر ئايال بار، ناماز، روزىسى ئاز، سەدىقىنىمۇ ئاز بېرىدىكەن. قوشنىسىغا ئەزىيەت بەرمەيدىكەن» دېگەندە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئۇ جەننەتكە كىرىدۇ»([4]) دېگەن. بۇ جاۋابتا ئىسىل ئەخلاقنىڭ قىممىتىگە ئالاھىدە ئېتىبار بېرىلگەن. يەنە بىر ھەدىستە: «گۈزەل ئەخلاق خۇددى سۇ قىرونى ئېرىتكەندەك خاتالىقلارنى ئېرىتىدۇ. ناچار ئەخلاق سىركە ھەسەلنى بۇزغاندەك ھەممىنى بۇزىدۇ»([5]) دەپ كۆرسىتىلگەن ».

([1]) ئىمام تىرمىزى ۋە ئىبنى ماجە رىۋايىتى

([2]) ئەبۇ داۋۇد رىۋايىتى

([3]) ئىسلاھاتچى ئالىم مۇھەممەد غازالى 1917 -يىلى مىسىرنىڭ بۇھەيرە رايونىدا دۇنياغا كەلگەن بولۇپ، مىسىرنىڭ ئالىي دىنىي ماقاملىرىدا ۋە قەدىمىي ئىلىم يۇرتى ئەزھەرنىڭ دەۋەت ئىشلىرى كومېتىدا خىزمەت قىلغان، مەككىدىكى "ئۇممۇلقۇرا" ئۇنىۋېرسىتېتىدا، ئالجىرىيىدىكى ئىسلام ئۇنىۋېرسىتېتىدە ئىلگىرى-كېيىن بولۇپ بىر قانچە يىل ئۇستازلىق قىلغان. مىسىردىكى "ئەل ئىخۋانۇل مۇسلىمۇن" جامائىتىنىڭ ئاكتىپ ئەزالىرىدىن بولغان، بۇ سەۋەبتىن ئىككى قېتىم تۈرمىگە ئېلىنغان، مۇسۇلمانلارنىڭ ھالىنى ئىسلاھ قىلىش ۋە تەربىيە ماۋزۇلىرىدا كۆپلىگەن قىممەتلىك ئىسلامى ئەسەرلەرنى يازغان، 1996 - يىلى مەككە مۇكەررەمە شەھىرىدە چاقىرىلغان ئىسلام قۇرۇلتىيىدا سۆزلەۋېتىپ ئالەمدىن ئۆتكەن، مەدىنىدىكى " بەقى" قەبرىستانلىقىغا دەپنە قىلىنغان.

(4) ئىمام ئەھمەد رىۋايىتى

(5) ئىمام بەيھەقىي رىۋايىتى

گۈزەل ئەخلاق ئىماننىڭ قولدىشىدۇر

گۈزەل ئەخلاق ئىماننى تاكامۇللۇققا ئېلىپ بارىدىغان ۋە ئۇنى كۈچلەندۈرىدىغان ئامىلدۇر. دەرىجە جەھەتتە ئەخلاق بىلەن ئىمان بىر تۇرىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭ ئەھمىيىتى بايان قىلىپ:«ئىمانى ئەڭ كامىل مۆمىن ئەڭ ئەخلاقلىق كىشىدۇر»[1] دەپ كۆرسەتكەن.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر كۈنى « ئالالاھنىڭ نامى بىلەن قەسەم قىلىمەنكى، ئۇنداق ئادەم مۆمىن بولالمايدۇ»دېگەن سۆزنى ئۈچ قېتىم تەكرارلىغاندا، ساھابىلاردىن بىرى ئۇنىڭدىن" يارەسۇلەللاھ! ئۇ قانداق ئادەم" دەپ سورىغاندا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام:« خوشنىسى ئۇنىڭ ئاۋارىچىلىقلىرىدىن خاتىرجەم بولالمايدىغان ئادەم» [2] دەپ جاۋاب بەرگەن.

قېنى ئويلاپ كۆرۈڭ! بالكونغا يايغان كىرنىڭ سۈيىنى ئاستىنقى قەۋەتتىكى خوشنىلىرىغا، خوشنىسىنىڭ ئىشىكى ئالدىغا سۈپۈندىلىرىنى ئىتتىرىپ قېيىدىغانلار ياكى يولغا ئېقىتىپ كىشىلەرگە ئازار قىلىدىغانلار بىلەن ماشىنىسىنى خوشنىسىنىڭ ئىشىكى ئالدىغا توختىتىۋېلىپ ئۇنى بىئارام قىلىدىغان ياكى ئاممىۋى يولغا توختىتىپ قويۇپ مەسجىتكە كىرىپ كېتىدىغانلار ئۆزلىرىنى ئىمانىمىز كامىل دەپ ئېيتالامدۇ؟ ئەگەر "ھەئە" دېسە، ئۇلار يالغانچىلاردۇر!

ناماز ئوقۇش ئۇچۇن كەتتىغۇ؟ دېيىشىڭىز مۇمكىن. توغرا ناماز ئوقۇپ ئالالاھقا قۇللۇق ئادا قىلىش ئۇچۇن كەتتى، ئەمما ئىنسانلارنىڭ ئۆتىدىغان يولىنى تارلاشتۇرۇپ قويۇپ ئۇلارغا قىيىنچىلىق پەيدا قىلدى ئەمەسمۇ؟ بۇ ئەھۋال - يۇقىرىدا ئۆتكەن- كۆپ ئىبادەت قىلسىمۇ، خوشنىلىرىغا ئازار بەرگەنلىكى سەۋەبلىك دوزىخى بولۇپ كەتكەن ئايالنىڭ ئەھۋالىدىن پەرقلىقمۇ سىزنىڭچە ...؟!

ئوقۇرمەنلەرنىڭ خاتا چۈشىنىپ قالماسلىقىنى سورايمەن. مەن ئىبادەتنىڭ شەنىنى تۆۋەن كۆرسەتمەكچى ئەمەسمەن. ئەلبەتتە ئىبادەت ئەڭ ئۇلۇغ ئەمەل. پەقەت بۇ مەسىلىدە چوڭقۇرراق پىكىر يۈرگۈزۈشنى تەلەپ قىلىمەن.

ئىنساننىڭ ۋۇجۇدىدا رەزىللىك چوڭقۇرلىشىپ، يامانلىقى كۆپەيگەنسېرى خۇددى ئادەم كىيىمدىن ئايرىلغاندەكلا دىن - دىيانەتتىن ئايرىلىپ قالىدۇ. ئىخچاملاپ ئېيتقاندا، ئەخلاق ھەر قانداق ئادەمنىڭ دۇنيا ۋە ئاخىرەتلىك غەلىبە ياكى مەغلۇبىيىتىگە بىۋاستە تەسىر كۆرسىتىدىغان مۇھىم ئامىل.

---

(1) ئىمام بۇخارىي رىۋايىتى

(2) ئىمام مۇسلىم، ئىمام ئەھمەد رىۋايىتى

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتاب تورى

ئەخلاقتا مۇناسىۋەتلىك مەسىلىلەر

626. سوئال: ئەخلاق دېگەن نېمە؟

جاۋاب: ئەخلاق ـ روھىمىزغا يەرلىشىپ ئادەت ھالىغا كەلگەن يۈرۈش ـ تۇرۇشلار ۋە مۇئامىلىلەردۇر. ئەخلاق ئىككى تۈرلۈك بولۇپ، بىرى، گۈزەل ئەخلاق، يەنە بىرى يامان ئەخلاقتۇر.

گۈزەل ئەخلاق

627. سوئال: گۈزەل ئەخلاق دېگەن قايسى؟

جاۋاب: گۈزەل ئەخلاق ـ ئۆزىمىزگە، ئەتراپىمىزدىكىلەرگە، جەمئىيەتكە ۋە پۈتۈن ئىنسانىيەتكە پايدىلىق بولغان، دىنىمىزنىڭ پرىنسىپلىرىغا ئۇيغۇن كەلگەن ئەخلاقلاردۇر.

628. سوئال: قايسى ئىشلار گۈزەل ئەخلاق دائىرىسىگە كىرىدۇ؟

جاۋاب: گۈزەل ئەخلاق دائىرىسىگە كىرىدىغان ياخشى ئىشلار ۋە ئادەتلەر ئىنتايىن كۆپ، ئۇلارنىڭ قىسقىچە بايانى مۇنداق: گۈزەل ئەخلاق ــ ھەر ئىشتا توغرا، ئادالەتلىك، راستچىل بولۇش، ۋەدىگە ۋاپا قىلىش، ئامانەتكە ئىشەنچلىك، سۆيگۈ ـ ۋاپالىق، ئىمان ـ ئېتىقادلىق بولۇش،ئائىلىسىدىكىلەرگە مېھرىبان، ئاتا ـ ئانىغا ۋاپادار، ئۇرۇق ـ تۇغقانلارغا كۆيۈمچان، خوشنىلارغا ئەپۇچان، ھايۋانلارغا رەھىمدىل بولۇش، مەيلى دۇنيالىق بولسۇن، مەيلى ئاخىرەتلىك بولسۇن ئۆز ۋەزىپىسىنى بىلىش ۋە ئۆز ۋاقتىدا ئورۇنلاش، خاتالىقنى دادىل ئېتىراپ قىلىش، ئەدەبى جاسارەتلىك، سېخى، مەرد، پاكىز، مەدەنىيەتلىك، كۆكسى كەڭ بولۇش، ھەر ئىشتا ھەقىقەتنى كۆزلەش، ئۆزگە ئىشىنىش، ئۆزگە يۆلىنىش، ۋىجدانلىق، غۇرۇرلۇق بولۇش، نومۇسىنى ساقلاشنى بىلىش، ۋەتەنگە، خەلققە ۋە پۈتۈن ئىنسانلارغا مەنپەئەتلىك بولۇش ۋە باشقىلار.

يامان ئەخلاق

629. سوئال: يامان ئەخلاق دېگەن نېمە؟

جاۋاب: يامان ئەخلاق- ئۆزىمىزگە، ئەتراپىمىزدىكىلەرگە، جەمئىيەتكە ۋە پۈتۈن ئىنسانىيەتكە زىيانلىق بولغان، دىنىمىزنىڭ پرىنسىپلىرىغا ئويغۇن كەلمىگەن ئەخلاقلاردۇر.

630. سوئال: قايسى ئىشلار يامان ئەخلاق دائىرىسىگە كىرىدۇ؟

جاۋاب: يامان ئەخلاقلارنىڭ تۈرلىرى ئىنتايىن كۆپ، ئۇلارنىڭ قىسقىچە بايانى مۇنداق: يامان ئەخلاق- يالغان ئېيتىش، ئالدامچىلىق قىلىش، هارام يېيىش، ئاتا - ئانىنى قاخشىتىش، ئائىلىسىدىكىلەرنى رەنجىتىش، خوشنىلارنى ئازارلاش، خىزمەتداشلىرىغا چوڭلۇق قىلىش، باشقىلارغا دۈشمەنلىك قىلىش، تۆھمەت قىلىش، كۆرەلمەسلىك، قورقۇنچاقلىق، سۆزىدە تۇرماسلىق، هايۋانلارنى قىيناش، هورۇنلۇق، تەمەگەرلىك، پۇرسەتپەرەسلىك، پىتنىخورلۇق، غەيۋەتخورلۇق ۋە باشقىلاردۇر.

ئىسلام دىنىدا ئەخلاق چۈشەنچىسى

631. سوئال: ئىسلام دىنىدا ئەخلاق چۈشەنچىسى قانداق؟

جاۋاب: دىنىمىزنىڭ بۇيرىغان ۋە توسقانلىرىنىڭ هەممىسى ئىنسانلارنى دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە بەختلىك قىلىشنى ۋە ئىنسانلارنى ئەڭ ئېسىل ئەخلاقلارغا ئېرىشتۈرۈشنى مەقسەت ۋە غايە قىلغان. ئىنسانلار دىنىمىزدا بۇيرۇلغانلارنىڭ هەممىسىگە تولۇق ئەمەل قىلىدىغان بولسا ئەلۋەتتە ئۇلار ئەڭ گۈزەل ۋە ئەڭ ئېسىل ئەخلاقلارغا ئىگە بولغان بولىدۇ. چۈنكى دىنىمىزنىڭ بۇيرۇغانلىرى ۋە توسقانلىرىنىڭ هەممىسى ئىنسانلارنى ئۆزلىرىگە، ئائىلىسىدىكىلەرگە، ئەتراپىدىكىلەرگە، جەمئىيەتكە، مۇهىتقا ۋە پۈتۈن ئىنسانىيەتكە زىيانلىق بولغان بارلىق ناچار ئەخلاق ۋە يامان خۇيلاردىن يىراقلاشتۇرۇپ پايدىلىق ئىشلارغا يۈزلەندۈرىدۇ.

632. سوئال: ئەخلاق بىلەن ئىماننىڭ مۇناسىۋىتى نىمە؟

جاۋاب: گۈزەل ئەخلاق ئىمان بىلەن بىر ئورۇندا تۇرىدىغان ئەمەل بولۇپ، ئەخلاق ئىماننى تولۇقلاش رولىغا ئىگە. پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام بۇ هەقتە :«ئىمانى ئەڭ كامىل مۆمىن ئەڭ ئەخلاقلىق كىشىدۇر»[1] دەپ كۆرسەتكەن.

يەنە بىر هەدىستە:« ئىمان يەتمىش نەچچە شاخچە بولۇپ، يۇقىرىسى ” لائىلاهە ئىللەلاھ“ دېگەن تەۋهىد كەلىمىسى، تۆۋىنى يولدا كىشىلەر پۇتلىشىپ يىقىلىدىغان نەرسىلەرنى ئېلىۋېتىشتۇر»[2] دەپ كورسەتكەن. ئىنسانلار ئۆتىدىغان يوللاردىكى زىيانلىق نەرسىلەرنى ئېلىپ تاشلىۋېتىش ئىماننىڭ بىر پارچىسى بولغان يەردە،

---

(1) ئىمام بۇخارىي رىۋايىتى

(2) ئىمام بۇخارى، مۇسلىم، ئىمام ئەهمەد رىۋاسيىتى

ئـــاممىۋىي يوللارغـــا، كوچىلارغـــا ئەخلەتلەرنـــى ۋە مېۋىلەرنـــىڭ شـــاپتۇكلىرىنى تاشلايدىغانلارنىڭ ئىمانى تولۇق بولالامدۇ؟!

633. سوئال: ئەخلاق بىلەن ئىبادەتنىڭ مۇناسىۋىتى نېمە؟

جاۋاب: ئەخلاق بىلەن ئىبادەتنىڭ مۇناسىۋىتى بىر- بىرىنى تاكامۇللاشتۇرىدىغان ۋە تولۇقلايدىغا مۇناسىۋەت بولۇپ، ئىبادەت گۈزەل ئەخلاقلار بىلەن تەربىيىلىنىش يولىدىكى شوتا. ساۋاب ۋە جازا جەھەتتىمۇ ئەخلاق بىلەن ئىبادەت ئوخشاش ئېتىبارغا ئىگىدۇر. قۇرئان كەرىمدىكى: ﴿شۇنداق ناماز ئوقۇغۇچىلارنىڭ ھالىغا ۋايكى، ئۇلار نامازلىرىنى غەپلەت ئىچىدە ئوقۇيدۇ، باشقىلارغا كۆرسىتىش ئۈچۈن ئوقۇيدۇ، خەي-ئىھسانغا توسقۇنلۇق قىلىدۇ﴾[1] دېگەن ئايەتتە ئىبادەتنى كىشىلەرگە كۆرسىتىش ئۈچۈن قىلىپ سۇيىئىستىمال قىلغۇچىلار بىلەن خەير-ئىھسانىنى توسقۇچىلار ئوخشاشلا سۆكۈلگەن ۋە بۇلارنىڭ جازاسىنىڭمۇ بىردەك بولىدىغانلىقىغا ئىشارەت قىلىنغان. نامازنى ئاللاھ ئۈچۈن ئوقۇش ئىبادەت، نامازنى كىشىلەرگە ئۆزىنى تەقۋادار مۇسۇلمان قىلىپ كۆرسىتىش ئۈچۈن ئوقۇش گۇناھ بولغىنىدەك، مۇھتاجلارنىڭ دەردىگە يېتىپ، ئۇلارغا خەي-ئىھسان قىلىش گۈزەل ئەخلاق، خەير-ئىھسانغا توسقۇنلۇق قىلىش يامان ئەخلاقتۇر.

634. سوئال: ئاللاھقا ئەڭ يېقىملىق ئادەم قانداق ئادەم؟

جاۋاب: ئاللاھقا ئەڭ يېقىملىق ئادەم ئەڭ ئەخلاقلىق ئادەمدۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىغا كەلگەن ئەلچىلەر ئۆمگى ئۇنىڭدىن:" قانداق ئادەمنى ئاللاھ ھەممىدىن بەك ياخشى كۆرىدۇ؟" دەپ سورىغاندا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام:« ئەڭ ئەخلاقلىق بولغان ئادەمنى ئاللاھ ھەممىدىن بەك ياخشى كۆرىدۇ»[2] دەپ جاۋاب بەرگەن. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۈچۈنمۇ ئەڭ يېقىملىق ئادەم ئەڭ ئەخلاقلىق ئادەمدۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ساھابىلىرىغا مۇنداق دېگەن:« سىلەرگە ئىچىڭلاردىن مەن ئەڭ ياخشى كۆرىدىغانلارنى ئېيتىپ بېرەيمۇ؟ ئەڭ ئەخلاقلىق بولغانلىرىڭلار مېنىڭ ئۈچۈن ئەڭ سۆيۈملۈك ھېسابلىنىدۇ»[3].

بىزنىڭ ئەخلاقىي بۇرچىمىز

635. سوئال: ئەخلاقىي بۇرچىمىز قانچە تۈرلۈك بولىدۇ ۋە ئۇلار قايسىلار؟

([1]) مائۇن سۈرىسى
([2]) ئىمام ئەھمەد رىۋايىتى
([3]) ئىمام ئەھمەد رىۋايىتى

جاۋاب: ئەخلاقىي بۇرچىمىز 6 تۈرلۈك بولۇپ، ئۇلار تۆۋەندىكىچە:
(1) دىنىمىزغا قارىتىلغان بۇرچىمىز.
(2) ئۆزىمىزگە قارىتىلغان بۇرچىمىز.
(3) ئائىلىمىزگە قارىتىلغان بۇرچىمىز.
(4) ۋەتەن ۋە خەلقىمىزگە قارىتىلغان بۇرچىمىز.
(5) ئىنسانىيەتكە قارىتىلغان بۇرچىمىز.
(6) تەبىئەتكە قارىتىلغان بۇرچىمىز.

دىنىمىزغا قارىتىلغان بۇرچىمىز

636. سوئال: دىنىمىزغا قارىتىلغان ئەخلاقىي بۇرچىمىز قايسىلار؟
جاۋاب: دىنىمىزغا قارىتىلغان ئەخلاقىي بۇرچىمىز 4 قىسىمغا بۆلۈنىدۇ. ئۇلار:
(1) دىنىي پرىنسىپلارغا قارىتىلغان بۇرچىمىز.
(2) ئاللاھقا قارىتىلغان بۇرچىمىز.
(3) پەيغەمبىرىمىزگە قارىتىلغان بۇرچىمىز.
(4) قۇرئان كەرىمگە قارىتىلغان بۇرچىمىز.

637. سوئال: دىنىي پرىنسىپلارغا قارىتىلغان ئەخلاقىي بۇرچىمىز قايسىلار؟
جاۋاب: ھەر قانداق بىر مۇسۇلماننىڭ دىنىي پرىنسىپلارغا قارىتىلغان بۇرچىنى ئىخچاملىغاندا مۇنداق: دىن مەسىلىلىرىنى توغرا رەۋىشتە ئۆگىنىش، دىنىنىڭ پۈتۈن بۇيرۇغانلىرى ۋە توسقانلىرىغا رىئايە قىلىپ ئەمەل قىلىش ئارقىلىق ئۆلگىلىك بىر مۇسۇلمان بولۇش.

638. سوئال: ئاللاھقا قارىتىلغان بۇرچىمىز قايسىلار؟
جاۋاب: ئاللاھقا قارىتىلغان بۇرچىمىز قىسقىچە مۇنداق: ئاللاھ سۆيگۈسىنى، ئۇنىڭ جازاسىغا ئۇچراپ قېلىش خەۋپىنى قەلبىمىزگە يەرلەشتۈرۈشىمىز، ئۇنىڭ رازىلىقىغا ئېرىشتۈرىدىغان ئىشلارنى قىلىشقا ئالدىراپ، توسقانلىرىدىن يىراق تۇرۇشىمىز، ئۇنىڭ بىزگە ئاتا قىلغان سانسىز نېمەتلىرى ئۈچۈن شۈكۈر ئېيتىپ، ئاللاھنىڭ ياخشى بىر بەندىسى بولۇشقا تىرىشىشىمىزدىن ئىبارەتتۇر.

639. سوئال: پەيغەمبىرىمىزگە قارىتىلغان بۇرچىمىز قايسىلار؟
جاۋاب: پەيغەمبىرىمىزگە قارىتىلغان بۇرچىمىز قىسقىچە مۇنداق: پەيغەمبىرىمىزنىڭ مۇھەببىتىنى قەلبىمىزگە ئورنىتىش، ئۇنى ئۆزىمىزگە پۈتۈن ئىشلىرىمىزدا رەھبەر قىلىش، دىنىمىزنى ئۇنىڭ چۈشەنگىنىدەك ۋە ئۇ ياشىغاندەك ياشىتىشقا تىرىشىش،

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

ئۇنىڭ ئەخلاقىنى ئۆزىمىزگە ئۈلگە قىلىش، ئۇنىڭغا دۇرۇت ۋە دۇئالارنى يوللاش ۋە ئۇنىڭ ئەڭ ياخشى ئۇممىتى بولۇشقا تىرىشىشتىن ئىبارەتتۇر.

.640 سوئال: قۇرئان كەرىمگە قارىتىلغان بۇرچىمىز قايسىلار؟

جاۋاب: قۇرئان كەرىمگە قارىتىلغان بۇرچىمىز قىسقىچە مۇنداق: قۇرئان كەرىمنىڭ ئاللاھنىڭ سۆزى ئىكەنلىكىنى ئېسىمىزدىن چىقارماسلىق بىلەن بىرگە ئۇنىڭغا ئەدەب بىلەن مۇئامىلە قىلىش، ئۇنى ھەمىشە تىلاۋەت قىلىش، ئۇنىڭ مەنىسىنى ئۆگىنىپ، كۆرسەتمىلىرىنى ھاياتىمىزدا ئەمەلىيلەشتۇرۇشتىن ئىبارەتتۇر.

ئۆزىمىزگە قارىتىلغان بۇرچىمىز

.641 سوئال: ئۆزىمىزگە قارىتىلغان بۇرچىمىز قانچىگە بۆلۈنىدۇ ۋە ئۇلار قايسىلار؟

جاۋاب: ئۆزىمىزگە قارىتىلغان بۇرچىمىز بەدىنىمىزگە قارىتىلغان بۇرچىمىز ۋە روھىمىزغا قارىتىلغان بۇرچىمىز، دەپ ئىككىگە بۆلۈنىدۇ.

.642 سوئال: بەدىنىمىزگە قارىتىلغان بۇرچىمىز قايسىلار؟

جاۋاب: بەدىنىمىزگە قارىتىلغان بۇرچىمىز قىسقىچە مۇنداق: بەدىنىمىزنىڭ بىزگە ئاللاھتىن بىر ئامانەت ئىكەنلىكىنى بىلىش بىلەن بىرگە ئۇنى پاكىز تۇتۇشىمىز، پاك ۋە ھالال نەرسىلەر بىلەن ئوزۇقلاندۇرۇشىمىز، ئىبادەتلىرىمىزنى تولۇق ئورۇنلىشىمىز، بەدىنىمىزنىڭ ساقلىقىنى ساقلاشقا ئەھمىيەت بېرىشىمىز، بەدىنىمىزنى پايدىلىق ئىشلارغا ئىشلىتىش ۋە قىيامەت كۈنىدە ھەر بىر ئورگاننىڭ بىزنىڭ بۇ دۇنيادا قىلغان ياخشى - يامان بارلىق ئىشلىرىمىزغا گۇۋاھ بولىدىغانلىقىنى ئەستىن چىقارماسلىقىمىزدىن ئىبارەتتۇر.

.643 سوئال: روھىمىزغا قارىتىلغان بۇرچىمىز قايسىلار؟

جاۋاب: روھىمىزغا قارىتىلغان بۇرچىمىز قىسقىچە مۇنداق: روھىمىزنى ئىسلامىي ئېتىقاد، ياخشى ئەخلاق ۋە گۈزەل ھېس - تۇيغۇلار بىلەن بېزەش بىلەن بىرگە خاتا ئېتىقاد، يامان ئەخلاق ۋە يامان ھېس - تۇيغۇلارنىڭ روھىمىزدا ئورۇن ئېلىشىدىن ساقلىنىشىمىزدىن ئىبارەتتۇر.

ئائىلە ئەزالىرىمىزغا قارىتىلغان بۇرچىمىز

.644 سوئال: ئائىلە ئەزالىرىمىزغا قارىتىلغان بۇرچىمىز قايسىلار؟

جاۋاب: ئائىلە ئەزالىرىمىزغا قارىتىلغان بۇرچىمىز قىسقىچە مۇنداق: ئائىلە جەمئىيەتنىڭ ئاساسى، ئىنسانلارنىڭ تۇنجى مەكتىپىدۇر. شۇڭا ئائىلىنىڭ مۇقىملىقى ۋە ئائىلە ئەزالىرىنىڭ بەخت - سائادىتى ئۈچۈن غەيرەت كۆرسىتىش تەلەپ قىلىنىدۇ.

ئائىلىدىكى ئاتا ـ ئانىغا ۋە باشقا چوڭلارغا ھۆرمەت قىلىش ۋە ئەدەپلىك مۇئامىلە قىلىشىمىز، ئۇلارنى رەنجىتىپ قويۇشقا سەۋەب بولىدىغان ھەر قانداق ئىش ـ ھەرىكەتلەردىن يىراق تۇرۇشىمىز ۋە ئاللاھنىڭ رازىلىقى ئاتىنىڭ رازىلىقىدا، جەننەت ئانىلارنىڭ تاپىنى ئاستىدا ئىكەنلىكىنى ئۇنۇتماسلىقىمىز لازىم

ئەر- ئايال ۋە ئائىلىنىڭ باشقا ئەزالىرى ئارىسىدا سۆيگۈ بىلەن ھۆرمەتنى ھەر نەرسىدىن ئۇستۈن تۇتۇشىمىز، ئائىلىنىڭ ئېھتىياجلىرىنى ھالال كەسىپ ۋە توغرا يوللار بىلەن تەمىن ئېتىشىمىز، بالىلارغا پۈتۈن ئىشلاردا ياخشى ئۈلگە بولۇپ، ئۇلارنى ئىسلامىي گۈزەل ئەخلاق دائىرىسى ئىچىدە ياخشى تەربىيە قىلىشىمىز، بالىلار ئوتتۇرىسىدا ئايرىمچىلىق قىلماستىن، ھەممىگە ئوخشاش، ياخشى مۇئامىلە قىلىشىمىز لازىم.

ۋەتەنگە، خەلقىمىزگە ۋە ئىنسانىيەتكە قارىتىلغان بۇرچىمىز

645. سوئال: ۋەتەن ۋە خەلقىمىزگە قارىتىلغان بۇرچىمىز قايسىلار؟

جاۋاب: ھەر قانداق خەلقنىڭ ۋەتىنى ئۇنىڭ ئەڭ قىممەتلىك نەرسىسى بولۇپ، پۇل ـ مېلىنى، جېنىنى ۋە قىممەتلىك ھەر نەرسىسىنى پىدا قىلىشقا ئەرزىيدۇ. بىر مۇسۇلماننىڭ ۋەتىنى ۋە خەلقىگە قارىتىلغان ئەڭ ئالدى بۇرچى ۋەتىنى بىلەن خەلقىنى دۈشمەنلىرىنىڭ سۇيىقەستلىرىدىن جان تىكىپ قوغدىشى، ۋەتىنىگە ۋە خەلقىگە خىيانەت قىلماسلىقى ۋە بۇ ئىككىسىنى خۇددى ئۆزىنىڭ ئائىلىسىدىكىلىرىنى قوغدىغاندەك قوغدىشىدىن ئىبارەتتۇر.

646. سوئال: پۈتۈن ئىنسانىيەتكە قارىتىلغان بۇرچىمىز قايسىلار؟

جاۋاب: پۈتۈن ئىنسانىيەتكە قارىتىلغان بۇرچىمىز قىسقىچە مۇنداق: دۇنيادىكى بارلىق ئىنسانلار ئادەم ئەلەيھىسسالام بىلەن ھەۋۋا ئانىمىزنىڭ پەرزەنتلىرىدۇر. ئىنسانلار ئىنسانلىق تەرەپتىن ئۆزئارا قېرىنداشلاردۇر. شۇڭا ھېچبىر ئىنسانني ۋە ھېچبىر مىللەتنى تۆۋەن كۆرمەسلىك ۋە كەمسىتمەسلىك لازىم. چۈنكى ئىنسانلار ئوتتۇرىسىدىكى تىل، رەڭ، ئىرق پەرقلىرى ئاللاھنىڭ ئاجايىب قۇدرىتىنى كۆرسىتىدىغان ئالامەتلەردىن سانىلىدۇ. بىز ئۆزىمىزنىڭ دىنىي ئېتىقادىمىز ۋە مەدەنىيىتىمىزنى قەدىرلەش بىلەن بىرگە باشقىلار بىلەنمۇ چىقىشىپ ياخشى ئۆتۈشكە تىرىشىشىمىز لازىم.

مۇسۇلمان ئادەم پۈتۈن ئىنسانلارغا ئۇلارنىڭ تىل، رەڭ، ئىرق، دىن ۋە ۋەتەنلىرىنىڭ پەرقلىق بولغانلىقىدىن قەتئىينەزەر ياخشى مۇئامىلە قىلىدۇ، چەتكە قاقمايدۇ، كەمسىتمەيدۇ، ئۇلارغا ياردەم قىلىدۇ ۋە ياخشىلىق تىلەيدۇ. ئەمما

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

مۇسۇلمانلارنىڭ دىنىغا زىيانكەشلىك قىلغان ياكى ئۇلارنىڭ دىيارلىرىغا خىرىس قىلماقچى بولغانلارغا جىھىدىن قارشى تۇرىدۇ.

تەبىئەتكە قارىتىلغان بۇرچىمىز

647. سوئال: تەبىئەتكە قارىتىلغان بۇرچىمىز قايسىلار؟

جاۋاب: ئاللاھ ياراتقان جانلىق ـ جانسىز ھەر قانداق نەرسىنىڭ بىز ئىنسانلار ئۈچۈن بىۋاسىتە ياكى ۋاسىتىلىق ھالدا ئالاھىدە ۋەزىپىسى ۋە پايدىسى بار. بىز مەۋجۇداتلارنىڭ ھەر بىرىنىڭ بىزگە قانچىلىك پايدىلىق ئىكەنلىكىنى ھەر ۋاقىت بىلەلمەسلىكىمىز مۇمكىن. ئەمما ئاللاھ ھېچبىر نەرسىنى بىكارغا ياراتقان ئەمەس. شۇڭا مەۋجۇداتلاردىكى گۈزەللىكلەرنى ۋە يارىتىلىشىدىكى ھېكمەتلەرنى بىلىشكە ۋە پايدىلىنىشقا تىرىششىمىز، ئاللاھ ياراتقان مەۋجۇداتلارنىڭ پايدىسىنى كۆرگىنىمىزدە ئاللاھقا شۈكۈر ئادا قىلىشىمىز ۋە ئاللاھ تەبىئەتتە بېكىتكەن تەڭپۇڭلۇقنى بۇزماسلىقىمىز لازىم.

تەبىئەت ــ ئاللاھ تائالانىڭ سەنئىتىدۇر. ئاللاھ تائالا تەبىئەتنى ئىنسانىيەتنىڭ مەنپەئەتى ئۈچۈن يارىتىپ بەرگەن. ھەر قانداق بىر مۇسۇلماننىڭ تەبىئەتكە قارىتىلغان بۇرچى تەبىئەتتىن يوللۇق ھالدا پايدىلىنىش، ئۇنى بۇلغىنىشتىن، كىرلىنىش ۋە بۇزۇلۇشتىن ئاسراش، ئۇنى سۆيۈش ۋە قوغداشتىن ئىبارەتتۇر.

گۈزەل ئەخلاقلىق مۇسۇلماننىڭ سۈپىتى

648. سوئال: گۈزەل ئەخلاقلىق بىر مۇسۇلمان قانداق بولىدۇ ؟

جاۋاب: گۈزەل ئەخلاقلىق بىر مۇسۇلمان مۇنداق بولىدۇ:

(1) ئىسلام دىنىنىڭ ئاساسىي ئەقىدىلىرىگە چىن كۆڭلىدىن ئىشىنىدۇ.

(2) ئاللاھ بۇيرىغان ئىبادەتلەرنى ئورۇنلايدۇ.

(3) ئىبادەتلەرنى پەقەت ئاللاھ رازىلىقىغا ئېرىشىش ئۈچۈن قىلىدۇ.

(4) ئاللاھ مەنئى قىلغان ئىشلاردىن يىراق تۇرىدۇ.

(5) ھەركىمگە گۈزەل ئەخلاق دائىرىسىدە مۇئامىلە قىلىدۇ.

(6) پەيغەمبىرىمىزنى سۆيىدۇ، ئۇنى ئۆزىگە ئۈلگە قىلىدۇ.

(7) قۇرئان كەرىمنى تىلاۋەت قىلىش بىلەن كۆپ مەشغۇل بولىدۇ، ئۇنىڭ مەنىسىنى بىلىشكە تىرىشىدۇ ۋە كۆرسەتمىسى بويىچە ئەمەل قىلىدۇ.

(8) ۋۇجۇدىنى پاكىز ۋە ھالال نەرسىلەر بىلەن ئوزۇقلاندۇرىدۇ. يېمەك ـ ئىچمەكلىرىدە ھارام ۋە زىيانلىق نەرسىلەردىن يىراق تۇرىدۇ.

(9) روھىنى گۈزەل تۇيغۇلار بىلەن تولدۇرىدۇ. قەلبىدىن بۇزۇق خىيال ۋە يامان غەرەزلەرگە ئورۇن بەرمەيدۇ.

(10) ئاتا ـ ئانىسىغا ئەڭ ئالىي ئىھتىرام بىلەن ياخشى مۇئامىلە قىلىدۇ، ئۇلارنى رەنجىتىپ قويۇشتىن ھەزەر قىلىدۇ.

(11) ئائىلە چوڭلىرىغا، ئۇرۇق- تۇغقانلىرىغا، خوشنىلىرىغا ۋە دوستلىرىغا ياخشى مۇئامىلە قىلىدۇ.

(12) باللىرىغا ۋە جورىسىگە ئەڭ ئېسىل مۇئامىلە قىلىدۇ، ئۇلارنىڭ غېمىنى يەيدۇ، ئۇلارنىڭ سائادىتى ئۈچۈن تىرىشىدۇ، باللىرىنىڭ يامان ئادەتلەرگە كۆنۈپ قېلىشىنىڭ ئالدىنى ئالىدۇ.

(13) مۇسۇلمانلارنى ئۆز قېرىنداشلىرىدەك سۆيىدۇ ۋە ئۇلار بىلەن ياخشى ئۆتىدۇ، يېتىملارنىڭ بېشىنى سىلايدۇ، ئاجىزلارغا ياردەم قىلىدۇ.

(14) خەلقىنىڭ ۋە ۋەتىنىنىڭ مەنپەئەتىنى ئۆزىنىڭ شەخسىي مەنپەئەتىدىن ئۈستۈن بىلىدۇ.

(15) ئۆزىنىڭ ئېتىقادىدا ۋە مەيدانىدا مۇستەھكەم تۇرىدۇ. باشقا دىن ئەھلىگە ۋە ئۇلارنىڭ ئېتىقادلىرىغا ھۆرمەت قىلىدۇ.

(16) پۈتۈن ئىنسانىيەتكە ۋە ھەر قانداق بىر جان ئىگىسىگە مېھرى ـ شەپقەتلىك بولىدۇ.

(17) تەبىئەتنى ئاسرايدۇ، مۇھىت تازىلىقىغا ئەھمىيەت بېرىدۇ.

(18) دۇنيا ۋە ئاخىرەتلىكى ئۈچۈن پايدىلىق بولغان ئىلىملەرنى ئىگەللەشتىن زېرىكمەيدۇ.

(19) ھەر ئىشتا راست سۆزلۈك، سەمىمىي، ۋاپادار، ۋىجدانلىق ۋە غۇرۇرلۇق بولىدۇ.

(20) دۇنيا ۋە ئاخىرەتلىك تەكپۈكلۈقنى ساقلايدۇ. ئائىلىسىنىڭ ئېھتىياجلىرىنى قامداش يولىدا ھېچ ئۆلمەيدىغاندەك ئىشلەيدۇ، ئەمما ئاخىرەتلىكى ئۈچۈنمۇ ئەتە ئۆلىدىغاندەك ئىبادەت قىلىدۇ.

گۈزەل ئەخلاقلىق مۇسۇلمان قىلمايدىغان ئىشلار

649. سوئال: گۈزەل ئەخلاقلىق بىر مۇسۇلمان نېمىلەرنى قىلمايدۇ؟

جاۋاب: گۈزەل ئەخلاقلىق بىر مۇسۇلمان تۆۋەندىكىلەرنى قىلمايدۇ:

(1) ئىسلام ئېتىقادىغا زىت كېلىدىغان پىكىر ـ ئېقىملارنى قوبۇل قىلمايدۇ.

(2) ئىسلامدا بۇيرۇلغان ئەمەل ـ ئىبادەتلەرنى تەرك ئەتمەيدۇ، گۇناھ ـ مەسىيەت ئىشلىمەيدۇ.

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

(3) جەمئىيەتتىكى ئەخلاقسىز كىشىلەرگە ئەگەشمەيدۇ، ئۇلارغا نەسىھەت قىلىشنىمۇ ئونۇتمايدۇ.
(4) يالغان سۆزلىمەيدۇ، ساختىپەزلىك قىلمايدۇ، غەيۋەت قىلمايدۇ، تۆھمەت قىلمايدۇ.
(5) ھاراق ئىچمەيدۇ، تاماكا چەكمەيدۇ، ئۆسۈم بىلەن مۇئامىلە قىلمايدۇ، بىراۋنىڭ ھەققىنى يېمەيدۇ.
(6) بىراۋغا ئۆچمەنلىك، دۈشمەنلىك، كۆرەلمەسلىك قىلمايدۇ، كىشىلەرنى مەسخىرە قىلمايدۇ.
(7) ئاتا ـ ئانىسىنى قاخشاتمايدۇ، ئائىلىسىدىكىلەرگە قاتتىق قول بولمايدۇ.
(8) ھورۇن، تىرىكتاب، بېخىل، نامەرد، ئۇياتسىز بولمايدۇ، تۇزكور بولمايدۇ.
(9) پۇرسەتپەرەس، ھىيلىگەر، ئالدامچى، ئوتتۇغۇرۇق، چېقىمچى بولمايدۇ.
(10) ۋەتىنىگە، خەلقىگە ۋە قوۋم قېرىنداشلىرىغا خىيانەت قىلمايدۇ.

يېگانە ئۈلگە مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامدۇر

650. سوئال: ئەخلاق ئۆگىنىشتە ئەڭ ياخشى ئۈلگە كىم؟

جاۋاب: پەيغەمبىرىمىز ھەزرىتى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام بارلىق ياخشى ئىشلاردا، پۈتۈن ئىنسانىيەت ئۈچۈن ئەڭ ياخشى ئۈلگە بولغىنىدەك، گۈزەل ئەخلاق، پەزىلەت، ئالىيجانابلىق قاتارلىقنىڭ ھەممىسىدە ئەڭ ياخشى ئۈلگىدۇر. شۇڭا ئاللاھ تائالا مۇسۇلمانلارنى ھەر ئىشتا مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى ئۈلگە قىلىشقا بۇيرۇپ:﴿سىلەرگە ـ ئاللاھنى، ئاخىرەت كۈنىنى ئۈمىد قىلغان ۋە ئاللاھنى كۆپ ياد ئەتكەنلەرگە- رەسۇلۇللاھ ئەڭ ياخشى ئۈلگىدۇر﴾[1] دېگەن.

مەلۇمكى، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام يەر يۈزىدە ئىنسان ئېھتىياجلىق بولغان پۈتۈن ئىشلاردا، ئۈلگە قىلىپ ئەگىشىشكە ئەرزىيدىغان بىرلا شەخستۇر!

ئۇنداقتا، بىز ئالدى بىلەن مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى تونۇشقا مۇھتاجمىز. چۈنكى ئۆزىنى تونۇماستىن، ئۇنى ئۈلگە قىلغىلى بولمايدۇ.

([1]) ئەھزاب سۈرىسى21-ئايەت

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەخلاقىدىن ئۆرنەكلەر

.651 سوئال: پەيغەمبىرىمىزنىڭ ئەخلاقى قانداق ئىدى؟

جاۋاب: پەيغەمبىرىمىزنىڭ ئەخلاقى قۇرئان كەرىم ئىدى. ئۇ ئاللاھنىڭ ئەمرىگە بويسۇنۇشتا، ئىبادەتلەرنى ئورۇنلاشتا، ئاللاھ مەنئى قىلغان ئىشلاردىن يىراق تۇرۇشتا، بارچە ياخشى ئىشلارنى قىلىشتا ئىنسانلارنىڭ ئالدىنقىسى ئىدى. ئۇ گۈزەل ئەخلاق جەھەتتىمۇ پۈتۈن ئىنسانىيەتنىڭ ئالدىغا ئۆتۈپ كەتكەنلىكتىن، ئىنسانىيەتنىڭ ئېيتىخارلىق ئۈلگىسىگە ئايلانغان ئىدى. پەيغەمبىرىمىزنىڭ گۈزەل ئەخلاقى ئۇنىڭ پۈتۈن ھاياتىدىكى بارلىق ئىش - ئىزلىرىدا ئىپادىلەنگەن بولۇپ، تۆۋەندىكى ماۋزۇلاردا تېخىمۇ روشەن كۆرگىلى بولىدۇ:

(1) ئاللاھقا قارىتا ئەخلاقى

(2) ئىنسانىيەتكە قارىتا ئەخلاقى

(3) مۇسۇلمانلارغا قارىتا ئەخلاقى

(4) ئائىلىسىدىكىلەرگە قارىتا ئەخلاقى

(5) بالىلارغا قارىتا ئەخلاقى

(6) دۈشمەنلىرىگە قارىتا ئەخلاقى

(7) ئۇرۇش ئەسناسىدىكى ئەخلاقى

(8) ھايۋانلارغا قارىتا ئەخلاقى

(9) مۇھىت ۋە تەبىئەتكە قارىتا ئەخلاقىي

(10) سۆھبەتداشلىرىغا قارىتا ئەخلاقى

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

652. سوئال: مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاللاھقا قارىتا ئەخلاقى قانداق ئىدى؟

جاۋاب: مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئاللاھ تائالانى ئەڭ ياخشى تونۇغان، ئۇنى ھەقىقىي مەنىدە قەدىرلىگەن ۋە ئۇنىڭغا بولغان بەندىچىلىك بۇرچىنى ۋايىغا يەتكۈزگەن زات ئىدى. ئۇ ئاللاھنى ھەممىدىن بەك ئۇلۇغلايتتى، ھەمىشە ئاللاھنىڭ رەھمىتىدىن ئۈمىدلىنىش ۋە غەزىپىگە ئۇچراشتىن ھەزەر قىلىشتىن ئىبارەت تەڭپۇڭلۇقنى ساقلايتتى. پۈتۈن ھاياتىنى ۋە دۇنيالىقتىكى قىممەتلىك ھەر نەرسىسىنى ئاللاھنىڭ يولىغا ئاتاشتا ئىنسانىيەتكە ئۈلگە ئىدى.

ئاللاھتىن كەلگەن خوشاللىق ئۈچۈن ئۇنىڭغا شۈكۈر قىلاتتى، ئۇنىڭدىن كەلگەن مۇسىبەت ياكى غەم ـ قايغۇ ئۈچۈن ئۇنىڭدىن سەۋر تىلەيتتى. ئاللاھ ئاتا قىلغان قىسمەتكە كۆڭلىدىن رازى بولاتتى. ئىلگىرىكى ۋە كېيىنكى بارلىق گۇناھلىرى مەغپىرەت قىلىنغان تۇرۇپ، كېچىلىرى ئاللاھقا ناماز ئوقۇپ پۇتلىرى ئىششىپ كېتەتتى.

653. سوئال: مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىنسانىيەتكە قارىتا ئەخلاقى ئىدى؟

جاۋاب: مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام پۈتۈن ئالەملەرگە رەھمەت بولۇپ ئەۋەتىلگەن بولۇپ، ئىمان ئېيتقان ۋە ئېيتمىغان پۈتۈن ئىنسانلارغا رەھىم ـ شەپقەت، كەڭچىلىك، كەچۈرۈم، ئازادىلىك ۋە ھۆرلۈكنى دۇنيا تارىخىدا تۇنجى بولۇپ تەشۋىق قىلغان ھەم ئەمەلىيىتى بىلەن تەتبىق قىلغان زاتتۇر. ئۇ پۈتۈن ئىنسانىيەتنى سۆيگەنلىكىدىن ھەمىشە ئۇلارنىڭ ھىدايەت تېپىپ نىجاتلىققا ئېرىشىشىگە تىرىشاتتى ۋە ئۇلارغا ياخشىلىق تىلەيتتى. ئۇنىڭ گۈزەل ئەخلاقىنى دۈشمەنلىرىمۇ بىردەك سۆزلەيتتى.

654. سوئال: مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇسۇلمانلارغا قارىتا ئەخلاقى قانداق ئىدى؟

جاۋاب: مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام مۇسۇلمانلارغا ئەڭ مېھرى ـ شەپقەتلىك، ئەڭ كۆيۈمچان زات ئىدى. قۇرئان كەرىم ئۇنىڭ ئەخلاقىنى ئالاھىدە مەدھىيىلەپ:«سەن ھەقىقەتەن گۈزەل ئەخلاققا ئىگىسەن»[1] دېگەن.

قۇرئان كەرىم ئۇنىڭ مۇسۇلمانلارغا بولغان گۈزەل ئەخلاقىنى ماختاپ مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئاللاھنىڭ رەھمىتى بىلەن سەن ئۇلارغا مۇلايىم بولدۇڭ؛ ئەگەر قوپال، باغرى قاتتىق بولغان بولساڭ، ئۇلار چۆرەڭدىن تارقاپ كېتەتتى.﴾[2]

655. سوئال: مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئائىلىسىدىكىلەرگە قارىتا ئەخلاقى قانداق ئىدى؟

---

(1) نۇن سۈرىسى 4 ـ ئايەت

(2) ئال ئىمران سۈرىسى 159 ـ ئايەت

جاۋاب: مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئائىلىسىدىكىلەرگە ئەڭ ياخشى مۇئامىلە قىلىدىغان، ئەڭ ئۈلگىلىك بىر ئەر، ئەڭ شەپقەتلىك بىر ئاتا ۋە ئىنتايىن مەسئۇلىيەتچان بىر ئائىلە باشلىقى ئىدى. ئىمام مۇسلىم رىۋايەت قىلغان ھەدىستە، ساھابىلارنىڭ:«ئاياللارغا مېھرىبانلىق قىلىشتا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن ئارتۇق بىراۋنى كۆرمىدۇق»[1] دېگەنلىكى قەيت قىلىنغان.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام باشقىلارنىمۇ بۇ ياخشى ئەخلاققا چاقىرىپ:«سىلەرنىڭ ئەڭ ياخشىلىرىڭلار، ئۆز ئەھلىگە ئەڭ ياخشى مۇئامىلە قىلىدىغانلاردۇر. مەن ئۆز ئەھلىگە ئەڭ مېھرىبان كىشىڭلارمەن»[2] دېگەن.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام دۆلەتنىڭ رەئىسى، دىن ۋە دۇنيالىق ئىشلارنىڭ رەھبىرى، ئەسكەرلەرنىڭ قوماندىنى، مەسجىدتە مۇسۇلمانلارنىڭ ئىماملىقى قاتارلىق ئېغىر يۈكلەر ۋە مەسئۇلىيەتلەر ئۈستىگە يۈكلەنگەن تۇرۇپ، بۇ ئىشلارنىڭ ھەممىنى جايىدا ۋە تولۇق ئورۇندىغانلىقىنىڭ سىرتىدا، ئائىلىسى ئېھتىياجلىق بولغان سۆيگۈ-مۇھەببەت، ئۆي ئىشلىرىدا ئاياللىرىغا ياردەملىشىش، ئۇلارنىڭ خوشاللىقى ۋە دەرتلىرىنى ئاڭلاشقا ۋاقىت ئايرىش ۋە ئۇلارنىڭ كۆڭلىنى ئېلىشتىن ئىبارەت ئائىلىسىگە مۇناسىۋەتلىك بۇرچىنىمۇ ھېچ ئۇنتۇپ قالمايتتى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئاياللارنىڭ ئىسلام دىنىدىكى قەدىر-قىممىتىنى ناھايىتى ياخشى بىلگەن ۋە ئۇلارغا كۆيۈنگەنلىكتىن، ئۆي ئىشلىرىدا ئاياللىرىغا ياردەملىشەتتى، ئۇلارغا ئېغىرلىق سالمايتتى، ئۆزىنىڭ كىيىملىرىنى ئۆزى ياماپ، بەزىدە ئۆزى يۇيۇپ كىيەتتى، يېمەك-ئىچمەكلىرىنى كۆپ ھاللاردا ئۆزى تەييارلايتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئايالى ھەزرىتى ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۆيدە قىلىدىغان ئىشلىرى توغرۇلۇق سورالغىنىدا:« رەسۇلۇللاھ ئۆيدە باشقا ئىنسانلارغا ئوخشاش بىر ئىنسان ئىدى، ئۆزىنىڭ كىيىمىنى ياماپتتى، ماللىرىنى ساغاتتى، ئۆزىنىڭ ئىشلىرىنى ئۆزى قىلاتتى»[3] دەپ جاۋاب بەرگەن. ئۇ يەنە بىر قېتىم "رەسۇلۇللاھ ئۆيدە نېمە ئىش قىلاتتى؟" دەپ سورالغىنىدا:« رەسۇلۇللاھ ئۆيدە ئائىلىسىنىڭ ئىشلىرىنى قىلىش بىلەن بولاتتى، ناماز ۋاقتى كەلگەن ھامان مەسجىدكە چىقىپ كېتەتتى»[4] دەپ جاۋاب بەرگەن.

(1) ئىمام مۇسلىم رىۋايىتى
(2) ئىبنى ماجە رىۋايىتى
(3) ئىمام ئەھمەت رىۋايىتى
(4) ئىمام بۇخارى رىۋاسىيتى

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

ئىنسانىيەتنىڭ ئۈلگىسى بولغان ئۇلۇغ پەيغەمبىرىمىزنىڭ ئەخلاقى ئالدىدا بىزنىڭ ئۇيغۇر ئەرلىرىمىز نەدە؟

"ئەر كىشى تاماق ئەتسە بولمايدۇ"، "ئەر كىشى كىر يۇيۇسا بولمايدۇ" ۋە "ئەر كىشى بالا باقسا بولمايدۇ" دېگەنلەرنى كىم دەپتۇ؟ قايسى كىتابتا يېزىپتۇ؟ بىز پەيغەمبىرىمىزگە ئەگىشەمدۇق ياكى تاش يۈرەك، ئەبگا ئادەملەر بىلەن ئىسلام ئەخلاقىغا يات كېلىدىغان ئادەتلىرىمىزگىمۇ؟!

قولىدا بالىسىنى كۆتۈرۈپ ماڭغان ياكى ئوچاق بېشىغا كەلگەن ئەرنى ئەيىبلەيدىغان ناچار ئادەتنىڭ ھازىرمۇ بەزى ئۇيغۇرلار ئارىسىدا ھۆكۈم سۈرۈۋاتقانلىقى ھەقىقەتەن ئەجەبلىنەرلىك ۋە سەسكىنەرلىك ئىش.

656. سوئال: مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ باللارغا قارىتا ئەخلاقى قانداق ئىدى؟

جاۋاب: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھەر كىشىگە ئۇنىڭ ئەقلى ۋە سەۋىيىسىگە مۇناسىپ مۇئامىلىدە بولاتتى. باللارنى ۋە ئۇلارنى خوشال قىلىشنى بەكمۇ ياخشى كۆرەتتى. باللارنىڭ قىينىلىپ قېلىشىغا زادى چىداپ تۇرالمايتتى. ھەمىشە يېتىملەرنىڭ بېشىنى سىلايتتى. بەزىدە باللارنىڭ ئەقلىگە ماسلىشىپ ئۇلار بىلەن ئويۇن ئوينايتتى. باللارمۇ بۇ ئۈلگىلىك پەيغەمبەرنى ئۆز ئاتا - ئانىسىدىنمۇ بەك سۆيەتتى ۋە ھەمىشە ئۇنىڭ بىلەن بىرگە بولۇشنى تىلەيتتى. بىر ئادەم پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا : "يارەسۇلەللاھ! سىز باللارنى سۆيىدىكەنسىز، مېنىڭ ئون بالام بار، ھازىرغىچە بىرىنىمۇ سۆيۈپ باققىنىم يوق" دېگەندە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭ تاش يۈرەكلىكىگە ئېچىنىپ:«كىشىلەرگە رەھىم - شەپقەت قىلمىغانلارغا ئاللاھ رەھىم قىلمايدۇ»[1] دېگەن.

657. سوئال: مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ دۈشمەنلىرىگە قارىتا ئەخلاقى قانداق ئىدى؟

جاۋاب: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام دۈشمەنلىرىگىمۇ ناھايىتى مېھرى- شەپقەتلىك زات بولغانلىقتىن، ئۇلار ئېچىدىمۇ چوڭقۇر ھۆرمەتكە ئېگە ئىدى. دۈشمەنلىرى ئۇنىڭ چاقىرغان دىنىنى ئىنكار قىلغان بولسىمۇ، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ گۈزەل ئەخلاقىنى، راستچىللىقىنى ۋە ئىنسانىيەتتە بولۇشقا تېگىشلىك مېھرى - شەپقەت، رەھىمدىللىق، ئادالەت ۋە باشقىمۇ بارلىق ئېسىل سۈپەتلەرنىڭ ئۇنىڭدا مۇجەسسەملەنگەنلىكىنى ئېتىراپ قىلاتتى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن ئۇنىڭ ساھابىلىرىغا ئىنسان چىداپ تۇرالمايدىغان ئېغىر زۇلۇملارنى سالغان، ئۇلارنى ئەڭ ۋەھشى قىيىن - قىستاقلارغا ئالغان، ھەتتا ئۇلارنى ئۆز يۇرتلىرىدىن قوغلاپ چىقارغان، بۇنى ئاز دەپ ئۇلارنىڭ مال

(1) بۇخارىي ۋە مۇسلىم رىۋايىتى

ـ مۈلۈكلىرىنى خالىغانچە تالان ـ تاراج قىلغان، ئۆيلىرىنى كۆيدۈرۈپ تاشلىغان قۇرەيش قەبىلىسى باشچىلىقىدىكى مەككىلىك ئەرەبلەر مەككە ئازات بولغان كۈنى بىر تەرەپتىن مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۇلارنى قانداق ئېغىر جازالارغا تارتىدىغانلىقىنى كۈتسە، يەنە بىر تەرەپتىن مېھرى ـ شەپقىتى ھەممىگە ئومۇم بولغان بۇ ئۇلۇغ زاتنىڭ شەپقىتىگە تەلمۈرۈپ، قاتتىق قورقۇنچ ئىچىدە تۇرۇشقاندا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۇلارنى:«تارقىلىڭلار، ئازاتسىلەر!» دېگەنلىكى، مەككىنىڭ ئۇرۇش جىنايەتچىلىرىدىن بىرى بولغان، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا ۋە ئىسلام دىنىغا قاتتىق ئۆچمەنلىكى بىلەن تونۇلغان ۋە بارچە ئېغىر جىنايەتلەرنىڭ ھەممىنى ئىشلىگەننىڭ سىرتىدا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قىزى زەينەب رەزىيەللاھۇ ئەنھانى ئۇرۇپ قورسىقىدىكى بوۋىقىنى چۈشۈرۈۋەتكەن ھىبار ئىبنى ئەسۋەد دېگەن ئادەمنى كەچۈرۈۋەتكەنلىكى ئىنسانىيەت تارىخىدا مىسلى كۆرۈلمىگەن بىر كەچۈرۈم بولغانلىقتىن، ئەرەبلەر توپ ـ توپ بولۇپ ئۆز ئىختىيارى بىلەن ئىسلام دىنىغا كىرىشكە باشلىغان ۋە ئەرەب يېرىم ئارىلى قىسقا مۇددەت ئىچىدە ئىسلام دىيارىغا ئايلانغان.

658. سوئال: مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۇرۇش ئەسناسىدىكى ئەخلاقى قانداق ئىدى؟

جاۋاب: مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام مەسىلىنى ئۇرۇشسىز ھەل قىلىشقا تىرىشاتتى. پەقەت ئۇرۇش قىلىشتىن باشقا چارە قالمىغان ياكى دۈشمەنلەر بېسىپ كەلگەن ۋاقىتتىلا ئۇرۇش قىلىشنى قارار قىلاتتى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھەر قېتىم ئۇرۇشقا چىقىشتىن ئاۋۋال مۇسۇلمان ئەسكەرلىرىگە يول يورۇق بېرىپ:« سىلەرگە تىغ تەڭلىمىگەنلەرنى، ياشانغانلارنى، ئاياللارنى، بالىلارنى ئۆلتۈرمەڭلار! زىرائەتلەرنى نابۇت قىلماڭلار، دۈشمەنلەرنىڭ بەدەنلىرىنى پارچىلىماڭلار، ئەسىرلەرنى خورلىماڭلار»دەپ جېكىلەيتتى.

659. سوئال: مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ھايۋانلارغا قارىتا ئەخلاقى قانداق ئىدى؟

جاۋاب: مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ شەپقىتى ئىنسانلارغىلا ئەمەس، بەلكى ھايۋانلارغىمۇ شامىل ئىدى. نان، سۇ بەرمەستىن باغلاپ قويغانلىقى تۈپەيلى ئۆلگەن بىر مۈشۈك سەۋەبلىك بىر مۆمىنە ئايالنىڭ دوزىخى بولۇپ كەتكەنلىكىنى، بىر بۇزۇق ئايالنىڭ ئۇسسۇزلۇقتىن تىلىنى چىقىرىپ تەلمۈرۈپ تۇرغان بىر ئىتنى ئۆتۈكىنى سېلىپ، قۇدۇقتىن سۇ ئېلىپ سۇغۇرغانلىقى ئۈچۈن جەننەتتى بولۇپ كەتكەنلىكىنى مۇسۇلمانلارغا سۆزلەپ بېرىش ئارقىلىق بارلىق جان ئىگىلىرىگە رەھىم ـ شەپقەت قىلىشنى ئۆگەتكەن زات مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامدۇر.

www.uyghurkitap.com

بىر ھايۋاننىڭ ئۆلۈمىگە سەۋەب بولغانلىق تۈپەيلى بىر مۆمىنە ئايالنىڭ دوزاخقا، يەنە بىر ھايۋاننىڭ جېنىنى قۇتقۇزۇپ قويغان بىر بۇزۇق ئايالنىڭ بۇ ياخشىلىقى سەۋەبلىك جەننەتكە لايىق بولغانلىقىدىن ئىبارەت بۇ ئاددىغىنە قىسسە چوڭقۇر مەنىگە ئىگە بولۇپ، بىزگە شەپقەتنىڭ ئاللاھ تائالانىڭ دەرگاھىدا نەقەدەر كاتتا ئورنى بار ئىكەنلىكىنى چۈشەندۈرۈپ بەرگەن.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھايۋانلارنى بوغۇزلىغاندىمۇ ئۇلارغا رەھىم شەپقەت كۆرسىتىشنى بۇيرىغان ئىدى. ئۇ مۇنداق دېگەن: «ئاللاھ ھەممە نەرسىگە رەھمەتنى پۈتۈۋەتكەن. مال بوغۇزلىغاندا، مالنى قىينىماستىن ياخشى بوغۇزلاڭلار». بىر ئادەمنىڭ پىچاقنى قوينىڭ كۆزىگە كۆرسىتىپ تۇرۇپ بۆلگەنلىكىنى كۆرۈپ قېلىپ، ئۇنىڭغا: «پىچاقنى مالغا كۆرسەتمە! ئۇنى ئىككى قېتىم ئۆلتۈرمەكچىمۇسەن؟» دەپ كايىغان.

660. سوئال: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇھىت ۋە تەبىئەتكە قارىتا ئەخلاقىي قانداق ئىدى؟

جاۋاب: مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام مۇھىت تازىلىقىنى ۋە تەبىئەت ساپلىقىنى ساقلاشقا ئەڭ زور ئەھمىيەت بەرگەن زات بولۇپ، «پاكىزلىق - ئىماننىڭ يېرىمىدۇر» دېگەن پرىنسىپنى ئىلان قىلىش ئارقىلىق، ئۆي ئىچىنى، كىيىم - كېچەكلەرنى، يېمەك - ئىچمەكلەرنى ۋە بەدەننى پاكىز تۇتۇشقا بۇيرىغان، ناماز ئوقۇش، قۇرئان تىلاۋەت قىلىش، كەبىنى تاۋاب قىلىشقا ئوخشىغان ئىبادەتلەرنى تاھارەتتىن ئىبارەت پاكىزلىق بىلەن ئورۇنلاشقا، كۆپچىلىك توپلىشىدىغان ئورۇنلارغا يۇيۇنۇپ، خۇشبۇيلارنى سۈرتۈپ بېرىشقا ئەمر قىلغان ئىدى.

مۇندىن باشقا ھەج ۋە ئۆمرە قىلغۇچىلارنىڭ مەككىنىڭ دەل - دەرەخلىرىنى، ئۆسۈملۈكلىرىنى ۋە زىرائەتلىرىنى كېسىشتىن ۋە يۇلۇشتىن مەنئى قىلغانلىقى، ئۇرۇش ئەسناسىدا ئەسكەرلەرنىڭ زىرائەتلەرنى نابۇت قىلماسلىقىنى، دەل - دەرەخلەرنى كەسمەسلىكىنى ۋە ئوت قويماسلىقنى قاتتىق جېكىلىگەنلىكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ تەبىئەتنى قانچىلىك سۆيىدىغانلىقى ۋە ئۇنى ئاسراشقا قانچىلىك ئەھمىيەت بېرىدىغانلىقىنى كۆرسىتىدۇ.

661. سوئال: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سۆھبەتداشلىرىغا قارىتا ئەخلاقى قانداق ئىدى؟

جاۋاب: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆزىنىڭ ئالىي پەزىلىتى ۋە گۈزەل ئەخلاقى بىلەن سۆھبەتداشلىرىنى ئۆزىگە جەلب قىلىۋالاتتى. ئۇنىڭ بىلەن بىر قېتىم سۆھبەتلىشىش پۇرسىتىگە ئىگە بولغان ئادەم قايتا سۆھبەتلىشىشنى ئارمان قىلاتتى. قىسقىسى، ئۇنىڭ سۆھبىتىگە تويمايتتى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىراۋ بىلەن سۆھبەتلەشكەندە، ئۇنىڭ سۆزىنى كەسمەيتتى ۋە بۇنداق قىلىشنى ئەخلاقسىزلىق دەپ بىلەتتى. سۆزلەۋاتقان كىشىدىن ھېچ ۋاقىت يۈزىنى باشقا تەرەپكە چۆرىمەيتتى. ئۇنىڭ سۆزىنى دىققەت بىلەن ئاڭلايتتى. قارشى تەرەپنىڭ ئەدەپسىزلىكىگە ھەرگىزمۇ ئاچچىقلاپ قالمايتتى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئىنتايىن كىچىك پېئىل ۋە تولىمۇ كەمتەر زات بولۇپ، كىشىلەرنىڭ ئۇنىڭغا ـ باشقا مىللەتلەر كاتتىلىرىغا ئورنىدىن تۇرغاندەك ـ ئورۇنلىرىدىن تۇرۇشىنى ياقتۇرمايتتى. ئولتۇرغاندا ئادەتتىكى كىشىلەردەك قەيەردىن ئورۇن تەگسە شۇ يەردە ئولتۇراتتى. ئاجىزلارنى ۋە كەمبەغەللەرنى خور كۆرمەيتتى، ئۇلارنى ياخشى كۆرەتتى، ئۇلارنىڭ بېشىنى سىلايتتى.

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

تۆتىنچى بۆلۈم

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھاياتىدىن ئۈرنەكلەر

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھاياتىنى ئۆگىنىشنىڭ ئەھمىيىتى

ئاللاھ تائالا ئىنسانلارنى يەر يۈزىگە پەيدا قىلىپلا قالماستىن، ئۇلارنىڭ دۇنيادا بەختلىك ھايات كەچۈرۈشى ۋە كېيىن ئاللاھنىڭ دەرگاھىدىمۇ ياخشى ئاقىۋەتلەرگە ئېرىشىپ، سائادەتمەنلەردىن بولۇشى ئۈچۈن ئۇلارنى توغرا يولغا يېتەكلەش ئۈچۈن ئىنسانلارنىڭ ئۆز جىنسىدىن ئەلچىلىرىنى ئەۋەتتى. ئادەم ئەلەيھىسسالام ئىنسانلارنىڭ تۇنجى ئاتىسى بولغىنىدەك، ئەينى ۋاقىتتا ئۇلارغا ئەۋەتىلگەن تۇنجى پەيغەمبەر ئىدى. ئادەم ئەلەيھىسسالامنىڭ دىنىمۇ كىشىلەرنى ئاللاھقا ئىبادەت قىلىشقا چاقىرىدىغان ھەق دىن ئىدى.

زامانلارنىڭ ئۆتۈشى بىلەن ئىنسانلار بىر زامانلار ھەق دىنىنىڭ روھىدىن پۈتۈنلەي يىراقلىشىپ، كۈپرى، زالالەتنىڭ قاراڭغۇلۇقلىرىدا تىگىرقىغان بولسىمۇ، ئاللاھ تائالانىڭ ئارقا - ئارقىدىن پەيغەمبەرلەرنى ئەۋەتىشى نەتىجىسىدە، ئۇلار يەنە ھەق دىنغا قايتىپ كەلدى. ئاللاھ تائالا ئىنسانلار جەمئىيىتىنىڭ تەرەققىياتىغا ئەگەشتۈرۈپ، دىنىنىمۇ تەدرىجىي ھالدا تاكامۇللاشتۇرۇپ كەلدى ۋە ئۇنى ئىنسانلارنىڭ سەرخىلى، پەيغەمبەرلەرنىڭ ئاخىرقىسى ۋە ئىسلام دىنىنىڭ پەيغەمبىرى ھەزرىتى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا يېتىپ كېلىشى بىلەن ئەڭ ئاخىرقى كامالىغا يەتكۈزدى. ﴿بۈگۈن سىلەرنىڭ دىنىڭلارنى پۈتۈن قىلدىم. سىلەرگە نېمىتىمنى تاماملىدىم. ئىسلام دىنىنى سىلەرنىڭ دىنىڭلار بولۇشقا تاللىدىم﴾[1].

پەيغەمبىرىمىزنىڭ ھاياتىنى، ئىش ئىزلىرىنى، ئاللاھ تائالانىڭ ئۇلۇغ دىنىنى ئىنسانلارغا يەتكۈزۈش يولىدا ئېلىپ بارغان جاپالىق كۈرەشلىرىنى تولۇق ئۆگىنىپ، ئۇنىڭغا ھەققىي رەۋىشتە ئەگىشىش ۋە ئۇنىڭغا چىن كۆڭۈلدىن مۇھەببەت باغلاپ، سەمىمي سۆيۈش «مەن مۇسۇلمانمەن» دېگەن ھەر بىر كىشى ئۈچۈن ئالدىنقى پەرزلەرنىڭ بىرى. چۈنكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئىمان كەلتۈرۈش ئىماننىڭ مۇھىم بىر ئاساسى. پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئىنسانىيەتنىڭ ئىپتىخارلىق ئۈلگىسى، ئۇنىڭ ھاياتى پۈتۈن ئىنسانىيەت ھاياتىنىڭ ئۈلگىلىك ئوبرازى، ئىسلام دىنى ۋە قۇرئان كەرىمنىڭ جانلىق تەرجىمىسى، كىشىلەرگە ئىسلامنىڭ داغدام يولىنى كۆرسىتىپ بېرىدىغان نۇرلۇق چىراق. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاللاھنىڭ ئىنسانلارغا ئەۋەتكەن

---

(1) مائىدە سۈرىسى 3 - ئايەت

ئەلچىسى ئىكەنلىكىگە چىن ئىشىنىش ئىماننىڭ بىر پارچىسى، ئۇنى سۆيۈش ۋە ئۇنىڭ يولىغا ئەگىشىش پەرزدۇر.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھاياتىنى ئۆگىنىش ئىماننىڭ تەقەززاسى

ئىماننىڭ ئاساسى« لااله الاالله محمد رسول الله » يەنى(ئاللاھتىن باشقا ھېچ مەبۇد بەرھەق يوق، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە بەرھەق پەيغەمبىرىدۇر) دېگەن تەۋھىد كەلىمىسىنىڭ مەزمۇنىغا چىن يۈرەكتىن ئىشىنىشتۇر. شۈبھىسىزكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئىمان ئېيتىش دېگەنلىك ئۇنىڭ ئاللاھنىڭ بەرھەق پەيغەمبىرى ئىكەنلىكىنى يۈرەكتىن تەستىقلاپ، ئۇنىڭ گۈزەل ئەدەپ- ئەخلاقلىرىنى، ئېسىل پەزىلىتىنى، باشقا پۈتۈن مەخلۇقاتلاردىن ئۈستۈنلىكىنى، ئاللاھ تائالانىڭ ئۇنىڭغا ئاتا قىلغان كامىل نېمەتلىرىنى، باشقىلارغا قەتئىي قىياس قىلغىلى بولمايدىغان تالانت ۋە پاراسەتلىرىنى بىلىشنى تەلەپ قىلىدۇ. شۇنىڭ ئۈچۈن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھاياتىنى ئۆگىنىش تولىمۇ زۆرۈردۇر.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھاياتىنى ئۆگىنىش ئۇنىڭ يولىغا ئەگىشىشنىڭ مۇقەددىمىسى

ئاللاھ تائالا مۇسۇلمانلارغا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئەگىشىشنى پەرز قىلدى ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئەگىشىشنى ئاللاھنىڭ سۆيگۈسىگە ئېرىشىشنىڭ شەرتى قىلىپ بېكىتتى. شۇڭا ئاللاھ تائالانى سۆيىدىغانلىقىنى دەۋا قىلىدىغان ھەرقانداق ئادەمنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ھەقىقىي رەۋىشتە ئەگىشىشى شەرت. ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئى مۇھەممەد! ئېيتقىنكى: "ئەگەر ئاللاھنى سۆيسەڭلار ماڭا ئەگىشىڭلار، ئاللاھمۇ سىلەرنى سۆيىدۇ ۋە گۇناھىڭلارنى مەغپىرەت قىلىدۇ"﴾(1).

ئەگىشىش - پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەمىر- پەرمانلىرىغا ئەمەل قىلغانلىقنىڭ سىرتىدا، ھاياتىمىزنىڭ بارلىق ساھەلىرىدە ئۇنىڭ يولىدىن مېڭىش، ئۇنىڭ قىلغان ئىشلىرىنى قىلىش، ئۇنىڭ سۈننەتلىرىگە ئەمەل قىلىش، سۆزىمىزدە، ئىش - ھەرىكەتلىرىمىزدە ئۇنى ئۆزىمىزگە ئۈلگە قىلىش بىلەن بولىدۇ. بۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىشلىرىنى، سۆزلىرىنى ۋە بارلىق ئەھۋالىنى ئۆگىنىشنى، ئۇنىڭ خىسلەتلىرىنى، ئېسىل سۈپەتلىرىنى، گۈزەل ئەخلاقلىرىنى ۋە ئادەتلىرىنى بىلىشنى تەقەززا قىلىدۇ، ئەلۋەتتە.

(1) ئالى ئىمران سۈرىسى:31- ئايەت

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

ساھابە كىراملار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئەگىشىش، ئۇنىڭ سۆز، ئىش ۋە ئەدەپ-ئەخلاقلىرىنى ئۆگىنىشكە ئىنتايىن ھېرىسمەن ئىدى. ئەڭ ئاددى ئىشلاردىمۇ رەسۇلۇللاھ قىلغان ئىشلارنى قىلىشقا تىرىشاتتى. رەسۇلۇللاھنىڭ ئولتۇرۇش- قوپۇش، مېڭىش- تۇرۇش، سۆزلەش ۋە سۈكۈت قىلىش قاتارلىق ھەرىكەتلىرىنى ناھايىتى دىققەت بىلەن كۆزىتىپ، ئۇنىڭغا ئەگىشەتتى. ھەتتا ئۇلار ئادەتتىكى ئىشلاردىمۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ياخشى كۆرگەن نەرسىنى ياخشى كۆرەتتى ۋە رەسۇلۇللاھ ياقتۇرمىغان نەرسىنى يامان كۆرەتتى. ھەزرىتى ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن مۇنداق رىۋايەت قىلىدۇ: « بىر كۈنى بىر ئادەم رەسۇلۇللاھنى تاماققا چاقىرىۋىدى، رەسۇلۇللاھ ئۇنىڭ ئۆيىگە باردى. ساھىبخان ئۇنىڭ ئالدىغا ئارپا نېنى بىلەن كاۋا توغرالغان شورپا قويدى. بۇ داستىخاندا رەسۇلۇللاھنىڭ كۆپرەك كاۋا يېگەنلىكىنى كۆرۈپ قېلىپ، شۇندىن بېرى كاۋىنى ياخشى كۆرىدىغان بولدۇم»([1]). بۇ مىسال پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ زامانىدىكى مۇسۇلمانلارنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى نەقەدەر سۆيىدىغانلىقى ۋە ئۇنىڭ قىلغانلىرىنى قىلىشقا قانچىلىك ھېرىسمەن ئىكەنلىكىنى ئىپادىلەشكە يېتەرلىكتۇر. ئىسلام تارىخىدا بۇنداق مىساللار ساناپ تۈگەتكۈسىز كۆپ. شۇڭلاشقا ئىنسانىيەت تارىخىدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدەك تۇغۇلغان كۈنىدىن تاكى ۋاپاتىغىچە بولغان چوڭ- كىچىك بارلىق ئىش - ھەرىكەتلىرى بىرمۇبىر رىۋايەت قىلىنىپ، يېزىپ قالدۇرۇلغان ئىككىنچى بىر شەخسنى كۆرسىتىش مۇمكىن ئەمەس.

يىغىپ ئېيتقاندا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئەگىشىش ئاللاھ تائالانىڭ ئەمرى بولغانلىقى ئېتىبارى بىلەن بىر پەرز، ئۇنىڭغا ئەگىشىش ئۈچۈن ئۇنىڭ ھاياتىنى ۋە بارلىق ئىش - ئىزلىرىنى ئۆگىنىش يەنە بىر پەرزدۇر. چۈنكى«پەرز ئۇنىڭسىز ئادا بولمايدىغان نەرسىنىڭ ئۆزىمۇ پەرزدۇر». خۇددى ناماز ئۈچۈن تاھارەت پەرز بولغاندەك.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھاياتىنى ئۆگىنىش ئۇنى سۆيۈشنىڭ يولى

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى سۆيۈش پەرزدۇر. ئاللاھ تائالا مۆمىنلەرگە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى ھەرقانچە سۆيۈملۈك نەرسىدىنمۇ بەكرەك ياخشى كۆرۈپ سۆيۈشكە بۇيرىغان. چۈنكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى سۆيۈش ئىماننىڭ يېرىمىدۇر. ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿(ئى مۇھەممەد!) ئېيتقىنكى، "ئەگەر سىلەرنىڭ ئاتاڭلار، ئوغۇللىرىڭلار، قېرىنداشلىرىڭلار، خاتۇنلىرىڭلار، ئۇرۇق- تۇغقانلىرىڭلار، (ھەممىدە ئۇلاردىن باشقىلار)، تاپقان پۇل ماللىرىڭلار، ئاقماي قېلىشىدىن قورققان تىجارىتىڭلار، ياخشى كۆرىدىغان

([1]) ئىمام تىرمىزى رىۋايىتى

ئۆيلىرىڭلار سىلەر ئۈچۈن ئاللاھتىن، ئاللاھنىڭ پەيغەمبىرىدىن ۋە ئاللاھ يولىدا جىھاد قىلىشتىنمۇ سۆيۈملۈك بولسا، ئۇ ھالدا سىلەر ئاللاھنىڭ ئازابىنى كۈتۈڭلار. ئاللاھ پاسىق قەۋمنى ھىدايەت قىلمايدۇ"﴾(1). ئاللاھ تائالا يەنە مۇنداق دەيدۇ: ﴿پەيغەمبەر مۆمىنلەرگە ئۇلارنىڭ ئۆز جانلىرىدىنمۇ چارىدۇر﴾(2).

مۇھەببەت ۋە سۆيگۈ، سۆيۈلگەن كىشىنىڭ گۈزەل ئەخلاقىنى، ئېسىل سۈپەتلىرىنى ۋە ھەممە تەرەپلىرىنى ئېنىق بىلىش بىلەن بولىدۇ. مەھبۇبى ھەققىدە مەلۇماتى ئاز كىشىنىڭ مۇھەببىتىمۇ يۈزەكى مۇھەببەت بولۇپ، چىن قەلبىدىن ئورۇن ئالمايدۇ. كىشى بىراۋنى ياخشى كۆرسە، ئۇنىڭ ساخاۋەتلىك بولغانلىقى ياكى شۇجائەتلىك، قەھرىمان بولغانلىقى ياكى ياۋاش-يۇمشاق بولغانلىقى ياكى كەمتەر بولغانلىقى ياكى بىلىملىك ئالىم بولغانلىقى ياكى كۆپ ئىبادەت قىلىدىغان سالىھ بولغانلىقى ئۈچۈن ياخشى كۆرىدۇ. يۇقىرىدىكى سۈپەتلەرنىڭ ھەممىسىنى ئەڭ مۇكەممەل دەرىجىدە ئۆزىگە مۇجەسسەم قىلغان زات- ھەزرىتى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى ھەقىقىي مۇسۇلمان ئادەمنىڭ ھەر قانداق بىر مۇھەببەتنى بېسىپ چۈشىدىغان دەرىجىدە سۆيمەسلىكىنى تەسەۋۋۇر قىلغىلى بولامدۇ؟!

مۇسۇلمان ئادەم پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامنىڭ گۈزەل ئەخلاقىنى، ئېسىل سۈپەتلىرىنى، پاك كۆڭلىنى قانچىلىك كۆپ بىلسە، ئۇنىڭغا بولغان مۇھەببىتى، سۆيگۈسى، ئىخلاسى شۇنچىلىك كۈچلىنىدۇ ۋە قەلبى ئۇنىڭغا شۇنچىلىك كۈچلۈك باغلىنىدۇ. پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامنى كۆپ ياد ئېتىپ ئۇنى تونۇغانسېرى ئۇنىڭ پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامغا بولغان مۇھەببىتى چوڭقۇرلىشىپ، تۆۋەندىكى ھەدىستە ئېيتىلغان ھەقىقى سۆيگۈ دەرىجىسىگە ئېرىشىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: « سىلەرنىڭ ھېچبىرىڭلار مېنى ئاتا- ئانىسىدىن، بالا- چاقىسىدىن ۋە باشقا بارلىق كىشىلىرىدىن بەكرەك ياخشى كۆرمىگىچە كامىل مۆمىن بولالمايدۇ»(3).

دېمەك، پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامنى سۆيۈش ئىماننىڭ كامىل بولۇشى ئۈچۈن زۆرۈر بولۇپ، سەل قاراشقا بولىدىغان ئارتۇقچە ئىش ئەمەس. بۇ مۇھەببەتنىڭ ھەقىقەتكە چىقىشى ئۈچۈن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى بارلىق تەرەپلىرى بىلەن بىلىش لازىم. شۇڭا پەيغەرمبەر ئەلەيھىسسالامنى تونۇش ھەر بىر مۇسۇلمانغا پەرز دۇر.

---

(1) تەۋبە سۈرىسى: 24- ئايەت
(2) ئەھزاب سۈرىسى6- ئايەت
(3) ئىمام بۇخارى ۋە مۇسلىم رىۋايىتى

www.uyghurkitap.com

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھاياتىنى ئۆگىنىش دىنىنى مۇداپىئە قىلىشنىڭ يولى

زامانىمىزدا دىن دۈشمەنلىرى ئۆز تەرەپتارلىرى بىلەن بىرلىشىپ ھەر تۈرلۈك ئۇسۇللار ئارقىلىق مۇسۇلمان ياش ئۆسمۈرلەرنىڭ ئەقىدىسىنى تەشۋىشكە سېلىپ، ھەقىقەتنى بورمىلاپ ئۇلارنى ئىسلامدىن يىراقلاشتۇرۇشقا ئۇرۇنىۋاتىدۇ. ئەمەلىيەتتە كۆپلىگەن ياشلارنىڭ ئىسلامغا بولغان چۈشەنچىسى ئاجىزلىشىپ، ھەر خىل يات پىكىرلەرنى ئۆزلىرىگە ئۆزلەشتۈرمەكتە. بۇ ئەھۋال مۇسۇلمانلارنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى تونۇشنى ۋە باشقىلارغا تونۇتۇشنى پەرز قىلىدۇ. مۇسۇلمان ياشلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ كىشىلىكىنى، ئىنسانلارنى ئازغۇنلۇق ۋە جاھالەتنىڭ قاراڭغۇلۇقلىرىدىن ئىمان- ھىدايەتنىڭ نۇرىغا، ئىنساننى ئۆزىگە ئوخشاش ئىنسانغا چوقۇنۇشتىن ئازات قىلىپ، ئەقلىنى ۋە ئېتىقادىنى ھۆرمەتلەيدىغان ئىسلامنىڭ داغدام يولىغا ئېلىپ چىقىش ئۈچۈن تارتقان جاپا- مۇشەققەتلىرىنى، بۇ يولدا بېشىغا كەلگەن مىسلىسىز ئازاب -ئوقۇبەتلەرگە قانداق بەرداشلىق بەرگەنلىكىنى، كىشىلەرنى ئاللاھنىڭ دىنىغا دەۋەت قىلىشتىن ئىبارەت ئۇلۇغۋار غايىسى ئۈچۈن دۇنيالىقىدىن پۈتۈنلەي ۋازكەچكەنلىكىنى، دۈشمەنلىرىگە قارشى يېڭىلمەس جاسارەت ۋە شۇجائىتىنى، غەلىبە قىلغاندىن كېيىنكى كەڭ قورساق ۋە كەچۈرۈمچانلىقىنى، ئاللاھ تائالانىڭ ئەمرىگە خىلاپ كەلمەيدىغان ئىشلاردا ئۆزىگە كەلگەن ئەزىيەتلەرگە ھەرگىزمۇ ئاچچىقلانمايدىغانلىقىنى، ئاجىزلارغا، كەمبەغەللەرگە، كىچىك بالىلارغا ۋە ئاياللارغا چەكسىز مېھرىبانلىقىنى تونۇپ يېتىشكە ئىنتايىن موھتاج. چۈنكى بۇ مەلۇماتلار مۇسۇلمانلارنىڭ ئىمانىنى مۇستەھكەملەيدۇ ۋە ئۇلارنىڭ قەلبىنى غەپلەتتىن ئويغىتىپ ھەرىكەتكە كەلتۈرىدۇ. ئۆزلىرىنىڭ پەيغەمبىرىنى ھەر جەھەتتىن ياخشى تونىغان ياشلار دۈشمەنلەرنىڭ ھەر تۈرلۈك ئىغۋالىرى، پىتنە- پاساتلىرى ۋە شەك- شۈبھىلىرى ئالدىدا قىلچە تەۋرەنمەستىن دىنىدا مۇستەھكەم پۇت تىرەپ تۇرالايدۇ.

مۇسۇلمانلارنىڭ ئۆز پەيغەمبىرىنىڭ ھاياتىنى بىلمەسلىكى چوڭ يېتەرسىزلىكتۇر

«ئەشھەدۇ ئەنلا ئىلاھە ئىللەللاھۇ ۋە ئەشھەدۇ ئەننە مۇھەممەدەن ئەبدۇھۇ ۋە رەسۇلۇھۇ (ئاللاھتىن باشقا بەرھەق ئىلاھ يوقلىقىغا ۋە مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە بەرھەق ئەلچىسى ئىكەنلىكىگە گۇۋاھلىق بېرىمەن) » دېگەن شاھادەت كەلىمىسىنى دىلىدىن تەستىقلاپ، "مەن مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۈممىتىمەن" دەيدىغان ھەر بىر مۇسۇلمان سۆيۈملۈك پەيغەمبىرىمىزنىڭ ئىش- ئىزلىرىنى ئۆگىنىپ، ئۆزىنىڭ بارلىق ئىش- ھەرىكەتلىرىنى ئۇنىڭ گۈزەل ئىش- ئىزلىرى بىلەن بېزىشى كېرەك. شۇنداق قىلغاندىلا مۇسۇلمانلار ئۆزلىرىنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا

ئۇممەت بولغانلىقىدىن پەخىرلىنىپ بېشىنى ئۇستۇن كۆتۈرەلەيدۇ. ئۆزىنىڭ بۇ ئۇلۇغ پەيغەمبەرگە ئۇممەت بولغانلىقىدىن ئىنتايىن سۆيۈنۈپ، خۇددى ئەھمەد يەسەۋىدەك «بۇ دۆلەت(شان-شەرەپ) بىزگە يەتمەسمۇ، بىزنى مۇھەممەد ئۇممىتى قىلدى ئەمەسمۇ» دەيدىغان قانائەتكە كېلەلەيدۇ.

لېكىن مۇسۇلمانلار ئاممىسى بۇ ھەقىقەتلەردىن پۈتۈنلەي يىراقتا. دۇنيادا بىر يېرىم مىلياردقا يېقىن مۇسۇلمان بارلىقى مەلۇم. لېكىن ئەشۇ مۇسۇلمانلارنىڭ قانچە پىرسەنتى سۆيۈملۈك پەيغەمبىرىنىڭ ھاياتىنى بىلىدۇ؟ قانچە پىرسەنتى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ بىز ئۇممەت ئۈچۈن تارتقان جاپا - مۇشەققەتلىرىنى ئېيتىپ بېرەلەيدۇ؟ بۇ سوئالنى بىزنىڭ ئۇيغۇر مۇسۇلمانلىرىمىزدىن سورىساق ئەھۋال تېخىمۇ ئېچىنىشلىق بولىدۇ. قىسقىسى، مۇسۇلمانلارنىڭ ئەۋلادلىرى ھولليۋۇد كىنو ئارتىسلىرىنىڭ، ياۋروپا توپچىلىرىنىڭ ئىسىملىرىنى بىر- بىرلەپ ئېيتىپ بېرەلەيدۇ. لېكىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قانچە ئوغلى بار ئىدى؟ دەپ سورىسا، تۇرۇپ قالىدۇ. بۇ ھەقىقەتەن ئېچىنىشلىق ۋەزىيەت.

تۈركلەرنىڭ باشلانغۇچ مەكتەپ ئوقۇغۇچىلىرى تۈركىيە جۇمھۇرىيىتىنىڭ قۇرغۇچىسى مۇستافا كامال ئاتاتۈركنى ۋە ئۇنىڭ پۈتۈن ئىش-ئىزلىرىنى، پاكىستانلىق ئۆسمۈرلەر پاكىستان ئىسلام جۇمھۇرىيىتىنىڭ قۇرغۇچىسى قائىد ئەزەمنىڭ ھاياتىنى، ھىندىستانلىقلارنىڭ باللىرى گەندىنىڭ ئىش-ئىزلىرىنى توختاپ قالماستىن يادىسىغا ئېيتىپ بېرەلىگەن يەردە، كائىناتنىڭ پەخرى، ئىنسانىيەتنىڭ ئېپتىخارلىق ئۈلگىسى، گۈزەل ئەخلاقنىڭ نەمۇنىسى بولغان ھەزرىتى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ تەرجىمىھالىنى بىلمىسە بۇ ئېچىنىشلىق ئەمەسمۇ؟!

ھازىرقى زاماندا مۇسۇلمانلارنىڭ بېشىغا كەلگەن مۇسىبەتلەرنىڭ ھەممىسىنى مۇسۇلمانلارنىڭ ئۆز پەيغەمبىرىنى ياخشى تونۇمىغانلىقىدىن كۆرۈش مۇبالىغە قىلغانلىق بولمىسا كېرەك. چۈنكى بۇ دىننى ئېلىپ كەلگەن ۋە ئۇنى تەلەپكە لايىق ھالدا ياشىتىپ ۋايىغا يەتكۈزگەن يولباشچىسىنى تونۇمىغان ئادەم بۇ دىننىڭ خاراكتېرىنى بىلمەيدۇ، ئۆزى ئېتىقاد قىلىۋاتقان دىننىڭ خاراكتېرىنى بىلمىگەن ئادەم ئۇنى تۇرمۇشىدا ياشىتالمايدۇ، دۇنيا ۋە ئاخىرەتلىك بەخت-سائادەتكە كېپىللىك قىلغان دىننى تۇرمۇشىدا ياشىتالمىغان ئادەمنىڭ بۇ دىننىڭ ياخشىلىقلىرىدىن مەھرۇم قېلىپ، بەختسىزلىككە ئۇچرايدىغانلىقى ئېنىق.

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

ئىسلامدىن بۇرۇنقى ۋەزىيەت

662. سوئال: ئىسلام دىنى كېلىشتىن بۇرۇۇنقى ئەرەب جەمئىيىتى قانداق ئىدى؟

جاۋاب: ئىسلامدىن بۇرۇنقى ئەرەب جەمئىيىتى قەبىلە سىستېمىسىنى ئاساس قىلغان بىر جەمئىيەت بولۇپ، كۈچلۈكلەرنىڭ سۆزى ئۆتىدىغان، قەبىلىلەر ئوتتۇرىسىدا ئۇرۇش - جېدەللەر بولۇپ تۇرىدىغان، ئادالەتتىن يىراق، ئاياللار كەمسىتىلىدىغان بىر جەمئىيەت ئىدى.

ئىسلامدىن بۇرۇنقى ئەرەبلەرنىڭ دىنىي ئېتىقادى

663. سوئال: ئىسلامدىن بۇرۇنقى ئەرەبلەرنىڭ دىنىي ئېتىقادى قانداق ئىدى؟

جاۋاب: ئىسلامدىن بۇرۇنقى ئەرەبلەر ھەر خىل ئېتىقادتا بولۇپ، ئۇلار تۆۋەندىكى:

(1) ئاللاھقىلا ئىبادەت قىلغۇچىلار

(2) مۇشرىكلەر

(3) يۇلتۇزلارغا چوقۇنغۇچىلار

(4) يەھۇدىيلار

(5) خرىستىئانلار

664. سوئال: ئاللاھقىلا ئىبادە قىلىدىغان ئەرەبلەر قايسىلار ئىدى؟

جاۋاب: ئەرەبلەر ئەسلىدە ھەممىسى ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاللاھقىلا ئېتىقاد ۋە ئىبادەت قىلىشتىن ئىبارەت ھەق دىنىدا ئىدى. كېيىنچە زامانلارنىڭ ئۆتىشى بىلەن ئەرەبلەرنىڭ مۇتلەق كۆپ سانلىقى ھەق دىندىن ئايرىلىپ قېلىپ، بۇتلارغا چوقۇنۇشقا ئۆتۈپ كەتكەن بولسىمۇ، ئىنتايىن ئاز ساندىكى كىشىلەر ئاللاھنىڭ بىر ئىكەنلىكىگە ۋە شېرىكى يوقلىقىغا ئېتىقاد قىلاتتى، بۇتلارغا چوقۇنمايتتى ۋە ئىبادەتلەرنى ئۆزلىرى بىلگەنچە قىلاتتى. بۇلار «ھەنىفىيلەر»دەپ ئاتىلاتتى.

665. سوئال: مۇشرىك ئەرەبلەر قايسىلار ئىدى؟

جاۋاب: مۇشرىك ئەرەبلەر بۇتلارغا چوقۇنۇش ئارقىلىق ئاللاھقا يېتىشنى دەۋا قىلىدىغان بۇتپەرەسلەر بولۇپ، كەبىنى ئۇلۇغلاش، ھەج ۋە ئۆمرە قىلىش، ھاجىلارغا خىزمەت قىلىشقا ئوخشىغان ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامنىڭ دىنىدىن قالغان بەزى ئادەتلەرنى ساقلاپ قالغىنىدىن باشقا پۈتۈنلەي يولدىن چىققان ئازغۇنلار ئىدى.

666. سوئال: يۇلتۇزلارغا چوقۇنىدىغانلار قايسى ئەرەبلەر ئىدى؟

جاۋاب: يۇلتۇزلارغا چوقۇنىدىغان ئەرەبلەر ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەسلى دىنىدىن چىقىپ، يۇلتۇزلارنى ئىلاھ قىلىۋالغانلار ئىدى.

ئەرەبلەرنىڭ مۇتلەق كۆپ سانلىقى ھەر خىل خۇراپات ۋە جاھىلىيەت دەۋرىدە ياشايتتى.

667. سوئال: جاھىلىيەت دەۋرى دېگەن نېمە؟

جاۋاب: جاھىلىيەت دەۋرى ـ ئىلىم ۋە ئەقىلدىن يىراق، ئىلاھىي تەلىماتلاردىن پۈتۈنلەي ئايرىلغان خۇراپات ئىچىدىكى ۋاقىتلار دېگەنلىكتۇر.

668. سوئال: بۇت دېگەن نېمە؟

جاۋاب: بۇت ـ تاش، تۇپراق ۋە ياغاچقا ئوخشاش نەرسىلەردىن، ھەتتا يەيدىغان تائاملاردىن ئىنسانلار ياساپ چىققان ھەيكەللەردۇر.

669. سوئال: مۇشرىكلار ئاللاھقا ئىشىنەمدۇ؟

جاۋاب: مۇشرىكلەر ئاللاھنىڭ ياراتقۇچى ئىلاھ ئىكەنلىكىگە ئېتىقاد قىلىدىغان، پەقەت بۇتلارنى ئېتىقاد ۋە ئىبادەتلەردە ئاللاھقا شېرىك قىلىپ قوشىۋالغانلاردۇر.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ دۇنياغا كېلىشى ۋە باللىق دەۋرى

670. سوئال: مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام قاچان دۇنياغا كەلگەن؟

جاۋاب: مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام مىلادىنىڭ 571 ـ يىلى 20 ـ ئاپرىل، فىل يىلى رەبىئۇلئەۋۋەل ئاينىڭ 9ـ كۈنى(يەنە بىر رىۋايەتكە كۆرە، 12 ـ كۈنى) دۈشەنبە كۈنلۈكتە، ھازىرقى سەئۇدى ئەرەبىستاننىڭ مەككە شەھىرىدىكى قۇرەيش قەبىلىسىنىڭ ئەڭ مۆتىۋەر ئائىلىسى بولغان ھاشىم ئائىلىسىدە دۇنياغا كەلگەن.

671. سوئال: مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئەرەبلەرنىڭ قايسى قەبىلىسىدىن ئىدى؟

جاۋاب: پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامنىڭ نەسەبىدىن كەلگەن، ئەڭ كۈچلۈك ئەرەب قەبىلىسى ـ قۇرەش قەبىلىسىدىن كەلگەن.

672. سوئال: مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاتا ـ ئانىسىنىڭ ئىسىملىرى نېمە؟

جاۋاب: پەيغەمبىرىمىز ھەزرىتى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئانىسىنىڭ ئىپتى ئامىنە، دادىسىنىڭ ئىپتى ئابدۇللا ئىدى.

673. سوئال: پەيغەمبىرىمىزگە «مۇھەممەد»دېگەن ئىسمىنى كىم قويغان؟

جاۋاب: پەيغەمبىرىمىز ھەزرىتى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا «مۇھەممەد»دېگەن ئىسمىنى بوۋىسى ئابدۇلمۇتتەلىب قويغان.

674. سوئال: مۇھەممەد دېگەن ئىسمىنىڭ مەنىسى نېمە؟

جاۋاب: مۇھەممەد ـ مەدھىيەگە ۋە ماختاشقا سازاۋەر كىشى دېگەن مەنىدە بولۇپ، ئەرەبلەردە ئۇنىڭدىن بۇرۇن قويۇلۇپ باقمىغان بىر ئىسىم ئىدى.

675. سوئال: مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ دادىسى قاچان ۋاپات بولغان؟

جاۋاب: مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ دادىسى ئۇنىڭ دۇنياغا كېلىشىدىن ئىككى ئاي ئىلگىرى مەدىنە مۇنەۋۋەرە شەھرىدە ۋاپات بولغان.

676. سوئال: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سۈت ئانىسى كىم ئىدى؟

جاۋاب: مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ سۈت ئانىسىنىڭ ئىپتى ھەلىمە دېگەن ئايال ئىدى.

677. سوئال: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام نېمە ئۈچۈن سۈت ئانىغا بېرىلگەن؟

جاۋاب: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ياشىغان دەۋردە، مەككىدە تۇغۇلغان بوۋاقلار مەككىنىڭ ئادەمنى بىئارام قىلىدىغان ئىسسىق ھاۋاسىدىن يىراقلاشتۇرۇپ، ساغلام

ئۆسۈشى، ئەرەب تىلىنى ئۆگىنىشى ۋە ياخشى تەربىيە ئېلىشى ئۈچۈن مۇھىتى ساپ جايلاردا ياشايدىغان ئائىلىلەرگە ھەق تۆلەش ئارقىلىق ئېمىتىشكە بېرىلەتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالاممۇ شۇ قاتاردا سۈت ئانىغا بېرىلگەن ئىدى.

678. سوئال: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سۈت ئانىسىنىڭ يېنىدا قانچە يىل تۇردى؟

جاۋاب: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سۈت ئانىسى ھەلىمەنىڭ يېنىدا 4 يېشىغا قەدەر تۇرغان ئىدى.

679. سوئال: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئانىسى قاچان ۋاپات بولغان؟

جاۋاب: مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئانىسى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام 6 ياشقا كىرگەن ۋاقتىدا، ئانا ـ بالا ئىككىسى مەدىنىدىكى تۇغقانلىرىنى ۋە دادىسى ئابدۇللانىڭ قەبرىسىنى زىيارەت قىلىش ئۈچۈن يولغا چىقىپ، مەنىدىن قايتىشدا كېسەل سەۋەبى بىلەن ئەبۋا دېگەن جايغا كەلگەندە ۋاپات بولغان.

680. سوئال: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئانىسىنىڭ ۋاپاتىدىن كېيىن كىملەرنىڭ يېنىدا تۇرغان؟

جاۋاب: مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئانىسىدىن ۋاپاتىدىن كېيىن بوۋىسى ئابدۇلمۇتتەلىبنىڭ تەربىيىسىدە بولغان.

681. سوئال: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بوۋىسىدىن قانچە ياشتا ئايرىلغان؟

جاۋاب: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ بوۋىسى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام 8 ياشقا كىرگەن ۋاقتىدا ۋاپات بولغان.

682. سوئال: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بوۋىسىدىن كېيىن كىمنىڭ تەربىيىسىگە تاپشۇرۇلغان؟

جاۋاب: مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام بوۋىسىنىڭ ۋاپاتىدىن كېيىن تاغىسى ئەبۇ تالىبنىڭ پەرۋىشىگە تاپشۇرۇلغان.

683. سوئال: مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام باللىق ۋە ياشلىق چاغلىرىدا قانداق بىر ئىنسان ئىدى؟

جاۋاب: مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام باللىق چاغلىرىدىنلا گۈزەل ئەخلاقلىرى، راستچىللىقى، ئىشەنچلىكلىكى بىلەن تونۇلغان ۋە ھەممىنىڭ ھۆرمىتىگە ھەم سۆيگۈسىگە سازاۋەر بولغان زات ئىدى.

684. سوئال: مەككىلىكلەر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى نېمە دەپ ئاتايتتى؟

جاۋاب: مەككىلىكلەرنىڭ چوڭ ـ كىچىك ھەممىسى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ گۈزەل ئەخلاقىغا قايىل ئىدى. ئۇلار مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى «راستچىل مۇھەممەد»، «ئىشەنچلىك مۇھەممەد» دەپ ئاتايتتى.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

685. سوئال: مۇھەممەد ئەلەيھسسالام يىگىتلىك ۋاقتىدا نېمە ئىش بىلەن شۇغۇللانغان؟

جاۋاب: مۇھەممەد ئەلەيھسسالام يىگىتلىك ۋاقتىدا تىجارەت بىلەن شۇغۇللانغان.

686. سوئال: پەيغەمبەر ئەلەيھسسالام قانچە ياشتا ۋە كىمگە ئۆيلەنگەن؟

جاۋاب: پەيغەمبەر ئەلەيھسسالام 25 يېشىدا ھەزرىتى خەدىجە رەزىيەللاھۇ ئەنھاغا ئۆيلەنگەن.

687. سوئال: پەيغەمبەر ئەلەيھسسالامنىڭ قانچە پەرزەنتى بولغان؟

جاۋاب: پەيغەمبەر ئەلەيھسسالامنىڭ 4 قىز، 3 ئوغۇل جەمى 7 پەرزەنتى بولغان.

688. سوئال: پەيغەمبەر ئەلەيھسسالامنىڭ پەرزەنتلىرىنىڭ ئىسملىرى قايسىلار؟

جاۋاب: پەيغەمبەر ئەلەيھسسالامنىڭ قىزلىرىنىڭ ئىسملىرى: زەينەب، رۇقىيە، ئۇممۇكۇلسۇم، فاتىمە ئىدى. ئوغۇللىرىنىڭ ئىسملىرى: ئىبراھىم، قاسىم ۋە ئابدۇللا ئىدى.

مۇھەممەد ئەلەيھسسالامنىڭ پەيغەمبەرلىكى ۋە مەككە دەۋرى

689. سوئال: مۇھەممەد ئەلەيھسسالامغا پەيغەمبەرلىك قاچان ۋە نەدە بېرىلگەن؟

جاۋاب: پەيغەمبەر ئەلەيھسسالامغا مىلادىيە 610- يىلى مەككىنىڭ نۇر تېغىدىكى ھىرا غارىدا تۇنجى ۋەھىينىڭ كېلىشى بىلەن ئۇنىڭ پەيغەمبەرلىككە تاللانغانلىقى بىلدۈرۈلگەن.

690. سوئال: مۇھەممەد ئەلەيھسسالامغا پەيغەمبەرلىك كەلگەندە ئۇ قانچە ياشتا ئىدى؟

جاۋاب: مۇھەممەد ئەلەيھسسالامغا پەيغەمبەرلىك كەلگەندە ئۇ 40 يېشىدا ئىدى.

691. سوئال: ۋەھيى دېگەن نېمە؟

جاۋاب: ۋەھيى- ئاللاھنىڭ پەيغەمبەرلىرىگە تۈرلۈك يوللار بىلەن خالىغان نەرسىنى بىلدۈرۈشى دېگەنلىكتۇر.

692. سوئال: سوئال: مۇھەممەد ئەلەيھسسالامغا ئۇنىڭ پەيغەمبەر بولغانلىقىنى كىم بىلدۈرگەن؟

جاۋاب: مۇھەممەد ئەلەيھسسالامغا ئۇنىڭ پەيغەمبەر بولغانلىقىنى جىبرىئىل ئىسىملىك پەرىشتە بىلدۈرگەن.

693. سوئال: مۇھەممەد ئەلەيھسسالام ھىرا غارىغا نېمە ئۈچۈن چىققان؟

جاۋاب: مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام كىچىكىدىن باشلاپ قوۋمىنىڭ بۇززۇق ئېتىقاد ۋە خاتا چۈشەنچىلىرىگە، ئۇلارنىڭ بۇتلارغا چوقۇنۇشىغا قارشى ئىدى. جەمئىيەتتىكى ئادالەتسىزلىك ۋە ئەخلاقسىزلىقلاردىن ئېچىناتتى. يېشى قىرىققا يېقىنلىشىشى بىلەن بىر قانچە كۈنلۈك يېمەك ـ ئىچمىكىنى ئېلىۋېلىپ، مەككىنىڭ نۇر تېغىدىكى ھىرا غارىغا بېرىپ، ئاللاھنىڭ كائىناتتىكى گۈزەل سەنئەتلىرى ۋە قۇدرىتى ئۈستىدە تەپەككۇر قىلىشنى، ئاللاھقا ئۆزى بىلگەنچە ئىبادەت قىلىشنى ئادەت قىلغان ئىدى.

694. سوئال: مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام قانچە يىل پەيغەمبەرلىك قىلغان؟

جاۋاب: مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام پەيغەمبەر بولغاندىن كېيىن مەككىدە ئاۋۋال ئۈچ يىل يوشۇرۇن، كېيىن 10 يىل ئاشكارا، جەمى 13 يىل ئىسلام دەۋىتىنى تەشۋىق قىلىش بىلەن مەشغۇل بولدۇ. كېيىن مەككە مۇشرىكلىرىنىڭ ھەددىدىن ئاشقان جەۋر - زۇلۇملىرى تۈپەيلىدىن ئاللاھنىڭ بۇيرۇقى بىلەن مەككىنى تەرك ئېتىپ، مەدىنىگە ھىجرەت قىلىپ بېرىپ، ئۇ جايدا يەنە 10 يىل ئىسلام دەۋىتى ئېلىپ باردۇ. شۇنىڭ بىلەن جەمى 23 يىل پەيغەمبەرلىك قىلغان.

695. سوئال: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا تۇنجى چۈشكەن ئايەتلەر قايسىلار ۋە ئىسلام دىنىنىڭ بىرىنچى ئەمرى نېمە ئىدى؟

جاۋاب: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا تۇنجى چۈشكەن ئايەتلەر ئەلەق سۈرىسىنىڭ بېشىدىن 5 ئايەت ئىدى. ئىسلام دىنىنىڭ بىرىنچى ئەمرى «ياراتقان پەرۋەردىگارىڭنىڭ ئىسمى بىلەن ئوقۇ!» دېگەن بۇيرۇق ئىدى.

696. سوئال: تۇنجى قېتىم مۇسۇلمان بولغانلار كىملەر ئىدى؟

جاۋاب: تۇنجى قېتىم مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا كەلگەن ئىسلام دىنىنى قوبۇل قىلىپ مۇسۇلمان بولغان شەخس مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئايالى ھەزرىتى خەدىچە، ئۇنىڭدىن كېيىن مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ دوستى ئەبۇ بەكرى، تاغىسىنىڭ ئوغلى ئەلى، خىزمەتچىسى زەيد قاتارلىق 4 كىشى ئىدى.

ئىسلام دەۋىتىنىڭ باشلىنىشى

697. سوئال: مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئىسلام دىنىنى دەسلەپتە قانداق تەشۋىق قىلدى؟

جاۋاب: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئىسلام دىنىنى دەسلەپتە 3 يىل يوشۇرۇن ھالدا تەشۋىق قىلىپ ئۇنى تارقىتىشقا تىرىشتى.

698. سوئال: مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئىسلام دىنىنى قاچاندىن بىرى ئاشكارا تەشۋىق قىلىشقا ئۆتتى؟

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

جاۋاب: مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئىسلام دەۋىتىنى ئۇنىڭغا قۇرئان كەرىمنىڭ ھىجر سۈرىسىدىن 94- ئايىتى چۈشۈپ، ﴿ساڭا بۇيرۇلغاننى ئاشكارا ئوتتۇرىغا قويغىن!﴾ دەپ ئەمر قىلىنغاندىن كېيىن، ئىسلام دىنىنى ئوچۇق - ئاشكارا تارقىتىشقا باشلىغان.

699. سوئال: مەككىلىك مۇشرىكلەر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىسلام دەۋىتىگە قانداق مۇئامىلە قىلدى؟

جاۋاب: مەككىلىك مۇشرىكلەر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىسلام دەۋىتىگە قارشى چىقتى، ئۇنىڭ پەيغەمبەر ئىكەنلىكىنى قوبۇل قىلمىدى.

700. سوئال: مەككىلىك مۇشرىكلەر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ۋە تۇنجى مۇسۇلمانلارغا قانداق مۇئامىلە قىلدى؟

جاۋاب: مەككىلىك مۇشرىكلەر تۇنجى مۇسۇلمانلارنى ھەر تۈرلۈك قىيىن قىستاقلارغا ئېلىش ئارقىلىق ئۇلارنى ئىسلامدىن يېنىشقا زورلىدى، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا بولسا قولىدىن كەلگەن ھاقارەت ۋە دۈشمەنلىكلەرنى قىلدى.

مۇسۇلمانلارنىڭ ھەبەشىستانغا ھىجرىتى

701. سوئال: مۇسۇلمانلار نېمە ئۈچۈن ھەبەشىستانغا ھىجرەت قىلغان؟

جاۋاب: مەككىلىك مۇشرىكلەرنىڭ ھەددىدىن ئاشقان جەۋر - زۇلۇملىرى ۋە ئىنسان قېلىپىدىن چىققان ۋەھشىي قىيناشلىرى سەۋەبلىك، تۇنجى مۇسۇلمانلار ئىسلامىي ئېتىقادىنى ساقلاش يۈزىسىدىن ھەبەشىستان(ھازىرقى ئېپىوپىيە) زېمىنىغا ھىجرەت قىلىشقا مەجبۇر بولغان.

702. سوئال: مۇسۇلمانلار ھەبەشىستانغا تۇنجى قېتىم قاچان ۋە قانچە كىشى ھىجرەت قىلغان؟

جاۋاب: مۇسۇلمانلار ھەبەشىستان زېمىنىغا تۇنجى قېتىم 615- يىلى، 4 ئايال، 11 ئەر بولۇپ، جەمى 15 كىشى ھىجرەت قىلغان ئىدى.

703. سوئال: مۇسۇلمانلارنىڭ ھەبەشىستان زېمىنىغا ئىككىنچى قېتىملىق ھىجرىتى قاچان بولغان؟

جاۋاب: مۇسۇلمانلار ھەبەشىستان زېمىنىغا ئىككىنچى قېتىم 616- يىلى، 13 ئايال، 77 ئەر بولۇپ، جەمى 90 كىشى ھىجرەت قىلغان.

مۇشرىكلارنىڭ مۇھاسىرىسى

704. سوئال: مۇشرىكلەر مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام بىلەن مۇسۇلمانلارنى نېمە ئۈچۈن مۇھاسىرىگە ئالغان؟

جاۋاب: مۇشرىكلەر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن مۇسۇلمانلارنى ئىسلام دىنىدىن ۋاز كەچكۈزۈپ، بۇتپەرەسلىككە قايتۇرۇش ئۈچۈن ئۇلارنى مۇھاسىرە (ئامبارگو) قىلغان.

705. سوئال: مۇھاسىرە دېگەن نېمە ۋە مۇشرىكلەر مۇھاسىرىدە نېمە قىلدى؟

جاۋاب: مۇھاسىرە ـ ئەتراپىنى قورشاش دېگەن مەنىدە بولۇپ، مۇشرىكلە مۇسۇلمانلارنى ئىسلام دىنىدىن ياندۇرۇش ئۈچۈن ئۇلارنى مەككىنىڭ«شىئبە ئەلى» دېگەن يېرىدە 3 يىل قامىۋېلىپ، مەككىلىكلەرنىڭ مۇسۇلمانلار بىلەن پۈتۈن ئالاقىسىنى ئۈزۈپ تاشلاپ، ئۇلارنىڭ مۇسۇلمانلارغا بىر نەرسە سېتىشى، ئېلىشى، قودا ـ باجىلىق مۇناسىۋىتى قۇرۇشى، ھەتتا سۆزلىشىشىنى چەكلىدى. مۇسۇلمانلارنىڭ باشقا جايلاردىن ئاشلىق، يېمەك ـ ئىچمەك ۋە كىيىم ـ كېچەك قاتارلىق ئېھتىياجلىق نەرسىلەرنى كەلتۈرۈش يوللىرىنى توسۇۋالدى.

قايغۇلۇق يىل

706. سوئال: مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئۈچۈن ئەڭ قايغۇلۇق يىل قايسى ئىدى؟

جاۋاب: پەيغەمبىرىمىز ئەلەيھىسسالام ئۈچۈن ئەڭ قايغۇلۇق يىل 620- يىلى بولۇپ، بۇ يىلدا ئۇنى دۈشمەنلىرىنىڭ سۈيىقەسلىرىدىن قوغداپ، ئۇنىڭ تاشقى مۇداپىئە كۈچى ھېسابلىنىدىغان تاغىسى ئەبۇ تالىب بىلەن ئۇنىڭغا ھەمىشە تەسەللى بېرىپ، ئۇنىڭ كۈچىگە كۈچ قېتىپ كەلگەن ۋە ئىچكى مۇداپىئە كۈچى ھېسابلانغان ۋاپادار ئايالى ھەزرىتى خەدىجە رەزىيەللاھۇ ئەنھانىڭ ئارقا ـ ئارقىدىن ۋاپات بولىشى ئىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ ئىككى كىشىنىڭ ۋاپاتىغا قاتتىق قايغۇرغان ئىدى. شۇڭا بۇ يىل ئىسلام تارىخىدا «قايغۇلۇق يىل» دەپ ئاتالغان.

ئىسرا ـ مىراج

707. سوئال: ئىسرا ـ مىراج دېگەن نېمە ئۇ قاچان بولغان؟

جاۋاب: ئىسرا ـ كېچىدە سەپەر قىلىش، مىراج ـ ئۆرلەش دېگەن مەنىدە بولۇپ، ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەڭ چوڭ مۆجىزىلىرىدىن بىرىدۇر. ئىسرا بىلەن مىراج 620- يىلى رەجەب ئېيىنىڭ 27- كۈنى بولغان. ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ بېشىغا كەلگەن ئېغىر كۈنلەر ئۈچۈن تەسەللى قىلىش ئۈچۈن بولغان.

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

708. سوئال: ئىسرا ـ مىراج مۆجىزىسى قانداق بولغان؟
جاۋاب: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەدىنىگە ھىجرەت قىلىشتىن بىر يېرىم يىل ئىلگىرى، قەمەرىيە ئايلىرىدىن 27- رەجەب كېچىسى ئاللاھ تائالانىڭ قۇدرىتى بىلەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام جىبرىئىل پەرىشتىنىڭ ھەمراھلىقىدا پەلەستىندىكى مەسجىد ئەقساغا ئېلىپ كېلىنگەن، ئاندىن ئۇ جايدىن يۇقىرى ئۇپۇقلارغا ئۆرلەپ يەتتىنچى ئاسمانغا قەدەر چىققان ۋە ئاللاھ تائالانىڭ ئىلاھىي سىر ـ ئەسرارلىرىدىن ئاجايىب ئىشلارنى كۆرگەن.
709. سوئال: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا مىراجدا نېمىلەر بىلدۈرۈلگەن؟
جاۋاب: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا مىراجدا تۆۋەندىكىلەر بىلدۈرۈلگەن:
(1) مۇسۇلمانلارغا كۈندە بەش ۋاخ ناماز ئوقۇشنىڭ پەرز بولغانلىقى،
(2) ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرمىگەن مۇسۇلمانلارنىڭ جەننەتكە كىرىدىغانلىقى،
(3) بەقەرە سۈرىسىنىڭ ئاخىرقى 2 ئايىتى بىلدۈرۈلگەن ئىدى.
710. سوئال: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىسرا ـ مىراجدىن باشقا مۆجىزىلىرى قايسىلار؟
جاۋاب: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ كۆپلىگەن مۆجىزىلىرى بولۇپ، ئۇلارنىڭ مەشھۇرلىرى:
(1) مۇشرىكلەرنىڭ تەلىپىگە ئاساسەن ئاينىڭ ئىككىگە بۆلۈنۈپ كۆرۈنگەنلىكى،
(2) بوران ۋە كۆزگە كۆرۈنمەيدىغان قوشۇننىڭ مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا ياردەم قىلغانلىقى،
(3) مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ھىجرەت ئەسناسىدا ئۇنىڭغا پەرىشتىلەرنىڭ ياردەم قىلغانلىقى،
(4) مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ بارماقلىرىنىڭ ئارىسىدىن سۇ چىققانلىقى،
(5) ياغاچنىڭ يىغلىغانلىقى،
(6) ئاز تاماقنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ دۇئاسى بىلەن كۆپ كىشىنى تويغۇزغانلىقى،
(7) قەتادەنىڭ كۆزىنىڭ شىپا تاپقانلىقى ۋە باشقىلار.
مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەڭ چوڭ ۋە مەڭگۈلۈك داۋام قىلىدىغان مۆجىزىسى قۇرئان كەرىمدۇر!

ئەقەبە بەيئەتلىرى

711. سوئال: ئەقەبە بەيئەتلىرى دېگەن نېمە ۋە قاچان بولغان؟

جاۋاب: ئەقەبە ـ مەككىدىكى بىر جاينىڭ نامى. ئەقەبە بەيئەتلىرى ـ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مەدىنىلىك يىگىي مۇسۇلمانلاردىن ئىسلام دىنىنىڭ ئاساسىي ئەقىدىلىرىگە ئەمەل قىلىشى ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى دۈشمەنلىرىدىن قوغدىشى ھەققىدە ئالغان ۋەدىسى دېگەنلىك بولۇپ، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا بەيئەت قىلغان مەدىنىلىك مۇسۇلمانلار ئۇنى ئۆزلىرىنىڭ ئائىلىسىدىكىلىرىنى قوغدىغاندەك قوغدايدىغانلىقىغا ۋەدە بېرىشكەن ئىدى.

712. سوئال: بىرىنچى ئەقەبە بەيئىتى قاچان بولغان ۋە قانچە كىشى قاتناشقان؟

جاۋاب: بىرىنچى ئەقەبە بەيئىتى مىلادىيە 621- يىلى ئىيۇن ئېيىدا بولغان ئىدى. ئۇنىڭغا 12 كىشى ئىشتىراك قىلغان ئىدى.

713. سوئال: ئىككىنچى ئەقەبە بەيئىتى قاچان بولغان ۋە قانچە كىشى قاتناشقان؟

جاۋاب: ئىككىنچى ئەقەبە بەيئىتى مىلادىيە 622- يىلى ئىيۇل ئېيىدا بولغان، ئۇنىڭغا 72 كىشى ئىشتىراك قىلغان.

714. سوئال: ئەقەبە بەيئەتلىرىنىڭ ئەھمىيىتى نېمە؟

جاۋاب: ئىسلام تارىخىدا ئەقەبە بەيئەتلىرىنىڭ ئەھمىيىتى زور بولغان. بىرىنچىدىن ئىسلام دىنىنىڭ مەدىنىدە تارقىلىشىغا سەۋەب بولغان. ئىككىنچىدىن مۇسۇلمانلارنىڭ مەدىنىدە يەرلىشىپ مۇشرىكلەرنىڭ بېسىملىرىدىن ئازات بولۇشىنى تەمىن ئەتكەن ئىدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھىجرىتى

715. سوئال: ھىجرەت دېگەن نېمە ۋە قاچان بولغان؟

جاۋاب: ھىجرەت ـ دىنىي مەقسەتلەر بىلەن كۆچۈش قىلىش دېگەنلىكتۇر. مۇسۇلمانلار مەككىلىك مۇشرىكلەرنىڭ ھەر تۈرلۈك بېسىملىرى سەۋەبلىك 622- يىلى ھەممە نەرسىسىنى مەككىدە تەرك ئېتىپ، ئاللاھ يولىدا مەدىنە شەھىرىگە تۇنجى ھىجرىتىنى باشلىۋەتكەن.

716. سوئال: مەككە مۇشرىكلىرى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا قانداق سۇيىقەستلەرنى پىلانلىغان؟

جاۋاب: مەككە مۇشرىكلىرى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى ئۆلتۈرۈپ يوق قىلىش ئارقىلىق بۇ يېڭى دىنغا خاتىمە بېرىش ئۈچۈن پۈتۈن قەبىلە باشلىقلىرى بىرلىشىپ، ھەر بىر قەبىلىدىن بىردىن ئادەم چىقىرىشنى ۋە ھەر بىرى بىردىن نەيزە سانجىش بىلەن ئۇنى ئۆلتۈرۈشنى پىلانلايدۇ. لېكىن ئاللاھ تائالا ئۇلارنىڭ پىلانىنى بىتچىت قىلىپ، پەيغەمبىرىنى دۈشمەنلىرىنى سۇيىقەستىدىن ساقلاپ قالىدۇ.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

717. سوئال: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەدىنىگە قاچان ۋە كىم بىلەن ھىجرەت قىلغان؟
جاۋاب: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئاللاھنىڭ ئەمرى بىلەن 622- يىلى 13- ئاۋغۇست كۈنى مەككىدىن ئايرىلىپ، 622- يىلى 23- سېنتەبىر كۈنى ھەزرىتى ئەبۇ بەكرى بىلەن ئىككىسى مەدىنە شەھرىگە يېتىپ باردۇ. بۇ تارىخ كېيىنچە ئىسلام كالىندارىغا ئايلىنىپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مەدىنىگە كەلگەن يىلى ھىجرىيەنىڭ 1- يىلى بولۇپ ھېسابلىنىدۇ.

718. سوئال: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھىجرەتنى قانداق ئورۇنلاشتۇرغان؟
جاۋاب: مەككە شىمالىدىكى مەدىنىگە بارىدىغان يولنى مەككە مۇشرىكلىرىنىڭ ئەلبەتتە قاماللايدىغانلىقىنى بىلگەن مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام مەككىنىڭ يەمەن تەرەپكە كېتىدىغان جەنۇب تەرىپىگە قاراپ يولغا چىقىپ، تەخمىنەن 10 كىلومېتىر يول يۈرگەندىن كېيىن «سەۋر تېغى»دىكى سەۋر غارىغا يوشۇرۇنىدۇ. ئىزلاپ كەلگەن مەككە كۈچلىرى ئۇلارنى تاپالماستىن قايتىپ كەتكەندىن كېيىن يولنى داۋاملاشتۇرۇپ مەدىنىگە سالامەت يېتىپ باردۇ.

719. سوئال: ھىجرەتنىڭ ئىسلام تارىخىدا ئەھمىيىتى نېمە؟
جاۋاب: ھىجرەتنىڭ ئىسلام دىنى ۋە مۇسۇلمانلار ئۈچۈن كەلتۈرگەن ئىجابىي نەتىجىلىرى ئىنتايىن زوردۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن مۇسۇلمانلار مەدىنىگە ھىجرەت قىلىپ بارغاندىن كېيىن، ئىبادەتلىرىنى ئەركىن، ئازادە ئورۇنلاش، ئىسلام دىنىنى كەڭ تارقىتىش پۇرسىتىگە ئېرىشتى ۋە مەدىنىدە تۇنجى ئىسلام دۆلىتىنى تەسىس قىلدى.

ئىسلام دەۋىتىنىڭ مەدىنە دەۋرى

720. سوئال: مەدىنىلىك مۇسۇلمانلار مەككىدىن كەلگەنلەرنى قانداق قارشى ئالدى؟
جاۋاب: مەدىنىلىك مۇسۇلمانلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋە ئۇنىڭ بىلەن ھىجرەت قىلىپ كەلگەن مەككىلىك مۇسۇلمانلارنى ئەڭ ئالىي ئېھتىرام بىلەن قارشى ئالغاندىن تاشقىرى، ھەر بىرى مەككىلىك مۇسۇلمانلاردىن بىرىنى «قېرىنداشىم»دەپ ئېلان قىلىپ، ئۆز ئىختىيارى بىلەن ئۆي ـ جاي ۋە نەرسە كېرەكلىرىنى يېرىمدىن بۆلۈشتى.

721. سوئال: مۇھاجىر ۋە ئەنسار دېگەن كىملەر؟
جاۋاب: مۇھاجىر ـ مەككىدىن مەدىنىگە ھىجرەت قىلىپ كەلگەن مۇسۇلمانلار، ئەنسار ـ مەدىنىلىك مۇسۇلمانلارنى كۆرسىتىدۇ.

722. سوئال: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مەدىنىدە تۇنجى قىلغان ئىشى قايسى بولدى؟

جاۋاب: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مەدىنىگە كەلگەندىن كېيىن تۇنجى قىلغان ئىشى مەسجىد سېلىش بولغان. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يېنىدىكى مۇسۇلمانلارنىڭ ھەمكارلىقىدا ئۆز قولى بىلەن سالغان بۇ مەسجىد «مەسجىد نەبەۋىي - پەيغەمبەر مەسجىدى»دەپ ئاتالدى ۋە ئىككى ھەرەمنىڭ ئىككىنچىسى، مۇقەددەس ئۈچ چوڭ مەسجىدنىڭ بىرى بولۇپ داۋام قىلىپ كەلدى.(1)

مەسجىد نەبەۋى

723. سوئال: مەسجىد نەبەۋىينىڭ ئىسلام تارىخىدىكى ئەھمىيتى نېمە؟

جاۋاب: مەسجىد نەبەۋىينىڭ ئىسلام تارىخىدىكى ئەھمىيتى تۆۋەندىكىلەر:

(1) مەسجىد نەبەۋىي مۇسۇلمانلارنىڭ تۇنجى ئەركىن ئىبادەتگاھى ئىدى.

(2) مەسجىد نەبەۋىي ئىسلام دۆلتىنىڭ قوماندانلىق مەركىزى ئىدى.

(3) مەسجىد نەبەۋىي پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قارارگاھى ئىدى.

(4) مەسجىد نەبەۋىي ئىلىم - ئىرپان تارقىتىش ئورنى ئىدى.

(5) مەسجىد نەبەۋىي ئىسلام دەۋىتىنىڭ مەركىزى ئىدى.

(6) مەسجىد نەبەۋىي ھەر قانداق بىر مەسىلىدە قارار چىقىرىش ئورگىنى ئىدى.

(7) مەسجىد نەبەۋىي نىكاھ ۋە باشقىمۇ دىنىي مۇراسىملارنى ئېلىپ بېرىش ئورنى ئىدى.

(8) مەسجىد نەبەۋىي مۇساپىرلارنىڭ، يوقسۇللارنىڭ پاناھگاھى ئىدى.

(9) مەسجىد نەبەۋىيدىكى «سۇففە»دېگەن جاي ئەينى ۋاقىتتا بىر ئۇنىۋېرسىتېتقا ئوخشاش بىلىم تەھسىل قىلىش ئورنى ئىدى. شۇنىڭ بىلەن مەدىنە مۇنەۋۋەرە شەھىرىدە تۇنجى ئىسلام دۆلىتى تەسىس قىلىنغان بولدى.

724. سوئال: ئىسلام تارىخىدا تۇنجى ئەزاننى كىم نەدە ئوقۇغان؟

جاۋاب: ئىسلام تارىخىدا تۇنجى ئەزاننى بىلال رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مەسجىد نەبەۋىيدە ئوقۇغان.

---

(1) ئىككى ھەرەمنىڭ بىرىنچىسى مەسجىدى ھەرەم، ئىككىنچىسى مەسجىد نەبەۋى بولۇپ، ئىسلامدىكى ئۈچ مۇقەددەس مەسجىدنىڭ بىرىنچىسى مەسجىد ھەرەم، ئىككىنچىسى مەسجىد نەبەۋى، ئۈچىنچىسى پەلەستىندىكى مەسجىد ئەقسادۇر.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

تۇنجى ئىسلام دۆلىتى ۋە ئىنسان ھەقلىرى

725. سوئال: مەدىنىدە ئىسلام دۆلىتى قۇرۇلغاندىن كېيىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەھۇدىيلار بىلەن مۇشرىكلەرگە قانداق مۇئامىلە قىلدى؟

جاۋاب: مەدىنىدە تۇنجى ئىسلام دۆلىتى قۇرۇلغاندىن كېيىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەدىنىدە ياشايدىغان مۇسۇلمانلار، يەھۇدىيلار ۋە مۇشرىك ئەرەبلەر ئۈچۈن 52 ماددىلىق «مەدىنە ۋەسىقىسى» ناملىق باياناتنى ئېلان قىلىش ئارقىلىق مەدىنىدە ئىسلام دۆلىتى تەركىبىدىكى بارلىق گراجدانلارنىڭ، ئېتىقاد ئەركىنلىكى، ئۆزئارا ئىناقلىق ۋە چىقىشىش بىلەن ياشىشى، سىرتقى دۈشمەنلەردىن مەدىنە دۆلىتىنى بىرلىكتە مۇداپىئە قىلىش مەجبۇرىيىتى قاتارلىق پرىنسىپلارنى بەلگىلىدى. بۇ ئەينى ۋاقىتتا «ئىنسان ھەقلىرى» باياناتىنى دۇنيا تارىخىدا تۇنجى قېتىم ئېلان قىلىپ، ئەمەلىي ھاياتقا تەتبىقلاش ئىدى.

مەدىنە دەۋرىنىڭ ئالاھىدىلىكلىرى

726. سوئال: مەدىنە دەۋرىنىڭ ئالاھىدىلىكلىرى قايسىلار؟

جاۋاب: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەدىنىگە ھىجرەت قىلىپ بىرىپ تاكى ۋاپات بولغىنىغا قەدەر مەدىنە دەۋرىدە قولغا كەلتۈرۈلگەن ئىجابىي نەتىجىلەرنىڭ مۇھىملىرى قىسقىچە تۆۋەندىكىلەر:

(1) مۇسۇلمانلار مەدىنىدە ئىسلام دىنىنىڭ بارلىق پرىنسىپلىرىنى تولۇق ئەمەلگە ئاشۇرۇش پۇرسىتىگە ئىگە بولدى.

(2) ئىسلام دىنىنىڭ شەرىئەت تەھكاملىرى ۋە ئەمەل ئىبادەتلەرنىڭ سىستېمىلىرى مەدىنە دەۋرىدە بارلىققا كەلدى.

(3) ئىسلام دىنى مەدىنىدە پۈتۈنلەندى، قۇرئان كەرىمنىڭ نازىل بولۇشمۇ مەدىنىدە تاماملاندى.

(4) مۇسۇلمانلار ئۇلارنى يوق قىلماقچى بولغان كۈچلەر ئالدىدا ئۆزىنىڭ قۇدرىتىنى ئىسپاتلىدى ۋە ئىسلام دەۋىتىنىڭ يولىنى ئاچتى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ غازاتلىرى

ئىسلام دىنىنىڭ تىنچلىق ۋە ئۇرۇش ماۋزۇسىدىكى پرىنسىپى

727. سوئال: ئىسلام دىنىنىڭ تىنچلىق ۋە ئۇرۇش ماۋزۇسىدىكى پرىنسىپى نېمە؟

جاۋاب: ئىسلام دىنى ھەممىدىن بۇرۇن پۈتۈن ئىنسانلارنىڭ تىنچلىق ۋە ھۇزۇر ئىچىدە ياشىشىنى ئارزۇ قىلىدۇ. بۇ ئارزۇنى ئەمەلگە ئاشۇرۇش يولىدا، بارلىق ئىمكانىيەتلەرنى ئىشقا سالىدۇ. بۇ يولدا ئۇچرىغان توقۇنۇشلارنى ئەڭ ئاۋۋال تىنچلىق، سۆھبەت ياكى سۈلھى يولى بىلەن ھەل قىلىشنى بىرىنچى ئورۇندا قويىدۇ. بۇ چارىلەر كارغا كەلمىگەندە، ئۇرۇسنى ئەڭ ئاخىرقى چارە سۈپىتىدە تاللايدۇ. پەقەت تىنچلىق بىلەن ھۇزۇر تەھدىتكە ئۇچرىغاندا ياكى مۇسۇلمانلارنىڭ دىنى ئاياق ئاستى قىلىنغاندا ياكى ئۇلار ھۇجۇمغا ئۇچرىغاندا ياكى مۇستەبىت ھاكىمىيەتلەر ئىسلام دەۋىتىنى ئىنسانلار ئارىسىدا قانات يايدۇرۇش ئىشىغا توسقۇنلۇق قىلىپ ئۇرۇش ئاچقان ياكى ئىنسانلارنىڭ دىن تالالاش ئەركىنلىكىنى قىسىۋالغان چاغدا مۇسۇلمانلار ئۇرۇش سەپەرۋەرلىكىگە ئۆتىدۇ. مۇنداق ئۇرۇش ئىسلام دىنىدا «جىھاد» دەپ ئاتىلىدۇ. مەلۇمكى، جىھاد ئەڭ كاتتا ئىبادەتتىن سانىلىدۇ.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇسۇلمالار قوشۇنى شۇنچىلىك كۈچلۈك تۇرسىمۇ، قان تۆكۈلۈشىنىڭ ئالدىنى ئېلىش مەقسىتى بىلەن "ھۇدەيبىيە شەرتنامىسى" دىكى ناھەق شەرتلەرنى قوبۇل قىلغانلىقى، كېيىن مەككىنى بىر ئادەمنىڭمۇ قېنىنى ئېقىتماستىن تىنچلىق بىلەن ئازاد قىلغانلىقى، ئىككىنچى خەلىپە ئۆمەر ئىبنى خەتتابنىڭ پەلەستىندىكى بەيتۇلمەدىس شەھىرىنى بېسىۋالغان ياۋروپالىق خرىستىئان ئاققۇنلىرىغا ئۇرۇش ئاچماستىن، ئامبارگو قىلىش چارىسىنى تاللاش ئارقىلىق شەھەرنى تىنچلىق بىلەن ئازاد قىلغانلىقى، كېيىنچە سالاھىددىن ئەييۇبىينىڭمۇ بۇ شەھەرنى شۇ يول بىلەن قايتا ئازاد قىلغانلىقى مۇسۇلمانلارنىڭ ئەزەلدىن ئۇرۇشخومار ئەمەسلىكىنى، ئىسلام دىنىنىڭ تىنچلىق بىلەن ئىش كۆرۈشنى ئۇرۇش قىلىشتىن ئەلۋەتتە ئەۋزەل كۆرىدىغانلىقىنى كۆرسىتىدۇ.

728. سوئال: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۇرۇشلىرىنىڭ ئەڭ مۇھىم ئالاھىدىلىكلىرى قايسىلار؟

جاۋاب: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۇرۇشلىرىنىڭ ئەڭ مۇھىم ئالاھىدىلىكلىرىنىڭ بىرى ئىسلام دىنىنى ۋە مۇسۇلمانلارنى يوق قىلماقچى بولغانلارغا قارشى مۇداپىئەلىنىش يۆنىلىشىدە ئېلىپ بېرىلغانلىقىدۇر.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ بارلىق ئۇرۇشلىرىنىڭ ھەممىسى مەدىنە شەھىرى ئەتراپىدا بولغانلىقمۇ، ئىسلام دىنىنىڭ ئۆز تەۋەلىرىنىڭ باشقىلارنىڭ زېمىنىغا تاجاۋۇز قىلىشىغا يول قويمايدىغانلىقى ۋە زۆرۈر كەلگەندە ئۆزلىرىنى قوغداش يۈزىسىدىنلا ئۇرۇشنى قارار قىلىدىغانلىقىنى ئىسپاتلاپ تۇرماقتا.

ئىسلام تارىخىدىكى چوڭ كۆلەملىك تۇنجى ئۇرۇش بەدرى ئۇرۇشى

729. سوئال: ئىسلام تارىخىدىكى چوڭ كۆلەملىك تۇنجى ئۇرۇش قايسى ۋە نېمە ئۈچۈن يۈز بەرگەن؟

جاۋاب: ئىسلام تارىخىدا ئەڭ چوڭ كۆلەملىك ۋە ھەل قىلغۇچ تۇنجى ئۇرۇش بەدرى ئۇرۇشى بولۇپ، مەككىلىك مۇسۇلمانلار مەككىدە ئائىلىلىرى، ئۆي ـ ماكانلىرى ۋە ھەر نەرسىسىنى تەرك ئېتىپ مەدىنىگە ھىجرەت قىلغاندىن كېيىن، مەككىلىك مۇشرىكلەر ئۇلارنىڭ ئىگىدارچىلىقىدىكى پۈتۈن نەرسىلىرىنى تالان ـ تاراج قىلىدۇ، ئۆيلىرىنى يىقىتىپ تاشلايدۇ، ئائىلە ئەزالىرىنى ۋە ئۇرۇق ـ تۇغقانلىرىنى قىيىن ـ قىستاقلارغا ئالىدۇ.

مەدىنىدىكى مۇسۇلمانلار مۇشرىكلەرنىڭ بۇ جىنايەتلىرىگە قارشى ئۇرۇش ئېچىشنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن كۆپ قېتىم تەلەب قىلغان بولسىمۇ، ئاللاھنىڭ ئەمرى كەلمىگىچە ئۇلارغا ئۇرۇش قىلىش رۇخسىتى بېرىلمەيدۇ. بىر كۈنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا قۇرئاننىڭ كەرىمنىڭ زۇمەر سۈرىسىنىڭ:﴿ھۇجۇم قىلىنغۇچىلارغا، زۇلۇمغا ئۇچرىغانلىقلىرى ئۈچۈن، (قارشىلىق كۆرسىتىشكە) رۇخسەت قىلىندى، ئاللاھ ئۇلارغا ياردەم بېرىشكە ئەلۋەتتە قادىر﴾ دېگەن ئايىتى چۈشۈشى بىلەن مۇشرىكلەرگە قارشى ئۇرۇش قىلىشقا رۇخسەت بېرىلىدۇ.

730. سوئال: بەدرى ئۇرۇشى قاچان ۋە نەدە بولغان؟

جاۋاب: بەدرى ئۇرۇشى ھىجرىيەنىڭ 2. يىلى رامىزان ئېيىنىڭ17-كۈنى(624-مىلادىيە 13-مارت) جۈمە سەھەردە مەدىنە مۇنەۋۋەرە شەھىرىنىڭ غەربىي جەنۇبىغا جايلاشقان بەدرى دېگەن جايدا بولغان. بەدرى ھازىر مەدىنە مۇنەۋۋەرە شەھىرىگە قاراشلىق بىر ناھىيىدۇر.

731. سوئال: بەدرى ئۇرۇشىغا قانچە كىشى قاتناشقان ۋە غەلىبە قايسى تەرەپكە بولغان؟

جاۋاب: بەدرى ئۇرۇشىغا قېتىلغان مۇسۇلمان ئەسكەرلىرىنىڭ سانى 314 كىشى بولۇپ، ئۇلاردىن ئاران ئىككى كىشى ئاتلىق ئىدى. ئەمما مەككىلىك مۇشرىك ئەسكەلەر سانى 1300 كىشى بولۇپ، ئۇلاردىن ئاتلىقلار سانى يۈز ئىدى. بۇ ئۇرۇشتا

مۇسۇلمانلاردىن 14 كىشى شېھىد بولغان. مۇشرىكلەردىن 70 كىشى ئۆلتۈرۈلگەن ۋە 70 ى ئەسىرگە ئېلىنغان. غەلىبە مۇسۇلمانلار تەرىپىگە بولغان.

732. سوئال: بەدىر ئۇرۇشىنىڭ ئەڭ چوڭ غەلىبىسى نېمە؟

جاۋاب: بەدىر ئۇرۇشىنىڭ ئەڭ چوڭ ۋە مۇھىم غەلىبىسى مۇشرىكلەرنىڭ مۇسۇلمانلارنىڭ قۇدرىتىنىڭ بىر كۈچ ئىكەنلىكىنى ئېتىراپ قىلىشى بولدى.

733. سوئال: مۇسۇلمانلار ئەسىرلەرگە قانداق مۇئامىلە قىلغان؟

جاۋاب: مۇسۇلمانلار بەدىر ئۇرۇشىدا ئەسىرگە چۈشكەن مۇشرىك كۈچلىرىگە ئەڭ ئېسىل ئىنسانىي مۇئامىلىدە بولدى. ئەسىرلەردىن ئوقۇش ۋە يېزىشنى بىلىدىغانلىرىنىڭ ھەر بىرىنى مۇسۇلمانلاردىن 10 بالىنىڭ ساۋادىنى چىقىرىپ قويۇشى بەدىلىگە قويۇپ بېرىش، ئوقۇش ۋە يېزىشنى بىلمەيدىغانلاردىن مەلۇم مىقداردا فىدىيە(ماددىي تۆلەم) ئېلىپ قويۇپ بېرىش سىياسىتىنى قوللاندى.

ئۇھۇد ئۇرۇشى

734. سوئال: ئۇھۇد ئۇرۇشى قاچان، نەدە ۋە نېمە ئۈچۈن بولغان؟

جاۋاب: ئۇھۇد ئۇرۇشى ھىجرىيىنىڭ 3-يىلى شەۋۋال ئېيىنىڭ 7-كۈنى(625-مىلادىيە23-مارت) مەدىنە مۇنەۋۋەرە شەھىرىدىكى ئۇھۇد تېغىدا بولغان. ئۇھۇد ئۇرۇشى مەككىلىك مۇشرىكلەرنىڭ بەدىر ئۇرۇشىدا يېڭىلگەنلىكىنىڭ ئۆچىنى ئېلىش ئۈچۈن مەدىنە شەھىرىگە بېسىپ كېلىشى سەۋەبلىك بولغان.

735. سوئال: ئۇھۇد ئۇرۇشىغا قانچە كىشى قاتناشقان ۋە غەلىبە قايسى تەرەپكە بولغان؟

جاۋاب: ئۇھۇد ئۇرۇشىغا مۇسۇلمان ئەسكەرلىرىدىن 700 كىشى، مۇشرىك كۈچلىرىدىن 3000كىشى قاتناشقان ئىدى. ئۇھۇد ئۇرۇشى ئىككى يۆنىلىش بىلەن بولغان بولۇپ، بىرىنچى يۆنىلىشتە مۇسۇلمانلار غەلىبە قىلغان بولسىمۇ، ئىككىنچى يۆنىلىشتە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تاغقا ئورۇنلاشتۇرۇپ مۇداپىئەنى قەتئىي بوشاتماسلىقنى بۇيرىغان ئىسلام قوشۇنلىرىنىڭ بۇيرۇقنى ئىجرا قىلمىغانلىقى سەۋەبلىك مۇسۇلمانلار ئېغىر مەغلۇبىيەتكە ئۇچرىغان بولسىمۇ، ئاخىرىدا مۇشرىكلەرنى چېكىندۈرگەن. بۇ ئۇرۇشتا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ تاغىسى ھەزرىتى ھەمزە بىلەن بىرلىكتە 70 مۇسۇلمان ئەسكىرى شېھىد بولغان، مۇشرىكلەردىن 22 كىشى ئۆلتۈرۈلگەن.

خەندەك ئۇرۇشى

736. سوئال: خەندەك ئۇرۇشى قاچان ۋە نەدە بولغان؟

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

جاۋاب: خەندەك ئۇرۇشى ھىجرىيىنىڭ 5-يىلى شەۋۋال ئېيىدا(627م) مەدىنە يېقىنىدىكى سەل تېغىنىڭ ئېتەكلىرىدە بولغان.

737. سوئال: خەندەك ئۇرۇشى نېمە ئۈچۈن بولغان؟

جاۋاب: مەككە ۋە ھىجاز رايونىدىكى بارچە مۇشرىك كۆچلىرى مەدىنىدىكى يەھۇدىيلار بىلەن بىرلىشىپ 10،000 كىشىلىك قوشۇن بىلەن مۇسۇلمانلارنى پۈتۈنلەي يوق قىلىپ ئىسلام دىنىغا خاتىمە بېرىش ئۈچۈن مەدىنىگە قاراپ يولغا چىققانلىقى سەۋەبلىك بولغان. بۇ ئۇرۇش بىرلەشكەن زور كۆچلەرنىڭ ئەسكەر تارتىپ كەلگەن ھۇجۇمى بولغانلىقى ئېتىبارى بىلەن تارىخىي مەنبەلەردە«غەزۋەتۇل ئەھزاب - بىرلەشمە كۆچلەرنىڭ ھۇجۇمى»دەپ ئاتىلىدۇ.

738. سوئال: بۇ ئۇرۇش نېمە ئۈچۈن «خەندەك ئۇرۇشى»دەپ ئاتالغان؟

جاۋاب: بۇ ئۇرۇشتا ئىران ئەسلىلىك سەلمان فارسىي ئىسىملىك بىر ساھابە مەدىنىگە بېسىپ كەلمەكچى بولغان دۈشمەن كۆچلىرىنىڭ ئالدىنى توسۇش ئۈچۈن مەدىنە شەھىرىنىڭ ئەتراپىغا خەندەك كولاش پىكرىنى ئوتتۇرىغا قويغان. سەلماننىڭ بۇ پىكرى قوبۇل قىلىنىپ مۇسۇلمانلار تەرىپىدىن مەدىنە شەھىرىنىڭ ئەتراپىغا چوڭقۇر بىر خەندەك قېزىلغان. خەندەكنىڭ بىرلەشكەن دۈشمەن كۆچلىرىنىڭ مەدىنە شەھىرىگە كىرىشىنى توساپ قالغانلىقى ۋە ئۇلارنىڭ مۇسۇلمانلارنى يوق قىلىش پىلانىنىڭ بىتچىت بولىشىغا سەۋەب بولغانلىقى سەۋەبلىك بۇ ئۇرۇش «خەندەك ئۇرۇشى» دەپ ئاتالغان.

739. سوئال: خەندەك ئۇرۇشى قانچىلىك داۋام قىلغان ۋە غەلىبە قايسى تەرەپكە بولغان؟

جاۋاب: خەندەك ئۇرۇشى 27 كۈن داۋام قىلغان. ئۇرۇش ئاخىرىدا ئاللاھ تائالانىڭ ياردىمى بىلەن چىققان چوڭ بىر بوران دۈشمەن تەرەپنىڭ مەنىۋىيىتىنى چۈشۈرىۋەتكەن بولۇپ، ئۇزۇن ئۆتمەيلا بىرلەشمە كۈچ چېكىنگەن ۋە مۇسۇلمانلار غەلىبە قىلغان.

ھۇدەيبىيە كېلىشىمى

740. سوئال: ھۇدەيبىيە كېلىشىمى قاچان ۋە نېمە ئۈچۈن بولغان؟

جاۋاب: ھۇدەيبىيە كېلىشىمى ھىجرىيەنىڭ 6- يىلى 11- ئايدا (627م) بولغان. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋە مۇسۇلمانلار ئانا يۇرتى بولغان مەككىگە بېرىپ كەبىنى زىيارەت قىلىش ئۈچۈن يولغا چىققاندا، مەككىلىك مۇشرىكلەرنىڭ قارشى چىقىشى سەۋەبلىك ئىككى تەرەپ ئوتتۇرىسىدا بولغان كېلىشىمدۇر.

ھۇدەيبىيە كېلىشىمىنىڭ مەزمۇنى

741. سوئال: ھۇدەيبىيە كېلىشىمىنىڭ مەزمۇنى نېمىلەر ئىدى؟

جاۋاب: ھۇدەيبىيە كېلىشىمىنىڭ مەزمۇنى مۇنداق ئىدى:

(1) پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن مۇسۇلمانلار مەدىنىگە قايتىپ كېتىپ، كېلىدىغان يىلى مەككىگە كىرىشى ۋە ئۈچ كۈن مۇددەت ئىچىدە زىيارىتىنى تۈگىتىپ قايتىپ كېتىشى.

(2) مۇسۇلمانلار بىلەن مۇشرىكلەردىن ئىبارەت ئىككى تەرەپ ئوتتۇرىسىدا 10 يىل مۇددەتلىك ئۇرۇش توختىتىش.

(3) ئەرەب قەبىلىلىرىدىن مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام باشچىلىقىدىكى مۇسۇلمانلار بىلەن ئىتتىپاقداش بولۇشنى خالىغانلارنىڭ مۇسۇلمانلار تەرەپكە، قۇرەيشلەر باشچىلىقىدىكى مۇشرىكلەر بىلەن ئىتتىپاقداش بولۇشنى خالىغانلارنىڭ مۇشرىكلەر تەرەپكە قوشۇلۇش ئەركىنلىكى بولۇشى. بۇ ئىككى پىرقىنىڭ قايسىبىرى بىلەن ئىتتىپاقداش بولغان قانداقلا بىر قەبىلىنىڭ شۇ پىرقىدىن سانىلىشى ۋە ئۇ قەبىلىگە قارىتىلغان قانداقلا بىر دۈشمەنلىك ياكى زىيانكەشلىكنىڭ ئۇ قەبىلە ئىتتىپاقداش بولغان پىرقىغا قارىتىلغان دۈشمەنلىك ھېسابلىنىشى.

(4) مەككىلىكلەردىن مەدىنىگە قېچىپ بارغانلارنى مۇسۇلمانلارنىڭ مەككىلىكلەرگە قايتۇرۇپ بېرىشى، مەدىنىدىن مەككىگە قېچىپ كەلگەنلەرنى مۇسۇلمانلارغا قايتۇرۇپ بەرمەسلىك.

742. سوئال: مۇسۇلمانلار نېمە ئۈچۈن بۇ ئادالەتسىز شەرتلەرنى قوبۇل قىلىشقا مەجبۇر بولغان؟

جاۋاب: مۇسۇلمانلار ئەرەب يېرىم ئارىلىنىڭ كۆپ قىسمىنى ئىختىيارىي ھالدا بويسۇندۇرۇپ بولغان ۋە پەۋقۇلئاددە قۇدرەت تاپقان ۋە مەككىلىكلەرنى يېڭىشتا ھېچقانداق شەك قالمىغان تۇرۇپ، بۇ كېلىشىم شەرتلىرىنىڭ مۇسۇلمانلار ئۈچۈن شۈبھىلىك ناھەق ۋە ئادالەتسىز بولغىنىغا قارىماي پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قان تۆكۈلۈشىنىڭ ئالدىنى ئېلىش ۋە تىنچلىقنى ئەمەلگە ئاشۇرۇش ئۈچۈن مەككىلىكلەرنىڭ بۇ ھەقسىز شەرتلىرىنى قوبۇل قىلغان ۋە مەككىگە كىرمەستىن قايتىپ كەتكەن.

ھۇدەيبىيە كېلىشىمىنىڭ بۇزۇلۇشى

743. سوئال: ھۇدەيبىيە كېلىشىمى كىملەر تەرىپىدىن بۇزۇلغان؟

جاۋاب: ھۇدەيبىيە كېلىشىمى مەككىلىك مۇشرىكلەر تەرىپىدىن بۇزۇلغان.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

744. سوئال: خەيبەر ئۇرۇشى قاچان ۋە نېمە ئۈچۈن بولغان؟

جاۋاب: خەيبەر ئۇرۇشى ھىجرىيەنىڭ 7- يىلى (628م) بولغان. ئۇرۇشنىڭ سەۋەبى شۇكى، خەيبەر رايونى يەھۇدىيلارنىڭ ئەڭ كۈچلۈك قەلئەسى بولۇپ، يەھۇدىيلار مەككىلىك مۇشرىكلار بىلەن ئاستىرتتىن بىرلىشىپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن مۇسۇلمانلارنى يوق قىلىشنى پىلانلىغانلىق سەۋەبتىن، مۇسۇلمانلار ئۇلارنى ئۇجۇقتۇرۇش قارارىنى ئېلىپ خەيبەر ئۇرۇشىنى باشلىغان. غەلىبە مۇسۇلمانلارنىڭ پايدىسىغا بولۇپ خەيبەر رايونى يەھۇدىيلارنىڭ قولىدىن ئازات بولغان.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ كەبىنى زىيارەت قىلىشى

745. سوئال: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھىجرەتتىن كېيىن كەبىنى تۇنجى قېتىم قاچان زىيارەت قىلغان؟

جاۋاب: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن مۇسۇلمانلار ھىجرەت سەۋەبى بىلەن مەككىدىن ئۇزاق بىر ئايرىلىشتىن كېيىن، ھىجرىيىنىڭ 8-يىلى (630م) رامىزان ئېيىدا تۇنجى قېتىم كەبىنى زىيارەت قىلىش پۇرسىتىگە ئېرىشكەن.

مۇئتە ئۇرۇشى

746. سوئال: مۇئتە ئۇرۇشى قاچان ۋە نەدە بولغان؟

جاۋاب: مۇئتە ئۇرۇشى ھىجرىيەنىڭ 8- يىلى (629- مىلادىيە ئاۋغۇست ئايدا) بىزىنتىيە ئىمپېراتورلۇقىغا قارام بۇرسا ئەمەلدارىنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنى ئىسلامغا دەۋەت قىلىش ئۈچۈن ئەۋەتكەن ئەلچىنى ئۆلتۈرۈپ تاشلىغانلىقى سەۋەبلىك بولغان ئۇرۇشتۇر. چۈنكى ئەلچىلەرنى ئۆلتۈرۈش ئەڭ ئېغىر جىنايەت بولۇپ، ئۇرۇش ئېلان قىلغانلىقنىڭ بىر ئىشارىتى ئىدى.

747. سوئال: مۇئتە ئۇرۇشىغا ئىشتىراك قىلغان ئەسكەر سانى قانچە ۋە غەلىبە كىملەرگە مەنسۇپ بولغان ئىدى؟

جاۋاب: مۇئتە ئۇرۇشىغا قاتناشقان مۇسۇلمان ئەسكەرلىرىنىڭ سانى 3000، دۈشمەن ئەسكەرلىرىنىڭ سانى رىملىقلاردىن 100 مىڭ، خرىستىئان ئەرەبلەردىن 100 مىڭ، جەمى 200 مىڭ كىشىلىك مۇنتىزىم قوشۇن ئىدى. مۇسۇلمانلار ئاللاھنىڭ ياردىمى بىلەن ئۆزىدىن 66 ھەسسە كۆپ بولغان دۈشمەن ئەسكىرىنىڭ ئارىسىغا ئېتىلىپ كىرىپ، ئۇلارغا تاقابىل تۇرالىغان ۋە تاكتىكىلىق ھالدا چېكىنىپ سالامەت قايتقان.

مەككىنىڭ ئازات قىلىنىشى

748. سوئال: مەككە قاچان ۋە نېمە ئۈچۈن ئازات قىلىنغان؟

جاۋاب: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن مۇسۇلمانلار مەككىنى ھىجرىيىنىڭ 8-يىلى رامىزان ئېيىنىڭ 20-كۈنى(630م) ئازات قىلىپ، مەدىنىدىكى ئىسلام دۆلىتىنىڭ تەۋەلىكىگە ئۆتكۈزگەن. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مەككىگە ئەسكەر تارتىپ كېلىشىنىڭ سەۋەبى مەككىلىك مۇشرىكلەرنىڭ ھۇدەيبىيە كېلىشىمىنى بۇزغانلىقى ئىدى.

749. سوئال: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مەككە ئازات بولغان كۈنى قىلغان تۇنجى ئىشى قايسى ئىدى؟

جاۋاب: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مەككە ئازات بولغان كۈنى تۇنجى قىلغان ئىشى كەبىنىڭ ئىچىدىكى بۇتلارنى چېقىپ تاشلاپ، كەبىنى پاكىزلاش بولدى. كەبىگە مەككىدىكى ھەر قەبىلە ئۆزلىرى چوقۇنىدىغان بۇتلىرىنى تىزىۋالغان بولۇپ، جەمى 360 بۇت بار ئىدى.

750. سوئال: مەككە ئازات بولغان كۈنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىككىنچى قىلغان ئىشى قايسى؟

جاۋاب: مەككە ئازات بولغان كۈنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىككىنچى قىلغان ئىشى خۇتبە ئوقۇش ۋە مەككىلىك ئۇرۇشچى كۈچلەرنى كەچۈرۈش بولغان ئىدى. قۇرەيش قەبىلىسى باشچىلىقىدىكى مەككىلىك ئەرەبلەر مەككە فەتھى بولغان كۈنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۇلارنى قانداق ئېغىر جازالارغا تارتىدىغانلىقى ۋە قىلغانلىرىنىڭ ئىنتىقامىنى قانداق ئېچىنىشلىق ئالىدىغانلىقىنى كۈتۈپ، بىر تەرەپتىن مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامدىن ئىبارەت مېھرى - شەپقىتى، كۆڭلىنىڭ يۇمشاقلىقى، كەچۈرۈمچانلىقى بىلەن ھەممىگە بىردەك تونۇلغان ئۇلۇغ بىر ئادەمزاتنىڭ شەپقىتىگە تەلمۈرۈپ، قاتتىق قورقۇنچنىڭ يېنىدا ئۈمىدلىرىنى ئۈزمىگەن ھالدا تۇرۇشاتتى. شۇ ۋاقىتتا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارغا خىتاب قىلىپ:«ئى قۇرەش جامائەسى! مېنى سىلەرنى قانداق قىلىدۇ دەپ ئويلايسىلەر؟» دېدۇ. ئۇلار ھەممىسى بىر ئېغىزدىن چىققاندەكلا «ياخشىلىقنى كۈتىمىز. قېرىندىشىمىز ۋە قېرىندىشىمىزنىڭ ئوغلى بولغان زات كەرەملىكتۇر» دېيىشىدۇ. ئاندىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېدۇ:«مەنمۇ خۇددى يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامنىڭ قېرىنداشلىرىغا ئېيتقان ﴿بۈگۈن سىلەر ئەيىبلەشكە ئۇچرىمايسىلەر، ئاللاھ سىلەرنى كەچۈرسۇن، ئاللاھ ئەڭ مەرھەمەتلىك زاتتۇر﴾ دېگەن سۆزنى ئېيتىمەن. تارقىلىڭلار، ئازاتسىلەر!» دېدۇ.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

751. سوئال: مەككە ئازات بولغان كۈنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۈچىنچى قىلغان ئىشى قايسى؟

جاۋاب: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەككە ئازات بولغان كۈنى ئۈچىنچى قىلغان ئىشى كەبىنىڭ ئاچقۇچىنى ئىگىسىگە تاپشۇرۇپ بېرىش بولغان ئىدى. كەبىنىڭ ئاچقۇچى تارىختىن بېرى ئوسمان ئىبنى تەلھە دېگەن كىشىنىڭ ئائىلىسىنىڭ قولىدا بولۇپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەككە ئازات بولغان كۈنى كەبىنىڭ ئىچىگە كىرىش ئۈچۈن ئاچقۇچنى ئۇنىڭدىن سوراپ ئېلىپ، كەبىنى بۇتلاردىن تازىلاپ بولغاندىن كېيىن، ئاچقۇچنى يەنە ئوسمان ئىبنى تەلھەنىڭ قولىغا تۇتقۇزغان ۋە «بۇ ئاچقۇچنى مەڭگۈلۈك ئالغىنى، سىلەردىن بۇنى ھېچكىم تارتىپ ئالمايدۇ، سەندىن تارتىپ ئالماقچى بولغان ئادەم زالىمدۇر»دېگەن. كەبىنىڭ ئاچقۇچى شۇ 14 ئەسىرلىك ئۇزۇن تارىختىن بېرى ھازىرمۇ ئوسمان ئىبنى تەلھە ئائىلىسىنىڭ قولىدا بولۇپ كەلمەكتە. سەئۇدى ئەرەبىستانى ھۆكۈمەت خادىملىرى كەبىنىڭ ئىشىكىنى ئېچىشقا توغرا كەلگەندە، ئاچقۇچنى شۇ ئائىلىدىن سوراپ ئالىدۇ ۋە يەنە شۇ ئائىلىگە قايتۇرۇپ بېرىدۇ.

تەبۇك ئۇرۇشى

752. سوئال: تەبۇك ئۇرۇشى قاچان ۋە نېمە ئۈچۈن بولغان؟

جاۋاب: تەبۇك ئۇرۇشى ھىجرىيىنىڭ 9-يىلى رەجەپ ئېيىدا(630م) بىزىنتىيە ئىمپېراتورلۇقى مەدىنە ئىسلام دۆلىتىگە ھۇجۇم قىلىپ ئىسلام دىنىنى يوق قىلىشقا ئۇرۇنىشى سەۋەبلىك ئۇلارغا قارشى ئېلىپ بېرىلغان ئۇرۇشتۇر. تەبۇك ئۇرۇشىغا 30 مىڭ ئىسلام ئەسكىرى ئىشتىراك قىلغان بولسىمۇ، بىزىنتىيە قوشۇنلىرى ئۇرۇش مەيدانىغا كەلمىگەنلىك سەۋەبلىك غەلىبە مۇسۇلمانلارنىڭ بولغان ۋە تەبۇك رايونى مۇسۇلمانلارنىڭ باشقۇرۇشىغا تىنچلىق بىلەن ئۆتكەن.

ھۇنەين ئۇرۇشى

753. سوئال: ھۇنەين ئۇرۇشى قاچان ۋە نەمە ئۈچۈن بولغان؟

جاۋاب: ھۇنەين ئۇرۇشى ھىجرىيىنىڭ 8-يىلى شەۋۋال ئېيىدا(630 م) بولغان. بۇ ۋاقىت پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مەككىگە كىرگىنىگە دەل 19 كۈن بولغان ۋاقىت ئىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ باشچىلىقىدا مۇسۇلمانلار مەككىنى تىنچلىق بىلەن ئازات قىلغان بولسىمۇ، تېخى مۇسۇلمان بولمىغان بەزى ئەرەب قەبىلىلىرى ئىسلام دىنىنى يوق قىلىشتىن ئىبارەت خام خىيالدىن ۋاز كەچمىگەن ئىدى. شۇ

ئەسنادا ئەرەبلەرنىڭ ھەۋازىن قەبىلىسىنىڭ سەقىف، جۇشەم سەئىد ئىبنى بەكرى ئايماقلىرى كۆپ ساندا ئەسكەر توپلاپ مۇسۇلمانلارغا قارشى رەسمىي تۇردە ئۇرۇش ئەلان قىلغان ئىدى. شۇ سەۋەبلىك ھۇنەين ئۇرۇشى يۈز بەرگەن.

754. سوئال: ھۇنەين ئۇرۇشىغا قاتناشقان مۇسۇلمان ئەسكەرلىرىنىڭ سانى قانچە ئىدى؟

جاۋاب: ھۇنەين ئۇرۇشىغا قاتناشقان مۇسۇلمان ئەسكەرلىرىنىڭ سانى 12 مىڭ كىشى بولۇپ، بۇلاردىن 10 مىڭى مەككىنى ئازات قىلىش ئۈچۈن مەدىنىدىن كەلگەن ئىسلام قوشۇنى، 2 مىڭى مەككىدە يېڭىدىن مۇسۇلمان بولغانلاردىن ئىدى.

755. سوئال: ھۇنەين ئۇرۇشىنىڭ غەلىبىسى قايسى تەرەپكە بولغان؟

جاۋاب: ھۇنەين ئۇرۇشىنىڭ غەلىبىسى مۇسۇلمانلار تەرەپكە بولغان.

ۋىدالىشىش ھەججى

756. سوئال: ھەججەتۇلۋەدا دېگەن نېمە؟

جاۋاب: ھەججەتۇلۋەدا - ۋىدالىشىش ھەججى دېگەنلىك بولۇپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋاپات بولۇشتىن ئىلگىرى ئادا قىلغان ۋە مۇسۇلمانلار بىلەن خوشلاشقان تۇنجى ۋە ئەڭ ئاخىرقى ھەجدۇر. ۋىدالىشىش ھەججى ھىجرىيىنىڭ 10-يىلى(632م) بولغان.

ۋىدا خۇتبىسى ۋە ئۇنىڭ مەزمۇنى

757. سوئال: ۋىدالىشىش ھەججىدە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئوقۇغان خۇتبىنىڭ ئىسمى نېمە؟

جاۋاب: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋىدالىشىش ھەججىنى قىلغان كۈنى ئەرەفات تېغىدا 120مىڭ كىشىگە خۇتبە سۆزلىگەن. بۇ خۇتبە ئىسلام تارىخىدا «ۋىدا خۇتبىسى»دەپ ئاتالغان مەشھۇر خۇتبىدۇر.

758. سوئال: ۋىدا خۇتبىسىنىڭ مەزمۇنى قايسىلار؟

جاۋاب: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ۋەدا خۇتبىسىنىڭ مەزمۇنى مۇنداق ئىدى:

(1) ئىنسانلارنىڭ جانلىرى، ماللىرى، نومۇسلىرى، ياشاش ھوقۇقى، ئەركىنلىكى مۇقەددەستۇر. بۇلارنى ئاياق ئاستى قىلىش قەتئىي چەكلىنىدۇ.

(2) جاھىلىيەتنىڭ بارلىق خۇراپاتلىرى، قان دەۋاسى پۈتۈنلەي ئەمەلدىن قالدۇرۇلدى.

(3) ئۆسۈم يېيىش ۋە ئۆسۈم بىلەن مۇئامىلە قەتئىي چەكلىنىدۇ.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

(4) ئاياللارنىڭ ئېھتىياجلىرىنى قامداش ئەرلەرنىڭ ئۈستىگە پەرزدۇر. ئاللاھنىڭ نەزەرىدە ئاياللار بىلەن ئەرلەر ئوخشاشتۇر. ئاياللار ئەرلەرگە ۋە ئەرلەر ئاياللارغا قارىتا ئۆتەشكە تېگىشلىك ۋەزىپىلىرىنى تولۇق ئورۇنلىشى لازىم.

(5) ئاللاھنىڭ كىتابى بولغان قۇرئان بىلەن پەيغەمبەرنىڭ يولىغا ئەگەشكەن كىشى قەتئىي ئېزىپ كەتمەيدۇ.

(6) مۇسۇلمانلار ئۆزئارا قېرىنداشلاردۇر. ئۇلارنىڭ ئارىسىدا ھەر تۈرلۈك سىنىپ پەرقى ۋە ئايرىمچىلىقلار ئەمەلدىن قالدۇرۇلدى.

(7) ھەركىم قول ئاستىدىكى خىزمەتچىلىرىگە ياخشى مۇئامىلە قىلىشى ۋە ئادالەتلىك ئىش كۆرۈشى لازىم.

(8) باشقىلارنىڭ ھەقلىرىگە قول ئۇزىتىش، ئامانەتكە خىيانەت قىلىش قەتئىي چەكلىنىدۇ.

ۋىدا خۇتبىسىدىن كېيىنلا چۈشكەن ئايەت

759. سوئال: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ خۇتبىسىدىن كېيىن چۈشكەن ئايەت قايسى؟

جاۋاب: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋىدا خۇتبىسىنى ئوقۇپ بولغاندىن كېيىن، قۇرئان كەرىمدىن ئاللاھ تائالانىڭ﴿بۈگۈن سىلەرنىڭ دىنىڭلارنى پۈتۈن قىلدىم.سىلەرگە نېمىتىمنى تاماملىدىم، ئىسلام دىنىنى سىلەرنىڭ دىنىڭلار بولۇشقا تاللىدىم﴾ دېگەن ئايىتى چۈشۈرگەن.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ۋاپاتى

760. سوئال: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ كېسىلى قاچان باشلانغان ۋە قانداق كېسەل ئىدى؟

جاۋاب: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ كېسىلى 632- يىلى سەپەر ئېيىنىڭ 29- كۈنى باشلانغان بولۇپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا تەگكەن كېسەل قىزىتما كېسىلى ئىدى.

761. سوئال: مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام قاچان ۋە نەدە ۋاپات بولغان؟

جاۋاب: پەيغەمبىرىمىز ھەزرىتى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئۆزىنىڭ پەيغەمبەرلىك ۋەزىپىسىنى تولۇق ئادا قىلغاندىن كېيىن، ھىجرىيەنىڭ 11- يىلى رەبىئۇلئەۋۋەل

ئاينىڭ 12 - كۈنى (مىلادىنىڭ 632 - يىلى) دۈشەنبە كۈنلۈكتە 63 يېشىدا ھازىرقى سەئۇدى ئەرەبىستانىنىڭ مەدىنە مۇنەۋۋەرە شەھىرىدە ئالەمدىن ئۆتكەن.

762. سوئال: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ جىنازا نامىزى قانداق ئوقۇلغان؟

جاۋاب: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ جىنازا نامىزى ئۆزىنىڭ ھايات ۋاقتىدىكى ۋەسىيىتىگە ئاساسەن، يالغۇزدىن ئوقۇلغان يەنى مۇسۇلمانلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىغا بىر- بىرلەپ كىرىپ، ھەر بىرى يالغۇزدىن ئوقۇغان.

763. سوئال: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام نەدە دەپنە قىلىنغان؟

جاۋاب: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆزىنىڭ ھايات ۋاقتىدىكى ۋەسىيىتىگە ئاساسەن، مەسجىد نەبەۋىينىڭ سول تەرىپىگە جايلاشقان ئايالى ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھانىڭ ھۇجرىسىغا دەپنە قىلىنغان. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قەبرىسى ھازىرمۇ شۇ ئورۇندا ساقلىنىپ كەلمەكتە.

ساھابىلارنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا بولغان سۆيگۈسىدىن ئۆرنەكلەر

764. سوئال: ساھابىلارنىڭ پەيغەمبەر سۆيگۈسى قايسى دەرىجىدە ئىدى؟

جاۋاب: مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىدىكى ساھابىلىرى ئۇنى ئاتا- ئانىسىدىن، بالىلىرىدىن ۋە دۇنيادا قىممەتلىك سانالغان ھەر قانداق نەرسىدىن ئارتۇق سۆيەتتى. ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمدە:(پەيغەمبەر مۆمىنلەر ئۈچۈن جانلىرىدىنمۇ چارىدۇر)[1] دېيىش ئارقىلىق ئۇلارنىڭ مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا بولغان سۆيگۈ-ئىخلاسىغا گۇۋاھ بولغان. چۈنكى ساھابىلار ھەزرىتى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى ۋە ئۇنىڭ قەدىر-قىممىتىنى ھەممىدىن بەك تونۇغان ۋە ئاللاھنىڭ مۇنۇ سۆزىگە ئەستايىدىل قۇلاق سېلىپ شۇ بويىچە ئىش كۆرگەن ئۈلگىلىك كىشىلەر ئىدى:﴿ ئاللاھقا ۋە ئاخىرەت كۈنىگە ئىشىنىدىغان بىر قەۋمنىڭ ئاللاھقا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە دۈشمەن بولغانلارنى - ئۇلارنىڭ ئانىلىرى، ئوغۇللىرى، يا قېرىنداشلىرى، يا ئۇرۇق - تۇغقانلىرى بولغان تەقدىردىمۇ - دوست تۇتقانلىقىنى كۆرمەيسەن﴾[2].

تۆۋەندە بۇ ماۋزۇدا بەزى ئۈلگىلەر بېرىلىدۇ:

---

(1) ئەھزاب سۈرىسى6-ئايەت.

(2) مۇجادەلە سۈرىسى 22-ئايەت.

www.uyghurkitap.com

ئەبۇ بەكرىنىڭ ئۇسسۇزلۇقى

بىرىنچى خەلىپە ئەبۇ بەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ:« ھىجرەت ئەسناسىدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن بىللە ئىدىم، مەن قاتتىق ئۇسساپ كەتكەن ئىدىم، بىر قەدەھ سۈتنى ئەكىلىپ، ئاۋۋال ئۇنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا سۇندۇم، ئۇنىماسلىقىغا قارىماي، ئۇنى ئاۋۋال ئىچىشكە تەكلىپ قىلىشتا چىڭ تۇرىۋالدىم. شۇنىڭ بىلەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سۈتنى ئىچىپ راھەتلەنگەنلىكى كۆرۈپ، مېنىڭ ئۇسسۇزلۇقىم بېسىلىپلا قالدى».

ئەبۇ بەكرىنىڭ غەمكىنلىكى

مەككە فەتھى بولغان كۈنى ئەبۇ بەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ ئاتىسى ئەبۇ قۇھافە مۇسۇلمان بولىدۇ، بۇ ۋاقىتتا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن باشلاپ ھەممە شۇنچە خوشال بولىدۇ. ھەزرىتى ئەبۇبەكرى يىللاردىن بېرى ئارزۇ قىلىپ كەلگەن بۇ ئىشنىڭ ئەمەلگە ئاشقانلىقىدىن ئالەمچە خوشاللىققا تولىشى كۈتۈلگەن بۇ كۈندە قاتتىق يىغلاپ كېتىدۇ. بۇنى كۆرگەن ساھابىلار بۇ ئىشقا ھەيران بولۇپ، ئۇنىڭدىن نېمە ئۈچۈن يىغلىغانلىقىنى سورىغاندا، ئۇ مۇنداق دەيدۇ:« ھازىر ئىمان ئېيتقان كىشىنىڭ مېنىڭ ئاتام ئەمەس، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ تاغىسى ئەبۇ تالىب بولۇشىنى بەكمۇ ئارزۇ قىلاتتىم، چۈنكى بۇ ئىش پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى تېخىمۇ بەك خوشال قىلاتتى».

بىلالنىڭ ھەسرىتى

ئىسلام يارىخىدىكى تۇنجى مۇئەززىن، شۇنداقلا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇئەززىنى ھەزرىتى بىلال رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ[1] پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ۋاپاتىغا ئەڭ قاتتىق قايغۇرغان ساھابىلارنىڭ بىرى ئىدى. بىلال پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام

---

[1]بىلال رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئەسلىدە ئېفيوپىيىلىك قارا تەنلىك كىشى بولۇپ، مەككىدىكى ئۇمەييە ئىبنى خەلەف دېگەن ئادەمنىڭ قۇلى ئىدى. بىلال مۇسۇلمان بولغاندىن كېيىن، ئۇمەييە ئۇنى ئىسلامدىن قايتۇرۇش ئۈچۈن تۈرلۈك چارىلىرىنى قوللانغاننىڭ سىرتىدا، ھاۋانىڭ قاتتىق ئىسسىق ۋاقتىدا، ئوتتەك قىزىپ كەتكەن تاشقا باستۇرۇپ ئازابلىغان. لېكىن بىلالنىڭ جاۋابى :« ئەھەد، ئەھەد» يەنى(ئاللاھ بىر، ئاللاھ بىر) دېيىشتىن ئىبارەت بولغان ۋە ئىماندىن قەتئىي يانمىغان. بۇ ۋەقەلىكنى ئاڭلىغان ھەزرىتى ئەبۇ بەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئۇنى خوجايىنىدىن قىممەت پۇلغا سېتىۋېلىپ ئازاد قىلىۋەتكەن. بىلالنىڭ ئاۋازىنىڭ چىرايلىقلىقىدىن ئۇنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇئەززىن قىلىۋالغان ئىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭ ئەھلى جەننەتى ئىكەنلىكىدىن خەۋەر بەرگەن. بىلال رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئاللاھ يولىدا جىھاد قىلىش ئۈچۈن شامغا بېرىپ شۇ جايدا ۋاپات بولغان قەبرىسى ھازىرقى ئىئوردانىيە پايتەختى ئوماندا.

ۋاپات بولغاندىن كېيىن، مۇئەززىنلىكنى تاشلايدۇ ۋە شېھىدلىق شەربىتىنى ئىچىش ئارزۇسى بىلەن شامغا بېرىش ئۈچۈن خەلىپە ئەبۇ بەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رۇخسەت سوراشقا بارىدۇ. ھەزرىتى ئەبۇ بەكرى ئۇنىڭغا:« ئەي بىلال سەن مەدىنىدە قېلىپ بىزگە مۇئەززىنلىك قىلغىن» دېگەندە، بىلال ئەبۇ بەكرىگە:« ئەگەر سىز مېنى ئۆزىڭىز ئۈچۈن ئازاد قىلىۋەتكەن بولسىڭىز، ئىش سىز دېگەندەك بولسۇن. ئەگەر مېنى ئاللاھ يولىدا ئازاد قىلغان بولسىڭىز، مېنى يولۇمدىن توسماڭ» دەيدۇ. ئەبۇ بەكرى ئۇنىڭغا:« بەلكى مەن سېنى ئاللاھ ئۈچۈن ئازاد قىلغانتىم» دەيدۇ، بىلال شامغا قاراپ يولۇپ كېتىدۇ. يىللاردىن كېيىن چۈشىدە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى كۆرىدۇ ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا:« ئەي بىلال! بۇ نېمىدېگەن ۋاپاسىزلىق، بىزنى زىيارەت قىلىدىغان ۋاقىت كەلمىدىمۇ؟» دەيدۇ. شۇنىڭ بىلەن دەرھال مەدىنىگە يېتىپ كېلىپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇبارەك قەبرىسىگە بېشىنى قويۇپ، ئۆزۈنغىچە يىغلاپ كېتىدۇ. مەدىنە ئەھلى بىلالنىڭ كەلگەنلىكىنى ئاڭلاپ، ئۇنىڭ بىر قېتىم بولسىمۇ ئەزان ئوقۇپ بېرىشىنى ئىلتىماس قىلىدۇ. شۇنىڭ بىلەن بىلال مۇنارىغا چىقىپ ئەزاننى باشلاپ « ئەشھەدۇ ئەننە مۇھەممەدەن رەسۇلۇللاھ» دېگەن يەرگە كەلگەندە بولۇقلاپ يىغلاپ كېتىپ، ئەزاننى قايتا- قايتا ئوقۇشاپ ئوقۇشقا مەجبۇر بولۇپ قالىدۇ. بىلالنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلىغان مەدىنە ئەھلى ئەر، ئايال، باللار ھەممىسى سىرتقا چىقىپ يىغلىشىپ كېتىدۇ. ساھابىلار بۇ كۈننى مەدىنە تارىخىدىكى ئەڭ چوڭ يىغىپەزلىك كۈنى دەپ ئاتىغان ئىدى.

سەۋباننىڭ سېغىنىشى

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام خىزمەتچىسى سەۋبام رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن بىر كۈن كەچكىچە يوقاپ كېتىپ، قايتىپ كەلگىنىدە، سەۋبان پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى كۆرۈپ « يا رەسۇلەللاھ! سىلىنى قاتتىق سېغىنىپ كەتتىم»دەپ ئىچ-ئىچىدىن يىغلاپ كېتىدۇ. بۇ ۋاقىتتا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا:« شۇنىڭگىمۇ يىغلاپ كېتەمدىغان» دېگەندە، سەۋبان:« يا رەسۇلەللاھ! ئۇنىڭغىلا ئەمەس، مەن سىلىنىڭ جەننەتتىكى ئالىي ئورۇنلىرىنى ۋە مەندەك بىر ئادەتتىكى بىر كىشىنىڭ ئورنىنى ئويلاپ، سىلى بىلەن بىر جايدا بولالمايدىغانلىقىم ئۈچۈن قايغۇردۇم» دەيدۇ. شۇ ۋاقىتتا ئاللاھ يائالا:﴿ ئاللاھقا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئىتائەت قىلغانلار ئاخىرەتتە ئاللاھنىڭ نېمىتىگە ئېرىشكەن پەيغەمبەرلەر، سىددىقلار، شېھىدلار ۋە ياخشىلار بىلەن

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

بىللە بولىدۇ. ئۇلار نېمىدېگەن ياخشى ھەمراھلار!﴾[1] دېگەن ئايەتنى چۈشۈرۈش ئارقىلىق سەۋباننى ۋە باشقا مۇسۇلمانلارنى خاتىرجەم قىلىدۇ.

سەۋادنىڭ ئارمىنى

ئۇھۇد غازىتى بولغان كۈنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇسۇلمان ئەسكەرلىرىنى سەپكە تىزغاندا، ئۇلارغا سەپتى رۇسلاش ئەمرىنى بېرىدۇ، ئەسكەرلەر ھەممىسى سەپنى تۈزەپ تۈپتۈز تۇرىشىدۇ، پەقەت سەۋاد سەپنى تۈزلىمەستىن تۇرىدۇ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنى كۆرۈپ يەنە ئەسكەرلەرنى سەپنى تۈزەشكە بۇيرۇيدۇ، سەۋاد يەنىلا سەپتە تۈز تۇرمايدۇ. بۇ ۋاقىتتا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭ يېنىغا كېلىپ «سەۋاد سەپنى تۈزلە!» دەيدۇ، سەۋاد «خوش، بولىدۇ» دەپ قويۇپ يەنە سەپنى تۈزلىمەيدۇ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قولىدىكى مىسۋاكنى ئۇنىڭ قورسىقىغا تەككۈزۈپ قويۇپ «سەۋاد! سەپنى تۈزلە» دەيدۇ. سەۋاد بۇ ۋاقىتتا «يا رەسۇلەللاھ! قورسىقىمنى بەك ئاغرىتىۋەتتىڭىز» دەيدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام «ئۇنداقتا مەندىن ئىنتىقامىڭنى ئالغىن» دەپ قورسىقىنى ئېچىپ بېرىدۇ ۋە شۇ ھامان سەۋاد پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇبارەك قورسىقىنى سۆيۈشكە باشلايدۇ. ئاندىن «مېنىڭ ئارزۇيۇم بۇ ئىدى. چۈنكى بىز ھازىر غازاتقا تەييارلىنىۋاتىمىز، بۈگۈن مەن شېھىد بولۇپ كېتىشىم مۇمكىن، شۇڭا ئاخىرقى قېتىم رەسۇلۇللاھنىڭ مۇبارەك بەدىنىنى تۇتۇۋالاي دېگەنىدىم» دەيدۇ.

مۇئازنىڭ دەردى

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇئاز ئىبنى جەبەل رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنى يەمەنگە يولغا سالغىنىدا، ئۇنى ئۇزىتىش ئۈچۈن چىقىپ، مۇئازغا: «يا مۇئاز! بۇ يىلدىن كېيىن مېنى كۆرەلمەسلىكىڭ مۇمكىن، بەلكى سەن مېنىڭ بۇ مەسجىدىم بىلەن قەبرەمدىن ئۆتۈپ قالىسەن» دېگەندە، مۇئاز خۇددى كىچىك بالىدەك ھۆكىرەپ يىغلاپ كېتىدۇ ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن ئايرىلىش ئۇنىڭ ئۈچۈن ھەممىدىن ئايرىلىپ قېلىشتەك تۇيۇلىدۇ.

ئاتا-ئانام ساڭا پىدا بولسۇن

ئۇھۇد غازىتى بولغان كۈنى مۇسۇلمانلار زور قولدىن بېرىشكە ئۇچرايدۇ ۋە مەدىنە شەھىرىگە "پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام شېھىد بولدى" دېگەن يالغان خەۋەر

---

[1] نىسا سۈرىسى 69-ئايەت

تارقىلىدۇ. بۇ ۋاقىتتا پۈتۈن مەدىنە ئەھلى قاتتىق قايغۇ-ھەسرەت ئىچىدە قالىدۇ. شۇ ئەسنادا مەدىنىلىك ئاياللاردىن بىرى، ئۇرۇش بولغان جايغا بېرىپ، ئاتىسى، ئاكىسى، ئوغلى ۋە ئېرى قاتارلىق تۇغقانلىرىنى تاپقان بولسىمۇ، ئۇلارغا قاراپ قويماستىن بىرىنى ئىزدەپ ئالدىراپ كېتىۋاتقانلىقىغا ھەيران قالغانلاردىن بىرى، ئايالدىن "كىمنى ئىزدەيسىز؟" دېگەندە، ئايال " مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى ئىزدەيمەن، ئۇ قېنى؟" دەيدۇ، ئۇلار ئايالغا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئورنىنى كۆرسىتىپ قويغاندىن كېيىن، ئايال پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىدىن تارتىپ تۇرۇپ "ئاللاھقا شۈكرى، سىز ئامانلا بولسىڭىز باشقا مۇسىبەتلەر ھېچ نەرسە ئەمەس، ئاتا-ئانام سىزگە پىدا بولسۇن يارەسۇلەللاھ!" دەيدۇ.

رەسۇلۇللاھ ئۈچۈن جېنىم قۇربان

زەيد ئىبنى دەسنە ئىسىملىك بىر ساھابىنى سەفۋان ئىبنى ئۇمەييە ئىسىملىك بىر مۇشرىك ئۆلتۈرۈش ئۈچۈن قۇرەيش كاتتىلىرىغا ئەۋەتىدۇ، قۇرەيشنىڭ كاتتىسى ئەبۇ سۇفيان ئۇنى ئۆلتۈرۈشكە بۇيرۇشتىن ئاۋۋال ئۇنىڭدىن " ئەي زەيد! ئېيتقىنە، مۇھەممەد سېنىڭ ئورنۇڭدا بولۇپ، ئۆلۈمگە بۇيرۇلسا، سەن ئۆز ئۆيۈڭدە خاتىرجەم ئولتۇرساڭ بۇ ياخشى ئەمەسمۇ؟" دەپ سورايدۇ. زەيد قەتئىيلىك بىلەن "ياق! رەسۇلۇللاھنىڭ پۇتىغا ئاددى بىر تىكەن كىرىپ كېتىشىگىمۇ چىداپ تۇرالمايمەن" دەيدۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇنىڭ بېشىنى كېسىدۇ ۋە ئەبۇ سۇفيان دەيدۇ:« مەن ئىنسانلاردىن بىر ئادەمنىڭ بىر ئادەمنى مۇھەممەد(ئەلەيھىسسالام)نىڭ ساھابىلىرى مۇھەممەد(ئەلەيھىسسالام)نى جېنىنى پىدا قىلىش دەرىجىسىدە سۆيگىنىدەك سۆيگەنلىكىنى كۆرمىدىم»

سېغىنىپ تۇرالمىدىم

بىر ئادەم پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۆيىگە كېلىپ:" يا رەسۇلەللاھ! سىز مېنىڭ ئۈچۈن جېنىمدىنمۇ چارە سۆيۈملۈكسىز، سىز مېنىڭ ئۈچۈن بالىلىرىمدىنمۇ چارە سۆيۈملۈكسىز، ئۆيۈمدە ئولتۇرغىنىمدا، سىزنى سېغىنىپ تۇرالمىدىم، شۇڭا سىزگە كەلدىم دەيدۇ. ئاندىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا مۇنۇ ئايەتنى تىلاۋەت قىلىپ بېرىدۇ:﴿ ئاللاھقا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئىتائەت قىلغانلار ئاخىرەتتە ئاللاھنىڭ نېمىتىگە ئېرىشكەن پەيغەمبەرلەر، سىددىقلار، شېھىدلار ۋە ياخشىلار بىلەن بىللە بولىدۇ. ئۇلار نېمىدېگەن ياخشى ھەمراھلار!﴾[1] .

[1] نىسا سۈرىسى 69-ئايەت

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

خەلىپىلەر دەۋرىنىڭ باشلىنىشى

765. سوئال: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ۋاپاتىدىن كېيىن، مۇسۇلمانلارغا كىم باش بولدى؟

جاۋاب: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ۋاپاتىدىن مۇسۇلمانلار ھەزرىتى ئەبۇ بەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنى ئۆزلىرى ئۈچۈن باشلىق قىلىپ سايلىدى ۋە ئۇنى خەلىپە (ئورۇنباسار)دەپ ئاتىدى.

766. سوئال: خۇلەفائۇرراشىدۇن دەپ ئاتالغان خەلىپىلەر كىملەر؟

جاۋاب: خۇلەفائۇرراشىدۇن - توغرا يولدا ھەققانىي يۈرگۈچى خەلىپىلەر دېگەن مەنىدە بولۇپ، ئۇلار:

(1) ھەزرىتى ئەبۇ بەكرى سىددىق.

(2) ھەزرىتى ئۆمەر ئىبنى خەتتاب.

(3) ھەزرىتى ئوسمان ئىبنى ئاففان.

(4) ھەزرىتى ئەلى ئىبنى ئەبۇ تالىب. ئاللاھ ئۇلاردىن رازى بولسۇن!

www.uyghurkitap.com

بەشىنچى بۆلۈم

مۇئامىلە

www.uyghurkitap.com

مۇئامىلە ھەققىدە قىسقىچە چۈشەنچە

بىراۋنىڭ قانداق ئادەم ئىكەنلىكى، ئەخلاقىنىڭ قانچىلىك دەرىجىدە ئىكەنلىكى ئۇنىڭ باشقىلار بىلەن بولغان مۇئامىلىسى ئارقىلىق ئىپادىلىنىدۇ. كىشىلەرگە ئۇلارنىڭ تاشقى قىياپىتىگە، چىراي شەكلىگە ياكى ئىبادەتلىرىنىڭ كۆپلىكىگە قاراپ ئەمەس، پەقەت مۇئامىلىسىگە قاراپ باھا بەرگىلى بولىدۇ. ئىسلام دىنى مۇسۇلمانلارنى ئىسلام ئەخلاقىنى ئۆلچەم قىلغان ھالدا پۈتۈن ئىنسانىيەتكە ياخشى مۇئامىلە قىلىشقا، ھەتتا ھايۋانلارغىمۇ رەھىم - شەپقەتلىك بولۇشقا، شۇنداقلا بارلىق مۇئامىلىلەردە توغرا، ئادالەتلىك، ھەققانىي بولۇشقا چاقىرىدۇ. چۈنكى ھەر قانداق بىر جەمئىيەت كىشىلىرىنىڭ ئۆز ئارا ئىناقلىقى، خاتىرجەم ھالدا بەختلىك ھايات كەچۈرىشى شۇ جەمئىيەتتە ياخشى مۇئامىلىنىڭ ئومۇملىشىشىغا باغلىقتۇر. ۋەزىپىسىنى قېتىرقىنىپ ئىخلاس بىلەن ئورۇنلاش، باشقىلارنىڭ غېمىنى يېيىش ۋە ئۆز ئارا بىر- بىرىگە كۆيۈنۈش قاتارلىق ياخشى ئادەتلەرنىڭ ھەممىسى ياخشى مۇئامىلىنىڭ مەھسۇلىدۇر.

ئىسلام ئۆلىمالىرىنىڭ قەدىمدىن بېرى تەكرارلاپ كەلگەن «دىن – مۇئامىلىدۇر» دېگەن سۆزىگە دىققىتىمىزنى ئاغدۇرغىنىمىزدا، ئىسلام دىنىدا ياخشى مۇئامىلىنىڭ قانچىلىك ئەھمىيەتلىك ئىكەنلىكىنى بىلىمىز. بۇنىڭغا ئاساسەن دېيەلەيمىزكى، دىيانەت ياكى دىندارلىق ئىسلام ئىبادەتلىرىنى ئورۇنلاپ قويۇش بىلەنلا ئەمەس، يۈرۈش – تۇرۇش، ئەخلاق ۋە باشقىلارغا بولغان مۇئامىلىلەردە ئىپادىلىنىدۇ. زامانىمىزدا، تاشقى قىياپىتىدە دىيانەتلىك كۆرۈنىدىغان، ئەمما ئىچكى دۇنياسى بۇزۇق كىشىلەرمۇ كۆپ. مەسىلەن: ئىسلامنىڭ تاشقى ئىبادەتلىرىنى تولۇق ئورۇندايدىغان، بەش ۋاخ نامىزىنى تەرك قىلمايدىغان، كىشىلەرنىڭ كۆزىدە ئەڭ دىندار كۆرۈنىدىغان، ئەمما باشقىلار بىلەن بولغان مۇئامىلىسىدە بۇلارنىڭ ئەكسىچە بولۇپ، جورىسىغا ۋە بالىلىرىغا قوپال مۇئامىلە قىلىدىغان، ئەتراپىدىكىلەرگە چوڭلۇق قىلىدىغان، ئۇنىڭ بىلەن مۇئامىلە قىلغانلارنى چاق تويغۇزىدىغان، باغرى قاتتىق ئادەملەر بار. مۇنداقلار ئۆزلىرىنى دىندار ۋە ئەخلاقلىق دەپ سانىسىمۇ ئىسلام دىنى ئۇلارنى ئۇنداق سانىمايدۇ.

باشقىلارغا يامان مۇئامىلە قىلىدىغان ئادەم باشقىلارنىڭ ھۆرمىتىگە ۋە سۆيگۈسىگە ھەرگىزمۇ ئېرىشەلمەيدۇ. باشقىلارنىڭ سۆيگۈسىگە ئېرىشەلمىگەن ئادەم ئەڭ بەختسىز ئادەمدۇر. قۇرئان كەرىم پەيغەمبىرىمىز ھەزرىتى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى ماختاپ: ﴿ئاللاھنىڭ رەھمىتى بىلەن سەن ئۇلارغا مۇلايىم بولدۇڭ؛ ئەگەر قوپال، باغرى قاتتىق

بولغان بولساڭ، ئۇلار چۆرەڭدىن تارقاپ كېتەتتى[1] دېگەن. يامان مۇئامىلىنىڭ تۈرلىرى كۆپ بولۇپ، باشقىلارنىڭ غۇرۇرىنى زىدىلەيدىغان، كۆڭلىنى رەنجىتىدىغان سۆزلەرنى قىلىش، ئاچچىقنى باسالماي چېچىلىش، قارشى تەرەپنىڭ ھېسسىياتىنى ئېتىبارغا ئالماسلىق، ئائىلىسىدىكىلەرگە قوپاللىق قىلىش، خىزمەتداشلىرىنى، خوشنىلىرىنى ۋە ئارىلاشقان كىشىلىرىنى رەنجىتىش، ئېلىم - سېتىم ئىشلىرىدا ساختىپەزلىك قىلىش ۋە يالغان سۆزلەش قاتارلىق ئىشلارنىڭ ھەممىسى يامان مۇئامىلە تۈرىگە كىرىدۇ. باغرى يۇمشاق، توغرا مۇئامىلىلىك ئادەمنى كىشىلەر سۆيىدۇ، ئۇنىڭ بىلەن ئارىلاشقۇسى ۋە مۇئامىلە قىلغۇسى كېلىدۇ. ئاللاھ تائالا پەيغەمبىرىمىز ھەزرىتى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى تەرىپلەپ مۇنداق دېگەن: ﴿(ئى ئىنسانلار!) شۈبھىسىزكى، سىلەرگە ئۆز ئاراڭلاردىن پەيغەمبەر كەلدى. سىلەرنىڭ كۈلپەت چېكىشىڭلار ئۇنىڭغا ئېغىر تۇيۇلىدۇ؛ ئۇ سىلەرنىڭ (ھىدايەت تېپىشىڭلارغا) ھېرىستۇر، مۆمىنلەرگە ئامراقتۇر، ناھايىتى كۆيۈمچاندۇر﴾[2].

زامانىمىزدا تېخنىكا ئىلىملىرىنىڭ ئۇچقاندەك تەرەققى قىلىشى بىلەن دۇنيا كىچىك بىر مەھەللىگە ئايلىنىپ قالغاندەك تۇيۇلماقتا. بۇ ئەھۋال ئىنسانلارنىڭ ئۆزلىرى ياشاۋاتقان جەمئىيەتنىڭ ئەزالىرى بىلەن ياخشى ئۆتۈش بىلەن بىرگە باشقا جەمئىيەت ئىنسانلىرى بىلەنمۇ ئىناق، ياخشى ئۆتۈشكە بولغان زور ئېھتىياجنى ھېس قىلدۇرماقتا. مۇسۇلمانلارنىڭ ئۈستىدە ئىسلام دىنىنىڭ كۆرسەتمىسى بويىچە ھايات سۈرۈشتىن باشقا يەنە بىر پەرز باردۇر. ئۇ بولسىمۇ ئىسلام دىنىنى باشقىلارغا تونۇشتۇرۇش، تەشۋىق قىلىش ۋە ئۇلارنى بۇ ئۇلۇغ دىنغا دەۋەت قىلىشتۇر. بۇ پەرز ئىسلام ئىستېمالىدا ﴿ئەمرۇ مەرۇپ - ۋەز - نەسىھەت» دەپ ئاتىلىدۇ. ئاللاھ تائالا بۇ پەرزنى بىزگە يادلاندۇرۇپ:﴿(ئى مۇھەممەد ئۈممىتى!) سىلەر ئىنسانلار مەنپەئىتى ئۈچۈن ئوتتۇرىغا چىقىرىلغان، ياخشىلىققا بۇيرۇپ يامانلىقتىن توسىدىغان، ئاللاھقا ئىمان ئېيتىدىغان ئەڭ ياخشى ئۈممەتسىلەر﴾[3] دېگەن.

ئەمدى بۇ پەرزنى مۇسۇلمانلار نېمە بىلەن ئورۇندايدۇ ؟

تەبىئىيكى، ئېغىزى ئارقىلىق دەۋەت قىلىشتىن ئاۋۋال ئەمەلىيىتى ۋە مۇئامىلىسى بىلەن ئورۇندايدۇ. ھازىرقى كۆپ سانلىق مۇسۇلمانلارنىڭ كىشىلەرنى ئىسلامغا دەۋەت قىلىش يولىدا مەغلۇبىيەتلەرگە ئۇچرىشىنىڭ ئەڭ ئاساسلىق سەۋەبى، ئۇلارنىڭ ئېيتقانلىرى بىلەن ئەمەلىيەتتە قىلغانلىرىنىڭ بىردەك بولمىغانلىقى، سۆزى باشقا،

(1) ئال ئىمران سۈرىسى 159- ئايەت
(2) تەۋبە سۈرىسى 128- ئايەت
(3) ئال ئىمران سۈرىسى 110- ئايەت

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

ئەمەلىيىتى باشقا بولغانلىقى ئىدى. شەكسىزكى، كىشىلەرنى ئىمان ـ ئىسلامغا، ياخشى ئىشلارغا يېتەكلەشنىڭ ئەڭ ئۈنۈملۈك يولى ئىسلامنى ئەمەلىي ھاياتىمىزدا ياشىتىپ كۆرسىتىشتىن ئىبارەتتۇر؛ ئىسلامنى ھاياتىمىزدا ياشىتىشنىڭ يولى مۇئامىلىدىن باشلىنىدۇ. ئۇلۇغ يولباشچىمىز ۋە ئۈلگىمىز ھەزرىتى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئىسلام دىنىنى ئۆزىنىڭ ھاياتىدا ياشىتىشتا ۋايىغا يەتكۈزگەن زات ئىدى. شۇڭا ئۇنىڭ دەۋىتى چارەك ئەسىرگە يەتمىگەن ئاز بىر ۋاقىت ئىچىدە پۈتۈن ئەرەب يېرىم ئارىلىدا ئورۇن ئالغان.

دىن ـ مۇئامىلىدۇر

ئىسلام دىنىدا بۇيرۇلغان ئىبادەتلەرنىڭ ھەر بىرى بىردىن مۇئامىلىدۇر. مەسىلەن: ئىسلام ئىبادەتلىرىنىڭ ئەڭ كاتتىسى بولغان ناماز ئىنسان بىلەن ئاللاھ ئوتتۇرىسىدىكى مۇئامىلە بولغىنىنىڭ سىرتىدا، ئىنساننىڭ باشقىلار بىلەن بولىدىغان مۇناسىۋىتىنى ياخشىلىق تەرەپكە يۆكسەلدۈرىدىغان بىر مۇئامىلە نوقتىسىدۇر. ئاللاھ تائالانىڭ ﴿ناماز ھەقىقەتەن قەبىھ گۇناھلاردىن ۋە يامان ئىشلاردىن توسىدۇ﴾[1] دېگەن سۆزىدىكى ﴿يامان ئىشلار﴾ يامان مۇئامىلە ۋە ناچار ئەخلاقلارنى ئىپادىلەيدۇ. مۇندىن باشقا ناماز ئىنساننىڭ ھاياتلىقتىكى قىيىنچىلىقلارنى يېڭىشتا ياردەم سورايدىغان ئەخلاقىي يۆلەنچۈكىدۇر. ئاللاھ تائالانىڭ ﴿ئى مۆمىنلەر! سەۋر ۋە ناماز ئارقىلىق ياردەم تىلەڭلار﴾[2] دېگەن سۆزى بۇنى ئىپادىلەيدۇ.

ئىككىنچى چوڭ ئىبادەت بولغان زاكات بايلاردىن ئېلىپ كەمبەغەللەرگە بېرىلىدىغان ئىقتىسادىي ئىبادەت بولۇپلا قالماستىن، ئىنساننى بېخىللىق، پىخسىقلىق كىرلىرىدىن پاكلاپ، ئۇنىڭ ئەخلاقىي دۇنياسىنى بېيىتىدىغان، ئاللاھ ۋە ئىنسانلار بىلەن بولغان ئالاقىسىنى ياخشىلايدىغان بىر مۇئامىلە خاراكتېرلىق ئىبادەتتۇر. شۇڭا ئاللاھ تائالا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى: ﴿ئۇلارنى (بېخىللىق كىرلىرىدىن ۋە گۇناھلاردىن) پاكلىشىڭ ۋە (ياخشىلىقلىرىنى) كۆپەيتىشىڭ ئۈچۈن ئۇلارنىڭ ماللىرىنىڭ بىر قىسمىنى زاكات ھېسابىدا ئالغىن﴾[3] دەپ بۇيرىغان.

ئۈچىنچى چوڭ ئىبادەت بولغان روزا نەپسىنى ئىستەكلىرىدىن توسۇلۇشقا كۆندۈرۈش، تەربىيىلەش ۋە تەقۋالىققا ئادەتلەندۈرۈش خاراكتېرىدىكى ئەخلاقىي ئىبادەت بولۇپ، ئۇ ئىنساننىڭ ئاللاھ ۋە باشقىلار ئوتتۇرىسىدىكى مۇئامىلىسىدۇر. چۈنكى نەپسىنى يېڭىپ

---

(1) ئەنكەبۇت سۈرىسى 45 ـ ئايەت

(2) بەقەرە سۈرىسى 153 ـ ئايەت

(3) تەۋبە سۈرىسى 103 ـ ئايەت

ئۆزىنى تۇتۇشنىڭ ئۆزى كىشىدە باشقىلارغا ياخشى مۇئامىلە قىلىش روھىنى يارىتىدۇ. شۇڭا ئاللاھ تائالا: ﴿ئى مۆمىنلەر! گۇناھلاردىن ساقلىنىپ تەقۋالىق دائىرىسىگە كىرىشىڭلار ئۈچۈن سىلەردىن ئىلگىرىكىلەرگە پەرز قىلىنغىنىدەك سىلەرگە (رامىزان روزىسى) پەرز قىلىندى﴾[1] دېگەن سۆزىدە روزا تۇتۇش ئارقىلىق «تەقۋالىق» ھاسىل بولىدىغانلىقىنى بايان قىلغان. تەقۋالىق ـ ئاللاھ تائالانىڭ غەزىپىگە ئۇچراپ قېلىشتىن ئېھتىيات قىلغانلىقتىن يامان ئەخلاق، يامان مۇئامىلە ۋە يامان ئىشلاردىن يىراق تۇرۇش ئارقىلىق ئاللاھنىڭ ھىمايىسىگە كىرىش دېگەن مەنىنى ئىپادىلەيدۇ. دېمەك، ھەقىقىي مەنىدىكى تەقۋالىق ياخشى مۇئامىلىلىك بولۇشنى كاپالەتلەندۈرىدۇ.

تۆتىنچى چوڭ ئىبادەت بولغان ھەج ئىنسانلار بىلەن قانداق ئۆتۈش، قانداق مۇئامىلىدە بولۇشنى ئۆگىتىدىغان تەربىيە خاراكتېرلىق ئىبادەتتۇر. ئادەتتە ھەج پائالىيىتى نۇرغۇن ئىنسانلارنىڭ ئىشتىراك قىلىشى بىلەن توپلىنىپ ئورۇندىلىدۇ. بۇ پائالىيەتلەر جەريانىدا ئاچچىقلىنىش، قوپاللىق قىلىش، گۇناھ ئىشلەش ۋە ئايرىمچىلىق چەكلىنىدۇ. شۇڭا ھاجىلار باي- گاداي، رەئىس ـ پۇقرا، رەڭ، تىل ۋە ئىرق پەرقلىرىنى پۈتۈنلەي يوق قىلغان ھالدا، ھەممىسى بىرخىل ئاق ئېھرامغا يۆگىنىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ«كىمكى جېدەل ـ ماجرا قىلماستىن، گۇناھ ئىشلىمەستىن ھەج قىلىدىكەن، ئۇ ئانىسىدىن ئەمدى تۇغۇلغان بوۋاقتەك گۇناھتىن پاك بولىدۇ»[2] دېگەن مۇبارەك ھەدىسىمۇ ھەج ئىبادىتىنىڭ تەربىيىلىنىش پائالىيىتى ئىكەنلىكىنى ئىپادىلەيدۇ. ھاجىنىڭ شۇ پاكلىقىنى ساقلىيالىشى ئۇنىڭ ھەج پائالىيىتىدە ئالغان تەربىيىسىنى داۋام قىلدۇرۇشىغا باغلىق.

ئەپسۇس بىلەن شۇنى ئېيتىمىزكى، يۇقىرىقى ۋە باشقىمۇ ئىبادەتلەر ئەشۇ ئاساسلىق غايىسىنى ۋە نىشان قىلىنغان مەقسەتلىرىنى يوقىتىپ قويغاندىن كېيىن، بۇ ئىبادەتلەر خۇددى جانسىز بەدەنلەرگە ئوخشاش بولۇپ قالغانلىقتىن كۆپلىگەن كىشىلەرنى يامان ئىشلاردىن توسالمىغان، تەقۋالىقنى بەرپا قىلالمىغان، مۇئامىلىدە دۇرۇس بولۇش ئەخلاقىنى تىكلىيەلمىگەن. قىسقىسى بۇ ئىبادەتلەرنى ئورۇنداشتىكى مۇددىئا ئەمەلگە ئاشمىغان.

شۇنى بىلىش كېرەككى، ئىبادەتلەر غايە ئەمەس، بەلكى ئىنسانلارنى تەقۋالىق، گۈزەل ئەخلاق، ياخشى مۇئامىلە، ئېسىل پەزىلەتلەرگە ئېرىشتۈرۈش يولىدىكى ۋاستىلاردۇر.

---

(1) بەقەرە سۈرىسى 183- ئايەت

(2) ئىمام بۇخارىي رىۋايىتى

مۇندىن باشقا ئىجتىمائىي، ئىقتىسادىي، سىياسىي ۋە ھاياتلىقتا ئىنسانلار دۇچ كېلىدىغان پۈتۈن ئىشلارنىڭ ئىسلام دىنىدا بەلگىلەنگەن مۇئامىلە قائىدىسى باردۇر. ھەممىسىدە مۇئامىلىنىڭ دۇرۇس، توغرا ۋە ئادالەتلىك بولىشى تەلەب قىلىنىدۇ.

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى www.uyghurkitap.com

مۇئامىلىگە مۇناسىۋەتلىك مەسىلىلەر

767. سوئال: مۇسۇلمان ئادەم كىملەرگە قارىتا ياخشى مۇئامىلە قىلىشقا بۇيرۇلغان؟

جاۋاب: مۇسۇلمان ئادەم ھەممىگە ئىسلامىي ئەخلاق دائىرىسىدە ياخشى مۇئامىلە قىلىشقا بۇيرۇلغان بولۇپ، تەپسىلىي قىلىپ ئېيتقاندا تۆۋەندىكىلەر:

1. ئۆزىگە ياخشى مۇئامىلىدە بولۇش.
2. ئائىلىدىكىلەرگە ياخشى مۇئامىلىدە بولۇش
3. ئاتا ـ ئانىغا ياخشى مۇئامىلىدە بولۇش
4. تۇغقانلارغا ياخشى مۇئامىلىدە بولۇش.
5. خوشنىلارغا ياخشى مۇئامىلىدە بولۇش.
6. خىزمەتداشلارغا ياخشى مۇئامىلىدە بولۇش.
7. دوستلارغا ياخشى مۇئامىلىدە بولۇش
8. جەمئىيەتتىكى كىشىلەرگە ياخشى مۇئامىلىدە بولۇش.
9. ئومۇمىي مۇسۇلمانلارغا ياخشى مۇئامىلىدە بولۇش.
10. مۇسۇلمان ئەمەس خەلقلەرگە ياخشى مۇئامىلىدە بولۇش.
11. ھايۋانلارغا ياخشى مۇئامىلىدە بولۇش.

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

768. سوئال: ئىنسان ئۆزىگە قارىتا قانداق ياخشى مۇئامىلىدە بولۇشى كېرەك؟
جاۋاب: ئىنسان ئەڭ ئاۋۋال ئۆز- ئۆزىگە توغرا بولۇشى، ئۆزىنى ئالدىماسلىقى، ئۆزىنىڭ ۋىجدانىي قوبۇل قىلالمايدىغان ئىشلارنى قىلماسلىقى، ئۆزىنىڭ روھىغا، دىنىغا، ئەخلاقىغا ۋە تەن ساقلىقىغا زىيانلىق بولغان ئىشلاردىن يىراق بولىشى لازىم. بۇ دېگەنلىك ئۆزىگە ھەر ئىشتا توغرا ۋە قائىدە - يوسۇنلۇق بولۇش تەلىپىنى قويۇپ، ئۇنىڭغا خىلاپلىق قىلماسلىقى، ئۆزى ئۇچۇن خالىمىغان زىيان - زەخمەتلەرنى باشقىلارغا كەلتۈرۈشتىن ساقلىنىشى، تاماكا چېكىش، ھاراق ئىچىش، زىنا قىلىش، قىمار ئويناشقا ئوخشىغان ئۆزىگە بىۋاستە زىيانلىق بولغان ئىشلارنى قىلماسلىقى، ئاللاھ تائالانىڭ ۋە خەلقنىڭ ئالدىدا ئۆزىنىڭ ئەيىبكار بولۇپ قېلىشىغا سەۋەب بولىدىغان ئىشلاردىن ساقلىنىشى، ھەر ۋاقىت ئۆز - ئۆزىدىن ھېساب ئېلىپ تۇرۇش ئارقىلىق ئۆزىنى ئەقىل، ۋىجدان ۋە شەرىئەتنىڭ مىزانىغا سېلىپ تۇرۇش دېگەنلىكتۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ «قىيامەت كۈنى سىلەردىن ھېساب ئېلىنىشتىن بۇرۇن سىلەر ئۆز - ئۆزۈڭلاردىن ھېساب ئېلىپ تۇرۇڭلار» دېگەن كۆرسەتمىسى بۇ مەنىنى ئىپادىلەيدۇ. ئەكسىچە قىلىش ئۆزىنى ئالدىغانلىق ۋە ئۆزىگە قارىتا ياخشى مۇئامىلىدە بولمىغانلىقتۇر.

ئائىلە ھاياتىدىكى ئىسلام پرىنسىپلىرى

769. سوئال: ئىنسان ئائىلىسىدىكىلەرگە قانداق مۇئامىلىدە بولۇش كېرەك؟
جاۋاب: بىر ئادەمنىڭ ئائىلىسىدىكىلىرىگە قارىتا مۇئامىلىسى ئۇ ئادەمنىڭ قانداق ئادەم ئىكەنلىكىنى ئېنىق كۆرسىتىپ بېرىدىغان ئەينەكتۇر. شۇڭا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام:«سىلەرنىڭ ئەڭ ياخشىلىرىڭلار ئۆز ئائىلىسىدىكىلىرىگە ئەڭ ياخشى مۇئامىلە قىلىدىغىنىڭلاردۇر» دېيىش ئارقىلىق كىشىلەرنىڭ سىرتقى قىياپىتىگە ياكى سىرتتىكىلەرگە قىلغان مۇئامىلىسىگە قاراپ باھا بەرگىلى بولمايدىغانلىقىنى، بەلكى ئۇنىڭ ئۆز ئائىلىسىدىكىلىرىگە قىلغان مۇئامىلىسىگە قاراپ ئۇنى ياخشى ياكى يامان دەپ باھالىغىلى بولىدىغانلىقىنى كۆرسەتكەن. چۈنكى ئىنسان سىرتتىكىلەرگە ئۆزىنى ياخشى كۆرسىتىش نىيىتى بىلەنمۇ ياخشى مۇئامىلە قىلىپ قويىدۇ. ئەمما ئۇنىڭ ئائىلىسىدىكىلىرىگە قىلىدىغان مۇئامىلىسى ئەڭ تەبىئىي مۇئامىلە بولۇپ، شۇ ئادەمگە قويۇلغان دىئاگنوزدۇر.

بىراۋنىڭ ئائىلىسىدىكىلەرى ئۇنىڭ جورىسى، ئاتا ـ ئانىسى ۋە پەرزەنتلىرىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ ۋە ئۇلارغا ياخشى مۇئامىلە قىلىشنى تەلەپ قىلىدۇ.

770. سوئال: ئىنسان ئۆزىنىڭ جورىسىگە قارىتا قانداق مۇئامىلىدە بولۇشى كېرەك؟

جاۋاب: ئىسلام قانۇنىدا ئەر بىلەن ئايالنىڭ بىر ـ بىرىگە ئۆتەشكە تېگىشلىك بۇرچى ۋە ھەر بىرىنىڭ ئۈستىدىكى قارشى تەرەپنىڭ ھوقۇقلىرى ئېنىق بەلگىلەنگەن. ھەر قانداق بىر جەمئىيەت ئۇنى ئىدارە قىلىپ تۇرىدىغان، جەمئىيەت ئەزالىرىنىڭ ئىشلىرىنى توغرا يولغا سالىدىغان بىرەر مەسئۇلغا ئېھتىياجلىق بولغىنىدەك، ئائىلىمۇ جەمئىيەتنىڭ بىر تەركىبى بولغانلىقى ئۈچۈن، ئائىلىگە مەسئۇللۇق قىلىدىغان بىرەر مەسئۇلنىڭ شۇ ئائىلىدە بولۇشى ئىنتايىن زۆرۈر. تەبىئىيكى، بۇ مەسئۇللۇققا ئەر كىشىلەر ئايال كىشىلەرگە نىسبەتەن مۇناسىپراقتۇر. چۈنكى، ئەر كىشىلەر ئومۇمەن جىسمانىي جەھەتتە كۈچلۈك، سوغۇققان بولغاچقا، ئۇلار ئائىلە ئىشلىرىنى تەمكىنلىك بىلەن باشقۇرالايدۇ. شۇڭا ئاللاھ تائالا: ﴿ئەرلەر ئاياللارنىڭ ھامىيلىرىدۇر﴾[1] دېگەن.

ئەرلەرنىڭ ئاياللارنى ۋە ئائىلىنى ھىمايە قىلىپ، ئىدارە قىلىشتىكى مەسئۇلىيىتىگە ھېچكىم ئىنكار قىلالمايدۇ. ئەھۋال شۇنداق ئىكەن، ئاياللارنىڭ ئاللاھ تائالاغا ئاسىيلىق بولمايدىغان پۈتۈن ئىشلاردا ئەرلىرىنىڭ خاھىشىغا ھۆرمەت قىلىشى، ئۇلارغا بويسۇنۇشى زۆرۈر. بۇ ھوقۇقتىن پايدىلىنىپ ئۆزلىرىنى خوجايىن، ئاياللىرىنى بولسا، خىزمەتچى ئورنىدا كۆرۈپ، ئۇلارنى ھەدەپ خورلايدىغان، ئۇرۇپ تىللايدىغان ئەرلەر ھەقىقەتەن، نادان ھەم ئاڭسىز كىشىلەردۇر.

تۇرمۇش پەقەت ئەر ـ ئايال ئىككىسىنىڭ بىر ـ بىرىنى چۈشىنىشى ۋە بىر-بىرىگە يول قويۇشى بىلەن داۋام قىلىدۇ. چۈنكى ئەر- خوتۇنلۇق ھاياتىنىڭ بەختلىك ھالدا داۋام قىلىشى ئەر - خوتۇن ھەر ئىككىسىنىڭ ئۆز ئۈستىدىكى مەسئۇلىيەت ۋە بىر - بىرىنىڭ ھەق - ھوقۇقلىرىنى تونۇشىغا باغلىق، ئۇنىڭ سائادىتى ئەر خوتۇن - ھەر ئىككىسىنىڭ بىر - بىرىگە بولغان قىزغىن مۇھەببىتىگە ۋە سەممىي مۇئامىلىسىگە باغلىقتۇر. ئەر ـ ئايال ئىككىسىنىڭ بىر- بىرىنى ھىمايە قىلىپ قوغدىشى، بىر-بىرىنىڭ كەمچىلىكلىرىنى ئەپۇ قىلىشى ۋە ئىككىسى ئوتتۇرىسىدىكى سىرلارنى ساقلىشى بەختلىك ئائىلىنىڭ كاپالىتىدۇر.

ئەركىشىنىڭ ئايالىغا ئۆتەشكە تېگىشلىك بۇرچى

771. سوئال: ئەركىشىنىڭ ئايالىغا ئۆتەشكە تېگىشلىك بۇرچى قايسىلار؟

(1) نىسا سۈرىسى 34 ـ ئايەت

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

جاۋاب: ئەركىشىنىڭ ئايالىغا ئۆتەشكە تېگىشلىك بۇرچى تۆۋەندىكىچە بولىدۇ:

(1) ئەرنىڭ ئايالىغا ياخشى مۇئامىلە قىلىشى، ئۇنىڭغا ئازار بەرمەسلىكى، پۈتۈن مۇھەببىتى ۋە سۆيگۈسىنى بېغىشلىغان ھالدا، ئۇنىڭغا ھەر ئىشتا مېھرىبانلىق كۆرسىتىشى.

(2) ئايالىنىڭ بەزى خاتالىقلىرىغا، بولۇپمۇ ئايالىنىڭ مىجەزى ئۆزگىرىپ قالغان چاغلاردىكى ئۇنىڭ بەزى يېقىمسىز مۇئامىلىسىگە سەۋرچانلىق بىلەن مۇئامىلە قىلىشى، خاتالىقلىرىنى ئەپۇ قىلىشى، دەردىنى ئاڭلاپ ھالىغا يېتىشى.

(3)ئايالىنىڭ كۆڭلىنى ئېلىشى، ئايالىغا بولغان سۆيگۈسىنى ھەر ۋاقىت ئىزھار قىلىپ تۇرۇشى.

(4) ئايالىنى باشقىلارنىڭ يامان نىيەتلىك كۆزلىرىدىن مۇھاپىزەت قىلىشتا غورۇرلۇق بولۇشى. ئايالىنىڭ ھۆرمىتىنى قىلىپ، ئۇنى قەدىرلىشى، ئائىلىنىڭ بوزۇلۇشىغا سەۋەب بولىدىغان ئىشلارنىڭ يۈز بېرىشىدىن غەپلەتتە قالماسلىقى. لېكىن ئايال كىشىنى كۆڭلىدىم دەپ ئارقىسىدىن جاسۇسلۇق قىلماسلىقى، بەتنىيەتلىك بىلەن ئايالىنى ئاساسسىز قارىلىماسلىقى لازىم. چۈنكى ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمدە كىشىلەرنى يامان گۇمان قىلىشتىن مەنئى قىلغان.

(5) ئايالىنى ئىمكان قەدەر ئاتا ـ ئانىلاردىن ئايرىم ئۆيدە تورغۇزۇشى، ئۆينىڭ پۈتۈن ئېھتىياجلىق نەرسە ـ كېرەكلىرىنى ھازىرلاپ بېرىشى، ئايالىغا قېيىن ئاتا ۋە قېيىن ئانىسىنىڭ پۈتۈن يۈكلىرىنى يۈكلىمەسلىكى.

(6) ئايالىنىڭ بېرىشكە تېگىشلىك بولغان مەھرىنى ۋە باشقىمۇ ھەقلىرىنى تولۇق ئادا قىلىشى.

(7) ئايالىغا دىنىنىڭ ئەھكاملىرىنى ئۆگىتىشى ــ ناماز، روزا، زىكىر، دۇئا ۋە باشقىلار قاتارلىق پۈتۈن ئىبادەتلەرنى ئۆگىتىشى ھەم ۋاقتىدا ئورۇنلىشىغا ئۈندىشى، ياردەم بېرىشى.

(8) ئايالى ئۇنىڭغا يامانلىق قىلغان تەقدىردىمۇ، ئۇنى ئۇرماستىن نەسىھەت قىلىپ ئۆزگەرتىشى، ئىمكان قەدەر ئايالىنى ئۇرماسلىقى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام :«سىلەرنىڭ ياخشىلىرىڭلار ئاياللىرىنى ئۇرمايدىغانلاردۇر»[1] دەپ كۆرسەتكەن. ئايال كىشى ئۈچۈن ئەڭ ئاخىرقى چارە ۋە ئەڭ قاتتىق جازا ۋاقىتلىق ئۇنىڭغا يېقىنچىلىق قىلماسلىقتۇر.

(9) ئايالى تۇغۇشنى ئارزۇ قىلسا ياكى تۇغماسلىقنى تاللىسا، ئۇنى زورلىماستىن، ئۆزئارا كېڭەشىش بىلەن ئىش كۆرۈش.

(1) ئىبنى ماجە رىۋايىتى

(10) ئايالنىنى ياكى ئۇنىڭ ئاتا - ئانىسىنى ياكى تۇغقانلىرىنى تۆۋەن كۆرمەسلىكى، ھاقارەتلىمەسلىكى، مەسخىرە قىلماسلىقى.

(11)ئايالىغا ئۆي ئىشلىرىدا ياردەملىشىشى. چۈنكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامۇ ئاياللىرىغا ئۆي ئىشلىرىدا ياردەملىشەتتى.

(12) بىردىن ئارتۇق ئايالى بولسا، ئۇلارنىڭ ئارىسىدا پۈتۈن ئىشلاردا ئادالەتلىك ئىش كۆرۈشى.

(13) ئايالى بىلەن ئاجرىشىشقا توغرا كەلسە، ئۇنىڭغا زىيان يەتكۈزمەستىن، ئازار بەرمەستىن، ئەيىبىنى ئاچماستىن چىرايلىقچە ئاجرىششى.

يۇقىرىقىلار ئەر كىشىنىڭ ئۈستىدىكى ئايالىغا ئۆتەشكە تېگىشلىك بولغان ھەقلەرنىڭ ھەممىسى ئەمەس، بەلكى مۇھىملىرىدىن بىر قىسمىدۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋىدالىشىش ھەججىدە سۆزلىگەن خۇتبىسىدا مۇسۇلمان ئەرلەرگە ئاياللار توغرۇلۇق ناھايىتى مۇھىم ۋە تەسىرلىك ۋەسىيەتلەرنى قىلغان.

ئايالنىڭ ئېرىگە ئۆتەشكە تېگىشلىك بۇرچى

772. سوئال: ئايالنىڭ ئېرىگە قارىتا قانداق مۇئامىلە قىلىشى ۋە ئۆتەيدىغان ھەقلىرى قايسىلار؟

جاۋاب: ئايالنىڭ ئېرىگە قارىتا قانداق مۇئامىلە قىلىشى ۋە ئۆتەيدىغان ھەقلىرى تۆۋەندىكىلەر:

(1) ئېرىنىڭ ھەققىنى ۋە ئۇنىڭ مەنپەئەتىنى ئۆزىنىڭ ۋە جىمى تۇغقانلىرىنىڭ ھەققىدىن ۋە مەنپەئەتىدىن ئەلا بىلىشى ۋە ئۇلارنى قوغدىشى.

(2) ئائىلىق ئادەت، تۇغۇتلۇق ۋاقىتلىرىدىن باشقا، ھەرقانداق ۋاقىتتا ئېرىنىڭ رىغبىتىگە ماسلىشىشى. ئەر - ئايال بىر - بىرىنىڭ رىغبىتىگە ماسلىشىشى ئىنتايىن مۇھىم مەسىلىدۇر. كۆپلىگەن ئائىلىلەرنىڭ بەختسىزلىككە ئۇچرىشى ئومۇمەن، مۇشۇ سەۋەبتىن بولىدۇ. ئەرلەرنىڭ باشقا ئاياللارغا بۇزۇلۇشىنىڭ سەۋەبلىرىدىن بىرىمۇ، ئايالنىڭ ئۇنىڭ رىغبىتىگە ماسلاشماي ئۇنى رەنجىتكەنلىكىدىن كېلىپ چىقىدۇ.

(3) ئېرىنىڭ رۇخسىتىسىز باشقىلارغا ئۆيىدىن بىر نەرسە بەرمەسلىكى. ئەمما يېمەك - ئىچمەكتىن باشقىلارغا سەدىقە بەرسە بولىدۇ.

(4) ئېرىنىڭ رۇخسىتىسىز سەپەرگە چىقماسلىقى، ئېرى ياقتۇرمايدىغان ئەر - ئايال ھەر قانداق كىشى بىلەن ئارىلاشماسلىقى.

(5)ئاللاھ بەرگەن رىزىققا قانائەتلىك بولۇشى، قاتتىقچىلىق كۈنلىرىدە ئېرىدىن شىكايەت قىلماسلىقى، ياخشى كۈنلەردە ئاللاھنى ئۇنۇتماسلىقى، ئېرىنىڭ مېھنىتىنى

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

ھەر ۋاقىت قەدىرلىشى. ئەڭ ياخشى خوتۇن ئېرىغا ھەمىشە: "ھارام كەسىپتىن ساقلانغىن، بىز قاتتىقچىلىققا بەرداشلىق بېرەلەيمىز، ئەمما دوزاخ ئوتىغا بەرداشلىق بېرەلمەيمىز" دەيدىغان خوتۇندۇر.

(6) ئېرىدىن باشقىلار ئۇچۇن زىننەتلەنمەسلىكى، باشقىلارغا يۈز، قوللىرى ۋە پۇتلىرىدىن باشقا ئەۋرەت ئەزالىرىنى نامايان قىلماسلىقى، قىسقا، نېپىز كىيىملەرنى كىيىشتىن ساقلىنىشى. ئەر - ئايال ئىككىسىنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى سىرلارنى ساقلىشى. ئەر - خوتۇنلۇق سىرلىرىنى سىرتقا يايغۇچىلارغا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام لەنەت قىلغان ۋە ئۇلارنى قىيامەت كۈنى ئاللاھ تائالا ھېچ سۆز قىلماستىن، شەپقەت نەزىرى بىلەنمۇ قارىماستىن جازالايدىغانلار قاتارىدىن سانىغان.

(7) ئېرىنىڭ دوستلىرى بىلەن ئېرى بولمىغان جايلاردا پاراڭلاشماسلىقى، ئېرى يوق ۋاقىتتا كەلگەن يالغۇز، ئەر مېھماننى يالغۇز قارشى ئالماسلىقى. ئۆزى يالغۇز بولسا، ئۇنى ئۆيگە تەكلىپ قىلماسلىقى.

(8) ئېرىگە ھۆسىن - جامالى، بايلىقى ۋە مەنسىپى بىلەن پەخىرلەنمەسلىكى يەنى ئايال كىشى ئېرىدىن بىرقەدەر ئارتۇق جامالغا، بايلىققا، مەنسەپكە ياكى ئېسىل نەسەبكە ئىگە بولغان بولسىمۇ، ئۇنىڭغا ئىشىنىپ چوڭچىلىق قىلماسلىقى.

(9) پەرزەنتلىرىگە مېھرىبان بولۇشى، ئۇلارنى ئوبدان تەربىيىلەپ، تىللىماستىن ياخشى تەربىيىلىشى، ئېرىگە تىل ئۇزارتماسلىقى.

(10) ئۆي ئىچىنى پاكىز، رەتلىك تۇتۇشى، ئىسراپچىلىقتىن ساقلىنىشى.

(11) ئايال كىشى قېيىن ئانىسى ۋە قېيىن ئاتىسىنى ھۆرمەتلىشى، ئىمكانقەدەر ئۇلارنىڭ خىزمەتلىرىدە بولۇپ، ياخشى دۇئالىرىنى ئېلىشقا تىرىشىشى لازىم. چۈنكى ئۇمۇ شۇلارغا قىلغانلىرىنىڭ ئوخشىشىنى كېيىنچە كېلىن ياكى كۈيئوغۇللىرىدىن كۆرىدۇ. ياخشى ئاياللارنىڭ سەۋىبى بىلەن ئائىلىلەر گۈللىنىدۇ، ھاياتلىق ئۆزىنىڭ ھۇزۇر ھالاۋىتىنى تاپىدۇ. دۇنيادىكى مەشھۇر ئەربابلارمۇ ئەنە شۇنداق ياخشى ئانىلارنىڭ قوللىرىدىن يېتىشىپ ئۆسكەن كۆچەتلەردۇر.

ئاتا-ئانا ۋە پەرزەنتلەر ھەققىدىكى ئىسلام پرىنسىپى

773. سوئال: ئاتا - ئانىلارنىڭ ئۈستىدىكى پەرزەنت ھەقلىرى قايسىلار؟

جاۋاب: پەرزەنتلەر ئاتا - ئانىلارغا ئاللاھ تەرىپىدىن تاپشۇرۇلغان ھەم شەرەپلىك ھەم خەتەرلىك بىر ئامانەتلەردۇر. ئاتا - ئانىلار قىيامەت كۈنىدە ئاللاھنىڭ ئالدىدا بۇ ئامانەتلەرنىڭ جاۋابكارلىقىغا تارتىلىدۇ. شۇڭا ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمدە

مۇسۇلمانلارنى بۇ جاۋابكارلىقتىن ئاگاھلاندۇرۇپ مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئۆزۈڭلارنى ۋە بالا - چاقاڭلارنى، ئىنسان ۋە تاشلار يېقىلغۇ بولىدىغان، رەھىم قىلمايدىغان قاتتىق قول پەرىشتىلەر مۇئەككەل بولغان دوزاختىن ساقلاڭلار﴾[1].

ئۇلارنىڭ ئۆزلىرىنى ۋە بالا - چاقىلىرىنى دوزاخ ئازابىدىن ساقلىشىنىڭ بىردىنبىر چارىسى ئۇستىدىكى پەرزەنت ھەقلىرىنى تولۇق ئادا قىلىش يولىدا، بالىلارغا كىچىكىدىن باشلاپلا ئىمان، ئىسلامنى ئۆگىتىپ، ياخشى - ياماننى بىلدۈرۈپ، ئىلىم - مەرىپەت ئۆگىتىپ بۇ ئامانەتنى ئادا قىلىشتىن ئىبارەتتۇر. ئاتا - ئانىلار يۇقىرىقىلارنى ئاللاھ بۇيرىغان بويىچە ئادا قىلغاندىن كېيىن،ئۇلارنىڭ مەسئۇلىيىتى تۈگەيدۇ. كېيىنكى ئىشلارغا باللار ئۆزلىرى جاۋابكار بولىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام:«ھەرقانداق بالا ئىسلام دىنىنى ئېتىراپ قىلىشقا ھازىر بولغان تەبىئىتى بىلەن تۇغۇلىدۇ، ئۇنى ئاتا - ئانىسى يەھۇدىي قىلىدۇ ياكى خرىستىئان قىلىدۇ ياكى مەجۇسىي قىلىدۇ.» دېگەن. دېمەك، ئاتا - ئانىلار بالىلارنىڭ قانداق يېتىشىپ چىقىشىدىن مەسئۇلدۇر. ئۇلار باللىرىنى ئىسلام نۇرى ئاستىدا، ياخشى تەربىيىلەپ چىققان بولسا، ئۇنىڭ مۇكاپاتىنى ئاۋۋال مۇشۇ دۇنيادا، ئاندىن ئاخىرەتتە چوقۇم كۆرىدۇ. ئەگەر باللىرىنى ئۆز ھاۋايى - ھەۋەسلىرىگە قويۇپ بېرىپ، ئاللاھنىڭ كۆرسەتمىسى بويىچە يېتىشتۈرەلمىگەن بولسا، ئۇنىڭ جازاسىنى ئاۋۋال بۇ دۇنيادا، ئاندىن ئاخىرەتتە تارتىدۇ. يامان بالىنىڭ ئاپىتى ئاتا - ئانىلارنى تۈرلۈك بالالارغا دۇچار قىلىدۇ، قىيامەت كۈنىدىمۇ ئۇلارنى خاتىرجەم قىلمايدۇ. ئامانەتنى زايە قىلغان كىشى قانداق جاۋابكارلىققا تارتىلسا، پەرزەنتلىرىنىڭ كېلەچىكىنى زايە قىلىۋەتكەن ئاتا - ئانىلارمۇ، ئۇنىڭدىن ئېغىرراق جاۋابكارلىققا تارتىلىدۇ. چۈنكى پەرزەنتلەر ئاللاھنىڭ ئۇلارغا تاپشۇرغان ئامانەتلىرىدۇر.

ئاتا-ئانىلارنىڭ ئۈستىدىكى پەرزەنت ھەقلىرى

(1) بالىلارغا ئاتا - ئانا بولىدىغانلارنىڭ ياخشى تاللىنىشى

بۇ ماۋزۇ ئاتىلار بىلەن ئانىلارغا ئوخشاشلا قارىتىلغان بولۇپ، پەرزەنتلەرنىڭ دىيانەتلىك، گۈزەل ئەخلاقلىق ۋە ئېسىل - پەزىلەتلىك بولۇپ چىقىشى ئۈچۈن، ئاتا بولغۇچىنىڭ كېلەچەكتە باللىرىنىڭ ئانىسى بولىدىغان ئايالنى دىيانەت بىلەن ئەخلاقنى ئۆلچەم قىلغان ھالدا، ياخشى تاللىشى زۆرۈر بولغىنىدەك، ئانا بولغۇچىنىڭمۇ كېلەچەكتە باللىرىنىڭ ئاتىسى بولىدىغان ئەرنى دىيانەت بىلەن ئەخلاقنى ئۆلچەم قىلغان ھالدا ياخشى تاللىشى زۆرۈردۇر.

(1) تەھرىم سۈرىسى 6 - ئايەت

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەرلەرگە قارىتىپ:«كىشىلەر ئاياللارنى تۆت نەرسىگە قاراپ تاللايدۇ: ئۇلارنىڭ ھۆسنى ـ جامالىغا، بايلىقىغا، نەسەبىگە ۋە دىيانىتىگە. سەن ئەڭ ئاۋۋال دىيانەتلىك بولغىنىنى تاللىغىن. ئەگەر شۇنداق قىلمىساڭ زىيان تارتىپ قالىسەن.»[1] دەپ كۆرسەتكەن. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ ھەدىسى ئارقىلىق دىنغا، جەمئىيەتكە ۋە خەلققە پايدىلىق، ياخشى نەسىل يېتىشتۈرۈپ چىقىش ئۈچۈن، شۇ نەسىلگە ئانا بولغۇچى ئايالنى دىيانەتنى ئاساس قىلغان ھالدا، ياخشى تاللاپ، ئىلغاشنىڭ ئەھمىيىتىنى بايان قىلغان. ئېسىللىك، ياخشىلىق پەقەت دىيانەت بىلەنلا ئۆلچىنىدۇ. بىراۋنىڭ دىيانىتى بولماستىن، قانچىلىك ئېسىل، شەرەپلىك ئائىلە بولۇپ كەتسۇن، ئۇنى ياخش دېگىلى بولمايدۇ.

ئايال كىشىلەرمۇ كېلەچەكتىكى پەرزەنتلىرىنىڭ ئاتىسى بولىدىغان جورىسىنى دىيانەت بىلەن ئەخلاقنى مىزان قىلغان ھالدا، ياخشى تاللىشى ئىنتايىن زۆرۈردۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قىزنىڭ ئائىلىسىگە :«ئەخلاقى بىلەن دىيانىتى سىلەرنى رازى قىلىدىغان قانداقلا بىر كىشى سىلەردىن قىز سوراپ كەلسە، ئۇلارنى دەرھال ئۆيلەندۈرۈڭلار»[2] دېيىش ئارقىلىق ئاياللارنىڭ جور تاللىشىدىكى ئىسلامي پرىنسىپنى بايان قىلىپ بەرگەن.

(2) بالىلارغا گۈزەل ئىسىملارنى قويۇش

بالىلارغا گۈزەل ـ چىرايلىق ئىسىملارنى قويۇش ئالاھىدە كۆڭۈل بۆلۈشكە تېگىشلىك ئىشتۇر. ئىسلام دىنى ھاياتلىقنىڭ ھەرقايسى ساھەلىرىنىڭ ھەممىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان كامىل بىردىن بولغانلىقتىن، بۇ ماۋزۇدىمۇ ئىنسانلارغا بەزى تەۋسىيەلەرنى قىلىشنى ئۇنتۇمىغان. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام پەرزەنتلەرگە چىرايلىق، گۈزەل ئىسىملارنى قويۇش ھەققىدە:«سىلەر قىيامەت كۈنىدە ئىسمىڭلار بىلەن چاقىرىلىسىلەر، شۇڭا بالىلىرىڭلارغا چىرايلىق ئىسىملارنى قويۇڭلار»[3] دەپ كۆرسەتكەن. ئۇ ھەمىشە گۈزەل ئىسىملارنى قويۇشنى تەۋسىيە قىلاتتى، يېقىمسىز ئىسىملارنى گۈزەل، يېقىملىق ئىسىملارغا ئۆزگەرتىپ قوياتتى.

(3) ئوغۇللارنى خەتنە قىلىش

ئوغۇللارنى خەتنە قىلىش پۈتۈن ساماۋى دىنلاردا بۇيرۇلۇپ كەلگەن بىر ھۆكۈمدۇر. يەھۇدىي دىنىدىكىلەر ـ گەرچە ئەسلىدىكى يەھۇدىي دىنىنىڭ ماھىيىتىدىن چىقىپ كەتكەن بولسىمۇ ـ ھازىرمۇ ئوغۇللارنى خەتنە قىلىش ئىشىنى

(1) ئىمام بۇخارىي رىۋايىتى
(2) ئىمام تىرمىزى رىۋايىتى
(3) ئەبۇ داۋۇد رىۋايىتى

جارى قىلدۇرۇپ كەلمەكتە. ئەمما خرىستىئانلار، - گەرچە ئۆز ۋاقتىدا ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ بۇ ھەقتە تەۋسىيەلىرى بولغان بولسىمۇ - بۇنىڭغا ئەمەل قىلماي كەلمەكتە. ئىسلام دىنىدىكى بارلىق مەزھەپلەردە ئوغۇللارنى خەتنە قىلىشنىڭ ھۆكمى ۋاجىبتۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئوغۇللارنى خەتنە قىلىشنىڭ لازىم ئىكەنلىكى ھەققىدە مۇنداق دېگەن: «ئوغۇللارنى خەتنە قىلىش ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامدىن باشلاپ داۋام قىلىپ كەلگەن قائىدىدۇر.»[1]

(4) بالىلارنى بېقىش

ئاتىلارنىڭ ئىقتىسادىي ئەھۋالىنىڭ قانداق بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، ئۇلارنىڭ ئۈستىگە پەرزەنتلەرنى بېقىش پەرزدۇر. ئائىلىنىڭ ئىقتىسادىي ئېھتىياجىدىن چىقىش پەقەت ئاتىنىڭ ئۈستىگىلا يۈكلەنگەن پەرزدۇر. ئاتا بولغان كىشى ئايالىغا ۋە بالىلىرىغا نەفەقە(چىقىم) قىلىش ئارقىلىق ئائىلىسىنى تەمىن ئېتىدۇ. ئائىلىنىڭ نەفەقىسى سىلە — رەھىم قىلىش، سەدىقە بېرىش ۋە ئۇنىڭدىن باشقا بارلىق ياخشىلىقلاردىن ئەھمىيەتلىكتۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئائىلە نەفەقىسىنىڭ — ئادا قىلىنىشتا — ئالدىنقى ئورۇندا تۇرىدىغانلىقى ھەققىدە مۇنداق دەيدۇ: «ياخشىلىقنى ئاۋۋال ئائىلەڭدىن باشلىغىن، بالا مېنى كىمگە تاشلاپ قويىسەن، ماڭا ئاش - نان بەرگىن! دەيدۇ.»[2]

بالىلىرىنى ياخشى باقماي، ئۇلارنىڭ ھەقلىرىنى زايە قىلىۋەتكەن ئاتا ئاللاھنىڭ ئالدىدا گۇناھكار بولىدۇ. چۈنكى بالىلارنىڭ ھال - ئەھۋالىدىن خەۋەر ئالماي، ئۇلارنى ئۆز ھاللىرىغا تاشلىۋېتىش ئەڭ ئېغىر گۇناھى كەبىرىلەردىن سانىلىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بالىلار ھەققىدە مۇنداق دەيدۇ: «بىراۋنىڭ گۇناھكار بولۇشى ئۈچۈن ئۇنىڭ پەرزەنتلىرىنىڭ ھەقلىرىنى ئادا قىلماي، زايە قىلىۋېتىشى يېتەرلىكتۇر.»[3]

(5) بالىلارنى تەربىيىلەش

ئاللاھ ئىنسانىيەتنى، ئۆزىنىڭ يەرشارىنى گۈللەندۈرۈش ۋە ئىنسانلار جەمئىيىتىنى تەرەققى قىلدۇرۇشتىن ئىبارەت بولغان ئۇلۇغۋار ئىرادىسىنى ئەمەلگە ئاشۇرۇش ئىشىدا ئۆزىدىن خەلىپە (ئورۇن باسار) قىلىپ ياراتتى. دۇنيانىڭ گۈللىنىشى ۋە جەمئىيەتنىڭ تەرەققىياتى پەقەت ئىنسانلار بىلەن بولىدۇ. ئىنسانلار پۈتۈن كائىناتنىڭ خوجايىنى. شۇنداق ئەھمىيەتلىك ئىنسان نەسلىنىڭ ئەسىرلەر بويى داۋاملىشىپ كېلىشى پەقەت بىر ئەر، بىر ئايالدىن ئىبارەت ئىككى ئاساستىن قۇرۇلغان ئائىلىنىڭ ۋاسىتىسى بىلەن

---

(1) ئىمام ئەھمەد رىۋايىتى

(2) ئىمام بۇخارىي رىۋايىتى

(3) ئەبۇ داۋۇد رىۋايىتى

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

ئەمەلگە ئېشىپ كەلمەكتە. ئائىلە ھەرقانداق ئىنساننىڭ ئىپتىدائى مەكتىپى بولۇپ، بۇ مەكتەبنىڭ مەسئۇل مۇئەللىملىرى ئاتا بىلەن ئانا ئىككىسىدۇر. ئىنساننىڭ جەمئىيەتكە ۋە خەلققە پايدىلىق بولۇپ يېتىلىپ چىقىشى، پەقەت ئۇنىڭ ئائىلىسىدىكى تۇنجى قېتىم ئالغان تەلىم - تەربىيىسىگە باغلىقتۇر. شۇڭا ئائىلە تەربىيىسى ئىنسان ھاياتىدا ئىنتايىن مۇھىم ئورۇن تۇتىدۇ. باللارنى كىچىكىدىن ئىمان ئىسلام ئۆگىتىپ ۋە ياخشى - يامىنى بىلدۈرۈپ، راست سۆزلەيدىغان ۋە توغرا ئىش قىلىدىغان قىلىپ تەربىيىلەپ چىقىش ئاتا - ئانىلارنىڭ ئۈستىدىكى پەرزەنت ھەقلىرىنىڭ بىرىدۇر.

باللار بالاغەت ياشلىرىغا يېتىشى بىلەن ئۇلار ھەرخىل ئويۇن - تاماشالار ۋە كۆڭۈل ئېچىشلار ئارقىلىق بوشلۇقلىرىنى تولدۇرۇشقا تىرىشىدۇ. بۇ دەۋر ئاتا - ئانىلارنىڭ پەرزەنتلىرىگە ئەڭ دىققەت قىلىشى زۆرۈر بولغان ئەھمىيەتلىك بىر دەۋردۇر. باللارنى بۇ ياشلىرىدا، تەن ساغلاملىقىغا پايدىلىق بولغان پاكىز، تەن - تەربىيە ۋە باشقىمۇ ئىجابىي پائالىيەتلەر بىلەن مەشغۇل قىلمىغاندا، ئۇلار جەمئىيەتتىكى تۈرلۈك يامان ئادەتلەرگە ئۆگىنىپ قالغاندىن كېيىن، ئۇلارنى ئەسلىگە قايتۇرۇش قىيىن بولىدۇ، ھەتتا مۇمكىن بولمايدۇ. شۇڭا ئاتا - ئانىلار باللىرىنى ئەخلاقسىز، دىيانەتسىز يامان دوستلاردىن يىراقلاشتۇرۇشى ۋە باللىرىنىڭ تەن ساغلاملىقىغا ئەڭ زىيانلىق بولغان تاماكا، ھاراق، زىنا - پاھىشە قاتارلىق يامان ئىشلاردىن ئۇلارنى قەتئىي چەكلىشى ئىنتايىن زۆرۈردۇر. باللارنى كىچىكىدىن باشلاپلا بارلىق يامان ئادەتلەرنىڭ مۇقەددىمىلىرىدىن ئۇزاقلاشتۇرۇپ، ئۇلارنىڭ ئاددى بىرەر يامان ئىشقا ئادەتلىنىپ قېلىشىنىڭ ئالدىنى ئېلىشتا ھوشيار بولۇش لازىم. قىسقىسى، ئاتا - ئانىلار باللارنى ئېتىقادىي، ئەخلاقىي، ئەقلىي ۋە جىسمانىي جەھەتلەردىن تەربىيىلەپ چىقىشتىن مەسئۇل.

(6) باللارنى ئوقۇتۇش

باللارنى قايسى پەنلەردە بولمىسۇن، ئوقۇتۇش ياكى ئۇلارغا تىرىكچىلىكنىڭ كەسىپلىرىدىن بىرەر كەسىپ ئۆگىتىش ئاتا - ئانىلارنىڭ ئۈستىدىكى پەرزەنت ھەقلىرىدىندۇر. باللارغا دىنىي بىلىملەردىن ئالدى بىلەن ئىمان ۋە ئىسلامنى ئۆگىتىپ بولغاندىن كېيىن، شەرىئەت ئەھكاملىرىدىن ياخشىلىق - يامانلىقنى، ھارام - ھالالنى، ئەمەل - ئىبادەتلەرنىڭ ئۇسۇللىرىنى، ئەدەب - ئەخلاقلارنى ۋە باشقىلار بىلەن مۇئامىلە قىلىش قائىدىلىرىنى بىلگەنگە قەدەر ئوقۇتۇش ئاتا - ئانىلارنىڭ ئۈستىگە ئاللاھ تەرىپىدىن بۇيرۇلغان پەرز ئەيندۇر.

ئەمما باللارنى دىنىي ئىلىملەردە بولامدۇ، ياكى پەن بىلىملىرىدە ــ دوختۇرلۇق، تارىخ، جۇغراپىيە، ئاسترونومىيە ، فىزىكا ، ماتېماتىكا، بىيولوگىيە، پەلسەپە ۋە باشقىلار قاتارلىق پەنلەرنىڭ قايسىبىرىدە ئوقۇتۇپ يېتىشتۈرۈپ چىقىش پەرز كۇپايە بولۇپ سانىلىدۇ.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام:«ئىلىم ئۆگىنىش ئەر بولسۇن، ئايال بولسۇن ھەرقانداق مۇسۇلمانغا پەرزدۇر.»[1] دەپ كۆرسەتكەن.

ئىسلام دىنىنىڭ ئەڭ ئاۋۋالقى چاقىرىقى بولغان ۋە مۇسۇلمانلارغا پەرز بولۇپ بەلگىلەنگەن "ئوقۇش، ئۆگىنىش" بۇيرۇقى، دىنىي ئىلىملەرگىلا ياكى مەخسۇس بىرەر پەنگىلا قارىتىلغان بۇيرۇق ئەمەس، بەلكى ئۇ ، كائىناتنىڭ ئىگىسىنى تونۇتىدىغان، ئىنسانلارغا پايدىلىق بولغان پۈتۈن ئىلىم - پەنلەرنىڭ ھەممىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ، ئەلۋەتتە.

(7) باللارنىڭ تويلىرىنى قىلىش

ئاتا - ئانىلارنىڭ ئۈستىدىكى پەرزەنت ھەقلىرىنىڭ ئەڭ ئاخىرقىسى ئوغۇللارنى دىيانەتلىك ۋە ئەخلاقلىق ياخشى يەردىن ئۆيلەپ قويۇش، قىزلارنىمۇ دىيانەتلىك ئەخلاقلىق ياخشى يەرلەرگە ياتلىق قىلىشتىن ئىبارەتتۇر. ئىقتىسادىي قىيىنچىلىقنى ياكى باللارنىڭ بەزىبىر تەنتەكلىكىدىن نارازى بولغانلىقنى باھانە قىلىپ، ئۇلارنىڭ ئۆيلىنىش ياكى ياتلىق بولۇش ئىشلىرىغا ئەھمىيەت بەرمىگەن ھەر قانداق ئاتا - ئانا ئىسلام نەزەرىدە چوڭ خاتالىق ئۆتكۈزگەن بولىدۇ. قىز - ئوغۇللارنىڭ توي ئىشلىرىنى بىر كۈن بولسىمۇ بۇرۇنراق ئىجرا قىلىش شۇنچىلىك كۆپ ياخشىدۇر. چۈنكى قىز - ئوغۇللار تۇرمۇش قۇرۇش ئارقىلىق ئۆزلىرىنى يامان ئىشلارغا بېرىلىشتىن تىزگىنلەپ قالالايدۇ. ھەمدە ئۇلار ئاتا - ئانىلىرىنىڭ قەدرىگە بۇرۇنراق يېتىدۇ ۋە ئۇلارنىڭ سىڭدۈرگەن ئەجىر - مېھنەتلىرىنى قايتۇرۇشقا تىرىشىدۇ.

ئاتا-ئانىلارنىڭ باللىرىغا قارىتا مۇئامىلىسى

774. سوئال: ئاتا ــ ئانىلار باللارغا قانداق مۇئامىلە قىلىشى كېرەك؟

جاۋاب: ئاتا ــ ئانىلار باللارغا تۆۋەندىكىدەك مۇئامىلە قىلىشى كېرەك:

(1) باللارغا ياخشى مۇئامىلە قىلىش

باللارنىڭ ئاتا - ئانىلارغا ئىتائەت قىلىشى ۋە سۆزىگە كىرىشى ئۈچۈن، ئاتا - ئانىلارنىڭ ئۇلارغا ياخشى مۇئامىلە قىلىشى، مېھرى - مۇھەببىتىنى ۋە شەپقىتىنى بېغىشلىشى، ئەڭ مۇھىمى ئۇلارنى ياخشى تەربىيىلىشى كېرەك. باللارغا ئۇلارنىڭ

---

(1) بۇخارى رىۋايىتى

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

دوستلىرىنىڭ ئالدىدا ئاچچىقلىماسلىق، ئۇلارغا كەمچىلىكلىرىنى تونۇتۇشتا، مۇناسىپ ئورۇندا بىرگە يالغۇز ئولتۇرۇپ، ئاۋۋال ئۇلارنىڭ ئارتۇقچىلىقلىرىنى سۆزلەپ، ئاندىن كەمچىلىكلىرىنى سىلىق، مەنتىقلىق ئۇسۇلدا ئېيتىپ بېرىپ، ئاندىن توغرا نەسىھەت قىلىش، تەربىيە كۆرگەن ئاتا-ئانىلارغا خاس ئالىيجانابلىقتۇر.

(2) بالىلارنىڭ ئارىسىدا ئادىللىق قىلىش

بالىلار ئوتتۇرىسىدا ئادىللىق قىلىش كېرەك. بىرىنى - بىرىدىن ئارتۇق كۆرۈپ، ئۇنىڭغا ئالاھىدە شەپقەت ئىزھار قىلىش ئارقىلىق باشقىلىرىنى رەنجىتمەسلىك لازىم. بالىلارنىڭ ئارىسىدا ئادىللىق قىلماسلىق ئۇلارنىڭ ئۆزئارا قېرىنداشلىق مۇناسىۋىتىگە سەلبىي تەسىر كۆرسىتىدۇ. ئاتا - ئانىغىمۇ بۇنىڭدىن ياخشى نەتىجە كەلمەيدۇ. بۇ، ئاللاھنىڭ ئالدىدىمۇ گۇناھ سانىلىدىغان يامان ئىشتۇر. نۇئمان ئىبنى بەشىر باللىرىدىن بىرسىگە ئالاھىدە بىر نەرسە بەرمەكچى بولۇپ، بۇ ئىشقا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى گۇۋاھ قىلماقچى بولىدۇ. ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىغا كېلىپ، ئەھۋالنى ئۇنىڭغا ئېيتقاندا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭدىن:" سېنىڭ باشقا باللىرىڭمۇ بارمۇ؟" دەپ سورايدۇ. نۇئمان جاۋاپ بېرىپ" ھەئە، باشقا باللىرىممۇ بار" دەيدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭدىن يەنە " باشقا باللىرىڭغىمۇ بەردىڭمۇ؟" دەپ سورىغاندا نۇئمان " ياق" دەپ جاۋاب بېرىدۇ. بۇ ۋاقىتتا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: " مەن بۇنداق زۇلۇمغا گۇۋاھ بولمايمەن» دەپ ئۇنىڭ خاتا قىلغانلىقىنى ئېيتىدۇ ۋە پۈتۈن مۇسۇلمانلارغا ئومۇم قىلىپ: «ئاللاھتىن قورقۇڭلار، باللىرىڭلار ئارىسىدا ئادىللىق قىلىڭلار»[1] دەيدۇ. ئادالەت مال - دۇنيادىلا ئەمەس، بەلكى پۈتۈن مۇئامىلىلەردە تەلەب قىلىنىدۇ.

(3) بالىلار ئۈچۈن ياخشى دۇئا قىلىش، بەددۇئا قىلماسلىق (يەنى ئۇلارنى قارغىماسلىق)

ھەمىشە بالىلارنىڭ ياخشىلىقىنى ۋە بەخت - سائادىتىنى تىلەپ ياخشى دۇئا قىلىش لازىم. ئۇلار ئۈچۈن بەددۇئا قىلىش ئىنتايىن خەتەرلىك ۋە يامان ئىشتۇر. بولۇپمۇ، بەزى ئاتا - ئانىلار بالىلارنىڭ ئاز - تولا نادانلىقلىرىغا ئاچچىقلانغانلىقتىن ئۆزلىرىنى تۇتالماي، ئېغىزلىرىنى قويۇۋېتىشكە ئالدىرايدۇ - باللىرىغا بەددۇئا قىلىدۇ، ئۇلارنى ھاقارەتلەپ سۆكىدۇ. بۇ ئىسلام نەزىرىدە خاتا ئىشتۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئۆزۈڭلارنىڭ، ئەۋلادلىرىڭلارنىڭ ۋە ماللىرىڭلارنىڭ زىيىنىغا دۇئا

(1) ئىمام بۇخارىي رىۋايىتى

قىلماڭلار. ئاللاھنىڭ نېمە سورالسا بېرىدىغان بىر سائىتى بار، سىلەرنىڭ بەددۇئايىڭلار شۇ سائەتكە ئۇدۇل كېلىپ قالمىسۇن»[1] دەپ كۆرسەتكەن.

(4) باللارنى ئەپۇ قىلىش

باللارنىڭ تەنتەكلىكىنى ۋە خاتالىقلىرىنى ئەپۇ قىلىپ، ئۇلارنىڭ ياخشىلىنىشى ئۈچۈن تىرىشچانلىق كۆرسىتىش، ئۇلارغا تامامى مېھرى - شەپقىتى بىلەن مۇئامىلە قىلىش ئاتا - ئانىلارغا خاس ئالىيجانابلىق ۋە كەڭ قورساقلىقتۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام :«باشقىلارغا رەھىم قىلمىغانلارغا رەھىم قىلىنمايدۇ»[2] دەپ كۆرسەتكەن.

(5) باللارغا كەلسە - كەلمەس ئاچچىقلانماسلىق

باللارغا تولا ئاچچىقلىنىش ھەرگىز ئىجابىي نەتىجە كەلتۈرمەيدۇ. باللارنىڭ خاتالىقلىرى ۋە بولۇمسىز قىلىقلىرىغا ئاچچىقلىنىشنىڭ ئورنىغا، سەۋرچانلىق بىلەن ئۆزىنى تۇتۇۋېلىپ تۇرۇپ سىلىق ۋە ئىلمىي يوسۇندا توغرىسىنى كۆرسىتىپ بېرىش تەربىيە كۆرگەن ئاتا - ئانىلارغا خاس ئالىيجانابلىقتۇر. ئۇلۇغىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام باللارغا قەتئىي ئاچچىقلانمايتتى. ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئۇنداق دەيدۇ:«مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۆيىدە 10 يىل خىزمەت قىلىش جەريانىدا، ئۇنىڭ ماڭا بىرەر قېتىممۇ ئاچچىقلانغانلىقىنى بىلمەيمەن. خاتا قىلغان ئىشلىرىمغا "نېمە ئۈچۈن شۇنداق قىلدىڭ" دەپ باققان ئەمەس. ئائىلىسىدىكىلەر تاپا قىلسا، " بولدى قىلىڭلار، تەقدىردە پۈتۈلگىنى بولىدۇ" دەيتتى.»[3]

(6) باللارغا ئەمەلىي نەسىھەت قىلىش

باللارغا ئەمەلىي نەسىھەت قىلىش دېگەن ئۆزى قىلمايدىغان ياخشى ئىشلارنى ۋە ياخشى پەزىلەتلەرنى ئاغزاكى سۆزلەپ بېرىش ئەمەس، بەلكى باللارغا ئۆگەتمەكچى بولغانلارنى ئۆزى ئەمەلىيىتىدە قىلىپ كۆرسىتىش دېگەنلىكتۇر. شۇنداق قىلىنغان تەربىيەلا ئۈنۈم بېرىدۇ. شۇڭا ئاللاھ تائالا مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى نامازنىڭ پەرزلىكىنى ئېلان قىلىشقا بۇيرىغان سۆزىدە:﴿ئائىلەڭدىكىلەرنى نامازغا بۇيرۇغىن ۋە ئۆزۈڭمۇ ئۇنى ئورۇنداشتا چىداملىق بولغىن﴾[4] دېگەن. چۈنكى ئۆزى قىلمىغان ئىشنى باشقىلارغا بۇيرۇشنىڭ ئۈنۈمى بولمايدۇ.

(7) باللارنىڭ ئەقلىگە چۈشۈپ تۇرۇپ سۆھبەتلىشىش

---

(1) ئەبۇ داۋۇد رىۋايىتى
(2) بۇخارىي ۋە مۇسلىم رىۋايىتى
(3) دارىمىي رىۋايىتى
(4) تاھا سۈرىسى 132- ئايەت

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى

بالىلار بىلەن يۈزمۇ-يۈز تۇرۇپ، ئۇلارنىڭ ئەقلىگە مۇۋاپىق ھالدا سۆزلىشىش، سۆھبەتلىشىش، پىكىرلىرىنى ئاڭلاش، تەلەبلىرى بولسا ئورۇنداش ناھايىتى مۇھىمدۇر. ئەكسىچە، بالىلارنى ئۆزلىرى چۈشەنمەيدىغان ۋە ئەقلى قوبۇل قىلالمايدىغان ئىشلارغا زورلاش ئۇلارنىڭ ئىسيانكارلىقىنى كەلتۈرۈپ چىقىدۇ. بالىلارنىڭ سورىغان سوئاللىرىغا "سەن چۈشەنمەيسەنغۇ" دەپ سەل قارىماستىن، قايىل قىلارلىق ئۇسۇلدا توغرا ھەم چۈشىنىشلىك جاۋاب بېرىش لازىم.

(8) بالىلارغا قىسسىلەرنى ئېيتىپ بېرىش

قىسسىلەر، ھېكايىلەر ۋە تېپىشماقلار بالىلارنىڭ ئەقلىي ئىقتىدارىنى تەرەققىي قىلدۇرۇش ئۈچۈن ناھايىتى پايدىلىقتۇر. بالىلارنىڭ ئەقلىي ئىقتىدارىغا تەسىر كۆرسىتىش، قابىلىيىتىنى ئۇيغىتىش، سەزگۈ ئورگانلىرىنى مەشىق قىلدۇرۇش ئارقىلىق ئۇلارنىڭ ئېھتىياجلىق روھىنى كەشىپ قىلىش تەربىيە ئۇسۇلىدىكى ئاساسلىق ئىشلارنىڭ بىرىدۇر. بالىلارنىڭ قايسى پەنگە ۋە قانداق نەرسىگە قىزىقىدىغانلىقىنى بىلىۋالغاندىن كېيىن، ئۇلارنى ئۆزلىرى قىزىققان پەنگە ۋە قابىلىيىتى تەلەپ قىلغان شۇ ئىشقا يۈزلەندۈرۈش كېرەك. ئۇلارنى ئۆزلىرى خالىمىغان پەنگە ياكى كەسىپكە زورلاش ياخشى نەتىجە كەلتۈرمەيدۇ.

بالىلارنىڭ ئاتا-ئانىسىغا ئۆتەشكە تېگىشلىك بۇرچى

775. سوئال: ئاتا ـ ئانىغا قارىتا مۇئامىلە قانداق بولۇشى كېرەك؟

جاۋاب: ئاتا ـ ئانىغا قارىتا مۇئامىلە ئۇلارغا ياخشىلىق قىلىشتىن ئىبارەت بىرلا جۈملە سۆزگە قىسقىرىدۇ. ئاتا ـ ئانىلارغا ياخشىلىق قىلىش، دېگەن بۇ بىر جۈملە سۆز — ئۇلارنى ماددىي ۋە مەنىۋى جەھەتلەردىن تەمىنلەپ تۇرۇش، ئۇلارنى ھەمىشە ئاسراش، كۆڭۈللىرىنى شاد قىلىش، ئۇنى بېقىپ چوڭ قىلىش جەريانىدىكى ياخشىلىقلىرىنى ۋە ئەجىرلىرىنى قايتۇرۇشقا تىرىشىش، ئۇلارنىڭ ئارمانلىرىنى ۋە ۋەسىيەتلىرىنى ئەمەلگە ئاشۇرۇش، ئۇلارنى ھەمىشە ئەڭ ئالىي ئېھتىرام بىلەن ھۆرمەت قىلىش، ئۇلارنى رەنجىتمەسلىك، قاتارلىق كۆپلىگەن ياخشىلىق تۈرلىرىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.

شۇنىڭ ئۈچۈن ئاللاھ تائالا بالىلارنى ئاتا ـ ئانىلارغا ياخشىلىق قىلىشتىن ئىبارەت بۇ بىر جۈملە سۆزگە بۇيرۇپ مۇنداق دەيدۇ: ﴿پەرۋەردىگارىڭ پەقەت ئۇنىڭ ئۆزىگىلا ئىبادەت قىلىشىڭلارنى ۋە ئاتا ـ ئاناڭلارغا ياخشىلىق قىلىشىڭلارنى تەۋسىيە قىلدى، ئۇلارنىڭ بىرى ياكى ئىككىلىسى سېنىڭ قول ئاستىڭدا بولۇپ ياشىنىپ قالسا، ئۇلارغا ئوھوي دېمىگىن، (يەنى مالاللىقنى بىلدۈرىدىغان شۇنچىلىك سۆزنىمۇ قىلمىغىن)،

ئۇلارنى دۈشكەلىمىگىن، ئۇلارغا ھۆرمەت بىلەن يۇمشاق سۆز قىلغىن، ئۇلارغا كامالىي مېھرىبانلىقتىن ناھايىتى كەمتەر مۇئامىلىدە بولغىن ۋە: "ئى پەرۋەردىگارىم! ئۇلار مېنى كىچىكلىكىمدىن تەربىيىلىگىنىدەك، ئۇلارغا مەرھەمەت قىلغىن" دېگىن. پەرۋەردىگارىڭلار دىلىڭلاردىكىنى ئوبدان بىلگۈچىدۇر. ئەگەر سىلەر ياخشى بولساڭلار (يەنى ئاتا - ئاناڭلارنى قاخشاتقۇچى بولمىساڭلار، ئاللاھ تائالا سىلەرنىڭ خاتالىقىڭلارنى كەچۈرىدۇ) ئاللاھ ھەقىقەتەن، تەۋبە قىلىپ تۇرغۇچىلارنى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر.﴾[1]

بۇ ئايەتلەر بالىلار قانداقلا شارائىتتا بولمىسۇن، يەنى ئۇلار مەيلى باي بولسۇن، مەيلى كەمبەغەل بولسۇن، مەيلى كۆڭۈللىرى خاتىرجەم بولسۇن، مەيلى غەم - قايغۇ ئىچىدە بولسۇن، ھەر ھالەتتە، ئاتا - ئانىلارغا ياخشىلىق قىلىشنىڭ لازىملىقىنى ئىپادىلەيدۇ. ھەتتا قۇرئان كەرىم، بەزى ۋاقىتلاردا بالىلارنىڭ ئاچچىقىدىن ئۆزلىرىنى تۇتالمىغان ھالەتلەردىمۇ ئۇلارغا مالاللىقنى بىلدۈرىدىغان ئاددى سۆزلەرنىمۇ قىلماسلىقنى تەۋسىيە قىلىدۇ. خوسۇسەن، ئاتا - ئانىلار قېرىپ قالغاندا، ئۇلارنىڭ كۆڭلى ئىنچىكە، گەپ كۆتىرەلمەيدىغان بولۇپ قالغاچقا، ئۇلارغا ئىنتايىن يۇمشاق ۋە سىلىق مۇئامىلىدە بولۇشنى ئالاھىدە تەۋسىيە قىلىدۇ. ئۇنىڭدىن كېيىن، بالىلار ئاتا - ئانىلارغا قوللىرىدىن كېلىدىغان پۈتۈن ياخشىلىقلارنى قىلغانىنىڭ سىرتىدا ئاللاھ تائالادىن ئۇلارغا مەرھەمەت ۋە رەھمەت تىلەشنى تەۋسىيە قىلىدۇ. ئەڭ ئاخىرىدا ئاللاھ تائالا ئۇلارنىڭ دىللىرىدىكى پۈتۈن ئويلىغانلىرىنى بىلىدىغانلىقىنى ۋە ئاتا - ئانىسىغا بولغان سەممىي ئىخلاسى ۋە مۇھەببىتىگە قاراپ مۇكاپات بېرىدىغانلىقىنى، گۇناھلىرىنى مەغپىرەت قىلىدىغانلىقىنى بايان قىلىش بىلەن بۇ تەۋسىيەلەرنى تاماملايدۇ.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئاتا - ئانىنىڭ ئۇلۇغلىقىنى بايان قىلىپ:«جەننەت ئانىلارنىڭ تاپىنى ئاستىدا»[2]،«ئاللاھنىڭ رازىلىقى ئاتىلارنىڭ رازىلىقىدا، ئاللاھنىڭ غەزىپى ئاتىلارنىڭ غەزىپىدە»[3] دەپ كۆرسەتكەن. بۇ ھەدىسلار شۇنى ئىپادىلەيدۇكى، بىراۋ قانچىلىك تەقۋادار مۇسۇلمان بولۇپ كەتسۇن، قانچە قېتىم ھاجى - ھەرەم بولغان بولسۇن ۋە قانچىلىغان بىچارىلەرگە خەير - ئېھسان قىلىپ، ئۇلارنىڭ ھاياتىنى قۇتقۇزغان بولسۇن، دىن ئۈچۈن قانچىلىك چوڭ خىزمەتلەرنى قىلغان بولسۇن، ئاتا - ئانىسىدىن بىرەرسىنى قاخشاتقان ئىكەن، مۇنداق كىشى

---

(1) ئىسرا سۈرىسى 23 - 25 - ئايەتلەر
(2) ئىبنى ماجە، نەسائىي ۋە ھاكىملار رىۋايەت قىلغان«سەھىھ» ھەدىس
(3) تىرمىزى رىۋايەت قىلغان، ئىبنى ھىببان ۋە ھاكىملار «سەھىھ» دەپ باھالىغان ھەدىس

www.uyghurkitap.com

ئاللاھنىڭ رازىلىقىغا لايىق بولالمايدۇ، نەتىجىدە جەننەتكە كىرەلمەيدۇ. شۇڭا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئاتا ـ ئانىسىنى قاخشىتىشنى ھالاك قىلغۇچى يەتتە چوڭ گۇناھتىن سانىغان.

تۇغقانلارغا مۇئامىلە قىلىش پرىنسىپى

776. سوئال: تۇغقانلارغا قارىتا قانداق مۇئامىلىدە بولۇش كېرەك؟

جاۋاب: تۇغقانلارغا قارىتا مۇئامىلە ئۇلارغا سىلە ـ رەھىم قىلىش، ھال ـ ئەھۋاللىرىنى سوراش، زىيارەت قىلىپ، يوقلاپ تۇرۇش، چاقىرسا قەدەم تەشرىپ قىلىش، ئېھتىياجلىق ھالدا قالسا ماددىي ياردەم بېرىش، مەسلىھەت سورىسا يول كۆرسىتىش ۋە تۇغقانلىق ھەقلىرىنى ئادا قىلىش قاتارلىقلارنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.

777. سوئال: سىلە- رەھىم دېگەن نېمە؟

جاۋاب: سىلە رەھىم ـ ئۇرۇق ـ تۇغقانلارنىڭ ئۆزئارا بىر ـ بىرىگە ماددىي ۋە مەنىۋى جەھەتلەردىن ياردەم قىلىشىش ئارقىلىق ئارىسىدىكى تۇغقانچىلىقنى داۋاملاشتۇرۇشى دېمەكتۇر. ئاتا ـ ئانىغا ياخشىلىق قىلىشمۇ سىلە ـ رەھىمنىڭ تۈرىگە كىرىدۇ. ئىسلام دىنى مۇسۇلمانلارنى ئائىلىلەر ئوتتۇرىسىدىكى تۇغقانچىلىق مۇناسىۋىتىنى ئىناق شەكىلدە داۋام ئېتىشكە چاقىرىدۇ. ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمدە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا خىتاب قىلىش ئارقىلىق، پۈتۈن مۇسۇلمانلارغا ئەمر قىلىپ مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئۇرۇق ـ تۇغقانغا، مىسكىنگە (يوقسۇلغا)، ئىبنى سەبىلگە (يۇرتىدىن ئايرىلىپ، يولدا قالغان پۇلسىز مۇساپىرگە) خەير ـ ساخاۋەتتىن ھەققىنى بەرگىن﴾[1].

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «كىمكى رىزقىنىڭ كەڭ بولۇشىنى ـ ئابرۇيىنىڭ مەڭگۈ قېلىشىنى ياقتۇرىدىكەن، ئۇرۇق ـ تۇغقانلىرىغا سىلە ـ رەھىم قىلسۇن.»[2] ئۇرۇق ـ تۇغقانلارغا سىلە ـ رەھىم قىلىش ماددىي ۋە مەنىۋى ھەر ئىككى جەھەتنى ئۆزئىچىگە ئالىدۇ: ماددىي جەھەتتىن سىلە ـ رەھىم قىلىش دېگەنلىك، ئۇرۇق ـ تۇغقانلاردىن بىرەرسى ماددىي قىيىنچىلىققا دۇچ كەلگەن بولسا، ئۇنىڭغا پۇل ـ مال ياردەم قىلىش، قەرزدار بولسا، ئۇنى ئۈزۈشكە ياردەم قىلىش، كېسەل بولسا داۋالىتىش ۋە ئۇلاردىن بىرەرسى ئاجىز بولسا، ئۇنىڭ ئىشلىرىغا كۈچى بىلەن ياردەم قىلىش قاتارلىقلارنىڭ ھەممىسىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. ئەمما مەنىۋى جەھەتتىن سىلە ـ رەھىم قىلىش دېگەنلىك، ئۇرۇق ـ تۇغقانلارنى زىيارەت قىلىش، كېسەل بولسا يوقلاش، چاقىرسا قەدەم تەشرىپ قىلىش، ئۇلارنىڭ مۇسىبەتلىرىگە تەزىيە بىلدۈرۈش،

---

(1) ئىسرا سۈرىسى 26 ـ ئايەت

(2) ھاكىم رىۋايىتى

خوشاللىقلىرىنى تەنتەنە قىلىش قاتارلىقلارنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. سىلە - رەھىم قىلىش كۆپلىگەن كىشىلەرنىڭ چۈشەنگىنىدەك، سۆز بىلەن، قۇرۇق سالام بىلەن ياكى ئۇلارنى زىيارەت قىلىپ قويۇش بىلەنلا ئادا تاپمايدۇ. بەلكى ئۇرۇق - تۇغقانلارغا ئۆز نەپسىنىڭ مەنپەئەتلىرىدىن كېچىپ قوللىرىدىن كېلىشىچە ياردىمىنى يەتكۈزۈش بىلەن بولىدۇ.

خوشنىلارغا ئۆتەشكە تېگىشلىك ھەقلەر

778. سوئال: خوشنىلارغا ئۆتەشكە تېگىشلىك ھەقلەر قايسىلار؟

جاۋاب: خوشنىلارغا ياخشىلىق قىلىش ئىماننىڭ ئەڭ كۆرىنەرلىك ئىپادىلىرىدىن بىرىدۇر. چۈنكى، خوشنىدارلىقنىڭ ھەقلىرى بەكمۇ چوڭ. خوشنىدارچىلىقنىڭ ھەقلىرى تۈرلۈك بولىدۇ. مۇسۇلمان كىشىنىڭ ئۇستىدە، ئۆزىنىڭ كاپىر خوشنىسىغا ئۆتەشكە تېگىشلىك بىرلا ھەق بولۇپ، بۇ بولسىمۇ خوشنىدارلىق ھەققى. مۇسۇلمان كىشىنىڭ ئۇستىدە ئۆزىنىڭ مۇسۇلمان خوشنىسىغا ئۆتەشكە تېگىشلىك ئىككى ھەق بولۇپ: ئۇنىڭ بىرى، خوشنىدارلىق ھەققى؛ يەنە بىرى، مۇسۇلمانلىق ھەققىدۇر. مۇسۇلمان كىشىنىڭ ئۇستىدە، ئۆزىنىڭ مۇسۇلمان، ئۇرۇق - تۇغقان خوشنىسىغا ئۆتەشكە تېگىشلىك ئۈچ ھەق بولۇپ: بۇلارنىڭ بىرى، خوشنىدارلىق ھەققى؛ ئىككىنچىسى، مۇسۇلمانلىق ھەققى؛ ئۈچىنچىسى، ئۇرۇق - تۇغقانلىق ھەققىدۇر. مۇسۇلمان كىشىنىڭ ئۇستىدە، ئۆزىنىڭ مۇسۇلمان، ئۇرۇق - تۇغقان، يېقىن خوشنىسىغا ئۆتەشكە تېگىشلىك تۆت ھەق بولۇپ: بۇلارنىڭ بىرى، مۇسۇلمانلىق ھەققى؛ ئىككىنچىسى، تۇغقانلىق ھەققى؛ ئۈچىنچىسى، خوشنىدارلىق ھەققى؛ تۆتىنچىسى يېقىن خوشنىلىق ھەققىدۇر. يېقىن خوشنا يىراق خوشنىسىدىن ئەلۋەتتە ئەۋزەلدۇر. دەرھال ياردىمىڭىزگە ئۈلگۈرىدىغان، باشقىلارغىمۇ ياخشى تەرىپىڭىزنى قىلىپ بېرىدىغان ۋە سىزنى يالغۇز قىلمايدىغان كىشى ئەلۋەتتە سىزنىڭ يېقىن خوشنىڭىزدۇر. شۇڭا خوشنىدارلىقنىڭ سىرتىدا، يېقىن خوشنا بولغانلىقنىڭ ھەققى ئالاھىدە ئايرىم بىر ھەق بولۇپ بېكىتىلگەن. ئەجدادلىرىمىزمۇ ”يىراقتىكى تۇغقىنىڭدىن يېقىندىكى خوشناڭ ياخشى“ دەپ بىكار ئېيتمىغان.

خوشنىلارغا مۇئامىلە قىلىش پرىنسىپى

779. سوئال: خوشنىلارغا قانداق مۇئامىلىدە بولۇش كېرەك؟

جاۋاب: خوشنىلارغا قىلىدىغان مۇئامىلە ئۇلارغا توغرا ۋە راستچىل، سەممىي بولۇش، قولىدىن كەلگەن ياخشىلىقلارنى قىلىش، ئازار بەرمەسلىك، زىيانغا

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى

ئۇچراتماسلىق، ھەر ۋاقىت ياردىمگە ئۆلگۈرۈش، قىيىنچىلىقلىرىنى ھەل قىلىشقا ياردەم قىلىش، مۇسىبەتلىرىدە يالغۇز تاشلىۋەتمەسلىك، خوشاللىقلىرىنى بىرگە تەنتەنە قىلىش، باشقىلارغا ياخشى تەرىپىنى قىلىش، ئابرويىنى ۋە ئىززەت - ھۆرمىتىنى قوغداش، يامانلىقلىرىنى كەچۈرۈش، ئازارلىرىغا سەۋر قىلىش، باللار ئوتتۇرىسىدا چىققان جېدەللەرنى توغرا ھەل قىلىپ، ئىناقلىقنى ساقلاش، گەپ توشۇغۇچىلار ۋە بۇزغۇنچىلارنىڭ سۆزلىرىنى ئېنىقلىماي تۇرۇپ، ئۇلارنى قارىلىماسلىق، ئۇلارغا قارشى ئۆچمەنلىك، كۆرەلمەسلىك، دۈشمەنلىك قاتارلىق ئىللەتلەرنى ساقلىماسلىق، ئۇلارغا تۆھمەت قىلماسلىق، ھەر ئۇچراشقاندا قىزغىن سالام بىلەن قارشى ئېلىش قاتارلىقلارنى ئاساس قىلىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر ھەدىستە: «جىبرىئىل ماڭا خوشنىلارغا ياخشىلىق قىلىشنى توغرۇلۇق تولىمۇ كۆپ تەۋسىيە قىلىۋاتىدۇ. ھەتتا خوشنىلارنى مىراسىمغىمۇ شېرىك قىلىپ قويامدىغاندۇ، دەپ گۇمان قىلىپ قالدىم.»[1] دېگەن.

خىزمەتداشلارغا مۇئامىلە قىلىش پرىنسىپى

780. سوئال: خىزمەتداشلارغا قانداق مۇئامىلە قىلىش كېرەك؟

جاۋاب: كادىرنىڭ بىرگە ئىشلەيدىغان خىزمەتداشلىرى، دۇكانچىنىڭ دۇكان خوشنىلىرى، ئوقۇغۇچىنىڭ ساۋاقداشلىرى، دېھقاننىڭ يەر قوشنىلىرى، ھۈنەرۋەننىڭ سەبداشلىرى ئۇنىڭ ھەر كۈنى بىرگە بولىدىغان، خوشاللىق - دەرتلىك كۈنلىرىنى بىرگە ئۆتكۈزىدىغان، دەرھال ياردىمگە ئۆلگۈرىدىغان ۋە ئۇنى يالغۇز قويماي دەرتلىرىگە دەرمان بولىدىغان كىشىلىرىدۇر. شۇڭا ئۇلار بىلەن ياخشى، ئىناق ۋە سەممىي ئۆتۈشكە ئەھمىيەت بېرىشى ناھايىتى زۆرۈردۇر. ئامەت كەلگەندە ئۇلارغا چوڭلۇق قىلماسلىقى، زىيان تارتقاندا ئۇلاردىن كۆرمەسلىكى، ئۇلارنى ھەمىشە ئوتلۇق سالام بىلەن قارشى ئېلىشى، ماددىي ۋە مەنىۋى ھەر جەھەتتىن ئۇلارغا ياردەم قولىنى سونۇشى، ئۇلارنىڭ غەيۋىتىنى قىلماسلىقى، زىيانغا ئۇچراتماسلىقى، يامان كۆرمەسلىكى، ئۇلارغا كەلگەن ئامەتلەرگە كۆز قىزارتماسلىقى، ئارىدا چۈشىنىشمەسلىك يۈز بەرسە، يۈزمۇ - يۈز ئولتۇرۇپ چىرايلىق سۆزلىشىش ئارقىلىق ھەل قىلىشى، ئاياللارنىڭ ۋە باللارنىڭ ئارقىسىغا كىرىپ مۇناسىۋەتنى بۇزماسلىقى، چېقىمچىلار ۋە گەپ توشۇغۇچىلارنىڭ سۆزلىرىنى ئېنىقلاپ كۆرمەي تۇرۇپ ئۇلاردىن ئاغرىنماسلىق، ئاللاھ قوشقان بۇ ھەمراھلىقنى ئاخىرىغىچە ئەڭ چىرايلىق شەكىلدە داۋاملاشتۇرۇش يولىدا قولىدىن كەلگەننى قىلىش ۋە باشقىلار.

---

(1) بۇخارى رىۋايىتى

دوستلارغا مۇئامىلە قىلىش پرىنسىپى

781. سوئال: دوستلارغا قانداق مۇئامىلىدە بولۇش كېرەك؟

جاۋاب: بىراۋنىڭ دوستى ئۇنىڭ ئەڭ يېقىن سىردىشى ۋە ئەڭ ئىشەنچ قىلىدىغان بىرسىدۇر. ئىنسانلار ئادەتتە ئائىلىسىدىن ياكى باشقىلاردىن رەنجىگەندە، بېشىغا كۈن چۈشكەندە دوستلىرىغا مۇراجىئەت قىلىپ، ئۇلاردىن تەسەللى ھاسىل قىلىشقا ۋە قىيىنچىلىقلىرى ئۈچۈن چىقىش يولى ئىزدەشكە تىرىشىدۇ. مۇندىن باشقا ھەقىقىي سەمىمىي دوست ئادەمنىڭ قايغۇلۇق ۋە خۇشاللىق كۈنلىرىدە يېنىدا بولىدۇ، ئۇنىڭغا مەدەت بېرىدۇ ۋە ئۇنى قوغدايدۇ. ئەھۋال بۇنداق ئىكەن، دوستلارغا سەمىمىي ساداقەتلىك، توغرا ۋە راستچىل بولۇش كېرەك. ئۆزىنىڭ قەدرىلىنىشىنى خالىغان ئادەم دوستلىرىنى قەدىرلىشى لازىم. دوستلىرىغا ئالا كۆڭۈللۈك قىلىدىغان، مەنپەئەت يەتسە دوست، مەنپەئەت يەتمىگەندە رەقىبىگە ئايلىنىدىغان، دوستىنىڭ بېشىغا كۈن كەلگەندە ياكى ياردىمىگە مۇھتاج بولغىنىدا ئۇنىڭدىن قاچىدىغان ئادەم دوستلۇق نامىغا خىيانەت قىلىدىغان، مەنپەئەت دوستىدۇر.

دوستلۇق تۈرلىرى

782. سوئال: دۇنيادا نەچچە تۈرلۈك دوست بار؟

جاۋاب: دۇنيادا مۇنداق ئۈچ خىل دوست بولىدۇ: بىرى، سەمىمىي ساداقەتلىك دوست، يەنە بىرى مەنپەئەت قوغلايدىغان دوست، ئۈچىنچىسى يامان دوستتۇر.

783. سوئال: سەمىمىي ساداقەتلىك دوست قانداق بولىدۇ؟

جاۋاب: سەمىمىي ساداقەتلىك دوست دوستلاشقان كىشىسىنى جېنىدىن بەك سۆيىدىغان، ئۇنىڭ مەنپەئەتىنى ئۆز مەنپەئەتى، ئۇنىڭ زىيان تارتىشىنى ئۆزىنىڭ زىيىنى دەپ تونۇيدىغان، ياخشى - يامان كۈنلەردە ئۇنى تەرك ئەتمەيدىغان، ئاق كۆڭۈل، راستچىل، ۋاپادار دوستتۇر. مۇنداق دوست جاننى پىدا قىلىشقىمۇ ئەرزىيدۇ. مۇنداق بىر مۇقەددەس دوستلۇققا خىيانەت قىلىش تولىمۇ رەزىللىكتۇر. بۇ ماۋزۇدا پەيغەمبىرىمىز ھەزرىتى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام بىلەن ھەزرىتى ئەبۇ بەكرىنىڭ دوستلىقى ئەڭ ياخشى ئۈلگىدۇر. ھەزرىتى ئەبۇ بەكرى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ بالىلىق چېغىدىن بېرىكى قەدىناس دوستى بولۇپ، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا تۇنجى ۋەھىي كېلىپ، ئۇنىڭ پەيغەمبەر ئىكەنلىكى بىلدۈرۈلگەندە، ھەزرىتى ئەبۇ بەكرى ئۇنىڭ پەيغەمبەرلىكىنى تۇنجى بولۇپ تەستىقلىغان ۋە قوللىغان بىرىنچى شەخس بولۇپ تارىخقا قەيت قىلىندى. ئۇ پۈتۈن مال - مۈلكىنى ۋە يۈز - ئابرويىنى قۇربان قىلغان ھالدا مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى ھىمايە قىلغانىنىڭ سىرتىدا،

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

ئائىلىسىنى مەككىدە تەرك ئەتكەن ھالدا ئۇنىڭ بىلەن مەدىنىگە ھىجرەت قىلىشتىن ئىبارەت ئۇلۇغ پۇراپ تۇرىدىغان خەتەرلىك سەپەرگە ئاتلاندى. مەدىنىگە بارغاندىن كېيىنمۇ، پۈتۈن قىيىنچىلىقلاردا مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئوڭ قانىتى بولۇپ ھەمىشە ئۇنىڭ يېنىدا بولدى. مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ۋاپات بولغاندىن كېيىنمۇ ئۇنىڭ ئورۇنباسارى(خەلىپىسى) بولۇپ، ئۇنىڭ يولىغا ۋە ئىرادىسىگە بەجانىدىل ۋارىسلىق قىلىپ ئالەمدىن ئۆتتى. مانا بۇ، سەممىي ساداقەتلىك دوستلۇقنىڭ بىردىنبىر ئۆلگىسىدۇر.

784. سوئال: مەنپەئەت قوغلايدىغان دوست قانداق دوست؟

جاۋاب: مەنپەئەت قوغلايدىغان دوست ماھىيەتتە دوست ئەمەس، بەلكى مەنپەئەتپەرەس، ئالدامچى، پۇرسەتپەرەس، رەزىل ئادەمدۇر. مۇنداقلار ئەڭ خەتەرلىك مەخلۇقلار بولۇپ، ھەمىشە كىشىلەرنى ئارقىسىدىن ئۇرىدۇ، يەنى كۆتۈلمىگەن يەردىن ئۇلارنى زىيان - زەخمەتلەرگە ئۇچرىتىدۇ، ھەتتا دوستلاشقان كىشىسىنى دۈشمەنلىرىگە ئۇۋلاپ سېتىۋېتىدۇ. شۇڭا ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمنىڭ كۆپلىگەن ئايەتلىرىدە، مۇسۇلمانلارنىڭ مۇناپىقلارنى ۋە ئادىمىي شەيتانلارنى دوست تۇتماسلىقنى قاتتىق تەكىتلىگەن. مەنپەئەت ئۈچۈن دوست بولغانلار قۇرئان كەرىمدە بايان قىلىنغان مۇناپىقلارنىڭ ۋە شەيتاننىڭ تەۋەلىرىنىڭ ئۆزىدۇر. چۈنكى بۇلارنىڭ ھەممىسى ئالدامچىلىقتا، ساختىپەزلىكتە، ساداقەتسىزلىكتە ۋە ئىككى يۈزلۈكتە ئوخشاش مەخلۇقلاردۇر. بىراۋنى مەنپەئەت يۈزىسىدىن دوست تۇتۇش بەكمۇ رەزىللىك ۋە ئالا كۆڭۈللۈكتۇر. مەنپەئەتپەرەسلەرنى دوست تۇتقان ئادەممۇ ئەخمەق ۋە زىيانكار ئادەمدۇر. چۈنكى مۇنداقلارنى دوست تۇتقان ئادەم ھېچ بولمىغاندا ئۇلارغا ئىشىنىپ ئىچ سىرلىرىنى ئېيتىدۇ-دە، بۇ يالغان دوستلۇق ئاخىرى بۇزۇلغاندىن كېيىن، ئۇنىڭ ئېيتقان سىرلىرى ئۇنى دۈشمەنلىرىنىڭ ئەسىرىگە ئايلاندۇرۇپ قويىدۇ. زادى مەنپەئەت ئۈستىگە قۇرۇلغان دوستلۇق ئەمەلىيەتتە دوستلۇق ئەمەس، بەلكى ۋاقىتلىق پايدىلىنىش مۇناسىۋىتىدۇر.

شۇڭا ھەركىم دوستلارنى تاللاشتا قۇرئان كەرىم بىلەن سۈننەتنىڭ روھىنى مىزان قىلىپ، ھېسسىياتقا بېرىلمەستىن ئەقىل ۋە شەرىئەتنىڭ ساداسىغا قۇلاق سالغان ھالدا ئىش كۆرۈشى ئىنتايىن زۆرۈردۇر. بىر ئادەمنىڭ قانداق ئىكەنلىكىنى، دوستلۇققا يارايدىغان ياكى يارىمايدىغانلىقىنى بىلىش ئۈچۈن ئۇنى سىناپ كۆرۈش كېرەك. ئىككىنچى خەلىپە ئۆمەر ئىبنى خەتتابنىڭ يېنىغا بىر ئادەم يەنە بىر ئادەمگە گۇۋاھلىق بېرىش ئۈچۈن كەلتۈرۈلگەندە، ھەزرىتى ئۆمەر گۇۋاھچىدىن" سەن گۇۋاھلىق بەرمەكچى بولغان كىشىنى تونۇمسەن؟" دەپ سورايدۇ. گۇۋاھچى" ھەئە، تونۇيمەن"

دەپ جاۋاپ بېرىدۇ. ھەزرىتى ئۆمەر ئۇنىڭدىن:" سەن ئۇنى قانداق تونۇيسەن؟ ئۇنىڭ بىلەن يېقىن خوشنىمۇ؟" دەپ سورايدۇ. گۇۋاھچى:" ياق" دەپ جاۋاب بېرىدۇ. ئۆمەر يەنە ئۇنىڭدىن:" سەن ئۇنىڭ بىلەن بىللە سەپەر قىلىپ باققانمۇ؟" دەپ سورايدۇ. گۇۋاھچى يەنە:" ياق" دەپ جاۋاب بېرىدۇ. ئۆمەر يەنە ئۇنىڭدىن:" سەن ئۇنىڭ بىلەن پۇل مۇئامىلىسى قىلىپ باققانمۇ؟" دەپ سورايدۇ. گۇۋاھچى يەنە :" ياق" دەپ جاۋاب بېرىدۇ. بۇ ۋاقىتتا خەلىپە ئۆمەر :" يوقال! سەن ئۇنى تونۇمايدىكەنسەن" دەيدۇ ۋە ئۇنىڭ گۇۋاھلىق بېرىشىنى رەت قىلىدۇ.

ئىمام شافىئىي بىراۋنىڭ سىرتقى كۆرۈنىشىگە ۋە ئىبادەتلىرىنىڭ كۆپلىكىگە قاراپ باھا بېرىشكە بولمايدىغانلىقىنى تەكىتلەپ مۇنداق دېگەن:«بىراۋنىڭ سەجدىدە كۆز ياش تۆككىنىگە قارىما، بەلكى ھالال- ھارام ئىشلىرىدىكى ئەھۋالىغا قارا !»

785. سوئال: يامان دوست دېگەن قانداق دوست؟

جاۋاب: يامان دوست ئادەمنى يامان ئادەت، ناچار ئەخلاق ۋە تۈرلۈك رەزىل قىلمىشلارغا باشلاپ كىرىپ، ھەر خىل بالا - قازالارغا دۇچار قىلىدىغان ئادىمي شەيتاندۇر. ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمنىڭ نۇرغۇن ئايەتلىرىدە مۆمىنلەرنى ئادىمي شەيتانلارنى دوست تۇتماسلىققا، ئۇلاردىن يىراق تۇرۇشقا چاقىرغانىنىڭ سىرتىدا، قۇرئان كەرىمنىڭ ئەڭ ئاخىرقى سۈرىسىنىڭ ئەڭ ئاخىرقى ئايىتىنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى ۋە جىمى مۇسۇلمانلارنى ئادىمي شەيتانلارنىڭ ھەر تۈرلۈك يامانلىقلىرىدىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەشكە بۇيرۇش بىلەن تاماملىغان. ﴿"ئاللاھقا سېغىنىپ، ئىنسانلاردىن بولغان يوشۇرۇن شەيتاننىڭ ۋەسۋەسىسىنىڭ شەررىدىن پاناھ تىلەيمەن" دېگىن﴾[1].

ھەممىگە مەلۇمكى، زامانىمىزدىكى ئۇيغۇر جەمئىيىتىدە، نۇرغۇنلىغان مۇسۇلمان بالىلىرىنىڭ پاجىئەلەر بىلەن ئاياقلاشقان تۈياق يوللارغا كىرىپ كېتىشى، ئاتا - ئانىسىنى زار - زار يىغلىتىپ تۈرلۈك رەزىللىك يوللىرىدا نابۇت بولۇپ تۈگىشىپ كېتىشى، مۇسۇلمان ئائىلىسىدە چوڭ بولۇپ تۇرۇپ مۇسۇلمانچىلىقتىن، ئەدەپ ئەخلاقتىن ھېچقانداق نېسىۋىسى بولمىغان، رەڭلىك ئولتۇرۇشلار، ھارام قىلمىشلار ۋە ئادىمىيلىكتىن چىققان رەزىل ئىشلار بىلەن ئۆمرىنى ئۆتكۈزىۋاتقانلىقى قاتارلىق پاجىئەلەرگە بىر تەرەپتىن ئائىلە تەربىيىسىنىڭ بولمىغانلىقى سەۋەب بولسا، يەنە بىر تەرەپتىن يامان دوستلار يەنى ئادىمي شەيتانلار سەۋەب بولماقتا!

(1) ناس سۈرىسى ئاخىرقى ئايەت

www.uyghurkitap.com

شۇڭا ئائىلە تەربىيىسى ناچار، ئەخلاقى يامان، دىيانىتى سۇس كىشىلەر دوست بولۇشقا ھەرگىز ئەرزىمەيدۇ. مۇنداقلارغا ئالدى بىلەن مۇسۇلمانلىق بۇرچىمىزنىڭ تەقەززاسى بويىچە ھېكمەتلىك ئۇسۇلدا ۋەز نەسىھەت قىلىپ، ياخشى ئىشلارغا دەۋەت قىلىشىمىز لازىم. ئۇلار دەۋەتنى قوبۇل قىلىپ يامان ئادەتلىرىنى تاشلاپ ياخشى ئىشلارنى قىلىدىغان، ئىسلام پەرزلىرىنى ئادا قىلىدىغان بولۇپ ئۆزگەرسە، ئۇلار بىلەن ئاللاھ ئۈچۈن دوست بولۇپ ياخشى ئىشلارغا داۋام قىلىش لازىم. چۈنكى بىر ئادەمنى ياخشى يولغا كىرگۈزۈشنىڭ ساۋابى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ تەبىرى بىلەن«دۇنيا ۋە ئۇنىڭدىكى ھەممە نەرسىدىن چوڭ»دۇر. ئەگەر دەۋەتنى قوبۇل قىلمىسا ياكى باش لىڭشىتىپ قويۇپ، ئۆزىنىڭ بىلگىنىچە ئىش قىلىشقا داۋام قىلسا، مۇنداقلارنىڭ ئۆزگىرىشىدىن ئۈمىت قالمىغان بولىدۇ. شۇڭا ئۇلار بىلەن دوست بولۇش ئەمەس، بەلكى ئۇلار بىلەن ئارىلاشماسلىق، مۇئامىلە قىلىشماسلىق، قۇدا - باجىلىق مۇناسىۋىتى قۇرماسلىق لازىم.

شۇنداقلا بالىلارنىڭ ئائىلە تەربىيىسى ياخشى بولمىغان، ئەدەب - ئەخلاقتىن نېسىۋە ئالالمىغان بالىلارغا ئارىلىشىشىغا ۋە دوست بولۇشىغا قەتئىي يول قويماسلىق لازىم. چۈنكى دىيانىتى ۋە ئەخلاقى بولمىغان ئادەملەردىن ئىنسان تەسەۋۋۇر قىلىپ بولغۇسىز بالايى - ئاپەتلەرنى كۈتۈشكە بولىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ مەنىنى ئىنتايىن ئېسىل بىر تەبىر بىلەن ئىپادىلەپ مۇنداق دېگەن:«ياخشى دوست بىلەن يامان دوستنىڭ مىسالى ئىپار ساتقۇچى بىلەن كۆرەك باسقۇچىغا ئوخشايدۇ. ئىپار ساتقۇچىنىڭ يېنىغا بارسىڭىز ئۇ سىزگە ئىپار بېرىدۇ ياكى ئۇنىڭدىن سېتىۋالىسىز ياكى ھېچ بولمىغاندا ئۇنىڭدىن ئىپارنىڭ خۇشبۇيىنى پۇرايسىز. كۆرەك باسقۇچىنىڭ يېنىغا بارسىڭىز ئۇ كىيىمىڭىزنى كۆيدۈرۈپ قويىدۇ ياكى ئۇنىڭدىن بەدبۇي سېسىق پۇراقنى پۇرايسىز.»[1] ئەجدادلىرىمىزمۇ «قازاننىڭ قېشىغا بارماڭ قاراسى يۇقار، ياماننىڭ قېشىغا بارماڭ بالاسى (يۇقار)»[2] دېگەن ھېكمەتنى قالدۇرۇش ئارقىلىق ئەۋلادلىرىنى يامان ئادەملەر بىلەن دوست بولۇشنىڭ خەتەرلىرىدىن ئاگاھلاندۇرغان.

ئىنسانلارغا مۇئامىلە قىلىش پرىنسىپى

786. سوئال: جەمئىيەتتىكى كىشىلەرگە قانداق مۇئامىلىدە بولۇش كېرەك؟

جاۋاب: جەمئىيەتتىكى پۈتۈن كىشىلەرگە دۇرۇسلۇق، توغرىلىق ۋە ئادالەتنى ئاساس قىلغان ھالدا ئىسلامىي گۈزەل ئەخلاق بىلەن ئىللىق مۇئامىلە قىلىش كېرەك.

(1) ئىمام مۇسلىم رىۋايىتى

(2) ئۇيغۇر خەلق ماقال - تەمسىللىرىدىن

چۈنكى جەمئىيەتنى تەشكىل قىلغۇچىلار ئىنسانلار بولۇپ، جەمئىيەتنىڭ پاراۋانلىقى، خاتىرجەملىكى شۇ ئىنسانلارغا باغلىقتۇر. قىسقىسى، ئىنسانلار تۈزۈلسە جەمئىيەت تۈزۈلىدۇ، ئىنسانلار بۇزۇلسا جەمئىيەتمۇ بۇزۇلىدۇ. بىر جەمئىيەتتە ياشاۋاتقان ئىنسانلار بايدىن گادايغىچە، رەئىستىن پۇقراغىچە، زىيالىيدىن ساۋاتسىزغىچە، موللىدىن ئاۋامغىچە ھەممىسى ھۆرمەتتە، ھەق - ھوقۇقتا، ياخشى مۇئامىلە كۆرۈشكە ھەقلىق بولۇشتا ئوخشاش بولۇپ، ئۇلارنىڭ ئىچىدىن كىم بولىشىدىن قەتئىينەزەر تەقۋا بولغىنى ئاللاھ تائالانىڭ نەزىرىدە ئەڭ ھۆرمەتلىك ھېسابلىنىدۇ. ئەمما ئىنسانلىق ئېتىبارى بىلەن پۈتۈن ئىنسانلار باراۋەردۇر. بۇنىڭغا بىنائەن، جەمئىيەتتىكى پۈتۈن ئىنسانلارغا دۇرۇس، توغرا ۋە ئادالەتلىك مۇئامىلە قىلىش، رەھىم - شەپقەتلىك بولۇش لازىم. مۇسۇلمان ئادەم كىشىلەرگە ھەقسىزلىق قىلمايدۇ، ئۇلارنى ئالدىمايدۇ، يامان كۆرمەيدۇ، زىيانغا ئۇچراتمايدۇ. مەيلى ئېلىم - سېتىم مۇئامىلىسىدە بولسۇن، مەيلى باشقا ھەر قانداق بىر مۇئامىلىدە بولسۇن ئۇلار ئوتتۇرىسىدا ئايرىمچىلىق قىلمايدۇ، ئادالەتسىزلىك قىلمايدۇ ۋە ھەر كىشىگە كۆڭلى-كۆكسىنى كەڭ تۇتىدۇ.

787. سوئال: ئومۇمىي مۇسۇلمانلارغا قانداق مۇئامىلىدە بولۇش كېرەك؟

جاۋاب: مۇسۇلمانلارنىڭ ئۆز ئارا قېرىنداشلىق مۇناسىۋىتى ئادەتتىكى شەخسىي مۇناسىۋەتتىن ھالقىغان، تەقۋالىق، ئەخلاق - پەزىلەت، ئۆز ئارا ھەمكارلىق ۋە چېكىگە يەتكەن مېھرىبانلىقنى ئاساس قىلغان ئەڭ مۇستەھكەم بىر مۇناسىۋەت بولۇپ، مۇسۇلمانلارنىڭ بېمىرىلمەس بىر پۈتۈن گەۋدە ئىكەنلىكىنى نامايان قىلىدۇ. قۇرئان كەرىم بۇنى تەكىتلەپ: ﴿مۆمىنلەر ھەقىقەتەن قېرىنداشلاردۇر﴾[1] دەپ ئېلان قىلغان.

مۇسۇلمانلارغا ئەڭ ئىللىق، ئادالەتلىك ۋە كامالىي مېھرى - مۇھەببەت بىلەن مۇئامىلە قىلىش كېرەك. چۈنكى مۇسۇلمانلار ئوتتۇرىسىدىكى ئۆز ئارا قېرىنداشلىق رىشتىسى ئىنتايىن چوڭ بىر رىشتى بولۇپ، ھەر قانداق بىر مۇسۇلمان ئادەم يەنە بىر مۇسۇلماننىڭ مەنپەئەتىنى ئۆزىنىڭ مەنپەئەتىگە، ئۇنىڭ زىيانغا ئۇچرىشىنى ئۆزىنىڭ زىيانغا ئۇچرىغىنىغا ئوخشاش بىلىپ، ئۇنى ۋە ئۇنىڭ ھەر نەرسىسىنى خۇددى ئۆزىنى ۋە ئۆزىنىڭ نەرسىلىرىنى قوغدىغاندەك قوغدىغاندىلا مۇسۇلمان قېرىنداشلىقىنىڭ ھەققىنى ئادا قىلالايدۇ. بىر ھەدىستە: «مۆمىنلەر ئۆز ئارا دوستلۇقتا، مېھرىبانلىقتا ۋە ھېسداشلىقتا بىر پۈتۈن بەدەنگە ئوخشاش بولۇپ، بۇ بەدەننىڭ بىرەر ئورگىنى ئاغرىسا

(1) ھۇجۇرات سۈرىسى 10 - ئايەت

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

باشقا ئورگانلارمۇ ئىسسىقلىق ۋە ئۇيقۇسىزلىق بىلەن بىئارام بولغىنىغا ئوخشاشتۇر»[1] دەپ كۆرسەتكەن.

مۇسۇلماننىڭ مۇسۇلمانغا يامانلىق قىلىشى ئەمەلىيەتتە ئۆزىگە يامانلىق قىلغانلىقىدۇر. چۈنكى ئۇلار بىر گەۋدە. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ ھەقتە نەسىھەت قىلىپ مۇنداق دېگەن:«بىر ـ بىرىڭلارغا كۆرەلمەسلىك قىلماڭلار، بىر- بىرىڭلارنى ئالدىماڭلار، بىر- بىرىڭلارنى يامان كۆرمەڭلار، بىر- بىرىڭلارغا دۈشمەن بولماڭلار، بىر- بىرىڭلارنىڭ سودىسىنى بۇزماڭلار. ئۆز ئارا قېرىنداشلاردىن بولۇپ ئاللاھنىڭ ياخشى بەندىلىرىدىن بولۇڭلار. مۇسۇلمان مۇسۇلماننىڭ قېرىندىشى، ئۇنىڭغا زۇلۇم قىلمايدۇ، خورلىمايدۇ. تەقۋالىق قەلبتە،ئۆزىنىڭ مۇسۇلمان قېرىندىشىنى خور كۆرگەن ئادەمدىنمۇ يامان ئادەم يوق. بىر مۇسۇلماننىڭ يەنە بىر مۇسۇلماننىڭ قېنىنى تۆكۈشى، پۇل ـ مېلىنى تارتىۋېلىشى ۋە نومۇسىنى تۆكۈشى قەتئىي ھارامدۇر.»[2]

788. سوئال: مۇسۇلمان ئەمەس خەلقلەرگە قانداق مۇئامىلىدە بولۇش كېرەك؟

جاۋاب: مۇسۇلمانلار مۇسۇلمان ئەمەس كىشىلەرگىمۇ ياخشى، ئادالەتلىك ۋە توغرا مۇئامىلە قىلىشقا بۇيرۇلغان. باشقا دىندىكى كىشىلەرنى ياكى ئۇلارنىڭ دىنىي ئېتىقادىنى كەمسىتىش، ئۇلارنى چەتكە قېقىش ۋە خور كۆرۈشكە بولمايدۇ. بارلىق مۇئامىلە تۈرلىرىدە ئۇلارغا ئايرىمچىلىق قىلماستىن، ھەقسىزلىق قىلماستىن، توغرا ۋە ئادالەتلىك مۇئامىلە قىلىش، ماددىي ۋە مەنىۋي جەھەتلەردىن قولدىن كېلىشىچە ئۇلارغا ئىنسانىي ياردەم قىلىش لازىم. ئاللاھ تائالا بۇ ھەقتە بىزگە تەۋسىيە قىلىپ مۇنداق دېگەن: ﴿باشقا دىندىكىلەردىن سىلەر بىلەن ئۇرۇش قىلمىغان ۋە سىلەرنى يۇرتۇڭلاردىن ھەيدەپ چىقارمىغانلارغا كەلسەك، ئاللاھ ئۇلارغا ياخشىلىق قىلىشىڭلاردىن، ئۇلارغا ئادىل بولۇشۇڭلاردىن سىلەرنى توسمايدۇ. شۈبھىسىزكى، ئاللاھ ئادالەت بىلەن ئىش قىلغۇچىلارنى ياقتۇرىدۇ﴾[3].

ئەمما مۇسۇلمانلار ئۆزلىرىگە ياكى ئۆزلىرىنىڭ دىنىي ئېتىقادىغا زىيانكەشلىك قىلغۇچىلارنى، دىنىي سەۋەبتىن ئۇلار بىلەن ئۇرۇش قىلغانلارنى ياقتۇرماسلىقى ۋە ئۇلار بىلەن دوستلۇق ئالاقىسى قۇرماسلىقى لازىم. بۇ پرىنسىپنى ئاللاھ تائالا مۇنداق بايان قىلغان: ﴿ئاللاھ دىن ئۈچۈن سىلەر بىلەن ئۇرۇشقان، سىلەرنى يۇرتۇڭلاردىن ھەيدەپ چىقارغان ۋە سىلەرنى ھەيدەپ چىقىرىشتا ياردەملەشكەنلەرنى دوست

(1) بۇخارىي ۋە مۇسلىم رىۋايىتى
(2) ئىمام مۇسلىم رىۋايىتى
(3) مۇمتەھىنە سۈرىسى 8- ئايەت

تۇتۇشۇشلاردىن سىلەرنى توسىدۇ. كىمكى ئۇلارنى دوست تۇتىدىكەن، ئۇلار زالىملاردۇر﴾[1].

شۇنداقلا، ئىسلام دىنىنى ياكى ئىسلام پەيغەمبىرىنى ياكى قۇرئان كەرىمنى مەسخىرە قىلغۇچىلارغا مۇسۇلمانلارنىڭ قارشى تۇرۇشى ۋە ۋاقتىدا رەددىيە بېرىشى دىنىي مەسئۇلىيەتتۇر.

هايۋانلارغا مۇئامىلە قىلىش پرىنسىپى

789. سوئال: هايۋانلارغا قانداق مۇئامىلىدە بولۇش كېرەك؟

جاۋاب: ئاللاھ تائالا هايۋانلارنى ئىنسانلارنىڭ مەنپەئەتى ئۈچۈن يارىتىپ بەرگەن بولۇپ، ئىنسانلار ئاللاھ تائالانىڭ بۇ كاتتا نېمىتىگە شۈكۈر قىلغان هالدا، هايۋانلارغا رەھىمدىللىق ۋە رەھىم - شەپقەت بىلەن مۇئامىلە قىلىپ، ئۇلاردىن يوللۇق پايدىلىنىشقا بۇيرۇلغان. مۇسۇلمان ئادەم هايۋاننى خورلىمايدۇ، ئۇرمايدۇ، ئاچ قويمايدۇ ۋە قىينىمايدۇ. ئىسلام دىنى هايۋانلارنى ئاسراشقا ئىنتايىن زور ئەھمىيەت بېرىدۇ.

هايۋانلارغا مۇئامىلە قىلىش تۆۋەندىكىچە بولىدۇ:

- هايۋانلارغا ئۇلار كۆتىرەلمەيدىغان ئېغىر يۈكلەرنى ئارتماسلىق.
- هايۋانلارنى ئاچ ياكى سۇسىز قويماستىن ياخشى بېقىش.
- هايۋانلارغا كېسەل يەتسە ياكى بىرەر ئورگىنى سۇنسا ۋاقتىدا داۋالىتىش.
- هايۋانلارنى ئۇرۇپ قىيناشتىن يىراق تۇرۇش. چۈنكى ئاللاھ تائالا تىلى يوق هايۋاننىڭ نالىسىنى ھەممىدىن بۇرۇن ئاڭلىغۇچىدۇر.
- هايۋانلارنى ئوت بىلەن ئازابلاشتىن، داغلاشتىن ساقلىنىش كېرەك. چۈنكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام هايۋانلارنى ئوت بىلەن ئازابلىغۇچىلارغا ئاللاھنىڭ نامى بىلەن لەنەت ئېيتقان.[2]
- هايۋانلارنى تىرىك تۇرغۇزۇپ ئورگانلىرىنى كەسمەسلىك. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداقلارغا ئاللاھنىڭ، پەرىشتىلەرنىڭ ۋە پۈتۈن ئىنسانلارنىڭ لەنەت قىلىدىغانلىقىنى ئېيتقان.
- هايۋانلارنى ئۇچۇق يېتىش مەشقلىرىدە قارىغا ئالماسلىق. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام هايۋانلارنى قارىغا ئېلىشتىن مەنئىي قىلغان.[3]

---

(1) مۇمتەھىنە سۈرىسى 9- ئايەت

(2) ئىمام مۇسلىم رىۋايەت قىلغان بىر ھەدىستە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام:" هاياۋاننى داغلىغان ئادەمگە ئاللاھ لەنەت قىلىدۇ" دەپ كۆرسەتكەن.

(3) ئىمام بۇخارى رىۋايىتى

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

- ھايۋانلارنى بوغۇزلاشتىمۇ رەھىم - شەپقەتلىك بولۇش، پىچاقنى ئۇنىڭغا كۆرسەتمەسلىك ۋە قىيناماستىن جېنىنى چىقىرىش لازىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر ھەدىستە:«ئاللاھ تائالا ھەممە نەرسىگە رەھىم - شەپقەت قىلىشنى پەرز قىلدى. ئۆلتۈرگەندە چىرايلىق ئۆلتۈرۈڭلار، بوغۇزلىغاندا ياخشى بوغۇزلاڭلار، پىچاقنى ئىتتىك قىلىڭلار ۋە مالنىڭ جېنىنى قىيناماستىن چىقىرىڭلار»[1] دەپ كۆرسەتكەن.

ئۇچار قۇشلارغىمۇ ھايۋانلارغا ئوخشاش، بەلكى ئۇنىڭدىنمۇ سىلىق ۋە رەھىم - شەپقەتلىك مۇئامىلە قىلىندۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر ھەدىستە:«كىمكى بىرەر قۇشقاچنى بوغۇزلاشتىمۇ رەھىم شەپقەتلىك مۇئامىلە قىلىدىكەن، ئاللاھ ئۇنىڭغا قىيامەت كۈنىدە ئۆزىنىڭ رەھىم - شەپقىتىنى كۆرسىتىدۇ»[2] دەپ كۆرسەتكەن.

- ھايۋانلارنى بىر- بىرى بىلەن سوقۇشتۇرماسلىق. مەسىلەن: ئىت تالاشتۇرۇش، خوراز چوقۇشتۇرۇش، قوچقار سوقۇشتۇرۇش قاتارلىق ئويۇنلار ھارامدۇر. ئۇنى قىلغۇچىلار ھايۋانلارغا زۇلۇم قىلغانلىقى ۋە ئۇلارنى قىينىغانلىقى سەۋەبلىك ئاللاھ تائالانىڭ ئالدىدا قاتتىق گۇناھكار بولىدۇ.

(1) ئىمام مۇسلىم رىۋايىتى
(2) تەبەرانىي رىۋايىتى

ئىلىم - سېتىم مۇئامىلىلىرى

790. سوئال: قانداق نەرسىلەرنى ئېلىش ۋە سېتىشقا بولىدۇ؟

جاۋاب: ئىنسانلارنىڭ تەن ساقلىقىغا ياكى ئەخلاقىغا زىيانلىق بولمىغان، ئىسلام دىنىدا چەكلەنمىگەن، گۇناھ ـ مەسىيەتلەرگە سەۋەب بولمايدىغان ھەر قانداق نەرسىنى ئېلىش ياكى سېتىشقا بولىدۇ. چۈنكى شەيئىلەر ئەسلىدە ھالال بولۇپ، ھارام قىلىنغانلىقىغا ئائىت دىنىي دەلىل كەلمىگەن نەرسىلەرنىڭ ھەممىسى ھالالدۇر. بۇنىڭ ئۈچۈن ئۇلارنى ئىستېمال قىلىش، ئېلىپ ـ سېتىپ تىجارەت قىلىش مۇتلەق جائىزدۇر. پەقەت بۇلاردىن ئايەت ۋە ئىشەنچلىك ھەدىسلەر ئارقىلىق ھارام ئىكەنلىكى كەسكىنلەشكەنلىرىنى ئىستېمال قىلىش ۋە ئېلىپ ـ سېتىش ھارامدۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ پرىنسىپنى مۇنداق ئوچۇقلىغان:«ئاللاھ قۇرئاندا ھالال قىلغىنى ھالال، ھارام قىلغىنى ھارامدۇر. ھالال ياكى ھارام ئىكەنلىكىگە ھۆكۈم بېرىلمىگەن نەرسىلەر ئاللاھنىڭ كەچۈرىمىدۇر. ئاللاھنىڭ بۇ كەچۈرىمىنى قوبۇل قىلىڭلار. ئاللاھ ھېچ نەرسىنى ئۇنتۇپ قالمايدۇ.»[1]

791. سوئال: قانداق نەرسىلەرنى ئېلىپ ـ سېتىشقا بولمايدۇ؟

جاۋاب: ئىنسانلارنىڭ تەن ساقلىقىغا زىيانلىق بولغان، ئىسلام دىنىدا ئىستېمال قىلىش ھارام قىلىنغان ياكى بىرەر گۇناھ ئىش ئۈچۈن قوللىنىلىدىغان نەرسىلەرنى ئېلىش ياكى سېتىش، ئۇنىڭ بىلەن تىجارەت قىلىش قەتئىي چەكلىنىدۇ. بۇ شەرىئەت ئىستېمالىدا ھارام دېيىلىدۇ. مەسىلەن: چوشقا، ئۆزى ئۆلگەن مال، مەست قىلغۇچى ئىچىملىك ۋە چېكىملىكلەر، ئىستېمال قىلىش ھارام قىلىنغان يېمەك ـ ئىچمەكلەر، بۇت ـ ھەيكەل، كرېست بەلگىلىرى قاتارلىق نەرسىلەرنى ئېلىش ياكى سېتىش ھارامدۇر. چۈنكى بۇنداق نەرسىلەرنى ئېلىپ ـ سېتىپ تىجارەت قىلىش ئەشۇ گۇناھ ئىشلارنى ۋە ھارام نەرسىلەرنى تەشۋىق قىلغانلىق ياكى ئۇلارنى كىشىلەرگە يېقىنلاشتۇرۇپ بەرگەنلىك بولۇپ گۇناھقا شېرىك بولغانلىقتۇر. ئۇ نەرسىلەرنى ئېلىش ياكى سېتىشتىن چەكلىنىش بولسا ئۇ نەرسىلەرنىڭ نامىنى ئۆچۈرۈپ، كىشىلەرنى ئۇنىڭدىن يىراقلاشتۇرغانلىق بولىدۇ. يۇقىرىقى نەرسىلەرنى ئېلىپ ـ سېتىپ تىجارەت قىلىش گۇناھ، ئۇنىڭ پۇلى ھارامدۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ

(1) ھاكىم رىۋايەت قىلغان «سەھىھ»ھەدىس

ھەقــتە مۇنــداق دېــگەن:«ئــاللاھ قانــداقلا بىــر نەرســىنى ھــارام قىلغــان بولــسا، ئۇنــىڭ پۇلىنىمۇ ھارام قىلغان.»[1]

(1) ئىمام ئەھمەد ۋە ئەبۇداۋۇد رىۋايىتى

ئىلىم ـ سېتىم ئىشلىرىدىكى ئىسلام پرىنسىپى

ھەممىگە مەلۇمكى، سودا ئىنسانلارنىڭ كۈندىلىك ئىشلىرىنىڭ مۇھىم تەركىبى قىسمىدۇر. چۈنكى ئىنسانلار شەخسىي ۋە ئائىلە ئېھتىياجلىرىنى سېتىۋېلىشقا، كارخانىلار ۋە شىركەتلەر مەھسۇلاتلىرىنى سېتىشقا ئېھتىياجلىق بولىدۇ. شۇڭا مۇسۇلمان ئادەم ئىسلام دىنىنىڭ سودا پرىنسىپلىرىنى ياخشى ئۆگىنىشكە زور ئېھتىياجلىقتۇر.

792. سوئال: ئېلىم ـ سېتىم ئىشلىرىدىكى ئىسلام پرىنسىپى قايسى؟

جاۋاب: ئېلىم ـ سېتىم ئىشلىرىدىكى ئىسلام پرىنسىپى قىسقىچە تۆۋەندىكىچە:

1. ھارام نەرسىلەرنى ئالماسلىق ۋە ساتماسلىق،

2. گۇناھقا سەۋەب بولىدىغان نەرسىلەرنى ئالماسلىق ۋە ساتماسلىق

3. سودىدا راستچىل، سەممىي بولۇش، كىشىلەرنى ئالدىماسلىق.

4. مىقدارى ياكى سۈپىتى نامەلۇم نەرسىلەرنى ساتماسلىق

5. جازانە قىلماسلىق

6. مونوپولىيىچىلىق قىلماسلىق

7. تارازىدا ۋە ئۆلچەمدە كەم بەرمەسلىك.

8. ئوغرىلىغان ۋە بولانغان نەرسىلەرنى سېتىۋالماسلىق

9. ناتوغرا كېلىشىم ۋە ناتوغرا شەرتلەرنى قوللانماسلىق.

10. ئالغۇچى بىلەن ساتقۇچى سودا قىلىشقان ئورۇندىن ئايرىلغۇچىلىك سودىنى بۇزۇشقا ھوقۇقلۇق.

11. شېرىكلىشىپ تىجارەت قىلغاندا شېرىكلەرنىڭ ئۆزئارا سەممىي ۋە راستچىل بولىشى.

12. سودىدا ئادىل رىقابەتلىشىش.

13. ئۆزىدە يوق نەرسىنى ساتماسلىق.

14. ساتىدىغان مالغا ساختىلىق ئىشلەتمەسلىك.

15. ئىشچىنىڭ ۋە كىراكەشنىڭ ھەققىنى ۋاقتىدا بېرىش.

16. نېسى مۇئامىلە قىلىشقاندا، تاپشۇرىدىغان ۋاقتىنى ئېنىق قىلىپ ھۆججەتلىشىش.

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

ئېلىپ ـ سېتىش چەكلەنگەن نەرسىلەر

793. سوئال: ھاراملىقى سەۋەبلىك ئېلىپ ـ سېتىش چەكلەنگەن نەرسىلەر قايسىلار؟

جاۋاب: ھاراملىقى سەۋەبلىك ئېلىش ياكى سېتىپ تىجارەت قىلىش چەكلەنگەن نەرسىلەر تۆۋەندىكىلەر:

(1) چوشقا، ئۇنىڭ گۆشى، تېرىسى، گۆشى يېيىلمەيدىغان ھايۋانلارنىڭ گۆشى، ئۆزى ئۆلۈپ قالغان مالنىڭ گۆشى، زەھەرلەنگەن ياكى يۇقۇملۇق كېسەلگە گىرىپتار بولغان مالنىڭ گۆشى.

(2) ھاراقتىن باشلاپ پۈتۈنچە مەست قىلىش خاراكتېرىدىكى ئىچىملىكلەرنىڭ پۈتۈن تۈرلىرىنىڭ ھەممىسى.

(3) ئاق چېكىملىك، ئەپيۇن، نەشە، تاماكا ۋە باشقا زەھەرلىك چېكىملىك تۈرلىرىنىڭ ھەممىسى.

(4) ھەيكەل، كرېست ۋە ھەر قانداق بىر باتىل دىنىنىڭ دىنىي بەلگىلىرىنىڭ ھەممە تۈرى.

794. سوئال: گۇناھقا سەۋەب بولىدىغانلىقى سەۋەبلىك ئېلىپ ـ سېتىش مەنئى قىلىنغان نەرسىلەر قايسىلار؟

جاۋاب: ئۆزى ھالال بولسىمۇ، ئۇنىڭدىن ھارام ياكى گۇناھقا سەۋەب بولىدىغان نەرسىلەرنى ئىشلەپچىقارغىلى بولىدىغان شەيئىلەرنى ئۇنىڭدىن ھارام ياكى ئىنسانلارنى گۇناھلارغا ئېلىپ بارىدىغان نەرسىلەرنى ياسايدىغان ئورۇنلارغا بىلىپ تۇرۇپ سېتىش گۇناھتا ئۇلار بىلەن شېرىك بولغانلىقتۇر. مەسىلەن: ئۈزۈم ئۆزى ھالال مېۋە بولسىمۇ، ئۇنى ھاراق ئىشلەپچىقىرىدىغان زاۋۇتقا سېتىش ھارامدۇر. چۈنكى بۇ گۇناھ ئىشقا ھەمكارلاشقانلىقتۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «كىمكى ئۈزۈمنى ھاراق ياسايدىغانلارغا سېتىش ئۈچۈن مول ھوسۇل ۋاقتىدا ساقلاپ ياتىدىكەن، ئۆزىنى ئاخىرەتنىڭ ئوتىغا تۇتقان بولىدۇ»[1]

جازانە ۋە ئۇنىڭ چەكلىنىش سەۋەبى

795. سوئال: جازانە دېگەن نېمە؟

جاۋاب: جازانە پارسچە سۆز بولۇپ، ئەرەبچىسى «رىبا» يەنى ئارتۇق، زىيادە دېگەن مەنىنى بىلدۈرىدۇ. ئەمما ئىسلام ئىستېمالىدا باشقىلارنىڭ ھەققىنى بەدەلسىز

(1) تەبەرانىي رىۋايىتى

ئىلىۋىلىش دېگەن مەنىنى ئىپادىلەيدۇ. چۈنكى ئاللاھ تائالا سودا يولى بىلەن پۇل تېپىشقا يول قويغان بولسىمۇ، كىشىلەردىن بەدەلسىز پايدا كۆرۈشنى قەتئىي ھارام قىلغان. قۇرئان كەرىم بۇ ھەقتە مۇنداق دېگەن: ﴿ئى مۆمىنلەر! بىر - بىرىڭلارنىڭ ماللىرىنى ناھەق يول بىلەن يەۋالماڭلار، ئىككى تەرەپ رازى بولۇشۇپ قىلىشقان سودا - سېتىق ئارقىلىق ئېرىشىلگەن نەرسىلەر بۇنىڭدىن مۇستەسنا﴾[1].

جازانە يەنى ئۆسۈم بىلەن مۇئامىلە قىلىشنىڭ گۇناھى شۇنچىلىك ئېغىر بولۇپ، ئاللاھ تائالا ئۆسۈم بىلەن مۇئامىلە قىلغۇچىلارغا لەنەت قىلغان. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇنى مۇنداق بايان قىلغان: «ئاللاھ تائالا ئۆسۈم يېگۈچىگە، يېگۈزگۈچىگە، ئۇنىڭغا گۇۋاھ بولغۇچىغا ۋە ئۇنى يازغۇچىغا لەنەت قىلدى.»[2]

جازانە خۇددى ئوتقا ئوخشاش ئەتراپقا تۇتىشىدىغان شۇنداق خەتەرلىك بىر گۇناھ بولۇپ، جازانىنىڭ گۇناھى ئۆسۈم يېگۈچى بىلەنلا چەكلىنىپ قالماستىن، بەلكى ئۆسۈمنى بەرگۈچىمۇ ئوخشاشلا گۇناھكار بولغانىنىڭ سىرتىدا، جازانە مۇئامىلىسىگە ئارىلاشقان ۋە ياردەملەشكەنلەرنىڭ ھەممىسى بۇ گۇناھقا شېرىك بولىدۇ.

796. سوئال: جازانە مۇئامىلىسىنى چەكلەشنىڭ ھېكمىتى نېمە؟

جاۋاب: ئىسلام دىنى جازانە مۇئامىلىسىنى قاتتىق چەكلەشتە پەقەت ئىنسانىيەتنىڭ ئەخلاقىي، ئىجتىمائىي ۋە ئىقتىسادىي مەنپەئەتلىرىنى كۆزلىگەن. ئىسلام ئۆلىمالىرى جازانە مۇئامىلىسىنىڭ ھارام قىلىنىشىنىڭ بىر قانچە سەۋەبلىرىنى بايان قىلغان بولۇپ، ئۇلار تۆۋەندىكىچە:

(1) جازانە باشقىلارنىڭ مېلىنى بەدەلسىز ئېلىۋېلىشنى تەقەززا قىلىدۇ.

(2) جازانىغا تايىنىش كىشىلەرنى ھەرخىل ھۈنەر - كەسىپلەر بىلەن تىرىكچىلىك قىلىشتىن توسۇپ، ئىشلەمەستىن ئۇنىدۇرۇپ يېيىشنى ياقتۇرىدىغان تەييارتاپلاردىن قىلىپ قويىدۇ.

(3) جازانە كىشىلەر ئوتتۇرىسىدا قەرز بېرىشىش ئارقىلىق بىر - بىرىگە ياردەم قىلىش روھىنىڭ يوقىلىشىنى كەلتۈرۈپ چىقىرىپ، كىشىلەرنىڭ مەنپەئەت كۆرمىسە ياردەم قىلمايدىغان مەنپەئەتپەرەسلەردىن بولۇپ قېلىشىغا سەۋەب بولىدۇ.

(4) كۆپىنچە ھاللاردا قەرز بەرگۈچى باي، قەرز ئالغۇچى كەمبەغەل بولىدۇ. جازانە مۇئامىلىسىگە يول قويۇش جەمئىيەتتىكى رەھىمسىز بايلارنىڭ نامراتلارنى ئېزىشى ئۈچۈن پۇرسەت يارىتىپ بەرگەنلىك بولىدۇ.

---

(1) نىسا سۈرىسى 29 - ئايەت

(2) ئىمام ئەھمەد، تىرمىزى، ئەبۇداۋۇد ۋە نەسائىيلار رىۋايەت قىلغان

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

سودا ـ سېتىق ئىشلىرىدا ئىسلام پرىنسىپى

797. سوئال: سودىدا راستچىل بولۇش دېگەننىڭ مەنىسى نېمە؟

جاۋاب: سودىدا راستچىل بولۇش دېگەن ئېلىم ـ سېتىم ئىشلىرىدا ساختىپەزلىك، ئالدامچىلىق ۋە يالغانچىلىقتىن يىراق بولۇپ، سەممىي بولۇش دېگەنلىكتۇر. سودىدا يالغان سۆزلەش قاتتىق گۇناھ ۋە ھارامنى يېگەنلىكتۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئەڭ پاك كەسىپ شۇنداق سودىگەرلەرنىڭ كەسپىدۇركى، ئۇلار سۆزدە يالغان ئېيتمايدۇ، ئامانەتكە خىيانەت قىلمايدۇ، ۋەدىسىگە خىلاپلىق قىلمايدۇ، نەرسە سېتىۋالغاندا ئۇنى كەمستمەيدۇ، نەرسە ساتقاندا ئۇنى كۆپتۈرۈپ داڭلىمايدۇ، ئۆز ئۈستىدىكى قەرزنى ئادا قىلىشتا كېچىكتۈرمەيدۇ ۋە قولى قىسقا ئادەمدە ئېلىشى بولسا، ئۇنى قىستىمايدۇ»[1] دەپ كۆرسەتكەن.

798. سوئال: مىقدارى ياكى سۈپىتى نامەلۇم نەرسىلەرنى ساتماسلىق دېگەننىڭ مەنىسى ۋە سەۋەبى نېمە؟

جاۋاب: سېتىلغان تاۋار مىقدارىنىڭ ياكى سۈپىتىنىڭ نامەلۇم بولۇشى ئالغۇچى ۋە ساتقۇچى ھەر ئىككى تەرەپ ئوتتۇرىسىدا جېدەلگە سەۋەب بولىدىغانلىقى ياكى بىر تەرەپنىڭ يەنە بىر تەرەپنى ئالداپ كېتىشىگە سەۋەب بولىدىغانلىقى ئۈچۈن ئىسلام دىنى نامەلۇم تاۋارنى سېتىشنى چەكلىۋەتكەن.[2] مەسىلەن: تولۇق مېۋىنى سىزتقاندا، دەرھال ئۇنىڭ مەۋىسىنى ئۈزۈۋېلىشنى شەرت قىلىپ ساتقاندىلا دۇرۇس بولىدۇ. شۇنىڭدەك ئېتىزدىكى بۇغداينى سېتىش ئۇنىڭ باشىقى ئاقىرىپ، ئاپەت مەزگىلىدىن ئۆتۈپ كەتكەن بولۇش شەرتى بىلەنلا دۇرۇس بولىدۇ. ئەمما مېۋىنى پىشقاندا ئۈزۈۋېلىش، بۇغداينى باشقى ئاقىرىپ بولغىچە سېتىش چەكلىنىدۇ. چۈنكى مۇنداق قىلىش كۆپ ھاللاردا، ئالغۇچى بىلەن ساتقۇچى ئوتتۇرىسىدا جېدەلگە سەۋەب بولىدۇ. ھوسۇل چىقمىسا ئالغۇچى " مەن ھوسۇل ئالالمىدىم، پۇلۇمنى قايتۇرغىن" دېسە، ساتقۇچى " مەن سېتىپ بولغان، سودا پۈتۈپ بولغان، زىيان ئۆزۈڭگە ھېساب دەيدۇ. شۇنىڭ بىلەن ئوتتۇرىدا جېدەل چىقىدۇ. شۇڭا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر ئادەمگە: «ناۋادا ھوسۇل بەرمەي قالسا، نېمىگە ئاساسەن قېرىندىشىڭنىڭ پۇلىنى ئالىسەن؟»[3] دېگەن.

---

(1) ئىمام بەيھەقىي رىۋايىتى
(2) «سەھىھۇلمۇسلىم»گە قاراڭ
(3) ئىمام بۇخارىي ۋە باشقىلار رىۋايىتى

شۇ سەۋەبتىن، ھايۋاننىڭ قورسىقىدىكى بالىسىنى، ئاسماندىكى قۇشنى، سۇدىكى بېلىقنى، پىشمىغان مېۋىنى پىشقاندا تاپشۇرۇۋېلىش شەرتى بىلەن سېتىش ۋە ھەر قانداق نامەلۇم ياكى تېخى ئىلكىگە كىرمىگەن نەرسىنى سېتىش چەكلەنگەن.[1]

799. سوئال: مونوپولىيىچىلىقنى چەكلەشنىڭ سەۋەبى نېمە؟

جاۋاب: ئىسلام دىنى سودا - سېتىقتا شەخسلەرنىڭ ئەركىنلىكىگە كاپالەتلىك قىلغان بولسىمۇ، ھەر قانداق جەمئىيەتتىكى بىر قىسىم كىشىلەرنىڭ شەخسىيەتچىلىكى، تەمەخورلۇقى ۋە پۇرسەتپەرەسلىكى تۈپەيلى خەلقنىڭ ئوزۇق - تۈلۈكى ۋە كۈندىلىك زۆرۈر ئېھتىياجلىق نەرسىلىرىدە باشقىلارنىڭ ھېسابىغا ئۆزلىرىنى بېيىتىشقا ئۇرۇنۇشىنى قاتتىق چەكلىگەن ۋە مۇنداقلارنى قاتتىق تەلەپپۇزدا ئەيىبلىگەن. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مونوپولچىلىقنى قاتتىق چەكلەپ مۇنداق دېگەن: «كىمكى ئوزۇق - تۈلۈكنى قىرىق كۈن مونوپول قىلىۋالىدىكەن، ئۇ ئاللاھتىن ئادا - جۇدا بولۇپ كېتىدۇ، ئاللاھمۇ ئۇنىڭدىن ئادا - جۇدا بولىدۇ.»[2]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مونوپولىيىچىنىڭ پىسخىكىسى ۋە خۇنۇك شەخسىيەتچىلىكىنى سۆكۈپ مۇنداق دېگەن: «مونوپولىيىچى نېمىدېگەن ئوسال ئادەم - ھە، ئۇ باھا چۈشكەنلىكىنى ئاڭلىسا قايغۇرىدۇ، قىممەتچىلىك خەۋىرىنى ئاڭلىسا خوش بولىدۇ.[3]»

800. سوئال: تارازىدا ۋە ئۆلچەمدە كەم بېرىشنىڭ گۇناھى قانداق؟

جاۋاب: ئىسلام دىنى ئەڭ سەسكىنىدىغان ئالدامچىلىق تۈرلىرىنىڭ بىرى تارازىدا - ئۆلچەمدە كەم بېرىشتۇر. قۇرئان كەرىمنىڭ نۇرغۇنلىغان ئايەتلىرىدە، تارازا ۋە ئۆلچەمدە كەم بەرمەسلىك، ئادالەت ۋە ھەققانىيلىق بىلەن ئىش كۆرۈش، كىشىلەرنى ئالدىماسلىق ھەققىدىكى تەۋسىيىلەر بايان قىلىنغان. ﴿ئۆلچەمنى ۋە تارازىنى توغرىلاڭلار﴾[4]، ﴿سىلەر باشقىلارغا ئۆلچەپ بەرگەندە، تولۇق ئۆلچەڭلار ۋە توغرا تارازىدا تارتىپ بېرىڭلار﴾[5].

ئۆلچەم ۋە تارازىدا كەم بەرگۈچىلەرنى تەھدىت قىلىپ قۇرئان كەرىم مۇنداق دېگەن: ﴿ئۆلچەمدە ۋە تارازىدا كەم بەرگۈچىلەرگە ۋاي! ئۇلار كىشىلەردىن ئۆلچەپ ئالغاندا تولۇق ئالىدۇ، كىشىلەرگە ئۆلچەپ ياكى تارتىپ بەرگەندە كەم بېرىدۇ، ئۇلار

(1) ئىمام مۇسلىم رىۋايىتى
(2) ئىمام ئەھمەد رىۋايىتى
(3) زەرىن ھەدىس توپلىمىدا بايان قىلىنغان
(4) ئەنئام سۈرىسى 152 - ئايەت
(5) ئىسرا سۈرىسى 35 - ئايەت

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى

بۈيۈك بىر كۈنىدە تىرىلدۈرۈلىدىغانلىقىغا ئىشەنمەمدۇ؟ ئۇ كۈندە ئىنسانلار ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارىنىڭ ھۇزۇرىدا تىك تۇرىدۇ.﴾[1] بۇ ئايەتلەردە، تارازا ۋە ئۆلچەمدە كەم بەرگۈچىلەر ئاخىرەت كۈنىگە ئىشەنمەيدىغانلار قاتارىدىن سانالغان. تەبىئىيكى، ئاخىرەتكە ئىشەنمىگەن ئادەم مۇسۇلمان ئەمەس.

801. سوئال: ئوغرىلىغان ۋە بولانغان نەرسىنى سېتىۋېلىش نېمە ئۈچۈن چەكلەنگەن؟

جاۋاب: قانداقلا بىر نەرسىنى ئۇنىڭ ئوغرىلىغان ياكى بولانغانلىقىنى بىلىپ تۇرۇپ سېتىۋېلىش بولاڭچىلارنىڭ ياكى ئوغرىلارنىڭ بۇ جىنايى قىلمىشلىرىغا ياردەم بەرگەنلىك ۋە ئۇلارنىڭ شۇنداق قىلىشقا تەشەببۇس قىلغانلىق بولىدۇ. مۇسۇلمان ئادەم جىنايەتكە قارشى تۇرۇش ۋە ھەقسىزلىقنىڭ ئالدىنى ئېلىش ئۈچۈن بولسىمۇ، ئوغرىلىغان ياكى بولانغان نەرسىلەرنى نەرقىنىڭ ئەرزانلىقىغا ئالدىنىپ سېتىۋالماسلىقى لازىم. چۈنكى ئىگىسى رازى بولمىغان نەرسە ئۇنى ئالغۇچىغا راۋاج قىلمايدۇ ھەمدە سېتىۋالغۇچىسىنى گۇناھقا شېرىك قىلىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ ھەقتە مۇنداق دېگەن: «كىمكى ئوغرىلىغان نەرسىنى، ئۇنىڭ ئوغرىلانغانلىقىنى بىلىپ تۇرۇپ سېتىۋالىدىكەن، ئۇنىڭ گۇناھىغا ۋە ئار ـ نومۇسىغا شېرىك بولغان بولىدۇ.»[2]

ۋاقتىنىڭ ئۇزىرىشى ئوغرىلىغان ياكى بولانغان نەرسىنىڭ ھاراملىق سۈپىتىنى ھالاللىققا ئۆزگەرتەلمەيدۇ. شۇنداقلا كونىراش بىلەنمۇ ئەسلى ئىگىسىنىڭ ھەققىنى چۈشۈرۈۋېتەلمەيدۇ. تېپىۋېلىنغان نەرسىلەرنىمۇ سېتىۋالماستىن، ئۇنى ئىگىسىگە قايتۇرۇشقا ياردەم قىلىش لازىم. بۇ ئىنسانلىقنىڭ، ئەڭ مۇھىمى مۇسۇلمانلىقنىڭ تەلەپلىرىدىن بىرىدۇر.

802. سوئال: بۇزۇق ياكى ناتوغرا شەرت قانداق بولىدۇ؟

جاۋاب: ئىلىم ـ سېتىمدىكى بۇزۇق ياكى ناتوغرا شەرتلەر ھەرخىل بولۇپ، مۇنداق بۇزۇق شەرتلەر ۋە بۇزۇق كېلىشىملەر سودىنىڭ دۇرۇس بولۇشىغا توسقۇن بولىدۇ. بۇ شەرتلەر ساتقۇچىنىڭ ئالغۇچىغا «ساڭا بۇنى ساتسام سەن ماڭا مۇنداق نەرسىنى سېتىپ بېرىسەن ياكى قەرز بېرىپ تۇرىسەن» دېگەنگە ياكى «بۇنى پالانى رازى بولسا ساتىمەن» دېگەنگە ئوخشاش شەرت قوشقىنىغا ياكى سودىنى كېلەچەكتە ئەمەلگە ئېشىش ياكى ئاشماسلىقى ئېنىق بولمىغان بىرەر شەرتكە باغلىغىنىغا ئوخشاش. بۇنداق سودا دۇرۇس ئەمەس. چۈنكى بۇنداق شەرتلەرنى قوشقان ساتقۇچى ئۆزىنىڭ سودىدىن يېنىۋېلىشى ئۈچۈن شەرت ـ شارائىت ھازىرلاپ قويغان بولىدۇ.

---

(1) مۇتەففىفىين سۈرىسى 1 ـ 6 ـ ئايەتلەر
(2) ئىمام بەيھەقىي رىۋايىتى

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئاللاھنىڭ كىتابىدا بولمىغان ھەر قانداق شەرت باتىلدۇر. مەيلى يۈز شەرت بولۇپ كەتسىمۇ.»[1]

803. سوئال: ساتىدىغان مالغا ساختىلىق ئىشلىتىش دېگەن قانداق بولىدۇ؟

جاۋاب: ساتىدىغان مالغا ساختىلىق ئىشلىتىش دېگەن مالنىڭ ئەيىبىنى يوشۇرۇپ، ناچار مالنى ياخشى كۆرسىتىپ سېتىش ئارقىلىق خېرىدارلارنى زىيانغا ئۇچرىتىشتۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام:«ئەيىبى بار نەرسىنىڭ ئەيىبىنى تولۇق دېمەي ساتقان كىشى ھەمىشە ئاللاھنىڭ غەزىپىگە ئۇچراپ تۇرىدۇ ھەم ئۇنىڭغا پەرىشتىلەرمۇ لەنەت ياغدۇرىدۇ»[2] دەپ كۆرسەتكەن.

ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دېگەن: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر دۆۋە ئاشلىقنىڭ يېنىدىن ئۆتۈپ كېتىۋېتىپ، ئاشلىقنىڭ ئارىسىغا قولىنى تىقىپ بېقىۋىدى، بارماقلىرى ھۆل بولۇپ قالغاندەك تەگدى، ئاندىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام :" ھەي ئاشلىق ئىگىسى! ماۋۇ نېمە؟ " دەپ سورىۋىدى، ئاشلىق ئىگىسى:" ئۇ ئاشلىققا يامغۇر چۈشۈپ قاپتىكەن"دەپ جاۋاب بەردى. بۇ ۋاقىتتا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا:" ئۇ يامغۇردا قالغان ئاشلىقنى كىشىلەر كۆرگىدەك تۆپىگە ئېلىپ قويساڭ بولمامتى؟ كىمكى باشقىلارنى ئالدايدىكەن، ئۇ مېنىڭ ئۈممىتىمدىن ئەمەس" دېدى[3]»

804. سوئال: ئالغۇچى بىلەن ساتقۇچى سودىنى قايسى ئەھۋالدا بۇزالايدۇ؟

جاۋاب: ئالغۇچى بىلەن ساتقۇچى سودا قىلىشقان ئورۇندىن ئايرىلىپ كەتمىگۈچە، ئۇلارنىڭ ھەر ئىككىسى سودىنى ئەمەلدىن قالدۇرۇشقا ھوقۇقلۇقتۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ ھەقتە بىرگە تەلىمات بېرىپ مۇنداق دېگەن: «ئالغۇچى بىلەن ساتقۇچى سودىلاشقان ئورۇندىن ئايرىلىپ كەتمىگۈچە، ھەر ئىككىيلەننىڭ يېنىۋېلىش ئىختىيارى بار، ناۋادا ئۇلار راستچىل بولۇپ مالدا ئەيىب بولسا، بۇ ئەيىبنى خەۋەردار قىلسا، ئۇلارنىڭ سودىسىغا بەرىكەت بېرىلىدۇ. ناۋادا يالغان ئېيتىپ مالنىڭ ئەيىبىنى يوشۇرسا، سودىسىنىڭ بەرىكىتى يوق قىلىنىدۇ»[4].

شۇنداقلا، ساتقۇچى مالنىڭ ئەيىبىنى يوشۇرۇپ ساتقان بولسا، ئالغۇچى سودىلاشقان ئورۇندىن ئايرىلىپ كەتكەن بولسىمۇ، ئالغۇچى ئۇنى ئىشلەتمىگەن بولۇش شەرتى بىلەن سودىنى بۇزۇپ، مالنى ساتقۇچىغا قايتۇرۇپ بېرىشكە ھوقۇقلۇقتۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «كىمكى (بازارغا ئەكىلىشتىن

(1) بۇخارى ۋە مۇسلىم رىۋايىتى
(2) ئىبنى ماجە رىۋايىتى
(3) ئىمام بۇخارىي رىۋايىتى
(4) ئىمام بۇخارىي رىۋايىتى

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتاب تورى

بۇرۇن قوزىسىنى ئەمگىلى قويماي) يىلىنى ئىسلىدۇرۇلگەن قوينى سېتىۋالغان بولسا، ئۇنى ئەكىلىپ سېغىپ باقسۇن، ئەگەر ئۇنىڭ سۈتىگە رازى بولسا قولىدا ساقلاپ قالسۇن، ئەگەر رازى بولمىسا، ئۇ قوينى بىر سا (3كىلو 250 گرام) خورما بىلەن ئىگىسىگە قايتۇرۇپ بەرسۇن»[1]

بۇ ھەدىستىن مالغا ساختىلىق ئىشلىتىپ سېتىشنىڭ ھاراملىقى، ساختىلىق ئىشلىتىلگەن مالنى سېتىۋالغان كىشىنىڭ سودىلاشقان ئورۇندىن ئايرىلىپ كەتكەن بولسىمۇ، ئۇنى ساتقۇچىغا قايتۇرۇپ بېرىش ھوقۇقى بارلىقى ئىپادىلىنىدۇ.

805. سوئال: شېرىك تىجارەتتىكى سەمىمىيەتنىڭ قانداق ئەھمىيىتى بار؟

جاۋاب: شېرىكلىشىپ تىجارەت قىلغاندا شېرىكلەرنىڭ بىر ـ بىرىگە سەمىمىي ۋە راستچىل بولۇشى بۇ خىل تىجارەتنىڭ جېنى ھېسابلىنىدۇ. راستچىل، سەمىمىيەتلىك شېرىكلەرنىڭ مەدەتكارى ئاللاھتۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئاللاھ تائالانىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى بايان قىلغان:«ئىككى شېرىك ئۆزئارا خىيانەت قىلمىسىلا مەن ئۇلارنىڭ ئۈچىنچىسى بولىمەن(ئۇلارنى زىيان ـ زەخمەت ۋە خەتەرلەردىن ھىمايە قىلىمەن)، بىرى يەنە بىرىگە خىيانەت قىلغان ھامان مەن ئۇلارنىڭ ئارىسىدىن چىقىپ كېتىمەن»[2]

شېرىك تىجارەت قىلىۋاتقانلار ۋە باشقىلارنىڭ پاي قاتقان دەسمايىسى بىلەن تىجارەت قىلىۋاتقانلار يالغان چىقىم كۆرسىتىش، سېتىۋالغان ماللارنىڭ سېتىۋېلىش سوممىسىنى ئاشۇرۇپ ھېساب كۆرسىتىش، ساتقان ماللارنىڭ پۇلىنى تۆۋەن مەلۇم قىلىپ كەم ئۆتكۈزۈش قاتارلىق يوللار بىلەن خىيانەت قىلىش بەرىكەتنى ۋە پايدىنى يوق قىلىشتىن تاشقىرى قەتئىي ھارامدۇر. مۇنداق تاپقان پۇلمۇ ھارامدۇر. چۈنكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام:«ئاللاھ تائالا قانداقلا بىر نەرسىنى ھارام قىلغان بولسا، ئۇنىڭ پۇلىنىمۇ ھارام قىلغان» دەپ كۆرسەتكەن.

806. سوئال: سودىدا ئادىل رىقابەتلىشىش دېگەن قانداق بولىدۇ؟

جاۋاب: سودىدا ئادىل رىقابەتلىشىش دېگەن باشقىلارنىڭ سودىسىغا پۇتلىكاشاڭ بولماسلىق، ئۇلارنىڭ سودىسىنى بۇزماسلىق دېگەنلىكتۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام :« ھېچكىم بىراۋنىڭ سودىسىنى بۇزۇپ سودا قىلمىسۇن، شەھەرلىك يېزىلىقنىڭ مېلىنى مەن سېتىپ بېرىمەن دەپ ئارىلىشىۋېلىپ (باشقىلار بىلەن ئەركىن سودا قىلىشىغا) توسقۇنلۇق قىلمىسۇن، (ئالغۇچىلار يوق نەرسىگە قىممەت باھا قويۇپ) باشقىلارنى قىممەت سېتىۋېلىشقا قىزىقتۇرىدىغان ئىشلارنى قىلماڭلار. بىراۋ كەسىپدىشى سودىدا

(1) ئىمام مۇسلىم رىۋايىتى
(2) ئەبۇداۋۇد رىۋايىتى

قويغـان باھـادىن ئاشـۇرۇپ باھـا قويمـسۇن (يەنـى سـېتىۋالماقچى بولغـان ئـادەم ئېلىـشتىن ۋاز كېچىـشتىن بـۇرۇن ئۇنىڭـدىن ئـارتۇقراق تەلەپ قويىـدىغان ئىـشنى قىلمىسۇن)»[1] دەپ كۆرسەتكەن.

بىرسـىدىن مـال سـېتىۋالماقچى بولىۋاتقـان كىـشىنى شـەرەتلەپ:" مەن ئۇنىڭـدىن ئەرزان بېرىمەن" يـاكى " مېنىـڭ مېلىم ئۇنىڭكىـدىن ياخشى" دەپ تارتىـپ كېتىـدىغان يـاكى سـاتماقچى بولغـان كىـشىنىڭ يۈتىغـا دەسسـەپ قويـۇپ، باشـقىلارنىڭ سودىـسىنى بـۇزۇپ ئـۆزى ئالىـدىغان، بـازار باھاسـىنى بىلمەيـدىغان كىـشىلەرگە باھـانى ئۆرلىتىـپ سـاتىدىغان، يېزىـدىن كىـرگەن ئـاق كۆڭـۈل دېھقانلارنىـڭ مـاللىرىنى سېتىپ بېـرىمەن دېگەن باھـانە بىـلەن ئېلىۋېلىـپ، بـازار تۆگىگەنـدە ئـۆزى شـۇ كۆڭلـۈك باھـادىن ئەرزان باھـادا ئېلىۋالـىدىغان قىلىقـلار مۇسـۇلمان ئـادەمگە ياراشـمايدىغان، ئۇچىغـا چىققـان رەزىللىك ۋە ھارامخورلۇقتۇر.

807. سوئال: ئۆزىدە يوق نەرسىنى سېتىشتىن چەكلەشنىڭ سەۋەبى نېمە؟

جاۋاب: ئۆزىدە يوق ياكى تېخى ئىلكىگە كىرمىگەن نەرسىنى مەنىدە بار دەپ يالغان سـۆزلەپ سـودىدا كېلىـشكەندىن كېـيىن، باشـقىلاردىن ئەكىلىـپ بېرىـدىغان ئىـشلار ئالىـدامچىلىقنىڭ بىـر تـۈرى بولـۇپ، كـۆپ ھـاللاردا خېرىـدارنى زىيانغا ئـۇچرىتىش يـاكى ئۇنى مالدىن مەھرۇم قىلىشقا سەۋەب بولىـدۇ. چۈنكى ئىلكىـدە يـوق نەرسـىنى مەنـدە بـار دەپ يالغـان ئېيتىـپ سودىلىشـشتىن قورقمىغـان ئـادەم باشـقىلاردىن ئېلىـپ كەلـگەن مـالنى خېرىـدارغا بـازار باھاسـىدىن ئاشـۇرۇپ سېتىـشتىنمۇ قورقمايـدۇ. مۇبـادا مـالنى تاپالمىـسا، خېرىـدارنى باشقىلار بىـلەن قىلىـشىدىغان تەييار سـودىدىن مەھـرۇم قىلغـان بولىـدۇ. شـۇڭا مۇنـداق سـودا ئىـسلام شـەرىئىتىدە چەكلەنـگەن. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر ئادەمنى شۇنداق قىلىشتىن توسۇپ:«ئۆزۈڭدە يوق نەرسىنى ساتما»[2] دېگەن.

808. سوئال: ھارام بولىدىغان زاكالەت سودىسى قايسى؟

جـاۋاب: سـودا بولمـاي قالـسا، ئالـدىن بېرىلگەن پـۇل ساتقۇچىغا قالىـدىغان زاكـالەت سودىسى ھارام قىلىنغـان سـودىدۇر. چۈنكى بـۇ باشـقىلارنىڭ مېلىنـى بەدەلـسىز يەۋېلىـش بولـۇپ، ئـىسلام دىنىـدا باشـقىلارنىڭ ھەققىنـى بەدەلـسىز يەۋېلىـشنى تەقەززا قىلىـدىغان بـارلىق مۇئـامىلىلەر قەتئىي ھارامـدۇر. ئابـدۇللا ئىبنـى ئـاس رەزىيەللاھـۇ ئەنھـۇ مۇنـداق دېـگەن: «ھەقـىقەتەن پەيغەمـبەر ئەلەيھىسـسالام (سـودا بۇزۇلـۇپ كەتـسە ئالـدىن بېرىلگەن پۇل ساتقۇچىغا قالىدىغان) زاكالەت سودىسىدىن توسقان»[3]

---

(1) نەسائىي رىۋايىتى
(2) ئىمام تىرمىزى رىۋايىتى
(3) ئىبنى ماجە رىۋايىتى

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تورى

ئادەم ياللاپ ئىشلىتىشنىڭ شەرتى

809. سوئال: ئادەم ياللاپ ئىشلىتىشنىڭ شەرتى نېمە؟

جاۋاب: ئادەم ياللاپ ئىشلىتىشنىڭ شەرتى ئۇنىڭ ئىش ھەققىنى كېچىكتۈرمەستىن دەل ۋاقتىدا تولۇق بېرىشتۇر. ئىشچى، كىراكەش، مال سېتىپ بەرگۈچى قاتارلىقلارنىڭ ئىش ھەققىنى ۋاقتىدا بېرىشنىڭ زۆرۈرلىكى ھەققىدە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ياللاپ ئىشلەتكەن ئادىمىڭلارنىڭ ئىش ھەققىنى ئۇنىڭ تەرى قۇرۇپ كېتىشتىن بۇرۇن بېرىپ بولۇڭلار.»[1] پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەنە مۇنداق دېگەن: «ئاللاھ تائالا ئېيتتىكى " ئۈچ خىل ئادەم قىيامەت كۈنى مېنىڭ دۈشمىنىم ھېسابلىنىدۇ: ئۇلارنىڭ بىرى، مېنىڭ نامىمنى ئاتاپ قەسەم قىلىپ ۋەدە بېرىپ ۋەدىسىگە ۋاپا قىلمىغان ئادەم، ئىككىنچىسى، ھۆر ئادەمنى سېتىپ پۇلىنى يېگەن ئادەم، ئۈچىنچىسى بىر ئادەمنى ئىشلىتىپ، ئۇنىڭ ئىش ھەققىنى بەرمىگەن ئادەم"»[2]

نېسى مۇئامىلىدە ئىسلام پرىنسىپى

810. سوئال: نېسى مۇئامىلە قىلىشقاندا نېمە قىلىش كېرەك؟

جاۋاب: نېسى مۇئامىلە قىلىشقاندا، تاپشۇرىدىغان ۋاقتىنى ئېنىق قىلىپ ھۆججەتلىشىش زۆرۈر. بۇ ھەقتە ئاللاھ تائالا مۇنداق دېگەن: ﴿ئى مۆمىنلەر! مۇددەت بەلگىلەپ ئۆزئارا قەرز بېرىشسەڭلار ئۇنى (ھۆججەت قىلىپ) يېزىپ قويۇڭلار. ئاراڭلاردىكى خەت بىلىدىغان كىشى ئۇنى (كەم ـ زىيادە قىلماستىن) ئادىللىق بىلەن يازسۇن﴾[3].

(1) ئىبنى ماجە رىۋايىتى
(2) ئىمام بۇخارىي رىۋايىتى
(3) بەقەرە سۈرىسى 282ـ ئايەت

كىشىلىك تۇرمۇشتا ئىنسانلار دۇچ كېلىۋاتقان بەزى مۇشكىللەرگە جاۋاب [1]

811. سوئال: ئۆي سېتىۋېلىش ئۈچۈن ئۆسۈمگە قەرز ئېلىش دۇرۇسمۇ؟

جاۋاب: ئۆينى ساتقانلار ئۇنى ساتقاندا باھاسىغا ئۆسۈم قوشماي پۇلنى بىرقانچە قېتىمغا بۆلۈپ بېرىشنى شەرت قىلىپ ساتسا، بىرەر قېتىملىق پۇل كېچىكىپ قالغاندا كېچىككىشكە ئۆسۈم بېكىتمىسە بۇ سودا جائىز بولىدۇ، بۇنىڭدا ساتقۇچى بانكا بولسۇن ياكى باشقا شەخس بولسۇن ئوخشاش، چۈنكى كۆپچىلىك ئالىملار پۇلنى بۆلۈپ بېرىش ئۇسۇلى ئارقىلىق سېتىشنى جائىز دەپ قارايدۇ.

ئەمما بانكا ئۆينىڭ پۇلنى بىرقانچىگە بۆلەپ ئالىدىغان بولۇپ، ھەر بىر قېتىم ئالىدىغان پۇلغا مەلۇم پىرسەنت ئۆسۈم قوشۇپ ئالىدىغان بولسا بۇ سودا ھارامدۇر، چۈنكى بۇ جازانىنىڭ دەل ئۆزى.

812. سوئال: پايچېكى سودىسى بىلەن شۇغۇللىنىش توغرىمۇ؟

جاۋاب: پايچېكى - شېرىكەتنىڭ ئومۇمىي دەسمايىسىدىن چەكلىك بىر قىسمى بولۇپ، شېرىكە تىكە ھەسسىدار بولۇپ پاي سالغان كىشىلەرنىڭ نېسىۋىلىرى دېمەكتۇر.

پايچېكى ئەمەلىيەتتىكى ماددىي تاۋار قارشىلىقى ھېسابلىنىدۇ، شۇڭا ئىسلام كۆرسەتمىلىرىدىكى ئومۇمىي ئېلىم- سېتىم ئىشلىرىغا بېرىلگەن رۇخسەت دائىرىسىگە كىرىدۇ، لېكىن بۇنداق پايچېكى سودىسى تۆۋەندىكى شەرتلەر تېپىلسا توغرا بولىدۇ:

(1) پاي تەۋە بولغان شىركەت ئەمەلىيەتتە جىسمى بار، مەۋجۇت شىركەت بولۇپ، ھالال ساھەدە شۇغۇللىنىۋاتقان بولۇشى، قۇرۇق قەغەزدىلا قۇرۇلغان مەۋھۇم ياكى قۇرۇلۇش ئاستىدا تۇرغان شىركەت بولماسلىقى شەرت.

(2) پاي چېكى سودىسى قىلىنغان شىركەت جازانە ۋە ئۆسۈم بىلەن ياكى ھاراق، چوشقا گۆشى سېتىشقا ئوخشاش ھارام تىجارەت بىلەن شۇغۇللىنىدىغان شىركەتلەردىن بولماسلىقى شەرت.

(3) پايچېكى سودىسى قىلغاندا نەق ۋە نېسى بولسىمۇ بولىدۇ، لېكىن بىر پۇلنى يەنە بىر خىل پۇلغا ئايلاندۇرۇش ئەھۋاللىرىغا ئۇدۇل كەلگەندە نەقمۇ نەق بولۇشى شەرت.

(1) islamawazi.net تور بېكتى «پەتىۋا بانكىسى»دىن

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى www.uyghurkitap.com

(4) پايچېكى سېتىش ياكى ئېلىش بىلەن مۇئامىلە قىلماقچى بولغان شىركەتنىڭ پايچەكلەرنى جازانە قىلىدىغان بانكىدا قويىدىغان شىركەتلەردىن بولماسلىقى شەرت. چۈنكى بۇ ۋاقىتتا پاي چېكىدىن چىققان پايدا جازانىنىڭ هارام مېلىغا ئارىلىشىپ قالىدۇ.[1]

كۇۋەيتنىڭ پەتىۋا ئىشلار كومىتېتى خەيرىيەت، زىرائەتچىلىك، بانكا، سۇغۇرتا ۋە نېفىت شىركەتلىرىگە پاي سېلىشنىڭ هۆكمى توغرۇلۇق سورالغان سوئالغا:«ئەگەر مۇشۇ شىركەتلەر جازانە بىلەن مۇئامىلە قىلىدىغان شىركەتلەردىن بولسا، ئۇلارغا پاي سېلىش ياكى سېتىش بىلەن مۇئامىلە قىلىشقا بولمايدۇ. ئەگەر جازانە بىلەن مۇئامىلە قىلمايدىغانلىقى ئېنىق بولسا ئۇلارغا پاي سېلىش ياكى پايچېكى سېتىش ئارقىلىق مۇئامىلە قىلىش جائىزدۇر.»دەپ جاۋاب بەرگەن.

813. سوئال: قاشتېشى سودىسى قىلىش دۇرۇسمۇ؟

جاۋاب: قاشتېشى يەر بايلىقلىرىنىڭ بىر خىل تۈرى، ئۇ ئاللاهنىڭ ئىنسانلارغا ئاتا قىلغان نېمەتلىرىنىڭ بىرسىدۇر. قاشتېشىدىن ئىبارەت يەر بايلىقىنى كولاش ۋە سېتىش هالال ياكى هارام دېيىلىدىغانغا هېچقانداق دەلىل يوق. شەرىئەتتە هاراملىقى بەلگىلەنمىگەن هەرقانداق نەرسە، ئەسلى ئېتىبارى بىلەن هالالدۇر. چۈنكى شەيئىلەر ئەسلىدە هالالدۇر.

قاشتېشىنى تۈرلۈك مەقسەتلەردە ئىشلەتكىلى بولىدۇ، كاپىرلار قاشتېشى ئۈستىگە رەسىم سىزسۇن ياكى گۈزەل سەنئەت بويۇملىرى قىلىپ ئىشلەپ چىقارسۇن، ئۇنىڭ مەسئۇلىيتى بىلەن بىزنىڭ ئالاقىمىز يوق. چۈنكى بۇ نەرسە ئەسلىدە هالال، قانداق ئىستىمال قىلىش شۇ ئىشلەتكۈچىنىڭ مەسىلىسى.

814. سوئال: ياچېك قويۇش توغرىمۇ؟ .

جاۋاب: ياچېك" دېگەن سۆز تىلىمىزدا "زاكالەت" دەپ ئاتىلىدۇ، زاكالەتنى سودىسىنى بەزى ئالىملار جائىز دەپ قارىمىغان بولسىمۇ، كوپ سانلىق ئالىملار نىڭ نەزەرىدە جائىزدۇر. چۈنكى مۇسۇلمانلار شەرتلىرىگە تۇرىدۇ، شۇڭا زاكالەت بىلەن مۇئامىلە قىلساق بولىدۇ.

زاكالەتتىن مەقسەت: كېلىشىم قىلىمەن دەپ ۋەدە قىلغان بىر تەرەپ كېيىن كېلىشىمدىن يېنىۋالسا ۋەدىسىدە تۇرمىغانلىقتىن يەنە بىر تەرەپكە بولىدىغان زىياننىڭ ئورنىنى تولدۇرۇش ئۈچۈن قارشى تەرەپتىن مەلۇم مىقداردا پۇل ئېلىپ تۇرۇشتىن ئىبارەت. مەسىلەن: تاۋارنى شۇ كىشىگە قاراپ ساقلاپ باشقا بىر كىشىگە

(1) islamawazi.net تور بېكىتى «پەتىۋا بانكىسى»دىن

ساتماي تۇرسا سېتىش پۇرسىتى كېتىپ قېلىشى مۇمكىن ياكى ئۇ تاۋارنىڭ ۋاقتى ئۆتۈپ كېتىشى مۇمكىن.

815. سوئال: زاكالەت بەرگەب كىشى سودىدىن يېنىۋالسا قانداق قىلىش كېرەك؟

جاۋاب: مۇسۇلمان ئادەم بىرسىدىن زاكالەت ئالسا، كېيىن ئۇ كىشى كېلىشىمدىن يانغان تەقدىردە، بازار باھاسىدا ئۆزگىرىش بولماي مال ئىگىسىگە ھېچقانداق زىيان بولمايدىغان بولسا، زاكالەت پۇلنى تۇتۇپ قالماي قايتۇرۇپ بېرىشى لازىم، ياكى ئازغىنە زىيانغا ئۇچرىغان بولسا زىيانغا لايىق مىقدارنى تۇتۇپ قالسا بولىدۇ. زاكالەتكە تەڭ ياكى ئۇنىڭدىن ئارتۇق زىيان بولغان شارائىتتا، پەقەت زاكالەتنىلا تۇتۇپ قالسا بولىدۇ.

816. سوئال: زاكالەت ئالغان كىشى سودىدىن يېنىۋالسا نېمە قىلىش كېرەك؟

جاۋاب: زاكالەت ئېلىپ تۇرۇپ سودىدىن يېنىۋالغان ئادەم زاكالەتكە يەنە بىر ھەسسە قېتىپ قايتۇرۇپ بېرىشى لازىم. چۈنكى ئۇ زاكالەت ئېلىپ تۇرۇپ سودىدىن يېنىۋېلىشتا كۆپىنچە ھاللاردا مالنى باشقىلارغا قىممەترەك سېتىشنى مەقسەت قىلغان ۋە زاكالەت بەرگۈچىنى ئەخمەق قىلغان، ھەتتا بەزى ھاللاردا زىيانغا ئۇچراتقان بولىدۇ. شۇڭا ئۇنىڭ زاكالەتكە يەنە بىر ھەسسە قوشۇپ قايتۇرۇشى ۋە زاكالەت ئىگىسىدىن چىرايلىقچە ئۆزرە سورىشى لازىم. ئەمەلىيەتتە بۇ بىر تەرەپتىن ئۆرپ-ئادەتكە مۇناسىۋەتلىك ئىش، ئۆرپىمىزدە قانداق مۇئامىلە قىلىنىپ كەلگەن بولسا شۇ بويىچە قىلساق جائىز بولىدۇ.

817. سوئال: ئۆسۈمگە قەرز ئېلىشقا بولامدۇ؟

جاۋاب: ئىسلام دىنى جازانىنى يېگۈچى ۋە يېگۈزگۈچىگە لەنەت قىلدى، جازانە بىلەن شۇغۇللىنىشنىڭ يامان ئاقىۋەتلىرىدىن قاتتىق ئاگاھلاندۇردى، ئۆسۈمسىز قەرز بېرىشكە تەرغىب قىلدى ۋە بىراۋغا ئۆسۈمسىز قەرز بېرىپ ئۇنىڭ ھاجىتىنى راۋا قىلىشنىڭ كاتتا ساۋابلىق ئىش ئىكەنلىكىنى بىلدۈردى. بىر ئادەم ئۆسۈمسىز قەرز بېرىپ تۇرىدىغان ئادەمنى تاپالمىسا، ئۇ چاغدا ئۆسۈمگە قەرز ئېلىشقا مەجبۇر بولۇپ قالىدۇ. بۇ چاغدا ئۆسۈمگە قەرزنىڭ گۇناھى بەرگۈچىگە ئەمەس، ئالغۇچىغا بولىدۇ. بۇ مەسىلىنىڭ شەرتلىرى تۆۋەندىكىچە:

(1) ھەقىقى زۆرۈرىيەت بولۇشى كېرەك، ھەقىقى زۆرۈرىيەت دېگەن بىھاجەت بولغىلى بولمايدىغان- يېمەك-ئىچمەك ۋە كىيىم-كېچەككە ئوخشاش نەرسىلەردۇر، يەنى شۇ نەرسىلەر بولمىسا ئادەم ھالاكەتكە ئۇچرايدۇ.

(2) ئۆسۈمگە ئالىدىغان قەرزنى ھاجەت مىقدارى ئېلىش، ھاجەتتىن تاشقىرى ئالماسلىق، يەنى 100يۈەن يېتىدىغان بولسا 500يۈەن ئالماسلىق.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

(3) ئۇ ئۆسۈمگە قەرز ئېلىشتىن ئىلگىرى مۇمكىن بولىدىغان بارلىق يوللارنى ئىزدىنىشى لازىم، مۇسۇلمان قېرىنداشلىرى ئۇنىڭغا ياردەم قولىنى سۇنۇشى ۋاجىب. ئەگەر ئۇ بۇنىڭدىن باشقا يول تاپالمىسا، ئۇ چاغدا ئاللاھ كەچۈرىدۇ.

(4) بۇ ئىشنى قىلغاندا قەلبىدىن يامان كۆرۈپ تۇرۇپ قىلىش لازىم. چۈنكى جازانە مۇئامىلىسى كەسكىن ھارامدۇر.

818. سوئال: بانكىنىڭ ئۆسۈمنى خەجلەش ھالالمۇ؟

جاۋاب: بانكىنىڭ ئۆسۈمنى خەجلەش قەتئىي ھارام ۋە ھارامنى بىلىپ تۇرۇپ يېگەنلىكتۇر. ئۆسۈم يېيىشنىڭ گۇناھى ئادەتتىكى گۇناھلاردىن ئالاھىدە چوڭ ۋە ئېغىر گۇناھتۇر.

819. سوئال: ئۇنداقتا بانكىنىڭ ئۆسۈمنى قانداق قىلىش كېرەك؟

جاۋاب: دىيارىمىزدا ئىسلامىي بانكىلار ياكى ئىسلامىي ئىقتىساد تۈزۈمىدىكى ئىقتىساد ئۇيۇشمىلىرى ياكى تىجارەت بىرلەشمىلىرى بولمىغانلىقى ئۈچۈن، پۇلنى بانكىدىن باشقا ئورۇندا ساقلاشتىن باشقا چارە يوق. بۇ سەۋەبتىن پۇل ماللىرىمىزنى بانكىدا قويساق دۇرۇس بولىدۇ. بانكىدىن قەرز ئالساق ئۆسۈم پۇلى تۆلەيمىز، پۇل قويساق مۇئەييەن نىسبەتتە ئۆسۈم پۇلى بېرىدۇ. بانكا بەرگەن ئۆسۈم پۇلنى ئالايلى دېسەك ھارام ھارام يېيىشتىن قورقىمىز، ئالمايلى دېسەك، پۇل بىكاردىن بانكىدا قېلىپ قالىدۇ، ھېچكىم پايدىلىنالمايدۇ. بەلكى جازانىغا ياردەم قىلغان بولىمىز. شۇنىڭ ئۈچۈن بانكا ئۆسۈم پۇلى دەپ بەرگەن پۇلنى بانكىدا تاشلاپ چىقىپ كەتمەي ئېلىپ، ئۇ پۇلنى مۇھتاجلارغا سەدىقە قىلساق ياكى خەيرىيەت پونىدى جەمئىيەتلىرىدىن بىرەرسىگە بەرسەك بولىدۇ[1]. بۇنىڭ بىلەن ھارامدىن قۇتۇلغان بولىمىز.

(1) دوكتور يۈسۈپ ئەل قەرداۋىينىڭ «ھازىرقى زامان پەتىۋالىرى» ناملىق ئەسىرى 605- بەت

www.uyghurkitap.com

ئالتىنچى بۆلۈم

هارام ۋە چەكلەنگەن ئىشلار

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

ھالال ـ ھارام ھەققىدە قىسقىچە چۈشەنچە

ئەڭ قەدىمىي مەسىلىلەرنىڭ بىرى بولۇپ، كائىناتنىڭ بارلىق ئىشلىرى ۋە ھاياتنىڭ مىزانىغا مۇناسىۋەتلىك چوڭ مەسىلىدۇر. ئاللاھ تائالا ئىنسانىنى يەر يۈزىدە ئۆزىدىن ئورۇنباسارلىق ۋەزىپىسىنى جارىي قىلدۇرۇشى ئۈچۈن ياراتقان بولۇپ، ئۇنىڭغا يېمەك ـ ئىچمەك، نەسلىنى داۋام قىلدۇرۇش ئامىللىرى، بەختلىك ھايات كەچۈرۈشنىڭ چارىلىرى قاتارلىق ياشاشنىڭ پۈتۈن ۋاسىتىلىرىنى تولۇقلاپ بېرىش بىلەن بىرگە ياشاشنىڭ قانۇن - پرىنسىپلىرىنى بەلگىلىگەن. چۈنكى ھەر قانداق بىر ئۇستا ئۆزى ياسىغان نەرسىسىنىڭ قانۇنىيەتلىرىنى ئوبدان بىلگىنىگە ئوخشاش، ياراتقۇچى ئاللاھ ئۆزى ياراتقان مەخلۇقاتلىرىنىڭ خاراكتېرىنى ۋە ئۇلار ئۈچۈن نېمىنىڭ پايدىلىق ۋە نېمىنىڭ زىيانلىق ئىكەنلىكىنى ياخشى بىلىدۇ. شۇڭا ئاللاھ تائالا ئىنساننىڭ بەھۇزۇر ھايات كەچۈرۈشىگە كاپالەت قىلىش ئۈچۈن بىر قىسىم قانۇن ـ پرىنسىپلارنى بەلگىلىگەن. بۇ قانۇن ـ پرىنسىپلار "قىل" ۋە " قىلما" ياكى بىزنىڭ تەبىرىمىز بويىچە "ھالال" ۋە " ھارام" دېگەن ئىككى سۆزگە مەركەزلەشكەن.

ئاللاھ تائالانىڭ ھېكمىتى ئىنسان ئورۇغىنى يەر يۈزىگە تارقىتىپ، ئۇلارنىڭ ھاياتىغا ۋە بەخت ـ سائادىتىگە كاپالەتلىك قىلىدىغان مەزكۇر قانۇن ـ پرىنسىپلارنى بەلگىلەشنى تەقەززا قىلغان بولۇپ، ئادەم ئەلەيھىسسالام بىلەن ئايالى ھەۋۋانى جەننەتتىن يەر يۈزىگە چۈشۈرۈشتىن ئاۋۋال بۇ ئىككىسىنى ھالال ـ ھارام بىلەن سىنىغان. بۇ سىناق ئەمەلىيەتتە ئۇلارغا "ھالال ـ ھارام" نى ئۆگىتىشتىكى تۇنجى مەشىق ئىدى. ئاللاھ تائالا بۇ ئىككىسىگە جەننەتتە ھەممە نەرسىنى ھالال قىلىپ، پەقەت بىر تال دەرەخنىڭ مېۋىسىنىلا ھارام قىلغان. ئۇنداقتا ئاللاھ تائالا ئۇلارغا نېمە ئۈچۈن بۇ بىر تال دەرەخنىڭ مېۋىسىنى ھارام قىلغان؟ دېمىزكى، ئاللاھ تائالا ئۇلارغا ھالال ـ ھارامنىڭ پەلسەپىسىنى بىلدۈرۈش ئۈچۈن ھارام قىلغان. دېمەك، ھالال ـ ھارام مەسىلىسى ئادەم ئەلەيھىسسالام بىلەن ئايالى ھەۋۋا ئىككىسى جەننەتتىكى ۋاقتىدىلا باشلانغان.

ھالال ھارامدىن كۆپتۇر

شۇنىمۇ ئەستىن چىقارماسلىق كېرەككى، ئاللاھ تائالا كۆپ نەرسىلەرنى ھالال قىلغان ۋە ئىنتايىن ئاز نەرسىلەرنىلا ھارام قىلغان. شۇڭا ئاللاھ تائالا ھالالنىڭ كۆپلىكىدىن ئۇلارنى سانىمىغان.ئەمما ھارامنى سانىغان. چۈنكى شەيئىلەر ئەسلىدە ھالال

بولۇپ، ھالالنى ساناپ تۈگەتكىلى بولمايدۇ. ئەمما ھارام ئاز بولغانلىقى ئۈچۈن ئۇنى ساناش مۇمكىن. ئىنسانلار يەن ـ تېخنىكىدا ئىلگىرىلەپ، يۇقىرى تېپتىكى ھېسابلاش ماشىنىلىرى ۋە ستاتىستىكا قورallىرى ئادەمنى ھەيران قالدۇرىدىغان دەرىجىدە تەرەققى قىلغان بولسىمۇ، يەنىلا ئۇلار قۇملارنىڭ ياكى دېڭىز دولقۇنلىرىنىڭ سانىنى ئېلىشتىن ئاجىز كەلگەندەك، ئاللاھ تائالانىڭ نېمەتلىرىنىمۇ ساناپ بولۇشتىن ئاجىز كېلىدۇ. چۈنكى ئاللاھ تائالانىڭ نېمەتلىرىنى ساناش ۋە ھېسابلاشقا ئىنسان تاقىتى يەتمەيدۇ.ئاللاھ تائالا بۇ مەنىدە مۇنداق دېگەن:﴿سىلەر ئاللاھنىڭ نېمىتىنى ساناپ تۈگىتەلمەيسىلەر﴾[1].

ئاللاھ تائالا ھارام قىلغان نەرسىلەردىن بەزىسى تۆۋەندىكى ئايەتلەردە ئىپادىلەنگەن:﴿ئېيتقىنكى، "سىلەر كېلىپ (ئاڭلاڭلار)، ئاللاھ ھارام قىلغان نەرسىلەرنى سىلەرگە ئوقۇپ بېرەي: سىلەر ئاللاھقا ھېچ نەرسىنى شېرىك كەلتۈرمەڭلار، ئاتا ـ ئاناڭلارغا ياخشىلىق قىلىڭلار، نامراتلىقتىن قورقۇپ بالاڭلارنى ئۆلتۈرمەڭلار، بىز ئۇلارغا ۋە سىلەرگە رىزىق بېرىمىز، ئاشكارا ۋە يوشۇرۇن يامان ئىشلارغا يېقىن كەلمەڭلار، ئاللاھنىڭ ئەمرىگە خىلاپلىق قىلىپ (ناھەق) ئادەم ئۆلتۈرمەڭلار، ھەقلىق رەۋىشتە ئۆلتۈرۈش بۇنىڭدىن مۇستەسنا. سىلەرنىڭ چۈشىنىشىڭلار ئۈچۈن، ئاللاھ سىلەرگە بۇ ئىشلارنى تەۋسىيە قىلىدۇ. يېتىمنىڭ مېلىنى تاكى ئۇ بالاغەتكە يەتكەنگە قەدەر ئۇنىڭغا ئەڭ پايدىلىق ئۇسۇلدا تەسەررۇپ قىلىڭلار، ئۆلچەمنى ۋە تارازىنى توغرا قىلىڭلار، ھېچقانداق ئادەمنى كۈچى يەتمەيدىغان ئىشقا تەكلىپ قىلمايمىز. سۆز قىلغان (ھۆكۈم چىقارغان ياكى گۇۋاھلىق بەرگەن) چېغىڭلاردا ئادىل بولۇڭلار، (ھۆكۈم چىقىرىلغان ياكى گۇۋاھلىق بېرىلگەن ئادەم) تۇغقىنىڭلار بولغان تەقدىردىمۇ، ئاللاھقا بېرىلگەن ئەھدىگە ۋاپا قىلىڭلار، ئىبرەت ئېلىشىڭلار ئۈچۈن، ئاللاھ سىلەرگە بۇ ئىشلارنى تەۋسىيە قىلىدۇ". بۇمېنىڭ توغرا يولۇمدۇر، شۇ يولدا مېڭىڭلار، نا توغرا يوللاردا ماڭماڭلار، ئۇلار سىلەرنى ئاللاھنىڭ يولىدىن ئايرىۋېتىدۇ، (ئاللاھنىڭ ئەمرىنى تۇتۇپ دوزاختىن) ساقلىنىشىڭلار ئۈچۈن، ئاللاھ سىلەرگە بۇ ئىشلارنى تەۋسىيە قىلىدۇ﴾[2].

يۇقىرىقى ئايەتلەر ئاللاھ تائالا مۇسا ئەلەيھىسسالامغا چۈشۈرگەن ئون ۋەسىيەتنىمۇ ئۆز ئىچىگە ئالغان.

ھالال نەرسىلەردىمۇ ھارام تېپىلىدۇ. بۇ زادى نېمە دېگەنلىك؟ بۇ مۇنداق دېگەنلىك، بىر نەرسە ئۆز زاتىدا ھالال بولسىمۇ، ئۇنى ئوغرىلىق، پارىخورلۇق، ئالدامچىلىق قاتارلىق چەكلەنگەن يوللار ئارقىلىق تاپقان كىشى ئۈچۈن ئۇ نەرسە ھارامدۇر. مەسىلەن: ئاللاھ تائالا ياراتقان لەززەتلىك مېۋىلەر ھالالدۇر. ئۇنى چەكلەنگەن يوللار ئارقىلىق تاپقان

(1) ئىبراھىم سۈرىسى 34- ئايەت
(2) ئەنئام سۈرىسى 151- 153- ئايەتلەر

uyghurkitap.com

كىشى ۋە ئۇنىڭ ئائىلىسى ئۈچۈن ئۇ مېۋىلەر ھارام بولغانغا ئوخشاش. شۇنىڭدەك، ئۆزى ھالال بولسىمۇ ھاجەتتىن تاشقىرى سەرپ قىلىش بىلەن ئۇ نەرسە ھارام بولۇپ كېتىدۇ. مەسىلەن: توق قورساققا زورلاپ يېيىش ئارقىلىق ئۆزىنىڭ تەن ساقلىقىغا زىيان يەتكۈزگەنگە ئوخشاش. شەكسىزكى، مۇنداق قىلىش ھارامدۇر. چۈنكى بۇ ئىسراپچىلىقنىڭ ئۆزىدۇر.

هالال - هارام ئىنساننىڭ تاقىتىگە يارىشا بەلگىلەنگەن

هالال قىلىش ياكى هارام قىلىش پەقەت ئاللاھ تائالانىڭلا ھەققىدۇر. ئاللاھ تائالانىڭ ھېكمىتى ھارام - ھالال توغرۇلۇق قانۇن - پرىنسىپلارنى بەلگىلەشتە ئىنساننىڭ سەۋر - تاقەتتىكى قۇدرىتىگە رىئايە قىلىشنى تەقەززا قىلغان. شۇڭا ئىنسانلار نەپەس ئالىدىغان ھاۋادا ھالال - ھارام بەلگىلىمىگەن. چۈنكى ئىنسان ھاۋاسىز ياشىيالمايدۇ. ئەمما يېمەك - ئىچمەكلەردە ھالال - ھارامنى بەلگىلىگەن. چۈنكى ئىنسان ھارام يېمەستىنمۇ ھاياتىنى داۋام قىلدۇرالايدۇ. ئاللاھ تائالا ھالال بىلەن ھارامنى بەلگىلىگەندە، بىزگە - بىزنىڭ جىسمىمىزغا، ھاياتىمىزغا - نېمىلەرنىڭ پايدىلىق ۋە نېمىلەرنىڭ زىيانلىق ئىكەنلىكىنى بىلدۈرگەن. شۇڭا بىز ئۈچۈن پايدىلىق بولغانلىرىنى ھالال پېتى بويىچە بەلگىلىگەن. ئەمما بىز ئۈچۈن - جىسمىمىز، ئەقلىمىز ۋە ھاياتىمىز ئۈچۈن - زىيانلىق بولغانلىرىنى ھارام قىلىۋەتكەن. بۇ خۇددى نېفىت ئايرىش زاۋۇتىدىكىلەرنىڭ بېنزىننى تۈرلەرگە ئايرىغىنىغا ئوخشايدۇ. ئاپتوموبىل ئۈچۈن مەخسۇس قىلىنغان بېنزىننى ئايروپىلانغا قۇيغاندا، ئايروپىلان ۋەزىپىسىنى ئۆتىيەلمەيدۇ. ئۇچقان تەقدىردىمۇ چۈشۈپ كېتىدۇ. ئادەم ئۆلىدۇ..... خۇددى شۇنىڭدەك، سىزگە مەخسۇس قىلىنغان ھالال تائامنى يېمەستىن، ھارام تائامنى يېسىڭىز جىسمىڭىزغا زىيان يەتكۈزىدۇ- دە، زەھەرلىنىپ ئۆلىسىز، ئۆلمىگەن تەقدىردىمۇ، كېسەل بولىسىز. شۇنىڭ بىلەن ھاياتتىكى ۋەزىپىڭىزنى ئۆتەشتىن ئاجىز قالىسىز. ھارام دېگەن ئەنە شۇنداق زىيانلىق نەرسە.

هالال بىلەن هارام ئېنىق

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ھالالمۇ ئېنىق، ھاراممۇ ئېنىق، لېكىن ئۇلارنىڭ ئوتتۇرىسىدا شۈبھىلىك نەرسىلەرمۇ بار»[1].

بۇ ھەدىس ھالال - ھارام مەسىلىسىدە چوڭقۇر مەنىنى ئىپادىلىمەكتە. بۇ ھەدىس قۇرئان كەرىمدە بايان قىلىنغان ھالال - ھارامنى ئىپادىلىگەندەك، ئىنسانلار ئەقلى

(1) ئىمام بۇخارىي رىۋايىتى

كۆچى بىلەن بىلەلەيدىغان ھالال ـ ھارامنىمۇ ئىپادىلەيدۇ. چۈنكى ئىنسانلار يارىتىلىشتىكى ئەسلى تەبىئىتىدە تۇغرۇلۇقنى، دۇرۇسلىقنى ۋە ھەققانىيلىقنى سۆيىدۇ. شۇڭا گۇناھ قىلغان، دۇرۇس ئىش قىلمىغان ئادەم باشقىلاردىن خىجىل بولۇپ، گۇناھلىرىنى، خاتالىقلىرىنى ۋە ھەقسىزلىكلىرىنى كىشىلەرنىڭ كۆزىدىن يوشۇرۇشقا تىرىشىدۇ ۋە ئۆز نەپسىدىمۇ ئىچكى توقۇنۇشلار بىلەن بىئاراملىقتا ياشايدۇ. شۇڭا ئىنسانلار بىراۋنىڭ ئىچكى دۇنياسىدىكى بىئاراملىقنى ۋە ئەتراپىدىكىلەر بىلەن بولغان مۇناسىۋىتىگە بىر قاراش بىلەنلا ئۇنىڭ قايسى ھالدا ئىكەنلىكىنى بىلەلەيدۇ. مەسىلەن: باشقا بىرىنىڭ ئايالى بىلەن ھارام مۇھەببەتنىڭ ھېكايىسىنى ياشاۋاتقان بىرى، ئۇنىڭ بىلەن ھەر ئۇچراشقىنىدا، خۇددۇكى سىرەپ ئالدى ـ كەينىگە مىڭ قېتىم قارىسا، ئۆزىنىڭ ئايالى بىلەن كېتىپ بارغان كىشى ھېچ نەرسىدىن خۇددۇكسىرىمىگەنگە، ئوغرى يانچۇقىدىن پۇل چىقارماقچى بولغاندا، ھەر تەرەپكە سىنچىلاپ قارىۋېتىپ چىقارسا، ھالالدىن پۇل تاپقان ئادەم ئۆزىنىڭ پۇلىنى راھەتلىك بىلەن چىقارغىنىغا، بىراۋنىڭ ئىمزاسىنى ئوغرىلاپ يولسىزلىق قىلماقچى بولغان ئادەم قورقۇنچىتىن قوللىرى تىترىگەن ھالدا قەلەم تەۋرەنسە، ئۆزىنىڭ ئىمزاسىنى قىلغان ئادەم راھەتلىك بىلەن ئىمزا قىلغىنىغا ئوخشاش. بۇ مىساللار ھالال بىلەن ھارامنىڭ ئىنسانلار نەزىرىدىمۇ ئېنىق ئىكەنلىكىنى بىلدۈرۈش ئۈچۈن يېتەرلىكتۇر.

توغرا ئىش قىلغان ئادەم ۋىجدانى راھەت، ئۆزى خاتىرجەم، يامان ئىش قىلغان ئادەم ئۆزى بىئارام ۋە خۇددۇك ئىچىدە بولۇشىنىڭ سەۋەبى نېمە؟ تەبىئىيكى، بۇئىنسانىنىڭ ئەسلى تەبىئىتىدىكى ئىمانىنىڭ تەقەززاسىدۇر! چۈنكى ئىنسانىنىڭ ئىچكى دۇنياسى ھالال بىلەن ئۆزلىكىدىن ماسلىشىپ كېتىدۇ. ئەمما ھارام بىلەن ماسلىشالمايدۇ، ئىچكى توقۇنۇش پەيدا قىلىدۇ. ئىنسان تەبىئىتى ھالال بىلەن ئارام تاپىدۇ، ھارام بىلەن ئىزتىراپ چېكىدۇ. مانا بۇ، ئىنسان تەبىئىتىدە ئورۇن ئالغان تەبىئىي ئىمانىنىڭ نەقەدەر چوڭقۇر ئىكەنلىكىنىڭ دەلىلىدۇر. ئىنسان ئەگەر يارىتىلىشتىكى ساپ تەبىئىتى بويىچە ياشايدىغان بولسا، ئۇ چوقۇم بەخت ـ سائادەت ۋە ھۇزۇر ـ ھالاۋەت ئىچىدە ھايات كەچۈرىدۇ. چۈنكى قۇرئان كەرىم ﴿ئاللاھنىڭ دىنىغا ئەگەشكىنكى، ئاللاھ ئىنسانلارنى شۇ دىن بىلەن ياراتقان﴾[1] دەيدۇ.

ئەمدى ھەدىستىكى «شۈبھىلىك ئىشلار»غا كەلسەك، ئىسراپچىلىق بىلەن پارىخورلۇق ئېنىق ھاراملاردىن بولۇپ، ئىسراپچىلىق ـ يېيىش، ئىچىش، كىيىنىش ۋە ھەر قانداق بىر ئىشتا نورمالدىن ئارتۇق قوللىنىپ ئاشۇرۇۋېتىش دېگەنلىكتۇر. پارىخورلۇق ـ مەنسەپنى

---

(1) رۇم سۈرىسى 30 ـ ئايەت

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

سۈيئىستېمال قىلىپ كىشىلەرنىڭ قولىدىكىلەرگە كۆز تىكىش دېگەنلىكتۇر. لېكىن بۇنىڭغا ئوخشاپ كېتىدىغان مەسىلىلەردە شۈبھىلىك ئىشلار بار. مەسىلەن: ئۆزىنىڭ مال ـ مۈلكىنى ئىسراپچىلىققا ئېھتىمال بولغان دەرىجىدە ئاشۇرۇپ سەرپ قىلىش شۈبھىلىك ئىشلاردىندۇر. چۈنكى ئاللاھ تائالا ياراتقان نېمەتلەر پۈتۈن ئىنسانىيەتنىڭ ئېھتىياجىغا يېتىدىغان دەرىجىدە تەكىۈكلۇق ئىچىدە يارىتىلغان بولۇپ، ئۇلارنى ئىسراپ يولى بىلەن بۇزۇپ چېچىش باشقىلارنى بۇ نېمەتلەردىن مەھرۇم قىلغانلىق بولىدۇ. ئەگەر بايلىقلار ئادالەت بىلەن تەقسىم قىلىنىدىغان بولسا، يەر يۈزىدە ئاچارچىلىق دېگەن نەرسە مەۋجۇد بولمايدۇ. چۈنكى قۇرئان كەرىمدىكى: ﴿بىز ھەققەتەن ھەممە نەرسىنى ئۆلچەملىك ياراتتۇق﴾[1]، ﴿قانداقلا نەرسە بولمىسۇن، ئۇنىڭ خەزىنىسى (يەنى خەزىنىسىنىڭ ئاچقۇچى) بىزنىڭ دەرگاھىمىزدىدۇر، بىز ئۇنى پەقەت مەلۇم مىقداردىلا چۈشۈرىمىز﴾[2]، ﴿ئەگەر ئاللاھ بەندىلىرىنىڭ رىزقىنى كەڭ قىلسا، ئۇلار ئەلۋەتتە زېمىندا پىتنە ـ پاسات تېرىيتتى. لېكىن ئاللاھ خالىغان نەرسىنى ئۆلچەم بىلەن چۈشۈرىدۇ، ئاللاھ ھەققەتەن بەندىلىرىنىڭ (ئەھۋالىدىن) تولۇق خەۋەرداردۇر، (ئۇنى) كۆرۈپ تۇرغۇچىدۇر﴾[3] دېگەن ئايەتلەر بۇ مەنىنى ئىپادىلەيدۇ.

يەنە بىر مىسال: چوڭ ئىشلارنى قويۇپ تۇرايلى، يېزىلىق ھۆكۈمەتتىكى بىر كادىر دېھقانلاردىن بىرەرسىنىڭ قانۇنلۇق ئىشىنى بېجىرىپ بەرگەندىن كېيىن، بۇ دېھقان بۇنىڭغا سۆيۈنۈپ، ئۇ كادىرغا بىر سېۋەت مېۋە ياكى بىرەر تال قوغۇنغا چاغلىق بىر نەرسىنى ئۇنىڭغا سوۋغات قىلسا، بۇ شۈبھىلىك ئىشلاردىن سانىلىدۇ. چۈنكى ئۇنىڭ ھارام بولغان پارىخورلۇققا ئېھتىماللىقى كۈچلۈكتۇر. رىۋايەت قىلىنىشىچە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر كۈنى ئابدۇللا ئىبنى لۇتبىيە ئىسىملىك بىر ساھابىنى سەلىم قەبىلىسىنىڭ زاكاتلىرىنى يىغىپ كېلىشكە بۇيرىغان بولۇپ، ئابدۇللا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىغا ئېلىپ كەلگەن زاكات ماللىرىنى تاپشۇرۇش ۋاقتىدا، "ماۋۇ زاكاتقا بەرگەنلىرى، ماۋۇ سوۋغات" دەپ چۈشەندۈرگەندە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئابدۇللاغا:" سەن ئۆيۈڭدە جىم ئولتۇرغان بولساڭمۇ ساڭا بۇ سوۋغات كېلەمتى ؟" دەپ رەت قىلغان ۋە ئۇنىمۇ زاكات ماللىرى بىلەن بىرگە بەيتۇلمال(دۆلەت خەزىنىسى) غا قوشۇۋەتكەن[4].

(1) قەمەر سۈرىسى 49- ئايەت
(2) ھەجر سۈرىسى 21- ئايەت
(3) شۇرا سۈرىسى 27- ئايەت
(4) بۇخارىي ۋە مۇسلىم رىۋايىتى

مۇسۇلمان ئادەم بۇ خىل شۈبھىلىك ئىشلاردىن ساقلانغاندىلا دىنىنى ساپ تۇتقان بولىدۇ ۋە ھالال ئىشلار دائىرىسىدە، پاكىز ھايات كەچۈرگەن بولىدۇ.

ھالال بىلەن ھارامنىڭ دەرىجىلىرى بىر خىل ئەمەس

ئاللاھ تائالا ئىنسانلارنى گۇناھ ـ مەسىيەت ئىشلەش ياكى ياخشى ئىشلارنى قىلىش، ھارام ئىشلارنى قىلىش ياكى ھالال ئىشلار دائىرىسىدە ھەرىكەت قىلىشقا كۈچى يېتىدىغان قىلىپ ياراتقاندەك، ئىنسانغا قايسىسىنى قىلىش ۋە قايسىسىنى تەرك ئېتىش ئىختىيارىنىمۇ بەرگەن. چۈنكى ئاللاھ تائالا ئىنسانلارنىڭ ياخشى ئىشلارنى كۆڭۈل قانائىتى بىلەن ئىختىيارىي ھالدا قىلىشىنى خالىغاندەك، گۇناھ ـ مەسىيەتلەرنىمۇ ئۆز ئىختىيارى بىلەن ئىشلەپ، ئارقىدىن تەۋبە قىلىپ ھەقىقەتكە قايتىشىنى خالايدۇ.

ئاللاھ تائالا بەندىلىرى ئۈچۈن ھالال قىلىپ بەرگەن نەرسىلەرنىڭ دەرىجىلىرى بىر خىل ئەمەس. ھالاللار ئىچىدە ئاللاھ تائالا ياقتۇرىدىغان ۋە بەندىلىرىدىن شۇنداق قىلىشنى كۈتىدىغانلىرى ۋە ياقتۇرمىسىمۇ پەقەت قوبۇل قىلىدىغانلىرىمۇ بار. مەسىلەن: ھالال ئىچىش، ھالال يېيىش ۋە ھالال ئىشلار دائىرىسىدە ھەرىكەت قىلىشنى ئاللاھ تائالا ياقتۇرىدۇ ۋە بەندىلىرىدىن كۈتىدۇ. ئەمما تالاققا ئوخشىغان ئېھتىياج يۈزىسىدىنلا رۇخسەت قىلىنغان ئىشلارنى ياقتۇرمىسىمۇ، قوبۇل قىلىدۇ ۋە جازالىمايدۇ. شۇڭا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ھالال ئىشلارنىڭ ئىچىدىن ئاللاھ تائالا ئەڭ يامان كۆرىدىغىنى تالاقتۇر»[1] دېگەن. چۈنكى تالاق ئائىلىنى پارچىلايدىغان، بالىلارنى يېتىم قىلىدىغان، ئەر ـ ئايال ۋە قۇدىلار ئارىسىدا دۈشمەنلىك ئۇرۇغىنى چاچىدىغان خەتەرلىك ئىش.

ھاراملارنىڭ دەرىجىلىرىمۇ بىر خىل بولمايدۇ. مەسىلەن: ئاللاھ تائالاغا شېرىك كەلتۈرۈش، سېھىرگەرلىك قىلىش، ئادەم ئۆلتۈرۈش، ئاتا ـ ئانىنى قاخشىتىش، يېتىمنىڭ مېلىنى يەۋېلىش، ئۆسۈم مۇئامىلىسى قىلىش، ھاراق ئىچىش، ئۇرۇش مەيدانىدىن قېچىش، پاك ئاياللارغا تۆھمەت چاپلاش قاتارلىقلار ھارامنىڭ ئەڭ يۇقىرى دەرىجىسى بولۇپ، گۇناھى كەبىرە (ئەڭ چوڭ گۇناھلار) دەپ ئاتىلىدۇ. بۇ قىلمىشلارنى سادىر قىلغانلار قىلغانلىرىغا ھەقىقىي رەۋىشتە پۇشايمان قىلىپ، گۇناھتىن پۈتۈنلەي قول ئۈزۈپ، ئاللاھ تائالاغا تەۋبە قىلىش بىلەنلا ئۆزلىرىنى ئاللاھ تائالانىڭ غەزىپىدىن ۋە ئازابىدىن قۇتقۇزۇپ قالالايدۇ.

ئەمما گۇناھى سەغىرە (كىچىك گۇناھلار) دائىرىسىگە كىرىدىغان كەمچىلىك، خاتالىق ۋە ئىختىيارسىز قىلىپ سالغان گۇناھلار ياخشى ئەمەللەرنىڭ سايىسىدا تەۋبىسىزمۇ كەچۈرۈم قىلىنىدۇ. ئاللاھ تائالا نىڭ قۇرئان كەرىمدىكى: ﴿ئاز ـ تولا

(1) ئەبۇداۋۇد، ئىبنى ماجە رىۋايىتى

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

كەمچىلىكلىرىنى ھېسابقا ئالمىغاندا، چوڭ گۇناھلاردىن ۋە قەبىھ ئىشلاردىن يىراق بولغۇچىلارغا كەلسەك، بىلگىنكى، ھەقىقەتەن رەببىڭ ئەپۇسى ۋە مەغپىرىتى كەڭ بىر زاتتۇر. ئۇ سىلەرنى تۇپراقتىن ياراتقان ۋاقىتتىمۇ ۋە سىلەر تېخى ئانائىلارىڭلارنىڭ قورسىقىدىكى چېغىڭلاردىمۇ سىلەرنى ئەڭ ياخشى بىلىدىغان زاتتۇر، شۇڭا سىلەر ئۆزۈڭلارنى ئاقلاشقا تىرىشماڭلار. چۈنكى ئۇ يامانلىقلاردىن ساقلىنىپ تەقۋالىق دائىرىسىدە ئىش كۆرگۈچىلەرنى ئوبدان بىلگۈچىدۇر﴾[1] دېگەن سۆزى بۇ مەنىگە ئىشارەت قىلىدۇ.

شۇنىمۇ ئەستىن چىقارماسلىق كېرەككى، كىچىك گۇناھلارغا داۋام قىلىش ئارقىلىق بۇ كىچىك گۇناھلار ئۆزلىكىدىن چوڭ گۇناھلارغا ئايلىنىپ قالىدۇ. شۇڭا قانداقلا بىر گۇناھنى ئاددى ساناشقا ۋە ئۇنىڭغا داۋام قىلىشقا بولمايدۇ. شۇنىڭدەك، ھارام ۋە گۇناھ ئىشلار قىلغۇچىسىنىڭ نىيىتىگە قاراپ دەرىجىلىنىدۇ. مەسىلەن: ئىختىيارسىز ئىشلەپ سالغان گۇناھتىن ئالاھىدە پىلانلاپ قىلغان گۇناھنىڭ جازاسى ئاللاھ تائالانىڭ نەزەرىدە نەچچە ھەسسە ئېغىر بولىدىغانلىقىغا ئوخشاش.

ئەسكەرتىش:

شەيئىلەرنىڭ ھەممىسى ئەسلى ئېتىبارى بىلەن ھالال بولۇپ، پەقەت قۇرئان كەرىمدە ياكى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ سەھىھ (ئەڭ ئىشەنچلىك) ھەدىسلىرىدە ھارام ئىكەنلىكىگە ئوچۇق دەلىل كەلمىگەن نەرسىلەرنىڭ ھەممىسى ھالالدۇر. ھالالنىڭ سانى ناھايىتى كۆپ بولۇپ، ھالالنى ساناپ بولغىلى بولمايدۇ. شۇنىڭ ئۈچۈن مەن كىتابىمىنىڭ بۇ بۆلۈمىدە پەقەت ھاراملار ئۈستىدە، يەنى ئىسلام شەرىئىتىدە ھارام قىلىنغان نەرسىلەر ۋە ئىشلار ھەققىدە توختالدىم.

---

(1) نەجم سۈرىسى 32- ئايەت

هالال-هارام ۋە ئۇلارغا مۇناسىۋەتلىك مەسىلىلەر

هالال - هارام ئۇقۇمى

820. سوئال: هالال دېگەن نېمە؟

جاۋاب: هالال - مەيلى يېمەك - ئىچمەكتە بولسۇن، مەيلى ئىش - هەرىكەتتە بولسۇن ئاللاھ تائالا تەرىپىدىن رۇخسەت قىلىنغان، چەكلەنمىگەن نەرسىلەر ۋە ئىشلار دېمەكتۇر.

821. سوئال: هارام دېگەن نېمە؟

جاۋاب: ئاللاھ تائالا تەرىپىدىن كەسكىن بۇيرۇق بىلەن قىلىشتىن ياكى ئىستېمال قىلىشتىن چەكلەنگەن ئىشلار ۋە نەرسىلەر بولۇپ، يېمەك - ئىچمەكلەر، ئېتىقاد، پىكىر ۋە ئىش هەرىكەتلەردە ئىپادىلىنىدۇ.

يېمەك - ئىچمەكلەردىكى هالال

822. سوئال: يېمەك - ئىچمەكلەرگە مۇناسىۋەتلىك هالال قايسى؟

جاۋاب: يېمەك - ئىچمەكلەردىكى هالال - ئۆزى پاك، تەن ساقلىققا زىيىنى بولمىغانلىقى ئۈچۈن ئىسلام دىنى ئىستېمال قىلىشقا رۇخسەت قىلغان نەرسىلەر بولۇپ، پاك ۋە تەن ساقلىققا زىيىنى يوق، دىنىمىزدا چەكلەنمىگەن يېمەكلىك ۋە ئىچىملىكلەرنى ئىستېمال قىلغانغا ئوخشاش.

يېمەك - ئىچمەكلەردىكى هارام

823. سوئال: يېمەك - ئىچمەكلەرگە مۇناسىۋەتلىك هارام قايسى؟

جاۋاب: يېمەك - ئىچمەكلەردىكى هارام - پاك ئەمەسلىكى ۋە تەن ساقلىققا زىيانلىقلىقى سەۋەبلىك ئىسلام دىنى چەكلىگەن نەرسىلەر بولۇپ، چوشقا گۆشى ۋە هاراققا ئوخشاش پاسكىنا ۋە زىيانلىق نەرسىلەرنى ئىستېمال قىلغانغا ئوخشاش.

ئېتىقاد، پىكىر ۋە ئىش- هەرىكەتلەردىكى هالال

824. سوئال: ئېتىقاد، پىكىر ۋە ئىش- هەرىكەتلەرگە مۇناسىۋەتلىك هالال قايسى؟

جاۋاب: ئېتىقاد، پىكىر ۋە ئىش- هەرىكەتلەرگە مۇناسىۋەتلىك هالال - ئىسلام دىنىنىڭ ئېتىقاد سىستېمىسى ۋە ئىسلام شەرىئىتىنىڭ كۆرسەتمىسى بويىچە ئىش

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

كۆرۈشكە مەركەزلىشىدۇ. مەسىلەن: توغرا ئېتىقاد ۋە توغرا پىكىردە بولۇش، يوللۇق هالدا سودا ـ سېتىق بىلەن تىرىكچىلىك قىلىشقا ئوخشاش بولۇپ، هالال ۋە توغرا ئىشلارنى قىلىشقا ئادەم ساۋابقا ئېرىشىدۇ.

ئېتىقاد، پىكىر ۋە ئىش ـ هەرىكەتلەردىكى هارام

825. سوئال: ئېتىقاد، پىكىر ۋە ئىش هەرىكەتلەرگە مۇناسىۋەتلىك هارام قايسى؟

جاۋاب: ئېتىقاد، پىكىر ۋە ئىش هەرىكەتلەرگە مۇناسىۋەتلىك هارام ـ ئىمانغا زىت كېلىدىغان ئېتىقاد ۋە پىكىر ئېقىملىرى، ئىسلام شەرىئىتىنىڭ كۆرسەتمىسىگە زىت كېلىدىغان يولسىزلىقلارغا مەركەزلىشىدۇ. مەسىلەن: خرىستىئانلارنىڭ ئىسا ئەلەيهىسسالامنى ئاللاھ تائالانىڭ ئوغلى، ئۇنىڭ ئىلاهلىقتا شېرىكى دەپ ئېتىقاد قىلغىنىغا، بەزى خۇراپاتچىلارنىڭ ئەۋلىيالار، ئەنبىيالار ئاللاھ تائالا قىلىدىغان ئىشلاردىن بەزىسىنى قىلالايدۇ دەپ ئېتىقاد قىلغىنىغا، بەزى ئازغۇنلارنىڭ قۇرئان كەرىمنى هازىرقى ئەسىرگە يارىمايدۇ دەپ ئويلىغىنىغا ۋە ئۆسۈم بىلەن مۇئامىلە قىلىش، هاراق ئىچىش، زىنا قىلىش، غەيۋەت قىلىش، گەپ توشۇش قاتارلىق ئېغىر گۇناهلارنى سادىر قىلغانغا ئوخشاش. بۇ ئىشلارنىڭ هەممىسى ئىسلام دىنىدا قاتتىق چەكلەنگەن ئەڭ چوڭ هاراملاردۇر. هارام ئىشنى قىلىش ئۆزىنى ئاللاھنىڭ ئازابىغا تۇتقانلىق ۋە ئېغىر گۇناهتۇر.

هالال بىلەن هارامنى بىلىشنىڭ ئەهمىيىتى

826. سوئال: هالال بىلەن هارامنى بىلىشنىڭ قانداق ئەهمىيىتى بار؟

جاۋاب: هالال بىلەن هارامنىڭ پەرقىنى ئايرىش، نېمىلەرنىڭ هالال ۋە نېمىلەرنىڭ هارام ئىكەنلىكىنى بىلىش هەر بىر مۇسۇلمان ئۈچۈن پەرز ئەيندۇر. پۈتۈن ئىشلاردا هالال ـ هارام پەرقىنى ئايرىش ۋە هالال ئىشلار دائىرىسىدە ئىش كۆرۈش مۇسۇلمانلىقنىڭ تەلىپى بولغىنىدەك، يېمەك ـ ئىچمەكلەردە هالال ـ هارامنى ئىلغاش تولىمۇ ئەهمىيەتلىكتۇر. ئىسلام پەيغەمبىرى مۇھەممەد ئەلەيهىسسالام هارامنى هالال ئورنىدا ئىستېمال قىلغۇچىلارنى دوزاخ بىلەن تەهدىت قىلىپ مۇنداق دېگەن:« هارامدىن ئوزۇقلىنىپ ئۆسكەن هەر بىر گۆش(بەدەن) دوزاختا ئەڭ هەقلىقتۇر[1]». ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمدە :﴿ئى مۆمىنلەر! بىز سىلەرنى رىزىقلاندۇرغان هالال نەرسىلەردىن يەڭلار﴾[2] دەپ كۆرسەتكەن.

---

(1) ئىمام ئەھمەد رىۋايىتى

(2) بەقەرە سۈرىسى 172. ئايەت

ھارامدىن ساقلىنىشنىڭ زۆرۈرلىكى

827. سوئال: قانداق قىلغاندا ھارامدىن ساقلانغىلى بولىدۇ؟

جاۋاب: يېمەك ـ ئىچمەك، پىكىر ـ ئېتىقاد، ئىش ـ ھەرىكەت ۋە باشقا ھەر قانداق بىر نەرسىدە ھارام دېيىلگەن نەرسىلەر ۋە ئىشلاردىن چەكلىنىش، شۇنداقلا ھالال ياكى ھاراملىقى ئېنىق بىلىنمىگەن نەرسىلەردىن يىراق تۇرۇش ئارقىلىق ھارامدىن ساقلانغىلى بولىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر ھەدىستە:«ھالالمۇ، ھاراممۇ ئېنىق ئايرىلدى. ئەمما بۇ ئىككىسىنىڭ ئوتتۇرىسىدا شۈبھىلىك (يەنى ھالال ياكى ھاراملىقى ئېنىق بولمىغان)نەرسىلەر بار، كۆپ ئادەملەر بۇنى بىلمەيدۇ. كىمكى شۈبھىلىك نەرسىلەردىن ساقلانسا، ھارامدىن ساقلىنىپ قالالايدۇ»[1] دەپ كۆرسەتكەن.

(1) ئىمام بۇخارىي رىۋايىتى

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

يېمەك ـ ئىچمەكلەردىكى ھالال ـ ھارام

828. سوئال: يېمەك ـ ئىچمەكلەردە ھالال ـ ھارامنىڭ ئۆلچىمى نېمە؟

جاۋاب: ئىسلام دىنىدا يېمەك ـ ئىچمەكلەر ھالال ۋە ھارام دەپ ئىككى تۈرگە بۆلۈنىدۇ. ئۆزى پاكىز، تەبىئىتى پاك، تەمى، پۇرىقى نورمال، ئىنسان تەبىئىتىگە ياقىدىغان، ئوزۇقلىنىش ئۈچۈن پايدىلىق، تەركىبىدە ئوزۇقلۇق قىممىتى بار، تەن ساقلىقىغا زىيىنى بولمايدىغان، ئىسلامدا چەكلەنمىگەن ھەر قانداق يېمەك ـ ئىچمەكنى ئىستېمال قىلىش ھالال، ئەكسىچە، ئۆزى پاسكىنا، تەبىئىتى پاك ئەمەس، ئادەمگە بىئاراملىق ئېلىپ كېلىدىغان، تەن ساقلىقىغا زىيان يەتكۈزىدىغان، مەست قىلىدىغان، ئەقىلنى بۇلغايدىغان، ئىسلامدا چەكلەنگەن ھەر قانداق يېمەك ـ ئىچمەكنى ئىستېمال قىلىش ھارامدۇر.

ھالال نەرسىلەرنى ئىستېمال قىلىشنىڭ پايدىلىرى

829. سوئال: ھالال نەرسىلەرنى ئىستېمال قىلىشنىڭ قانداق پايدىلىرى بار؟

جاۋاب: ھالال نەرسىلەرنى ئىستېمال قىلىشنىڭ دۇنيا ۋە ئاخىرەتلىك ئىنتايىن كۆپ پايدىلىرى بار.

(1) ھالال ۋە پاك نەرسىلەرنى ئىستېمال قىلغان ۋە پاكىزلىققا ئەھمىيەت بەرگەن ئادەمنىڭ دىلى پاك، كۆڭلى يورۇق، تېنى ساق، ئەقلى ئۆتكۈر، خاتىرىسى كۈچلۈك ۋە ھوشيار بولىدۇ.

(2) ھالال ۋە پاك نەرسىلەرنى ئىستېمال قىلغان ئادەم تۈرلۈك كېسەللىكلەردىن ساقلىنىپ قالىدۇ، كۈچ ـ قۇۋۋىتى ئاجىزلىشىپ قالمايدۇ.

(3) ھالال ۋە پاك نەرسىلەرنى ئىستېمال قىلغان ئادەمنىڭ قىلغان ئىبادەتلىرى قوبۇل بولىدۇ ۋە دۇئالىرى ئىجابەت بولىدۇ. چۈنكى ئىبادەتلەرنىڭ ۋە دۇئالارنىڭ ئاللاھ تائالانىڭ دەرگاھىدا قوبۇل بولماسلىقىنىڭ سەۋەبلىرىدىن بىرى ھارام يېيىشتۇر.

(4) ھالال ۋە پاك نەرسىلەرنى ئىستېمال قىلغان ئادەم ئاللاھ تائالانىڭ ھۆرمىتىگە ۋە ئىنسانلارنىڭ سۆيگۈسىگە ئېرىشىدۇ.

مال بوغۇزلاشقا مۇناسىۋەتلىك مەسىلىلەر

830. سوئال: مال بوغۇزلاشنىڭ شەرتلىرى ۋە ئەدەپلىرى قايسىلار؟

جاۋاب: مال بوغۇزلىغاندا تۆۋەندىكىلەرگە دىققەت قىلىش لازىم:

(1) مال بوغۇزلىغۇچىنىڭ ئەقىل ـ ھوشى جايىدا، بالاغەتكە يەتكەن، مۇسۇلمان ياكى ئەھلى كىتاب (يەھۇدىي ياكى خرىستىئان) بولۇشى شەرت. ئەركىشى بولمىغاندا، ئايال كىشى بوغۇزلىسىمۇ بولىدۇ. شۇنىڭدەك، مۇسۇلمان بولمىغاندا، يەھۇدىي ياكى خرىستىئان دىنىدىكى بىرى بوغۇزلىسىمۇ بولىدۇ. بىراق ئاللاھقا ئىشەنمەيدىغان دىنسىزنىڭ ياكى ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرىدىغان مۇشرىكنىڭ بوغۇزلىغان مېلى يېيىلمەيدۇ. چۈنكى ئۇلار بوغۇزلىغان مال مۇسۇلمانغا ھارام بولىدۇ.

(2) بوغۇزلايدىغان مالنى سىيلاپ، سىيپاپ، ئاستىراق يىقىتىپ، پۇتلىرىنى مەھكەم باغلاش، مالنى باغلىغاندا ئۇنىڭ ئالدىنقى ئىككى پۇتى ئارىسىغا ئارقا سول پۇتىنى كىرىشتۈرۈپ باغلاپ، ئارقا ئوڭ پۇتىنى بوش قويۇش كېرەك. چۈنكى ھايۋان جان تالاشقاندا، ئۇ بوش قالغان پۇتى بىلەن قاتتىق تېپىدۇ. قاتتىق سىلكىنىشتىن تومۇرلىرىدىكى قان پاكىز ئېقىپ چىقىپ كېتىدۇ.

(3) مالنى قىبلىگە قارىتىپ، ئۆتكۈر پىچاق بىلەن «بىسمىللا، ئاللاھۇ ئەكبەر» دەپ مالنىڭ گېلىدىن بوغۇزلاش قىينىماسلىقتا ئەھمىيەت بېرىش.

(4) مالنى ئۇرۇش، سۆرەش، قاتتىق يىقىتىش ۋە گال پىچاق بىلەن بوغۇزلاشتىن ساقلىنىش. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر ھەدىستە: «كىمكى قۇشقاچتەك كىچىك قۇشنى بوغۇزلاشتىمۇ رەھىمدىللىكنى كۆرسەتسە، ئاللاھ ئۇ كىشىگە قىيامەت كۈنىدە ئۆزىنىڭ شەپقىتىنى كۆرسىتىدۇ» دېگەن.

(5) قېچىپ تۇرمىغان ھايۋاننى بوغۇزلاش قىيىن بولغاندا، ئۇنىڭ بىرەر ئورگىنىنى قان ئېقىتالايدىغان نەرسە بىلەن يارىلاندۇرۇپ ئۆلتۈرۈشكىمۇ بولىدۇ.

(6) كېسەللىكتىن ئەمەس، بەلكى ئېگىزدىن يىقىلغان ياكى بىر- بىرى بىلەن ئۈسۈشكەن ياكى ئۇرۇلغان سەۋەبلىك جان تالىشىۋاتقان ھايۋاننى تېپىچەكلىگىچىلىك كۈچى بار بولسا، ئۇنى بوغۇزلاپ گۆشىنى يېيىش ھالالدۇر.

831. سوئال: ئۆزى ئۆلۈپ قالغان مالنىڭ گۆشى نېمە ئۈچۈن يېيىلمەيدۇ؟

جاۋاب: گۆشى يېيىلىدىغان قوي، كالا ۋە ئۆچكىگە ئوخشاش ھايۋانلاردىن قايسىبىر سەۋەب بىلەن ئۆزى ئۆلۈپ قالغانلىرىنىڭ گۆشىنى يېيىش قەتئىي ھارامدۇر. بۇنىڭ سەۋەبى شۇكى، ئۆزى ئۆلۈپ قالغان ھايۋان چوقۇم بىرەر كېسەللىك ياكى جان ئالغۇچى زەربىگە ئۇچرىغانلىقتىن ئۆلگەن بولىدۇ. مال كېسەللىكتىن ئۆلگەن بولسا، كېسەل مىكروبلىرى ئۇنىڭ تېنىنى پۈتۈنلەي قاپلاپ كەتكەن بولىدۇ. بۇنداق گۆشنى يېگەندە گۆشتىكى كېسەل مىكروبلىرى ئادەم بەدىنىگە تارقاپ كېتىدۇ، ھەتتا زەھەرلەپ ئۆلتۈرۈۋېتىمۇ قويىدۇ. مال كېسەللىكتىن ئەمەس، تاياق زەربىسى بىلەن ياكى

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتاب تورى

ئېگىزدىن يىقىلغانلىق سەۋەبتىن ئۆلگەن بولسا، قان ئېقىتىلمىغانلىقتىن ئۇنىڭ بەدىنىگە تارقاپ كەتكەن بولىدۇ. مۇنداق گۆشنى يېگەن ئادەم قاننى يېگەن بولىدۇ. قان پاكىز ئەمەس، قان تەركىبىدىكى ھەر خىل مىكروبلار ۋە باكتېرىيىلەر ئادەم بەدىنىنى زەھەرلەيدۇ. شۇنىڭ ئۈچۈن قاننى يېيىش ھارامدۇر.

بازارلاردىن سېتىۋېلىنغان تەييار يېمەكلىكلەر ھەققىدە

832. سوئال: بازارلاردىن گۆش سېتىۋالغاندا نېمىلەرگە دىققەت قىلىش كېرەك؟

جاۋاب: بازارلاردىن گۆش سېتىۋالغاندا، ئۇ قانداق مالنىڭ گۆشى؟ بۇ مالنى قانداق قاسساپ سويغان؟ مۇسۇلمان قاسساپ بوغۇزلىغانمۇ - يوق؟ ئالدى بىلەن بۇلارنى ئېنىقلاپ چىقىپ، قوي، كالا، ئۆچكە، ئات، تۆگە، توخۇ، ئۆردەك قاتارلىقلارغا ئوخشاش ھالال ماللاردىن مۇسۇلمان قاسساپ سويغانلىرىنىڭ گۆشىنى ئېلىش، قايسى مالنىڭ ئىكەنلىكى ياكى كىمنىڭ سويغانلىقى بىلىنمىگەن گۆشلەرنى ئالماسلىق لازىم.

833. سوئال: قاچىلانغان يېمەكلىكلەرنى سېتىۋالغاندا نېمىلەرگە دىققەت قىلىش كېرەك؟

جاۋاب: قاچىلانغان گۆش ۋە ھەر قانداق بىر يېمەكلىكنى سېتىۋالماقچى بولغاندا، ئۇنىڭ «مۇسۇلمانچە» دېگەن ماركىسى بارمۇ - يوق؟ نەدە ئىشلەنگەن؟ مۇسۇلمانلار ئىشلىگەنمۇ ياكى باشقىلارمۇ؟ قوللىنىش ۋاقتى بارمۇ ياكى ئۆتۈپ كەتكەنمۇ؟ بۇلارغا ئالاھىدە دىققەت قىلىش لازىم. چۈنكى پاك ۋە ھالال نەرسىلەرنى يېيىش ئەمەل - ئىبادەتلەرنىڭ قوبۇل بولۇشى ئۈچۈن شەرت، تەن ساقلىقنى ساقلاش ئۈچۈن زۆرۈردۇر.

834. سوئال: قايسى دىندىكىلەرنىڭ تاماقلىرىنى يېيىشكە بولىدۇ؟

جاۋاب: ئەڭ پاك يېمەكلىك مۇسۇلمانلارنىڭ يېمەكلىرىدۇر. ھەمىشە مۇسۇلمانلارنىڭ يېمەكلىكلىرىنى ئىزدەپ تېپىپ يېيىش كېرەك. مۇسۇلمانلارنىڭ تامىقى ياكى قاچىلانغان گۆش قاتارلىق تەييار يېمەكلىكلىرى تېپىلمىغاندا، خرىستىئان ۋە يەھۇدىي دىندىكىلەرنىڭ پاك يېمەكلىرىنى يېيىشكە بولىدۇ. ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمدە مۇنداق دېگەن: ﴿بۈگۈن سىلەرگە پاك نەرسىلەر ھالال قىلىندى، كىتاب بېرىلگەنلەر (يەنى يەھۇدىيلار ۋە خرىستىئانلار) نىڭ تامىقى سىلەرگە ھالالدۇر ۋە سىلەرنىڭ تامىقىڭلار ئۇلارغا ھالالدۇر﴾[1].

(1) مائىدە سۈرىسى 5 ـ ئايەت

835. سوئال: قايسى دۆلەتلەردىن كەلگەن تەييار يېمەكلىكلەرنى يېيىشكە بولىدۇ؟

جاۋاب: مۇسۇلمان مەملىكەتلىرىدە ئىشلەنگەن تەييار تاماقلارنى، قاچىلانغان گۆش ۋە باشقا يېمەكلىكلەرنى سېتىۋېلىش كېرەك. بۇنىڭغا ھەر قانداق مۇسۇلمان ئادەم ئەھمىيەت بېرىشى لازىم. ناۋادا مۇسۇلمان مەملىكەتلىرىدىن كەلگەن تەييار تاماقلار، قاچىلانغان گۆش ۋە باشقا يېمەكلىكلەر تېپىلمىغاندا، خرىستىئانلارنىڭ ياكى يەھۇدىيلارنىڭ مەملىكەتلىرىدىن كەلگەن، ئۈستىگە «مۇسۇلمانچە» ياكى «مۇسۇلمانچىلىق قائىدىسى بويىچە بوغۇزلاندى» دېگەن خەت ئېنىق يېزىلغان ھەر قانداق تەييار تاماق، قاچىلانغان گۆش ۋە باشقا يېمەكلەرنى سېتىۋېلىپ يېيىشكە بولىدۇ.

ئەمما ئاللاھقا ئىشەنمەيدىغان كوممۇنىست دۆلەتلىرىدىن، بۇددىستلارنىڭ يۇرتىدىن كەلگەن گۆش، توخۇ، تەييار تاماق، قاچىلانغان يېمەكلىك قاتارلىقلارنى يېيىشكە بولمايدۇ. چۈنكى ئاللاھقا ئىشەنمەيدىغانلارنىڭ يېمەكلىرى مۇسۇلمانلار ئۈچۈن ھالال ئەمەس، بەلكى ھارامدۇر!

ئاشخانىلارغا كىرگەندە دىققەت قىلىشقا تېگىشلىك ئىشلار

836. سوئال: ئاشخانىلارغا كىرگەندە نېمىلەرگە دىققەت قىلىش كېرەك؟

جاۋاب: ئۆيدە ئېتىپ يېگەن تاماق ئەڭ لەززەتلىك، ئەڭ پاكىز ۋە ئەڭ پايدىلىقتۇر. ئاشخانىلاردىن تاماق يېيىشكە توغرا كەلگەندە، چوقۇم مۇسۇلمان، دىندار كىشىلەر ئاچقان، پاكىز ئاشخانىلارغا كىرىش كېرەك. چۈنكى تاماق ئىنسانىنىڭ ساقلىقىغا بىۋاستە تەسىر كۆرسىتىدىغان نەرسە. شۇڭا ئۇنى ئىلغاپ پاكىز، ھالال، شەكسىز بولغانلىرىنى يېيىش كېرەك. سەپەر ئۈستىدە بولغاندا ئاشخانىغا كىرىشكە توغرا كەلسە، چوقۇم «مۇسۇلمانلار ئاشخانىسى» دەپ يېزىلغان، ئىشەنچلىك ئاشخانىلارغا كىرىش كېرەك.

837. سوئال: مۇسۇلمان ئاشخانىسى تېپىلمىغاندا نېمە قىلىش كېرەك؟

جاۋاب: سەپەر ئۈستىدە يول ماڭغاندا ياكى خەلقى مۇسۇلمان ئەمەس مەملىكەتلەرگە بارغاندا، مۇسۇلمان ئاشخانىسى تېپىلمىسا، خرىستىئان ياكى يەھۇدىيلارنىڭ ئاشخانىسىغا كىرىشكە مەجبۇر بولۇپ قالغاندا، ئۇلارنىڭ نانلىرىنى، قاچىلانغان تەييار تاماقلىرىنىلا يېيىشكە بولىدۇ. ئەمما ئۇلارنىڭ قازانلىرىدا پىشۇرۇلغان تاماقلىرىنى يېيىشكە بولمايدۇ. چۈنكى ئۇلار چوشقا گۆشىنى يەيدۇ. چوشقا گۆشىنى قورۇغان قازاندا باشقا ھالال گۆشنى قورۇپ بەرگەن تەقدىردىمۇ،

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

ئۇنى يېيىشكە بولمايدۇ. هالال بىلەن هارامنى ئىلغايدىغان ئادەملەرنىڭ كىيىدىن مۇنداق تاماق ئۆتمەيدۇ. مانا بۇ، مۇسۇلمانلىقنىڭ ۋە ساپ تەبىئەتنىڭ ئالامىتىدۇر.

يېمەك ـ ئىچمەكلەردىن يېيىش هارام بولىدىغانلىرى

838. سوئال: يېمەك ـ ئىچمەكلەردىن يېيىش هارام قىلىنىپ چەكلەنگەنلىرى قايسىلار؟

جاۋاب: يېمەك ـ ئىچمەكلەردىن يېيىش هارام قىلىنىپ چەكلەنگەنلىرى تۆۋەندىكىلەر:

(1) باشقىلارنىڭ هەققىنى يېيىش هارام. بۇ هەقتە ئاللاھ تائالا مۇنداق دېگەن: ﴿ئى مۆمىنلەر! بىر ـ بىرىڭلارنىڭ ماللىرىنى (ئوغرىلىق، خىيانەت، بۇلاش، جازانىخورلۇق، قىمار ئويناش قاتارلىق) ھەقسىز يول بىلەن يەۋالماڭلار﴾[1]

(2) ئۆزى ئۆلۈپ قالغان مالنىڭ گۆشىنى يېيىش هارام. يەنى گۆشى يېيىلىدىغان هايۋانلاردىن ئۆزى ئۆلۈپ قالغان، بوغۇپ ئۆلتۈرۈلگەن، ئۇرۇپ ئۆلتۈرۈلگەن، ئېگىز جايدىن يىقىلىپ ئۆلگەن، ئۈسۈپ ئۆلتۈرۈلگەن ۋە يىرتقۇچلار يىرىپ ئۆلتۈرۈۋەتكەن هايۋاننىڭ گۆشىنى يېيىش هارامدۇر.

(3) قاننىڭ هەر قانداقى هارامدۇر.

(4) چوشقا گۆشى، چوشقىنىڭ قېنى، مېيى، تېرىسى ۋە هەر قانداق بىر ئورگىنى هارامدۇر.

(5) ئاللاھتىن باشقا بىرىنىڭ نامىنى تىلغا ئېلىپ تۇرۇپ بوغۇزلانغان هايۋاننىڭ گۆشى هارام.

(6) بۇددىستلارنىڭ بۇتلىرىغا، خرىستىئانلارنىڭ چېركاۋلىرىغا، يەھۇدىيلارنىڭ ئىبادەتخانىلىرىغا ياكى مازارلارغا ئاتاپ ئۆلتۈرۈلگەن هايۋاننىڭ گۆشىنى يېيىش هارامدۇر.

يۇقىرىقى ئالتە ئىشنىڭ هاراملىقىنىڭ دەلىل ـ پاكىتى ئاللاھ تائالانىڭ مۇنۇ سۆزىدۇر: ﴿سىلەرگە ئۆزى ئۆلۈپ قالغان هايۋان، قان، چوشقا گۆشى، ئاللاھتىن باشقىسىنىڭ نامىنى تىلغا ئېلىپ بوغۇزلانغان هايۋان، يىقىلىپ ئۆلگەن هايۋان، ئۈسۈپ ئۆلتۈرۈلگەن هايۋان، يىرتقۇچلار يىرىپ ئۆلتۈرۈپ يېگەن هايۋاننىڭ گۆشىنى يېيىش هارام قىلىندى. لېكىن (يۇقىرىقى بەش تۈرلۈك هايۋاندىن جېنى چىقمىغان

(1) نىسا سۈرىسى 29 ـ ئايەت

چاغدا) بوغۇزلىغانلىرىڭلار ھالالدۇر. ھەممە بۇتلارغا ئىلىپ بېرىلىپ ئۇنىڭ يېنىدا بوغۇزلانغان ھايۋانلار ھارام قىلىندى﴾[1].

839. سوئال: ئەڭ پاسكىنا ھايۋان قايسى؟

جاۋاب: چوشقا ھايۋانلار ئىچىدە ئەڭ پاسكىنا ۋە ئەڭ نىجىس مەخلۇق بولۇپ، ساغلام تەبىئەتلىك ئادەم ئۇنىڭدىن ئەلۋەتتە يىرگىنىدۇ. چوشقىنىڭ ئەڭ ياخشى كۆرىدىغان يېمىكى تېزەك ۋە باشقا پاسكىنىلىقلاردۇر. دۇنيادا چوشقىدىن باشقا ئۆزىنىڭ تەرىتىنى يەيدىغان ھايۋان بولمىسا كېرەك. بۇنىڭ ئۆزىلا چوشقىنىڭ ھەقىقەتەن بەكمۇ پاسكىنا ھايۋان ئىكەنلىكى ۋە چوشقا گۆشىنىڭمۇ خۇددى شۇنداق پاسكىنا نەرسە ئىكەنلىكىگە يېتەرلىكتۇر.

ئىلىم ـ پەن ئىلگىرىلەپ، پەن ـ تېخنىكا تەرەققىي قىلىشى ئارقىسىدا، تىببىي مۇتەخەسسىسلەر چوشقا گۆشىنىڭ ھەممە بەلۋاغلاردا، خۇسۇسەن ئىسسىق بەلۋاغلاردا ئىنسان سالامەتلىكىگە ئىنتايىن زىيانلىق ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلاپ چىقتى. ئىلمىي تەجرىبىلەر ئارقىلىق چوشقا گۆشىدە ئادەمنى ئۆلتۈرىدىغان قۇرۇت ۋە ئەڭ خەتەرلىك مىكروبلارنىڭ بارلىقىنى ئىسپاتلىدى. كىم بىلسۇن، بەلكى ئۇچقاندەك تەرەققىي قىلىپ كېتىۋاتقان بۇ ئىلىم - پەن كېلەچەكتە بىزگە چوشقا گۆشى ھەققىدە بىز بىلمەيدىغان يېڭى مەلۇماتلارنى كەشىپ قىلىشى مۇمكىن.

چوشقىدىن قالسا ئەڭ پاسكىنا ھايۋان ئىت بولۇپ، ئىت ۋە چوشقىنىڭ نىجاسەتلىرى بىر قېتىم تۇپراق بىلەن ئالتە قېتىم سۇ بىلەن جەمئىي يەتتە قېتىم يۇيۇش ئارقىلىق پاكلىنىدۇ. بۇ مەسىلە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھەدىسى بىلەن سابىت بولغان. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «بىرىڭلارنىڭ قاچىسىنى ئىت يالاپ قويغان بولسا، ئۇنى يەتتە قېتىم يۇيۇڭلار. ئاۋۋالقى قېتىمىنى تۇپراق بىلەن يۇيۇڭلار»[2].

چۈنكى تۇپراق تەركىبىدە مىكروبلارنى ئۆلتۈرۈش كۈچىگە ئىگە ماددا بار بولغانلىقتىن، قاچىنى تۇپراق بىلەن بىر قېتىم سۈرتۈش ئارقىلىق ئۇنىڭغا ئىتنىڭ شالۇسىدىن يۇققان مىكروبلار ئۆلىدۇ. سۇ بىلەن يەنە ئالتە قېتىم يۇيۇش ئارقىلىق قاچىدا مىكروبنىڭ ئەسىرى قالمىغان بولىدۇ. پەيغەمبىرىمىز ھەزرىتى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ بۇ ھەدىسىدىكى ھېكمەت، تېخى ئەمدىلا تىببىي مۇتەخەسسىسلىرى تەرىپىدىن بايقالغان.

---

(1) مائىدە سۈرىسى 3 ـ ئايەت
(2) بۇخارىي ۋە مۇسلىم رىۋايىتى

ئۇيغۇر كىتاب تورپىكتى
www.uyghurkitap.com

زىياننى توسۇش يۈزىسىدىن يېيىش چەكلەنگەن نەرسىلەر

840. سوئال: زىياننى توسۇش يۈزىسىدىن يېيىش چەكلەنگەن نەرسىلەر قايسىلار؟

جاۋاب: زىياننىڭ ئالدىنى ئېلىش يۈزىسىدىن يېيىش چەكلەنگەن نەرسىلەر تۆۋەندىكىلەر:

(1) زەھەر ۋە ئادەمنى زەھەرلەيدىغان ھەر قانداق نەرسىنى ئىستېمال قىلىش ھارامدۇر. چۈنكى تەن ساقلىقنى ساقلاش زۆرۈر.

(2) كۆڭۈل كۆتۈرمەيدىغان ۋە ئادەم سەسكىنىدىغان ھاشاراتلارنى يېيىش ھارام. چۈنكى بۇنداق ھاشاراتلار كېسەللىكلەرگە سەۋەب بولۇشى ئېھتىمال.

(3) توپا، لاي، تاش، كۆمۈر قاتارلىق تەنگە زىيانلىق نەرسىلەرنى يېيىش ھارام.

پاسكىنىلىقى يۈزىسىدىن يېيىش چەكلەنگەن نەرسىلەر

841. سوئال: پاسكىنىلىقى يۈزىسىدىن يېيىش چەكلەنگەن نەرسىلەر قايسىلار؟

جاۋاب: پاسكىنىلىقى يۈزىسىدىن يېيىش چەكلەنگەن نەرسىلەر تۆۋەندىكىلەر:

(1) پاسكىنا نەرسە ئارىلىشىپ قالغان ھەر قانداق يېمەكلىك. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مايغا چۈشۈپ قالغان چاشقان توغرىسىدا: «توڭلىتىلغان مايغا چاشقان چۈشسە ئۇنىڭ ئەتراپىنى ئېلىۋېتىپ قالغىنىنى يەڭلار، چاشقان ئېرىتىلگەن مايغا چۈشكەن بولسا، ئۇنى قەتئىي يېمەڭلار»[1] دەپ كۆرسەتكەن.

(2) ئىنسانلارنىڭ تەرىتى ۋە ھايۋانلارنىڭ تېزىكىگە ئوخشاش پاسكىنا نەرسىلەرنى ئىستېمال قىلىش ھارامدۇر. قۇرئان كەرىمدە: ﴿ئاللاھ ئۇلارغا پاسكىنا نەرسىلەرنى ھارام قىلىدۇ﴾[2] دەپ كەلگەن.

جاننى قۇتقۇزۇش ئۈچۈن ئىستېمال قىلىشقا بولىدىغان ھارام مىقدارى

842. سوئال: ئاچلىقتىن ياكى ئۇسسۇزلۇقتىن ئۆلۈم گىردابىغا كېلىپ قالغان ئادەم قانداق قىلىدۇ؟

جاۋاب: ئاچلىقتىن ياكى ئۇسسۇزلۇقتىن ئۆلۈم گىردابىغا كېلىپ قالغان ئادەمنىڭ زەھەردىن باشقا ئىستېمال قىلىش چەكلەنگەن ھارام نەرسىلەردىن ئۆزىنىڭ ھاياتىنى ھالاكەتتىن ساقلاپ قالغۇدەك مىقدارنى يېيىشى ياكى ئىچىشى ھالال بولىدۇ. بۇ ھەقتە

---

(1) ئەبۇداۋۇد رىۋايىتى

(2) ئەئراف سۈرىسى 157 ـ ئايەت

ئاللاھ قۇرئان كەرىمدە: ﴿كىمكى چارىسىزلىكتىن، گۇناھنى مەقسەت قىلمىغان ھالدا، (ھارام قىلىنغان نەرسىلەردىن يېسە گۇناھ بولمايدۇ)﴾[1] دەپ كۆرسىتىلگەن.

سۇيۇقلۇقلاردىن ھارام قىلىنغانلىرى

843. سوئال: سۇيۇقلۇقلاردىن ھارام قىلىنغانلىرى قايسىلار؟

جاۋاب: سۇيۇقلۇقلاردىن ھارام قىلىنغانلىرى تۆۋەندىكىلەر:

(1) ھاراق ۋە ئۇنىڭ پۈتۈن تۈرلىرى قەتئىي ھارامدۇر. ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمدە مۇنداق دېگەن: ﴿ھاراق ئىچىش، قىمار ئويناش، بۇتلارغا چوقۇنۇش، پال ئوقلىرى بىلەن پال سېلىش شەيتاننىڭ ئىشى، پاسكىنا قىلىقلاردۇر، بەختكە ئېرىشىشىڭلار ئۈچۈن شەيتاننىڭ ئىشىدىن يىراق بولۇڭلار﴾[2]. پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام ھاراقنىڭ سەۋەبى بىلەن 10 كىشىنىڭ لەنەتكە ئۇچرايدىغانلىقىنى بايان قىلىپ، مۇنداق دېگەن: «ئاللاھ ھاراققا، ئۇنى ئىچكۈچىگە، ئىچكۈزگۈچىگە، كۆتۈرگۈچىگە، كۆتۈرگۈزگۈچىگە، ئۇنى ئىشلىگۈچىگە، ئىشلەتكۈچىگە، ساتقۇچىغا، سېتىۋالغۇچىغا ۋە ھاراقنىڭ پۇلىنى يېگۈچىگە لەنەت قىلدى.»[3]

(2) ئادەمنى مەست قىلىدىغان ۋە ئەقلىنى كەتكۈزىدىغان ھەر قانداق ئىچىملىكلەر ۋە سۇيۇقلۇقلار ھارامدۇر. پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئادەمنى مەست قىلىدىغان ھەر قانداق نەرسە (گەرچە باشقا ئىسىملار بىلەن ئاتالغان بولسىمۇ) ھاراقتۇر، ھاراقنىڭ ھەر قاندىقى ھارامدۇر»[4] دەپ كۆرسەتكەن.

(3) ئىنساننىڭ، ھەرقانداق بىر ھايۋاننىڭ سۈيدۈكى، گۆشى يېيىلمەيدىغان ھايۋانلارنىڭ سۈتى، گۆشى يېيىلىدىغان ۋە يېيىلمەيدىغان جىمى قۇشلارنىڭ سۈيدۈكى ۋە مايىقى ھارامدۇر. چۈنكى ئۇلار پاسكىنا نەرسىلەر بولۇپ. پاسكىنا نەرسىلەرنى ئىستېمال قىلىش ھارامدۇر.

ھايۋانلارنىڭ سۈيدۈكلىرىنىڭ ھەممىسى پاسكىنا بولسىمۇ، ئۇلار پاسكىنلىق جەھەتتىن ھەممىسى بىر خىل ئەمەس. مەسىلەن: گۆشى يېيىلىدىغان ھايۋاننىڭ سۈيدۈكى بەدەننىڭ ياكى كىيىمنىڭ قايسىبىر يېرىگە بىر غېرىچقا يەتمىگەن مىقداردا يۇقۇپ قالسا، ئۇنىڭ بىلەن ناماز ئوقۇسا بولىدۇ. ئەمما ئىنسان ياكى گۆشى يېيىلمەيدىغان ھايۋاننىڭ سۈيدۈكى كىيىم ياكى بەدەننىڭ بىر تەڭگە مىقدارىدىن

(1) مائىدە سۈرىسى 3 ـ ئايەت
(2) مائىدە سۈرىسى 90ـ ئايەت.
(3) ئەبۇداۋۇد ۋە ھاكىم رىۋايىتى
(4) مۇسلىم رىۋايىتى

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تورى

كۆپرەك يېرىگە يۇقۇپ قالغاندا، كىيىم بىلەن بەدەننىڭ يۇقۇپ قالغان يېرىنى يۇيۇپ پاكىزلاپ ناماز ئوقۇش لازىم كېلىدۇ.

شۇنىڭدەك، ئات، كالا، ئېشەك، قېچىرغا ئوخشاش گۆشى يېيىلىدىغان ۋە گۆشى يېيىلمەيدىغان ھايۋانلارنىڭ تېزىكى، جىمى قۇشلارنىڭ مايىقى ياكى سۈيدۈكى بەدەننىڭ ياكى كىيىمنىڭ بىر تەڭگە مىقدارىدىن كۆپرەك يېرىگە يۇقۇپ قالسا، ئۇ يەرنى يۇيۇپ پاكىزلىماي تۇرۇپ ناماز ئوقۇغىلى بولمايدۇ. بۇ مىقدارغا يەتمىگىنى كەچۈرۈم قىلىنىدۇ.

(4) ئىسپىرت ۋە گازغا ئوخشاش بەدەنگە زىيانلىق نەرسىلەرنى ئىستېمال قىلىش ھارامدۇر.

(5) سېپىرما پاسكىنىدۇر. ئۇنى ئىچىش ھارام. سېپىرما ھۆللۈك ھالىتىدە سۇ بىلەن يۇيۇلىدۇ. قۇرۇق ھالىتىدە ئۇۋۇلاپ ئەسىرىنى يوقىتىش بىلەن پاكلىنىدۇ. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دېگەن: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ كىيىمىگە يۇققان سېپىرما ئەگەر قۇرۇپ قالغان بولسا، ئۇنى ئۇۋۇلاپ ئەسىرىنى يوق قىلىش بىلەن، ھۆل ھالىتىدە بولسا يۇيۇش بىلەن تازىلايتتىم»[1].

(6) تاماكا، كەندىر، ئەپيۇن، كوكائىن، مورفىنلارغا ئوخشاش زەھەرلىك نەرسىلەرنىڭ ئىس ـ تۈتەكلىرىنى پۇراش ياكى شورىاش ياكى شېپرىس بىلەن بەدەنگە ئۇرۇش ھارامدۇر.

ھاراق دورا بولالمايدۇ

844. سوئال: ھاراق دورا بولالامدۇ؟

جاۋاب: ھاراقنىڭ ئىنسانىيەتنى بەختسىز قىلىدىغان ئامىللارنىڭ بىرىنچىسى بولغانلىقى سەۋەبلىك، ھاراقنى ئىچىش، ھاراق سورۇنلىرىدا ئولتۇرۇش، ھاراق ياساش، ھاراق سودىسى قىلىش، ھاراق سوۋغا قىلىش، ھاراقنى ھەر قانداق بىر يېمەكلىككە ئاز بولسىمۇ ئارىلاشتۇرۇش قەتئىي ھارامدۇر. ھاراقنى دورا ئورنىدا ئىستېمال قىلىش ياكى دورىغا ئارىلاشتۇرۇش قەتئىي ھارامدۇر. بىر ئادەم پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ھاراق توغرۇلۇق سۆزلەپ: «مەن ئۇنى دورا ياساش ئۈچۈن تەييارلايمەن» دېگەندە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا: «ئۇ دورا ئەمەس، بەلكى كېسەللىكتۇر» دېگەن.[2] پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەنە بىر ھەدىستە: «كېسەللىكنى ۋە ئۇنىڭ دورىسىنى ئاللاھ

---

(1) دار قۇتنى ۋە بەززاز رىۋايىتى
(2) ئىمام مۇسلىم رىۋايىتى.

چۈشۈردى. ھەر قانداق كېسەللىككە دورا ياراتتى، داۋالىنىڭلار! لېكىن ھارام بىلەن داۋالانماڭلار»[1] دەپ كۆرسەتكەن.

بۇ يەردە چەكلەنگىنى ھاراقنى دورا ئورنىدا ئىچكى قىسمغا قوللىنىش، يەنى ئىستېمال قىلىشتۇر. ئەمما ھاراقنى بەدەننىڭ تاشقى قىسمغا دورا ئورنىدا قوللىنىشقا بولىدۇ. ھاراق ياكى ئىسپىرت تەگكەن جاينى يۇيۇشقا ھاجەت يوق. چۈنكى ھاراق بىلەن ئىسپىرت مەنىۋى جەھەتتىن پاسكىنا بولسىمۇ، ھېسسىي جەھەتتىن تازىلىغۇچى ماددىدۇر[2].

845. سوئال: قايسى ۋاقىتتا ھاراق بىلەن داۋالىنىشقا بولىدۇ؟

جاۋاب: ھاراق بىلەن داۋالىنىشقا بولمايدۇ. ناۋادا ھاراق بىرەر خەتەرلىك كېسەلنى ساقايتىدىغان دورا ئورنىدا بولۇپ قالغان تەقدىردىمۇ، ھاراققا موھتاج بولماستىن باشقا خىل دورىلار بىلەنمۇ ھاراقنىڭ ئورنىنى تولدۇرغىلى بولىدۇ.

ئەگەر ھاراق ياكى ھاراق ئارىلاشتۇرۇلغان بىر نەرسە بىرەر خەتەرلىك كېسەل ئۈچۈن دورا بولۇپ، مۇئەييەنلەشسە، ئۇنىڭغا ھاراق ياكى ھاراق ئارىلاشتۇرۇلغان دورىدىن باشقا ھېچقانداق دورا پايدا قىلمايدىغان بولسا — مۇنداق بولۇشىغۇ ناتايىن، ئەلۋەتتە، ئۇنىڭغا ھاراق قوشۇلغان شۇ دورىنى ئىشلىتىشنى مۇسۇلمان، دىندار، ئىشەنچلىك ۋە ئۇستا بىر دوختۇر بۇيرۇغان تەقدىردە، ئىسلام دىنىنىڭ «ئىككى زىياننىڭ يېنىكرەكىنى تاللاش كېرەك» دەيدىغان ئومۇمىي پرىنسىپىغا ئاساسەن، ئېھتىياجغا قاراپ ئىنتايىن تار دائىرىدە بولۇش شەرتى بىلەن ئىستېمال قىلىشقا رۇخسەت قىلىنىدۇ[3].

---

(1) ئەبۇداۋۇد رىۋايىتى

(2) ھاراقنى ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمدە "نىجىس" يەنى "پاسكىنا" دەپ سۈپەتلىگەن. مۇشرىكلارنىمۇ " نىجىس" دەپ سۈپەتلىگەن. ئىسلام ئۆلىمالىرىدىن قۇرئان كەرىمنىڭ ھاراق بىلەن مۇشرىكلارنى " نىجىس" دەپ سۈپەتلىگەنلىكى ھاراق بىلەن مۇشرىكلارنىڭ مەنىۋىي جەھەتتە نىجىس ئىكەنلىكىنى ئىپادىلەيدۇ، دېگۈچىلەرنىڭ دەلىلى كۈچلۈكتۇر. "تەپسىر قۇرتۇبىي" 188- 189- بەتلەردە ئىمام مالىكنىن ئۇستازى رەبىئە، ئىمام لەيس، ئىمام مۇزنىي ۋە باغداتلىق ئۆلىمالارنىڭ «ھاراقنى ھارام دېگەنلىك ئۇنى ئىچىشنىڭ ھاراملىقىنى كۆرسىتىدۇ، ھارام قىلىنغان نەرسىلەرنىڭ ھەممىسىنىڭ نىجىس بولۇشى شەرت ئەمەس» دېگەن سۆزلىرى قەيت قىلىنغان. ئىمام شەۋكانىي " سەيلۇل جەرار" ناملىق ئەسەرىنىڭ 35- 37- بەتلىرىدە:«مەست قىلىدىغان نەرسىلەرنىڭ نىجىس ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلاشقا يېتەرلىك دەلىل يوق» دېگەن. دوكتور يۈسۈپ ئەل قەرداۋىينىڭ «ھازىرقى زامان پەتىۋالىرى» ناملىق ئەسەرى 559- بەتتە، دوكتور يۈسۈپ ئەل قەرداۋىينىڭ «ھازىرقى زامان پەتىۋالىرى» ناملىق ئەسەرىنىڭ564- بېتىدە بۇ قاراش كۈچلەندۈرۈلگەن.

(3) دوكتور يۇسۇف ئەل قارداۋىينىڭ «ئىسلامدا ھالال ۋە ھارام» ناملىق ئەسىرىدىن

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

ئەمدى بۇيەردە مۇنداق بىر سوئال تۇغۇلىشى مۇمكىن، بىز دۇرا شىركەتلىرىدىن سېتىۋالىدىغان دورىلارنىڭ بەزىسىگە ھاراق ياكى ئىسپىرت قوشۇپ ياسالغان دورىلار ئىكەنلىكىنى ئاڭلايمىز، بۇ دورىلارنى سورىماستىن ئىشلەتكەن يەردە، ئۆزىمىز زۆرۈر كەلگەندە ھاراق ياكى ھاراق ئارىلشتۇرۇلغان دورىلار بىلەن داۋالانساق بولامدىكەن؟

بۇنىڭ جاۋابى مۇنداق، بىرىنچىدىن، ئاللاھ تائالا بىزنى ھاراق ئىچىشتىن، ھاراق سودىسى قىلىشتىن ۋە ھاراق بىلەن داۋالىنىشتىن توسقان. بىز مۇسۇلمانلىق سۈپىتىمىز بىلەن ئاللاھ تائالانىڭ توسقانلىرىدىن يېنىپ، ئۇنىڭ ئەمرىنى تۇتۇشقا بۇيرۇلدۇق. ئىككىنچىدىن، ھاراق باشقا نەرسىگە ئارىلاشتۇرۇلۇش ئارقىلىق ئۆز خۇسۇسىيىتىنى يوقىتىپ باشقا ماددىغا ئايلىنىپ كەتسە، ئۇنى ئىشلىتىشكە بولىدۇ. مەسىلەن: فىقھى كىتابلىرىدا:" سۈيدۈك بىلەن تېزەك پاسكىنا ۋە ھارام نەرسىلەردۇر. ئەمما سۈيدۈك قۇرۇپ تۇزغا ئايلانسا، تېزەك كۆيۈپ كۈلگە ئايلانسا، بۇ ئىككىسى پاك ماددىلارغا ئايلانغانلىقى ئۈچۈن ھالالغا ئايلىنىدۇ" دەپ قەيت قىلىنغان. ياۋروپا پەتىۋا ۋە تەتقىقات كومىتېتىنىڭ 2005- يىلى 6- ئاينىڭ 1- كۈنى چىقارغان قارارىدا:«ھاراقتىن ياسالغان ئاچچىقسۇنى ئىچىش ھالالدۇر. چۈنكى ھاراق ئاچچىقسۇغا ئايلىنىش بىلەن ئۆزىدىكى ھاراقلىق خۇسۇسىيىتىنى يوقاتقان بولىدۇ»[1] دېگەن پەتىۋانى ئېلان قىلغان

ھايۋان ۋە قۇشلاردىن ھالال ۋە ھاراملار

846. سوئال: ھالال ۋە ھارام پەرقى نەدىن كەلگەن؟

جاۋاب: ئاللاھ تائالا مۇسۇلمانلارغا ئۆزى پاك، تەن ساقلىقىغا ياكى باشقا تەرەپلەرگە زىينى يوق، ئوزۇقلۇق قۇۋۋىتى بار ۋە پاكىز نەرسىلەرنى يەپ ـ ئىچىشنى بۇيرۇپ، ئۇلارنى ھالال دەپ ئاتىغان. شۇنىڭدەك ئۆزى پاسكىنا، تەن ساقلىقىغا ياكى باشقا تەرەپلەرگە زىيانلىق بولغان نەرسىلەرنى يەپ ـ ئىچىشتىن توسقان ۋە مۇنداق نەرسىلەرنى ھارام دەپ ئاتىغان.

ھايۋانلارنىڭ تۈرلىرى ۋە ئۇلاردىن يېيىش ھالا ۋە ھارام بولغانلىرى

847. سوئال: ھايۋانلار نەچچە تۈرگە بۆلۈنىدۇ؟

---

(1) دوكتور يۈسۈپ ئەل قەرداۋىينىڭ «ھازىرقى زامان پەتىۋالىرى» ناملىق ئەسەرى 559- بەت، islamonline.net تور بېكىتى " پەتىۋا بانكىسى".

جاۋاب: ھايۋانلار قۇرۇقلۇق ھايۋانلىرى ۋە سۇ ھايۋانلىرى دەپ ئىككىگە ئايرىلىدۇ. شۇنىڭدەك، قۇرۇقلۇق ھايۋانلىرىمۇ ئۆي ھايۋانلىرى ۋە ياۋايى ھايۋانلار دەپ ئىككىگە بۆلۈنىدۇ.

848. سوئال: سۇ ھايۋانلىرىدىن ھەر قانداقىنى يېيىشكە بولامدۇ؟

جاۋاب: سۇ ھايۋانلىرىنىڭ ھەممىسى ھالال بولۇپ، ئۇلاردىن ھەر قانداقىنى يېيىشكە بولىدۇ. ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمدە مۇنداق دېگەن: ﴿سىلەرنىڭ ۋە يولۇچىلارنىڭ مەنپەئەتلىنىشى ئۈچۈن سىلەرگە دېڭىز ھايۋانلىرى، دېڭىزدىن چىقىدىغان يېمەكلىكلەر ھالال قىلىندى﴾[1]. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام دېڭىز ۋە دەريا توغرۇلۇق: «ئۇنىڭ سۈيى پاك، مەھسۇلاتى ھالالدۇر»[2] دەپ كۆرسەتكەن. بۇ ھەدىس بېلىق ۋە ھەر قانداق سۇ ھايۋانلىرىنىڭ ھالال ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىدۇ. ھەنەفىي مەزھىپىدە سۇ ھايۋانلىرىدىن بېلىقتىن باشقىسى ھالال دېيىلمىگەن بولسىمۇ، ئىسلام ئۆلىمالىرىنىڭ مۇتلەق كۆپ قىسمى ھەممىنى ھالال دەپ قارايدۇ.

849. سوئال: ئۆي ھايۋانلىرىدىن قانداقلىرىنى يېيىشكە بولىدۇ؟

جاۋاب: ئۆي ھايۋانلىرىدىن ئومۇمەن، پاكىز ۋە پاك نەرسىلەرنى يەپ ئۆسكەن، يارىتىلىشىدا يىرتقۇچلۇق ۋە يىرگىنىشلىك بولمىغان ماللارنىڭ گۆشىنى يېيىش ھالالدۇر. مەسىلەن: قوي، ئۆچكە، كالا، تۆگە، ئات، توشقان، توخۇ، ئۆردەك، غاز قاتارلىقلارنى ئۆزىنىڭ مۆلكى بولۇش ياكى باشقىسىنىڭ بولسىمۇ يېيىشكە رۇخسەت قىلغان بولۇش ۋە مۇسۇلمانچە بوغۇزلانغان بولۇش شەرتى بىلەن يېيىش ھالالدۇر.

850. سوئال: ئۆي ھايۋانلىرىدىن قانداقلىرىنى يېيىشكە بولمايدۇ؟

جاۋاب: ئۆي ھايۋانلىرىدىن ئېشەك، قېچىر، چوشقا، ئىت، مۈشۈك، چاشقان، كىرپە ۋە باشقىمۇ گۆشى يېيىلمەيدىغان ھايۋانلارنى، ھاشاراتلارنى يېيىش ھارامدۇر. شۇنداقلا، كالا ۋە قويغا ئوخشاش گۆشى يېيىلىدىغان ھايۋانلاردىنمۇ ئۆزى ئۆلۈپ قالغان ياكى ئاللاھتىن باشقىسىنىڭ نامى تىلغا ئېلىنىپ بوغۇزلانغان ياكى بوغۇلۇپ ئۆلگەن ياكى باشقا ھايۋانلار ئۇسۇپ ئۆلتۈرۈۋەتكەن ياكى ئۇرۇپ ئۆلتۈرۈلگەن ياكى ئېگىزدىن يىقىلىپ ئۆلگەن ياكى يىرتقۇچ ھايۋانلار يېرىپ يەپ قويغان ھايۋانلارنىڭ گۆشىنى يېيىش ھارامدۇر.

851. سوئال: ياۋايى ھايۋانلاردىن قانداقلىرىنى يېيىشكە بولىدۇ؟

جاۋاب: ئورمانلىقلاردا ياشايدىغان ياۋايى ھايۋانلاردىن بۆكەن، زېبرا، تاغ تېكىسى ياۋا توشقان، كېيىك، زىراپە ۋە باشقىلار قاتارلىق يىرتقۇچ بولمىغان ھايۋانلارنى

(1) مائىدە سۈرىسى 96- ئايەت

(2) بۇخارىي، مۇسلىم ۋە باشقىلار رىۋايىتى

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

ئاللاھنىڭ نامىنى ئاتاپ ۋە قېنىنى ئېقىتىپ ئۆلتۈرۈش شەرتى بىلەن ئۇلارنىڭ گۆشىنى يېيىش ھالالدۇر.

852. سوئال: ياۋايى ھايۋانلاردىن قانداقلىرىنى يېيىشكە بولمايدۇ؟

جاۋاب: يارىتىلىشىدا يىرتقۇچلۇق ياكى يىرگىنىشلىك بولغان، پاكىز نەرسىلەرنى يەپ ئۆسمىگەن ياكى پاكىز نەرسىلەرنى يېيىش بىلەن بىرگە پاسكىنا نەرسىلەرنىمۇ يەيدىغان ھايۋانلارنىڭ گۆشىنى يېيىش ھارامدۇر. مەسىلەن: شىر، ياۋا چوشقا، بۆرە، پىل، مايمۇن، ئېيىق، يىلپىز، چىلبۆرە، قاتارلىقلارغا ئوخشاش مەرگەن چىشى بار يىرتقۇچ ھايۋانلار.

قۇشلاردىن يېيىش ھالال ۋە ھارام بولغانلىرى

853. سوئال: قۇشلاردىن قانداقلىرىنى يېيىشكە بولىدۇ؟

جاۋاب: قۇشلاردىن قۇشقاچ، قارا قۇشقاچ، كەكلىك، بۆدۈنە قاتارلىق يىرتىدىغان تىرناقلىرى بولمىغان قۇشلارنى ئاللاھنىڭ نامىنى ئاتاپ ۋە قېنىنى ئېقىتىپ ئۆلتۈرۈش شەرتى بىلەن ئۇلارنىڭ گۆشىنى يېيىش ھالالدۇر.

854. سوئال: قۇشلاردىن قانداقلىرىنى يېيىشكە بولمايدۇ؟

جاۋاب: قۇشلاردىن بۈركۈت، قورغۇي، ھۆۋقۇش، لاچىن، قارچىغا قاتارلىق يىرتىدىغان تىرناقلىرى بولغان يىرتقۇچ قۇشلارنىڭ گۆشىنى يېيىش ھارامدۇر. شۇنىڭدەك، زەھەرلىك يىلان، چايان، زەھەرلىك ئۆمۈچۈك ۋە بۇلارغا ئوخشاش ھاشاراتلارنى يېيىشمۇ ھارامدۇر.

855. سوئال: دىنىمىزدا گۆشى يېيىلىدىغان ماللار نېمىگە ئاساسەن بەلگىلەنگەن؟

جاۋاب: ئاللاھ تائالا ئىنسانىي ئەڭ شەرەپلىك قىلىپ ياراتقان. مۇنداق بىر شەرەپلىك ئىنساننىڭ يېمەك - ئىچمەكلىرىمۇ شەرەپلىك بولۇشى كېرەك. بۇ سەۋەبتىن دىنىمىز پرىنسىپىغا ئاساسەن، يارىتىلىشىدا يىرگىنىشلىك، يىرتقۇچلۇق ۋە پاسكىنىلىق بولغان ھايۋانلارنىڭ گۆشى ئىنسانلارغا لايىق ئەمەس. دىنىمىز بۇنداق ھايۋانلارنىڭ گۆشىنى ئىنسانلارغا لايىق كۆرمىگەن ۋە يېيىشنى ھارام قىلغان.

ئوۋ ئوۋلاشقا مۇناسىۋەتلىك مەسىلىلەر

856. سوئال: ئوۋ دېگەن نېمە؟

جاۋاب: ئوۋ — قورۇقلۇق ياكى دېڭىز ھايۋانلىرىنى قايسىبىر ئۇسۇل بىلەن تۇتۇۋېلىش دېگەنلىكتۇر.

857. سوئال: قانداق ۋاقىتتا ئوۋ ئوۋلاش چەكلىنىدۇ؟

جاۋاب: ھەج ياكى ئۆمرىگە ئېھرام باغلىغان ۋاقىتتا ئېھرامدىن چىقىپ بولماي تۇرۇپ ئوۋ ئوۋلاش چەكلىنىدۇ. مۇندىن باشقا قايسىبىر ۋاقىتتا ئوۋ ئوۋلاشقا بولىدۇ.

ئوۋ ئوۋلاشنىڭ شەرتلىرى

858. سوئال: ئوۋ ئوۋلاشنىڭ شەرتلىرى قايسىلار؟

جاۋاب: ئوۋ ئوۋلاشنىڭ شەرتلىرى تۆۋەندىكىلەر:

(1) ئوۋلىغۇچىنىڭ ئەقىل - ھوشى جايىدا، بالاغەتكە يەتكەن، مۇسۇلمان ياكى ئەھلى كىتاب بولۇشى.

(2) ئوق ئاتقاندا ياكى ئوۋلىغۇچى ھايۋاننى ئوۋغا قويۇۋەتكەندە، ئاللاھنىڭ ئىسمىنى ئاتاپ «بىسمىللا، ئاللاھۇ ئەكبەر» دېيىش.

(3) ئوۋلايدىغان سايمان، ھايۋان بولمىسا، تېرىنى تېشىپ ئۆتىدىغان تىغلىق نەرسە بولۇشى. ئەگەر ئوۋلاشتا ئىشلەتكەن سايمان ھاسا ياكى تاشقا ئوخشاش نەرسىلەردىن بولسا، ئۇنىڭ بىلەن ئوۋلىغان مالنىڭ گۆشىنى يېيىش ھالال ئەمەس، چۈنكى ئۇ ئۇرۇپ ئۆلتۈرگەنگە ئوخشاشتۇر. شۇنداقتىمۇ جېنى چىقىپ بولمىغان ھالدا ئۆلتۈرۈۋالغان بولسا، ئۇنىڭ گۆشىنى يېيىشكە بولىدۇ.

(4) ئوۋ ئوۋلاشتا كۆندۈرۈلگەن ئوۋچى ئىت بىلەن باشقا ئىتلارنىڭ ھەمكارلاشماسلىقى لازىم: چۈنكى ئوۋنى قايسىسىنىڭ تۇتقانلىقىنى، ئاللاھنىڭ ئىسمى قايسىسىغا ئاتالغانلىقىنى بىلگىلى بولمايدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر ھەدىستە: «ئەگەر ئىتىڭنىڭ يېنىدا باشقا بىر ئىتنى كۆرگىنىڭدە، ئوۋلانغان ھايۋان ئۆلگەن بولسا، ئۇنى يېمە. چۈنكى سەن قايسىسىنىڭ ئۆلتۈرگەنلىكىنى بىلمەيسەن»[1] دەپ كۆرسەتكەن.

(5) ئوۋچى ئىت ئوۋلىغان نەرسىدىن يېمىگەن بولۇشى شەرت. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر ھەدىستە: «ئوۋغا قويۇپ بېرىلگەن ئىت تۇتقان نەرسىدىن يېگەن بولسا، ئۇنى سەن يېمە. ئۇنى ئۆزى ئۈچۈن تۇتقان بولىدۇ، ئەگەر ئۇ ئوۋلىغان نەرسىدىن يېمىگەن بولسا، ئوۋلىغان نەرسىنى يېسەڭ بولىدۇ، چۈنكى ئۇنى ئىگىسى ئۈچۈن تۇتقان بولىدۇ»[2] دەپ كۆرسەتكەن. چۈنكى ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمدە، ﴿ئوۋ ھايۋانلىرىنىڭ سىلەر ئۈچۈن ئوۋلىغان نەرسىلىرىدىن يەڭلار﴾[3] دېگەن.

---

(1) بۇخارى ۋە مۇسلىم رىۋايىتى

(2) ئىمام ئەھمەد رىۋايىتى، بۇخارىي بىلەن مۇسلىممۇ بۇ مەنىدە ھەدىس رىۋايەت قىلغان

(3) مائىدە سۈرىسى 4- ئايەت

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

ئېتىقاد مەسىلىلىرىدىكى خاتالىقلار(چەكلەنگەن ئىشلار)

1. ئاللاھ كەچۈرمەيدىغان ئەڭ چوڭ گۇناھ
2. ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرۈش دائىرىسىگە كىرىدىغان ئىشلار
3. ئىسلامنى ياكى قۇرئاننى ياكى پەيغەمبەرنى مەسخىرە قىلىش
4. پالچىلارنىڭ ۋە رامچىلارنىڭ سۆزلىرىگە ئىشىنىشنىڭ گۇناھى
5. شېرىك دائىرىسىگە كىرىدىغان تۇمار.

ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرۈش ۋە ئۇنىڭغا ئېلىپ بارىدىغان ئىشلار

859. سوئال: ئاللاھ كەچۈرمەيدىغان ئەڭ چوڭ گۇناھ قايسى؟

جاۋاب: ئاللاھ كەچۈرمەيدىغان ئەڭ چوڭ گۇناھ ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرۈشتۇر. قۇرئان كەرىمدە ئاللاھ مۇنداق دېگەن: ﴿ئاللاھ ئۆزىگە بىرەر نەرسىنىڭ شېرىك كەلتۈرۈلۈشىنى (يەنى مۇشرىكلىك گۇناھىنى) ئەلۋەتتە مەغپىرەت قىلمايدۇ. بۇنىڭدىن باشقىسىنى (ئاللاھ ئۆزى) خالىغان ئادەمگە مەغپىرەت قىلىدۇ. كىمكى ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرىدىكەن، ئۇ ھەقىقەتەن قاتتىق ئازغان بولىدۇ﴾[1].

چۈنكى ئاللاھ تائالا يېگانە ئىلاھ، ھەممىنىڭ ياراتقۇچىسى، ھەممىنىڭ ئىگىسى، ھەممىنى باشقۇرغۇچى ۋە يالغۇز خوجايىنىدۇر. ئاللاھ ھېچكىمگە، ھېچ نەرسىگە ئوخشىمايدۇ. ئاللاھنىڭ سۈپەتلىرىمۇ ھېچكىمنىڭ سۈپىتىگە ئوخشىمايدۇ. ئەھۋال بۇنداق ئىكەن، ئاللاھ ياراتقان بەندىلەرنى ۋە ھەر قانداق بىر مەخلۇقاتنى ئاللاھقا ئوخشىتىش ئەڭ چوڭ ھەقسىزلىقتۇر. شۇڭا قۇرئان كەرىمدە: ﴿ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرۈش ھەقىقەتەن چوڭ ھەقسىزلىقتۇر﴾[2] دەپ ئېيلان قىلىنغان. مۇنداق بىر ھەقسىزلىق ئۈچۈن ئاللاھنىڭ غەزەپلەنمەسلىكى، نەپرەتلەنمەسلىكى ۋە بۇنداق ھەقسىزلىقنى قىلغان ئادەمنى جازالىماسلىقى مۇمكىن ئەمەس. دۇنيانىڭ پادىشاھلىرى ئۆزلىرىنىڭ پادىشاھلىق شەنىگە لايىق كەلمەيدىغان سۆز - چۆچەكلەرنى ۋە ئىش - ھەرىكەتلەرنى ياقتۇرمىغان ۋە ئۇلارنى سادىر قىلغانلاردىن ئەڭ ئېچىنىشلىق ئىنتىقام ئالغان يەردە، پادىشاھلارنىڭ پادىشاھى، كاتتىلارنىڭ كاتتىسى بولغان ئاللاھ ئۇنىڭغا شېرىك كەلتۈرۈشتىن ئىبارەت ئۆزىنىڭ ئۇلۇغ شەنىگە، ئىلاھلىق ماقامىغا، ئۇلۇغلۇق مەرتىۋىسىگە لايىق كەلمەيدىغان بۇ چوڭ گۇناھنى كەچۈرمەسلىكتە ئەلۋەتتە ھەقلىقتۇر!

860. سوئال: ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرۈش دېگەن نېمە؟

جاۋاب: ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرۈش - ئاللاھ ياراتقان مەخلۇقاتلاردىن قايسىبىرىنى ئاللاھقا پاكى ئاللاھنىڭ خاس سۈپەتلىرىدىن بىرىگە ئوخشىتىش دېگەنلىكتۇر. ئۇ ئېتىقاد، ئەمەل - ئىبادەتلەر ۋە دۇئالاردا ئاللاھقا باشقا بىرسىنى شېرىك قىلىپ قوشۇش بىلەن ئەمەلگە ئاشىدىغان، ئاللاھنى ئەڭ قاتتىق غەزەپلەندۈرىدىغان يامان ئىشتۇر.

861. سوئال: ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرگەنلىك بولىدىغان ئىشلار قايسىلار؟

---

(1) نىسا سۈرىسى 116 - ئايەت.

(2) لۇقمان سۈرىسى 13 - ئايەت

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

جاۋاب: ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرگەنلىك بولىدىغان ئىشلار تۆۋەندىكىلەردىن ئىبارەت:

(1) دۇنيانى ۋە دۇنيادىكى ئىشلارنى باشقۇرۇشتا ئاللاھتىن باشقىمۇ بەزى باشقۇرغۇچىلار بار، دەپ ئېتىقاد قىلىش.

(2) ئۆلۈكلەرنى (مەيلى ئۇلار پەيغەمبەر بولۇپ كەتسۇن، مەيلى ئەۋلىيا بولۇپ كەتسۇن) كىشىلەرگە پايدا - زىيان يەتكۈزەلەيدۇ، ھاجەتلەرنى راۋا قىلالايدۇ، دەپ ئېتىقاد قىلىش.

(3) ئاللاھقا ۋە ئاللاھقا خاس سۈپەتلەرگە باشقىلارنى ئوخشىتىش. مەسىلەن: ئەۋلىيا، قۇتۇپلار، پالچىلار ۋە رامچىلار، سېھىرگەرلەر ئاللاھتىن باشقىلار بىلمەيدىغان ئىشلارنى (غەيبنى) بىلىدۇ، دەپ ئېتىقاد قىلغانغا ئوخشاش.

(4) ئۆلۈكلەردىن، دەرەخلەردىن ۋە مازارلاردىن مەدەت تىلەش ۋە ئۇلاردىن كېسەللەرگە شىپالىق سوراش، پەرزەنت ۋە بەرىكەت تىلەش، شۇنداقلا مەيلى تىرىك بولسۇن، مەيلى ئۆلۈك بولسۇن، ئاللاھتىن باشقا بىراۋنى تەبىئىي سەۋەبلەرنىڭ سىرتىدا كىشىلەرگە ياردەم قىلالايدۇ، دەپ ئېتىقاد قىلىش.

(5) ئاللاھتىن باشقا بىرسىنى رازى قىلىش ئۈچۈن قۇربانلىق قىلىش، يەنى ئەۋلىيالارنىڭ، پىرلارنىڭ ۋە مازاردىكى ئۆلۈغلارنىڭ قوللىشىغا ئېرىشىمىز، دېگەن ئېتىقاد بىلەن، ئۇلارغا ئاتاپ قۇربانلىق قىلىش، نەزىر - چىراغ ئۆتكۈزۈش، ھەتتا مازارلارغا بېرىپ ئۇلارنىڭ قەبرىلىرىگە ئاتاپ مال كېسىش.

(6) ئاللاھتىن باشقىسىنىڭ نامىنى ئاتاپ قەسەم قىلىش. ئاللاھتىن باشقىسىنىڭ نامى بىلەن قىلىنغان قەسەم ئەمەلىيەتتە قەسەم ھېسابلانمايدۇ. چۈنكى قەسەم ئاللاھنىڭ مۇبارەك ئىسىملىرىدىن بىرىنى تىلغا ئېلىش بىلەنلا قىلىنىدۇ.

(7) ئىبادەت مەقسىتى بىلەن مازارلارنى تاۋاپ قىلىش. چۈنكى تاۋاپ قىلىش پەقەت بەيتۇللاھتىكى «كەبە» گىلا خاستۇر. بەيتۇللاھتىن باشقا جاينى تاۋاپ قىلغان كىشى ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرگەنلىك بولىدۇ.

يۇقىرىقى ئىشلارنىڭ ئالدىنقى تۆتىدىن بىرەرسىنى سادىر قىلغان ئادەم قاتتىق گۇناھكار بولىدۇ، بۇرۇن قىلغان پۈتۈن ئەمەل - ئىبادەتلىرى بىكار بولۇپ كېتىدۇ، قايتا ئىمان ئېيتىشى لازىم كېلىدۇ. ئەمما ئاخىرقى ئۈچىدىن بىرەرسىنى سادىر قىلغان ئادەم گۇناھكار بولىسمۇ، ئىماندىن چىقمايدۇ، باشقا ئەمەللىرىمۇ بىكار بولۇپ كەتمەيدۇ.

862. سوئال: ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرگەنلىك بولىدىغان ئىشلارنى قىلغانلار قانداق قىلىشى كېرەك؟

جاۋاب: ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرگەنلىك بولىدىغان ئىشلارنى قىلغان ئادەم ئۇچۇن ئۇنىڭدىن قەتئىي قول ئۈزۈپ، قايتا ئىمان ئېيتىش ۋە گۇناھلىرىغا ھەقىقىي رەۋىشتە تەۋبە قىلىشتىن باشقا يول يوق. شۇنداق قىلغانلارنى ئاللاھ خالىسا كەچۈرىدۇ ۋە گۇناھلىرىنى مەغپىرەت قىلىدۇ.

پال سېلىش ۋە غەيبتىن سۆزلەش

863. سوئال: پال سېلىش دېگەن نېمە؟

جاۋاب: پال سېلىش ـ كېلەچەكتە بولىدىغان ئىشلار ۋە يوقاپ كەتكەن نەرسىلەر ھەققىدە يالغاندىن خەۋەر بېرىش دېگەنلىكتۇر. پال بىلەن شۇغۇللانغۇچىلار ئۆزلىرىنىڭ غايىبنى بىلىدىغانلىقلىرىنى دەۋا قىلىدىغان كاززاپلار بولۇپ، ئالىقانغا، چىنىگە ئوقۇش، كارت ئېچىش قاتارلىق تۈرلۈك ھىيلە ـ مىكىرلەرى بىلەن كىشىلەرنى ئىشەندۈرۈشكە تىرىشىدۇ. ئۇلار پالچى، رەمچى ۋە داخان دېگەن تۈرلۈك ئاتالغۇلار بىلەن ئاتىلىدۇ.

864. سوئال: غەيب دېگەن نېمە؟

جاۋاب: غەيب ـ ھېسسىي ئورگانلار بىلەن بىلگىلى بولمايدىغان، مېتافىزىكا ئالەمگە ئائىت ئىشلاردۇر. غەيبلەرنى ئاللاھ تائالادىن باشقا ھېچكىم بىلمەيدۇ. ﴿ئاللاھتىن باشقا ھېچكىم ئاسمان ۋە زېمىندىكى غەيبنى بىلمەيدۇ﴾[1].

سېھىرگەرلىك قىلىش

865. سوئال: سېھىرگەر، رەمچى ۋە پالچىلارغا ئىشىنىشنىڭ گۇناھى نېمە؟

جاۋاب: رەمچىلەرنىڭ، پالچىلارنىڭ، چىنىغا، ئالىقانغا ئوقۇيدىغانلارنىڭ، كارت ئاچىدىغانلارنىڭ ۋە بۇلارغا ئوخشاش غايىبنى بىلىدىغانلىقىنى دەۋا قىلىدىغان ھەرقانداق بىر ئادەمنىڭ سۆزلىرىگە ئىشىنىش ئەڭ چوڭ گۇناھ بولۇپ، ئۇلارنىڭ غەيبتىن سۆزلىگەنلىرىگە ئىشەنگەن ئادەم كاپىر بولىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ مەسىلىنى ئوچۇقلاپ مۇنداق دېگەن: «كىمكى داخان، رەمچى ۋە پالچىلارغا بېرىپ، ئۇلارنىڭ سۆزلىرىگە ئىشىنىدىكەن، ئۇ ئىسلام دىنىغا ئىنكار قىلغان بولىدۇ» دېگەن.[2]

(1) نەمل سۈرىسى 65 ـ ئايەت
(2) ئەبۇداۋۇد رىۋايىتى

www.uyghurkitap.com

يەنە بىر ھەدىستە: «كىمكى پالچىنىڭ يېنىغا بېرىپ، ئۇنىڭدىن بىر نەرسە سورايدىكەن ۋە پالچىنىڭ بەرگەن جاۋابىغا ئىشىنىدىكەن، ئۇنىڭ قىرىق كۈنلۈك نامىزى قوبۇل قىلىنمايدۇ.»[1]

پالچىلارغا ئىشەنگەن ئادەم كاپىر بولغان يەردە، پالچىلىقنى قىلغانلارنىڭ كاپىر بولىدىغانلىقىدا ھېچ شەك يوق.

ئىسلام دىنىنى مەسخىرە قىلىش

866. سوئال: دىنىنى مەسخىرە قىلىش دېگەن نېمە؟

جاۋاب: دىنىنى مەسخىرە قىلىش ــ ئىسلام دىنىغا ۋە ئۇنىڭدىكى مۇقەددەسلەرگە تىل ئۇزىتىش دېگەنلىك بولۇپ، ئۇنىڭ تۈرلىرى تۆۋەندىكىچە:

(1) ئىسلام دىنىنىڭ شەرىئەت قانۇنىنى ھازىرقى ئەسىر بىلەن ماسلىشالمايدۇ، دەپ ئېتىقاد قىلىش ياكى ئوچۇق سۆزلەش.

(2) قۇرئان كەرىمنى ئادەتتىكى كىتابلارغا ئوخشىتىش ياكى ئۇنىڭ ھۆكۈملىرىنى كۆزگە ئىلماسلىق.

(3) كۇففارلارنىڭ تۆھمەتلىرىگە ئىشىنىپ مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى ئەيىبلەش ياكى ئۇنى ئادەتتىكى ئىنسان قاتارىدا كۆرۈش.

(4) ئىسلام جازا قانۇنىدىكى ئىبرەت قىلىش كۆزدە تۇتۇلغان بەزى جازالارنى مەسخىرە قىلىش ياكى ئەيىبلەش.

867. سوئال: ئاللاھنىڭ دىنىنى مەسخىرە قىلغانىنىڭ جازاسى نېمە؟

جاۋاب: ئاللاھنىڭ دىنىنى مەسخىرە قىلغانلار شەكسىز كاپىر بولىدۇ، ئاخىرەتتە مەڭگۈلۈك ئازابقا دۇچار بولىدۇ. ئاللاھ تائالا مۇنداق دېگەن: ﴿ئى مۇھەممەد! ئەگەر سەن ئۇلارنىڭ (مەسخىرە قىلغانلىقىنى) سورىساڭ، ئۇلار: ‹بىز (راستتىن ئەمەس)، پەقەت ئىچ پۇشۇقى قىلىپ ئوينىشىپ دەپ قويدۇق› دەيدۇ. (بۇ مۇناپىقلارغا) ‹سىلەر ئاللاھنىڭ دىنىنى، ئاللاھنىڭ ئايەتلىرىنى ۋە ئاللاھنىڭ پەيغەمبىرىنى مەسخىرە قىلدىڭلارمۇ؟" دېگىن. سىلەر (يالغان قەسەم ئىچىپ) ئۆزرە ئېيتماڭلار، سىلەر ئىمان ئېيتقانلىقىڭلاردىن كېيىن، (پەيغەمبەرنى مەسخىرە قىلىش بىلەن) كاپىر بولدۇڭلار، سىلەردىن بىر گۇرۇھنى (راست تەۋبە قىلغانلىقلىرى ئۈچۈن) ئەپۇ قىلساق، يەنە بىر گۇرۇھنى گۇناھكار بولغانلىقلىرى ئۈچۈن جازالايمىز﴾[2]

(1) ئىمام مۇسلىم رىۋايىتى
(2) تەۋبە سۈرىسى 65 ـ 66 ـ ئايەتلەر

شېرىك دائىرىسىگە كىرىدىغان تۇمار تۈرى

868. سوئال: تۇمار ئېسىش شېرىككە كىرەمدۇ؟

جاۋاب: تۇمار ئېسىشنىڭ شېرىك دائىرىسىگە كىرىدىغانلىرىمۇ ۋە كىرمەيدىغانلىرىمۇ بار. بۇنىڭغا بىنائەن، تۇمار ئېسىش ئىككى تۈرلۈك بولىدۇ: بىرى شېرىك دائىرىسىگە كىرىدىغىنى، يەنە بىرى، كىرمەيدىغىنى بولۇپ، رۇخسەت قىلىنغىنى.

869. سوئال: شېرىك دائىرىسىگە كىرىدىغان تۇمار قايسى؟

جاۋاب: پەرىشتىلەرنىڭ، ئەۋلىيالارنىڭ، پىرلارنىڭ، جىنلارنىڭ ۋە باشقا ھەرقانداق مەخلۇقنىڭ (ئىنسان ياكى ھايۋاننىڭ) ئىسىملىرى ياكى مەنىسى چۈشىنىكسىز تىلسىملار يېزىلغان تۇمارلارنى ئېسىش ۋە يېزىشنىڭ ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرگەنلىك بولىدىغانلىقىغا ئىسلام ئالىملىرى ھەممە بىردەك ئىتتىپاقتۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ: «كىمكى تۇمار ئاسىدىكەن ئۇ، ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرگەن بولىدۇ»[1] دېگەن سۆزى مۇشۇ تۈردىكى تۇمارنى كۆرسىتىدۇ.

870. سوئال: رۇخسەت قىلىنغان تۇمار قايسى؟

جاۋاب: قۇرئان كەرىم ئايەتلىرى ۋە ئاللاھنىڭ ئىسىم - سۈپەتلىرىدىن يېزىلغان تۇمارلارنى بالاغەتكە يەتمىگەن نارەسىدە بالىلارنىڭ بويۇنلىرىغا ئېسىشقا بولىدۇ. ئەمما چوڭلارنىڭ تۇمار ئېسىشىنىڭ جائىز بولمايدىغانلىقىدا پۈتۈن ئىسلام ئۆلىمالىرى ئىتتىپاقتۇر. چۈنكى چوڭلار ئايەتلەرنى تۇمار قىلىپ ئاسماستىن ئۆزلىرى ئوقۇشقا بۇيرۇلغان.

871. سوئال: تۇمار ئاسماستىنمۇ بالايى - قازالاردىن ساقلىنىش چارىلىرى بارمۇ؟

جاۋاب: ئەلۋەتتە بار. تۇمار ئېسىشقا ھاجەت بولماستىنمۇ، بالا - قازالاردىن ۋە يامان كۆز، يامان تىللارنىڭ، كۆرەلمەسلەرنىڭ يامانلىقىدىن ساقلىنىشنىڭ دىنىمىزدا كۆرسىتىلگەن ياخشى چارىلىرى بار. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىغا بىر ئادەم كېلىپ: ‹يارەسۇلەللاھ! مېنى كېچە يىلان چېقىۋالدى› دېۋىدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: ‹ئەگەر سەن ئاخشام ياتىدىغان ۋاقتىڭدا ئاللاھقا سېغىنىپ مەخلۇقاتنىڭ شەررىدىن پاناھ تىلەيمەن› دەپ دۇئا قىلغان بولساڭ ئىدى، ساڭا ھېچقانداق زىيان - زەخمەت يەتمىگەن بولاتتى› دېدى»[2].

(1) ئىمام ئەھمەد ۋە ھاكىم رىۋايەت قىلغان ھەدىس

(2) ئىمام مۇسلىم رىۋايىتى ئىمام مۇسلىم رىۋايىتى

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەنە بىر ھەدىستە، ساھابىلىرىگە تەلىم بېرىپ: «سىلەر ئاخشاملىرى يېتىشتىن بۇرۇن ‹ئاللاھنىڭ ئۇلۇغ كەلىمىلىرىگە سېغىنىپ، ئاللاھنىڭ غەزىپىدىن، ئۇنىڭ جازاسىدىن ۋە مەخلۇقاتنىڭ شەررىدىن، شەيتانلارنىڭ ماڭا يېقىنلىشىشىدىن ۋە ۋەسۋەسە قىلىشىدىن پاناھ تىلەيمەن›[1] دەڭلار، ئەگەر شۇنداق قىلساڭلار، بالا ـ قازالاردىن ساقلىنىسىلەر» دەپ كۆرسەتكەن.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئايالى ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دېگەن: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھەر ئاخشىمى ياتاق جايىغا بارغىنىدا، ئىككى ئالىقىنىنى بىرلەشتۈرۈپ ئاچقىنىچە، ئىخلاس، فەلەق ۋە ناس سۈرىلىرىنى ئوقۇپ ئالىقانلىرىغا سۈفلەپ بەدىنىنىڭ قولى يەتكەن ھەممىلا يېرىنى ئىككى ئالىقىنى بىلەن سىلاپ چىقاتتى، سىلاشنى ئاۋۋال بېشى بىلەن يۈزىدىن باشلايتتى ۋە ھەر ئەزانى ئۈچ قېتىمدىن سىلايتتى»[2].

872. سوئال: دەم سېلىش دۇرۇسمۇ؟

جاۋاب: كېسەللەرگە، ھەتتا ساق كىشىلەرگىمۇ قۇرئان كەرىم ئايەتلىرى ياكى ئاللاھنىڭ ئىسىم ـ سۈپەتلىرىنى ئوقۇش بىلەن دەم سېلىشقا بولىدۇ. ئىسلام ئالىملىرى مۇنۇ ئۈچ شەرت بىلەن دەم سېلىشنى جائىز(دۇرۇس) دەپ قارايدۇ:

(1) دەم سېلىشتا پەقەت قۇرئان ئايەتلىرى ۋە ئاللاھنىڭ ئىسىم ـ سۈپەتلىرىلا ئوقۇلۇشى،

(2) سېلىنىغان دەمنىڭ ئەرەب تىلىدا بولۇپ، مەنىسى چۈشىنىشلىك بولۇشى،

(3) دەم ئۆزلۈكىدىن تەسىر قىلماستىن، بەلكى ئاللاھنىڭ ئىزنى ۋە ئىرادىسى بىلەنلا تەسىر قىلىدۇ، دەپ ئېتىقاد قىلىشتىن ئىبارەت.

---

(1) ئەبۇداۋۇد رىۋايىتى

(2) بۇخارىي رىۋايىتى

ئائىلە ھاياتىدا چەكلەنگەن ئىشلار

1. قىز - ئوغۇللارنى ئۇلار خالىمىغان بىرسى بىلەن ئۆيلىنىشكە زورلاش
2. مۇسۇلمان ئەرنىڭ مۇسۇلمان ئەمەس ئايالغا ئۆيلىنىشى
3. مۇسۇلمان قىزلارنى مۇسۇلمان ئەمەسلەرگە ياتلىق قىلىش
4. ھامىلە بولۇشنىڭ ئالدىنى ئېلىش
5. قورساقتىكى بالىنى چۈشۈرۈۋېتىش
6. ئايلىق ئادىتى مەزگىلىدىكى ئايال بىلەن جىنسىي ئالاقە قىلىش
7. ئاياللارنىڭ ئارقا تەرىپىگە كېلىش
8. ئەر ـ خوتۇنلۇقنىڭ سىرلىرىنى يېيىش
9. ئايلىق ئادىتى مەزگىلىدىكى(ھەيزدار) ئايالنى تالاق قىلىش
10. بالىنىڭ ئاتىسىغا تېنىشى
11. سۈنئىي ئۇرۇقلاندۇرۇش
12. بالىلارنىڭ ئۆز ئاتىسىنى تاشلاپ باشقىسىغا مەنسۇپ بولۇۋېلىشى
13. بالىلار ئارىسىدا ئايرىمىچىلىق قىلىش
14. ئاتا ـ ئانىنى قاقشىتىش

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

قىز ـ ئوغۇللارنىڭ ئۆزلىرىگە لايىق تاللاشتىكى ئەركىنلىكى

873. سوئال: قىز ـ ئوغۇللارنى ئۆزلىرى خالىمىغان بىرسى بىلەن ئۆيلىنىشكە زورلاشقا بولامدۇ؟

جاۋاب: ئىسلام دىنى قىز ـ ئوغۇللارنى ئۇلارنىڭ رازىلىقى بولمىغان بىرسى بىلەن ئۆيلىنىشكە زورلاشنى قەتئىي رەت قىلىدۇ. بەلكى ئۇلارنىڭ رايىنى ۋە ئىختىيارىنى نىكاھنىڭ ئاۋۋالقى شەرتلىرىدىن قىلىپ بېكىتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: «چوكاننى ئۇنىڭ ئىختىيارىسىز، قىزنى ئۇنىڭ رايىسىز ياتلىق قىلماڭلار» ساھابىلەر يا رەسۇلەللاھ! قىزلار ئۇيياتچان كېلىدۇ، ئۇلار ئۆز رايىنى سۆزلىيەلمىسە قانداق قىلىمىز؟ دەپ سورىغاندا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «قارشىلىق بىلدۈرمەستىن سۈكۈت قىلىپ تۇرۇشى ئۇلارنىڭ ئىختىيار قىلىپ رازى بولغانلىقىدۇر» دەيدۇ.[1]

ئەمما قىز بولسۇن ياكى چوكان بولسۇن دىيانەتسىز، ئەخلاقسىز بىرىگە ياتلىق بولمەن دەپ تۇرۇۋالسا، شۇنىڭدەك ئوغۇلمۇ ئەخلاقسىز، دىيانەتسىز بىرىنى ئالىمەن دەپ تۇرۇۋالسا، بۇ ۋاقىتتا ئاتا ـ ئانىسى ئۇنىڭغا قارشى چىقسا ۋە بۇ ئىشنى رەت قىلسا بولىدۇ. ئەگەر قىز كىچىك بولۇپ، ئۆزىنىڭ كېلەچىكىنى ياخشى تاللىيالمايدىغان ياشتا بولسا، ئاتا ـ ئانىسى ياكى تۇغقانلىرى ئۇنى ئۆزلىرى خالىغان يەرگە ياتلىق قىلىدۇ.

مۇسۇلمان ئەرنىڭ مۇسۇلمان ئەمەس ئايالغا ئۆيلىنىش مەسىلىسى

874. سوئال: مۇسۇلمان ئەرنىڭ مۇسۇلمان ئەمەس ئايالغا ئۆيلىنىشى دۇرۇسمۇ؟

جاۋاب: مۇسۇلمان ئەرلەرنىڭ دىنغا ئىشەنمەيدىغان كوممۇنىست ياكى بۇددىست ياكى ساماۋى (ئەسلى ئاللاھتىن كەلگەن) بىرەر دىنغا مەنسۇپ بولمىغان ئاياللار بىلەن ئۆيلىنىشى دۇرۇس ئەمەس. ئاللاھ تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿(ئى مۇسۇلمانلار) مۇشرىك ئاياللار ئىمان ئېيتمىغۇچە ئۇلارنى نىكاھىڭلارغا ئالماڭلار. (ھۆر) مۇشرىك ئايال (ھۆسن جامالى ۋە مېلى بىلەن) سىلەرنى مەپتۇن قىلغان تەقدىردىمۇ، مۆمىن دېدەك ئەلۋەتتە ئۇنىڭدىن ئارتۇقتۇر، مۇشرىك ئەرلەر ئىمان ئېيتمىغۇچە مۆمىن

(1) بۇخارىي ۋە مۇسلىم رىۋايىتى

ئاياللارنى ئۇلارغا ياتلىق قىلماڭلار. (ھۆر) مۇشرىك ئەر سىلەرنى مەپتۇن قىلغان تەقدىردىمۇ مۆمىن قۇل ئەلۋەتتە ئۇنىڭدىن ئارتۇقتۇر﴾[1].

بۇ ئايەت، بۇددىست، كوممۇنىست ۋە مۇشرىكلارغا ئوخشاش ئاللاھقا ئىشەنمەيدىغان، ئىمانسىزلارغا ئۆيلىنىشنىڭ قەتئىي ھاراملىقىنى ئىپادىلەيدۇ.

ئەمما خرىستىئان ياكى يەھۇدىي دىنىغا ئىمانى بار ئاياللارغا ئۆيلىنىشكە بولىدۇ. ئاللاھ تائالا مۇسۇلمان ئەرلەرنىڭ ئەھلى كىتابتىن بولغان ئاياللار بىلەن ئۆيلىنىشنىڭ جائىزلىقى توغرىسىدا مۇنداق دەيدۇ: ﴿مۆمىنلەردىن بولغان ئىپپەتلىك ئاياللارنىڭ، سىلەردىن ئىلگىرى كىتاب بېرىلگەن (يەھۇدىيلار ۋە خرىستىئانلار) دىن بولغان ئىپپەتلىك ئاياللارنىڭ مەھرىنى بەرسەڭلار ئىپپەتلىك بولغىنىڭلار ۋە ئاشكارا ـ يوشۇرۇن پاھىشىنى كۆزلىمىگىنىڭلار ھالدا (ئۇلارنى) ئالساڭلار) ئۇلار سىلەرگە ھالالدۇر﴾[2].

خرىستىئان ياكى يەھۇدىي دىنىدىكى ئاياللار بىلەن ئۆيلىنىشنىڭ شەرتى، ئۇلارنىڭ ئۆز دىنلىرىدا مەھكەم بولۇپ، ئاللاھقا ھەقىقىي ئىشىنىدىغان بولۇشىدۇر.

مۇسۇلمان قىزلارنى مۇسۇلمان ئەمەسلەرگە ياتلىق قىلىشنىڭ ھاراملىقى

875. سوئال: مۇسۇلمان قىزلارنى مۇسۇلمان ئەمەسلەرگە ياتلىق قىلىشقا بولامدۇ؟

جاۋاب: مۇسۇلمان قىزلارنىڭ ۋە ئاياللارنىڭ مۇسۇلمان ئەمەس ئەرلەرگە ياتلىق بولۇشى قەتئىي جائىز ئەمەس. مەيلى ئۇلارنىڭ ياتلىق بولماقچى بولغان كىشىلىرى خرىستىئان بولسۇن، مەيلى يەھۇدىي بولسۇن، مەيلى ئاتېئىست بولسۇن، مەيلى بۇددىست ياكى مۇشرىك بولسۇن، بۇلارنىڭ ھېچبىرى مۇسۇلمان ئاياللارغا ئۆيلىنىشكە لايىق ئەمەس. ئاللاھ تائالا مۇسۇلمان ئاياللار توغرۇلۇق: ﴿ئۇلار كاپىرلارغا ھالال ئەمەس. كاپىرلارمۇ ئۇلارغا ھالال ئەمەس﴾[3] دېگەن.

ئۆز مىللەتتىن بولسىمۇ، ئاللاھقا ئىشەنمەيدىغان ئاتېئىست بىرىگە مۇسۇلمان قىزنى ياتلىق قىلىشقا بولمايدۇ. مۇنداق قىلغۇچىلار ئاللاھنىڭ يۇقىرىقى ئايەتتىكى ھۆكۈمىگە قارشى چىققان بولۇپ، جازاسىنى ئېغىر تارتىدۇ.

ھامىلە بولۇشنىڭ ئالدىنى ئېلىش مەسىلىسى

876. سوئال: ھامىلە بولۇشنىڭ ئالدىنى ئېلىشقا بولامدۇ؟

(1) بەقەرە سۈرىسى 221 ـ ئايەت
(2) مائىدە سۈرىسى 5 ـ ئايەت
(3) مۇمتەھىنە سۈرىسى 10 ـ ئايەت

ئۇيغۇر كىتاب تورى بېكىتى www.uyghurkitap.com

جاۋاب: تۇغۇش ـ تۇغماسلىق مەسلىسى ئەر ـ ئايال ئىككىسىنىڭ قارارىغا باغلىق ئىشتۇر. ئائىلىدىكى مەلۇم سەۋەبلەر ياكى زۆرۈرىيەتلەر تۈپەيلى ئەر ـ ئايال ئىككىسى كېلىشىپ تۇغۇشنى ۋاقىتلىق كېچىكتۈرۈش نىيىتى بىلەن ھامىلدارلىقنىڭ ئالدىنى ئالىدىغان دورا، ئوكۇل ۋە باشقا ھەر قانداق بىر چارىنى قوللىنىشى دۇرۇستۇر. بۇ دېگەنلىرىمىزنىڭ توغرا ئىكەنلىكىنى كۆپلەندۈرىدىغان ھەدىسلەر كۆپ.

جابىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دېگەن: «قۇرئان ئاللاھتىن نازىل بولۇۋاتقان كۈنلەردىمۇ بىز ئەزلە قىلاتتۇق، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنى بىلگەن، ئەمما ئۇنىڭدىن توسمىغان.»[1]

ئەزلە قىلىش ــ جىنسىي مۇناسىۋەت ئۆتكۈزگەندە، سپېرمىنى ئايالنىڭ ئىچىگە تۆكمەستىن سىرتقا تۆكۈۋېتىش دېگەنلىكتۇر.

قورساقتىكى بالىنى چۈشۈرۈۋېتىش جىنايىتى

877. سوئال: قورساقتىكى بالىنى چۈشۈرۈۋېتىشكە بولامدۇ؟

جاۋاب: قورساقتىكى بالىغا زىيان يەتكۈزۈش ئەڭ ئېغىر قاتىللىق جىنايىتىدىن سانىلىدۇ. ئىسلام جازا قانۇنى بويىچە، چۈشۈرۈۋېتىلگەن بالا تىرىك چۈشكەن بولسا (يەنى تىرىك چۈشۈپ ئاندىن ئۆلگەن بولسا) ئۇنى چۈشۈرۈۋەتكۈچىنىڭ ئۈستىگە بىر ئادەمنىڭ دىيىتى (يەنى بىر ئادەمنى سەۋەبلىك بىلەن ئۆلتۈرۈۋەتكەن كىشىگە كېلىدىغان ماددىي تۆلەم) كېلىدۇ. ئەگەر ئۇ بالا ئۆلۈك چۈشكەن بولسا، ئۇنى چۈشۈرۈۋەتكۈچى ئۇنىڭ ئانىسىغا ئالدىنقىسىدىن يېنىكرەك تۆلەم تۆلەيدۇ. بۇ ئانىنىڭ قورسىقىدىكى بىر جان ئىگىسىنى سەۋەبلىك بىلەن ئۆلتۈرۈۋەتكەنلىكىنىڭ بۇ دۇنيادىكى جازاسى، بەس. ئەمما ئۇنىڭ ئاخىرەتتىكى جازاسى ئاللاھنىڭ ئىلكىدىكى ئىش بولۇپ، ئاللاھ ئۇنىڭ جىنايەت ئىشلىگەن ۋاقتىتىكى نىيىتىگە قاراپ خالىسا ئۇنى ئەپۇ قىلىدۇ، خالىسا جازالايدۇ. لېكىن ئانىنىڭ قورسىقىدا بولۇپ، بۇ دۇنياغا كۆز ئاچمىغان بولسىمۇ بىر بوۋاقنى قەستەن ئۆلتۈرگۈچىنىڭ جازاسى قۇرئان كەرىمدە ناھايىتى ئېنىقتۇر. ئۇ بولسىمۇ، دوزاختۇر!

878. سوئال: قانداق شارائىتتا بالىنى ئېلىۋەتسە بولىدۇ؟

جاۋاب: ئانىنىڭ قورسىقىدىكى بالىنى ئېلىۋەتمىگەندە، ئانىنىڭ چوقۇم ئۆلىدىغانلىقى ھەققىي ئىشەنچلىك دوختۇر تەرىپىدىن پەرەز قىلىنغان بولسا، بۇ ھالەتتە شەرىئەتنىڭ: «ئىككى زىياننىڭ يېنىكرەكىنى تارتىش كېرەك» دەيدىغان

(1) ئىمام مۇسلىم رىۋايىتى

ئومۇمىي پرىنسىپىغا ئاساسەن، ئانىنىڭ ھاياتىنى ساقلاپ قېلىش ئۈچۈن بالىسىنى ئېلىۋېتىش جائىز بولۇپلا قالماستىن، بەلكى زۆرۈردۇر.

ھەيز ياكى نىپاسلىق ئايال بىلەن جىنسىي ئالاقە قىلىشنىڭ ھاراملىقى ۋە زىيىنى

879. سوئال: ئايلىق ئادىتى مەزگىلىدىكى ئايال بىلەن جىنسىي ئالاقە قىلىشنىڭ قانداق زىيىنى بار؟

جاۋاب: ئايلىق ئادىتى(ھەيز) ۋە تۇغۇتلۇق ھالى(نىپاس)دىكى ئايالларنىڭ قېنى توختاپ، تولۇق پاكلانمىغۇچىلىك، ئۇلار بىلەن جىنسىي مۇناسىۋەت ئۆتكۈزۈش قەتئىي ھارامدۇر. بۇ ھەقتە ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئى (مۇھەممەد) ئۇلار سەندىن ئادەت كۆرگەن ئايال (بىلەن جىنسىي ئالاقە قىلىشنىڭ دۇرۇسلۇقى ياكى دۇرۇس ئەمەسلىكى) توغرۇلۇق سورايدۇ، ئېيتقىنكى، ئۇ (ئەر - خوتۇن ھەر ئىككىسىگە) زىيانلىقتۇر، ئادەت مەزگىلىدە ئاياللاردىن نېرى تۇرۇڭلار (ئادەتتىن) پاك بولغۇچە ئاياللىرىڭلارغا يېقىنچىلىق قىلماڭلار. پاك بولغاندىن كېيىن ئۇلارغا ئاللاھ بۇيرۇغان جايدىن يېقىنلىشىڭلار﴾[1].

بۇ ئايەت تۇغۇتلۇق ھالدىكى ئايال كىشىنىڭ مەسىلىسىنىمۇ ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. چۈنكى ئايال كىشىنىڭ جىنسىي مۇناسىۋەتتىن مەنئى قىلىنىشىغا سەۋەب بولغان نەرسە ھەر ئىككى ھالەتتە ئۇنىڭدىن كەلگەن قاندىن ئىبارەتتۇر.

ئايال كىشى ئادەت كۆرگەن كۈنلىرىدە، ئۇنىڭ بالا ياتقۇسى پۈتۈنلەي ئېچىلىش نەتىجىسىدە، ئۇنىڭ ئايلىق قېنى ئېقىپ تۇرىدۇ. تېببىي تەرەپتىن مەلۇمكى، قان مىكروبلارنى يېتىشتۈرۈشنىڭ ئەڭ مۇناسىپ مۇھىتىدۇر. ئايال كىشى ساق ۋاقتىدا ئۇنىڭ جىنسىي ئورگىنىدىن مىكروبلارنى ئۆلتۈرىدىغان بىرخىل سۇ ماددىسى چىقىپ تۇرغانلىقتىن، ئۆزى ۋە ئۇنىڭغا يېقىنلاشقان كىشى مىكروبنىڭ زىيىنىدىن ساقلىنىپ قالالايدۇ. ھالبۇكى، ئايال كىشى ئادەت كۆرگەن ۋاقتىدا، ئۇنىڭ مىكروبلىنىشتىن مۇداپىئەلىنىش جاھازلىرى ئىشلىمەي قالىدۇ. ئۇنىڭ ئۈستىگە بالا ياتقۇدىن كەلگەن توختاۋسىز قان مىكروبلارنىڭ تېز كۆپىيىشىگە پۇرسەت يارىتىپ بېرىدۇ. قان كېلىۋاتقان ۋاقىتتا مىكروبلىنىشقا قارشى جىنسىي ئورگاندىن كېلىدىغان سۇمۇ قان دولقۇنى ئىچىدە ئۆز ۋەزىپىسىنى ئۆتىيەلمەيدۇ. مەلۇمكى، ئەركىشىنىڭ جىنسىي ئورگىنىدا كۆپلىگەن مىكروبلار بولىدۇ. ئۇ ئايالى ساق ۋاقىتتا ئۇنىڭغا يېقىنلاشقىنىدا، ئايالىنىڭ جىنسىي ئورگىنىدىن كېلىدىغان مىكروبقا قارشى سۇيۇق ماددا ئەر تەرەپتىن كىرگەن مىكروبلارنى ھامان ئۆلتۈرۈپ تۇرىدۇ. ئەمما ئايال كىشى ئادەت

(1) بەقەرە سۈرىسى 222 - ئايەت

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تورى

كۆرگەن ۋاقىتتا، ئۇنىڭ مىكروبلاردىن مۇداپىئەلىنىش جاھازلىرى پۈتۈنلەي ئىشتىن توختىغاچقا، ئەركىشىنىڭ جىنسىي ئورگىنى پەقەت مىكروبلار بىلەن قاپلانغان قان دېڭىزىغا شۇڭغۇغان بولىدۇ. نەتىجىدە، مىكروبلىنىش ئەر - ئايال ھەر ئىككىسىگە بولىدۇ. بۇنىڭ زىيانلىرىنى بىلەمسىز؟ بۇنىڭ زىيىنى ئايال كىشىنىڭ ماتكىسى بىلەن بالا ياتقۇسىدا مىكروبلارنىڭ يېتىشكەنلىكى سەۋەبتىن ئۇنىڭ بۇ ئىككى ئورگىنىدا داۋالاش قىيىن بولغان، سوزۇلما خاراكتېرلىك ئاغرىقنى پەيدا قىلغان، ئەر كىشىنىڭ جىنسىي ئورگىنىدا مىكروبلارنىڭ ئورۇن تۇتۇشى بىلەن ئۇنىڭ سىيدۈك يوللىرىدا ئۇزۇنغا سوزۇلما خاراكتېرلىك ئاغرىقنى پەيدا قىلغانلىقىنىڭ سىرتىدا نۇرغۇنلىغان كېسەللىكلەرنى كەلتۈرۈپ چىقىدۇ.[1]

ئايالالارنىڭ ئارقا تەرىپىگە كېلىشنىڭ ھاراملىقى

880. سوئال: ئايالالارنىڭ ئارقا تەرىپىگە كېلىش دېگەن نېمە؟

جاۋاب: ئايالالارنىڭ مەيلى ئالدى تەرىپىدىن، مەيلى كەينى تەرىپىدىن، مەيلى قايسىبىر تەرىپىدىن بولسۇن، ئۇلارنىڭ جىنسىي ئورگىنىغا كېلىش مۇتلەق دۇرۇستۇر. ئەمما ھارام بولغىنى ئايالالارنىڭ ئارقىسىغا كېلىشتۇر. شۇڭا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ يامان قىلىقنى قاتتىق ئەيىبلەپ: «ئۇ كىچىك بەچچىۋازلىقتۇر»[2] دەپ سۆككەن.

881. سوئال: ئەر - خوتۇنلۇقنىڭ سىرلىرىنى يېيىشنىڭ قانداق زىيىنى بار؟

جاۋاب: ئەر - خوتۇنچىلىقنىڭ سىرلىرىنى سىرتقا تارقىتىش تولىمۇ زىيانلىق ئەخلاقسىزلىق ۋە ئەدەپسىزلىك بولۇپ، ئەر - ئاياللىقنىڭ مۇقەددەس رىشتىسىگە قىلىنغان ئەڭ ئېغىر جىنايەتتۇر. شۇڭا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداقلارنى ئاگاھلاندۇرۇپ: «قىيامەت كۈنىدە ئاللاھنىڭ نەزىرىدىكى ئەڭ يامان كىشى ئەر - خوتۇنچىلىقنىڭ سىرلىرىنى يايغان كىشىدۇر»[3] دېگەن.

چۈنكى ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمدە، ئەر بىلەن ئايالنى كىيىمگە ئوخشىتىپ: ﴿ئۇلار سىلەر ئۈچۈن كىيىمدۇر، سىلەرمۇ ئۇلار ئۈچۈن كىيىمسىلەر﴾[4] دېگەن.

بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى، سىلەر ئەر - خوتۇن بىرگە ئارىلىشىپ ياشىغىنىڭلار ئۈچۈن بىر - بىرىڭلارنى ئىسسىق - سوغۇقتىن قوغداپ تۇرىدىغان، ئەۋرەت ئورگانلىرىڭلارنى يېپىپ تۇرىدىغان كىيىمگە ئوخشايسىلەر. خۇددى كىيىم بەدىنىڭلارنى ياپقاندەك،

---

(1) سەئۇدى ئەرەبىستانلىق مەشھۇر ئىچكى كېسەللىكلەر مۇتەخەسسىسى دوكتور مۇھەممەد ئەلى بارنىڭ«ئىنسانىنىڭ يارىتىلىشى ھەققىدە قۇرئان كەرىم ھەقىقەتلىرى» ناملىق ئەسەرىدىن.

(2) ئىمام ئەھمەد، نەسائىي رىۋايىتى

(3) ئىمام مۇسلىم رىۋايىتى

(4) بەقەرە سۈرىسى 178- ئايەت

سىلەرمۇ بىر - بىرىڭلارنىڭ ئەيىبىنى، سىرىنى ۋە باشقىلارنىڭ بىلىشىنى خالىمايدىغان ھەممە ئىشنى يېپىشىڭلار لازىم دېگەنلىكتۇر.

ھەيزدار ئايالنى تالاق قىلىشنىڭ چەكلەنگەنلىكى

882. سوئال: ئايلىق ئادىتى مەزگىلىدىكى (ھەيزدار) ئايالنى تالاق قىلىشقا بولامدۇ؟

جاۋاب: ئايلىق ئادىتى مەزگىلىدىكى ئايالنى تالاق قىلىشقا بولمايدۇ. تالاق (ئەر - خوتۇننىڭ ئاجرىشىشى) ئاللاھقا ئەڭ ياقمايدىغان ئىشلارنىڭ بىرىدۇر. ئىنسانلارنىڭ ئېھتىياجى سەۋەبلىك زۆرۈر تېپىلغاندا تالاققا رۇخسەت قىلىنغان بولسىمۇ، ھەر قانداق ۋاقىتتا تالاق قىلىش چەكلەنگەن. ئاللاھقا ئىمانى بار مۇسۇلمان ئادەم ئايالنى تالاق قىلماقچى بولسا، ئۇنى ئادەت كۆرگەن مەزگىلدە ئەمەس، بەلكى ئادەتنىڭ قېنىدىن پاك ۋە ساق ۋاقتىدا قىلىدۇ. ئاللاھ تائالا مۇنداق دەپ بۇيرۇغان: ﴿ئى پەيغەمبەر! ئېيتقىنكى، سىلەر ئاياللىرىڭلارنى تالاق قىلماقچى بولساڭلار، ئۇلارنىڭ ئىددىتىگە (ئۇدۇللاپ، پاك ھالىتىدە) تالاق قىلىڭلار﴾[1].

باللار ئارىسىدا ئادالەتلىك بولۇشنىڭ زۆرۈرلىكى

883. سوئال: باللار ئارىسىدا ئايرىمچىلىق قىلىشقا بولامدۇ؟

جاۋاب: باللار ئوتتۇرىسىدا ئايرىمچىلىق قىلىپ بىرىنى يەنە بىرىدىن ئۈستۈن كۆرۈش ياكى مېھرىنى، ياخشىلىقنى بىرىگە ئالاھىدە قىلىش ھەقسىزلىق بولۇپ، ئاللاھ تائالا ھەقسىزلىق قىلغۇچىلارنى ياقتۇرمايدۇ. باللار ئارىسىدا ئايرىمچىلىق قىلىشنىڭ دۇنيا ۋە ئاخىرەتلىك زىيانلىرى كۆپتۇر. دۇنيادا باللار ئوتتۇرىسىدىكى ئىناقلىققا تەسىر يېتىدۇ، ئارىسىدا بىر - بىرىنى كۆرەلمەسلىك، دۈشمەنلىك ئۇرۇقلىرىنى چاچىدۇ. مۇنداق كىشى ئاخىرەتتە ئاللاھنىڭ ئازابىغا دۇچار بولىدۇ.

884. سوئال: مىراستا باللار ئارىسىدا ئايرىمچىلىق قىلىش توغرىمۇ؟

جاۋاب: مىراس مەسىلىسىنى ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمدە ئۆزى بىۋاستە بەلگىلەپ، كىمنىڭ قانچىلىك ئالىدىغانلىقىنى ئېنىق كۆرسىتىپ بەرگەن. ئاتا - ئانىلارنىڭ باللىرى ئوتتۇرىسىدا ئادالەتسىزلىك قىلىپ، ئۆزى ياقتۇرىدىغان باللىرىغا مىراستىن كۆپرەك بېرىشى ياكى ئۆزى ياقتۇرمايدىغان باللىرىنى مىراستىن مەھرۇم قىلىشى ياكى شۇنداق قىلىشقا ۋەسىيەت قىلىپ قالدۇرۇشى ئاللاھ توسقان ھارام ئىشنى قىلغانلىق بولۇپلا قالماستىن، ئاللاھنىڭ بەلگىلىمىسىگە قارشى چىقىپ ئۆز

(1) تالاق سۈرىسى 1 - ئايەت

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تورىبېكىتى

بېشىمچىلىق قىلىنغانلىقتۇر. شۇڭا مۇنداق ھەقسىزلىقنىڭ گۇناھى ئېغىر بولىدۇ. شۇڭا ئىسلام قانۇنىدا، ئۆلگۈچىنىڭ ۋارىسلىرىنىڭ ئالىدىغان مىراسى ھەققىدە قالدۇرغان ۋەسىيىتى بىكاردۇر. ئۇنىڭغا ئەمەل قىلىنمايدۇ. ئەمما ۋارىسلارغا زىيان يەتكۈزمەيدىغان شەكىلدىكى باشقا ماۋزۇدىكى ۋەسىيەتلىرى بولسا يۈرگۈزۈلىدۇ. شۇڭا مىراس قانۇنى ھەققىدە ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمدە مۇنداق دېگەن: ﴿ئاتا ـ ئاناڭلار ۋە باللىرىڭلاردىن قايسىسىنىڭ مەنپەئەت جەھەتتىن ئۆزۈڭلارغا ئەڭ يېقىن ئىكەنلىكىنى بىلمەيسىلەر، بۇلار ئاللاھ تەرىپىدىن بېكىتىلگەن بەلگىلىمىدۇر. ئاللاھ ھەقىقەتەن ھەممىنى بىلگۈچىدۇر، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر﴾[1].

نەسەبنى قوغداشنىڭ زۆرۈرلۈكى

885. سوئال: نەسەبنى قانداق ساقلاش كېرەك؟

جاۋاب: بىر ئادەمنىڭ نەسەبى ئۇنىڭ كىملىكىدۇر. شۇڭا ئىسلام دىنى كىشىلەرنىڭ نەسەبنى قوغداشقا زور ئەھمىيەت بېرىدۇ. بۇ سەۋەبتىن باشقا بىرىنىڭ بالىسىنى ئۇنىڭ نەسەبنى ئۆزگەرتىپ، نامىنى ئۆزگە قارىتىپ بېقىۋېلىشنى مەنئى قىلغان. ئەمما بىراۋ بىر بالىنى بېقىۋالماقچى بولسا، ئۇنى ئۆز ئاتىسىنىڭ نامى ۋە نەسەبى بىلەن ئاتىشى شەرت قىلىنىدۇ. شۇنىڭدەك، يېتىم باللارنى ياكى يولغا تاشلىۋېتىلگەن ئىگىسى يوق باللارنى ياكى يېتىمخانىلاردىكى ئىگىسىز باللارنى ئۆز نەسەبىگە قوشۇۋالماسلىق شەرتى بىلەن بېقىۋېلىپ، تەربىيىلەپ، ئوقۇتۇپ قاتارغا قوشسا ئاللاھ تائالا ئۇنىڭ مۇكاپاتىنى ئەلۋەتتە تولۇق بېرىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ: «مەن يېتىمنى باققان كىشى بىلەن جەننەتتە مۇشۇنداقمەن»[2] دەپ كۆرسەتكۈچ بارمىقى بىلەن ئوتتۇرا بارمىقىنى ئايرىپ كۆرسەتكەنلىكىمۇ ئەنە ئاشۇ مۇكاپاتنىڭ بېشارىتىدۇر.

ئاتىنىڭ بالىسىغا تېنىشى دۇرۇس

886. سوئال: ئاتىنىڭ بالىسىغا تېنىشى دۇرۇسمۇ؟

جاۋاب: بىراۋنىڭ ئۆزىنىڭ نىكاھىدا بولغان ئايالى تۇغقان بالىنى «مېنىڭ بالام ئەمەس» دەپ تېنىشى يوللۇق ئەمەس. پاكىتسىز ھالدا، ئۆز بالىسىدىن تانغان ئادەم

---

(1) نىسا سۈرىسى 11 ـ ئايەت

(2) ئىمام بۇخارىي رىۋايەت قىلغان ھەدىس

ئاللاھنىڭ ئالدىدا قاتتىق گۇناھكار ئادەمدۇر. ئەگەر ئايالنى «بۇ بالىنى باشقىسىدىن تاپقان» دەپ قارىلىماقچى بولۇپ، قارىلاشتا دەلىل - ئىسپاتى بولماستىن، پاكىتسىز ھالدا قارىلاپ يۈرگەن بولسا، مەسىلىنى سوتقا سۇنىدۇ. سوتتا ئىسلامدىكى «لەنەتلىشىش» ئۇسۇلى بويىچە ئىش كۆرۈلۈپ، ئەر - ئايال ئىككىسىنى ئايرىۋېتىدۇ ۋە بالىنى ئانىسىغا بۇيرۇپ بېرىدۇ. «لەنەتلىشىش» ئۇسۇلىنى قۇرئان كەرىم مۇنداق بايان قىلىدۇ: «ئاياللىرىنى زىنا بىلەن قارىلىغان ۋە ئۆزلىرىدىن باشقا گۇۋاھچىسى بولمىغانلار سۆزىنىڭ راست ئىكەنلىكىنى دەلىللەش ئۈچۈن، ئاللاھنىڭ نامى بىلەن تۆت قېتىم قەسەم قىلسۇن، بەشىنچى قېتىمدا: ‹ئەگەر يالغانچى بولسام ماڭا ئاللاھنىڭ لەنىتى بولسۇن› دېسۇن، ئايالمۇ ئېرىنىڭ يالغانچى ئىكەنلىكىگە ئاللاھنىڭ نامى بىلەن تۆت قېتىم قەسەم قىلسۇن، بەشىنچى قېتىمدا: ‹ئەگەر ئېرىم راستچىللاردىن بولسا، ماڭا ئاللاھنىڭ غەزىپى بولسۇن› دېسە، جازاغا تارتىلمايدۇ.»[1]

ھازىرقى زاماندا، تىببىي تېخنىكىنىڭ تەرەققىي قىلىشى ئارقىسىدا، بالىنىڭ دادىسىغا تەۋە ياكى ئەمەسلىكىنى ئىسپاتلاش ئىشى تېخىمۇ ئاسانلاشتى. مەسىلەن: دادا - بالا ھەر ئىككىسىدىن ئانالىز (DNA) ئېلىش ئارقىلىق بالىنىڭ ئۇنىڭغا تەۋە ياكى ئەمەسلىكىنى ئىسپاتلىغىلى بولىدۇ.

887. سوئال: سۈنئىي ئۇرۇقلاندۇرۇش دېگەن نېمە؟

جاۋاب: سۈنئىي ئۇرۇقلاندۇرۇش — ئۆز ئېرى بولمىغان بىر ئەرنىڭ سپېرمىسىنى ئېلىپ ئۆزىنىڭ رەھمىگە (بالىياتقۇسىغا) يەرلەشتۈرۈش ئارقىلىق ھامىلە بولۇش دېگەنلىكتۇر.

سۈنئىي ئۇرۇقلاندۇرۇشنىڭ ھاراملىقى

888. سوئال: سۈنئىي ئۇرۇقلاندۇرۇشقا بولامدۇ؟

جاۋاب: سۈنئىي ئۇرۇقلاندۇرۇش زىنادىن بالا تېپىشنىڭ تەرەققىي قىلغان زامانىۋى تۈرى بولۇپ، قەتئىي ھارامدۇر. چۈنكى مەزمۇنى، نەتىجىسى ئوخشاش بولۇپ، ئۆزىنىڭ نىكاھلىق ئېرى بولمىغان يات ئەردىن بالا تاپقانلىقتىن تاشقىرى نەسىلنى بۇزۇشتۇر. مىسىرنىڭ كاتتا ئۆلىمالىرىدىن شەيخ شەلتۇت ئۆز ۋاقتىدا، سۈنئىي ئۇرۇقلاندۇرۇشنىڭ زىناغا ئوخشاشلا ھارام ئىكەنلىكىگە پەتىۋا بەرگەن.[2]

(1) نۇر سۈرىسى 6 - 9 - ئايەتلەر

(2) «شەيخ شەلتۇت پەتىۋالىرى» 300 - بەت

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

باللارنىڭ ئاتىسىدىن تېنىشى دۇرۇس ئەمەس

889. سوئال: باللارنىڭ ئۆز ئاتىسىنى تاشلاپ باشقىسىغا مەنسۇپ بولۇۋېلىشى توغرىمۇ؟

جاۋاب: باللارنىڭ ئۆز ئاتىسىنى بىلىپ تۇرۇپ، باشقا بىرىگە ئۆزىنى مەنسۇپ قىلىۋېلىشى ئىسلامدا چەكلەنگەن ھارام ئىشلارنىڭ بىرىدۇر. شۇڭا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆز ئاتىسىدىن تېنىشنى ئاللاھ ۋە جىمى خەلقنىڭ لەنىتىگە ھەقلىق بولغان ئەڭ ئېغىر گۇناھلاردىن بىرى دەپ تونۇغان ۋە مۇنداق دېگەن: «كىمكى ئۆز ئاتىسىدىن يۈز ئۆرۈپ، ئۆز ئاتىسى ئەمەسلىكىنى بىلىپ تۇرۇپ، باشقىسىنى ئاتام دەۋالىدىكەن، جەننەت ئۇنىڭغا ھارام بولىدۇ»[1].

ئاتا ـ ئانىنى قاقشىتىشنىڭ گۇناھى ۋە جازاسى

890. سوئال: ئاتا ـ ئانىنى قاقشىتىش دېگەن نېمە؟

جاۋاب: پەرزەنتلەر تەرىپىدىن ئاتا ـ ئانىلارنىڭ كۆڭلىگە تېگىپ قويىدىغان ياكى ئۇلارنى رەنجىتىپ قويىدىغان ھەرقانداق سۆز ـ ھەرىكەتلەرنىڭ سادىر بولۇشى ئاتا ـ ئانىلارنى قاقشاتقانلىقتۇر. ئاتا ـ ئانىسىنى قاقشاتقانلار زىيان تارتقۇچىلاردۇر.

891. سوئال: ئاتا ـ ئانىنى قاقشىتىشنىڭ جازاسى نېمە؟

جاۋاب: ئاللاھقا ئاسىيلىق بولمايدىغان ھەرقانداق ئىشتا، ئۇلارنىڭ سۆزلىرىنى ئاڭلاپ، ئۇلارغا ئىتائەت قىلىش ئىنتايىن زۆرۈردۇر. كىشى قانچىلىك ياخشى بولۇپ كېتىپ، ئاللاھقا شۇنچە سادىق بولسىمۇ، ئاتىسىنى ياكى ئانىسىنى قاقشاتقان ئىكەن، ئۇ، ھەرگىزمۇ ئاللاھ تائالانىڭ رەھمىتىگە ئېرىشەلمەيدۇ. يەنى جەننەتكە كىرەلمەيدۇ. چۈنكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «جەننەت ئانىلارنىڭ تاپىنى ئاستىدا» دېگەن.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەنە مۇنداق دەيدۇ: «ئاللاھ تائالا پۈتۈن چوڭ گۇناھلارنىڭ جازاسىدىن خالىغىنىنى قىيامەت كۈنىگىچە كېچىكتۈرىدۇ، پەقەت ئاتا ـ ئانىسىنى قاقشاتقانىنىڭ جازاسىنى ئۆلۈشتىن بۇرۇن، مۇشۇ دۇنيادىلا ئۇنىڭغا كۆرسىتىدۇ.»[2]

ئاتا ـ ئانىسىنى قاقشاتقانىنىڭ گۇناھى توغرۇلۇق كەلگەن ھەدىسلەر ناھايىتى كۆپتۇر. ئىسلام نەزىرىدە ئەڭ كەچۈرۈلمەس، ئېغىر گۇناھ شېرىك بولسا، شېرىكتىن كېيىنلا ئاتا ـ ئانىسىنى قاقشىتىشنىڭ گۇناھى كېلىدۇ. شۇنىڭ ئۈچۈن ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمدە مۇنداق دەيدۇ: ﴿پەرۋەردىگارىڭ پەقەت ئۇنىڭ ئۆزىگىلا (يەنى شېرىك كەلتۈرمەستىن) ئىبادەت قىلىشىڭلارنى ۋە ئاتا ـ ئاناڭلارغا ياخشىلىق

---

(1) بۇخارىي ۋە مۇسلىم رىۋايىتى

(2) بەيھەقىي رىۋايىتى

قىلىشقىلارنى تەۋسىيە قىلدى﴾ يەنى ئىماندىن كېيىنلا بۇيرۇلغان ئەڭ ئاۋۋالقى ئىش ـ ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرمەستىن، ئۇنى بىر بىلىپ ئىبادەت قىلىش بولسا، ئۇنىڭدىن كېيىنلا بۇيرۇلغان تەكلىپ ئاتا ـ ئانىغا ياخشىلىق قىلىش دېگەنلىكتۇر. ئاتا ـ ئانىغا ياخشىلىق قىلىش نەقەدەر ئۇلۇغ ئىبادەت سانالسا، ئاتا ـ ئانىنى قاقشىتىشمۇ شۇنچىلىك ئېغىر گۇناھى كەبىرىدۇر.

پەيغەمبىرىمىز ھەزرىتى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام بىر ھەدىستە: «ھالاك قىلغۇچى يەتتە چوڭ گۇناھتىن قېچىڭلار. ئۇلار: ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرۈش، سېھىرگەرلىك قىلىش، ناھەق ئادەم ئۆلتۈرۈش، جازانىخورلۇق قىلىش، غازاتتىن قېچىش، ئاتا ـ ئانىنى قاقشىتىش ۋە ئىپپەتلىك ئاياللارغا بوھتان چاپلاش»[1] دەپ كۆرسەتكەن.

(1) بۇخارىي، مۇسلىم، ئەبۇداۋۇد، نەسائىي رىۋايىتى

www.uyghurkitap.com

ئومۇمي هاياتتا چەكلەنگەن هارام ئىشلار

ئومۇمي هاياتتا چەكلەنگەن ئىشلارنىڭ ياكى گۇناھ - مەسىيەتلەرنىڭ ئەڭ بېشىدا، پەرز، ۋاجىپ ئەمەللەرنى تەرك ئېتىش ۋە هارامنى هالال ئورنىدا قوللىنىش كېلىدۇ. پۈتۈن گۇناھلارغا ۋە يامانلىقلارغا سەۋەب بولىدىغان ئامىل مانا مۇشۇ ئىككىسىدۇر. بۇ ئىككىسىگە رىئايە قىلغان ئادەم كۆپلىگەن گۇناھلاردىن ساقلىنىپ قالالايدۇ.

ئومۇمي هاياتتا چەكلەنگەن ئىشلار تۆۋەندىكىلەر:

1. كىيىنىش ۋە ياسىنىشتا چەكلەنگەن ئىشلار
2. ئاللاھنىڭ ياراتقىنىنى ئۆزگەرتىشنىڭ گۇناھى
3. ئەر - ئايال ئىككى جىنس ئوتتۇرىسىدا چەكلەنگەن ئىشلار
4. ئۆزىنى مۇسۇلمان ئەمەس قوۋملارگە ئوخشىتىۋېلىشنىڭ گۇناھى ۋە تۈرلىرى
5. ئىقتىسادىي مەسىلىلەردە چەكلەنگەن ئىشلار

كىيىنىش ۋە ياسىنىشتا چەكلەنگەن ئىشلار

892. سوئال: ئىسلام دىنى گۈزەل كىيىنىشكە قانداق قارايدۇ؟

جاۋاب: ئىسلام دىنى پاكىزلىققا ئەھمىيەت بەرگەندەك، چىرايلىق، يارىشىملىق، ئېسىل ۋە گۈزەل كىيىنىشكە بەكمۇ ئەھمىيەت بېرىدۇ ۋە ئۇنىڭغا تەشەببۇس قىلىدۇ. مۇسۇلمان ئادەمنىڭ قىياپىتى، كىيىمى، يۈرۈش- تۇرۇشى خۇددى ئۇنىڭ قەلبىگە ئوخشاش پاكىز، ئېسىل، چىرايلىق بولۇشى لازىم. گۈزەللىك پاكىزلىقتىن كېلىدۇ. شۇڭا پاكىزلىق مۇسۇلمان ئۈچۈن ئىبادەتنىڭ ئاچقۇچىدۇر. ھەددىدىن ئارتۇق بۇزۇپ چېچىپ، ئىسراپ قىلماستىن ۋە بەكمۇ ئاددىي كىيىنمەستىن نورمال دەرىجىدە كىيىنىش لازىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بەكمۇ ئاددىي كىيىنگەن بىر ئادەمگە: «ئاللاھ ساڭا مال ـ مۈلۈك بەرگەن ئىكەن، ئاللاھنىڭ نېمىتى ۋە پەزلى ـ كەرەمنىڭ ئىزناسى سەندە كۆرۈنسۇن»[1] دېگەن

تۇرمۇشتا قوللىنىش ھارام بولغان نەرسىلەر

893. سوئال: تۇرمۇشتا قوللىنىش ھارام بولغان نەرسىلەر قايسىلار؟

جاۋاب: تۇرمۇشتا قوللىنىش ھارام بولغان نەرسىلەر تۆۋەندىكىلەردۇر:

(1) ئەرلەر ئۈچۈن يىپەك بىلەن ئالتۇن ھارامدۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئوڭ قولىغا يىپەكنى، سول قولىغا ئالتۇننى ئېلىپ تۇرۇپ: «بۇ ئىككىسى ئۈممىتىمنىڭ ئەرلىرىگە ھارام قىلىندى»[2] دەپ كۆرسەتكەن.

ئالتۇن بىلەن يىپەكنى ئەرلەرنىڭ قوللىنىشىنىڭ ھارام قىلىشنى بۇ ئىككىسىنىڭ ئايال جىنسىنىڭ زىننەتلىنىشى ئۈچۈن تېخىمۇ مۇۋاپىقلىقى ۋە ئىسلام دىنىنىڭ ئىسراپچىلىققا قارشى تۇرۇش پرىنسىپى يۈزىسىدىن بولسا كېرەك.

(2) ئەر - ئايال پۈتۈن مۇسۇلمانلار ئۈچۈن ئالتۇن - كۈمۈشتىن ياسالغان قاچىلارنى قوللىنىش ھارامدۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئالتۇن - كۈمۈش قاچىلاردا يەپ- ئىچكۈچىلەر جەھەننەم ئوتىنى قورسىقىغا كىرگۈزگەن بولىدۇ»[3] دېگەن.

---

(1) ئىمام نەسائىي رىۋايىتى

(2) ئىبنى ھىببان، ئەھمەد، ئەبۇ داۋۇد رىۋايىتى

(3) ئىمام مۇسلىم رىۋايىتى

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتاب تورى

(3) مۇسۇلمان ئادەمنىڭ ئۆيدە ئادەم ۋە باشقا جانلىقلارنىڭ ھەيكىلى ياكى سۈرىتى تاقالماسلىقى لازىم. چۈنكى ئۇنداق قىلىش كاپىرلارنىڭ ئادىتىدۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئاللاھنىڭ رەھمىتى بولغان پەرىشتىلەرنىڭ مۇسۇلماننىڭ ئۆيىگە كىرىشىدىن توسۇلۇشىنى شۇ ئۆيدە سۈرەت ياكى ھەيكەل بولغانلىقىغا سەۋەب قىلىپ كۆرسەتكەن. ئۇ مۇنداق دېگەن: «ئىچىدە سۈرەت ياكى ھەيكەل بار ئۆيگە پەرىشتىلەر كىرمەيدۇ»[1].

ئەرنىڭ ئايالغا، ئايالنىڭ ئەرگە ئوخشىۋېلىشى دۇرۇس ئەمەس

894. سوئال: ئەرنىڭ ئايالغا، ئايالنىڭ ئەرگە ئوخشىۋېلىشى دېگەن قانداق بولىدۇ؟

جاۋاب: ئەرنىڭ ئايالچە، ئايالنىڭ ئەرچە كىيىنىشى ئەرنىڭ ئايالغا، ئايالنىڭ ئەرگە ئوخشىۋالغانلىقىدۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداقلارغا ئاللاھنىڭ لەنەت قىلىدىغانلىقىنى، ئۇلارنىڭ گۇناھكار بولىدىغانلىقىنى بايان قىلغان. ئەلى ئىبنى ئەبۇ تالىپ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مېنى ئالتۇن ئۈزۈك تاقاشتىن، يىپەك ۋە ئايالچە بويالغان كىيىملەرنى كىيىشتىن توسقان»[2] دېگەن.

---

(1) مۇسلىم رىۋايىتى

(2) مۇسلىم رىۋايىتى

ئاللاھنىڭ ياراتقىنىنى ئۆزگەرتىشنىڭ گۇناھى

895. سوئال: ئاللاھنىڭ ياراتقىنىنى ئۆزگەرتىش دېگەن نېمە؟

جاۋاب: ئاللاھنىڭ ياراتقىنىنى ئۆزگەرتىش دېگەن زىننەتلىنىشتە ھەددىدىن ئاشۇرۇۋېتىپ شەكلىنى ئۆزگەرتىۋېتىش دېگەنلىك بولۇپ، مۇنداق قىلىشنى ئاللاھ تائالا شەيتاننىڭ ئەمەلىي دەپ كۆرسەتكەن. چۈنكى شەيتان مۇنداق دېگەن: ﴿ئۇلارنى چوقۇم ئاللاھنىڭ ياراتقانلىرىنى ئۆزگەرتىۋېتىشكە بۇيرۇيمەن﴾[1].

896. سوئال: قانداق ئىشلار ئاللاھنىڭ ياراتقىنىنى ئۆزگەرتىش سانىلىدۇ ؟

جاۋاب: تۆۋەندىكىلەر ئاللاھنىڭ ياراتقىنىنى ئۆزگەرتىشنىڭ جۈملىسىدىن سانىلىدۇ:

(1) بەدەنگە گۈل ۋە سۈرەت چېكىش، چىشنى ئىنچىكىلىتىش. «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام گۈل چەككەن ۋە چەكتۈرگەن، چىش ئىنچىكىلەتتۈرگەنلەرگە لەنەت قىلغان.»[2]

(2) قاشنى ئىنچىكىلىتىش. «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قاش تەرگۈزگەن ئاياللارغا لەنەت قىلغان»[3].

(3) چاچ ئۇلاش. «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام باشقا بىر چاچنى ئۆزىنىڭ چېچىغا ئۇلىغان ۋە ئۇلاتقان ئايالغا لەنەت قىلغان»[4].

ئەرلەرنىڭمۇ چاچ ئۇلىشى ۋە ئۇلىتىشى، شۇنداقلا شۇنداق چاچ ئۇلايدىغان ساتىراشخانىلاردا ئىشلىشى ئەلۋەتتە ھارامدۇر. چاچ ئۇلاش ياكى ئۇلىتىشتىن توسۇشنىڭ ھېكمىتى ئالدامچىلىقتا ۋە ھىيلە ـ مىكىرگە يول قويماسلىق پرىنسىپىدىن كەلگەن بولۇشى ئېھتىمال.

(4) چاچ بوياش. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ياشانغان كىشىلەرنى چېچىنى قارا بويىۋېلىشتىن توسقان.[5] چۈنكى بۇنداق قىلىش ئالدامچىلىقنىڭ بىر تۈرى بولۇپ، قارشى تەرەپكە ئۆزىنى ياش كۆرسىتىش ئۈچۈن شۇنداق قىلىش ئەھۋاللىرى كۆپ بولىدۇ. ھازىرقى زامان ئىسلام ئۆلىمالىرى ئۆزى چېچى ئاقىرىش يېشىغا يەتمەي

---

(1) نىسا سۈرىسى 119 ـ ئايەت

(2) ئىمام مۇسلىم رىۋايىتى

(3) ئىمام مۇسلىم رىۋايىتى

(4) ئىمام بۇخارىي رىۋايىتى

(5) «فەتھۇلبارىي»دا ئىمام ئەبۇداۋۇد توپلىغان ھەدىسلەر قاتارىدا بايان قىلىنغان.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

تۇرۇپ چىچى ئاقىرىپ كەتكەن كىشىنىڭ چىچىنى قارا بوياشقا بولىدۇ، دەپ پەتىۋا بەرگەن. چۈنكى بۇنداق قىلىش ئالدامچىلىقتىن يىراقتۇر.[1]

(1) دوكتور يۈسۈپ ئەل قەرداۋىينىڭ«ئىسلامدا ھالال ــ ھارام» ناملىق ئەسەرگە قاراڭ.

ئەر - ئايال ئىككى جىنس ئوتتۇرىسىدا چەكلەنگەن ئىشلار

897. سوئال: بىر - بىرىگە يات ئەر - ئايال جىنسلار ئوتتۇرىسىدا چەكلەنگەن ئىشلار قايسىلار؟

جاۋاب: بىر - بىرىگە يات ئەر - ئايال جىنسلار ئوتتۇرىسىدا چەكلەنگەن ئىشلار تۆۋەندىكىلەر:

(1) يات ئەر - ئاياللارنىڭ بىر - بىرىگە تىكىلىپ قارىشى. بۇ شەھۋانىي قاراش بولۇپ، زىنانىڭ جۈملىسىدىن سانىلىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئىككى كۆزمۇ زىنا قىلىدۇ، ئۇلارنىڭ زىناسى شەھۋانىي قاراشتۇر»[1] دېگەن.

(2) ئاياللارنىڭ ئەۋرەت ئورگانلىرى كۆرۈنۈپ قالىدىغان شەكىلدە ئۇچۇق كىيىنىشى ۋە تار، نېپىز، قىسقا كىيىملەرنى كىيىپ سىرتقا چىقىشى. ئاللاھ تائالا مۇنداق دېگەن: ﴿مۆمىن ئاياللارغا ئېيتقىنكى، نامەھرەملەرگە تىكىلىپ قارىمىسۇن، ئەۋرەتلىرىنى ياپسۇن، كۆرۈنۈپ تۇرىدىغان قىسمىدىن باشقا زىننەتلىرىنى ئاشكارىلىمىسۇن، لېچەكلىرى بىلەن كۆكرەكلىرىنى ياپسۇن﴾[2].

ئەۋرەت ۋە ئۇنىڭ چەك-چېگرىسى

898. سوئال: ئەۋرەت دېگەن نېمە؟

جاۋاب: ئەۋرەت — ئىنساننىڭ ئېچىلىپ قالسا ئەيىب سانىلىدىغان ۋە ئۇنىڭغا قاراشتىن هايا قىلىنىدىغان ئورگانلىرى دېمەكتۇر.

899. سوئال: ئاياللارنىڭ ئەۋرەت ئورگانلىرى قايسىلار؟

جاۋاب: ئايال كىشىنىڭ ئەۋرەت ئورگانلىرى ئۇنىڭ يۈزى، ئىككى قولى ۋە ئىككى پۇتىدىن باشقا ئورگانلىرىدۇر. مۇسۇلمان ئاياللارنىڭ كەڭ، ئازادە ۋە ئۇزۇن كىيىملەرنى كىيىشى، يۈزى، ئىككى قولى ۋە ئىككى پۇتىدىن باشقا ئەزالىرىنى يېپىپ يۆرۈشى تەلەپ قىلىنىدۇ. ناماز ئەسناسىدا ئۇلارنىڭ ئەۋرەت ئورگانلىرىدىن بىرەرسى ئېچىلىپ قالسا، نامىزى بۇزۇلىدۇ، ۋاقتىدا قايتىلىشى كېرەك بولىدۇ.

---

(1) ئىمام بۇخارىي رىۋايىتى

(2) نۇر سۈرىسى 31 - ئايەت

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

ئەمما تېخى ئادەت كۆرۈش يېشىغا يەتمىگەن نارەسىدە قىزلارنىڭ نامازدا بولسۇن، ياكى ناماز سىرتىدىكى نورمال ۋاقىتلاردا بولسۇن، بەزى ئەۋرەت ئەزالىرى ئېچىلىپ قالسىمۇ، ئۇلارغا گۇناھ بولمايدۇ ۋە ئوقۇغان نامازلىرىمۇ بۇزۇلمايدۇ.

مەھرەم ۋە نامەھرەم ئۇقۇملىرى

900. سوئال: مەھرەم دېگەن كىملەر؟

جاۋاب: مەھرەم ـ مەيلى ئەر بولسۇن، مەيلى ئايال بولسۇن ئۆزىنىڭ جورىسى ۋە ئۆزى بىلەن نىكاھى باغلانمايدىغان يېقىن تۇغقانلىرى دېمەكتۇر. نامەھرەم ـ بۇلارنىڭ ئەكسى، يەنى يات كىشىلەردۇر.

ئاياللارنىڭ مەھرەملىرى ـ ئۇنىڭ ئېرى ۋە ئۆزى بىلەن نىكاھى باغلانمايدىغان ئەر تۇغقانلىرىدۇر. ئۇلار: شۇ ئايالنىڭ ئاتىسى، بوۋىلىرى، تاغىلىرى، ئوغۇللىرى، قېرىنداشلىرى، قېرىنداشلىرىنىڭ ئوغۇللىرى، قېيىن ئاتىسى، ئۆگەي دادىسى، قىزلىرىنىڭ ئەرلىرى، ئاچا ـ سىڭىللىرىنىڭ ئەرلىرى ۋە بالاغەتكە يەتمىگەن باللار قاتارلىقلاردۇر.

ئەركىشىنىڭ مەھرەملىرى ـ ئۇنىڭ ئايالى ۋە ئۆزى بىلەن نىكاھى باغلانمايدىغان ئايال تۇغقانلىرىدۇر.

(3) نامەھرەم بىلەن يالغۇز قېلىش. ئەر ياكى ئايال ھەر قانداق بىر كىشىنىڭ ئۆزىنىڭ جورىسى ياكى نىكاھى باغلانمايدىغان يېقىن تۇغقىنى بولمىغان يات بىرى بىلەن خالىي يەردە يالغۇز قېلىشى ئىسلامدا مەنئى قىلىنغان ھارام ئىشتۇر. پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئاللاھقا ۋە ئاخىرەت كۈنىگە ئىشەنگەن ئادەم مەھرىمى يېنىدا بولمىغان يات ئايال بىلەن خالىي بىر يەردە يالغۇز قالمىسۇن، چۈنكى بۇ ۋاقىتتا ئۇلارنىڭ ئۈچىنچىسى شەيتان بولىدۇ»[1].

(4) بىراۋنىڭ ئەۋرەت جايلىرىغا قاراش. مەيلى ئەر بولسۇن ياكى ئايال بولسۇن بىراۋنىڭ باشقا بىرىنىڭ ئەۋرىتىگە قارىشى مۇتلەق ھارامدۇر. پەقەت ئەر ـ خوتۇنلارنىڭ بىر ـ بىرىنىڭ ئەۋرىتىگە ۋە پۈتۈن ئورگانلىرىغا قارىشى دۇرۇستۇر.

(5) ھاياسىز فىلىملەرنى كۆرۈش، ئەخلاقسىز سۈرەتلەرگە قاراش، تېلېۋىزور كونتروللۇقىنى قولدىن بېرىش. نامەھرەملەرگە قاراش ھارام بولغان يەردە، بەزى فىلىملەردىكى ئەخلاقسىز قىلىقلارغا قاراپ لەززەتلىنىش، ھاياسىز رەسىملەرگە قاراپ تاماشا قىلىش، تېلېۋىزور قانالىرىنى كونتروللۇقىدا تۇتۇپ، نورمال فىلىملەردىن باشقىلىرىنى كۆرۈشتىن ئۆزى ۋە ئائىلە ئەزالىرى چەكلەنمەستىن مۇتلەق قويۇۋېتىش

---

(1) ئىمام ئەھمەد رىۋايىتى

ئەلۋەتتە چوڭ ھاراملاردىن بىرى ۋە ئىنساننىڭ قەلب كۆزىنى خىرەلەشتۈرىدىغان گۇناھتۇر. ئائىلە باشلىقى بولغان ئاتا بىلەن ئانا بالىلارنىڭ بۇ خىلدىكى ھارام ئىشلارنى سادىر قىلىپ، گۇناھ ئىشلىشىنى توسۇشى لازىم. شۇنداق قىلمىغاندا ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ گۇناھلىرى بىلەن بىرلىكتە بالىلىرىنىڭمۇ گۇناھلىرىنى ئۈستىگە ئېلىپ جازاسىنى چېكىدۇ.

(6) ئاياللار كېسەللىكلىرىگە مۇناسىۋەتلىك ئىشلاردا، ئايال دوختۇرلارغا بېرىش ئىمكانىيىتى بار بولغان شارائىتتا، ئاياللارنىڭ ئەر دوختۇرغا بېرىشى. چۈنكى ئەر بىلەن ئايال ئىككى يات كىشىنىڭ يالغۇز بىر يەردە بولۇشى توغرا بولمايدۇ. بۇ ھەر قانداق ئادەم ئەھمىيەت بېرىشكە تېگىشلىك ئىشتۇر. ئايال دوختۇر بولمىغاندا ياكى جىددىي ئەھۋال ئاستىدا ئەر بولامدۇ، ئايال بولامدۇ قايسىبىر دوختۇرغا بېرىشقا بولىدۇ. چۈنكى ئىسلام قانۇنىدىكى «زۆرۈرىيەت چەكلەنگەن ئىشلارغا يول قويىدۇ» دېيىدىغان ئومۇمىي پرىنسىپ بۇ ئىشقا يول قويىدۇ.

(7) ئاياللارنىڭ ئەر ساتىراشقا، ئەرلەرنىڭ ئايال ساتىراشقا بېرىپ چاچ كەستۈرۈشى ياكى ياساتىشى. يات ئايالنىڭ يات ئەرگە، يات ئەرنىڭ يات ئايالغا تېگىشلىك قارىشى ھارام بولغان يەردە، ئۆزىنىڭ جورىسى بولمىغان بىرىنىڭ بېشىنى تۇتۇپ، چېچىنى ياسىشى ئەلۋەتتە ھارامدۇر. بۇنىڭدا زۆرۈرىيەت ياكى ئۆزۈر بولمايدۇ. چۈنكى ئاياللار ئۈچۈن ئايال ساتىراش، ئەرلەر ئۈچۈن ئەر ساتىراشلار تېپىلماي قالمايدۇ. ھەمدە چاچ ياسىتىش ياكى كەستۈرۈش جىددىي ئەھۋالمۇ ئەمەس، خالىغان ۋاقىتتا، خالىغان جايدا قىلىغىلى بولىدۇ.

(8) ئاياللارنىڭ مەھرەمسىز ھالدا سەپەرگە چىقىشى. مۇسۇلمان ئايال سەپەرگە چىقماقچى بولسا، ئېرى ياكى مەھرەم تۇغقانلىرى بىلەنلا چىقىدۇ. چۈنكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئاللاھقا ۋە ئاخىرەت كۈنىگە ئىشەنگەن ئايال كىشىنىڭ بىر كېچە - كۈندۈزلۈك مۇساپىگە مەھرەمسىز سەپەر قىلىپ چىقىشى ھالال بولمايدۇ»[1] دېگەن.

مەھرىمى يوق ئايال سەپەرگە چىقىش مەسىلىسى

901. سوئال: مەھرىمى يوق ئايال سەپەرگە چىقماقچى بولسا قانداق قىلىدۇ؟

جاۋاب: ئېرى ياكى مەھرەم بولالايدىغان يېقىن تۇغقىنى بولمىغان ئايالنىڭ ھەج، ئۆمرە، سودا - سېتىق، ساياھەت قاتارلىق يوللۇق سەپەرلەرگە چىقىش مەسىلىسىدە ئۆلىمالار ئوتتۇرىسىدا ھەر خىل قاراشلار بار. ئەڭ توغرا قاراش شۇكى، مەھرىمى

(1) بۇخارىي، مۇسلىم ۋە ئەبۇداۋۇد رىۋايىتى

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

بولمىغان ئايال سەپەرگە چىقماقچى بولغاندا، ئىشەنچلىك ئاياللارنىڭ ھەمراھلىقىدا چىقسا بولىدۇ.

ئىمام شافىئىي، ئىمام مالىك، ئىبنى سىرىن، ئەۋزائىي قاتارلىق كاتتا ئۆلىمالار مەھرىمى يوق ئايالنىڭ پەرز ھەج ئۈچۈن ئىشەنچلىك ئەر ـ ئاياللاردىن تەشكىللەنگەن مۇسۇلمان گۇرۇپپىسىنىڭ ھەمراھلىقىدا سەپەرگە چىقسا بولىدۇ، دەپ قارىغان بولۇپ، ھازىرقى زامان ئۆلىمالىرى پەرز ھەج ئۈچۈن يول قويۇلغان ئىكەن، گۇناھ ئىشلەش مەقسەت قىلىنمىغان بارلىق سەپەرلەرگە يول قويۇشقا بولىدۇ، دېگەن پەتىۋانى بەرگەن.[1]

(9) زىنا قىلىش. دۇنيادىكى بارلىق دىنلارنىڭ زىنانى ھارام قىلغانلىقىنىڭ ھېكمىتى تەرەققىي قىلىۋاتقان ھازىرقى ئەسىردە تېخىمۇ روشەن ئوتتۇرىغا چىقماقتا. چۈنكى زىنا دىنىي، ئەخلاقىي، ئىجتىمائىي ۋە ئىقتىسادىي جەھەتلەردىن ئەڭ زىيانلىق بىر ئاپەت بولغىنىنىڭ سىرتىدا، ساقايمايدىغان نىجىس كېسەللىكلەرگە ئېلىپ بارىدۇ. شۇڭا ئاللاھ تائالا زىنادىن توسۇشتا: ﴿زىناغا يېقىنلاشماڭلار، چۈنكى ئۇ قەبىھ ئىشتۇر، يامان يولدۇر﴾[2] دەپ كۆرسەتكەن[3].

---

(1) islamonline.net

(2) ئىسرا سۈرىسى 32 ـ ئايەت

(3) زىنا توغرۇلۇق بۇ بۆلۈمدە ئايرىم تەپسىلىي توختىلىمىز.

ئۆزىنى مۇسۇلمان ئەمەس قوۋملارغا ئوخشىتىۋېلىش تۈرلىرى

902. سوئال: ئۆزىنى مۇسۇلمان ئەمەسلەرگە ئوخشىتىۋېلىش دېگەن نېمە؟
جاۋاب: مەيلى كىيىنىشتە بولسۇن، مەيلى ئىش ـ ھەرىكەتلەردە بولسۇن، مەيلى ھەر قانداق بىر ئىشتا بولسۇن مۇسۇلمان ئەمەس مىللەتلەرنىڭ ئۆرپ ـ ئادەتلىرىنى قوبۇل قىلىپ، ئۇلارنى دوراش ئۆزىنى ئۇلارغا ئوخشىتىۋالغانلىقتۇر.

مۇسۇلمان ئەمەس مىللەتلەردىن ئۆگىنىشكە بولىدىغان ئىشلار

903. سوئال: مۇسۇلمان ئەمەس مىللەتلەردىن ئۆگىنىشكە بولامدۇ؟
جاۋاب: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام «ھېكمەت مۇسۇلماننىڭ يىتتۈرۈپ قويغان نەرسىسىدۇر. ئۇنى نەدىن تاپسا ئېلىشقا ئەڭ ھەقلىقتۇر»[1] دېگەن.
ئەرەب تىلىدىكى «ھېكمەت» سۆزى «توغرا ئىش، توغرا سۆز ۋە پايدىلىق ئىلىم» دېگەن مەنىلەرنى بىلدۈرىدۇ. مۇسۇلمانلار ئىنسانىيەتكە پايدىلىق بولغان ھەر قانداق ئىلمىي ۋە ھۈنەر ـ كەسىپنى نەدە بولسا تېپىپ ئۆگىنىشكە بۇيرۇلغان. بۇنىڭغا ئاساسەن، ھېكمەت مۇسۇلمان ئەمەس قوۋملاردە، ھەتتا مۇسۇلمانلارغا دۈشمەنلىك قىلىۋاتقان ياۋۇز كاپىرلاردا بولسىمۇ، ئۇنى ئېلىپ ئۆگىنىش پەرزدۇر. چۈنكى ئۇ مۇسۇلماننىڭ ھەققىدۇر. مۇسۇلمان ئەمەس مىللەتلەرنىڭ پەن ـ تېخنىكىسىنى، ئىلىم ـ ماھارىتىنى، ئوقۇش ۋە ئۆگىنىشكە قىزىقىدىغان روھىنى ئۆگىنىش زۆرۈردۇر.

مۇسۇلمان ئەمەس مىللەتلەرنى دوراشنىڭ چەكلىنىدىغان تەرەپلىرى

904. سوئال: مۇسۇلمان ئەمەس مىللەتلەرنى قايسى تەرەپتىن دوراش چەكلىنىدۇ؟
جاۋاب: مۇسۇلمان ئەمەس مىللەتلەرنىڭ مۇسۇلماننىڭ ئەقىدىسىگە، مۇسۇلمانچە ئۆرپ ـ ئادەتلەرگە ئۇيغۇن كەلمەيدىغان ئادەتلىرىنى دوراش چەكلەنگەن ھارام ئىشلارنىڭ بىرىدۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق قىلىشتىن توسۇپ ۋە ئۇنىڭ يامان ئاقىۋەتلىرىدىن ئاگاھلاندۇرۇپ مۇنداق دېگەن: «كىمكى ئۆزىنى باشقا بىر قوۋمغا ئوخشىتىۋالىدىكەن، ئۇ شۇ قوۋمدىن بولۇپ كېتىدۇ.»[2] ئۇ يەنە مۇنداق دېگەن: «ئۆزىنى باشقىلارغا ئوخشىتىۋالغانلار بىزدىن ئەمەس.»[3]

(1) ئىبنى ماجە ۋە تىرمىزى رىۋايىتى
(2) ئەبۇداۋۇد رىۋايىتى
(3) ئىمام ئەھمەد رىۋايىتى

يۇقىرىقى ھەدىسلەردىكى «باشقىلار» ۋە «باشقا بىر قوۋم» سۆزلىرىدىن مۇسۇلمان ئەمەس قوۋملار مەقسەت قىلىنغان. زامانىمىزدا ئۆزىنى مۇسۇلمان ئەمەس قوۋملارغا ئوخشىتىۋېلىش ئېقىمى ۋە ئۇنىڭ تۈرلىرى ناھايىتى تېز تەرەققىي قىلماقتا. ئۇلاردىن بەزىلىرى تۆۋەندىكىچە:

قەبرىلەرنى قاتۇرۇش

قەبرىلەرنى قاتۇرۇش، باشقا دىندىكىلەرنىڭ قەبرىلىرىگە ئوخشىتىپ قۇرۇپ چىقىش. بۇنداق قىلىش پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يولىغا خىلاپ كېلىدىغان يامان ئىشتۇر. دىنىمىزنىڭ كۆرسەتمىسى بويىچە، قەبرە پەقەت بىر غېرىچ (تەخمىنەن 22.5 سانتىمېتىر) ئېگىزلىكتە كۆتۈرۈلىدۇ. بۇ كىشىلەرنىڭ ئۇنىڭ قەبرە ئىكەنلىكىنى بىلىشى ۋە تونۇپ دۇئا قىلىشى ئۈچۈندۇر. چۈنكى «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قەبرىسى بىر غېرىچ مىقداردا كۆتۈرۈلگەن.»[1]

تۇغۇلغان كۈننى خاتىرىلەش

تۇغۇلغان كۈننى خاتىرىلەش ئادىتى خىرىستىئان ئەقىدىسىدىن كەلگەن بولۇپ، ئۇلار ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ تۇغۇلغان كۈننى ئەڭ مۇتىۋەر ئىبادەت ساناپ خاتىرىلەيدۇ.

يېڭى يىلنىڭ كىرىشى ھەرقانداق بىر ئىنسان ئۈچۈن خۇشاللىق ئەمەس، بەلكى غەمكىنلىك بولۇشى كېرەك. چۈنكى ئۆمۈردىن بىر يىل ئۆتۈپ كەتكەنلىكى خۇشاللىق ئەمەس. ئۆزىدىن ھېساب ئېلىپ، ئۆتكەن بىر يىلدا ئىنسانلىق نامىغا لايىق نېمە قىلدىم؟ قانداق ياخشى ئىشلارنى بىجىردىم؟ ئىنسانىيەتكە نېمە مەنپەئەت يەتكۈزدۈم دەپ ھېسابلىشىش ۋاقتى. بۇ قانداقمۇ بايرام بولسۇن؟! پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام «كىشىلەر قەدرىگە يېتەلمەيدىغان ئىككى چوڭ نېمەت بار: بىرى ۋاقىت يەنە بىرى تەن ساقلىقى»[2] قېنى ئويلاپ بېقىڭ بۇ نېمە دېگەن توغرا ئېيتىلغان ھەدىس؟! نان يەپ قاچا بىكار قىلىدىغان، كۈن ئۆتكۈزۈشتىن باشقىنى بىلمەيدىغانلار ئۈچۈن پەرقى بولمىغان بىلەن ئۆزىنى ئاللاھنىڭ يەر يۈزىنى گۈللەندۈرۈش ئۈچۈن ئەۋەتكەن ئورۇنباسارى دەپ بىلگەن كىشىلەر ئۈچۈن بۇ سوئال ئاددى ئەمەستە!

---

(1) دار قۇتنى رىۋايىتى

(2) ئىمام بۇخارىي رىۋايىتى

ئاشىق- مەشۇقلار بايرىمى

ئاشىق- مەشۇقلار بايرىمى 270- مىلادىيە يىلى 14-02 كۈنىدە خرىستىئان چېركاۋلىرى تەرىپىدىن ئۆلۈم جازاسىغا يولۇققان خرىستىئان پوپ داي ۋالىنتايىن(day valentine) نى خاتىرىلەش يۈزىسىدىن خرىستىئانلار پەيدا قىلغان، ئەسلىدە رىملىقلارغا ئائىت جاھىلىيەت قالدۇقلىرىدىن بولۇپ، ھازىرقى زامان خرىستىئانلىرى بۇ ئادەتنى بايرام شەكلىدە داۋاملاشتۇرماقتا.

يىل بېشى بايرىمى(مىلادى بايرىمى)

يىل بېشى بايرىمى ئىسا ئەلەيھىسسالام تۇغۇلغان يىلنى قۇتلاش ئۇچۈن خرىستىئانلار يولغا قويغان بىر دىنىي بايرام بولۇپ، ئۇنىڭ پائالىيىتى خرىستىئانلارنىڭ بىر- بىرىگە سوۋغاتلارنى تەقدىم قىلىشى، يېشىل دەرەخنى تىكلەش، ئائىلە بويىچە خوشاللىق تەنتەنىسى قىلىش، نوۋېل پاپانىڭ تەقلىدىنى ياساش بىلەن بولىدۇ. بۇ بايرام كرىسماس دەپ ئاتىلىدۇ. (چۈنكى Xmas) سۆزى گرېكچىدىكى خرىستوس(Χριστος) سۆزىنىڭ قىسقارتىلمىسىدۇر. ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ تۇغۇلغان ۋاقتى ئېنىق ئەمەس، ئەمما خرىستىئانلارنىڭ ياۋروپادىكى پروتستانت مەزھىپى بىلەن كاتولىك مەزھىپى 25 دېكابىرنى قارارلاشتۇرغان بولسا، شەرقتىكى ئورتودوكس مەزھىپى يانۋارنىڭ 7- كۈنىنى قارارلاشتۇرغان.

220- مىلادىيە يىلىغىچىلىك خرىستىئانلاردا بۇ ئادەت يوق ئىدى. شۇ يىلى خرىستىئان ئالىملىرى ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ۋاپات بولغان ۋاقتىنى ئىسا تەۋەللۇدىنىڭ 29- يىلى 25 مارت كۈنى دارغا ئېسىپ ئۆلتۈرۈلگەن دەپ قارارلاشتۇرغان، كېيىنكى خرىستىئان ئالىملىرى ئىسا ئەلەيھىسسالامنى مىلادىيە 33- يىلى 3- ئاپرىل كۈنى دارغا ئېسىلغان دەپ قارارلاشتۇرغان. تارىختا تۇنجى قېتىم 14 - ئەسىردە كونستانتىن ئىمپېراتورىنىڭ زامانىدا، كونستانتىن 25- دېكابىرنى ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ تۇغۇلغان كۈنىنى خاتىرىلەش بايرىمى دەپ بېكىتكەن. چۈنكى رىملىقلار خرىستىئان دىنىنى قوبۇل قىلىشتىن بۇرۇن ھەر يىلى 25- دېكابىر كۈنىدە " قۇياش ئىلاھى" سانىلىدىغان «بول ئىنفكتوس» نىڭ تۇغۇلغان كۈنىنى خاتىرىلەيتتى. شۇنىڭدىن كېيىن يىللارنىڭ ئۆتۈشى بىلەن بۇ ئادەت خرىستىئان دىنىنىڭ ئەڭ ئەھمىيەتلىك دىنىي بايراملىرىدىن بىرى بولۇپ قالغان.

مۇندىن باشقا، ئانىلار بايرىمى، ئەر - ئاياللارنىڭ توي كۈنىنى خاتىرىلىشى قاتارلىقلارنىڭ ھەممىسى مۇسۇلمانلار ئارىسىغا باشقا دىندىلەردىن كىرگەن ئادەتلەر بولۇپ، مۇسۇلمانلارنىڭ بۇلارنى دورىشى چەكلەنگەن ئىشلار قاتارىدىن ئورۇن ئالىدۇ.

www.uyghurkitap.com

ھازىرقى ئىسلام دۇنياسىدىكى ئۆلىمالارنىڭ ھەممىسى بۇ ھۆكۈمدە بىردەك ئىتتىپاقتۇر. بىرەر ئۆلىمانىڭ يۇقىرىقى بايراملاردىن بىرەرسىنىمۇ جائىز سانىغانلىقى مەلۇم ئەمەس. چۈنكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ «مۇشرىكلارغا ئوخشاپ قېلىشتىن ساقلىنىڭلار»[1] دېگەن سۆزىنىڭ مەنىسى: مەيلى قايسى دىندا بولمىسۇن، مۇسۇلمان ئەمەسلەرنى دورىماڭلار، ئۇلارنىڭ قىلغانلىرىنى قىلماڭلار، ئۇلارغا ئۆزۈڭلارنى ئوخشاتماڭلار دېگەنلىك بولۇپ، مۇشرىكلارغىلا خاس ئەمەس. ھەدىستە «مۇشرىك» سۆزىنىڭلا تىلغا ئېلىنغانلىقى ئاۋۋالقى مۇسۇلمانلار ئەسلىدە مۇشرىكلار ئائىلىسىدىن كېلىپ چىققانلىقى، مۇشرىكلىك مۇھىتىدا ئۆسۈپ چوڭ بولغانلىقى ۋە ئۇلارنىڭ كۆپرەك مۇشرىكلار بىلەن ئۇچرىشىپ قالىدىغانلىقى سەۋەبتىن بولسا كېرەك.

ئىسلام ئۇممىتى ئىسلام دىنىدىن ئىبارەت ئەڭ ئۇلۇغ بىر دىن بىلەن شەرەپلەنگەن ۋە ئۇنىڭ بىلەن ھۆرمەت ۋە ئىززەتكە ئېرىشكەن بىر خەلقتۇر. ھەر قانداق بىر مۇسۇلمان ئادەمنىڭ ئەقىدىسىدە، پىكىر يۈنىلىشىدە، ئەخلاقىدا، يۈرۈش - تۇرۇشىدا ۋە جىمى ئىشلىرىدا مۇسۇلمانغا خاس ئۆزگىچىلىكلەر كۆرۈنۈشى تولىمۇ زۆرۈر. ئىسلام دىنىنىڭ ئۆزگىچىلىكلىرى ۋە ئەنئەنىۋي پائالىيەتلىرى، مۇراسىملىرى ۋە ھېيت - ئايەملىرى باشقىلارنىڭكىدىن قېلىشمايدىغان، بەلكى ئۇلارنىڭكىدىن ئەخلاق - پەزىلەت جەھەتتە ئېشىپ چۈشىدىغان ئېسىل ئەنئەنىلەردۇر.

بىراۋ ئۆزىنى ئىسلام دىنىغا مەنسۇپ قىلىپ تۇرۇپ، ئۆزى مۇسۇلمانلار قاتارىدىن ئورۇن ئېلىپ تۇرۇپ، ھەتتا بەزىدە كىشىلەر بىلەن جېدەللىشىپ قالغاندا، باشقىلارنىڭ ”مۇسۇلمان ئەمەسمۇ سەن“ دېگەن سوئالىغا ئويلىنىشقا بىر سېكونتمۇ ھاجەت بولماستىن دەرھاللا” ئەلھەمدۇ لىللا مۇسۇلمان“ دەپ جاۋاب بېرىدىغان، مۇنداق سۆزلەرنى ھاقارەت دەپ قوبۇل قىلىدىغان تۇرۇپ، باشقا دىندىكىلەرنىڭ ئادەتلىرىنى دورىسا، دورىغاندىمۇ ئۇلارنىڭ دىنىي ئادەتلىرىنى دورىسا(تەقلىد قىلسا)، بۇنى قانداق چۈشىنىشكە بولىدۇ؟ ئۇ ئادەمنىڭ مۇسۇلمانلىقى يالغانمۇ ياكى ئۇ ئادەم ئېتىقاد قىلغان دىن يېتەرسىزمۇ؟ ياكى ئۇ ئادەم ئىختىيارسىز ھالدا مۇسۇلمان ئائىلىسىدە تۇغۇلۇپ قالغانلىقىدىن نومۇس قىلامدۇ؟ ياكى ئۆزى مەنسۇپ بولغان دىنىنىڭ ماھىيىتىنى ۋە ئۆزگىچىلىكىنى بىلمەمدۇ؟ بىلمىسە ئۆگىنىشى ئۈچۈن پۈتۈن شارائىتلار ھازىر ئەمەسمۇ؟ خۇسۇسەن پۈتۈن مەلۇماتلار تورلاشقان بۇزاماندا ”ئۆگىنەلمىدىم“ دېيىش ئۆزرە بولالمايدۇ، ئەلۋەتتە.

مۇسۇلمانلار ئۆزلىرىدە بار جەۋھەرنىڭ قەدرىنى بىلمەستىن، ھەمىشە كەمسىنىپ يۈرگەنلىكتىن ۋە باشقىلارنى دوراشقا ماھىرلىقىدىن بۈگۈنكى كۈنگە قالغان. ئۆزۈڭنى

(1) ئىمام بۇخارىي رىۋايىتى

قەدىرلىمىسەڭ سېنى باشقىلار قانداق قەدىرلەيدۇ؟ سەنمۇ ئۆزگىچىلىكىڭنى نامايان قىلساڭ باشقىلار ئادەتلىرىنى ساڭا تېڭىش ئەمەس، بەلكى سەندىن ئۆگىنىشكە، سېنىڭ دىنىڭ ئىگە بولغان ئېسىللىكلەردىن بەھرى ئېلىشقا تىرىشىدۇ ئەمەسمۇ؟ «بىر ئادەمنىڭ سېنىڭ سەۋەبىڭ بىلەن ھىدايەت تاپقانلىقى سېنىڭ ئۈچۈن دۇنيا ۋە ئۇنىڭدىكى پۈتۈن ياخشىلىقلاردىن ئەۋزەل»[1].

خرىستىئانلارنىڭ كرىسماس بايرىمى ئىبادەت خاراكتېردىكى ئادەت. ئۇلارنىڭ ئىبادەت قىلىشتىكى خوشاللىقنى بىز بىرگە تەنتەنە قىلساق ئۇلار بىلەن ئىبادەتتە ئىشتىراك قىلغانلىق بولمامدۇ؟ ھېچ بولمىغاندا ئۇلارنىڭ بۇ ئىبادەت خاراكتېرلىق پائالىيىتىنى قوللىغانلىق بولمامدۇ؟ بىر مۇسۇلمان ئادەم باتىل بىر دىنىنىڭ ئىبادەت خاراكتېردىكى ئادەتلىرىگە ئىشتىراك قىلسا ياكى ئۇنى قوللاپ بىرگە تەنتەنە قىلسا ياكى شۇ مۇناسىۋەت بىلەن خوشاللىق ھېس قىلسا، بۇ قانداق بولغىنى؟ قايسى دىن ۋە قايسى ئەقىل بۇنى دۇرۇسلايدۇ؟

بەلكى، سىز "بۇنداق بايراملارنى قىلىش ئىبادەت قىلمەن دەپ قىلغان ئىش ئەمەس، دىن بىلەن مۇناسىۋىتى يوق، پەقەت خوشاللىقنى ئىپادىلەيدىغان ئادەتقۇ؟ "دېيىشىڭىز مۇمكىن. دېمىزكى، مۇسۇلمان ئادەم نىيىتىنى توغرىلىسا، ھەر ئىشنى "ئاللاھ رازىلىقى ئۈچۈن" دېگەن ئېتىقاد بىلەن قىلسا، ئۇنىڭ پۈتۈن ھاياتى ئىبادەت بىلەن ئۆتكەن بولىدۇ. مۇسۇلماننىڭ ھاياتى ئىبادەتنىڭ بىر قىسمى بولىشى كېرەك. چۈنكى ئاللاھ تائالا مۇسۇلمانلاردىن شۇنى تەلەب قىلىدۇ. ھەقىقىي مۇسۇلمان ئادەم ئۆزىنىڭ دىنىي بىلەن ئىپتىخار ھېس قىلىدىغان، دىنىنى ۋە دىنىي ئۆزگىچىلىكلىرىنى ھەر زامان قوغدايدىغان، باشقا باتىل دىنلاردىن ۋە ئۇ دىنلارنىڭ ئادەتلىرىدىن نەپرەتلىنىدىغان بولىدۇ. بىر ئادەم مەسجىدتە مۇسۇلمان، ئائىلىدە خرىستىئان ياكى كوممۇنىست بولسا، بۇ قانداق بولغىنى؟ باشقىلارنىڭ ئىبادەت خاراكتېرلىك ئادەتلىرىنى دورىغان ياكى ئۇنىڭغا ئىشتىراك قىلغان ياكى ئۇنىڭدىن خوشاللىق ھېس قىلغان ئادەم شۇلار بىلەن بىللە چوقۇنغان بولىدۇ ئەمەسمۇ؟ شۇڭا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام «كىمكى ئۆزىنى بىر قوۋمغا ئوخشىتىۋالىدىكەن، ئۇ شۇ قوۋمنىڭ قاتارىدىن سانىلىدۇ»[2] دېگەنلىكى تاشقى قىياپەت جەھەتتىكى دوراشنىلا ئەمەس، ئىش ـ ھەرىكەت، ئېتىقاد، مۇئامىلە قاتارلىق پۈتۈن ئىشلاردىكى دوراشنى مەقسەت قىلغان.

---

(1) ئىمام بۇخارىي ۋە مۇسلىم رىۋايىتى
(2) ئىمام ئەھمەد رىۋايىتى

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

ھالبۇكى، باشقا دىندىكىلەر سىزنى دوراмدۇ؟ ياكى سىزنىڭ دىنىي پائالىيەتلىگىزنى قىلامدۇ؟ ئەلۋەتتە دورىمايدۇ. چۈنكى باشقىلار ئۆزلىرى ئېتىقاد قىلغان دىن باتىل بولسىمۇ ئۆز دىنىنى قوغداش يولىدا بارلىقىنى ئاتايدۇ، ھەتتا جېنىنىمۇ پىدا قىلىدۇ، ئۆز دىنىغا ھۆرمەت قىلغانلىقتىن باشقا دىنلارنىڭ ئادەتلىرىنى دورىمايدۇ. بىز نېمە ئۈچۈن ئۆز دىنىمىزنى ھۆرمەتلىمەيمىز؟ ئەمەلىيەتتە بۇ ئۆزىمىزنى ھۆرمەتلىگەنلىكىمىز ئەمەسمۇ؟!

خرىستىئانلار يىل بېشى بايرىمى ئۆتكۈزۈپ يىلدا بىر قېتىم ئىسا ئەلەيھىسسالامنى خاتىرىلىسە، مۇسۇلمانلار مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى ھەر يىل، ھەر ئاي، ھەر كۈن ۋە ھەر ۋاقىت خاتىرىلەيدۇ. قىسقىسى مۇسۇلمانلار ھەر كۈنى بەش ۋاخ نامازلىرى سايىسىدا، سۆيۈملۈك پەيغەمبىرىمىز ھەزرىتى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا دۇرۇد ئېيتىش بىلەن ئەڭ ئاز دېگەندە 11 قېتىم خاتىرىلەيدۇ.[1] مۇندىن باشقا ھەر نامازدىن كېيىنكى ۋە باشقا ۋاقىتلاردىكى دۇئالىرىدا، ھەرخىل دىنىي پائالىيەتلەردە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا يەنە دۇرۇد ئوقۇيدۇ. بۇنىڭدىن ياخشى خاتىرىلەش بولامدۇ؟! مۇسۇلمانلار يەنە ئىسا، مۇسا ۋە باشقا پۈتۈن پەيغەمبەرلەرگە دۇرۇد ئوقۇيدۇ، ئۇلارغا بولغان ئىمانىنى نامايان قىلىپ تۇرىدۇ، ئۇلارنى مەدھىيىلەيدۇ، ئۇلارنى چىن قەلبىدىن سۆيىدۇ. چۈنكى ئىسلام دىنىدا ئىمان بۇنى تەقەززا قىلىدۇ. بىرەر پەيغەمبەرنى ئىنكار قىلغان كىشىنىڭ ئىمانى قوبۇل بولمايدۇ.

خرىستىئانلار ئاشىق ـ مەشۇقلار بايرىمى ئارقىلىق سۆيگەنلىرىنى يىلدا بىر قېتىم خاتىرىلىسە، مۇسۇلمانلار سۆيگەنلىرىنى ھەر كۈنى ۋە ھەر ۋاقىت خاتىرىلەيدۇ. «مۇسۇلمان قېرىندىشىڭنىڭ يۈزىگە تەبەسسۇم بىلەن قارىغىنىڭدا (پېقىرلارغا)سەدىقە قىلغانىنىڭ ساۋابىنى تاپىسەن»[2]، «سىلەرنىڭ ئەڭ ياخشىلىرىڭلار ئائىلىسىگە ياخشى بولغانلاردۇر»[3]، «چىرايلىق سۆزدە سەدىقىنىڭ ساۋابى بار»[4]، «كىمكى ئۆزىنىڭ ئائىلە ئەزالىرىنى خوشال قىلىدىكەن، ئاللاھ تائالا بۇ خوشاللىقتىن شۇنداق بىر ئىنسانلارنى يارىتىدۇكى، ئۇلار شۇ كىشىنىڭ گۇناھىنىڭ مەغپىرەت قىلىنىشىنى

(1) كۈندىلىك بەش ۋاخ نامازنىڭ ئومۇمىي رەكئەت سانى 32 بولۇپ، بۇ نامازلاردىن ھەر بىرىنىڭ ئاخىرقى ئولتۇرۇشى (تەشەھھۇد)تا، «ئەتتەھىياتۇ» نى ئوقۇپ بولغاندىن كېيىن ئوقۇلىدىغان «ئاللاھۇممە سەللى»، «ئاللاھۇممە بارىك» دۇرۇدلىرى كۆزدە تۇتۇلىدۇ. 4 ياكى ئۈچ رەكئەتلىك نامازلاردىكى ئاۋۋالقى ئولتۇرۇشلارنى ھېسابقا ئالمىغاندا، ناماز ئېچىدىلا كۈندە جەمى 11 قېتىم دۇرۇد ئوقۇلىدۇ.

(2) ئىمام مۇسلىم رىۋايىتى

(3) ئىمام تىرمىزى ۋە ئىبنى ماجە رىۋايىتى

(4) ئىمام بۇخارىي ۋە مۇسلىم رىۋايىتى

قىيامەتكىچە ئاللاھ تائالادىن سورايدۇ»[1] دېگەن ھەدىسلەر مۇسۇلمان ئادەمنى كۆندىلىك ھاياتىدا، ئائىلى ۋە پەرزەنتلىرىدىن باشلار ياخشى كۆرىدىغان ھەر قانداق كىشىگە ئۆزىنىڭ سۆيگىسىنى چىرايلىق سالام، تەبەسسۇم، ياخشى سۆز، گاھ سوۋغات ۋە ئۇلار خوشال بولىدىغان ھەر قابداق نەرسىلەر بىلەن نامايان قىلىپ تۇرۇشقا تەشەببۇس قىلىدۇ.

خرىستىئانلار ئۆزلىرىنىڭ بايرام كۈنلىرى مۇناسىۋىتى بىلەن سۆيگەنلىرىگە يىل ئىچىدە بىر قانچە قېتىملا سوۋغا تەقدىم قىلسا، مۇسۇلمانلار ھەر ۋاقىت سوۋغىلارنى تەقدىم قىلىشقا بۇيرۇلغان. «بىر بىرىڭلارغا سوۋغا تەقدىم قىلىشىڭلار! ئۆز ئارا مۇھەببىتىڭلار ئاشىدۇ»[2] دېگەن ھەدىس بۇنىڭغا تەشەببۇس قىلىدۇ.

خرىستىئانلار ۋە باشقىلار ئۆزلىرىنىڭ تۇغۇلغان كۈنىنى خاتىرىلەپ، خوشاللىقتىن بايرام قىلسا، مۇسۇلمانلار ئاۋۋال ئۇلارغا بۇ ھاياتنى بەرگەن ئاللاھ تائالاغا مىننەتدارلىقنى ئىپادىلەپ شۈكرى - تەشەككۇر ئېيتىش بىلەن بىر ۋاقىتتا، ئۆزلىرىنىڭ بىر يىللىق ئۆمرى قىسقىرىغانلىقىنى ۋە ئۆتكەن ئۆمرى ئىچىدە دۇنيالىق ۋە ئاخىرەتلىكى ئۈچۈن نېمىلەرنى قىلغانلىقىنى ئەسلەپ ئۆتىدۇ، ياخشى قىلغان ئىشلىرىدىن سۆيىنىدۇ، يامان قىلغان ئىشلىرىدىن غەمكىن بولۇپ، مۇندىن كېيىنكى ئۆمرىدە نوقسانلىرىنى تولۇقلاشقا بەل باغلايدۇ. قىسقىسى تۇغۇلغان كۈن مۇسۇلمانلار ئۈچۈن ئۆز - ئۆزىدىن ھېساب ئېلىش ۋە ئۆمرىدىن بىر يىلى قىسقىرىغانلىقىنى ھېس قىلىش كۈنىدۇر. شۇڭا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام «سىلەردىن ھېساب ئېلىنىشتىن ئاۋۋال ئۆز- ئۆزۈڭلاردىن ھېساب ئېلىپ تۇرۇڭلار»[3] دېيىش ئارقىلىق مۇسۇلمانلارنى خرىستىئانلارغا ئوخشاش بىر يىلدا بىر قېتىم ئەمەس، بەلكى ھەر ۋاقىت ئۆزلىرىنىڭ ئۆتكەن ئۆمرىنى خاتىرىلەپ، ئۆزلىرىدىن ھېساب ئېلىشقا چاقىرغان.

سالامنى ئۆزگەرتىش

مۇسۇلمانلارنىڭ «ئەسسالامۇ ئەلەيكۇم» دەپ سالاملىشىشنىڭ ئورنىغا، باشقا مىللەتلەرنى دوراپ «ياخشىمۇسىز؟» دەپ سالاملىشىش توغرا ئەمەس. ئىسلامىي سالاملىشىش بىز ئۇيغۇرلارنىڭ مىڭ يىلدىن كۆپرەك ۋاقىتتىن بىرى ئادەتلىنىپ كەلگەن دىنىي ۋە مىللىي ئېسىل ئەنئەنىمىزدۇر. ئاللاھ تائالا مۇسۇلمانلارنى ئىسلامىي سالاملىشىشقا بۇيرۇپ: ﴿سىلەرگە بىراۋ سالام بەرسە، ئۇنىڭغا تېخىمۇ ياخشى سالام

(1) جابىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ رىۋايەت قىلغان ھەدىس.
(2) ئىمام بۇخارىي رىۋايىتى
(3) ئىمام مۇسلىم رىۋايىتى

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

بىلەن جاۋاب بېرىڭلار ياكى ئۇنىڭ سالىمىنى ئەينەن قايتۇرۇڭلار﴾[1] دەپ ئەمر قىلغان.

ئايەتتىكى ﴿تېخىمۇ ياخشى سالام بىلەن جاۋاب بېرىش﴾ «ئەسسالامۇئەلەيكۇم ئەلەيكۇم- سىلەرگە ئاللاھنىڭ ئامانلىقى بولسۇن» دەپ سالام بەرگەن كىشىگە: «ۋە ئەلەيكۇم ئەسسالام ۋە رەھمەتۇللاھى ۋە بەرەكاتۇھۇ ـ ئاللاھنىڭ ئامانلىقى، رەھمىتى ۋە بەرىكىتى سىلەرگە بولسۇن» دەپ جاۋاب قايتۇرۇش، ﴿سالامنى ئەينەن قايتۇرۇش﴾ دېگەن «ۋە ئەلەيكۇم ئەسسالام ـ سىلەرگىمۇ ئاللاھنىڭ ئامانلىقى بولسۇن» دەپ جاۋاب بېرىشتۇر.

دۇنيادا مۇسۇلمانلارنىڭ بۇ ئېسىل سالاملىشىش ئادىتىدىن ياخشى سالاملىشىش يوق. چۈنكى بۇنىڭدىكى ئامانلىق تىلەش ۋە ياخشى تىلەكلەردە بولۇشتىن ئىبارەت چىرايلىق سۆزلەر ھېچقانداق بىر دىن ۋە ھېچقانداق بىر مىللەتتە يوق. «سالام» سۆزى بىلەن «ئىسلام» سۆزىنىڭ سۆز يىلتىزى بىر بولۇپ، پۈتۈن ئىنسانىيەتكە تىنچلىق ئېلىپ كېلىشنى غايە قىلغان ئىسلام دىنى بىلەن پۈتۈن ئىنسانىيەتكە تىنچلىق، ئامانلىق تىلەيدىغان مۇسۇلمانلارنىڭ خاراكتېرىنى كۆرسىتىپ بېرىدۇ.

نەزىر ـ چىراغلارنى رېستورانلاردا ئۆتكۈزۈش ئادىتى

نەزىر ـ چىراغ پەقەتلا كەمبەغەللەرنىڭ، يېتىملەرنىڭ ۋە شۇنىڭغا ئوخشاش موھتاج كىشىلەرنىڭ ھەققىدۇر. چۈنكى بايلارغا ۋە تۇرمۇشى نورمال كىشىلەرگە بېرىلىدىغان تائام زىياپەت دەپ ئاتىلىدۇ. ئەمما ھازىرقى ئۇيغۇر جەمئىيىتىدە، نەزىر ـ چىراغ دېگەن بۇ ئادەت بايلارغا خۇشامەت قىلىش، يۈز ـ ئابرۇي قوغلىشىش، باشقىلار بىلەن بەسلىشىش ۋە باشقا كۆپلىگەن پەس غەرەزلەر ۋە يامان نىيەتلەرنى ئەمەلگە ئاشۇرۇشنىڭ ۋاستىسى بولۇپ قالماقتا. رېستورانلاردا «نەزىر» دەپ بېرىلگەنلەر ئەمەلىيەتتە نەزىر ئەمەس، بەلكى خۇشامەت ۋە ئىسراپخورلۇقنىڭ گۇۋاھچىسى بولغان بىر خىل بايلار زىياپىتىدۇر. كەمبەغەللەر، يېتىملەر، ئاغرىقچان كىشىلەر ۋە باشقىمۇ ئېھتىياج ئىگىلىرى شۇ ھەيۋەتلىك رېستورانلارنىڭ يېنىدىن ئەيمىنىپ ئاران ئۆتىدىغان تۇرسا، ئۇلار قانداقمۇ ئۇنىڭغا كىرەلىسۇن؟ كىممۇ ئۇلارنى چاقىرىدۇ؟

«ئۆيىمىز تار، مېھمان قوبۇل قىلالمايدۇ» دېگۈچىلەر نەزىر ـ چىراغ ئۈچۈن ئاتىغانلىرىنى كەمبەغەللەرگە ۋە يېتىم ـ يېسىرلەرگە تارقىتىپ بەرسە بولىدۇ ئەمەسمۇ؟!

(1) نىسا سۈرىسى 86 ـ ئايەت

ئاممىۋى سورۇنلاردا ئەر ـ ئاياللارنىڭ ھەممە بىر يەردە ئولتۇرۇشى

ئىسلام دىنىمىزنىڭ كۆرسەتمىسى ۋە بىزنىڭ مىللىي ئۆرپ ـ ئادىتىمىز بويىچە، ئەرلەر بىلەن ئاياللار ھەممە بىرلىكتە بىر سورۇندا ئولتۇرمايدۇ. بەلكى ئەرلەر ئايرىم بىر زالدا، ئاياللار ئايرىم بىر زالدا ئولتۇرىدۇ. شۇڭا ئۇيغۇر مىللىي بىناكارلىقىدا ئۆيلەرنىڭ ھۇجرىلىرىدا «مېھمانخانا» ۋە «مەھرەمخانا» دەيدىغان ئىككى زال بولىدۇ. مېھمانخانىغا ئەرلەرنى، مەھرەمخانىغا ئاياللارنى باشلايدۇ. مانا بۇ مىللىي ئەنئەنە، ئىسلامىي قائىدە. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇسۇلمانلارغا تەلىم بېرىشتىن ئىبارەت ئەڭ مۇھىم بولغان بىر پەرزنى ئادا قىلىشتىمۇ، ئاياللارغا ئايرىم بىر كۈن ۋە ئايرىم بىر جاينى، ئەرلەرگە ئايرىم بىر كۈن ۋە ئايرىم بىر جاينى بەلگىلەپ، شۇ بويىچە تەلىم بېرەتتى.

تېلېفون زىلى ئۈچۈن دۇئا ياكى ئايەت ياكى ئەزاننى ئىشلىتىش

دۇنيادا ھېچقانداق بىر دىنىي كىتاب قۇرئان كەرىم نائىل بولغان ئۇلۇغلۇق ماقامىغا يېتەلىگەن ئەمەس. ھېچبىر دىننىڭ ئەگەشكۈچىلىرى ئۆزلىرىنىڭ مۇقەددەس بىلگەن كىتابلىرىنى مۇسۇلمانلار قۇرئان كەرىمنى ھۆرمەتلىگەندەك ھۆرمەتلىمەيدۇ، مۇسۇلمانلار ئۇلۇغلىغاندەك ئۇلۇغلىيالمايدۇ. تەۋرات، ئىنجىل ۋە ھەرقانداق بىر دىنىي كىتاب قۇرئان كەرىمدەك كۆكسىنىڭ ئۈستىدە تۇتۇپ ئوقۇلمايدۇ. قۇرئان كەرىم ئەنە شۇنداق ھۆرمەتكە، ئۇلۇغلاشقا سازاۋەر بولغان يېگانە كىتاب. ئۆزلىرىنىڭ مۇقەددەس كىتابلىرىنى ھۆرمەتلىمەسلىك مۇسۇلمان ئەمەس قوۋملارنىڭ ئىشىدۇر.

قارشى تەرەپكە تېلېفون ئۇرغاندا ئۇنىڭ ساداسى ئۈچۈن كىشىلەر ئوخشاش بولمىغان ئاۋازلارنى قوللىنىدۇ. بەزىلەر بۇ ئاۋازنىڭ قۇرئان ئايەتلىرى ياكى دۇئا ياكى ئەزان بولۇشىنى تاللىسا، بەزىلەر ئۇنىڭ مۇزىكا ياكى ناخشا بولۇشىنى تاللايدۇ.

ئەمما تېلېفون زىلى ئۈچۈن قارىيلاردىن بىرەر قارىينىڭ قىرائىتىنى ئىشلىتىش قۇرئان كەرىمنى خورلىغانلىق بولۇپ هارامدۇر. چۈنكى ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمنى ئوقۇش، چۈشىنىش، تىلاۋىتى بىلەن ئىبادەت قىلىش، كۆرسەتمىلىرى بويىچە ئەمەل قىلىش ئۈچۈن چۈشۈرگەن. ئاللاھ تائالانىڭ كالامى بولغان قۇرئان كەرىم بوش ۋاقتىمىزنى تولدۇرۇش ياكى قارشى تەرەپنى تېلېفونغا چاقىرىش ئۈچۈن ئىشلىتىشتىن ئەلۋەتتە ئۈستۈن ۋە ئۇلۇغدۇر. قارشى تەرەپ تېلېفونغا جاۋاب بەرگەن ھامان تېلېفوندا ئوقۇلۇۋاتقان ئايەت كەلگەن يېرىدىن ئۈزۈلىدۇ. بۇ قۇرئان كەرىمگە قارشى نېمە دېگەن ئەدەپسىزلىك ئىكەنلىكىنى بىلەمسىز؟!

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

ئەزانمۇ شۇنىڭغا ئوخشاش. چۈنكى ئەزان ئىسلامدىكى ئەڭ ئۇلۇغ ۋە ئەڭ كاتتا ئىبادەت بولغان نامازنىڭ ۋاقتىنى ئېلان قىلىش ئۈچۈن بۇيرۇلغان چاقىرىقتۇر. ئۇنى لايىقىدا ئۇلۇغلاش لازىم. ئۇنى تېلېفون زىلى سۈپىتىدە قوللىنىشتىن ئىبارەت دۇنيا ئىشلىرى ئۈچۈن خىزمەتكە سېلىشقا بولمايدۇ. ئەمدى دۇئاغا كەلسەك، ئىش يەنە شۇنداقتۇر. سەئۇدى ئەرەبىستان كاتتا ئۆلىمالار ھەيئىتىنىڭ ئەزاسى شەيخ مۇھەممەد ئىبنى سالىھ ئەلفوزان «يانفونلارغا مۇزىكا ئورنىدا قۇرئان ياكى ئەزان ياكى دۇئا قويۇش مەسىلىسىگە نېمە دەيسىز؟» دېگەن سوئالغا جاۋاب بېرىپ:«بۇ ئەزاننى، قۇرئاننى ۋە زىكىرنى خورلىغانلىقتۇر. بۇلارنى تېلېفون ئاۋازى سۈپىتىدە قوللىنىشقا قەتئىي بولمايدۇ. بەزىلەر " بۇنداق قىلىش مۇزىكىدىن ياخشىغۇ"دەيدۇ. سىز مۇزىكا قويۇشقا مەجبۇرمۇ؟ مۇزىكىنى تاشلاڭ! مۇزىكىسى يوق، قۇرئانمۇ يوق، ئەزانمۇ يوق، دۇئامۇ يوق زىلدىن بىرىنى قويۇڭ»[1] دېگەن.

(1) سەئۇدى ئەرەبىستاندا چىقىدىغان «دەۋەت» ژۇرنىلى 2008- يىل، 2097- سانىدىن.

ئىقتىسادىي مەسىلىلەردىكى ھارام ئىشلار

905. سوئال: ئىقتىسادىي مەسىلىلەردە چەكلەنگەن ھارام ئىشلار قايسىلار؟
جاۋاب: ئىقتىسادىي مەسىلىلەردە چەكلەنگەن ھارام ئىشلار تۆۋەندىكىلەر:

ھارامدىن پۇل تېپىش

ئوغرىلىق، قاراقچىلىق، ئالدامچىلىق، تارازىدا كەم بېرىش ۋە ئىسلامدا ئېلىپ - سېتىش چەكلەنگەن نەرسىلەرنى سېتىش ئارقىلىق پۇل تېپىش ھارام، تاپقان پۇلمۇ شەكسىز ھارامدۇر. ھارامدىن پۇل تېپىپ، ھارامدىن ئوزۇقلانغان ئادەمنىڭ دۇئاسى ئىجابەت بولمايدۇ، ئىبادەتلىرى قوبۇل بولمايدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ تەبىرى بويىچە، ئۇنىڭ ھارامدىن ئوزۇقلانغان بەدىنى دوزاخنىڭ ئوتىغا لايىق بولىدۇ.

جازانىخورلۇق قىلىش

ئۆسۈمگە قەرز ئېلىش ياكى قەرز بېرىپ ئۆسۈم ئېلىش ھەر ئىككىسى جازانىخورلۇق مۇئامىلىسى بولۇپ، ئاللاھ تائالا سودا - سېتىق قىلىشنى ھالال قىلىپ، ئۇنىڭغا يول قويغان بولسىمۇ، جازانىخورلۇقنى يەنى ئۆسۈم بىلەن مۇئامىلە قىلىشنى كەسكىن چەكلىگەن ﴿ئاللاھ سودا - سېتىقنى ھالال قىلدى، جازانىنى ھارام قىلدى﴾[1].

ھەتتا جازانىخورلۇقتىن قول ئۈزمىگەنلەرگە قارشى ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرى ئۇرۇش ئاچىدىغانلىقىنى ئېلان قىلغان. ﴿ئەگەر ئۇنداق قىلمىساڭلار (يەنى جازانىدىن قول ئۈزمىسەڭلار) بىلىڭلاركى، ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرى سىلەرگە ئۇرۇش ئېلان قىلىدۇ﴾[2].

مەلۇمكى، ئاللاھ ئۇرۇش ئاچقان كىشىنى ھالاك قىلماي قويمايدۇ. چۈنكى ئاللاھنىڭ كۈچىگە تەڭ كېلىدىغان كۈچ يوق!

(1) بەقەرە سۈرىسى 275 - ئايەت
(2) بەقەرە سۈرىسى 279 - ئايەت

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

يېتىمنىڭ مېلىنى يەۋېلىش

يېتىملارنىڭ مېلىنى يەۋېلىش بۇ ھاراملارنىڭ ئەڭ قاتتىقى ۋە گۇناھ جەھەتتىن ئەڭ ئېغىرى بولۇپ، ئاللاھ تائالا يېتىمنىڭ مېلىنى يەۋالغۇچىلارنى قورقۇنچلۇق ئىبارە بىلەن تەھدىت قىلغان. ﴿زۇلۇم قىلىپ يېتىملەرنىڭ مال - مۈلكىنى (ناھەق) يەۋالىدىغانلار، شۈبھىسىزكى، قورسىقىغا (قىيامەت كۈنى يېنىپ تۇرىدىغان) ئوتنى يەۋالغان بولىدۇ، ئۇلار يېنىپ تۇرغان ئوتقا (يەنى دوزاخقا) كىرىدۇ﴾[1].

ھەر قانداق كىشىنىڭ مال ـ مۈلكىنى ناھەق يەۋېلىش ھارام بولسىمۇ، يېتىمنىڭ مېلىنى يەۋېلىش گۇناھ جەھەتتىن تولىمۇ ئېغىر بولغانلىقى ئۈچۈن، ئۇ ئالاھىدە تىلغا ئېلىنغان.

زاكاتنى بەرمەسلىك

پۇل - مالنىڭ ئەسلى ئىگىسى ئاللاھ تائالا بولۇپ، قولىمىزدىكىسى ئاللاھ تائالانىڭ بىزگە ئىنئام ۋە سىناق تەرىقىسىدە ئاتا قىلغىنىدۇر. ئۇنىڭدا پېقىرلارنىڭ، يېتىملەرنىڭ ۋە باشقا موھتاج كىشىلەرنىڭ ئەلۋەتتە مۇئەييەن ھەققى بار. ﴿ئۇلارنىڭ (يەنى مۇسۇلمان پۇل ئىگىلىرىنىڭ) پۇل - ماللىرىدا تىلەيدىغان پېقىرغا ۋە تىلىمەيدىغان پېقىرغا بېرىشكە تېگىشلىك بولغان مۇئەييەن ھەق (يەنى زاكات) باردۇر﴾[2].

زاكاتنى بەرمىگەنلەرنى ئاللاھ تائالا قىيامەتنىڭ ئېچىنىشلىق ئازاب ـ ئوقۇبەتلىرى بىلەن ئاگاھلاندۇرغان. ﴿ئالتۇن - كۈمۈش يىغىپ، ئۇنى ئاللاھنىڭ يولىدا سەرپ قىلمايدىغانلارغا (دوزاختا بولىدىغان) قاتتىق ئازاب بىلەن بېشارەت بەرگىن. ئۇ كۈندە (يەنى قىيامەت كۈنىدە) ئۇ ئالتۇن- كۈمۈشلەر جەھەننەمنىڭ ئوتىدا قىزىتىلىپ، ئۇنىڭ بىلەن ئۇلارنىڭ پېشانىلىرى، يانلىرى ۋە دۈمبىلىرى داغلىنىدۇ. ئۇلارغا: ‹بۇ سىلەرنىڭ ئۆزۈڭلار ئۈچۈن يىغقان ئالتۇن- كۈمۈشۈڭلار (سىلەر بۇ دۇنيايىڭلاردىكى ئاللاھنىڭ ئېھتىياجلىق بەندىلىرىگە بېرىلىشكە تېگىشلىك ھەققىنى ئادا قىلمىدىڭلار) يىغقان ئالتۇن- كۈمۈشۈڭلارنىڭ ۋابالىنى تېتىڭلار› دېيىلىدۇ﴾[3].

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام زاكات بەرمىگۈچىلەرنىڭ ئاخىرەتتىكى جازاسىنى تەسۋىرلەپ مۇنداق دېگەن: «ئاللاھ تائالا ئاتا قىلغان پۇل - مالنىڭ زاكىتىنى بەرمىگەن كىشىگە قىيامەت كۈنى ئۇنىڭ مال - دۇنياسى ئىككى كۆزىنىڭ ئۈستىدە

(1) نىسا سۈرىسى 10 ـ ئايەت
(2) مەئارىج سۈرىسى 24 ـ 25- ئايەتلەر
(3) تەۋبە سۈرىسى 34 ـ ئايەت

قورقۇنچلۇق قارا مېڭى بولغان ھەيۋەتلىك بىر يىلانغا ئايلىنىپ كېلىپ ئۇنىڭ بوينىغا يۆگىشىدۇ ۋە ئۇنىڭغا: "مەن سېنىڭ دۇنيادا يىغقان مال- دۇنيايىڭ" دەيدۇ.»[1]

ئىسراپچىلىق

بەزى مۇسۇلمانلاردىكى ئىسراپخورلۇق مۇسۇلمانچىلىق قائىدىسىگە يات كېلىدىغان، ئاللاھ تائالا ياقتۇرمايدىغان بىر يامان ئىشتۇر. چۈنكى مۇسۇلمان دېگەن ئاللاھ تائالانىڭ: ﴿يەڭلار، ئىچىڭلار، ئىسراپ قىلماڭلار، ئاللاھ ئىسراپ قىلغۇچىلارنى ھەقىقەتەن ياقتۇرمايدۇ﴾[2] دېگەن ئەمرىگە ئىتائەت قىلىپ، ئاللاھ ئاتا قىلغان رىزىقنى ئىسراپ قىلماستىن، بەكمۇ چىڭ تۇتۇۋالماستىن نورمال ھالدا ئىشلىتىدۇ.

لاتارىيە بېلىتىنى سېتىۋېلىش

لاتارىيە بېلىتىنى سېتىۋېلىش ياكى قانداقلا بىر ئۇتۇش - ئۇتتۇرۇش كۆتۈلىدىغان ئىشلار ئۈچۈن پۇل خەجلەش. چۈنكى مۇنداق قىلىش قىمار ئويۇنىغا ئوخشاشلا ھارامدۇر. شۇڭلاشقا، لاتارىيە ۋە قانداقلا بىر ئويۇندىن ئۇتۇۋالغان پۇل مېھنەتسىز كەلگەنلىكى ۋە ھالال كەسىپ ئارقىلىق كەلمىگەنلىكى سەۋەبلىك ھارامدۇر[3].

باشقا پەرزنى قايرىپ قويۇپ تەكرارا ھەج قىلىش

پەرز ھەجنى ئادا قىلىپ بولغان كىشىنىڭ پەرز بولغان ئىشنى قايرىپ قويۇپ نەپلە (ئىختىيارىي) ھەج ئۈچۈن پۇل سەرپ قىلىشى ھارام قاتارىغا كىرمىسىمۇ، توغرا ئەمەسلىكىدە شەك يوق. چۈنكى. پۇلغا زور ئېھتىياجلىق شارائىتتا قالغان تۇغقانلىرىنى، دوستلىرىنى، قوشنىلىرىنى، يېتىم - يېسىرلارنى، داۋالىنىشقا پۇل تاپالمىغان كېسەللەرنى، پۇلسىزلىقتىن ئوقۇشقا كىرەلمىگەن باللارنى كۆرۈپ تۇرۇپ، ئۇلارغا ياردەم قىلىشنى قايرىپ قويۇپ نەپلە ھەج ئۈچۈن پۇل سەرپ قىلىشنىڭ توغرا ئەمەسلىكىنى مەشھۇر ئىسلام ئۆلىمالىرى ھەممە بىردەك سۆزلىمەكتە. چۈنكى جەمئىيەتتىكى پېقىرلارنىڭ، يېتىملەرنىڭ ھالىدىن خەۋەر ئېلىش شۇ جەمئىيەتتىكى پۇلدارلارنىڭ ئۈستىگە پەرزدۇر. بۇ پەرزنى قايرىپ قويۇپ، نەپلە ئىبادەت ئۈچۈن پۇل سەرپ قىلىش توغرا ئەمەس. ساۋاب ئاللاھنىڭ قولىدا، ئاللاھ ساۋابنى كىشىلەرنىڭ

---

(1) ئىمام بۇخارىي رىۋايىتى

(2) ئەئراف سۈرىسى 31 - ئايەت

(3) يۈسۈف ئەل قارداۋىينىڭ «ئىسلامدا ھالال ۋە ھارام» ناملىق ئەسەرىدىن.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

قىلغـان ئەمەللىرىـدىكى نىيەتلىـرىگە قـاراپ بېرىـدۇ. پـۇل خەجلەشـتە راسـتچىللا سـاۋابقا ئېرىشىـشنى نـىيەت قىلغـان ئـادەم ئەلـۋەتتە سـاۋابى چـوڭ ۋە كـۆپ بولـىدىغان ئـىشلارنى قىلىدۇ. چۈنكى پەرزىنىڭ ساۋابى نەپلىنىڭكىدىن چوڭ ۋە كۆپ ئەلۋەتتە.

كىشلەرگە قىلىنىدىغان مۇئامىلىدە چەكلەنگەن ئىشلار

906. سوئال: كىشلەرگە قىلىنىدىغان مۇئامىلىدە چەكلەنگەن ئىشلار قايسىلار؟
جاۋاب: كىشلەرگە قىلىنىدىغان مۇئامىلىدە چەكلەنگەن ئىشلار تۆۋەندىكىلەر:

مۇسۇلمانلارغا قارشى ئىرقىي ئايرىمچىلىق قىلىش

مۇسۇلمانلار قايسى مىللەتتىن، قايسى دۆلەتتىن ۋە قانداق رەڭلىك بولۇشىدىن قەتئىينەزەر ئۇلار ئۆزئارا دىنىي قېرىنداشلاردۇر. ئۇلارنىڭ ئۆز ئارا قېرىنداشلىق مۇناسىۋىتى ئادەتتىكى شەخسىي مۇناسىۋەتتىن ھالقىغان، تەقۋالىق، ئەخلاق - پەزىلەت، ئۆز ئارا ھەمكارلىق ۋە چېكىگە يەتكەن مېھرىبانلىقنى ئاساس قىلغان ئەڭ مۇستەھكەم بىر مۇناسىۋەت بولۇپ، ئۇلارنىڭ يىمىرىلمەس بىر پۈتۈن گەۋدە ئىكەنلىكىنى نامايان قىلىدۇ. قۇرئان كەرىم بۇنى تەكىتلەپ: ﴿مۆمىنلەر ھەقىقەتەن قېرىنداشلاردۇر﴾[1] دەپ ئېلان قىلغان.

بىر مۇسۇلماننىڭ يەنە بىر مۇسۇلمانغا يامانلىق قىلىشى ئۆزىگە يامانلىق قىلغانلىقىدۇر. چۈنكى ئۇلار بىر گەۋدە. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ ھەقتە مۇنداق دېگەن: «بىر - بىرىڭلارغا كۆرەلمەسلىك قىلماڭلار، بىر - بىرىڭلارنى ئالدىماڭلار، بىر - بىرىڭلارنى يامان كۆرمەڭلار، بىر - بىرىڭلارغا دۈشمەن بولماڭلار، بىر - بىرىڭلارنىڭ سودىسىنى بۇزماڭلار. ئۆز ئارا قېرىنداشلاردىن بولۇپ، ئاللاھنىڭ ياخشى بەندىلىرىدىن بولۇڭلار. مۇسۇلمان مۇسۇلماننىڭ قېرىندىشى، ئۇنىڭغا زۇلۇم قىلمايدۇ، خورلىمايدۇ. تەقۋالىق قەلبتە، ئۆزىنىڭ مۇسۇلمان قېرىندىشىنى خور كۆرگەن ئادەمدىنمۇ يامان ئادەم يوق. بىر مۇسۇلماننىڭ يەنە بىر مۇسۇلماننىڭ قېنىنى تۆكۈشى، پۇل - مېلىنى تارتىۋېلىشى ۋە نومۇسىنى تۆكۈشى قەتئىي هارامدۇر.»[2]

مۇسۇلمانلارنى پىكىر ياكى مەزھەپ ئايرىمچىلىقى سەۋەبلىك چەتكە قېقىش

مۇسۇلمانلارنىڭ بىرلىكىنى ساقلاش پەرز. چۈنكى بىرلىك، ئىناقلىق كۈچ - قۇۋۋەت تېپىشنىڭ يولى. مۇسۇلمانلار ھازىرقى زاماندا كۈچ - قۇۋۋەتكە باشقا ھەممە ئەسىرلەردىكىدىن بەكرەك موھتاجدۇر. مۇسۇلمانلاردىن بەزى كىشلەرنىڭ پىكىر

(1) ھۇجۇرات سۈرىسى
(2) ئىمام مۇسلىم رىۋايىتى

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

ياكى مەزھەپ ئايرىمىچىلىقى سەۋەبلىك ئۇلارنى چەتكە قېقىشقا، باشقىچە مۇئامىلە قىلىشقا بولمايدۇ. ھەتتا بىدئەت (دىندا بولمىغان ئىشلار) نى سادىر قىلىدىغان، گۇناھ ـ مەسىيەت ئىشلەيدىغان، ئەمما ئېتىقادى دۇرۇس بىر ئادەم نامازغا ئىمام بولسىمۇ، ئۇنىڭ ئارقىسىدا تۇرۇپ ناماز ئوقۇش كېرەك. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ھەرقانداق ياخشى ۋە گۇناھكار ئادەمنىڭ ئارقىسىدا ناماز ئوقۇۋېرىڭلار[1]» دېيىش ئارقىلىق مۇسۇلمانلارنىڭ بىرلىكىنى، ئىناقلىقىنى ساقلاشنىڭ زۆرۈرلۈكىنى بايان قىلغان.

مۇسۇلمان بولمىسىمۇ تىنچلىقپەرۋەر كىشىلەرنى چەتكە قېقىش

مۇسۇلمانلار مۇسۇلمان ئەمەس كىشىلەرگىمۇ ياخشى، ئادالەتلىك ۋە توغرا مۇئامىلە قىلىشقا بۇيرۇلغان. باشقا دىندىكى كىشىلەرنى ياكى ئۇلارنىڭ دىنىي ئېتىقادىنى كەمسىتىش، چەتكە قېقىش ۋە خور كۆرۈشكە بولمايدۇ. بارلىق مۇئامىلە تۈرلىرىدە ئۇلارغا ئايرىمىچىلىق قىلماستىن، ھەقسىزلىق قىلماستىن، توغرا ۋە ئادالەتلىك مۇئامىلە قىلىش، ماددىي ۋە مەنىۋى جەھەتلەردىن قولدىن كېلىشىچە ئۇلارغا ئىنسانىي ياردەم قىلىش لازىم. ئاللاھ تائالا بۇ ھەقتە بىزگە تەۋسىيە قىلىپ مۇنداق دېگەن: ﴿باشقا دىندىكىلەردىن سىلەر بىلەن ئۇرۇش قىلمىغان ۋە سىلەرنى يۇرتۇڭلاردىن ھەيدەپ چىقارمىغانلارغا كەلسەك، ئاللاھ ئۇلارغا ياخشىلىق قىلىشىڭلاردىن، ئۇلارغا ئادىل بولۇشۇڭلاردىن سىلەرنى توسمايدۇ. شۈبھىسىزكى، ئاللاھ ئادالەت بىلەن ئىش قىلغۇچىلارنى ياقتۇرىدۇ﴾[2].

907. سوئال: مۇسۇلمان ئەمەس بىرىنىڭ قىيىنچىلىقىنى ھەل قىلىپ بەرگەن ئادەم ساۋاب تاپامدۇ؟

جاۋاب: ئەلۋەتتە ساۋاب تاپىدۇ. چۈنكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر ھەدىستە: «جېنى بارلىكى نەرسىگە ياخشىلىق قىلغان ئادەم ساۋاب تاپىدۇ» دەپ كۆرسەتكەن.[3] بۇ ھەدىس مەيلى ئىنسان بولسۇن، مەيلى ھايۋان ياكى ئۇچار قۇش بولسۇن، جېنى بارلىكى نەرسىگە رەھىم ـ شەپقەت قىلىش، ياردەم قىلىش، قىيىنچىلىقىنى ھەل قىلىپ بېرىشنىڭ ساۋابلىق ئىش ئىكەنلىكىنى ئىپادىلەيدۇ. ئەمما بۇنىڭ بىرلا شەرتى بار. ئۇ بولسىمۇ مەزكۇر مۇسۇلمان ئەمەس شەخسنىڭ مۇسۇلمانلارغا زۇلۇم قىلىدىغان، ئۇلارغا ياكى ئىسلام دىنىغا دۈشمەنلىك قىلىدىغان كاپىرلاردىن بولماسلىقىدۇر.

---

(1) ئەبۇ داۋۇد رىۋايىتى

(2) مۇمتەھىنە سۈرىسى 8 ـ ئايەت

(3) ئىمام بۇخارىي ۋە مۇسلىم رىۋايىتى

بۇ ھەددىن ئىنسانلارغا ۋە ھايۋانلارغا ياخشىلىق قىلىشنىڭ ساۋاب ئىكەنلىكى چىقىدۇ.

مۇسۇلمانلار يامان كۆرۈشكە تېگىشلىك كىشىلەر

908. سوئال: مۇسۇلمانلار كىملەرنى يامان كۆرۈشى كېرەك؟

جاۋاب: مۇسۇلمانلار ئۆزلىرىگە ياكى ئۆزلىرىنىڭ دىنىي ئېتىقادىغا زىيانكەشلىك قىلغۇچىلارنى، دىنىي سەۋەبتىن ئۇلار بىلەن ئۇرۇش قىلغانلارنى، مۇسۇلمانلارنىڭ دىنىنى، قۇرئان كەرىمنى، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى مەسخىرە قىلغۇچىلارنى دوست تۇتماسلىقى، ئۇلارغا قارشى تۇرۇشى ۋە ئۇلارنى ئاللاھنىڭ دۈشمەنلىرى دەپ بىلىشى لازىم. بۇ پرىنسىپنى ئاللاھ تائالا مۇنداق بايان قىلغان: ﴿ئاللاھ دىن ئۈچۈن سىلەر بىلەن ئۇرۇشقان، سىلەرنى يۇرتۇڭلاردىن ھەيدەپ چىقارغان ۋە سىلەرنى ھەيدەپ چىقىرىشتا ياردەملەشكەنلەرنى دوست تۇتۇشۇڭلاردىن سىلەرنى توسىدۇ. كىمكى ئۇلارنى دوست تۇتىدىكەن، ئۇلار زالىملاردۇر﴾[1].

(1) مۇمتەھىنە سۈرىسى 9- ئايەت

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى www.uyghurkitap.com

هايۋانلارغا مۇئامىلە قىلىشتا چەكلەنگەن ئىشلار

ھازىر دۇنيانىڭ ھەر قايسى جايلىرىدا، ھايۋانلارنى ئاسراش مەسىلىسى جىددىي تۈردە كۆڭۈل بۆلۈش ماۋزۇسىغا ئايلىنىپ، " ھايۋانلارنى ئاسراش جەمئىيىتى" ۋە " ھايۋان سۆيەرلەر جەمئىيىتى" دېگەنگە ئوخشاش مۇئەسسەسەلەر مەيدانغا كەلمەكتە. شۇنىڭ بىلەن بىرگە بۇ ئەھۋال ھازىرقى تەرەققىيات ۋە تېخنىلوگىيە ئەسرىنىڭ يېڭىلىقى ياكى ئىجادىيىتى سۈپىتىدە تونۇلماقتا. ئەمما ھەقىقەتنى ئېيتقاندا، ھايۋانلارنى ئاسراش، ئۇلارغا شەپقەت كۆرسىتىش ئىشى مۇسۇلمانلار ئۈچۈن يېڭى تېما ئەمەس. چۈنكى ئىسلام پەيغەمبىرى ھەزرىتى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام مۇندىن 14 ئەسىر ئىلگىرىكى چاغلاردىلا "ئىنسان ھەقلىرى" ۋە " ھايۋانلارنى ئاسراش ۋە ھايۋانلارغا مۇئامىلە قىلىشنىڭ قانۇن ـ پرىنسىپلىرى" نى قۇرئاننىڭ كەرىمنىڭ سايىسىدا دۇنيا تارىخىدا تۇنجى بولۇپ ئوتتۇرىغا قويغان ۋە ھاياتىدا بۇ قانۇن ـ پرىنسىپلارنى ئەمەلىي رەۋىشتە تەتبىق قىلغان ھەم باشقىلارغا ئۆگەتكەن يېگانە شەخستۇر.

قىسقىسى، ھەزرىتى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئۇسسۇزلۇقتىن قاتتىق قىينىلىپ كېتىپ، قۇدۇقنىڭ يېنىدىكى ھۆل تۇپراقنى يېيىشكە باشلىغان بىر ئىتنى كۆرگەن بىر پاھىشە ئايالنىڭ ئىتقا ئىچ ئاغرىتقانلىقتىن، ئايىغىنى سېلىپ، ئۇنىڭغا قۇدۇقتىن سۇ تولدۇرۇپ چىقىپ بۇ ئىتنى سۇغۇرۇپ قويغانلىقى سەۋەبلىك پۈتۈن گۇناھلىرى كەچۈرۈم قىلىنىپ جەننەت ئەھلى بولۇپ كەتكەنلىكى، بۇنىڭ ئەكسىچە، بىر ئايالنىڭ بىر مۈشۈكنى سۇ ياكى نان بەرمەستىن باغلاپ قويۇپ، ئۇنىڭ ئۆلۈمىگە سەۋەب بولغانلىقى ئۈچۈن دوزاخ ئەھلىدىن بولۇپ كەتكەنلىك قىسسىسىنى ئېيتىپ بېرىش ئارقىلىق ھايۋانلارغا رەھىم ـ شەپقەت قىلىشنىڭ نەقەدەر چوڭ ئىبادەت ۋە دىنىي ھەم ئىنسانىي مەجبۇرىيەت ئىكەنلىكىنى ئۇچۇقلىغان.[1]

909. سوئال: ھايۋانلارغا مۇئامىلە قىلىشتا چەكلەنگەن ئىشلار قايسىلار؟

جاۋاب: ھايۋانلارغا مۇئامىلە قىلىشتا چەكلەنگەن ئىشلار تۆۋەندىكىلەر:

(1) ھايۋانلارغا كۆتۈرەلمەيدىغان ئېغىر يۈكلەرنى ئارتىش. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر كۈنى ئۇستىگە ئارتىلغان يۈكنىڭ ئېغىرلىقىدىن قورسىقى يەرگە تېگىپ قالغىلى ئاز قالغان بىر تۆگىنى كۆرۈپ قېلىپ :«ئەي ئىنسانلار! ئاللاھتىن

---

(1) ئىمام بۇخارى ۋە مۇسلىم رىۋايەت قىلغان

قورقۇۋىلار، بۇ تىلسىز مەخلۇقاتقا زۇلۇم قىلماڭلار، ھايۋانلارنى يوللۇق رەۋىشتە قوللۇنۇپ ۋە يوللۇق ھالدا يەڭلار»[1] دېگەن.

(2) ھايۋانلارنى ئاچ ياكى سۇسىز قويۇش.

(3) ھايۋانلارغا كېسەل يەتسە ياكى بىرەر ئورگىنى سۇنسا ۋاقتىدا داۋالاتماسلىق.

(4) ھايۋانلارنى ئۇرۇپ قىيناش. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھايۋانلارنى ئۇرۇش ۋە قىيناشتىن توسقان. ئۇ بىر ئادەمنىڭ بىر قوينى سۆرەپ كېتىپ بارغانلىقىنى كۆرۈپ: «ھەي سېنى! ئۇنى ئۆلۈمگە چىرايلىق يېتىلەپ ماڭ!» دەپ ئاگاھلاندۇرغان. يەنە بىر ئادەم پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن " ئۆلتۈرىلىدىغان مالغىمۇ كۆيۈنەمدىمەن؟" دەپ سورىغاندا، ئۇنىڭغا:«سەن ئۇنىڭغا كۆيۈنسەڭ ئاللاھ ساڭا كۆيۈنىدۇ»[2] دېگەن.

(5) ھايۋانلارنى ئوت بىلەن داغلاش.

(6) ھايۋانلارنى تىرىك تۇرغۇزۇپ ئورگانلىرىنى كېسىش.

(7) ھايۋانلارنى ئۇق ئېتىش مەشقلىرىدە قارىغا ئېلىش. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھايۋانلارنى ياكى قۇشلارنى ئوق ئېتىش مەشقلىرىدە قارىغا ئېلىشتىن توسۇپ:«جېنى بار قانداقلىكى نەرسىنى قارىغا ئالماڭلار»[3] دەپ تەلىمات بەرگەن.

(8) ھايۋانلارنى بىر - بىرى بىلەن سوقۇشتۇرۇش. مەسىلەن: ئىت تالاشتۇرۇش، خوراز چوقۇشتۇرۇش، قوچقار سوقۇشتۇرۇش قاتارلىق ئويۇنلار ھارامدۇر. ئۇنى قىلغۇچىلار ھايۋانلارغا زۇلۇم قىلغانلىقى ۋە قىينىغانلىقى سەۋەبلىك ئاللاھ تائالانىڭ ئالدىدا قاتتىق گۇناھكار بولىدۇ ۋە قىيامەت كۈنى ئاللاھ تائالا ئۇلارنىڭ قىساسلىرىنى زالىملاردىن ئېلىپ بېرىدۇ.

ھايۋانلارنى قىيناشنىڭ جازاسى

ئىسلام ئۆلىمالىرى ھايۋانلارغا زۇلۇم قىلغان ۋە ئۇلارنى قىينىغانلارنىڭ قىيامەت كۈنىدە چوقۇم جازالىنىدىغانلىقى، ھايۋانلار ئۈچۈن ئۇلاردىن قىساس ئېلىنىدىغانلىقىدا بىردەك ئىتتىپاقتۇر. بىر مۆمىنە ئايالنىڭ بىر مۈشۈكنى يەيدىغان ياكى ئىچىدىغان بىر نەرسە بەرمەستىن باغلاپ قويۇپ، ئۇنىڭ ئاچلىقتىن ئۆلۈپ كېتىشىگە سەۋەب بولغانلىقى ئۈچۈن ئۇ ئايالنىڭ دوزاخ ئەھلىدىن بولۇپ كەتكەنلىكى قىسسىسىدە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۇ ئايالنىڭ دوزاختا ئېسىپ قويۇلغان، ئۇنىڭ سەۋەبى

(1) ئەبۇداۋۇد رىۋايىتى

(2) ھاكىم رىۋايىتى

(3) ئىمام مۇسلىم رىۋايىتى

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

بىلەن ئۆلگەن مۇشۇكنىڭ بۇ ئايالنىڭ يۈزىنى، مەيدىسىنى چىشلەپ قىينىغان هالدا، ئازابلىنىدىغانلىقىنى بايان قىلغان.[1]

بىر هەدىستە:«قىيامەت كۈنىدە مۈڭگۈزلۈك هايۋاندىن مۈڭگۈزسىز هايۋاننىڭ قىساسى ئېلىپ بېرىلىدۇ»[2] دەپ كەلگەن. مەخلۇقاتقا قارشى ئىشلەنگەن زۇلۇم، جىنايەت ۋە يامانلىقلارنىڭ تەۋبىسىنىڭ بىرلا يولى زۇلۇمغا ئۇچرىغانلارنىڭ ئەپۇسۇغا ۋە كەچۈرۈمىگە ئېرىشىش بولغان يەردە، تىلسىز هايۋاندىن قانداقمۇ كەچۈرۈم سورىغىلى بولسۇن؟! شۇڭا، هايۋانلارغا قارشى ئىشلەنگەن زۇلۇم ۋە جىنايەتلەرنىڭ جازاسى ئاللاهنىڭ شەپقىتىگە قالغان بىر ئىش. ئاللاه خالىسا كەچۈرىدۇ، خالىسا جازالايدۇ. ئەمما ئىنسانلارغا قارشى ئىشلەنگەن زۇلۇم، جىنايەت ۋە يامانلىقلارنىڭ تەۋبىسى ئالدى بىلەن شۇ ئىنسانلارنىڭ ئەپۇسى ۋە رازىلىقىنى ئېلىشتىن ئىبارەتتۇر. هەق ئىگىلىرى كەچۈرمىسە، ئاللاهمۇ كەچۈرمەيدۇ.

ئەقىلسىز هايۋانلارنىڭ قىلغان زۇلۇمى يەردە قالمىغان يەردە، ئەقىللىق بىر ئىنساننىڭ هايۋانلارغا قىلغان زۇلۇمىدىن قانداق قىساس ئېلىنمىسۇن؟! هايۋانلارغا قىلىنغان زۇلۇمنىڭ جازاسى ۋە قىساسى بولغان يەردە، ئىنسانلارغا قىلىنغان زۇلۇملارنىڭ جازاسى قانداقمۇ كېچىكتۈرۈلسۇن؟!

خۇلاسە قىلغاندا، هېچقانداق بىر زۇلۇم ياكى بىر جىنايەت ياكى قانداقلا بىر يامانلىق جازاسىز قالمايدۇ. بۇ دۇنيانىڭ مەهكىمىلىرىدىن قېچىپ قۇتۇلغانلار قىيامەت كۈنى ئاللاهنىڭ ئادالەتلىك مەهكىمىسىدىن هەرگىز قېچىپ قۇتۇلالمايدۇ! چۈنكى زۇلۇم هاياتلىقنىڭ قانۇنىيىتىگە تامامەن زىت بىر ئىش. دۇنيادا زۇلۇم، هەقسىزلىك، جىنايەت ۋە يامانلىقلار بولمىسا ئىدى، پۈتۈن ئىنسانىيەت ئۆزئارا سۆيگۈ ـ مۇهەببەت، چېكىگە يەتكەن مېهرىبانلىق، ۋە خاتىرجەملىك ئىچىدە، بەختلىك، هۇزۇرلۇق هايات كەچۈرگەن بولار ئىدى.

هايۋانلارنى بوغۇزلاشتا چەكلەنگەن ئىشلار

(9) هايۋانلارنى بوغۇزلاشتا قاتتىق قوللۇق قىلىش. پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام بىر هەدىستە: «ئاللاه تائالا هەممە نەرسىگە رەهىم ـ شەپقەت قىلىشنى پۈتۈۋەتتى. مال بوغۇزلىغاندا ياخشى بوغۇزلاڭلار، پىچاقنى ئىتتىك قىلىڭلار ۋە مالنىڭ جېنىنى قىينىماستىن چىقىرىڭلار» دەپ كۆرسەتكەن.[3]

---

(1) ئىمام بۇخارىي، ئىمام ئەهمەد رىۋايىتى
(2) ئىمام مۇسلىم رىۋايىتى
(3) ئىمام مۇسلىم رىۋايىتى

ھەتتا بىر قېتىم پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر قوينىڭ ئۈستىگە چىقىپ ئولتۇرۇپ، ئۇنى بوغۇزلايدىغان پىچاقنى ئۇنىڭ كۆزىگە كۆرسىتىپ تۇرۇپ بولەۋاتقان بىر ئادەمنى كۆرۈپ قېلىپ، ئۇنىڭغا:«ھەي! پىچاقنى بۇرۇنراق بولىۋالساڭ بولماسمىدى؟ ئۇنى ئىككى قېتىم ئۆلتۈرمەكچىمۇسەن؟!» دەپ قاتتىق تەلەپپۇزدا كايىغان.[1]

ئۇچار قۇشلارغىمۇ ھايۋانلارغا ئوخشاش، بەلكى ئۇنىڭدىنمۇ سىلىق ۋە رەھىم - شەپقەتلىك مۇئامىلە قىلىش كېرەك. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر ھەدىستە: «كىمكى بىرەر قۇشقاچقا چاغلىق نەرسىنى بوغۇزلاشتىمۇ رەھىم - شەپقەتلىك مۇئامىلە قىلىدىكەن، ئاللاھ ئۇنىڭغا قىيامەت كۈنىدە ئۆزىنىڭ رەھىم - شەپقىتىنى كۆرسىتىدۇ» دەپ كۆرسەتكەن.

(1) ھاكىم رىۋايىتى

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

ناخشا ـ مۇزىكا ئاڭلاش مەسىلىسى

910. سوئال: ئىسلام دىنى ھەر قانداق ناخشا ـ مۇزىكىنى ئاڭلاشنى ھارام دەپ قارامدۇ؟

جاۋاب: ئىسلام دىنى مۇسۇلمانلار ئۈچۈنلا ئەمەس، بەلكى پۈتۈن ئىنسانىيەت ئۈچۈن رەھمەت بولۇپ كەلگەن بىر دىن بولغانلىقى ئېتىبارى بىلەن ئۇنىڭ پۈتۈن قانۇن ـ تۈزۈملىرى ۋە بەلگىلىمىلىرى ئىنسانلارنىڭ ئامانلىقى ۋە خاتىرجەملىكىنى قوغداشنى، ئۇلارنىڭ دەخلى ـ تەئەررۇزسىز ھايات كەچۈرۈشىگە كاپالەت قىلىشنى غايە ۋە مەقسەت قىلغانلىقىدا شەك يوق. شۇنىڭ ئۈچۈن ئىنسانلارنى بەختسىزلىكلەر ۋە پالاكەتلەرگە ئىتتىرىدىغان ھەر قانداق بىر ئىشنىڭ ئالدىنى ئېلىشقا زور ئەھمىيەت بېرىدۇ. شۇنداقلا ئىسلام قانۇنلىرىنىڭ ئىنساننىڭ ماددىي ۋە مەنىۋى ھەر ئىككى تەرىپىنىڭ تەڭپۇڭلۇقىنى ساقلاشقا ، نەپسىنىڭ تەلەپلىرى بىلەن روھىنىڭ تەلەپلىرىنىمۇ مۇۋاپىق شەكىلدە قاندۇرۇشقا ئالاھىدە ئەھمىيەت بېرىدىغانلىقىدىمۇ شەك يوق. ناخشا ـ مۇزىكا كۆڭۈلنى خوش قىلىدىغان، قۇلاققا ياقىدىغان، نەپسنى راھەتلەندۈرىدىغان بىر خىل كۆڭۈل ئېچىش ۋاستىسى بولغىنىدەك، ھېسسىياتنى ئەخلاقسىزلىقلارغا قوزغاشقا، پىتنە ـ پاساتقا يول ئېچىشقا، كىشىلەرنى غايىلىرىدىن ئاداشتۇرۇشقا، گۇناھ ـ مەسىيەتلەرگە تەشەببۇس قىلىشقا سەۋەب بولىدىغان قورالدۇر. شۇنىڭ ئۈچۈن ناخشا ـ مۇزىكىنىڭ ھەر قانداقىنى مۇتلەق ھالال ياكى مۇتلەق ھارام دېگىلى بولمايدۇ.

911. سوئال: ئىسلام ئۆلىمالىرى ناخشا ـ مۇزىكا ھەققىدە نېمە دەيدۇ؟

جاۋاب: ناخشا ـ مۇزىكا ئاڭلاش مەسىلىسى قەدىمدىن بىرى ئىسلام فىقھشۇناس ئالىملىرىنىڭ ئىختىلاپ ماۋزۇسى بولۇپ كەلمەكتە. ناخشا ـ مۇزىكىلار ئىچىدە، پۈتۈن ئالىملار بىردەك ھاراملىقىغا ئىتتىپاقلاشقانلىرىمۇ، ھالاللىقىغا ئىتتىپاقلاشقانلىرىمۇ ۋە ھالاللىقى ياكى ھاراملىقى ئۈستىدە ئىختىلاپلاشقانلىرىمۇ بار. ئەسلىدە ناخشا ـ مۇزىكىلارنىڭ ئۆزىدە چاتاق يوق. چۈنكى شەيئىلەر ئەسلى ئېتىبارى بىلەن ھالالدۇر. پەقەت ناخشىنىڭ ھاراملىقىغا سەۋەب بولىدىغان نەرسە، ناخشا مەزمۇنى ۋە ناخشا بىلەن چېتىلىپ كېلىدىغان ئەھۋاللار بولۇپ، ناخشا بۇ سەۋەبتىن ھالال دائىرىسىدىن چىقىپ ھارام دائىرىسىگە كىرىپ قالىدۇ. مەيلى ناخشا بولسۇن، مەيلى ئادەتتىكى سۆزلەر بولسۇن، ئىسلام ئەخلاقىغا زىت كېلىدىغان ھەر قانداق سۆز ھارامدۇر.

ئاڭلاش ھارام بولىدىغان ناخشا- مۇزىكىلار

912. سوئال: ئاڭلاش ھارام بولىدىغان ناخشا- مۇزىكىلار قايسىلار؟

جاۋاب: پۈتۈن ئۆلىمالار قەتئىي ھارامىلىقىغا ئىتتىپاقلاشقان ناخشا - مۇزىكىلار تۆۋەندىكىچە:

(1) ئەخلاقنى بۇزىدىغان، گۇناھ - مەسىيەتلەرگە كۈشكۈرتىدىغان ناخشا - مۇزىكىلار.

(2) مىللەتنى مۇھىم غايىلىرى ۋە چوڭ مەسىلىلىرى ئۈستىدە غەم يېيىشتىن غەپلەتتە قويىدىغان ناخشا - مۇزىكىلار.

(3) كىشىلەرنى تائەت - ئىبادەتلەردىن مەشغۇل قىلىدىغان ناخشا - مۇزىكىلاردۇر.

بۇ تۆردىكى ناخشا - مۇزىكىلارنى ئاڭلاش، يېزىش، سېتىش ۋە كىشىلەرگە ھەدىيە قىلىش ھارامدۇر. ھارامنى ئىشلىگەنلەر ئاللاھ تائالانىڭ ئالدىدا قاتتىق گۇناھكار بولىدۇ.

ئاڭلاشقا بولىدىغان ناخشا - مۇزىكىلار

913. سوئال: ئاڭلاشقا بولىدىغان ناخشا - مۇزىكىلار قايسىلار؟

جاۋاب: پۈتۈن ئىسلام ئۆلىمالىرىنىڭ ئىتتىپاقى بىلەن ئاڭلاشقا بولىدىغان ۋە ھالاللىق دائىرىسىگە كىرىدىغان ناخشىلار تۆۋەندىكىچە:

(1) كىشى ئۆز - ئۆزىگە غىڭشىپ ئوقۇيدىغان پاكىز ناخشىلار.

(2) ئەر - خوتۇنلارنىڭ بىر- بىرىگە ئېيتىپ بېرىدىغان ناخشىلىرى.

(3) پادىچىلار پادىغا ئوقۇپ بېرىدىغان ناخشىلار.

(4) ئاياللار توي - تۆكۈنلەردە ئۆزئارا ئوقۇشىدىغان ئەنئەنىۋى ناخشىلار ۋە بالىلارغا ئوخشىغان پاكىز ناخشىلاردۇر.

شۇنىڭدەك، ھېيت - بايراملاردا، توي - تۆكۈنلەردە، زىيارەت، ئۇزۇن سەپەردىن قايتىش ۋە تۇغۇت مۇناسىۋەتلىرىدەك خوشاللىق پەيتلىرىدە ناخشا ئېيتىش مۇستەھەب (ياخشى كۆرۈلگەن ئەمەللەر) قاتارىدىن سانىلىدۇ.[1]

---

(1) دوكتور يۈسۈپ ئەل قەرداۋىينىڭ «ئىسلامدا ھالال - ھارام» ناملىق ئەسىرىنىڭ ئۇيغۇرچە تەرجىمىسى 389- بەت

ئۇيغۇر كىتاب تورى بېكىتى
www.uyghurkitap.com

ھالاللىقى ياكى ھاراملىقىغا ئېھتىمالى بولغان ناخشا-مۇزىكىلار

914. سوئال: ھالاللىقى ياكى ھاراملىقى ھەققىدە ئۆلىمالار ئىختىلاپلاشقان ناخشا-مۇزىكىلار قايسىلار؟

جاۋاب: يۇقىرىقى ئىككى خىلدىكىسىدىن باشقا ناخشا ـ مۇزىكىلار ئۈستىدە ئىسلام ئۆلىمالىرى ئىختىلاپلاشقان. بەزىسى ھەر قانداق ناخشا ـ مۇزىكىنىڭ مۇتلەق ھالاللىقىنى سۆزلىگەن بولسا، بەزىسى چالغۇ ئەسۋابلىرىسىز ناخشا ئېيتىشنىلا دۇرۇس دەپ قارىغان ۋە بەزىسى ھەر قانداق ناخشا مۇزىكىنى مۇتلەق ھارام دەپ قارىغان. ھەممىيلەننىڭ ئۆز رەيىنى كۈچلەندۈرىدىغان دەلىللىرى بار. ھەر قانداق ناخشا ـ مۇزىكىنى ئاڭلاش ھارام دېيدىغانلارنىڭ ئەڭ ئاساسلىق دەلىلى قۇرئان كەرىمنىڭ تۆۋەندىكى ئىككى ئايىتىدۇر:﴿ بەزى كىشىلەر بىلىمسىزلىكتىن، (كىشىلەرنى) ئاللاھنىڭ يولىدىن ئازدۇرۇش ئۈچۈن بىھۇدە گەپلەرنى سېتىۋالىدۇ ۋە ئاللاھنىڭ يولىنى مەسخىرە قىلىدۇ، ئەنە شۇلار خور قىلغۇچى ئازابقا دۇچار بولىدۇ﴾[1]، ﴿ئۇلار بىھۇدە سۆزلەرنى ئاڭلىغاندا ئۇنىڭدىن يۈز ئۆرۈپ "بىزنىڭ ئەمەللىرىمىز ئۆزىمىز ئۈچۈن، سىلەرنىڭ ئەمەللىرىڭلارمۇ ئۆزەڭلار ئۈچۈن، سىلەرگە ئامانلىق بولسۇن، بىز نادانلاردىن دوستلۇق تىلىمەيمىز" دېيدۇ﴾[2]

يۇقىرىقى ئىككى ئايەت پۈتۈن ناخشا ـ مۇزىكىلارنىڭ ھاراملىقىغا دەلىل بولالمايدۇ. چۈنكى بىرىنچى ئايەت بىھۇدە گەپلەرنى كۆڭۈل ئېچىش ئۈچۈن، نەپسى تەرەپتىن راھەتلىنىش ئۈچۈن ئەمەس، بەلكى كىشىلەرنى ئاللاھنىڭ يولىدىن ئازدۇرۇش ئۈچۈن سېتىۋالغۇچىلارنى ۋە ئاللاھنىڭ دىنىنى مەسخىرە قىلغۇچىلارنى سۆكىدۇ. شۈبھىسىزكى، مۇنداق قىلغۇچىلارنىڭ كاپىر بولىدىغانلىقىدا ئىختىلاپ يوق. چۈنكى كىشىلەرنى ئاللاھنىڭ دىنىدىن ئازدۇرۇش ۋە ئۇنى مەسخىرە قىلىش كەچۈرۈلمەس جىنايەتلەردۇر. ئەگەر بىراۋ ناخشا ـ مۇزىكا ئەمەس، بەلكى قۇرئان سېتىۋېلىپ، ئۇنى كىشىلەرنى ئاللاھنىڭ دىنىدىن ئازدۇرۇش ۋە ئۇنى مەسخىرە قىلىش ئۈچۈن تۇتسىمۇ كاپىر بولىدۇ.[3] چۈنكى سېتىۋالغۇچىنىڭ نىيىتى ئاللاھقا قارشى چىقىش ئەمەسمۇ؟!

ئىككىنچى ئايەتمۇ ناخشا ـ مۇزىكىنىڭ مۇتلەق ھارام ئىكەنلىكىگە دەلىل بولالمايدۇ. چۈنكى ئايەتنىڭ سىياقىدىن مەلۇمكى، بۇ ئايەتتىكى «لغو» سۆزى تىللاش، ھاقارەتلەشلەرنى ئۆز ئىچىگە ئالغان يامان سۆزنى ئىپادىلەيدۇ. چۈنكى

---

(1) لۇقمان سۈرىسى 6- ئايەت

(2) قەسەس سۈرىسى 55- ئايەت

(3) دوكتور يۇسۇپ ئەل قەرداۋىينىڭ «ھازىرقى زامان پەتىۋالىرى» 1- توم 689- بەت

ئايەتنىڭ داۋامىدىكى ﴿بىزنىڭ ئەمەللىرىمىز ئۆزىمىز ئۈچۈن، سىلەرنىڭ ئەمەللىرىڭلارمۇ ئۆزەڭلار ئۈچۈن، سىلەرگە ئامانلىق بولسۇن، بىز نادانلاردىن دوستلۇق تىلىمەيمىز﴾ دېگەن سۆزلەر بۇ مەنىنى كۈچلەندۈرىدۇ. ئىسلامنىڭ دەسلەپكى ۋاقىتلىرىدا مۇسۇلمانلار ئاجىز، كۇففارلار كۈچلۈك ئىدى. كۇففارلار مۇسۇلمانلارنى " ئۇلار مۇھەممەدكە ئەگىشىپ، ئاتا ـ بوۋىلىرىنىڭ دىنىنى تەرك ئەتتى" دېگەن باھانە بىلەن ئۇلارنى ئۇچرىغانلا جايدا مەسخىرە قىلاتتى ۋە سەت سۆزلەر بىلەن ھاقارەت قىلاتتى.

ئىككىنچى ئايەتتىكى «لغو» سۆزىنىڭ مەنىسىنى ناخشا ـ مۇزىكا دەپ چۈشەنگەن تەقدىردىمۇ، ئايەتتە، ئۇنى ئاڭلاشتىن يۈز ئۆرۈشنى ماختىغان، بەس. بۇنىڭدىن ئۇنى ئاڭلاشنىڭ ھاراملىقى ئىپادىلەنمەيدۇ. ناخشا ـ مۇزىكا ئاڭلاشنى مۇتلەق ھارام دېگۈچىلەرنىڭ دەلىل قىلىپ كەلتۈرگەن ھەدىسلىرىنىڭ ھېچقايسىسى دەلىل بولۇشقا يارىمايدىغانلىقىنى كاتتا ئۆلىمالاردىن ئىمام غەزالىي، ئىبنى ھەزم، ئىبنى نەھۋى قاتارلىقلار سۆزلىگەن[1].

ناخشا ـ مۇزىكا ئاڭلاشنى ھالال دېگەن ئۆلىمالارنىڭ قويغان شەرتلىرى

915. سوئال: ناخشا ـ مۇزىكا ئاڭلاشنى ھالال دېگۈچىلەرنىڭ قويغان شەرتلىرى قايسىلار؟

جاۋاب: ناخشا ـ مۇزىكا ئاڭلاشنى ھالال دېگۈچىلەرنىڭ قويغان شەرتلىرى تۆۋەندىكىچە[2]:

(1) ناخشا مەزمۇنى ئىسلام دىنىنىڭ ئەدەب ـ ئەخلاق پرىنسىپى ۋە كۆرسەتمىلىرىگە زىت كەلمەيدىغان بولۇشى. مەسىلەن: ھاراقنى ۋە ھەر قانداق بىر گۇناھ ـ مەسىيەتنى ماختايدىغان، كىشىلەرنى ھاراق ئىچىشكە ۋە ھەر قانداق بىر گۇناھقا تەشەببۇس قىلىدىغان ناخشىلارنى ئاڭلاش، يېزىش، سېتىش ۋە سېتىۋېلىش، شۇنداقلا باشقىلارغا بېرىش كەسكىن ھارامدۇر.

(2) ناخشىنى ئورۇنداشتا ئىسلام ئەخلاقىغا رىئايە قىلىش. مەسىلەن: ناخشا مەزمۇنى ئىسلام تەلىماتلىرىغا زىت كەلمىگەن تەقدىردىمۇ، ناخشىچى ناخشىنى كىشىلەرنىڭ جىنسىي ھەۋىسىنى ئۆرلىتىدىغان، ئەخلاقسىزلىق ۋە پىتنە ـ پاساتقا

---

(1) دوكتور يۇسۇپ ئەل قەرداۋىينىڭ «ھازىرقى زامان پەتىۋالىرى» 1- توم 691- بەت

(2) دوكتور يۇسۇپ ئەل قەرداۋىينىڭ «ئىسلامدا ھالال ـ ھارام» ناملىق ئەسىرىنىڭ ئۇيغۇرچە تەرجىمىسى 393-394ـبەتلىرىدىن ئېلىندى

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

ئېلىپ بارىدىغان شەكىلدە ئورۇندىسا، بۇنداق ئورۇنداش ئۇسۇلى ھارامدۇر. شۇنىڭ بىلەن ئادەتتىكى مۇباھ ناخشا ھارام دائىرىسىگە كىرىپ قالىدۇ.

(3) ناخشا ئاڭلاشتا ئاشۇرۇۋېتىپ ۋاقىتنى ئىسراپ قىلماسلىق. چۈنكى ئىسلام دىنى ھەر قانداق ئىشتا، ھەتتا ئىبادەتتىمۇ چېكىدىن ئاشۇرۇۋېتىشقا قارشى تۇرغان يەردە، ئويۇن ـ تاماشا ۋە ناخشا ئاڭلاشتا ۋاقىتنى زايە قىلىپ چېكىدىن ئاشۇرۇۋېتىشكە ئەلۋەتتە قارشى تۇرىدۇ. شۇڭا :« ۋاقىتلا زايە بولىدىكەن، چوقۇم ئۇنىڭ بىلەن بىرگە زايە بولغان بىرەر مۇھىم ئىش بولىدۇ» دېيىلگەن.

(4) بەزى ناخشىلارغا ئەقلى ـ جايىدا بولغان ھەر قانداق ئادەم ئۆزى باھا بېرەلەيدۇ. مەسىلەن: قانداقلا بىر ناخشا ياكى مۇزىكا ھېسسىياتنى يامان ئىشلارغا قوزغاپ، بۇزۇقچىلىققا سەۋەب بولىدىكەن، ئىنسان ئۇنىڭدىن دەرھال يىراقلىشىپ، قەلبىگە ۋە ئەخلاقىغا يامان تەسىر بېرىدىغان شامال ئېغىزىنى تاقىۋېتىشى كېرەك.

(5) ناخشىنىڭ ھارام ئىشلار بىلەن چېتىلماسلىقى كېرەك. مەسىلەن: ناخشا ھاراق ـ شاراب سورۇنلىرىدا ياكى يېرىم يالىڭاچلىق ۋە ئەخلاقسىزلىق بىلەن ئورۇندالسا، بۇنداق ناخشا گەرچە مەزمۇنى ئېسىل ناخشىلاردىن بولسىمۇ، بۇنداق ناخشىنى ئاڭلاش، كۆرۈش ۋە ئوقۇشنىڭ ھارام ئىكەنلىكىدە ئۆلىمالار ئوتتۇرىسىدا ھېچقانداق ئىختىلاپ يوقتۇر. بۇ ھەقتە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «مېنىڭ ئۈممەتلىرىمدىن بىر قىسىم كىشىلەر مۇزىكا بىلەن ئايال ناخشىچىلار ئويۇن كۆرسىتىۋاتقان ئورۇنلاردا ئولتۇرۇپ، ھاراقنى ھەر خىل ئىسىملار بىلەن ئاتاپ ئىچمەي قالمايدۇ. ئاللاھ ئۇلارنى يەرگە يۇتقۇزىۋېتىدۇ، ئۇلارنى مايمۇن ۋە چوشقىلارغا ئايلاندۇرىۋېتىدۇ»[1]

بۇ ھەدىس ئاخىرقى زاماننىڭ ئەھۋالىدىن ـ توغرىسى ھازىرقى زاماندىن ـ ئالدىن خەۋەر بەرگەن بولۇپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھەق سۆزلەيدىغانلىقىنىڭ ئايرىم بىر دەلىلىدۇر.

ھەدىستىكى «ئۇلارنى مايمۇن ۋە چوشقىلارغا ئايلاندۇرىۋېتىش»تىن مەقسەت ئۇلارنىڭ سۈرىتىنى مايمۇن بىلەن چوشقىغا ئۆزگەرتىۋېتىش ئەمەس، بەلكى كۆڭۈل، ۋىجدان ۋە مەنىۋى دۇنياسىنى ئۆزگەرتىۋېتىش كۆزدە تۇتۇلغان بولىشى مۇمكىن، بۇ ئىنسان قىياپىتىدىكى بىر تەندە، مايمۇننىڭ كۆڭلى، چوشقىنىڭ روھى دۇنياسى شەكىللەنگەنگە ئوخشاش.[2]

---

(1) ئىبنى ماجە رىۋايىتى
(2) دوكتور يۈسۈپ ئەل قەرداۋىينىڭ «فىقھۇل غىنا ۋەلمۇسىقا» ناملىق ئەسىرىگە قاراڭ.

شېئىر ئوقۇش ۋە يېزىشنىڭ ھۆكۈممۇ خۇددى ناخشىغا ئوخشاش بولۇپ، مەزمۇنى ياخشى، ئىسلامىي ئەدەپ ـ ئەخلاققا ئويغۇن كېلىدىغان ۋە كىشىلەرنى يامان ئويلارغا سالمايدىغان شېئىرلارنى يېزىش ۋە ئوقۇش ھالال بولغاندەك، ئەدەپ ـ ئەخلاقنى بۇزىدىغان، كىشىلەرنى بۇزۇق خىياللارغا سالىدىغان، مەزمۇنى بۇزۇق شېئىرلەرنى يېزىش ياكى ئوقۇش ھارامدۇر.

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتاب تورى

تېلېۋىزور كۆرۈش مەسىلىسى ھەققىدە سوئال ـ جاۋابلار

916. سوئال: تېلېۋىزور كۆرۈش ھاراممۇ؟

جاۋاب: ھازىرقى ئىسلام دۇنياسىدا بىردەك ئېتىراپ قىلىنغان مەشھۇر ئالىم دوكتور يۈسۈپ ئەل قەرداۋىي بۇ سوئالغا مۇنداق دەپ جاۋاب بەرگەن: «تېلېۋىزور، رادىئو، گېزىت ۋە ژۇرنالغا ئوخشاش مەلۇم بىر غايە ۋە مەقسەتلەر ئۈچۈن قوللىنىلىدىغان قوراللاردۇر. ئۇلارنى مۇتلەق ياخشى ياكى مۇتلەق يامان دېگىلى بولمىغاندەك، مۇتلەق ھالال ياكى مۇتلەق ھارام دېگىلى بولمايدۇ. لېكىن تېلېۋىزور كۆرۈشنىڭ ھالال ياكى ھاراملىقىنى ئۇنىڭدا بېرىلىدىغان پروگراممىلار ۋە ئىشلىتىش ئۇسۇلىغا قاراپ بەلگىلىگىلى بولىدۇ. تېلېۋىزور قىلىچقا ئوخشاش بىر نەرسە بولۇپ، مۇجاھىدنىڭ قولىدا ئاللاھ يولىدا جىھاد قىلىشنىڭ قورالى بولغىنىدەك، قاراقچىنىڭ قولىدا قاتىللىقنىڭ قورالى بولالايدۇ.

تېلېۋىزور پىكرىي، روھىي، نەپسىي، ئەخلاقىي ۋە ئىجتىمائىي تەرەپلەردىن يۈكسىلىشنىڭ ئەڭ ياخشى قورالى بولالىغىنىدەك، ئىنسانلارنىڭ ئەخلاقىنى، مەنىۋىيىتىنى بۇزۇشنىڭ، ۋاقتىنى ئۆلتۈرۈشنىڭ ئەڭ چوڭ قورالىمۇ بولالايدۇ. بۇ تېلېۋىزوردىكى پروگراممىلارغا باغلىق ئىش. رادىئو، گېزىت ۋە ژۇرناللارمۇ بۇنىڭغا ئوخشاشتۇر.

خۇلاسە قىلىپ ئېيتقاندا، يۇقىرىقىلاردا ياخشىلىقمۇ بار، يامانلىقمۇ بار. ئۇلاردا ھالالمۇ بار، ھارامۇ بار. مۇسۇلمان ئادەم بۇ ئىشلاردا ئۆز ۋىجدانى بىلەن ئىش قىلىشى ۋە ئۆزى ئۈچۈن پايدىلىق بولغانلارنى قىلىپ، زىيانلىق بولغانلاردىن يىراق تۇرۇشى لازىم. رادىئو بىلەن تېلېۋىزوردا ياخشى پروگراممىلار بېرىلگەندە، ئۇنى ئېچىپ ئۇنىڭدىن پايدىلىنىش، ئەدەب ـ ئەخلاققا ماسلاشمايدىغان پروگراممىلار بېرىلگەندە، يېپىۋېتىش ھەر قانداق بىر مۇسۇلمان ئەمەل قىلىشقا تېگىشلىك بىر مۇھىم ئىشتۇر.»[1]

كۆرۈش كەسكىن ھارام بولىدىغان تېلېۋىزور پروگراممىلىرى

917. سوئال: كۆرۈش كەسكىن ھارام بولىدىغان تېلېۋىزور پروگراممىلىرى قايسىلار؟

(1) دوكتور يۈسۈپ ئەل قەرداۋىينىڭ «ھازىرقى زامان پەتىۋالىرى» 1 ـ توم 694 ـ بەت

جاۋاب: هازىرقى زامان ئىسلام ئۆلىمالىرى كۆرۈشنىڭ هاراملىقىغا بىردەك ئىتتىپاقلاشقان تېلېۋىزور پروگراممىلىرى ۋە فىلىملىرى تۆۋەندىكىچە:

(1) جىنسىي فىلىملەر.

(2)رەڭلىك ناخشا كېچىلىكى پرواممىلىرى.

(3) يېرىم يالىڭاچ ئاياللارنىڭ ئۇسسۇل ياكى ناخشا پروگراممىلىرى.

(4) هاراق ـ شاراپ سورۇنلىرىنى ياكى قاۋاقخانىلارنى ۋە قىمارخانىلارنى ئۆز ئىچىگە ئالغان فىلىملەر.

(5) هاياسىز ئاشىق ـ مەشۇق فىلىملىرى، خۇسۇسەن چەتئەل فىلىملىرى.

(6) باللاردا سەلبىي تەسىر قوزغايدىغان هەر قانداق فىلىملەر.

(7) يالغانچىلىقنى، ئادەم ئالداشنى تەشەببۇس قىلىدىغان فىلىملەر.

(8) ئەدەب ـ ئەخلاققا زىت كېلىدىغان هەر قانداق فىلىم ۋە پروگراممىلارنى كۆرۈش هارامدۇر.

يۇقىرىقى ۋە بۇلارغا ئوخشىغان تېلېۋىزور پروگراممىلىرىنىڭ ئىنسانلارغا كەلتۈرىدىغان زىيانلىرى ھەقىقەتەن زور بولۇپ، ئەخلاقنىڭ بۇزۇلۇشىغا، جەمئىيەتتە ھەرخىل بۇزۇقچىلىق ۋە جىنايەتلەرنىڭ كۆپىيىشىگە سەۋەب بولىدىغانلىقى، خۇسۇسەن باللارنىڭ ئەخلاقىغا بىۋاستە سەلبىي تەسىر كۆرسىتىدىغانلىقىدا قىلچە شەك يوق. شۇ سەۋەبتىن يۇقىرىقىلارغا ئوخشىغان تېلېۋىزور پروگراممىلىرىنى كۆرۈش دىن ۋە ئەقىلنىڭ تەقەززاسى بىلەن قەتئىي هارامدۇر.

تېلېۋىزور كونتروللىقى ئاجىز، بەزى هاياسىز پروگراممىلار پەرۋاسىزلىق بىلەن بېرىلىدىغان بۇ زاماندا، ھەركىم ئۆز پەرزەنتلىرىگە ۋە ئۆيلىرىنىڭ ئەخلاقىغا ئىگە بولۇشى زۆرۈر. تېلېۋىزور پروگراممىلىرىنىڭ كۆپىنچىسى باللارنىڭ ئەخلاقىنى بۇزۇش رولىنى ئوينايدۇ. چۈنكى ئۆتمۈشلەردىكى 10 ياشلىق باللار جىنسىي ھەۋەسنىڭ نېمە ئىكەنلىكىنى بىلمىگەن بولسا، هازىرقى كۈندە، باللار 7 ياشقا كىرمەي تۇرۇپ ئۇنى بىلىدۇ.

كۆرۈش تەشەببۇس قىلىنىدىغان پروگراممىلار

918. سوئال: كۆرۈش تەشەببۇس قىلىنىدىغان پروگراممىلار قايسىلار؟

جاۋاب: كۆرۈش تەشەببۇس قىلىنىدىغان تېلېۋىزور پروگراممىلىرى تۆۋەندىكىچە:

(1) دىنىي ۋە ئىلمىي پروگراممىلار.

(2) تەلىم ـ تەربىيە پروگراممىلىرى

(3)خەۋەر ۋە تارىخ پروگراممىلىرى.

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى www.uyghurkitap.com

(4) ئىلمىي مۇسابىقە پروگراممىلىرى

(5) پاكىز باللار پروگراممىلىرى

تېلېۋىزورنىڭ زىيىنىدىن ساقلىنىش چارىسى

919. سوئال: قانداق قىلغاندا تېلېۋىزورنىڭ زىيىنىدىن ساقلانغىلى بولىدۇ؟

جاۋاب: ئىنسان ئۆزىگە بېرىلگەن ئەقىل ـ ئىدراك ۋە پىكىر قابىلىيىتى يۈزىسىدىن ئاللاھ تائالانىڭ ھۆرمىتىگە ۋە پەرىشتىلەرنىڭ سەجدىسىگە سازاۋەر بولغان يېگانە مەخلۇقاتتۇر. ئىنساننىڭ ئاقىۋەتتە جەننەتتى ياكى دوزىخى بولىشىمۇ شۇ ئەقلىنى قوللىنىپ، ياراتقان پەرۋەردىگارىنى تونۇش ياكى تونۇماسلىقىغا ۋە ئۆزى ئۈچۈن پايدىلىق ئىشلارنى قىلىپ، قىلماسلىقىغا بىۋاستە مۇناسىۋەتلىك ئىشتۇر. ئىنسان ھاياتلىق ئىشلىرىدا ئۆزىنىڭ پايدا ـ زىيىنىنى بىلەلىگىنىگە ئوخشاش، تېلېۋىزور ئىشىدىمۇ ئۆزىنىڭ پايدا ـ زىيىنىنى بىلەلەيدۇ ۋە تېلېۋىزورنى ئۆزى ھەم ئائىلىسى ئۈچۈن پايدىلىق بولغان شەكىلدە قوللىنالايدۇ. بۇ پەقەت تېلېۋىزورنى كونتروللىقىدا تۇتۇش بىلەن بولىدۇ. كىشى مۇبادا تېلېۋىزورنى كونترول قىلىشتىن ئاجىز كەلسە، ئۇنىڭ پايدىسىدىن زىيىنى كۆپرەك بولۇپ كەتسە، تېلېۋىزورنى ئۆيىگە كىرگۈزمىگىنى تۈزۈك. چۈنكى ئىسلام قانۇنىدا «يامانلىقنىڭ ئالدىنى ئېلىش ياخشىلىقنى كەلتۈرۈشتىن ئەلا» دېيىدىغان پرىنسىپ بار. ئىنتېرنېتمۇ ھۆكۈمدە تېلېۋىزورغا ئوخشاشتۇر. بىراق يولىدا قوللانغانلار ئۈچۈن ئىنتېرنېتنىڭ ئىلمىي جەھەتتىكى پايدىسى تېلېۋىزورنىڭكىدىن كۆپتۇر.

كىنو ـ تىياتىرلارنى كۆرۈش ھەققىدە سوئال-جاۋابلار

920. سوئال: كىنو ـ تىياتىرلارنى كۆرۈش ھاراممۇ؟

جاۋاب: كىنو ـ تىياتىر ۋە ھەرقانداق ۋە سەھنە ئويۇنلىرىمۇ كۆڭۈل ئېچىش ۋاسىتىلىرىدىن بىرى بولۇپ، ئۆز زاتى ئېتىبارى بىلەن ھالال دائىرىسىگە كىرىدىغان نورمال ئېھتىياجلاردىن بىرىدۇر. كىنو ـ تىياتىرلارنى كۆرۈشنىڭ ھالال ياكى ھارام بولىشى ئۇنىڭ مەزمۇنى ۋە ئورۇندىلىشىغا قاراپ بەلگىلىنىدۇ.

ھالاللىق دائىرىسىگە كىرىدىغان كىنو-تىياتىرلار

كۆرۈش ھارام بولىدىغان كىنو-تىياتىرلار ئېپپەت-نومۇسقا ۋە ئەدەب-ئەخلاققا يامان تەسىر يەتكۈزمەيدىغان ۋە ئائىلە ئەزالىرى بىلەن بىرگە ئولتۇرۇپ، راھەتلىنىپ بىلەن كۆرگىلى بولىدىغان نورمال كىنو- تىياتىرلار ھالاللىق دائىرىسىگە كىرىدۇ.

كۆرۈش قەتئىي ھارام بولىدىغان كىنو-تىياتىرلار

كوممۇنىست دۆلەتلىرىدىكىگە ئوخشاش خۇداسىزلىقنى تەشۋىق قىلىدىغان، بەزى چەتئەل فىلىملىرىگە ئوخشاش جىنسىي ھەۋەسنى ئۆرلىتىدىغان ياكى ھىندىستاننىڭ "سەرگەندار" ناملىق كىنو فىلىمىگە ئوخشاش بالىلارغا ئوغرىلىق ۋە قاتىللىق جىنايىتىنى ئۆگىتىدىغان ۋە ئەخلاقنى بۇزۇشقا سەۋەب بولىدىغان ھەرقانداق كىنو ـ تىياتىرنى كۆرۈشنىڭ ھاراملىقىدا ۋە كۆرگۈچىلەرنىڭ گۇناھكار بولىدىغانلىقىدا شەك يوق.

دوكتور يۈسۈپ ئەل قەرداۋىي «ئىسلامدا ھالال ـ ھارام» ناملىق ئەسىرىدە، تۆۋەندىكى ئۈچ شەرت بىلەن كىنو ـ تىياتىرلارنى كۆرۈشنىڭ مۇتلەق جائىز ئىكەنلىكىنى بايان قىلىدۇ[1]:

(1) مەزمۇنى ئىسلام ئەقىدىسىگە، شەرىئەتكە ۋە ئەدەب ـ ئەخلاقىغا خىلاپ كەلمەسلىكى، بۇزۇق ۋە يالىڭاچلىقتىن خالىي بولىشى. ئەمما گۇناھقا، جىنايەتكە، بۇزۇق پىكىرلەرگە تەشۋىق قىلىدىغانلىرىنى كۆرۈشنىڭ ھاراملىقىدا شەك يوق.

(1) دوكتور يۈسۈپ ئەل قەرداۋىينىڭ «ئىسلامدا ھالال ـ ھارام» ناملىق ئەسىرىنىڭ ئۇيغۇرچە تەرجىمىسى 398-399. 394-بەتلىرىگە قاراڭ.

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

مۇنداق كىنو ـ تىياتىرلارنى ئىشلەش ياكى ئۇنىڭغا قاتنىشىش ياكى ياردەم قىلىش تېخىمۇ ئېغىر ھارامدۇر.

(2) كىنو ـ تىياتىرلارنى كۆرۈش دىن ۋە دۇنيالىق مەجبۇرىيەتلەرنى ئادا قىلىشقا توسالغۇ بولماسلىقى. دىنىي مەجبۇرىيەتنىڭ ئەڭ بېشىدا بەش ۋاخ ناماز كېلىدۇ. شۇڭا كىنو ياكى تىياتىر ۋە باشقا ئۆزۈر بولالمايدىغان قايسىبىر سەۋەب بىلەن نامازنى ۋاقتىدا ئوقۇماسلىق گۇناھتۇر.

(3) كىنو ـ تىياتىرلارغا بارغاندا يات ئەر ـ ئاياللارنىڭ بىر- بىرىگە چاپلىشىپ ئولتۇرماسلىقى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن:«بىرىڭلارنىڭ بېشىغا يىڭنە ياكى جۇۋالدۇرۇز سانجىلغىنى نامەھرەم ئايالنى تۇتقىنىدىن ياخشىراقتۇر.»[1]

(1) بەيھەقىي ۋە تەبەرانىي رىۋايىتى

ھەيكەلتاراشلىق ۋە ئۇنىڭ ھاراملىقى

921. سوئال: كۈپپارلارغا سېتىش ئۈچۈن ھەيكەلتاراشلىق قىلىشقا بولامدۇ؟

جاۋاب: مۇسۇلمان ئادەمنىڭ نىمە مەقسەت بىلەن بولسۇن ھەيكەلتاراشلىق قىلىشى قەتئىي ھارامدۇر. ھەتتا كۈپپارلارغا سېتىش ئۈچۈن بولسىمۇ بۇ ئىشنى قىلىش ئەڭ چوڭ ھاراملارنىڭ بىرىدۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ ھەقتە:«قىيامەت كۈنىدە ئەڭ قاتتىق ئازابلارغا دۇچار بولغۇچىلار بۇ سۈرەتلەرنى قىلىدىغانلاردۇر» يەنە بىر ھەدىستە:«... ئاللاھنىڭ ياراتقىنىغا ئوخشاتقانلاردۇر.»[1] دەپ ئاگاھلاندۇرغان.[2]

ئۆي ياكى ئىش ئورۇنلىرىدا ھەيكەل بىلەن بېزەش ھارامدۇر

922. سوئال: ئۆيلەرنى ياكى ئىش ئورۇنلىرىنى بېزەش مەقستى بىلەن ھەيكەل قويۇشقا بولامدۇ؟

جاۋاب: دوكتور يۇسۇپ ئەل قەرداۋىي بۇ سوئالغا جاۋاب بېرىپ مۇنداق دەيدۇ: «ئىسلام دىنى ھەيكەل ۋە بۇتلارنى، شۇنداقلا ئادەم ۋە ھايۋان قاتارلىق قانداقلا بىر جانلىقنىڭ جىسىملاشتۇرۇلغان گەۋدىلىك سۈرىتىنى ساقلاشنى قەتئىي ھارام قىلغان. ساقلانغان ھەيكەل ئەگەر پادىشاھ، پەيغەمبەر ياكى ھىندىلار ئىلاھ قىلىۋالغان كالا ياكى بۇددىستلارنىڭ بۇتلىرى قاتارلىقلاردىن بولسا، ھاراملىق دەرىجىسى تېخىمۇ ئاشىدۇ. چۈنكى ئىسلام دىنى ئاللاھتىن باشقىسىنى ئىلاھ تۇتماسلىقتىن ئىبارەت تەۋھىد ئەقىدىسىنى قوغداشقا زور ئەھمىيەت بېرىدۇ. شۇ سەۋەبتىن تەۋھىد ئەقىدىسىگە دەخلى ـ تەرۇز يەتكۈزىدىغان ھەر قانداق ئىشنى قەتئىي ھارام قىلغان.

بەزى كىشىلەر ”بۇ ئىنسانلار بۇتلارغا چوقۇنىدىغان زامانلاردا ھارام قىلىنغان ئىشتۇر. ئەمما ھازىر بۇتقا چوقۇنىدىغان ئىش يوققۇ“ دېيىشى مۇمكىن. دېمەكچى، مۇنداق دېيىش توغرا ئەمەس. ھازىرقى ئەسىردىمۇ بۇتلارغا، كالىغا ۋە ئۆچكىگە چوقۇنىدىغانلارمۇ مەۋجۇد. رېئاللىقنى ئىنكار قىلماسلىقىمىز لازىم. ئىنسانلار ھازىرمۇ بەزى خۇراپاتلارغا ئىشىنىدۇ. مەسىلەن: بەزى كىشىلەر دۇكانلىرىغا ۋە ماشىنىلىرىغا

---

(1) بۇخارىي ۋە مۇسلىم رىۋايىتى

(2) دوكتور يۇسۇپ ئەل قەرداۋىينىڭ «ئىسلامدا ھالال ـ ھارام» ناملىق ئەسىرىنىڭ ئۇيغۇرچە تەرجىمىسى 132ـ بەتكە قاراڭ.

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تورى

بىر قىسىم ھەيكەللەرنى بەرىكەت تىلەش ياكى بالايى ـ قازالاردىن ساقلىنىش ئېتىقادى بىلەن ئېسىۋالىدۇ. ھەتتا زىيالىيلارمۇ بۇ خىل خۇراپاتلارغا ئىشىنىپ قالىدۇ.

ئىسلام دىنى بۇتپەرەسلىكنى كۆڭۈللەردە بولىسمۇ تىرىلدۈرۈشكە ئېھتىمالى بولغان ئىشلارنىڭ ھەممىسىنى كەسكىن ھارام قىلغان. شۇ سەۋەبتىن ھەيكەل ساقلاشنى ھارام قىلغان.»[1]

جانلىقلارنىڭ سۈرەتلىرىنى سىزىش ياكى ساقلاش مەسىلىسى

923. سوئال: ئادەم ۋە ھايۋانلارنىڭ سۈرەتلىرىنى سىزىش ھاراممۇ؟

جاۋاب: ئىسلام ئۆلىمالىرى، «قىيامەت كۈنى ئەڭ قاتتىق ئازابقا دۇچار بولغۇچىلار رەسىم سىزغۇچىلار»[2]، «رەسىمچىلەرنىڭ ھەممىسى دوزاختا كىرىدۇ، قىيامەت كۈنى ئۇلارغا "سىزغان رەسىمىڭگە جان كىرگۈزۈپ باق" دېيىلىدۇ، رەسىمچىلەر دوزاختا ئازابلىنىدۇ.»[3]، «سۈرەت بار ئۆيگە پەرىشتىلەر كىرمەيدۇ. ئەمما كىيىملەردىكى سىزىقلار بۇنىڭدىن مۇستەسنا»[4] دېگەن ھەدىسلەردىن تۆۋەندىكى ھۆكۈملەرنى چىقارغان:

(1) يۇقىرىقى ھەدىسلەردە مەنئى قىلىنغان سۈرەتتىن مەقسەت گەۋدىلىك ھەيكەللەر بىلەن ئۇلۇغلاش ئۈچۈن تۇتۇلغان رەسىملەردۇر. چۈنكى ھەيكەلتاراشلىق قىلىش ياكى ئۆيلەرگە ياكى ئىش ئورۇنلىرىغا ھەيكەل قويۇشنىڭ ھاراملىقى يۇقىرىدا بايان قىلىندى. ئەمدى خۇددى خرىستىئانلار ھەزرىتى مەريەم بىلەن ئىسا ئەلەيھىسسالامنى ئۇلۇغلاش ئۈچۈن ساقلايدىغان رەسىملەرگە ئوخشاش قايسىبىر شەخسنى ياكى بىرەر مەخلۇقاتنى ئۇلۇغلاش ئۈچۈن ئۇنىڭ رەسىمنى ئۆيلەردە ياكى ئىش ئورۇنلىرىدا ياكى ماشىنىلاردا ساقلاشنىڭ ئېنىق ھاراملىقىغا پۈتۈن ئۆلىمالار ئىتتىپاقتۇر.

ئەمما كىيىملەرگە، تاختىلارغا قەغەزگە، گىلەملەرگە، تاملارغا ۋە پوللارغا سىزىلغان ياكى چوشۇرۇلگەن سۈرەتلەر ھارام قاتارىغا قاتارىغا كىرمەيدۇ. بۇنىڭ شەرتى سىزىلغان رەسىملەرنىڭ كۆپرىلىقنى، گۇناھنى ۋە ھاياسىزلىقنى تەشەببۇس قىلىدىغان رەسىملەردىن بولماسلىقىدۇر. شۇنىڭدەك، كىشىلەرنىڭ جىنسي ھەۋىسىنى قوزغاش

(1) دوكتور يۇسۇپ ئەل قەرداۋىينىڭ «ھازىرقى زامان پەتۋالىرى» 1- توم 699- بەت
(2) بۇخاري ۋە باشقىلار رىۋايىتى
(3) بۇخاري ۋە مۇسلىم رىۋايىتى
(4) بۇخاري رىۋايىتى

رولىنى ئوينايدىغان پۈتۈن گەۋدىلىك ئايال رەسىملىرىنى سىزىشنىڭ ھاراملىقىدا ئۆلىمالار ئوتتۇرىسىدا قىلچە ئىختىلاپ يوق.[1]

(2) يۇقىرىقى شەرتلەر بىلەن نورمال فوتو سۈرەتلەرنى تارتىش ياكى تارتقۇزۇشتا ھېچبىر گۇناھ يوقتۇر.

(3) ھەيكەلگە ئوخشاش گەۋدىلىك سۈرەتلەردىن پەقەت باللار ئويۇنچۇقلىرىلا مۇستەسنادۇر. چۈنكى ئۇ ئېھتىياج ئۈچۈن تۇتۇلىدۇ ھەمدە ئۇ ئۇلۇغلاش يۈزىسىدىن تۇتۇلمايدۇ.

(4) خاتىرىلەش ۋە مەڭگۈلەشتۈرۈش مەقسىتىدە بەزى بۈيۈك شەخسلەرنىڭ، پادىشاھلارنىڭ، قوماندانلارنىڭ ۋە قانداقلا بىر كىشىنىڭ ھەيكەللىرىنى مەيدانلارغا تىكلەشنىڭ ھاراملىقى ئۆيلەرنى بېزەش نىيىتى بىلەن قويىلىدىغان پۈتۈن ۋە يېرىم گەۋدىلىك ھەيكەللەرنىڭ ھاراملىقىدىن چوڭدۇر.

(5) سىزىش ۋە ئىلكىدە ساقلاش ھارام بولغان رەسىملەر دىنىي جەھەتتىن مۇقەددەسلەشتۈرۈلگەن، دۇنيالىق جەھەتتىن ئۇلۇغلاشتۇرۇلغان رەسىملەردۇر. بۇلاردىن باشقىلارنى ساقلاشتا گۇناھ يوق.

(6) كارىكاتېر رەسىملىرى، گەۋدىسىز رەسىملەر ھارام دائىرىسىگە كىرمەيدۇ.

(7) رەسىم ۋە سۈرەتلەر جانلىقلارغا ئائىت بولماستىن، ئۆسۈملۈك، دەل - دەرەخ، دېڭىز، كۆل. ئاي، يۇلتۇز، سۇ ۋە بۇلارغا ئوخشىغان تەبىئەت مەنزىرىلىرىنىڭ رەسىملىرىنى سىزىش، سۈرەتلىرىنى تارتىش ياكى ساقلاشتا ھېچ گۇناھ يوقلىقىدا شەك يوق.

(8) ھارام قىلىنغان ھەيكەللەر بېشىنى كېسىۋېتىش ياكى باشقا قانداقلا بىر يوسۇندا بۇزۇۋېتىش ياكى خورلاش بىلەن ھاراملىقتىن چىقىپ ھالاللىق دائىرىسىگە كىرىدۇ. كىشىلەر دەسسەيدىغان گىلەم، پالاس ئۈستىگە سىزىلغان رەسىملەرمۇ سىزىش ھارام قىلىنغان رەسىملەر دائىرىسىدىن چىقىپ كېتىدۇ.

(9) گۇناھى ئەڭ چوڭ، ئاللاھنى ئەڭ غەزەبلەندۈرىدىغان سۈرەتلەر باتىل دىنلاردىكى ساختا مەبۇدلارنىڭ سۈرەتلىرى بولۇپ، بۇنداق سۈرەتلەرنى سىزغان ياكى ساقلىغانلار قاتتىق گۇناھكار بولىدۇ، ئەگەر بىراۋ بۇلارنى ساختا مەبۇدلارنى ئازراق بولسىمۇ ھۆرمەتلەش ياكى پەخىرلىنىش ئۈچۈن سىزغان ياكى ساقلىغان بولسا، ئۇنىڭ ئىماندىن ئايرىلىپ قېلىشىدا شەك يوق. چۈنكى ئىسلام دىنىدا ئېتىقاد مەسىلىسى ئىنتايىن نازۇك مەسىلە بولۇپ، ئىسلام ئېتىقادىغا ۋاستىلىك ياكى ۋاستىسىز،

---

(1) دوكتور يۈسۈپ ئەل قەرداۋىينىڭ «ئىسلامدا ھالال - ھارام» ناملىق ئەسىرىنىڭ ئۇيغۇرچە تەرجىمىسى 143 ـ بەتلىرىدىن ئېلىندى

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

يېقىندىن ياكى يىراقتىن زىيان يەتكۈزۈش ئېھتىمالى بولغان ئىشلارنىڭ قەتئىي ھاراملىقىدا قىلچە شەك يوق.

ئىنسان ئورگانلىرىنى يۆتكەش مەسلىسى

924. سوئال: ئىنسان بىرەر ئورگىنىنى باشقىسىغا بەرسە بولامدۇ؟

جاۋاب: قۇرئان كەرىم ئاللاھ تائالادىن پەيغەمبىرىمىز ھەزرىتى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا چۈشكەن زامانلاردا ئىنسان ئورگانلىرىنى باشقىسىغا يۆتكەش تېخنىكىسى بولمىغانلىقى ئۈچۈن بۇ ماۋزۇدا قۇرئاندىن ياكى ھەدىسلاردىن بىرەر دەلىل يوقتۇر. ھازىرقى زامان ئۆلىمالىرى بۇ مەسىلىگە دۇچ كەلگەندىن كېيىن، ئىسلام دىنىنىڭ كىشىلەرنىڭ ھاياتىنى ھالاكەتلەردىن قۇتقۇزۇشقا، قىيىن ئەھۋالدا قالغانلارنىڭ قىيىنچىلىقىنى ھەل قىلىشقا، باشقىلارغا قولىدىن كېلىشىچە ياردەم قىلىشقا، قانداقلا بىر جان ئىگىسىنى ھالاكەتتىن قۇتقۇزۇپ قېلىشقا تەشەببۇس قىلىشتەك ئىنسانپەرۋەرلىك خىسلىتىنى كۆزدە تۇتقان ھالدا، قۇرئان ۋە ھەدىسلەرنىڭ روھىغا ئاساسلىنىپ، ئۆز ئىجتىھادلىرى بىلەن بۇ مەسىلىگە جاۋاب بېرىشكە تىرىشىپ كەلدى.

دوكتور يۇسۇپ ئەل قەرداۋىي يۇقىرىقى سوئالغا جاۋاب بېرىپ مۇنداق دەيدۇ: «بىر ئىنسان ئۆزىنىڭ ئورگانلىرىدىن بىرەرسىنى باشقا بىر ئىنسانغا بېرىشى تۆۋەندىكى شەرتلەر بىلەن دۇرۇس بولىدۇ[1]:

(1) ئىنسان ئۆزىنىڭ ئورگانلىرىدىن بىرەرسىنى ئۆز ئىختىيارى بىلەن باشقىسىغا خالىسانە ياردەم قىلىش ئاساستا بېرىشى دۇرۇس. ئەمما سېتىشقا بولمايدۇ.

(2) ئۆز ئورگىنىنى باشقىسىغا بېرىش سەۋەبلىك ئۆزىنىڭ ھاياتى ھالاكەتكە ئۇچرىماسلىقى ياكى ئائىلىسىدىكىلەرگە بىۋاسىتە زىيان يەتمەسلىكى لازىم.

(3)ئىنسان كۆز، قۇلاق، پۇت، قول قاتارلىق تاشقى ئورگانلىرىدىن بىرەرسىنى ياكى يۈرەك، جىگەرگە ئوخشىغان يېگانە ئورگانلىرىنى بېرىشكە بولمايدۇ. پەقەت بۆرەككە ئوخشىغان جۈپ ئورگانلىرىدىن بىرىنى بەرسە بولىدۇ.

ئىختىيار ئىگىسى بولمىغان بىرى ئورگىنىنى باشقىسىغا بېرەلمەيدۇ

925. سوئال: ھەر قانداق ئادەم ئورگانلىرىدىن بىرەرسىنى بەرسە بولامدۇ؟

---

(1) بۇ ماۋزۇنىڭ ھەممىسى دوكتور يۇسۇپ ئەل قەرداۋىينىڭ «ھازىرقى زامان پەتىۋالىرى» 2- توم 530- 539- بەتلىرىدىن ئېلىندى.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

جاۋاب: ئەقلى ـ ھوشى جايىدا بولغان، ئۆزىنىڭ پايدا ـ زىيىنىنى بىلەلەيدىغان ۋە بالاغەت يېشىغا يەتكەن كىشىلا ئورگانلىرىنى بېرەلەيدۇ. ئەمما كىچىك بالىلار ياكى ئەقلى جايىدا بولمىغانلار ئورگانلىرىنى بېرەلمەيدۇ. چۈنكى ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ پايدا ـ زىيىنىنى تولۇق بىلىپ كېتەلمەيدۇ. ھەتتا بالىلارنىڭ ئورگانلىرىنى باشقىسىغا ئاتا ـ ئانىسى ياكى بالىلارنىڭ ئىشلىرىغا كېپىل بولغان كىشىلىرىمۇ بېرەلمەيدۇ.

ئورگان يۆتكەشتە دىن پەرقى يوق

926. سوئال: مۇسۇلمان ئادەم مۇسۇلمان ئەمەس بىرىگە ئورگىنىنى بەرسە بولامدۇ؟

جاۋاب: مۇسۇلمان ئەمەس كىشىلەرگە پۇل ـ مالدىن سەدىقە بېرىش دۇرۇس بولغان ئىكەن، ئۇلارغا ئورگانلىرىدىن بىرەرسىنى ئۆز ئىختىيارى بىلەن خالىسانە ياردەم ئورنىدا بەرسە بولىدۇ. ئەمما مۇسۇلمانلار بىلەن ئۇرۇشۇۋاتقان كۇففارلارغا ۋە ئىسلامدىن يېنىۋالغان مۇرتەدكە بېرىشكە بولمايدۇ. چۈنكى بۇنداق قىلىش دۈشمەننى كۈچلەندۈرگەنلىك بولىدۇ.

927. سوئال: مۇسۇلمان ئەمەس بىرىنىڭ ئورگىنىنى مۇسۇلمان ئادەمگە يۆتكەشكە بولامدۇ؟

جاۋاب: بۇنىڭدا مەنئى قىلىنىدىغان ھېچ ئىش يوق. چۈنكى ئىنسانلارنىڭ ئورگانلىرى مۇسۇلمانلىق ياكى كاپىرلىق بىلەن سۈپەتلەنمەيدۇ. ئىنسانلارنىڭ مۇسۇلمان بولۇشى ياكى كاپىر بولۇشى ئۇلارنىڭ بەدەنلىرىگە تەسىر كۆرسەتمەيدۇ. مۇسۇلمان ئەمەس بىرىنىڭ بىرەر ئورگىنىنى مۇسۇلمان كىشىگە يۆتكىگەندە، بۇ ئورگان مۇسۇلمان ئادەمنىڭ ئورگىنىدىن بىر پارچىغا ئايلىنىدۇ. قۇرئان كەرىمدىكى ﴿مۇشرىكلار پەقەت نىجىستۇر﴾[1] دېگەن ئايەت ھېسسىي نىجاسەتنى(پاسكىنىلىقنى) ئەمەس، بەلكى قەلب ۋە ئەقىلغا مۇناسىۋەتلىك مەنىۋى نىجاسەتنى كۆرسىتىدۇ.

ئادەم ئورگىنىنى سېتىشقا بولمايدۇ

928. سوئال: مۇھتاجلىقتىن ئۆز ئورگىنىنى سېتىشقا بولامدۇ؟

جاۋاب: ئاللاھ تائالا ئىنساننى ھۆرمەتلىك قىلىپ ياراتقان. ئىنسان قانچىلىك ھۆرمەتلىك بولسا، ئۇنىڭ بەدىنىمۇ شۇنچىلىك ھۆرمەتلىكتۇر. ئەھۋال بۇنداق ئىكەن،ئىنسان بەدىنى تىجارەتچىلەرنىڭ ماللىرىغا ئوخشاش ئېلىپ، سېتىلىدىغان نەرسە بولالمايدۇ. ئەپسۇسكى يېقىن دۆلەتلەردە بىچارە ئىنسانلارنىڭ ئورگانلىرىنى سېتىۋالىدىغان «مافىيە» ئىسىملىك ئادەم سودىگەرلىرى بولۇپ، ئۇلار زەھەر

(1) تەۋبە سۈرىسى 28- ئايەت

«مافىيەلىرى» بىلەن بەسلەشمەكتە. شۇڭا ئادەم ئورگانلىرىنى سېتىش قەتئىي دۇرۇس ئەمەس. ناۋادا بىراۋ ئورگانلىرىدىن بىرەرسىنى باشقا بىرىگە خالىسانە ياردەم قىلىش ئاساسىدا ھەقسىز بەرگەن بولسا ۋە ئورگانغا ئىگە بولغان كىشى ئۇنى بەرگۈچىگە ئۆز ئىختىيارى بىلەن ھەق بەرسە، ئۇنى ئالسا ھالال بولىدۇ.

شۇنىڭدەك ئورگانغا مۇھتاج بولغان ئادەم ھەقسىز ئورگانغا ئېرىشەلمىگەندە ئۇنى پۇلغا سېتىپ ئالسا دۇرۇس بولغاندەك، ھاياتى خەتەردە بولسا ئۇنى پۇلغا سېتىپ ئېلىپ بولسىمۇ ھاياتىنى قۇتقۇزۇشى زۆرۈردۇر.

ئورگان يۆتكەشكە مۇناسىۋەتلىك سوئاللارغا جاۋابلار

929. سوئال: بىراۋنىڭ ئۆلگەندىن كېيىن ئورگانلىرىنى باشقىسىغا بېرىشنى ۋەسىيەت قىلىشى دۇرۇسمۇ؟

جاۋاب: ئىنسان تىرىك ۋاقتىدا ئورگانلىرىدىن بىرەرسىنى يۇقىرىقى شەرتلەرگە رىئايە قىلغان ئاساستا باشقا بىرىگە خالىسانە بەرسە دۇرۇس بولغان يەردە، ئۆلگەندىن كېيىن ئورگانلىرىنى خالىسانە باشقىسىغا بېرىشكە ۋەسىيەت قىلىشى ئەلۋەتتە دۇرۇستۇر. بەلكى بۇنىڭدا ئورگىنىنى بەرگۈچىگە زىيان يېتىش ئېھتىمالىمۇ يوق. چۈنكى ئۇ ئۆلۈك. مۇنداق قىلغان كىشى نىيىتىگە قاراپ ئەلۋەتتە ساۋابقا ئېرىشىدۇ. چۈنكى ئۇ ئۆزى ئۆلۈپ كەتسىمۇ، بىر ئىنساننىڭ ھاجىتىنى راۋا قىلىپ، ئۇنىڭ ھاياتىنى قۇتقۇزغان بولىدۇ.

930. سوئال: ئۆلگەن كىشىنىڭ ئورگانلىرىنى ئۇنىڭ ۋارىسلىرى باشقىسىغا بەرسە بولامدۇ؟

جاۋاب: ئادەم ئۆلگەندىن كېيىن، ئۇنىڭ پۈتۈن ئىگىلىكلىرى ئۇنىڭ ۋارىسلىرىغا ئۆتكەن بولىدۇ. ئاللاھ تائالا ئۆلتۈرۈلگەن كىشىنىڭ قىساسىنى ئېلىش ياكى قاتىلنى ئەپۇ قىلىش ھەققىنى ئۇنىڭ ۋارىسلىرىغا بەرگەن. ﴿كىمكى ناھەق ئۆلتۈرۈلىدىكەن، (قاتىلدىن قىساس ئېلىش، يا دىيەت ئېلىش، يا كەچۈرۈم قىلىش) ھوقۇقىنى ئۆلتۈرۈلگۈچىنىڭ ئىگىسىنىڭ قولىدا قىلدۇق، ئىگىسى قىساس ئېلىشتا چەكتىن چىقىپ كەتمىسۇن (قاتىلدىن باشقىسىنى ئۆلتۈرۈش، يا ئۇنىڭ ئەزالىرىنى كېسىش، بىر ئادەم ئۈچۈن ئىككى ئادەمنى ئۆلتۈرۈش قاتارلىق ئىشلارنى قىلمىسۇن)، (ناھەق ئۆلتۈرۈلگۈچىنىڭ) ئىگىسىگە ئاللاھ ھەقىقەتەن مەدەتكاردۇر﴾[1]

بۇ ئايەتكە ئاساسلانغاندا، ۋارىسلارنىڭ ئۆلگۈچىنىڭ ئورگانلىرىنى ئېھتىياجلىق كىشىلەرگە سەدىقە ھەق ئالماستىن، ئورنىدا بېرىش ھەققى بار بولۇشى مۇمكىن.

(1) ئىسرا سۈرىسى 33- ئايەت

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

چۈنكى مۇنداق قىلىشتا ئۆلگۈچىگە ھېچقانداق بىر زىيان ـ زەخمەت يەتمەسلىك بىلەن بىرلىكتە، ئورگانغا مۇھتاج بولغان كىشىلەرنىڭ ھاياتىنى قۇتقۇزغان بولىدۇ. بۇنىڭ ساۋابى ئۆلگۈچىگە بولىدۇ. خۇددى ھايات ۋاقتىدا بىراۋنىڭ زىرائەتلىرىدىن ئىنسانلار، ھايۋانلار ۋە قۇشلار يېسە ساۋابى ئۇنىڭغا يەتكەندەك، ئۆلگۈچى بۇ خەيرلىك ئىشنى نىيەت قىلمىغان بولسىمۇ، ئۇنىڭ ساۋابى ئۇنىڭغا يېتىدۇ. چۈنكى پايدىلىنىلغان ئورگان ئۇنىڭ ئورگىنىدۇر. ئەگەر ئۆلگۈچى ئورگانلىرىنى بىركىمگە بەرمەسلىكنى ۋەسىيەت قىلغان بولسا، بۇ چاغدا ۋارىسلارنىڭ ئۇنىڭ ۋەسىيىتىنى ئەمەلگە ئاشۇرۇش يۈزىسىدىن ئۇنىڭ ئورگانلىرىنى تەسەررۇپ قىلالمايدۇ.

931. سوئال: ئەرلەرنىڭ تۇخۇمنى باشقىسىغا يۆتكەشكە بولامدۇ؟

جاۋاب: ئەرلەرنىڭ تۇخۇمنى ئۇلارنىڭ باشقا ئورگانلىرىغا ئوخشاتقىلى بولمايدۇ. چۈنكى تىببىي مۇتەخەسسىسلەرنىڭ ئىسپاتلىشىچە، ئەرنىڭ تۇخۇمى ئىرسىيەتنىڭ خۇسۇسىيەتلىرىنى ئائىلىسىگە ۋە ئۇرۇق ـ ئەۋلادىغا يۆتكەيدىغان مۇھىم بىر ئورگاندۇر. بىر ئىنساننىڭ تۇخۇمنى يەنە بىر ئىنسانغا يۆتكىگەندە، تۇخۇمنى ئۆزىگە يۆتكىگەن كىشىنىڭ پەرزەنتلىرى تۇخۇمنى بەرگەن كىشىنىڭ ئاقلىق ياكى قارىلىق، ئېگىزلىك ياكى پاكارلىق، ئەقىللىق ياكى دېۋەڭلىككە ئوخشىغان بارلىق سۈپەتلىرىنى ئالىدۇ. بۇ نەسەبلەرنىڭ ئارىلىشىپ كېتىشى بولۇپ، ئىسلام دىنى نەسەبنى قوغداشقا بۇيرىغان ۋە ئۇنى ئارىلاشتۇرۇپ قويۇشتىن توسقان.

پارىخورلۇق ۋە ئۇنىڭ گۇناھى ھەققىدە

932. سوئال: پارىخورلۇق دېگەن نېمە؟

جاۋاب: پارىخورلۇق ــ بىراۋنىڭ ھەققىنى يەۋېلىش ياكى ئۇنىڭ خىزمەت ئورنىنى تارتىۋېلىش ياكى ئۇنىڭغا كەلگەن ئامەتنى ئۆزىگە قارىتىۋېلىش ياكى گۇناھسىز بىرىنى قارىلاش ياكى بىرەر جىنايەتكارنى ئاقلاش ياكى ئۇنىڭ جىنايىتىنى يېنىكلىتىش ياكى قانداقلا بىر دەۋا ئىشىدا قارشى تەرەپنىڭ ھەققىنى ئۆزىگە قارىتىشتىن ئىبارەت رەزىل مەقسەتنى ئەمەلگە ئاشۇرۇش ئۈچۈن ئىش ئۆتكۈزگۈچىگە مەلۇم مىقداردا پۇل ياكى پۇلغا توختايدىغان بىر نەرسە بېرىش دېگەنلىك بولۇپ، پارىنى بەرگەن ۋە ئالغان ھەر ئىككىسى ئاللاھنىڭ ئالدىدا قاتتىق گۇناھكار، ئىنسانىيەت ئالدىدا ئەيىبكار بولىدۇ.

پارا بېرىش ياكى ئېلىشنىڭ گۇناھى ۋە خەتىرى

933. سوئال: پارا بېرىش ياكى ئېلىشنىڭ گۇناھى ۋە خەتىرى نېمە؟

جاۋاب: پارىخورلۇق ئەڭ يامان خىيانەتچىلىك بولۇپ، ھەق - ھوقۇقلارنىڭ زايە بولۇشىغا، ئادالەتسىزلىك ۋە تەڭسىزلىككە، كىشىلەرنىڭ مەنىپەئەتكە نامەردلەرچە خىرىس قىلىشقا، ئۇلارنىڭ ھەقلىرىگە تاجاۋۇز قىلىشقا، تۆھمەتلەرنى ئارتىپ ئۇلارنىڭ ئابرۇيىنى تۆكۈشكە، جەمئىيەت تەرتىپىنى بۇزۇشقا، خاتىرجەملىك، ئامانلىق ۋە ئىشەنچنىڭ يوقىلىشىغا سەۋەب بولىدىغان ئىنتايىن قەبىھ ۋە رەزىل قىلمىش بولغانلىقى ئۈچۈن پارا بېرىش ياكى ئېلىش ئىسلام دىنىدىلا ئەمەس، بەلكى پۈتۈن دىنلاردا ۋە پۈتۈن قانۇنلاردا قەتئىي ھارامدۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئاللاھ پارا بەرگۈچىگە، ئۇنى ئالغۇچىغا ۋە ئۇنىڭغا سايە قىلىپ ۋاستە بولغۇچىغا لەنەت قىلدى»[1] دېيىش ئارقىلىق پارىخورلۇق جىنايىتىنىڭ جازاسىنى بايان قىلغان. ئاللاھنىڭ لەنىتىگە ئۇچرىغانلىق ئاخىرەتلىك نېسىۋىدىن پۈتۈنلەي قۇرۇق قالغانلىقتۇر.

سوۋغا- سالام بېرىشنىڭ ھەر قاندىقى پارا ئەمەس

934. سوئال: سوۋغا- سالام بېرىشنىڭ ھەر قاندىقى پارا ھېسابلىنامدۇ؟

---

(1) ئىمام ئەھمەد ۋە ھاكىم رىۋايىتى

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

جاۋاب: ئۆز زاتىدا ياخشى نەرسە، يامان غەرەزنىڭ ئارىلىشىشى بىلەن يامان نەرسىگە ئايلىنىپ قالىدۇ. مەسىلەن: ئىنسانلار ئارىسىدا بىر ـ بىرىگە ھەدىيە، سوۋغا ـ سالام بېرىشىش ياخشى ئىشتۇر. چۈنكى مۇنداق قىلىش ئۆزئارا سۆيگۈ ـ مۇھەببەتنى، يېقىنلىقنى، دوستلۇقنى كۈچەيتىدۇ. شۇڭا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر ھەدىستە: «بىر ـ بىرىڭلارغا سوۋغا ـ سالام تەقدىم قىلىشساڭلار ئاراڭلاردىكى مۇھەببەت ئاشىدۇ» دەپ كۆرسەتكەن.

ئەمما سوۋغا ـ سالام باشقىلارغا زىيان يەتكۈزۈشتىن ئىبارەت بىرەر يامان نىيەتنى كۆزلەپ ياكى ھەققى بولمىغان بىر نەرسىگە ئېرىشىش ئۈچۈن بېرىلسە، ئۇ ۋاقىتتا، بۇ سوۋغا ـ سالام ئەمەس، بەلكى پارا بەرگەنلىكتۇر. بۇنداق قىلىش قەتئىي ھارام. بەرگۈچى بىلەن ئالغۇچى ۋە سايە قىلىپ ۋاستە بولغۇچى ھەممىسى گۇناھقا شېرىك بولىدۇ.

پارىنى مەقسەت قىلغان سوۋغا-سالام ھارامدۇر

پارا قانداق ئىسىملار بىلەن ئاتالسۇن، ئۇ بەرىبىر ھارامدۇر. رىۋايەت قىلىنىشىچە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر كۈنى ئابدۇللاھ ئىبنى لۇتبىيە ئىسىملىك بىر ساھابىنى سەلىم قەبىلىسىنىڭ زاكاتلىرىنى يىغىپ كېلىشكە بۇيرۇغان بولۇپ، ئابدۇللاھ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىغا ئېلىپ كەلگەن زاكات ماللىرىنى تاپشۇرۇش ۋاقتىدا، ئۇنىڭ بىر قىسمىنى تاپشۇرماي ئېلىپ قېلىپ «ماۋۇ زاكاتقا بەرگەنلىرى، ماۋۇ سوۋغات» دەپ چۈشەندۈرگەندە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئابدۇللاھقا: «سەن ئۆيۈڭدە جىم ئولتۇرغان بولساڭ ساڭا بۇ سوۋغات كېلەمتى؟» دەپ رەت قىلغان ۋە ئۇنىمۇ زاكات ماللىرى بىلەن بىرگە بەيتۇلمال(دۆلەت خەزىنىسى) غا قوشۇۋەتكەن.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەنە مۇنداق دېگەن:«بىز مائاش بەلگىلەپ بىر خىزمەت تاپشۇرغان ئادەم مائاشىدىن تاشقىرى ئالغان ھەرقانداق نەرسە ھارامدۇر.»[1]

پارا بېرىشنى جائىز قىلىدىغان سەۋەبلەر

935. سوئال: ئىنسان ئۆزىنىڭ ھەققىنى ئېلىش ئۈچۈن پارا بېرىشكە مەجبۇر بولۇپ قالسا نېمە قىلىدۇ؟

جاۋاب: ئىنسان ئۆزىنىڭ ھەققىنى ئېلىش ياكى يوللۇق ھوقۇقىنى قوغداش ئۈچۈن پارا بېرىشكە مەجبۇر بولۇپ قالسا، باشقىلارغا زىيان ـ زەخمەت يەتكۈزمەسلىك

(1) ئەبۇداۋۇد رىۋايىتى

شەرتى بىلەن پارا بېرىپ بولسىمۇ ئۆز ھەققىنى قۇتقۇزسا گۇناھ بولمايدۇ. بۇ مۇنداق بولىدۇ:

(1) رەھىمسىز زالىمنىڭ ياكى قاتىلنىڭ قولىغا چۈشۈپ قېلىپ، پارا بېرىش ئارقىلىق ئۆزىنى قۇتۇلدۇرۇشتىن باشقا چارىسى قالمىغاندا، پارا بەرسە بولىدۇ.

(2) ئۆزىنى، مال - مۈلكىنى، ئائىلىسىنى، نومۇسىنى، دىنىنى ۋە ۋەتىنىنى قوغداش يولىدا پارا بېرىشكە مەجبۇر بولۇپ قالسا، پارا بەرسە بولىدۇ.

(3) ئۆزى ياكى ئائىلە ئەزالىرىدىن بىرى ياكى تۇغقانلىرىدىن بىرى دۈشمەنلەرنىڭ قولىغا چۈشۈپ قېلىپ، پارا بېرىش بىلەن قۇتۇلدۇرغىلى بولسا، پارا بېرىپ قۇتۇلدۇرۇش جائىزدۇر.

(4) ئۆزىنىڭ قانۇنلۇق ھەققىنى ئېلىش ئۈچۈن پارا بېرىشتىن باشقا چارە قالمىغان شارائىتتا، بىراۋنى زىيان - زەخمەتكە ئۇچراتماسلىق شەرتى بىلەن پارا بېرىشكە بولىدۇ. ئەمما باشقىلارنىڭ ھەققىنى ئۆزىگە قارىتىش ئۈچۈن پارا بېرىش قەتئىي ھارام. مەسىلەن: باشقا بىرىگە تەقسىم قىلىنغان خىزمەت ئورنىغا ئۆزى ئورۇنلىشىش ئۈچۈن ياكى ئۆز مېھنىتى بىلەن ئالىي مەكتەپنى قازانغان بىر بالىنىڭ ئورنىغا ئۆزىنىڭ بالىسىنى سەپلەش ئۈچۈن پارا بەرگەنگە ئوخشاش.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

ئىجتىمائىي مۇناسىۋەتتە چەكلەنگەن ئىشلار ھەققىدە

ئىنسان ئىجتىمائىي مەخلۇقات بولغانلىقتىن، ئۆزى يالغۇز ياشاپ ئۆتەلمەيدۇ. بەلكى جەمئىيەتتىكى باشقا ئىنسانلار بىلەن ئارىلىشىپ ئۆتۈشكە موھتاجدۇر. ئىنسان تەبىئىتى ئەسلىدە ياخشىلىقنى سۆيىدىغان، يامانلىقتىن نەپرەتلىنىدىغان قىلىپ يارىتىلغان بولۇپ، گۈزەل ئەخلاقلارغا ئىنتىلىدۇ، ناچار ئەخلاق ۋە يامان قىلىقلاردىن نەپرەتلىنىدۇ. ھەر قانداق بىر جەمئىيەت كىشىلىرىنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى بەخت - سائادەت، مېھرى - مۇھەببەت، دوستلۇق، ئىناقلىق ۋە بىرلىككە توسقۇن بولىدىغان ناچار ئىللەتلەر بار. بۇ ئىللەتلەر تۆۋەندىكىچە:

1. ئادەم ئۆلتۈرۈش
2. ئۆزىنى ئۆلتۈرۈۋېلىش
3. ئوغرىلىق قىلىش
4. قارا چاپلاش
5. يالغان گۇۋاھلىق بېرىش
6. زۇلۇم قىلىش
7. يالغانچىلىق
8. سۆزىدە تۇرماسلىق
9. غەيۋەت قىلىش
10. خىيانەت
11. كىشىلەرنىڭ ئەيىبىنى ئىزدەش
12. كىشىلەرنى مەسخىرە قىلىش
13. كۆرەلمەسلىك
14. گەپ توشۇش
15. كىشىلەرگە لەقەم قويۇش
16. ھاياسىزلىق
17. گۇمانخورلۇق
18. ۋاپاسىزلىق
19. چېقىمچىلىق
20. ئۆزىنى چوڭ تۇتۇش
21. ئىسراپخورلۇق

ئادەم ئۆلتۈرۈش جىنايىتى ۋە ئۇنىڭ جازاسى

936. سوئال: ئادەم ئۆلتۈرۈشنىڭ جازاسى نېمە؟

جاۋاب: ئادەم ئۆلتۈرۈش ئىككى تۈرلۈك بولۇپ، بىرى، قەستەن ئادەم ئۆلتۈرۈش، يەنە بىرى، سەۋەنلىكتىن ئادەم ئۆلتۈرۈپ سېلىشتۇر. ھەر ئىككىسىنىڭ جازاسى ئايرىمدۇر.

937. سوئال: قەستەن ئادەم ئۆلتۈرگەن قاتىلنىڭ دۇنيادىكى جازاسى نېمە؟

جاۋاب: ئىسلام جازا قانۇنى بويىچە، قەستەن ئادەم ئۆلتۈرگەن قاتىلنىڭ جازاسى ئۆلۈمدۇر. ﴿ئى مۆمىنلەر! ئۆلتۈرۈلگەنلەر ئۈچۈن قىساس ئېلىش سىلەرگە پەرز قىلىندى، ھۆر ئادەم ئۈچۈن ھۆر ئادەمدىن، قۇل ئۈچۈن قۇلدىن، ئايال ئۈچۈن ئايالدىن قىساس ئېلىنىدۇ﴾[1].

ئەگەر ئۆلتۈرۈلگۈچىنىڭ تەۋەلىرى قاتىلدىن ئىنتىقام ئېلىشنى كەچۈرسە بۇمۇ ئۇلارنىڭ ئىختىيارىدۇر، ئەجرىنى ئاللاھ بېرىدۇ. ﴿قاتىل ئۈچۈن (دىنىي) قېرىندىشى تەرىپىدىن بىر نەرسە كەچۈرۈم قىلىنسا(يەنى ئۆلتۈرۈلگۈچىنىڭ ئىگىسى قاتىلدىن دىيەت ئېلىشقا رازى بولۇپ، قىساس ئېلىشتىن ۋاز كەچسە، ئۇ، جىنايەتچىدىن(دىيەتنى) چىرايلىقچە تەلەپ قىلىشى (جىنايەتچىمۇ دىيەتنى) ياخشىلىقچە بېرىشى لازىم﴾[2].

938. سوئال: قەستەن ئادەم ئۆلتۈرگەن قاتىلنىڭ ئاخىرەتتىكى جازاسى نېمە؟

جاۋاب: قەستەن ئادەم ئۆلتۈرگەن قاتىلنىڭ ئاخىرەتتە دوزاخ ئوتىدا كۆيۈشتۇر. ئىسلام دىنىدا ئاللاھقا تېنىشنىڭ گۇناھىدىن قالسا ناھەق ئادەم ئۆلتۈرۈشنىڭ گۇناھى ئېغىردۇر. قۇرئان كەرىمدە: ﴿كىمكى ناھەق ئادەم ئۆلتۈرمىگەن ياكى يەر يۈزىدە بۇزغۇنچىلىق قىلمىغان بىر ئادەمنى ئۆلتۈرىدىكەن، ئۇ پۈتۈن ئىنسانلارنى ئۆلتۈرگەندەك بولىدۇ﴾[3] دەيدۇ.

چۈنكى پۈتۈن ئىنسانلار ئاللاھنىڭ نەزىرىدە بىر ئائىلە كىشىلىرىگە ئوخشاش بولۇپ، ئۇنىڭدىن بىر جانغا ئىشلەنگەن جىنايەت ھەممىسىگە ئىشلەنگەنگە ئوخشاشتۇر.

---

(1) بەقەرە سۈرىسى178 ـ ئايەت

(2) بەقەرە سۈرىسى 178 ـ ئايەت

(3) مائىدە سۈرىسى 32 ـ ئايەت

ئۆلتۈرۈلگۈچى مۇسۇلمان بولسا، جىنايەت دەرىجىسى تېخىمۇ ئېغىرلىشىدۇ. ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمدە: ﴿كىمكى بىر مۆمىننى قەستەن ئۆلتۈرىدىكەن، ئۇنىڭ جازاسى دوزاخ بولىدۇ، ئۇ دوزاختا مەڭگۈ قالىدۇ، ئاللاھنىڭ لەنىتىگە ئۇچرايدۇ، ئاللاھ ئۇنىڭغا قاتتىق ئازاب تەييارلىدى﴾[1] دەيدۇ.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام:«ئاللاھنىڭ نەزىرىدە پۈتۈن دۇنيانىڭ يوق بولۇشى بىر مۆمىن ئادەمنى ئۆلتۈرۈشتىن يەڭگىلرەكتۇر» دەپ كۆرسەتكەن[2].

سەۋەنلىك بىلەن ئادەم ئۆلتۈرۈپ سالغانىنىڭ دىيىتى

939. سوئال: سەۋەنلىك بىلەن ئادەم ئۆلتۈرۈپ سالغانىنىڭ جازاسى نېمە؟

جاۋاب: سەۋەنلىك بىلەن ئادەم ئۆلتۈرگۈچىنىڭ جازاسى ئۆلتۈرۈلگۈچىنىڭ ۋارىسلىرىغا دىيەت تۆلەشتۇر. ﴿كىمكى بىرەر مۆمىننى سەۋەنلىك بىلەن ئۆلتۈرۈپ قويىدىكەن، ئۇ، بىر مۆمىن قۇلنى ئازات قىلىشى ۋە ئۆلتۈرۈلگۈچىنىڭ ۋارىسلىرىغا دىيەت تۆلىشى كېرەك﴾[3].

940. سوئال: دىيەتنىڭ مىقدارى قانچىلىك بولىدۇ؟

جاۋاب: بىر ئادەمنى سەۋەنلىك بىلەن ئۆلتۈرۈپ سالغانلىقنىڭ جازاسى ئۇچۈن ئۆلتۈرۈلگۈچىنىڭ ئائىلىسىگە ئۆلتۈرگۈچىنىڭ تۆلەيدىغان دىيەتنىڭ مىقدارى بارلىق ئىسلام ئۆلىمالىرىنىڭ بىردەك ئىتتىپاقى بىلەن 100 تۆگە ياكى ئۇنىڭ خەلق پۇلىدىكى قىممىتىدۇر. چۈنكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ بەلگىلەپ بەرگىنى بۇ ئىدى.[4]

تۆگىنىڭ ئورنىغا 200 كالا ياكى مىڭ قوي ياكى مىڭ تىللا ئالتۇن ياكى ئون مىڭ دىرھەم كۈمۈش ياكى باشتىن - ئاخىر بىر يۈرۈش كىيىمدىن 200 نى تۆلەشنىڭ جائىزلىقىدا ئىسلام ئۆلىمالىرى ئوتتۇرىسىدا ئىختىلاپ بار.

ئۆزىنى ئۆلتۈرۈۋېلىشنىڭ جازاسى

941. سوئال: ئۆزىنى ئۆلتۈرۈۋېلىشنىڭ جازاسى نېمە؟

جاۋاب: جان ئاللاھنىڭ مۈلكىدۇر. ئاللاھ ئۆزى بەرگەن بۇ جاننى ئاللاھتىن باشقا بىرىنىڭ ئېلىشى يوللۇق ئەمەس. ئەھۋال بۇنداق ئىكەن، بىراۋ گەرچە ئۆزىنى ئاللاھنىڭ يولىدا دەپ ئېتىقاد قىلغان تەقدىردىمۇ، ئۆزىنى ئۆلتۈرۈۋېلىشى توغرا

(1) نىسا سۈرىسى 93 ـ ئايەت

(2) مۇسلىم رىۋايىتى

(3) نىسا سۈرىسى 92 ـ ئايەت

(4) شەيخ ئەھمەد مۇھەددىن ئەجۇزنىڭ مناهج الشريعة الإسلامية» ناملىق ئەسىرى 232 ـ بەت

ئەمەس. چۈنكى مۇنداق قىلىش ئاللاھنىڭ ھاكىمىيىتىگە قارشى چىققانلىق بولۇپ، ئۆزىنى ئۆلتۈرىۋالغاننىڭ جازاسى دوزاختۇر. ئاللاھ تائالا مۇنداق دېگەن: ﴿سىلەر ئۆزۈڭلارنى ئۆلتۈرمەڭلار، ئاللاھ ھەقىقەتەن سىلەرگە ناھايىتى مېھرىباندۇر. كىمكى ھەددىدىن ئېشىپ ۋە ئۆز نەپسىگە زۇلۇم قىلىپ شۇنداق قىلىدىكەن، ئۇنى دوزاخقا كىرگۈزىمىز، بۇ ئاللاھقا ئاساندۇر﴾[1].

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆزىنى ئۆلتۈرۈۋېلىشنىڭ ئېچىنىشلىق ئاقىۋىتى ۋە ئېغىر جازاسىدىن ئاگاھلاندۇرۇپ مۇنداق دېگەن: «كىمكى تىغلىق نەرسە بىلەن ئۆزىنى ئۆلتۈرۈۋالىدىكەن، ئۆزىنى ئۆلتۈرۈۋالغان شۇ تىغلىق نەرسىنى قورسىقىغا تىقىش بىلەن دوزاختا مەڭگۈلۈك ئازابلىنىدۇ. كىمكى زەھەر ئىچىپ ئۆزىنى ئۆلتۈرۈۋالىدىكەن، زەھەر ئىچىش بىلەن دوزاختا مەڭگۈلۈك ئازابلىنىدۇ. كىمكى ئۆزىنى ئېگىزدىن تاشلاپ ئۆلتۈرۈۋالىدىكەن، دوزاختا ئۆزىنى تاشلاش بىلەن مەڭگۈلۈك ئازابلىنىدۇ.»[2]

ئوغرىلىقنىڭ دۇنيا ۋە ئاخىرەتتىكى جازاسى

942. سوئال: ئوغرىلىقنىڭ جازاسى نېمە؟

جاۋاب: ئوغرىلىق قىلغۇچىنىڭ جازاسى بۇ دۇنيادا ئۈچ تۈرلۈك بولىدۇ:

(1) بىراۋ موھتاجلىقتىن ئۆز ھاياتىنى ساقلاپ قېلىش ئۈچۈن باشقىسىنىڭ تاماقىنى ياكى مېۋىسىنى ئوغرىلاپ شۇ ئورۇندا قارنى تويغۇچىلىك يېگەن بولسىمۇ ئۇنىڭغا جازا كەلمەيدۇ. چۈنكى بۇ ئىنسانى ئېھتىياج يۈزىسىدىن مەجبۇرىي ئىشلەنگەن جىنايەت.

(2) ئوغرىلىغان نەرسىنىڭ قىممىتى 1.0625 گرام (چارەك تىللا) ساپ ئالتۇن ياكى 3 گرام كۈمۈشنىڭ قىممىتىگە يەتمىسە، قولى كېسىلمەيدۇ. ئەمما ئۇنىڭ ئىككى ھەسسىسى تۆلىتىلىدۇ.

(3) ئوغرىلىغان نەرسىنىڭ قىممىتى 1.0625 گرام (چارەك تىللا) ساپ ئالتۇن ياكى 3 گرام كۈمۈشنىڭ قىممىتىدىن كۆپ بولسا ئوغرىلىغۇچىنىڭ قولى كېسىلىدۇ. ﴿ئوغرىلىق قىلغۇچى ئەرنىڭ ۋە ئوغرىلىق قىلغۇچى ئايالنىڭ قىلمىشلىرىنى جازالاپ، ئاللاھ تەرىپىدىن ئىبرەت قىلىش يۈزىسىدىن قوللىرىنى كېسىڭلار. ئاللاھ (ئۆز ئەمرىنى ئىشقا ئاشۇرۇشتا) غالىبتۇر، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر. كىمكى، (ئوغرىلىق قىلىپ كىشىلەرگە زۇلۇم قىلغاندىن كېيىن تەۋبە قىلسا، (ئۆزىنى) تۈزەتسە ئاللاھ

(1) نىسا سۈرىسى 29 ـ 30 ـ ئايەتلەر
(2) ئىمام مۇسلىم رىۋايىتى

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تورى

ئۇنىڭ تەۋبىسىنى قوبۇل قىلىدۇ، ئاللاھ (تەۋبە قىلغۇچىلارنى) ھەمىشە مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، (بەندىلىرىگە) بەكمۇ مېھرىباندۇر﴾[1].

ئىسلام فىقھشۇناس ئالىملىرى مەھكىمە ئالدىدا ئوغرىنىڭ تەۋبىسى قوبۇل قىلىنىپ جازادىن كەچۈرۈم قىلىنىشى ياكى قىلىنماسلىقى ھەققىدە ئىختىلاپلاشقان. كۆپچىلىك كۆز قاراشقا كۆرە، ئوغرى ئەگەر ئۆز گۇناھىنى تونۇپ تەۋبە قىلسا، مەھكىمە ئۇنى ئەپۇ قىلىش ياكى قىلماسلىقتا ئەركىندۇر.

943. سوئال: ئوغرىلىقنىڭ ئاخىرەتتىكى جازاسى نېمە؟

جاۋاب: بۇ دۇنيادا جازاسىنى ئالمىغان ئوغرى ئاخىرەتتە چوقۇم ئالىدۇ. چۈنكى ئىككى جازا بىرلەشمەيدۇ، يەنى بۇ دۇنيادا جازاسىنى چەككەن ئوغرى ئاخىرەتتە جازالانمايدۇ، بۇ دۇنيادا جازادىن قۇتۇلۇپ قالغانلار ئاخىرەتتە ئاللاھنىڭ ئادالەتلىك مەھكىمىسىدىن ھەرگىز قۇتۇلۇپ قالالمايدۇ. ئوغرىنىڭ ئاخىرەتتىكى جازاسى چوقۇم دوزاخ بولىدۇ.

بىراۋغا قارا چاپلاشنىڭ خەتىرى ۋە ئۇنىڭ جازىسى

944. سوئال: بىراۋغا قارا چاپلاشنىڭ قانداق يامان ئاقىۋەتلىرى بار؟

جاۋاب: گۇناھسىز كىشلەرنى قارىلاش ئۇلارنى تىرىك تۇرغۇزۇپ ئۆلتۈرگەنگە ئوخشاش بولۇپ، بۇ قارىلانغۇچىلارغا ئاقىۋىتىنى تەسەۋۋۇر قىلىپ بولغۇسىز روھىي ئازابنى، چىدىغۇسىز ھەسرەت ـ نادامەتنى ئېلىپ كېلىدۇ. قارام بىر ساختىپەز ئېيتقان بىر قېتىملىق يالغاندىن كېلىپ چىقىدىغان زىياننىڭ دائىرىسى كېڭەيگەنسېرى ئۇنىڭ ئاللاھنىڭ ۋە خەلقنىڭ نەزىرىدىكى جىنايىتى ھەسسىلەپ ئاشىدۇ. ئەر - ئاياللارغا تۆھمەت چاپلاپ، ئۇلارنىڭ ئائىلىسىنى بۇزغان تۆھمەتچى بۇ قىلمىشلىرى بىلەن ئىنسانىيەتكە قانچىلىك ئېغىر زىيان سالغان بولسا، ئۇلارنىڭ جىنايىتى ۋە جازاسىمۇ شۇنچىلىك ئېغىر ۋە چوڭ بولىدۇ. ئاللاھ قۇرئان كەرىمدە مۇنداق دېگەن: ﴿ئەر - ئايال مۇسۇلمانلارغا قىلمىغان ئىشلارنى (چاپلاپ) ئۇلارنى رەنجىتىدىغانلار (ئۆزلىرى چاپلىغان شۇ) تۆھمەتنى ۋە ئوپئوچۇق گۇناھنى ئۈستىگە ئارتىۋالغان بولىدۇ﴾[2].

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇسۇلمانلارنى كىشلەرگە تۆھمەت چاپلاشنىڭ يامان ئاقىۋىتىدىن ئاگاھلاندۇرۇپ: «كىمكى باشقىلارغا ئەيىب قويۇش ئۈچۈن يوق ئىشنى بار دەپ ئۇنىڭغا تۆھمەت چاپلىغان بولسا، شۇنىڭ ھەقىقەتنى ئېلىپ كەلمىگۈچە

(1) مائىدە سۈرىسى 39 ـ ئايەت
(2) ئەھزاب سۈرىسى 58 ـ ئايەت

ئـــاللاھ ئـــۇنى دوزاخـــتىن چىقارمايـــدۇ» دەپ كۆرســـەتكەن. يالغانـــدىن چاپلىغـــان تۆھمەتنىڭ ھەقىقىتىنى قانداقمۇ ئىپلىپ كەلگىلى بولسۇن!

يالغان گۇۋاھلىق بېرىشنىڭ ئاقىۋىتى

945. سوئال: يالغان گۇۋاھلىق دېگەن نېمە؟

جـاۋاب: يالغـان گۇۋاھلـىق بىراۋغـا ئاساسـسىز ھالـدا، يالغانـدىن تـۆھمەت قىلـىپ، قىلمىغـان ئىشنى قىلـدى، دېمىـگەن گەپنـى دېـدى، دەپ قارىلاشـتۇر. يالغـان گۇۋاھلـىق بىگۇنـاھ كىـشىلەرنىڭ قېنىنـى ئاققۇزۇشقا، ھەق ـ ھوقۇقلارنـىڭ زايە بولـۇپ كېتىـشىگە، گۇناھـسىزلارنىڭ قارىلىنىـشىغا، گۇناھكارلارنـىڭ جازاسـىز قېلىـشىغا سـەۋەب بولـدىغان، ئاللاھقـا ئەڭ يامـان كۆرۈلـدىغان، كەچۈرۈلگۈسـىز ئەڭ يامـان جىنـايەتتۇر. ئـاللاھ تـاالا مۇنـداق دېـگەن: ﴿بـۇتلاردىن ئىبـارەت نىجىـستىن قېچىڭلار، يالغـان گۇۋاھلـىق بېرىشتىن قېچىڭلار﴾(1).

946. سوئال: يالغان گۇۋاھلىق بېرىشنىڭ قانداق يامان ئاقىۋەتلىرى بار؟

جـاۋاب: يالغـان گۇۋاھلـىق بېرىـشنىڭ سـەۋەبىدىن كىـشىلەرنىڭ مـال ـ مۈلكى، يـۈز ـ ئـابرۇيى ۋە جېنىغـا زامىـن بولـدىغان، ھەق ـ ھوقـۇقلىرى دەپـسەندە قىلىنىـدىغان ئېچىنىـشلىق ئـاقىۋەتلەر كېلىـپ چىقىـدۇ. بۇنـىڭ يامـان ئـاقىۋىتىنى بىلىـپ يەتـكەن مـۆمىن ئـادەم كـۆزى كـۆرمىگەن، قـۇلىقى ئاڭلىمىغـان، ئـۆزى بىلمەيـدىغان ئىـشقا يالغانـدىن گۇۋاھلـىق بەرمەيـدۇ. ئـاللاھ مۆمىنلەرنـىڭ سـۈپىتىنى بايـان قىلىـپ: ﴿ئـۇلار يالغان گۇۋاھلىق بەرمەيدۇ﴾ دېگەن.

بىرىنچـى خەلىـپە ھەزرىتـى ئەبـۇ بەكرىـدىن رىـۋايەت قىلىنىـدۇكى، پەيغەمـبەر ئەلەيھىسسالام ئەڭ چـوڭ گۇنـاھلارنى بايـان قىلىـپ بەرمەكچـى بولـۇپ، ساھابىلەردىن: «ســىلەرگە ئەڭ چـــوڭ گۇنـــاھلارنى ئېيتىـــپ بېرەيمـــۇ؟» دەپ ســـورايدۇ. ســـاھابىلەر: "ئەلـۋەتتە ئېيتىـــپ بېرىـــڭ ئـــى ئاللاھنىـــڭ پەيغەمبىـــرى" دەيـدۇ، بـۇ ۋاقىتتـا پەيغەمـبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارغا: «بىلىڭلاركى، ئەڭ چوڭ گۇناھلار: مەخلۇقـاتنى ئاللاھقا شېرىك قىلىـۋېلىش، ئاتـا ـ ئـانىنى قاقـشىتىش» دەۋېتىـپ، يۆلىنىـپ ئولتۇرغـان يېرىـدىن تۈزلىنىـپ ئولتـۇرۇپ جىـددىيلىك بىـلەن «دىققەت قىلىڭلار، يالغـان گۇۋاھلـىق بېـرىش ئەڭ چوڭ گۇناھتۇر»(2) دەپ ئۈچ قېتىم تەكرارلايدۇ.

(1) ھەج سۈرىسى 30 ـ ئايەت

(2) بۇخارى ۋە مۇسلىم رىۋايىتى

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

غەيۋەت، ئۇنىڭ خەتىرى ۋە گۇناھى

947. سوئال: غەيۋەت دېگەن نېمە؟

جاۋاب: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام غەيۋەتنى تونۇشتۇرۇش، ئۇنىڭدىن توسۇش ۋە ئۇنىڭ يامانلىقىنى بايان قىلىش ئۈچۈن بىر كۈنى ساھابىلەردىن: «غەيۋەتنىڭ نېمە ئىكەنلىكىنى بىلەمسىلەر؟» دەپ سورايدۇ. ساھابىلەر: «ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرى ياخشىراق بىلىدۇ» دېيىشىدۇ. شۇ ۋاقىتتا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارغا: «غەيۋەت دېگەن بىراۋ ھەققىدە يامان كۆرىدىغان سۆزلەرنى قىلىشتۇر» دەيدۇ. ساھابىلەردىن بىرى ئورنىدىن تۇرۇپ، «بىراۋ ھەققىدە ئېيتقانلىرىم راست بولسىچۇ؟» دەپ سورايدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا جاۋاب بېرىپ: «ئۇنىڭ ھەققىدە ئېيتقانلىرىڭ راست بولسا، ئۇنىڭ غەيۋىتىنى قىلغان بولىسەن، ناۋادا ئۇنىڭ ھەققىدە ئېيتقانلىرىڭ يالغان بولسا، ئۇنىڭغا قارا چاپلىغان بولىسەن»[1] دەيدۇ.

بىراۋنىڭ چىراي ـ شەكلى، قىياپىتى، نەسەبى، مىللىتى، ئەخلاقى، يۈرۈش ـ تۇرۇشى ۋە ئۇنىڭ ئۆزگە مۇناسىۋەتلىك بولغان ھەر قانداق نەرسە ھەققىدە ئېيتىلغان يامان سۆزلەر غەيۋەت قاتارىغا كىرىدۇ.

948. سوئال: غەيۋەتخورلۇقنىڭ يامان ئاقىۋەتلىرى قايسىلار؟

جاۋاب: سۆز ئېغىزدىن چىقماستا ئادەم ئۇنى باشقۇرغان بىلەن، ئېغىزدىن چىقىپ كەتكەن سۆز ئادەمنى باشقۇرىدۇ. جۈملىدىن غەيۋەت، شىكايەتمۇ ئېغىز ياكى يېزىق ئارقىلىق تارايدىغان بۇزغۇنچىلىق خاراكتېرىدىكى سۆز ـ چۆچەك، ئىغۋا، پىتنە ـ پاسات بولۇپ، ئۇ ئىنسانىيەت دۇنياسىنى بۇلغاپ، مەنىۋىيەتنى زەھەرلەيدىغان ئالۋاستى ماھىيەتلىك كېسەل ــ مەنىۋى راكتۇر.

ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمدە: ﴿بىر ـ بىرىڭلارنىڭ غەيۋىتىنى قىلماڭلار، سىلەرنىڭ بىرىڭلار ئۆلگەن قېرىندىشىنىڭ گۆشىنى يېيىشنى ياقتۇرامدۇ؟ ئۇنى ئەلۋەتتە يامان كۆرىسىلەر. ئۇنداقتا ئاللاھتىن قورقۇڭلار﴾[2] دەپ تەۋسىيە قىلغان.

بۇ ئايەتتە غەيۋەت قىلىشنىڭ گۇناھىنىڭ ئېغىرلىقى بىراۋنىڭ گۆشىنى يېگەنگە ئوخشىتىلغان. ئەھۋال بۇنداق ئىكەن، ئىنسان پايدىسىز گەپ ـ سۆزدىن، خۇسۇسەن غەيۋەت ـ شىكايەتتىن ساقلىنىشى، سۆز قىلىشتا سەممىي، ئېھتىياتچان بولۇپ، ئېغىزىدىن چىقىۋاتقان ھەر بىر سۆزنىڭ ئەدەپلىك، ئىلمىي يوسۇندا بولۇشىغا ئېتىبار بېرىشى، قىلىسمۇ، قىلمىسىمۇ بولىدىغان ئارتۇق سۆزلەرنى قىلماسلىقى لازىم.

---

(1) ئىمام مۇسلىم رىۋايىتى

(2) ھۇجۇرات سۈرىسى 12- ئايەت

بىر ھەدىستە: «كىمكى بىراۋنىڭ ئەيىبىنى ئاچىدىكەن، ئاللاھ ئۇنىڭ ئەيىبىنى ئاچىدۇ. ئاللاھ ئەيىبىنى ئاچقان ئادەمنى ئۇ ئادەمنىڭ ئۆيىدىلا رەسۋا قىلىدۇ» دەپ كەلگەن.

خىيانەت ۋە ئۇنىڭ رەزىللىكى

949. سوئال: خىيانەت دېگەن نېمە؟

جاۋاب: خىيانەت ـ ساداقەتسىزلىك، سېتىلىپ كېتىش ياكى سېتىۋېتىش خاراكتېرىدىكى نومۇسسىزلىقتۇر. ئاۋام خەلق خىيانەت قىلىش دېگەننى ئامانەت قويغان نەرسىنى ساقلىماسلىق دېگەن ئاددىي مەنىدىلا چۈشىنىدۇ. ئەمەلىيەتتە، خىيانەت قىلىش دېگەننىڭ مەنىسى چوڭقۇردۇر. خىيانەت ئىنسان تەبىئىتىدىكى ناچار ئىللەتلەرنىڭ بىرى. بۇنىڭ زىيىنى شەخسلەردىن ھالقىپ، پۈتۈن كوللېكتىپ ۋە دۆلەتكىچە بولىدۇ. خائىنلىق كېسىلى قايسى مىللەتتە داۋام قىلسا شۇ مىللەت، شۇ ئەل خاراب بولىدۇ. شۇڭا ئاللاھ قۇرئان كەرىمدە خىيانەتچىلىك قىلىشتىن توسقان.

950. سوئال: خىيانەت قىلىشنىڭ قانداق يامان ئاقىۋەتلىرى بار؟

جاۋاب: خىيانەتچىلىك بىر خىل رەزىل قىلمىش. ئۇنى مەنىۋىيىتى بۇلغانغان، روھى كور، نەپسانىيەتچىلىك ئىدىيىسى كۈچلۈك ئادەملەر سادىر قىلىدۇ. خىيانەتچىلىك يامراپ كەتكەن ئەلدە ئادەمىيلىك ۋە ئىنسانىي مېھرى - مۇھەببەت ئۆلگەن بولىدۇ. خىيانەتچىلىك ماددىي نەرسىلەرگە خىيانەت قىلىش ۋە مەنىۋى نەرسىلەرگە خىيانەت قىلىش دەپ ئىككىگە بۆلۈنىدۇ. بۇنىڭ ئىچىدە مەنىۋى نەرسىگە خىيانەت قىلىشنىڭ ئاقىۋىتى مۆلچەرلىگۈسىز دەرىجىدە ئېغىر بولىدۇ.

خىيانەت بەكمۇ ئېغىر جىنايەت بولۇپ، ساتقۇنلۇق ۋە مۇناپىقلىققا ئوخشاش رەزىللىكلەرنىڭ باش رولچىسى خىيانەتتۇر. قانداقلا بىر جەمئىيەتتە ئىنسانلار بىر - بىرىگە خىيانەت قىلىدىكەن، بۇ جەمئىيەت كىشىلىرى ئوتتۇرىسىدا ئىشەنچ يوقىلىدۇ. ئىشەنچ يوقالغان يەردە خاتىرجەملىك بولمايدۇ. ئادەملەر بىر - بىرىگە گۇمان بىلەن قارايدۇ، ئۇششاق ـ چۈشەك زىددىيەتلەر تۈگىمەيدۇ.

خىيانەتنىڭ تۈرلىرى

ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمدە مۇنداق دېگەن: ﴿ئى مۆمىنلەر! ئاللاھقا، پەيغەمبەرگە، سىلەرگە قويۇلغان ئامانەتلەرگە بىلىپ تۇرۇپ خىيانەت قىلماڭلار﴾[1].

بۇ ئايەت خىيانەتچىلىكنىڭ مۇنداق ئۈچ قاتلاملىق مەنىسىدىن بېشارەت بەرگەن:

(1) ئەنفال سۈرىسى 37 ـ ئايەت

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

(1) خىيانەتنىڭ بىرىنچى قاتلامدىكى مەنىسى ئاللاھقا خىيانەت قىلىش، يەنى ئاللاھنىڭ بەندىنىڭ پۈتۈن قىلمىشلىرىنى كۆرۈپ تۇرىدىغانلىقىنى ئەستىن چىقىرىش. بۇ بارلىق خىيانەت تۈرلىرىنىڭ ئەڭ يامىنىدۇر. چۈنكى قەلبىدە خۇداسى بولمىغان ئادەمنىڭ پەس ۋە چاكىنا ھەۋەسلىرىگە تولغان نەپسىدىن باشقا نېمىسى بولسۇن! مۇنداق ئادەملەردىن تەسەۋۋۇر قىلىپ بولغۇسىز يامانلىقلارنى كۈتۈشكە بولىدۇ. جەمئىيەتتە يۈز بېرىۋاتقان قاتىللىق، بۇلاڭچىلىق، ساتقۇنلۇق، چېقىلىك قاتارلىق جىنايەتلەر شۇنداق ئادەملەر تەرىپىدىن سادىر بولماقتا.

(2) خىيانەتنىڭ ئىككىنچى قاتلامدىكى مەنىسى پەيغەمبەرگە خىيانەت قىلىش بولۇپ، مۇسا، ئىيسا ۋە مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ۋە باشقا جىمى پەيغەمبەرلەر ئىنسانلارنىڭ قەلبىدە سۆيگۈ بىلەن ئەسلىنىدىغان، ياخشى ئىشلارنىڭ باشلامچىسى بولغان، ئۈلگىلىك كىشىلەردۇر. شۇڭا ئۇلارنىڭ گۈزەل ئەخلاقىغا زىت كېلىدىغان قىلىقلارنى قىلغۇچىلار ئۇلارغا خىيانەت قىلغان بولىدۇ.

(3) خىيانەتنىڭ ئۈچىنچى قاتلامدىكى مەنىسى كىشىلەرنىڭ بىر - بىرىنىڭ ئامانىتىگە خىيانەت قىلىشىدۇر. بۇ خىل خىيانەت كىشىلەر ئوتتۇرىسىدىكى ئالاقىلەردە كۆپ كۆرۈلىدىغان رەزىل قىلمىش. ئادەتتە كىشىلەرنىڭ بىر - بىرىگە ئېھتىياجى چۈشۈپ تۇرىدۇ. بىر ئادەمنىڭ يەنە بىر ئادەمگە قويغان ئامانىتى بولىدۇ. بۇ ئامانەت بىر ئېغىز سۆز بولۇشىمۇ ياكى ئىقتىسادقا ۋەكىللىك قىلىدىغان ماددىي نەرسە بولۇشىمۇ مۇمكىن. ھەركىم ئۆز ئامانىتىنىڭ دەل ۋاقتىدا تېگىشىنى ئۈمىد قىلىدۇ. مۇنداق بىر ئامانەتكە خىيانەت قىلىش تولىمۇ رەزىل ئىشتۇر. شۇڭا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «يالغان ئېيتىش، ئامانەتكە خىيانەت قىلىش، ۋەدىسىدە تۇرماسلىق مۇناپىقلىقنىڭ ئۈچ ئالامىتىدۇر»[1] دەپ كۆرسەتكەن.

زامانىمىزدا خائىن سۆزى ۋەتەن ۋە مىللەتكە ئاسىيلىق قىلغۇچىلارنى ئۆز ئىچىگە ئالغاننىڭ سىرتىدا، مۇناپىقلارنى، چېقىمچىلارنى، ئۆز مىللىتىنىڭ زىيىنىغا چاپىدىغان غالچىلارنى، ساتقۇنلارنى ۋە ھەقىقەتكە كۆز يۇمغۇچىلارنىمۇ ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.

زۇلۇم ۋە ئۇنىڭ جازىسى

951. سوئال: زۇلۇم قىلىش دېگەن نېمە؟

جاۋاب: زۇلۇم قىلىش ــ ھەقسىزلىق قىلىش، ناھەق ئىش قىلىش دېگەنلىكتۇر.

952. سوئال: زۇلۇم قىلىشنىڭ قانداق يامان ئاقىۋەتلىرى بار؟

(1) ئەنفال سۈرىسى 37 ـ ئايەت

جاۋاب: مۇسۇلمان ئادەم باشقىلارغا زۇلۇم قىلىپ ھەقسىزلىق قىلمايدۇ. ھەقسىزلىقنى قوبۇل قىلمايدۇ. ئاللاھ تائالا زۇلۇم قىلىشنى قاتتىق يامان كۆرىدۇ. شۇڭا قۇرئان كەرىمدە مۇنداق دېگەن: ﴿سىلەردىن كىمكى زۇلۇم قىلىدىكەن، ئۇنىڭغا بىز ئازابىمىزنى تېتىتىمىز﴾[1].

زۇلۇم يەنى ھەقسىزلىق ھەر تۈرلۈك بولۇپ، باشقىلارغا ئەزىيەت بېرىش، زىيانغا ئۇچرىتىش، يامانلىق قىلىش، ھەققىنى يەۋېلىش ۋە باشقىمۇ جىنايەتلەرنىڭ ھەممىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر ھەدىستە: «زۇلۇم قىلىشتىن ساقلىنىڭلار، چۈنكى زۇلۇم قىيامەت كۈنىنىڭ زۇلمەتلىرىدىندۇر»[2] دېگەن.

يەنە بىر ھەدىستە: «كىمكى باشقىلارنىڭ يېرىدىن بىر غېرىچ يەرنى ناھەق ئېلىۋالىدىكەن، قىيامەت كۈنىدە ئۇنىڭ بوينىغا يەتتە ھەسسىسى ئېسىلىدۇ»[3] دەپ كۆرسەتكەن.

يالغانچىلىق ۋە ئۇنىڭ ئاقىۋىتى

953. سوئال: يالغانچىلىقنىڭ ئاقىۋىتى ۋە جازاسى نېمە؟

جاۋاب: يالغان سۆزلەش ئەڭ يامان قىلىق، ناچار ئەخلاق ۋە ئىمانغا زىت كېلىدىغان چوڭ گۇناھتۇر. ساختىپەزلىك، ئالدامچىلىق، سۆزدە تۇرماسلىق، ئامانەتكە خىيانەت قىلىش، ۋەدىگە خىلاپلىق قىلىش، يالغان گۇۋاھلىق بېرىش، يالغان قەسەم قىلىش، گۇناھسىز كىشىلەرگە قارا چاپلاش، چېقىمچىلىق، ساتقۇنلۇق، گۇمانخورلۇق، تارازا - ئۆلچەمدە كەم بېرىش قاتارلىق پۈتۈن يامانلىقلارنىڭ ۋە ئېغىر گۇناھلارنىڭ باش رولچىسى يالغانچىلىقتۇر. بۇ ئىشلارنىڭ ھەممىسى يالغانچىلىقنىڭ جۈملىسىدىن سانىلىسىمۇ، يالغانچىلىقنىڭ گۇناھى بۇلاردىن چوڭ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر ھەدىستە مۇنداق دېگەن: «ھەمىشە راستچىل بولۇڭلار! چۈنكى راستچىللىق ياخشىلىققا باشلايدۇ، ياخشىلىق جەننەتكە باشلايدۇ. كىمكى ھەمىشە راست گەپ قىلىۋەرسە، راستچىل بولۇشنى مەقسەت قىلىۋەرسە، ئاخىرى ئۇ كىشى ئاللاھنىڭ ئالدىدا راستچىل بەندە بولۇپ يېزىلىدۇ؛ سىلەر ھەرقانداق بىر يالغانچىلىقتىن ساقلىنىڭلار! چۈنكى يالغانچىلىق كىشىنى ئاسىيلىققا ئېلىپ بارىدۇ، ئاسىيلىق دوزاخقا

(1) فۇرقان سۈرىسى 19 - ئايەت
(2) مۇسلىم رىۋايىتى
(3) بۇخارى ۋە مۇسلىم رىۋايىتى

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى

ئېلىپ بارىدۇ. كىمكى ھەمىشە يالغانچىلىق قىلسا ۋە يالغانچىلىقنى مەقسەت قىلىۋەرسە، ئاخىرى ئۇ ئاللاھنىڭ ئالدىدا يالغانچى بولۇپ يېزىلىدۇ.»[1]

954. سوئال: يالغان ئېيتىشنىڭ يەنە قانداق زىيىنى بار؟

جاۋاب: يالغانچىلىق پۈتۈن رەزىللىكلەرنىڭ مەنبىئىدۇر. يالغانچىلىق تۈپەيلىدىن ئىنتىپاقلىق بۇزۇلۇپ، جەمئىيەت تەرتىپى قالايمىقانلىشىپ، ئىنسانلار ئارىسىدا ھەل قىلىش قىيىن بولغان زىددىيەتلەر، ھادىسىلەر، زىيانلار، ئاداۋەتلەر ۋە دەپ تۈگەتكۈسىز كۆڭۈلسىزلىكلەر كېلىپ چىقىدۇ. يالغانچى ئادەم خەلقنىڭ نەزىرىدىن چۈشىدۇ. ئۇنىڭ سۆزىگە ھېچكىم ئىشەنمەس بولىدۇ. يالغانچىلىق سەۋەبىدىن ئىشلار ئۆڭتۈشلۈق بولمايدۇ. شۇڭا قۇرئان كەرىمدە: ﴿ئاللاھ ئىسراپخورنى، يالغانچى ئادەمنى توغرا يولغا باشلىمايدۇ﴾[2] دەپ كۆرسىتىلگەن. ئاللاھ تىلنى سۆز قىلىشقا ياراتقان، بىراق قىزىل تىلنىڭ ئۈستىخىنى يوق. نېمە دېسە سۆزلەۋېرىدۇ. ئىنسان تىلىنى كونترول قىلمىغاندا ئۆزىگە زىيانلىق ئىشلارغا سەۋەب بولىدۇ.

مۇسۇلمان يالغان سۆزلىمەيدۇ

955. سوئال: ھەقىقىي مۇسۇلمان ئادەم يالغان سۆزلەمدۇ؟

جاۋاب: ھەقىقىي مۇسۇلمان ئادەم ھەرگىز يالغان سۆزلىمەيدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن بىر كۈنى "مۇسۇلمان ئادەمنىڭ ئوغرىلىق قىلىشى مۇمكىنمۇ؟" دەپ سورالغىنىدا، «ھەئە، مۇمكىن» دەپ جاۋاب بەرگەن. "مۇسۇلمان ئادەمنىڭ زىنا قىلىشى مۇمكىنمۇ؟" دەپ سورالغىنىدا، «ھەئە، مۇمكىن» دەپ جاۋاب بەرگەن. ئۇ يەنە "مۇسۇلمان ئادەمنىڭ يالغان ئېيتىشى مۇمكىنمۇ؟" دەپ سورالغىنىدا، «ياق، مۇمكىن ئەمەس»[3] دەپ جاۋاب بەرگەن.

956. سوئال: قانداق شارائىت ئاستىدا يالغان سۆزلەشكە بولىدۇ؟

جاۋاب: يالغان سۆزلەش قەتئىي توغرا ئەمەس، پەقەت قىسمەن ئەھۋالدا يالغان گەپ قىلىشقا بولىدۇ. بۇ خىل يالغان سۆزلەش پەقەت زىددىيەتنى ھەل قىلىش، ئەر-خوتۇنلارنىڭ ئارىسىنى ئەپلەشتۈرۈپ قويۇش، ئاداۋەتلىك كىشىلەرنى ياراشتۇرۇپ قويۇش ئۈچۈن رول ئوينايدىغان يالغان سۆز بولۇشى شەرت. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام

(1) بۇخارىي ۋە مۇسلىم رىۋايىتى
(2) نىسا سۈرىسى 28- ئايەت
(3) ئىبنى جەرىر، ئىبنى ئەساكىرلەر رىۋايىتى

بىر ھەدىستە: «كىشىلەرنى ئەيلەشتۈرۈپ قويۇشقا تىرىشقان ئادەم يالغانچى ئەمەس»[1] دەپ كۆرسەتكەن.

شۇنداقلا، جەڭلەردە دۈشمەننى قايمۇقتۇرۇش ئۈچۈن يالغان ئىيتىشقا بولىدۇ.

سۆزدە تۇرماسلىق كېسىلى ۋە ئۇنىڭ زىيىنى

957. سوئال: سۆزدە تۇرماسلىق دېگەن قانداق ئىللەت؟

جاۋاب: سۆزدە تۇرماسلىق ۋەدىسىگە خىلاپلىق قىلىش دۇنيادا ھەممە ئادەم ئۆچ كۆرىدىغان يالغانچىلىق بولۇپ، بۇ ئىللەت كىمدە بولسا شۇ ئادەم ياخشىلىق كۈتۈشكە يارىمايدىغان، ئىشەنگىلى بولمايدىغان، يارامسىز ئادەم ھېسابلىنىدۇ. بۇنداق ئادەم ئۆزىگە ۋە باشقىلارغا نۇرغۇن زىيانلارنى كەلتۈرىدۇ. ۋەدىگە ۋاپا قىلماسلىق، لەۋزى قىلغان ئىشقا ئىگە بولماسلىق ئىماننىڭ ئاجىزلىقىدىن دېرەك بېرىدىغان مۇناپىقلىق خاراكتېرىگە ئىگە يالغانچىلىقتۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇناپىقلىقنىڭ ئالامەتلىرىنى بايان قىلىپ: «مۇناپىقلىقنىڭ بەلگىسى ئۈچ بولۇپ، ئۇلار: يالغان سۆزلەش، ۋەدىگە خىلاپلىق قىلىش، ئامانەتكە خىيانەت قىلىش» دەپ كۆرسەتكەن. مانا بۇ ئۈچ ئىش ئىشەنچنى يوقىتىشنىڭ ئامىلىدۇر.

958. سوئال: سۆزدە تۇرماسلىقنىڭ قانداق يامان ئاقىۋەتلىرى بار؟

جاۋاب: ئىنسان كېلىشىم تۈزسە كېلىشىمگە رىئايە قىلىشى، بىرەر ئىشقا ۋەدە قىلغان بولسا ئۇنىڭغا ۋاپا قىلىشى لازىم. ۋەدىگە ۋاپا قىلىش ئىنسانىي گۈزەل ئەخلاق بولسا، ۋەدىسىگە خىلاپلىق قىلىش بەكمۇ قاتتىق رەزىللىكتۇر. شۇنىڭ ئۈچۈن قۇرئان كەرىمدە ساختىلىقتىن ئاگاھلاندۇرۇپ، ۋاپادارلىققا ئۈندەيدىغان ئايەتلەرنىڭ كۆپ بولغانلىقى ئەجەبلىنەرلىك ئەمەس. قۇرئان كەرىمنىڭ ئىسرا سۈرىسىدە: ﴿ئەھدىگە ۋاپا قىلىڭلار (قىيامەت كۈنىدە) ئەھدە ئۈستىدە ئەلۋەتتە سوئال - سوراق قىلىنىسىلەر﴾[2] دەپ كەلگەن.

959. سوئال: قانداق قىلغاندا ۋەدىسىگە ۋاپا قىلىدىغان ئادەم بولغىلى بولىدۇ؟

جاۋاب: ئىنساننىڭ ئارزۇ - ئۈمىدلىرى ھەرخىل، قىلىدىغان ئىشلىرى كۆپ بولغانلىقى سەۋەبلىك بەزى ئىشلار ئىنساننىڭ ئېسىدىن كۆتۈرۈلۈپ كېتىدۇ. شۇنىڭ ئۈچۈن سەگەك مېڭىنىڭ بولۇشى ۋەدىگە ۋاپا قىلىش ئۈچۈن تولىمۇ زۆرۈردۇر. چۈنكى ۋەدىسىنى ئۇنتۇپ قالغان ئادەم ۋەدىسىگە قانداقمۇ ئەمەل قىلالىسۇن! ئىنسان بەرگەن ۋەدىسىنى ئېسىگە ئالغاندىن كېيىن ۋەدىسىگە ۋاپا قىلىشى، ئىرادىسىگە كېلىشى،

---

(1) بۇخارىي ۋە مۇسلىم رىۋايىتى

(2) ئىسرا سۈرىسى 34- ئايەت

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

قانچىلىك بەدەل تۆلەشكە توغرا كەلسىمۇ بۇ ئىشنى ئەمەلگە ئاشۇرۇش يولىدا كۈچ سەرپ قىلىشى كېرەك. كىشىلەر ۋەدىسىگە ۋاپا قىلىش يولىدا ئوخشاشمىغان تەقدىر ـ قىسمەتلەرنى بېشىدىن كەچۈرۈشى مۇمكىن. چۈنكى تۆلىنىدىغان بەدەل ئېغىر بولۇشى مۇمكىن. ئۆزىدە سەگەك مېڭە بىلەن ئۇلۇغۋار قەلبنى مۇجەسسەملەشتۈرگەن ئادەم چوقۇم ۋەدىسىگە ۋاپا قىلىدۇ.

ئۆچلۈك، ئاداۋەت ساقلاشنىڭ يامان ئاقىۋەتلىرى

960. سوئال: ئۆچلۈك، ئاداۋەت ساقلاشنىڭ قانداق يامان ئاقىۋىتى بار؟

جاۋاب: ئۆچلۈك ناچار ئەخلاقلاردىن بولۇپ، ھەقىقىي مۇسۇلمان ئادەم كۆڭلىدە بىراۋغا قارشى ئۆچ ـ ئاداۋەت ساقلىمايدۇ. بىرەر كىشىنىڭ پايدىغا ئېرىشكەنلىكىنى كۆرگىنىدە ئۇنىڭغا سۆيۈنىدۇ. بىرەر كىشىگە زىيان يەتكەنلىكىنى كۆرگىنىدە قايغۇرىدۇ. چۈنكى ھەقىقىي مۇسۇلمان ئادەم پۈتۈن ئىنسانىيەتكە ياخشىلىق ۋە بەخت تىلەيدۇ. ئىنسانلارنىڭ ھەممىسى شۇنداق بولىدىغان بولسا پۈتۈن دۇنيا خەلقى بەخت ـ سائادەتتىن ئورتاق ھوزۇر ئالغان ۋە ئۆزئارا سۆيگۈ ـ مۇھەببەت ئورتاقلاشقان بولار ئىدى.

دۇنيادا نۇرغۇنلىغان پەس ئەخلاقلار ۋە ناچار قىلىقلار بار بولۇپ، دىققەت قىلغان ئادەم ئۇنىڭ مەنبىئىنى بىلەلەيدۇ. ئۇلارنىڭ ئىپادىلىنىشى ئوخشاش بولمىسىمۇ سەۋەبى پەقەتلا بىردۇر. ئۇ بولسىمۇ ئۆچلۈك ۋە ئاداۋەت ساقلاشتىن ئىبارەت. مەسىلەن: باشقىلارغا تۆھمەت چاپلاش قاتتىق ئۆچلۈكتىن كېلىپ چىقىدىغان بىر جىنايەت بولۇپ، ھەقىقەتنى ئاستىن ـ ئۈستۈن قىلىۋېتىش، گۇناھسىز كىشىلەرگە ئازار بېرىشتەك پاسسىپ تەسىرى زور بولغاچقا، ئۇ پۈتۈن ئىنسانىيەتنىڭ لۇغىتىدە ئەڭ قەبىھ جىنايەت سانىلىدۇ. مۇسۇلمانلارغا نىسبەتەن ئەڭ ئېغىر گۇناھتۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «بىر مۇسۇلماننىڭ يەنە بىر مۇسۇلمان بىلەن ئۈچ كۈندىن ئارتۇق تاشلىشىپ كېتىشى توغرا ئەمەس»[1] دەپ كۆرسەتكەن.

ئاللاھ تائالا ھەقىقىي مۆمىنلەرنى مەدھىيىلەپ مۇنداق دېگەن: ﴿مەدىنىلىكلەردىن ئىمانى كۈچلۈك بولغانلار (يەنى ئەنسارلار) ييىنغا ھىجرەت قىلىپ كەلگەنلەرنى (مۇھاجىرلارنى) دوست تۇتىدۇ، ئۇلارغا بېرىلگەن نەرسىلەر ئۈچۈن ئىچى تارلىق قىلمايدۇ، ئۇلار موھتاج تۇرۇقلۇق (مۇھاجىرلارنىڭ مەنپەئەتىنى) ئۆزلىرىنىڭ (مەنپەئەتى) دىن ئەلا بىلىدۇ، ئۆز نەپسىنىڭ بېخىللىقىدىن ساقلانغانلار مەقسەتكە ئېرىشكۈچىلەردۇر. ئۇلاردىن كېيىن كەلگەنلەر: "پەرۋەردىگارىمىز! بىزگە ۋە بىزدىن

(1) بۇخارىي ۋە مۇسلىم رىۋايىتى

ئىلگىرى ئىمان ئېيتقان قېرىنداشلىرىمىزغا مەغپىرەت قىلغىن، دىللىرىمىزدا مۆمىنلەرگە قارشى دۈشمەنلىك پەيدا قىلمىغىن، پەرۋەردىگارىمىز! سەن ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىسەن، مېھرىبانسەن" دەيدۇ﴾[1].

كىشىلەرنىڭ ئەيىبىنى ئىزدەش رەزىللىك

961. سوئال: كىشىلەرنىڭ ئەيىبىنى ئىزدەشنىڭ گۇناھى قانداق؟

جاۋاب: كىشىلەرنىڭ ئەيىبىنى ئىزدەش، مەقسەتلىك ھالدا ئۇلارغا ئەيىب قويۇش شۇ ئادەمنىڭ ۋۇجۇدىدىكى رەزىللىك ۋە پەسلىكنىڭ ئالامىتىدۇر. ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمدە مۇنداق دەپ كۆرسەتكەن: ﴿بىر - بىرىڭلارنىڭ ئەيىبىنى ئىزدەپ يۈرمەڭلار﴾[2]. ئىسلام دىنى كىشىلەرنىڭ مەخپىيەتلىكىنى قوغداشقا ناھايىتى زور ئەھمىيەت بەرگەن. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «كىمكى بىراۋنىڭ ئۆيىنىڭ ئىچىگە رۇخسەتسىز قارىسا، ئۆي ئىگىسى ئۇنىڭ كۆزىنى قۇيۇۋەتسىمۇ بولىدۇ.»[3]

962. سوئال: كىشىلەرنىڭ مەخپىيەتلىكىنى قانداق ساقلاش كېرەك؟

جاۋاب: ئىسلام دىنى كىشىلەرنىڭ خۇسۇسىي ھاياتىدىكى مەخپىيەتلىكىنى قوغداشنى مۇقەددەس بىلىدۇ. شۇڭا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام باشقىلارنىڭ ئەيىبىنى يوشۇرۇن تەكشۈرۈپ يۈرۈشتىن توسۇپ مۇنداق دېگەن: «باشقىلارنىڭ ئەيىبىنى يوشۇرۇن تەكشۈرۈپ يۈرمەڭلار، كوچىلاپ يۈرمەڭلار». كىشىلەرنىڭ كەمچىلىكلىرىنى ۋە ئەيىبلىرىنى يېپىش گۈزەل ئەخلاقتىن سانىلىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەنە: «كىمكى بىراۋنىڭ ئەيىبىنى بىلىپ تۇرۇپ ياپسا، قىيامەت كۈنىدە ئاللاھ ئۇنىڭ ئەيىبىنى ياپىدۇ» دەپ كۆرسەتكەن.

كىشىلەرنىڭ مەخپىي پاراڭلىرىنى ئوغرىلىقچە تىڭشاشتىن قاتتىق توسۇپ مۇنداق دېگەن: «كىمكى باشقىلارنىڭ پارىڭىنى ئوغرىلىقچە تىڭشايدىكەن، قىيامەت كۈنى ئۇنىڭ قۇلىقىغا ئېرىتىلگەن قوغۇشۇن تۆكۈلىدۇ.»[4]

كىشىلەرنى مەسخىرە قىلىشنىڭ گۇناھى

963. سوئال: مەسخىرە دېگەن نېمە؟

---

(1) ھەشر سۈرىسى 9 ـ 10 ـ ئايەتلەر
(2) ھۇجۇرات سۈرىسى 12 ـ ئايەت
(3) بۇخارىي ۋە مۇسلىم رىۋايىتى
(4) بۇخارى رىۋايىتى

uyghurkitap.com

جاۋاب: مەسخىرە ـ كىشىلەرنى زاڭلىق قىلىش، ئۇلارنى كۆڭۈل ئېچىش ۋە كۈلكە پەيدا قىلىش ئېمىسىغا ئايلاندۇرۇۋېلىش دېگەنلىك بولۇپ، ئاللاھنىڭ ۋە ئىنسانلارنىڭ نەزىرىدە ئەڭ قەبىھ ئەدەپسىزلىكتۇر. ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمدە كىشىلەرنى مەسخىرە قىلىشتىن توسۇپ مۇنداق دېگەن: ﴿ئى مۆمىنلەر! بىر قەۋم يەنە بىر قەۋمنى (يەنى بىر جامائە يەنە بىر جامائەنى، بىر ئادەم يەنە بىر ئادەمنى) مەسخىرە قىلمىسۇن، مەسخىرە قىلىنغان قەۋم (ئاللاھنىڭ نەزىرىدە) مەسخىرە قىلغۇچى قەۋمدىن ياخشىراق بولۇشى مۇمكىن، سىلەرنىڭ ئاراڭلاردىكى ئاياللارمۇ ئۆزئارا مەسخىرە قىلىشمىسۇن، مەسخىرە قىلىنغۇچى ئاياللار (ئاللاھنىڭ دەرگاھىدا) مەسخىرە قىلغۇچى ئاياللاردىن ياخشىراق بولۇشى مۇمكىن﴾[1].

964. سوئال: كىشىلەرنى مەسخىرە قىلىشنىڭ ئەڭ چوڭ زىيىنى قايسى؟

جاۋاب: كىشىلەرنى مەسخىرە قىلىش ئىمانسىزلارنىڭ ئادىتى بولۇپ، ئاللاھ تائالا كاپىرلارنى سۆكۈپ مۇنداق دېگەن:﴿كاپىرلار ھەقىقەتەن مۆمىنلەرنى مەسخىرە قىلىپ كۈلەتتى، مۆمىنلەر ئۇلارنىڭ ئالدىدىن ئۆتكەندە، ئۇلار ئۆزئارا كۆز قىسىشاتتى﴾[2]

كىشىلەرنى مەسخىرە قىلىش ئۆز ئارىدىكى دوستلۇقنى دۈشمەنلىككە، ئىناقلىقنى بۆلۈنۈشكە، بىرلىكنى پارچىلىنىشقا ئېلىپ بارىدىغان رەزىل خۇلۇق بولۇپ، نىقابلانغان مەغرۇرلۇقتۇر. كىشىلەرنى مەسخىرە قىلىدىغانلار ئىسلامىي گۈزەل ئەخلاقتىن نېسىۋىسى بولمىغانلاردۇر.

كۆرەلمەسلىك مەنىۋى ئاغرىقتۇر

965. سوئال: كۆرەلمەسلىك قانداق خۇلۇق؟

جاۋاب: كۆرەلمەسلىك ئۆچ ـ ئاداۋەتنىمۇ كۈچلۈك بولغان قەبىھ روھىي ھالەت بولۇپ، قەلبنىڭ زەئىپلەشكەنلىكىنىڭ ۋە ئېتىقادسىزلىقنىڭ ئىپادىسىدۇر. كۆرەلمەسلىك ئۆزى ئېرىشىش ئۈچۈن باشقىلارنىڭ مال ـ مۈلۈك، ھوقۇق ـ مەنسەپ، ئىلىم ـ ھېكمەت قاتارلىق دىنىي ۋە دۇنياۋى نېمەتلىرىنىڭ يوقىلىشىنى ئويلاپ قىزىلكۆزلۈك قىلىشتۇر. جەمئىيەتتىكى بەزى كىشىلەر بۇ دۇنيادىن ئىبارەت قىسقىغىنا ھاياتلىق سەھنىسىدە بىلىپ ـ بىلمەي بۇ خىل رەزىللىك كېسىلىگە گىرىپتار بولۇپ قالىدۇ. دوست بۇرادەرلىرى، قولۇم ـ قوشنىلىرى، ھەتتا قېرىنداشلىرىنىڭمۇ ئازغىنا مال- مۈلكىگە، كىچىككىنە ھوقۇق ـ مەنسىپىگە كۆرەلمەسلىك قىلىدۇ. مۇنداقلار

---

(1) ھۇجۇرات سۈرىسى 11 ـ ئايەت

(2) مۇتەففىفىين سۈرىسى 29 ـ 30- ئايەتلەر

باشقىلارنىڭ شادلىقىدىن غەمكىن بولىدۇ، ئەلەم تارتىدۇ. ئۆزگىلەرنىڭ راھىتىدىن زەخمەت چېكىدۇ.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر ھەدىستە مۇنداق دېگەن: «ئۆزئارا دۈشمەنلەشمەڭلار! بىر - بىرىڭلارغا كۆرەلمەسلىك قىلىشماڭلار! يۈز ئۆرۈشمەڭلار، سىلە - رەھىم قىلىشىشنى تەرك ئەتمەڭلار، بەلكى ئۆزئارا قېرىنداشلاردىن بولغان ھالدا ئاللاھنىڭ ياخشى بەندىلىرىدىن بولۇڭلار»[1] دەپ كۆرسەتكەن.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «كۆرەلمەسلىكتىن ساقلىنىڭلار، خۇددى ئوت ئوتۇن ياكى ئوت - چۆپنى يېگەندەك كۆرەلمەسلىك ياخشى ئەمەللەرنى يەپ كېتىدۇ»[2]

گەپ توشۇش ۋە ئۇنىڭ ئېچىنىشلىق ئاقىۋەتلىرى

966. سوئال: گەپ توشۇش دېگەن نېمە؟

جاۋاب: گەپ توشۇش – بىراۋنىڭ باشقا بىر كىشى ھەققىدە ئاڭلىغانلىرىنى، كىشىلەرنىڭ ئوتتۇرىسىدا زىددىيەت پەيدا قىلىدىغان ۋە مۇناسىۋەتنى يامانلاشتۇرىدىغان شەكىلدە شۇ كىشىگە يەتكەش دېگەنلىكتۇر.

967. سوئال: گەپ توشۇشنىڭ يامان ئاقىۋەتلىرى قايسىلار؟

جاۋاب: گەپ توشۇشتىن ئىبارەت بۇ رەزىل خۇلۇق سەۋەبىدىن دوستلار بىر - بىرىگە دۈشمەنلىشىدۇ، بىرلىك بۇزۇلىدۇ، ئىناق ئائىلىلەر پارچىلىنىدۇ، تۇغقانلار بىر-بىرىدىن يىراقلىشىدۇ. ھەتتا گەپ توشۇش سەۋەبلىك كىشىلەر ئوتتۇرىسىدا بىھۇدە قان تۆكۈلۈش ئەھۋاللىرىمۇ يۈز بېرىدۇ. شۇڭا ئىسلام دىنىدا، گەپ توشۇغۇچىلار، پىتنە- ئىغۋا تارقاتقۇچىلار قاتتىق سۆكۈلگەن ۋە ئۇلارنىڭ ئاللاھنىڭ رەھمىتىدىن مەھرۇم قالىدىغانلىقى بايان قىلىنغان. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر ھەدىستە مۇنداق دېگەن: «ئاللاھنىڭ ئەڭ يامان بەندىلىرى گەپ توشۇغۇچىلار، دوست- بۇرادەرلەرنى بىر - بىرىدىن ئايرىغۇچىلار ۋە گۇناھسىز ئادەملەرنى ئەيىبلىگۈچىلەردۇر»[3].

گەپ توشۇشنىڭ يەنە بىر چوڭ زىيىنى شۇكى، گەپ توشۇغۇچىلار ئاخىرەتتە ئەڭ چوڭ زىيان تارتىدىغانلاردۇر. چۈنكى ئۇلار ئىنسانلارغا دۈشمەنلىك قىلىپ تۇرۇپ

---

(1) ئىمام مۇسلىم رىۋايەت قىلغان

(2) ئەبۇ داۋۇد رىۋايىتى

(3) ئىمام ئەھمەد رىۋايىتى

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

قانچىلىك كۆپ ئىبادەت قىلسىمۇ، جەننەتكە كىرمەيدۇ. شۇڭا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «گەپ توشۇغۇچىلار جەننەتكە كىرمەيدۇ»[1] دېگەن.

968. سوئال: بىراۋ گەپ توشۇپ كەلگەندە نېمە قىلىش كېرەك؟

جاۋاب: گەپ توشۇپ كەلگەن كىشىنىڭ سۆزىنى ئېنىقلىماستىن ئىشەنمەسلىك لازىم. ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمدە مۇنداق دەپ تەلىم بېرىدۇ: ﴿ئى مۆمىنلەر! ئەگەر سىلەرگە بىر پاسىق ئادەم بىرەر خەۋەر ئېلىپ كەلسە، (ئۇ كىشىنىڭ ھەقىقىتىنى) بىلمەستىن بىرەر قەۋمنى رەنجىتىپ قويۇپ، قىلمىشىڭلارغا پۇشايمان قىلىپ قالماسلىقىڭلار ئۈچۈن، (ئۇ خەۋەرنى) ئېنىقلاپ كۆرۈڭلار﴾[2].

كىشىلەرگە لەقەم قويۇش ئەدەپسىزلىك

969. سوئال: كىشىلەرگە لەقەم قويۇشقا بولامدۇ؟

جاۋاب: كىشىلەرگە قانداقلا بىر لەقەمنى قويۇشقا بولمايدۇ. چۈنكى ئىنسانلارنىڭ ھۆرمىتىنى، يۈز - ئابرۇيىنى قوغداش دىنىي زۆرۈرىيەتتۇر.

970. سوئال: كىشىلەرگە لەقەم قويۇشنىڭ قانداق يامان ئاقىۋەتلىرى بار؟

جاۋاب: كىشىلەرگە لەقەم قويۇش ياكى ئۇلارنى ئۇلار يامان كۆرىدىغان لەقەملەر بىلەن چاقىرىش، ئاتاش ئەڭ يامان ئەخلاقسىزلىق بولۇپ، مۇنداق قىلىش كىشىلەر ئوتتۇرىسىدىكى دوستلۇق، ئىناقلىق ۋە بارچە يېقىنلىقلارنى بۇزۇپ تاشلايدۇ. شۇڭا ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمدە بۇ قىلىقتىن ئالاھىدە توسۇپ مۇنداق دېگەن: ﴿بىر - بىرىڭلارنى ئەيىبلىمەڭلار، بىر - بىرىڭلارنى يامان لەقەم بىلەن چاقىرماڭلار﴾[3].

ھاياسىزلىق-ئىمانسىزلىقتۇر

971. سوئال: ھاياسىزلىق دېگەن نېمە؟

جاۋاب: ھاياسىزلىق — گۇناھ، يامان ئىشلارنى ھېچكىمدىن تەپ تارتماستىن ياكى خىجىل بولماستىن قىلىش دېگەنلىك بولۇپ، ھاياسىزلىق ئىمانسىزلىق بىلەن باراۋەر يانىلىقتۇر. پەيغەمبىرىمىز ھەزرىتى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام: «ھايا بىلەن ئىمان ئىككىسى بىر پۈتۈن نەرسە. ئۇلارنىڭ بىرى يوقالسا، ئىككىنچىسىمۇ يوقىلىدۇ»[4] دېگەن. يەنە ئۇ: «ھايا ياخشىلىقتىن باشقىنى ئېلىپ كەلمەيدۇ»[1]

---

(1) بۇخارىي ۋە مۇسلىم رىۋايەت قىلغان
(2) ھۇجۇرات سۈرىسى 6 - ئايەت
(3) ھۇجۇرات سۈرىسى 11 - ئايەت
(4) ئىمام ھاكىم رىۋايىتى

ئەجدادلىرىمىزنىڭ «هاياسىزدا ئىمان يوق» دېگەن سۆزىمۇ بۇنىڭغا ئاساسەن ئېيتىلغان بولۇشى مۇمكىن.

شەرم-هايا ۋە نومۇسلۇق بولۇشنىڭ زۆرۈرلۈكى

972. سوئال: هايالىق بولۇش دېگەن نېمە؟

جاۋاب: هايالىق بولۇش ئىنسان تەبىئىتىنىڭ ماهىيىتىنى كۆرسىتىپ بېرىدىغان تۇيغۇ مىزان. ئۇ بىزگە شۇ كىشىنىڭ ئىمانىنىڭ ۋە ئەدەپ - ئەخلاقىنىڭ قانچىلىك دەرىجىدە ئىكەنلىكىنى يورۇتۇپ بېرىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن:«هەر قانداق بىر دىننىڭ ئەخلاقى باردۇر، ئىسلام دىنىنىڭ ئەخلاقى - هايادۇر.»[2] سىز بىر ئادەمنىڭ تېگىشلىك بولمىغان هەرىكەتتىن ئۆزىنى تارتىۋاتقانلىقى ياكى تېگىشلىك بولمىغان ئىشنى قىلىپ قويغان ۋاقىتتا چىرايىنىڭ قىزىرىپ كەتكەنلىكىنى كۆرۈپ، ئۇنىڭ قەلبىنىڭ ئويغاق، ئەسلىنىڭ پاك، تەبىئىتىنىڭ ساپ ئىكەنلىكىنى بىلىۋالالايسىز. شۇنداقلا بىرەرسىنىڭ پەس، گۇناھ ئىشلارنى هايا قىلماستىن قىلىپ يۈرگەنلىكىنى، ئالغان - قويغىنىنىڭ قانداق ئىكەنلىكىگە پەرۋا قىلمايۋاتقانلىقىنى كۆرگەن ۋاقتىڭىزدا، ئۇنىڭ قولىدىن ياخشى ئىش كەلمەيدىغان كۆڭلى قارا، يۈزى قېلىن ئادەم ئىكەنلىكىنى بىلىۋالالايسىز.

973. سوئال: شەرم - هايا ۋە نومۇسلۇق بولۇشنىڭ قانداق ئەهمىيىتى بار؟

جاۋاب: شەرم - هايا ۋە نومۇس ئىنسان ئەقلىنىڭ ئۇل تېمى. قىسقىسى ئىمانىنىڭ پوستى شەرم - هايا ۋە نومۇستۇر. پوستى سويۇۋېتىلگەن دەرەخ قۇرۇپ كەتكەندەك شەرم - هايا ۋە نومۇستىن ئايرىلغان ئىنسانمۇ ئىمانىي خىسلەتتىن ئايرىلىپ قالىدۇ. ۋىجدان بولسا ئىچكى نومۇستۇر. بىر هەدىستە: «ئادەم بالىلىرىنىڭ ۋۇجۇدىدا تۆت جەۋھەر بار. ئۇلار: ئەقىل، دىن، هايا ۋە ياخشى ئەمەل. بۇ تۆت جەۋھەرنى يوقىتىدىغان تۆت نەرسە بار: ئەقىلنى غەزەپ يوقىتىدۇ. دىننى كۆرەلمەسلىك يوقىتىدۇ. هايانى تەمەخورلۇق يوق قىلىدۇ. ياخشى ئەمەلنى غەيۋەت بىكار قىلىۋېتىدۇ» دەپ كەلگەن. شەرم - هايا بىلەن نومۇسچانلىق هەر قانداق ئىنساننىڭ ئىنسانىي قەدىر - قىممىتىنى بېيىتىپ هۆرمىتىنى ئاشۇرىدىغان يوشۇرۇن گۆزەللىكتۇر.

974. سوئال: هاياسىزلىقنىڭ قانداق زىيانلىرى بار؟

(1) ئىمام بۇخارىي ۋە مۇسلىم رىۋايىتى
(2) ئىبنى ماجە، تەبەرانىي، ئىمام مالىك رىۋايىتى

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتاب تورى

جاۋاب: ئىمان بەندە بىلەن پەرۋەردىگارى ئوتتۇرىسىدىكى بۈيۈك ئالاقە بولۇپ، قەلبنى پاكلاش، ئەخلاقنى توغرىلاش، ھەرىكەتنى دۇرۇسلاش قاتارلىقلار بۇ بۈيۈك ئالاقىنىڭ تەلىپى، بەلكى ئۇنىڭ تۈنجى ئىزناسىدۇر. قەلبنىڭ سەزگۈرلۈكىنى ئاشۇرۇپ، خاتالىقلار ۋە پەس ئىشلاردىن ئۆزىنى تارتمىغۇچە بۇ تەلەپنى ئەمەلگە ئاشۇرغىلى بولمايدۇ. يامان ئىشلارنى قىلىشتىن تەپتارتماسلىق تەدرىجىي ھالدا گۇناھلارنى قىلىشقا قاراپ تەرەققىي قىلىدۇ. ئاندىن ئۇنىڭغا ئەگىشىپ ئىمانىنى يوقىتىدۇ. ئاخىرىدا ئۆزىنى ئەڭ پەس ۋە تۆۋەن ئورۇندا كۆرىدۇ. مانا بۇ، ھاياسىزلىقنىڭ ئاخىرقى نەتىجىسىدۇر.

گۇمانخورلۇق ۋە ئۇنىڭ ئاۋارىچىلىقلىرى

975. سوئال: گۇمانخورلۇق دېگەن نېمە؟

جاۋاب: گۇمانخورلۇق ــ كىشىلەردىن شەكلىنىش، ئۇلار ھەققىدە يامان خىياللارنى ئويلاش دېگەنلىك بولۇپ، باشقىلاردىن سەۋەبسىز ئاغرىنىپ، كېيىن بولىدىغان ئىشلار ھەققىدە «مۇنداق بولارمىكىن، ئۇنداق قىلارمىكىن، ئېتەرمىكىن» دېگەندەك قوشۇمچىلار بىلەن گەپ قىلىشمۇ گۇمانخورلۇقتۇر. بۇ سۆزنى ئىككىنچى بىر كىشى راست قىلىپ سۆزلەش ئارقىلىق پەيدا بولىدىغان يالغانچىلىقمۇ گۇمانخورلۇقنىڭ نەتىجىسىدۇر. شۇڭا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «سىلەر گۇمانخورلۇقتىن ساقلىنىڭلار. چۈنكى گۇمان بىلەن قىلىنغان سۆز سۆزنىڭ ئەڭ يالغىنىدۇر»[1] دەپ كۆرسەتكەن.

ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمدە: ﴿ئى مۆمىنلەر! كۆپ گۇمانلاردىن ساقلىنىڭلار (يەنى ئائىلىدىكىلىرىڭلارغا ۋە كىشىلەرگە گۇمانخورلۇق قىلماڭلار)، بەزى گۇمانلار ھەقىقەتەن گۇناھتۇر﴾[2].

ۋاپاسىزلىقنىڭ رەزىللىكى ۋە ۋاپاسىزلىق تۈرلىرى

976. سوئال: ۋاپاسىزلىق دېگەن نېمە؟

جاۋاب: ۋاپاسىزلىق ــ ئىشەنچنى يەردە قويۇش، كۈتكەن يەردىن چىقماسلىق ۋە تۇز كورلۇق قىلىشتىن ئىبارەت نامەردلىك بولۇپ، ۋىجدانسىز، ئىمانسىز ۋە ئەدەپ-ئەخلاقتىن نېسىۋىسى بولمىغان ئادەملەر قىلىدىغان رەزىل قىلىقتۇر.

977. سوئال: ۋاپاسىزلىقنىڭ تۈرلىرى قايسىلار؟

---

(1) ئىمام بۇخارىي ۋە مۇسلىم رىۋايىتى

(2) ھۇجۇرات سۈرىسى 12 ـ ئايەت

جاۋاب: ۋاپاسىزلىقنىڭ تۈرلىرى ئىنتايىن كۆپ بولۇپ، يۇقىرىسى ئاللاھنىڭ نېمەتلىرىگە ۋە ئىنئاملىرىغا تۇزكورلۇق قىلىپ، ئۇنىڭغا شۈكۈر ئادا قىلىشتىن باش تارتىش، بۇيرۇغانلىرىغا ئاسىيلىق قىلىشتىن باشلاپ، ئۆسۈپ يېتىلگەن ئانا ۋەتىنىنىڭ غېمىنى يېمەسلىك، ئۇنى ئۇنتۇپ كېتىش، ئاتا - ئانىسىنىڭ ياخشىلىقلىرىنى قايتۇرماسلىق، ئۇرۇق - تۇغقانلارنى تاشلىۋېتىش، مۇندىن باشقا قانداقلا بىر ياخشىلىقنى كۆرگەن كىشىلەرنىڭ شۇ ياخشىلىقنى قايتۇرماسلىق قاتارلىقلارغىچە بېرىپ يېتىدۇ.

شۇنداقلا، بىر ئادەمنىڭ ئۆتكەن كۈنلىرىنى ئۇنتۇپ قېلىشىمۇ ۋاپاسىزلىقنىڭ جۈملىسىدىندۇر. مەسىلەن: ئىلگىرى نامرات بولۇپ هازىر ئاللاھ بايلىق بەرگەن بولسا، ئىلگىرى كېسەلچان بولۇپ، هازىر ساقلىققا ئېرىشكەن بولسا، خۇددى هېچقاچان نامرات بولمىغاندەك، ئاغرىپ يېتىپ باقمىغاندەك مەغرۇرلىنىشى، نامراتلارنىڭ ۋە كېسەلچانلارنىڭ هالىغا يەتمەستىن ئۆزىنىلا ئويلاپ ياشىشى تولىمۇ يامان ۋاپاسىزلىقتۇر.

978. سوئال: ۋاپادارلىق قىلىشتا ئايرىمچىلىق قىلىشقا بولامدۇ؟

جاۋاب: ۋاپادارلىق ئېسىل پەزىلەت بولۇپ، ئۇ بارلىق ئىنسانلارغا ئۇلارنىڭ دىنى، ئىرقى ۋە رەڭگىدىن قەتئىينەزەر ئومۇم بولۇشى لازىم. چۈنكى پەزىلەت دېگەن پارچىلانمايدىغان بىر پۈتۈن نەرسە، ئادەمنىڭ بەزى كىشىلەرگە ۋاپادار بولۇپ، يەنە بەزى كىشىلەرگە رەزىل ۋە سۆزىدە تۇرمايدىغان بولۇشى توغرا ئەمەس. قىلىنغان ۋەدە، تۈزۈلگەن كېلىشىم قانداقلا كىشى بىلەن بولسۇن، ئۇنىڭغا رىئايە قىلىش شەرتتۇر. ھەقىقىي دىيانەتلىك توغرا ئادەم ئىنسانلارغا مۇئامىلە قىلىشتا، ئۇلارنىڭ رەڭگى، دىنى ۋە ئىرقى سەۋەبلىك ئايرىم مۇئامىلىدە بولمايدۇ. بەلكى ھەممىگە بىر خىل مۇئامىلە قىلىدۇ. چۈنكى ياخشىلىق كىمگە قىلىنمىسۇن، ئۇ ھامان ياخشىلىقتۇر. شۇنداقلا يامانلىق كىمگە قىلىنمىسۇن، ئۇ ھامان يامانلىقتۇر.

چېقىمچىلىق، ئۇنىڭ خەتەرلىرى ۋە جازاسى

979. سوئال: چېقىمچىلىق دېگەن نېمە؟

جاۋاب: چېقىمچىلىق ــ بىراۋنى زىيانغا ئۇچرىتىش ئۈچۈن ئۇنىڭ ھەققىدە باشقىلاردىن ئاڭلىغان بىر - ئىككى ئېغىز گېپىنى، يالغان سۆزلەر بىلەن كۆپتۈرۈپ قارشى تەرەپكە ئاڭلىتىش يالغانچىلىقى بولۇپ، ئادەتتىكى گەپ توشۇشتىن پەرقلىق جىنايەتتۇر. چۈنكى گەپ توشۇش مەقسەتسىزمۇ ئەمەلگە ئاشىدۇ. ئەمما چېقىمچىلىق

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

رەزىل مەقسەتلەر ئارقىسىدا ئىلىپ بېرىلىدۇ. بۇنداق چېقىمچىلىق شۇ ئىنساننىڭ نىيىتى بۇزۇق، روھى كېسەل، بىپەرۋا ئادەم ئىكەنلىكىنى بىلدۈرىدۇ.

980. سوئال: چېقىمچىلىقنىڭ جازاسى نىمە؟

جاۋاب: بىر قېتىملىق چېقىمچىلىقنىڭ سەۋەبى بىلەن دوستلار ۋە ئائىلىلەر ئوتتۇرىسىدا ئۆچمەنلىك پەيدا بولۇپ، بەختنىڭ ئاساسى بولغان خاتىرجەملىك، ئىناقلىق بۇزۇلىدۇ. چېقىمچىلىققا قارشى تۇرۇشنىڭ ئۈنۈملۈك چارىسى ــ چېقىمچىنىڭ سۆزىگە قۇلاق سالماسلىق ياكى ئىشەنمەسلىكتۇر. چېقىمچىنىڭ يامان ئاقىۋىتى توغرۇلۇق پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «كىمكى كىشىنىڭ باشقىلار ئاڭلاپ قېلىشىنى ياقتۇرمايدىغان سۆزىنى ئاڭلىتىپ قويىدىكەن، قىيامەت كۈنى ئۇنىڭ ئىككى قۇلىقىغا قوغۇشۇن قويۇلىدۇ»[1] دەپ كۆرسەتكەن.

ئۆزىنى چوڭ تۇتۇشنىڭ زىيىنى ۋە گۇناھى

981. سوئال: ئۆزىنى چوڭ تۇتۇش دېگەن نىمە؟

جاۋاب: ئۆزىنى چوڭ تۇتۇش ــ ئۆزىنى ئالاھىدە چاغلىغانلىقتىن، ئۆزىدە ئاز ـ تولا بار بولغان ئارتۇقچىلىقلارنى تولىمۇ يۇقىرى مۆلچەرلەپ، ئۆزىنى قالتىس چاغلاپ، باشقىلارنى تۆۋەن كۆرۈش ۋە غادىيىش دېگەنلىكتۇر.

982. سوئال: ئۆزىنى چوڭ تۇتۇشنىڭ زىيانلىرى قايسىلار؟

جاۋاب: چوڭلۇق ئاللاھقىلا خاس بىر سۈپەت. ئۆزىنى چوڭ تۇتۇش ئىنسانلارغا ياراشمايدىغان بىر قىلىقتۇر. ئۆزىنى چوڭ تۇتۇش روھىي ھالىتىگە ئىگە كىشىلەر ساغلام، نورمال روھىي ھالەتتىن تولىمۇ چەتنەپ كەتكەن كىشىلەر بولۇپ، بىر خىل روھىي كېسەللىككە، پسىخىكا ئاجىزلىقىغا گىرىپتار بولغان كىشىلەردۇر. بۇ خىل روھىي ھالەت ھامان ئۇلارنىڭ جىسمانىي ساغلاملىقىغا، شۇنداقلا روھىي پسىخىكا ساغلاملىقىغا زور دەرىجىدە سەلبىي تەسىر كۆرسەتكەنلىكتىن، ئۇلاردا جەمئىيەتكە ماسلىشالماسلىق ياكى باشقىلارنىڭ ئەيىبلىشىگە ئۇچراش، كۆپلىگەن كىشىلەر ئېرىشكەن خۇشاللىق، روھىي ئازادلىككە ئېرىشەلمەسلىك، سىقىلىش ئىچىدە ياشاش، جىسمانىي جەھەتتىن بالدۇر زەئىپلىشىش ئەھۋالى كۆرۈلىدۇ.

بىراۋدا ئۆزىنى چوڭ تۇتۇش روھىي ھالىتىنىڭ بولغانلىقى ئۇنىڭ ئەخلاقىي جەھەتتىنمۇ ساغلام ئەمەسلىكىنى ئىپادىلەيدۇ. شۇڭا قۇرئان كەرىم بۇ خىل ناچار ئىللەتتىن مەنئى قىلىپ، لوقمان ھەكىمنىڭ ئوغلىغا قىلغان مۇنۇ ۋەسىيىتىنى بايان قىلغان: ﴿كىشىلەردىن مەنسىتمەسلىك بىلەن يۈز ئۆرۈمىگىن، زېمىندا غادىيىپ

---

(1) ئىمام بۇخارىي رىۋايىتى

مــاڭمىغىن، ئــاللاھ ھەقــقەتەن ھاكــاۋۇر، ئــۆزىنى چــوڭ تۇتقــۇچىلارنى دوســت تۇتمايدۇ﴾[1].

ئۆزىنى چوڭ تۇتۇشتىن ئىبارەت بۇ ئىپلاس روھىي ھالەت ئىنسانىيەتكە روھىي ــ پسىخىكا، ئەخلاقىي ۋە جىسمانىي جەھەتلەردىن كۆپ تەرەپلىمىلىك زىيانلارنى ئېلىپ كېلىدۇ.

پەيغەمــبەر ئەلەيھىســسالام بىــر كــۈنى ســاھابىلەرگە تەلىــم بېرىــپ: «قەلبىــدە زەررىچىلىــك كىبىــر (ئــۆزىنى چــوڭ تۇتــۇش روھىيىتــى) بولغــان ئــادەم جەنــنەتكە كىرەلمەيــدۇ» دېگەنــدە، ســاھابىلەردىن بىــرى قورقــۇپ كېتىــپ: "ئــى ئاللاھنىــڭ پەيغەمبىــرى! ئــادەم كىيىمىنىــڭ چىرايلىــق، ئايىغىنىــڭ چىرايلىــق بولۇشىنى ياقتۇرىــدۇ، بۇمــۇ كىبىــردىن ســانىلامدۇ؟" دېگەنــدە، پەيغەمــبەر ئەلەيھىســسالام ئــۇ كىشىگە جــاۋاب بېرىــپ: «ئــاللاھ گۈزەلــدۇر، گــۈزەللىكنى ياقتۇرىــدۇ. كىبىــر دېــگەن كــۆرەڭلەش ۋە باشــقىلارنى كــۆزگە ئىلماســلىقتۇر» دېــگەن.[2] بــۇ ھەدىــسكە ئاساســەن، چىرايلىــق كىيىنىش، ئېسىل، گــۈزەل يــۈرۈش ئــۆزىنى چــوڭ تۇتقانلىقتىن سانالمايدۇ. بەلكى تەلەپ قىلىنغان ئىشلاردۇر.

ئىسراپخورلۇقنىڭ يامان ئاقىۋىتى

983. سوئال: ئىسراپ دېگەن نېمە؟

جــاۋاب: ئىــسراپ ــ بىــر نەرســىنى ھەددىــدىن ئــارتۇق بــۇزۇپ چــېچىش دېگەنلىــك بولــۇپ، ئىــسراپچىلىقنى ۋە ئىــسراپخورلارنى دۇنيــادا ھېچقانــداق دىــن يــاكى قــانۇن قوللىمايــدۇ. چــۈنكى ئىــسراپ قىلىــپ بــۇزۇپ ـ چاچقــان نەرســىلەردىن ھــېچكىم پايدىلىنالمايدۇ.

984. سوئال: ئىسراپ قىلىشنىڭ قانداق زىيانلىرى بار؟

جــاۋاب: ھەر قانــداق بىــر نەرســىنى ئىــسراپ قىلىــش ھارامــدۇر. ئەكــسىچە، ھەر نەرسىنى نورمال ھالدا قائىدە ـ يوسۇن بويىچە ئىشلىتىش پۈتۈن ئىنسانلار تەرىپىدىن قارشى ئېلىنىدىغان، ئاللاھ تائالانى مەمنۇن قىلىدىغان ياخشى ئۇسۇلدۇر. قۇرئــان كەرىمــدە: ﴿يەڭــلار، ئىچىڭــلار، ئىــسراپ قىلمــاڭلار، ئــاللاھ ئىــسراپ قىلغــۇچىلارنى ھەقــقەتەن ياقتۇرمايــدۇ﴾[3] دەپ كۆرســىتىلگەن. ئــاللاھ مۇشــۇ ئــايەت ئــارقىلىق بىــزگە

---

(1) لۇقمان سۈرىسى 18- ئايەت

(2) مۇسلىم رىۋايىتى.

(3) ئەئراف سۈرىسى 31- ئايەت

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تورى

رىزىق قىلىپ بېرىلگەن نازۇ نېمەتلەرنى كەڭتاشا يېيىشكە، ئىچىشكە تەرغىب قىلىدۇ، لېكىن ئىسراپخورلۇق قىلىشىمىزنى قاتتىق چەكلەيدۇ.

ئاللاھ تائالا ئىسراپ قىلغۇچىلارنى سۆكۈپ مۇنداق دەيدۇ: ﴿بۇزۇپ چاچمىغىن، بۇزۇپ چاچقۇچىلار ھەقىقەتەن شەيتانلارنىڭ قېرىنداشلىرىدۇر﴾[1].

ئىقتىسادچىللىق كەمبەغەل بولۇپ قالماسلىقنىڭ كاپالىتىدۇر. بۇزۇپ - چېچىش ۋە ئىسراپ قىلىش بولسا، كەمبەغەللىكنىڭ باشلانغۇچىدۇر. ئىسراپخورلار چوقۇم بىر كۈنى ئۇنىڭ دەردىنى تارتماي قالمايدۇ. تارىخ ۋە تەجرىبىلەرمۇ بۇنى ئىسپاتلىماقتا. شۇڭا بىر ھەدىستە: «ئىقتىسادچىللىق بىلەن ئىش كۆرگەن ئادەم كەمبەغەللىشىپ قالمايدۇ» دەپ كەلگەن.

(1) ئىسرا سۈرىسى 26 ـ 27 ـ ئايەتلەر

زىيىنى ئەڭ چوڭ بولغان ھالاكەتلىك گۇناھلار

1. تاماكا ۋە ئۇنىڭ زىيىنى
2. ھاراق ۋە ئۇنىڭ زىيىنى
3. زەھەرلىك چېكىملىكلەرنىڭ زىيىنى
4. قىمار ۋە ئۇنىڭ يامان ئاقىۋىتى
5. زىنا ۋە ئۇنىڭ خەتىرى
6. زىنادىن چوڭ ئىككى زىنا ـ لەۋات ۋە سىھاق
7. ئالدامچىلىق ۋە ئۇنىڭ خەتىرى
8. سېھىر قىلىش ۋە قىلدۇرۇشنىڭ گۇناھى
9. سېھىردىن ساقلىنىش ۋە ئۇنىڭدىن شىپا تېپىش ئۇسۇلى
10. كۆزدىن ساقلىنىش ۋە ئۇنىڭدىن شىپا تېپىش ئۇسۇلى

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

تاماكا ۋە ئۇنىڭ زىيىنى ھەققىدە

985. سوئال: تاماكا دېگەن نېمە؟
جاۋاب: تاماكا ــ چەيزە ئائىلىسىنىڭ بىر تۈرى بولغان، ياپراقلىرى ئاق كېلىدىغان، ھەدى سېسىق بىرى خىل ئۆسۈملۈكنىڭ نامى بولۇپ، ئۇ نىكوتىن، پۇتاس، نېكوتىيانى، كولىدىي قاتارلىق زەھەرلىك ماددىلار بىلەن تەركىبلىنىپ، ھىدروگېن بىلەن ئوكسىگېن قوشۇلۇپ ياسىلىدىغان چېكىملىكتۇر.

تاماكا ۋە بۇ يامان ئادەتنىڭ كېلىپ چىقىش تارىخى

986. سوئال: تاماكا چېكىش ئادىتى قاچان ۋە نەدىن پەيدا بولغان؟
جاۋاب: «تاماكا» سۆزىنىڭ ئەسلىسى ھىندى تىلىدىكى «tobaco» سۆزىدىن كېلىپ چىققان دېيىدىغان قاراش بار. يەنە بەزىلەر «tobaco» سۆزى مېكسىكا قولتۇقىدىكى بىر ئارالنىڭ نامى بولۇپ، تاماكىنىڭ شۇ جايدا تېپىلىپ كېيىنچە ئىسپانىيىگە ئېلىپ بېرىلغانلىقى ئۈچۈن شۇ ئارالنىڭ نامى بىلەن ئاتىلىپ قالغان، دەپ قارايدۇ. تاماكىنىڭ كېلىپ چىقىش تارىخى مەلۇم ئەمەس. بىراق ئۇنىڭ ئامېرىكا قىتئەسىدە ئوتتۇرىغا چىققانلىقى ئېنىقتۇر. كولومبو ئۆزىنىڭ ئىسپانىيىلىك ھەمراھلىرى بىلەن ئامېرىكا قىتئەسىنى كەشىپ قىلىش ئۈچۈن 1492 ـ يىلى تۇنجى قېتىم بارغىنىدا، ئۇلار تاماكا ماددىسى بىلەن تونۇشقان ۋە شۇندىن بېرى تاماكا ماددىسى بارچە ياۋروپا قىتئەسىگە تارقالغان ئىكەن.

تاماكا تەركىبىدىكى زەھەرلىك ماددىلار

987. سوئال: تاماكا تەركىبىدىكى ئەڭ زەھەرلىك ماددىلار قايسىلار؟
جاۋاب: تاماكا كۆپلىگەن زەھەرلىك خىمىيىۋى ماددىلار بىلەن ياسىلىدۇ. بۇلارنىڭ ئىچىدىكى ئەڭ زەھەرلىك ماددا ئىككى بولۇپ، بىرى نىكوتىن، يەنە بىرى قەتىراندۇر.

988. سوئال: نىكوتىن دېگەن قانداق ماددا؟
جاۋاب: نىكوتىن ــ زەھەرلىك خىمىيىۋى ماددا بولۇپ، زەھەرلەش كۈچى شۇنچىلىك يۇقىرىكى، تېببىي مۇتەخەسسىسلەرنىڭ ئىسپاتلىشىچە، بىر تال تاماكىدا بولغان نىكوتىننى شپرىس بىلەن تېنى ساق، ئۆزى قاۋۇل بىر ئادەمنىڭ بەدىنىگە سالغان ھامان ئۇ ئادەم ئۆلىدىكەن.

989. سوئال: قەتىران دېگەن نېمە؟

جاۋاب: قەتىران ــ تاماكا چەككەن ۋاقىتتا ئۇنىڭ ئىسسىدىن فىلتىردا پەيدا بولىدىغان، خۇددى يوللارغا بېسىلىدىغان قارا مايغا ئوخشايدىغان ئاققۇچى خاراكتېرلىك مادا بولۇپ، ھۆل ئۇتۇنلارنى كۆيدۈرگەندە ئۇنىڭ كۆيگەن يېرىنىڭ ئاستىدىن ئاقىدىغان قارا سۇغا ئوخشايدىغان ئىسلىق ماددىدۇر.

تاماكا چېكىشكە ئادەتلىنىپ قېلىشنىڭ سەۋەبلىرى

990. سوئال: تاماكا چېكىشكە ئادەتلىنىپ قېلىشنىڭ ئاساسلىق سەۋەبلىرى قايسىلار؟

جاۋاب: تاماكا چېكىشكە ئادەتلىنىپ قېلىشنىڭ سەۋەبلىرى تۆۋەندىكىچە:

(1) باللارنىڭ بەڭگى ئاتا - ئانىلىرىنى دورىشى ۋە ئاتىلارنىڭمۇ ئۇلارنى توسماسلىقى.

(2) بەڭگى دوستلار بىلەن ئارىلىشىش، خۇسۇسەن باللار يىگىتلىك ياشلىرىدا بەڭگىلەر بىلەن دوست بولۇشى.

(3) باللارنىڭ ئۆزىنىڭ ئەرلىكىنى كۆرسىتىش دەيدىغان سەپسەتىگە ئىشىنىپ زورىغا تاماكا چېكىشكە ئادەتلىنىۋېلىشى.

(4) بەزىلەرنىڭ غەم - قايغۇ، ئەندىشىلەردىن قايسىبىر يول بىلەن ئۆزلىرىنى قاچۇرۇش مەقسىتى بىلەن تاماكىغا يۈزلىنىشى.

(5) تاماكىنىڭ تەن ساقلىقىغا قاتتىق زىيانلىق ئىكەنلىكىنى بىلمەسلىك ياكى ئۇنىڭ خەتىرىنى ئاددىي ساناش.

(6) ئىرادىنىڭ ئاجىزلىقى ۋە سەۋر - تاقەتنىڭ كەملىكى.

تاماكا يامان يولغا مېڭىشنىڭ مۇقەددىمىسى

991. سوئال: نېمە ئۈچۈن تاماكا يامان يولغا مېڭىشنىڭ مۇقەددىمىسى دېيىلىدۇ؟

جاۋاب: تاماكا چېكىش ھاراق ۋە ئاق چېكىملىككە يۈزلىنىشنىڭ ئالدىنقى ئاملى ۋە ئۇنىڭ مۇقەددىمىسىدۇر. چۈنكى ھەر قانداق بەڭگى ئاق چەكمەيدۇ، ئەمما ھەر قانداق ئاق چەككۈچى بەڭگىدۇر! بىر تال تاماكىنى چېكىشنىڭ ئۆزىمۇ ھارام. بۇ ھارامغا داۋام قىلىش ھارام ئۈستىگە ــ ھارامنى سادىر قىلغانلىق بولۇپ، گۇناھ كۆلىمى ئاشقانسېرى، ئۇنىڭ ئازدۇرۇش دائىرىسى كېڭىيىدۇ، ئۇنى چەككۈچىنىڭ ئۆپكىسىنى سىيىق تۈتۈنى بىلەن قارايتقاندەك، ئۇنىڭ قەلبىنىمۇ شۇنداق قارايتىدۇ. ئادەمنى گۇناھ ئىشلەشتىن قورقمايدىغان، ھارامدىن ھەزەر قىلمايدىغان قىلىپ قويىدۇ.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

تاماكىنىڭ كىچىك بالىلارغا بولغان يامان تەسىرى

992. سوئال: تاماكىنىڭ كىچىك بالىلارغا قانداق يامان تەسىرى بار؟

جاۋاب: تاماكىنىڭ بالىلارغا بولغان يامان تەسىرى كۆپ، ئۇلاردىن:

(1) ئاتا ـ ئانىسىدىن بىرەرسى تاماكا چېكىدىغان بالىلار تاماكا ئارقىلىق گۇناھ ـ مەسىيەت ئىشلارنى ئىشلەيدىغان بولۇپ يېتىشىدۇ.

(2) تاماكا چېكىدىغانلارغا ئارىلاشقان بالىلار تەدرىجىي تاماكا چېكىشنى ئۆگىنىپ قالىدۇ.

(3) ئاتا ـ ئانىسى تەرىپىدىن كونترول قىلىنىپ تۇرمىغان بالىلار تاماكا چېكىش ۋە باشقىمۇ يامان ئادەتلەرگە تېزلا ئادەتلىنىپ قالىدۇ.

993. سوئال: تاماكىنىڭ نارەسىدە بالىلارغا تەن ساقلىقى جەھەتتىن قانداق زىيىنى بار؟

جاۋاب: تاماكىنىڭ نارەسىدە بالىلارغا تەن ساقلىقى جەھەتتىن بېرىدىغان يامان تەسىرى تۆۋەندىكىچە:

(1) ئاتا ـ ئانىسى ياكى ئۇلارنىڭ بىرەرسى تاماكا چېكىدىغان بالىلارنىڭ ئۆپكە ياللۇغى كېسىلىگە گىرىپتار بولۇش ئېھتىمالى كۈچلۈك.

(2) بالىلاردىكى پاكلىق ھالىتىنىڭ ئۆچتىن بىرى ئاتا ـ ئانىسىدىن بىرەرسىنىڭ تاماكا چېكىشىگە مۇناسىۋەتلىك بولۇپ، بەڭگى ئانا ھەر قېتىم تاماكا چېكىپ بولغاندىن كېيىن، قانىنىڭ ھەرىكىتىنىڭ پەسلىشى بالىنىڭ ئاكلاش قۇۋۋىتىنىڭ ئاجىزلىشىشىغا سەۋەب بولىدۇ.

(3) ئاتا ـ ئانىسى ياكى ئۇلاردىن بىرەرسى تاماكا چېكىدىغان بالىلاردا نەپەس سىقىلىش، بۇرۇن ۋە كاناي ئېلېرگىيىسى، ئانگىنا قاتارلىق كېسەللىكلەر پەيدا بولىدۇ.

(4) ئاتا ـ ئانىسى ياكى بۇلاردىن بىرەرسى تاماكا چېكىدىغان بالىلارنىڭ جىسمانىي ۋە ئەقلىي جەھەتتىن تەرەققىي قىلىش نىسبىتى ئاز بولىدۇ. ئاتا ـ ئانىسىدىن بىرەرسى تاماكا چېكىدىغان بالىلار بىلەن ئاتا ـ ئانىسى تاماكا چەكمەيدىغان بالىلار ئوتتۇرىسىدا ئېلىپ بېرىلغان ئىلمىي تەتقىقاتلار بۇنى ئىسپاتلىغان.

تاماكىنىڭ تەن ساقلىقىغا بولغان زىيانلىرى

994. سوئال: تاماكا چېكىشنىڭ تەن ساقلىقىغا بولغان زىيانلىرى قايسىلار؟

جاۋاب: مەلۇمكى، تەن ساقلىقى ئەڭ چوڭ نېمەت بولۇپ، دۇنيانىڭ لەززىتى ۋە سائادىتى، تۇرمۇشنىڭ ھالاۋىتى شۇ تەن ساقلىقىغا باغلىقتۇر. دۇنيادا ھېچقانداق نېمەت تەن ساقلىقىغا يەتمەيدۇ. تاماكىنىڭ تەن ساقلىقىغا زىيانلىق تەرەپلىرى ناھايىتى كۆپ بولۇپ، تېببىي مۇتەخەسسىسلەر تاماكىنىڭ يۈرەك ئېغىشى، ئۆپكە

كېسىلى، قىزىل تومۇرنىڭ قېتىپ قېلىشى، بوغما ئۈچەي ياللۇغى، ئانگىنا، ئاشقازان كېسىلى، جىنسىي ئاجىزلىق ۋە باشقىمۇ كېسەللىكلەرگە سەۋەب بولىدىغانلىقىنى ئېيتىدۇ.

تاماكىنىڭ نەپەسلىنىش تۈرۈبىلىرىغا بولغان زىيىنى

تاماكىنى شوراش ئارقىلىق نەپەسلىنىش تۈرۈبىلىرىدا قېپقالغان تۈتۈننىڭ قالدۇقلىرى بەلغەم ۋە قاتتىق هۆتەل پەيدا قىلغاننىڭ سىرتىدا، تەدرىجىي هالدا راك كېسىلىنى پەيدا قىلىدۇ.

تاماكىنىڭ ئۆپكىگە بولغان زىيىنى

ئىنساندىكى ئۆپكە تەنگە پايدىلىق بولغان نەرسىلەرنى ئېلىپ كېلىپ زىيانلىق بولغانلىرىنى چىقىرىپ تاشلايدىغان ناهايىتى مۇهىم ئورگان. ئۆپكە ساپ هاۋادىن نەپەس ئېلىش ئارقىلىق ئوكسىگېننى قوبۇل قىلىپ، زىيانلىق بولغان كاربون ئوكسىدىنى چىقىرىپ تاشلايدۇ. ئۆپكىگە تاماكىنىڭ تۈتۈنى كىرگەندە، ئۇنىڭدىكى نىكوتىننىڭ زەهىرى ئۆپكىدە سەلبىي ئەهۋاللارنى تۇغدۇرىدۇ. نەپەسنىڭ سىقىلىشى، ئۆپكىنى تۈتۈننىڭ قالدۇقى بولغان قارا لەشنىڭ قاپلاپ كېتىشى ۋە ئاخىرىدا تەدرىجىي هالدا راك ئاغرىقىنى پەيدا قىلىشى قاتارلىق زىيانلارنى كەلتۈرۈپ چىقىدۇ.

تاماكىنىڭ ئاشقازانغا بولغان زىيىنى

تاماكىدىكى نىكوتىن دېگەن زەهەر ئېغىزغا يىغىلغان سۈغا ئارىلىشىپ ئاشقازانغا كېتىدۇ، ئاشقازاندا سەلبىي تەسىرلەرنى قوزغاپ ئىشتىهانىڭ ئازىيىشى، ئومۇمىي بەدەننىڭ ئاجىزلىشىشى قاتارلىقلارغا سەۋەب بولىدۇ.

تاماكا چېكىشنىڭ دىنىي جەھەتتىكى زىيىنى

995. سوئال: تاماكا چېكىشنىڭ دىنىي جەھەتتىكى زىيىنى قايسى؟

جاۋاب: بارلىق ئىسلام قانۇنشۇناس ئالىملىرى ۋە باشقا هەر ساهە ئالىملارنىڭ بىردەك ئىتتىپاقى بىلەن تاماكا چېكىش، تاماكا سودىسى بىلەن شۇغۇللىنىش قەتئىي هارامدۇر. تاماكا سودىسى بىلەن تاپقان پۇلمۇ هارامدۇر.

تاماكا ئۆزى هارام نەرسە، ئۇ تەن ساقلىقىغا زىيانلىق بولغىنىنىڭ سىرتىدا، ئىجتىمائىي، ئىقتىسادىي ۋە ئەخلاقىي تەرەپلەردىنمۇ زىيانلىقتۇر.

ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمدە، ئىنسانلارنى ئۆزلىرىنىڭ تەن ساقلىقىغا زىيانلىق بولغان نەرسىلەرنى ئىستېمال قىلىشتىن مەنئى قىلىپ مۇنداق دېگەن: «ئۆزۈڭلارنى

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

ئۆلتۈرمەڭلار»[1]، «ئۆزۈڭلارنى ھالاكەتكە ئىتتەرمەڭلار.»[2] بۇ ماۋزۇدا كەلگەن مۇندىن باشقا ئايەت ۋە ھەدىسلەر كۆپتۇر.

تاماكىنىڭ خاراكتېرغا بولغان زىيىنى

996. سوئال: تاماكىنىڭ يەنە قانداق زىيىنى بار؟

جاۋاب: تاماكىنىڭ تەن ساغلىقى، دىنىي، ئەخلاقىي، ئىجتىمائىي ۋە ئىقتىسادىي جەھەتلەردىن كەلتۈرىدىغان ھېسابسىز زىيانلىرىدىن باشقا، ئادەمنى تەڭپۇڭلۇقنى يوقىتىشتەك ئەھۋاللارغا ئېلىپ بارىدۇ. مەسىلەن: بەڭگىنىڭ خۇمارى تۇتقان ۋاقىتتا، ئۇنىڭ تەڭپۇڭلۇقى بۇزۇلىدۇ، كىشىلەرگە قىلىدىغان مۇئامىلىسىمۇ ياخشى بولالمايدۇ. بۇ ھالەتتە ئۇ تاماكا چېكىپ خۇمارىدىن چىقمىغۇچە قولى ئىشقا بارمايدۇ. بۇنىڭدىن سىرت ئىشلەپچىقىرىشقا توسقۇنلۇق دېگەنلىك.

تاماكىغا ئۆگىنىپ قېلىشتىن ساقلىنىشنىڭ زۆرۈرلىكى

997. سوئال: نېمە ئۈچۈن تاماكىغا ئۆگىنىپ قېلىشتىن ساقلىنىش شۇنچە زۆرۈر؟

جاۋاب: تاماكا چېكىشنى ئۆگىنىپ قېلىش دېگەنلىك قۇتۇلۇش ئەڭ قىيىن بولغان خەتەرلىك بىر يولنى تاللىۋالغانلىقتۇر. چۈنكى تاماكا تەركىبىدىكى نىكوتىن ماددىسىنىڭ تاماكا چەككۈچىلەر بەدىنىدە قوزغاش كۈچىنىڭ زورلۇقى ۋە بەدەننىڭ تەلەپلىرىدىن بىرىگە ئايلىنىپ قالغانلىقى سەۋەبلىك، تاماكا چېكىشكە ئادەتلىنىپ قالغان كىشىلەر ئۇنى تاشلاش يولىدا كۆپ ئازابلانماقتا. زىيانلىق ماددىلار ئىچىدە تاماكا ئىنسان ساقلىقىنىڭ ئەڭ ئەشەددىي دۈشمىنى. شۇڭا خەلقئارادىكى نۇرغۇن دۆلەتلەر كىشىلەرنىڭ ئۈستى يېپىق جايلاردا، خۇسۇسەن، ئىش ئورۇنلىرىدا تاماكا چېكىشنى قەتئىي تۈردە مەنئى قىلىپ كەلمەكتە.

تاماكىنىڭ زىيانلىرى ۋە ئاۋارىچىلىكلىرى شۇنداق كۆپ بولغان ئىكەن، ئۇنى چېكىشنى ئۆگىنىپ قېلىشتىن قاتتىق ھەزەر قىلىش ئەڭ ياخشىدۇر. «ساقلىنىش داۋالىنىشتىن ئەۋزەل» دەيدىغان ھېكمەت ناھايىتى توغرا ئېيتىلغان.

دۇنيا سەھىيە تەشكىلاتىنىڭ تاماكىدىن ئاگاھلاندۇرۇشى

998. سوئال: نېمە ئۈچۈن تاماكا چېكىش ئۆزىنى ئۆلتۈرۈش دېيىلىدۇ؟

---

(1) نىسا سۈرىسى 29 ـ ئايەت

(2) بەقەرە سۈرىسى 195ـ ئايەت

جاۋاب: تىببىي مۇتەخەسسىسلەر تاماكا چېكىشنىڭ ئۆز رازىلىقى بىلەن ئۆزىنى ئۆلتۈرۈش ئىكەنلىكىنى يەكۈنلەيدۇ. چۈنكى تاماكا سەۋەبلىك ئۆلۈپ كېتىۋاتقانلارنىڭ سانى باشقا ھەر قانداق بىر تەبىئىي ئاپەت ياكى ئۇرۇشلاردا ئۆلگەنلەرنىڭ سانىدىنمۇ كۆپ بولماقتا.

دۇنيا سەھىيە تەشكىلاتىنىڭ رەسمىي ستاتىستىكىلىق دوكلاتىدا مۇنداق دەپ قەيت قىلىنغان: «دۇنيادا يىلىغا تاماكا سەۋەبلىك ئىككى يېرىم مىليون ئادەم ئۆلىدۇ. بۇ سان 1945 - يىلى ئىككىنچى دۇنيا ئۇرۇشىنىڭ ئاخىرقى مەزگىللىرىدە ئامېرىكا قوشما شتاتلىرى، ياپونىيىنىڭ ھىروشىما ۋە ناگاساكى شەھەرلىرىگە ئاتوم بومبىسى تاشلىغاندا ئۆلگەن ئادەم سانىدىن تەخمىنەن 10 ھەسسە ئېشىپ كەتكەن. چۈنكى ئۇ ۋاقىتتا ئاتوم زەربىسى بىلەن ئۆلگەنلەرنىڭ سانى 250 مىڭ ئادەم ئىدى. دۇنيادا ئەيدىز كېسىلى تارقالغاندىن كېيىن 1981 - يىلىدىن 1992 - يىلىنىڭ ئاخىرغىچىلىك بولغان 12 يىلغا يېقىن ۋاقىت مابەينىدە، ئەيدىز كېسىلى بىلەن ئۆلگەنلەرنىڭ سانى دۇنيا بويىچە 250 مىڭدىن ئازراق ئاشىدۇ. بۇنىڭدىن مەلۇمكى، دۇنيادا تاماكا سەۋەبىدىن بىر يىل ئىچىدە ئۆلىدىغان ئادەم سانى ياپونىيىگە تاشلانغان ئاتومدا ئۆلگەن، ئەيدىز كېسىلى سەۋەبلىك 12 يىل ئىچىدە ئۆلگەن ئادەم سانىدىن نەچچە ھەسسە كۆپ بولماقتا.»

دۇنيا سەھىيە تەشكىلاتىنىڭ 2002 - يىلى 31 - ماي كۈنىدىكى ستاتىستىكىلىق دوكلاتىدا: «ھازىر ھەر يىلى دۇنيادا تاماكا سەۋەبلىك ئۆلىدىغانلارنىڭ سانى ۋابا، ئىچ سۈرۈلۈش، يۇقۇملىنىش، زەھەرلىنىش، كولىرا، تىفوس ۋە باشقا ھەر قانداق كېسەل سەۋەبلىك ئۆلىدىغانلارنىڭ سانىدىن ئېشىپ كەتمەكتە. تاماكا چېكىدىغانلاردىن ھەر ئون كىشىدىن 3 ى تاماكىدىن تەدرىجىي زەھەرلىنىش بىلەن ئۆلىدۇ. قالغانلىرىنىڭ كۆپ سانلىقى تاماكىغا مۇناسىۋەتلىك كېسەللىكلەر بىلەن قىينىلىدۇ. تاماكا چېكىدىغانلاردىن %90 كىشىنىڭ ئۆپكىسى راك كېسىلىگە گىرىپتار بولىدۇ. ئۇلارنىڭ قىزىل قان تومۇرىنىڭ قېتىپ قېلىشى ئايرىم بىر مۇشكىلە.» دەپ قەيت قىلىنغان.

دۇنيا سەھىيە تەشكىلاتىنىڭ مەزكۇر ستاتىستىكىدا يەنە مۇنداق دەپ قەيت قىلىنغان: «تاماكا دۇنيادا ئەڭ كۆپ ئۆلۈمگە سەۋەب بولىدىغان نەرسىلەرنىڭ ئالدىنقىسى ھېسابلىنىدۇ. دۇنيادا بىر مىليارد بىر يېرىم مىليوندىن ئادەم تاماكا چېكىدۇ، ئۇلاردىن 800 مىليونى ئۈچىنچى دۇنيا ئەللىرىنى تەشكىل قىلىدۇ. ئەھۋال مۇشۇ بويىچە كېتىۋەرسە، دۇنيادا تاماكا سەۋەبىدىن ئۆلىدىغانلارنىڭ سانى 2020 - يىلغا يەتكەندە ھەر يىلىغا 4 مىليونغا يېتىدىغانلىقى، 2030 - يىلىغا بارغاندا دۇنيادا

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

يىلىغا تاماكا سەۋەبى بىلەن ئۆلىدىغانلارنىڭ سانىنىڭ 10 مىليونغا يېتىدىغانلىقى مۆلچەرلەنمەكتە.»

تاماكا چېكىش ھازىرقى ئەسىرنىڭ ئەڭ پالاكەتلىك ئاپىتى

999. سوئال: نېمە ئۈچۈن تاماكا چېكىش ھازىرقى ئەسىرنىڭ ئەڭ پالاكەتلىك ئاپىتى دېيىلىدۇ؟

جاۋاب: پەن ـ تېخنىكىنىڭ تەرەققىياتىغا ئەگىشىپ تاماكىنىڭ ئىنسان ساقلىقىغا كەلتۈرىدىغان زىيانلىرى ۋە خەتەرلىرى ئىلگىرىكى ۋاقىتلارغا قارىغاندا تېخىمۇ ئېنىق ۋە كەسكىن ئىسپاتلانغان. بىر يىل ئىچىدە تېنى ساق كىشىلەردىن ئىككى يېرىم مىليون كىشىنىڭ پەقەت تاماكا سەۋەبىدىنلا دۇنيادىن ئايرىلىشى ھەقىقەتەن چوڭ پاجىئە بولۇپ، ھازىرقى ئەسىرنىڭ ئەڭ زور پالاكەتلىك ئاپىتى بولۇپ سانىلىدۇ.

تاماكا چېكىشنى ئۆگىنىپ قېلىشتىن ساقلىنىش تەدبىرلىرى

1000. سوئال: قانداق قىلغاندا تاماكا چېكىشنى ئۆگىنىپ قېلىشتىن ساقلانغىلى بولىدۇ؟

جاۋاب: تېببىي مۇتەخەسسىسلەرنىڭ ئىسپاتلىشىچە، ئادەتتە تاماكىغا خۇمار بولۇپ قېلىش ھاراققا خۇمار بولۇپ قېلىشتىن تېز ۋە ئاسان بولىدۇ. 100 ئادەم ھاراق ئىچسە، ئۇلارنىڭ 10% ياكى 15% ى ھاراققا خۇمار بولسا، 100 ئادەم تاماكا چەكسە، ئۇلارنىڭ 85% ى تاماكىغا خۇمار بەڭگى بولۇپ قالىدۇ. شۇڭا تاماكا چېكىشنى ئۆگىنىپ قېلىشتىن قاتتىق ھەزەر قىلىش كېرەك. تۆۋەندىكى چارە ـ تەدبىرلەر تاماكا چېكىشنى ئۆگىنىپ قېلىشتىن ساقلىنىشقا ياردەمچى بولۇشى مۇمكىن:

(1) تاماكا چېكىدىغانلار بىلەن ئىمكان قەدەر ئارىلاشماسلىق. ئىش مۇناسىۋىتى بىلەن چارىسىز ئارىلىشىشقا مەجبۇر بولغان تەقدىردىمۇ، تاماكىغا سەلبىي نەزەر بىلەن قاراش، ئۇنى بىر خەتەرلىك ئاپەت دەپ تونۇش ۋە شۇنداق مۇئامىلە قىلىش.

(2) ئۆگىنىپ قالىمەن دېگەن ئەنسىزچ بىلەن بىر قېتىم، ئىككى قېتىم چېكىپ بېقىشتىن قاتتىق ھەزەر قىلىش.

(3) تاماكىغا زورلىغۇچىلارغا قەتئىي بوي ئەگمەسلىك ۋە شۇنداق ئەھۋالغا مۇپتىلا بولۇپ قالماسلىقنىڭ چارىسىنى قىلىش.

(4) تاماكا چېكىدىغانلار بار سورۇنلاردىن مۇمكىن قەدەر ئۆزىنى قاچۇرۇش. ئامالسىز قاتنىشىپ قالغاندىمۇ، بەڭگىلەردىن يىراقراق ئولتۇرۇش.

(5) سىزگە تاماكا سۇنغان كىشى ھەر قانچە يېقىن كىشىڭىز بولغان تەقدىردىمۇ، ئۇنىڭ خاتىرىسىنى قىلماستىن قەتئىي رەت قىلىش.

باللارنى تاماكا چېكىشنى ئۆگىنىپ قېلىشتىن ساقلاش ئۇسۇلى

1001. سوئال: قانداق قىلغاندا باللارنىڭ تاماكا چېكىشنى ئۆگىنىپ قېلىشىنىڭ ئالدىنى ئالغىلى بولىدۇ؟

جاۋاب: باللارنىڭ تاماكا چېكىشنى ئۆگىنىپ قېلىشىنىڭ ئالدىنى ئېلىشتا، ئاتا - ئانىلارنىڭ رولى ناھايىتى چوڭدۇر. ئۇلار باللىرى توغرۇلۇق تۆۋەندىكىلەردىن مەسئۇل ۋە جاۋابكاردۇر:

(1) ئائىلىدە دىنىي تەربىيىنى كۈچەيتىشى، ھالال - ھارام، ياخشى - يامان ۋە توغرا - خاتالارنىڭ ھەممىنى باللارغا توغرا يوسۇندا بىلدۈرۈشى ۋە قانائەتلىنەرلىك ھالدا چۈشەندۈرۈشى.

(2) تەقۋادارلىق، نەپسىنى يىغىش ۋە ئېسىل ئەخلاقلاردا باللىرىغا ئۈلگە بولۇشى.

(3) باللىرىنىڭ يۈرۈش - تۇرۇشلىرىنى كونترول قىلىپ تۇرۇشى. ئۇلارنىڭ يانچۇقلىرىنى ۋە سومكىلىرىنى پات - پات تەكشۈرۈپ تۇرۇشى.

(4) باللىرىنىڭ ئارىلىشىدىغان دوستلىرى، ساۋاقداشلىرى ۋە قوشنىلىرىنى ئېنىق بىلىشى ۋە باللىرىنى ئەخلاقسىز، يامان، بەڭگى باللارغا قەتئىي ئارىلاشتۇرماسلىقى.

(5) باللىرىنىڭ مەكتەپتىكى ئەھۋالىنى مۇئەللىملىرىدىن ۋە ياخشى ساۋاقداشلىرىدىن ھەمىشە ئىگىلەپ تۇرۇشى.

(6) تاماكا چېكىدىغانلار بار سورۇنلارغا باللىرىنى ئېلىپ بارماسلىقى ۋە ئۇلارنىڭ يالغۇز بېرىشىنىمۇ توسۇشى (يەنى مەنئى قىلىشى).

(7) ئاتا - ئانىلار ئۆزلىرى باللىرىنىڭ يېنىدا تاماكا چەكمەسلىكى، ئۆيدە تاماكا ساقلىماسلىقى.

(8) باللىرىنىڭ بىرەر قېتىم تاماكا چەككەنلىكىنى ياكى بەڭگى باللارغا ئارىلاشقانلىقىنى ئاڭلىغان ھامان باللىرىنى قانائەتلىنەرلىك ئىلمىي ئۇسۇل بىلەن ئاگاھلاندۇرۇشى ۋە قايتا قىلماسلىققا ۋەدە ئېلىشى.

(9) باللىرىنىڭ يامان ئادەتلەرگە كۆنۈپ قالماسلىقى، گۈزەل ئەخلاقلىق پەرزەنت بولۇشى ئۈچۈن ئاللاھقا سېغىنىپ ھەر دائىم دۇئا قىلىشى.

(10) تاماكا، ھاراق، ئاق چېكىملىك ۋە باشقىمۇ زىيانلىق نەرسىلەرنىڭ خەتىرىدىن باللىرىنى ھەمىشە ئاگاھلاندۇرۇپ تۇرۇشى.

تاماكىنى تاشلاش چارىلىرى ۋە بەزى تەكلىپلەر

1002. سوئال: قانداق قىلغاندا تاماكىنى تاشلىغىلى بولىدۇ؟

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

جاۋاب: دۇنيادا ھەر قانداق بىر مۇشكۈلنىڭ چىقىش يولى بولىدۇ. تاماكىنى تاشلاش ئىشى شۇنچىلىك قىيىن كۆرۈنسىمۇ، ئۇنى تاشلاش مۇمكىندۇر. تۆۋەندىكىلەر تاماكىنى تاشلاش ئۈچۈن ياردەمچى بولالايدۇ:

(1) ئاللاھ تائالاغا سېغىنىپ دۇئا قىلىش ۋە بۇ نىجىستىن قۇتۇلۇش ئۈچۈن ئاللاھ تائالاغا چىن ئېسىلىش. ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمدە: «ماڭا دۇئا قىلىڭلار، مەن دۇئايىڭلارنى ئىجابەت قىلىمەن» دەپ ئوچۇق جاكارلىدى. يۈرەكتىن قىلىنغان دۇئالارنىڭ ئىجابەت بولۇشىدا شەك يوق. ئەمما دۇئانىڭ ئىجابەت بولۇشى ئۈچۈن بەزى شەرتلەرمۇ بار. مەسىلەن: يېمەك ـ ئىچمەكنىڭ ھالالدىن بولۇشى، دۇئانىڭ ئىجابەت بولۇشىغا چىن ئىشەنچ بىلەن قىلىش، دۇئادا راستچىل، سەممىي بولۇش، ئاللاھنىڭ دۇئانى ئىجابەت قىلىدىغانلىقىغا چىن ئىشىنىش، ئىجابەت بولمايۋاتىدۇ، دەپ دۇئادىن زېرىكمەسلىك ۋە باشقىلار.

(2) ئاللاھ تائالاغا تەقۋالىق قىلىش، يەنى ئاللاھ تائالاغا سېغىنىپ ئۇنىڭ غەزىپىگە ئۇچرايدىغان ئىشلاردىن قېچىش ۋە ئۇنىڭ رازىلىقىغا ئېرىشىش ئۈچۈن تىرىشچانلىق كۆرسىتىش ئارقىلىق ئۇنىڭ ھىمايىسىگە ئىگە بولۇش. ئاللاھ تائالا ئۆزىنىڭ ھىمايىسىگە ئالغان كىشىنى ھېچ ۋاقىت زىيانغا ئۇچراتمايدۇ. ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمدە: «كىمكى ئاللاھقا تەقۋالىق قىلىدىكەن، ئاللاھ ئۇنىڭ ئىشىنى ئاسان قىلىدۇ» ۋە «كىمكى ئاللاھ تائالاغا تەقۋالىق قىلىدىكەن، ئاللاھ ئۇنىڭغا چىقىش يولى بېرىدۇ»، دەپ كۆرسەتكەن.

(3) تاماكىنى دەرھال تاشلاش. ئۇنى دەرھال تاشلاش چىن ئىرادە تەلەپ قىلىدىغان ئىش. لېكىن ئۇ بەزىلەر ئويلىغاندەك قىيىن ئىشمۇ ئەمەس. ئۇنى قىيىن كۆرگەن كىشى رامىزان كۈنلىرىدىكى ھالىنى ئەسكە ئالسا بولىدۇ. رامىزان كۈنلىرىدىمۇ يېمەك ـ ئىچمەك، تاماكا چېكىش ۋە باشقىمۇ ئىشلاردىن مەجبۇرى ئۆزىنى توسىدۇ. بۈگۈن تاشلايمەن، ئەتە تاشلايمەن دەپ كەينىگە سۈرۈش شەيتاننىڭ قارمىقىغا ئېسىلغانلىق بولۇپ، شەيتانىي نەپس ئۇنى تاشلاشقا پۇرسەت بەرمەسلىككە تىرىشىدۇ. ئەڭ ئۈنۈملۈك چارە، تاماكىنى تاشلاش قارارىغا كەلگەن ھامان ئۇنىڭدىن دەرھال قول ئۈزۈشتۇر.

1003. سوئال: تاماكىنى تاشلىغاندىن كېيىن قايتا چەكمەسلىك ئۈچۈن نېمە قىلىش كېرەك؟

جاۋاب: تاماكىغا قايتا ئۆگىنىپ قالماسلىق ئۈچۈن مۇنۇلارنى قىلىش كېرەك:

(1) تاماكىنى تاشلىغاندىن كېيىن، ئۇنى قەتئىي ئىسگە كەلتۈرمەسلىك، كۆرۈپ قالغان ياكى ئىسگە چۈشۈپ قالغان ئەھۋاللار ئاستىدا خىيالنى باشقا ياققا بۇراش كېرەك.

(2) تاماكا چېكىدىغان دوستلاردىن مەڭگۈلۈك ئايرىلىش ۋە ئارىلاشماسلىق.

(3) تاماكا چېكىش ئەسناسىدا ئىستېمال قىلىپ كەلگەن شەيئىلەرنى ئىستېمال قىلىشنى تەرك ئېتىش.

(4) گىمناستىكا ھەرىكەتلىرى بىلەن كۆپرەك شۇغۇللىنىش.

(5) مېۋە ۋە كۆكتاتلارنى كۆپرەك ئىستېمال قىلىش.

(6) تاماكا خۇمارى تۇتقان بىر قانچە مىنۇتلۇق قىيىنچىلىققا سەۋر بىلەن تاقابىل تۇرۇش. خۇمار تۇتقان شۇ بىر قانچە مىنۇتقا چىدىغان ئادەم ئۇنى چوقۇم تاشلاپ كېتەلەيدۇ.

(7) تاماكا خۇمارى تۇتقان ۋاقىتتا ئۆزىنى تۇتۇۋېلىش، خىيالنى باشقا ياققا بۇراش، باشقا ئىشلار بىلەن مەشغۇل بولۇش.

1004. سوئال: تاماكىنى تاشلاشنىڭ باشقا چارىلىرىمۇ بارمۇ؟

جاۋاب: تەلىم - تەربىيە مۇتەخەسسىسلىرى تاماكىنى تاشلاش ئۈچۈن تۆۋەندىكىلەرنى تەۋسىيە قىلىدۇ:

(1) تاماكا ئورنىغا نىكوتىن ماددىسىدىن ياسالغان مەخسۇس رىۋاشكىلارنى چايناش تاماكىغا بولغان ئىشتىھانى پەسەيتىدۇ. چۈنكى كىشىلەرنى تاماكا چېكىشكە ئادەتلەندۈرۈپ قويغان نەرسە، ئۇنىڭدىكى نىكوتىن ماددىسىدۇر. مىسۋاك قوللىنىشمۇ تاماكىنى تاشلاشقا ياردەمچى بولىدۇ. خۇمار قاتتىق تۇتقان لەھزىلەردە مىسۋاكنى ئېغىزىدىن چىقارماي تۇرۇش ياخشى ئۈسۇلدۇر.

(2) تاماكىنى تەدرىجىي تاشلاشقىمۇ بولىدۇ. بۇ كۈندىلىك چېكىدىغان تاماكا نىسبىتىنى ئازايتىش ئارقىلىق بولىدۇ. مەسىلەن: كۈنىگە بىر پاچكا چېكىدىغان كىشى ئۇنى بىر ياكى ئىككى تالغا چۈشۈرۈشى، ئىمكان قەدەر ئاز چېكىشكە تىرىشىش ئارقىلىق بولىدۇ. لېكىن ئەڭ ياخشى ۋە ئۈنۈملۈك چارە — يۇقىرىدا ئېيتىلغاندەك — دەرھال تاشلاشتىن ئىبارەتتۇر.

(3) تاماكا چەكمەيدىغان ھەمراھلار بىلەن بىرگە كۆپرەك سەيلىگە ۋە سەپەرلەرگە چىقىش. شۇ ئارقىلىق تاماكا چەكمەسلىككە ئۆزىنى كۆندۈرۈش مۇمكىن. لېكىن بۇ ئەسنادا ۋاقىتنى بىكار ئۆتكۈزمەسلىك ھەتتا ئۆزگە تاماكا ھەققىدە خىيال سۈرۈشكىمۇ پۇرسەت بەرمەسلىك كېرەك.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

(4) تاماكىغا قارشى تۇرىدىغان مەخسۇس تېببىي مەركەزلىرى بولىدۇ. ئۇلار ختاي يېڭىنلىرى ۋە بەزى دورىلار ئارقىلىق تاماكىنى تاشلىماقچى بولغانلارنى داۋالايدۇ. بۇ ئورۇنلارغا مۇراجىئەت قىلىشمۇ ئالاھىدە ياردەمچى بولىدۇ.

(5) تاماكا چېكىدىغان دوستلاردىن ئايرىلىپ، ئۇلارنىڭ سورۇنلىرىنى تەرك ئېتىپ، تاماكا چەكمەيدىغانلار بىلەن كۆپ ئارىلىشىش.

(6) بېرەر ياكى ئىككى قېتىم مەغلۇپ بولۇش بىلەن ئۈمىدسىزلەنمەسلىك كېرەك. ئادەتتە تاماكىنى تاشلىماقچى بولغانلاردىن 60% كىشى ئىرادىسىدىن يېڭىلىپ يەنە تاماكا چېكىش ئادىتىگە قايتىدۇ. لېكىن تاماكىنى تاشلىماقچى بولغان ئادەم بىر ياكى ئىككى قېتىم يېڭىلگىنىدىن كېيىن، ئۆزىنىڭ ئاجىز نۇقتىسىنى بىلىۋېلىپ، بارچە ھىممىتى ۋە كۈچىنى شۇ ئاجىزلىق تەرىپىنى يېڭىش يولىغا سەرپ قىلىدىكەن، ئۇ تاماكىنى تاشلاش جېڭىدە ئاخىرى چوقۇم غەلىبە قىلالايدۇ. ئىرادىلىك ئادەم ئۆزىنىڭ خاتالىقىنى ۋە ئاجىزلىق نۇقتىسىنى تونۇيدۇ ۋە ئۇنىڭغا يېڭىلمەسلىك ئۈچۈن كۈرەش قىلىدۇ. مەلۇمكى، ھارماي كۈرەش قىلغانلار ئاخىرى چوقۇم غەلىبە قىلىدۇ.

(7) ئۆز ـ ئۆزىگە سۆز بېرىش ئۇسۇلى بىلەنمۇ تاماكىنى تاشلاش جېڭىدە غەلىبە قىلغىلى بولىدۇ. چۈنكى ئىنسان قانچىلىك سۆزىدە تۇرمايدىغان بولۇپ كەتكەن تەقدىردىمۇ، ئۇ ئۆزىنى ئالدىماسلىقى كېرەك. ئۇنىڭ ئۆزى بىلەن ۋىجدانى ئوتتۇرىسىدا سەممىيەت بولۇشى كېرەك. تاماكىنى قەتئىي تاشلاش ئۈچۈن ئۆزىگە چىن ۋەدە بەرگەن ئادەم ھەر ۋاقىت خۇمارى تۇتۇپ ۋەدىسىنى بۇزۇشقا مەجبۇر ھالەتكە چۈشۈپ قالغىنىدا ئۆز ـ ئۆزىگە بەرگەن ۋەدىسىنى ۋە ئۆزىنى ئالدىماسلىقى كېرەكلىكىنى ئويلاپمۇ ۋەدىسىنى بۇزۇشتىن يانىدۇ.

(8) يۇقىرىقى ئۇسۇللار بىلەنمۇ تاماكىنى تاشلاش جېڭىدە غەلىبە قىلالمىغانلار ئۈچۈن، يەنە بىر چارىمۇ بار، ئۇ بولسىمۇ، تاماكا چەكمەسلىككە قەسەم قىلىش. ئەگەر قەسىمىدە تۇرالماي گۇناھكار بولۇپ قېلىشتىن قورقسا، ۋاقىتلىق قەسەم قىلىشقا بولىدۇ. مەسىلەن: بىر يىللىق، ئۈچ ئايلىق، بىر ئايلىق. بۇ ئۇسۇل بىلەن تاماكا چېكىشنى تاشلىغانلارمۇ كۆپ.

هاراق ۋە ئۇنىڭ زىيىنى ھەققىدە

ئادەمنى مەست قىلىدىغان نەرسىلەرنىڭ ھەممىسى ھاراقتۇر

1005. سوئال: مەست قىلىدىغان ھەر قانداق نەرسە ھاراق ھېسابلىنامدۇ؟

جاۋاب: ئىسلام دىنىدا، ئادەمنى مەست قىلىدىغان نەرسىلەرنىڭ ھەر قاندىقى ھاراقنىڭ تۈرىگە كىرىدۇ. بۇنىڭغا بىنائەن، ئاق ھاراق، قىزىل ھاراق، پىۋا، شامپانىيە ۋە ئادەمنى مەست قىلىدىغان ھەر قانداق ئىچىملىك ھاراق ھېسابلىنىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ ھەقتە مۇنداق دېگەن: «مەست قىلغۇچى نەرسىنىڭ ھەر قاندىقى ھاراقتۇر، ھاراقنىڭ ھەرقاندىقى ھارامدۇر.»[1]

1006. سوئال: ھاراقتىن مەست قىلمىغۇچىلىك مىقداردا ئىچىشمۇ ھاراممۇ؟

جاۋاب: ھاراق ياكى ھاراق نامى بىلەن ئاتالمىغان بولسىمۇ تەركىبىدە ئادەمنى مەست قىلىش خۇسۇسىيىتى بولغان ھەر قانداق بىر ئىچىملىكتىن بىر يۇتۇم ئىچىشمۇ قەتئىي ھارامدۇر. بۇ مەسىلىدە پۈتۈن ئىسلام ئۆلىمالىرى بىردەك ئىتتىپاقتۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام :«كۆپى مەست قىلىدىغان نەرسىنىڭ ئېزىمۇ ھارامدۇر»[2] دەپ كۆرسەتكەن. چۈنكى مەزكۇر نەرسىلەر ئاز ئىستېمال قىلىش بىلەن مەست قىلمىغان بىلەن ئىچكى ئورگانلارغا زىيان يەتكۈزۈپ ھەر تۈرلۈك كېسەللىكلەرنى پەيدا قىلىشتا ئېزى بىلەن كۆپىنىڭ پەرقى يوقتۇر. ئۇنىڭ ئۈستىگە ئاز ئىچىش كۆپ ئىچىشكە ئېلىپ بارىدۇ.

ھاراق پۈتۈن يامانلىقلارنىڭ باشلامچىسى

1007. سوئال: نېمە ئۈچۈن ھاراق پۈتۈن يامانلىقلارنىڭ باشلامچىسى دېيىلىدۇ؟

جاۋاب: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھاراقنى سۆكۈپ: «ھاراق - پۈتۈن پاسكىنىلىقلارنىڭ ئانىسىدۇر» دەپ كۆرسەتكەن. چۈنكى قاتىللىق، ئوغرىلىق، خىيانەتچىلىك، ئالدامچىلىق، ئاتا - ئانىسىنى قاقشىتىش، باللىرىنى يېتىم قالدۇرۇش، نومۇسىنى قوغدىيالماسلىق، پەسكەشلىك ۋە باشقا ھەر قانداق بىر جىنايەت ياكى ئەخلاقسىزلىقنىڭ ئارقىسىدا چوقۇم ھاراق بولىدۇ. ھاراق ئىچكەن ئادەم ھەر قانداق بىر گۇناھنى ياكى جىنايەتنى ھېچ ئىككىلەنمەستىن قىلىدىغان بولۇپ قالىدۇ. چۈنكى ھاراقكەشتە شەرم - ھايا، ۋىجدان، ئار - نومۇس دېگەن نەرسە ئاللىبۇرۇن

---

(1) ئىمام بۇخارىي رىۋايىتى
(2) ئىمام ئەھمەد، ئەبۇداۋۇد ۋە تىرمىزىيلار رىۋايىتى

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

ئۆلگەن بولىدۇ. شۇڭا هاراق پۈتۈن يامانلىقلارنىڭ باشلامچىسى دېيىلىدۇ. بۇ پىكىردە هەر قانداق دىن، هەر قانداق پەلسەپە ۋە هەر قانداق قانۇن بىردەكتۇر. شۇڭا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام هاراققا مۇناسىۋەتلىك ئون كىشىگە لەنەت قىلغان بولۇپ، ئۇلار: هاراق سىققۇچى، سىقتۇرغۇچى، ئىچكۈچى، ئىچۈرگۈچى، توشىغۇچى، توشۇتقۇچى، ساتقۇچى، پۇلىنى يېگۈچى، سېتىۋالغۇچى ۋە ساتقۇزغۇچى»[1].

1008. سوئال: هاراقنىڭ هارام قىلىنىشىدىكى ئاساسلىق سەۋەب نېمە؟

جاۋاب: ئاللاھ تائالا ئىنسانىنى باشقا مەخلۇقاتلاردىن ئارتۇق قىلىپ، ئۇنىڭغا ئەقىل ئاتا قىلغان. ئەقىل ئىنسانىنى بارلىق مەخلۇقلاردىن ئالاھىدە ئايرىپ تۇرىدىغان ئەڭ قىممەتلىك نەرسىدۇر. ئۇنىڭسىز ئىنساننىڭ هېچقانداق قەدىر - قىممىتى بولمايدۇ. شۇڭلاشقا ئىسلام دىنىدا ئەقىلنى قوغداش بەش چوڭ پەرزنىڭ بىرى. بىر ئىنساننىڭ ئەقلىنى كەتكۈزگەنلىك ئۇنى ئۆلتۈرگەن بىلەن باراۋەردۇر. مەست بولۇش ئەقلىنى يوقاتقانلىقتۇر. ئەقلىنى يوقاتقان ئادەم ئىسلام ئىبادەتلىرىنى ئورۇنلاشقا سالاھىيەتلىك بولالمايدۇ. مۇندىن باشقا، ئەقلى جايىدا بولمىغان ئادەم ئۆزىنىڭ نېمە قىلىۋاتقىنىنى بىلمىگەنلىكتىن، ئەدەپ - ئەخلاققا زىت كېلىدىغان سۆز - هەرىكەتلەرنى ۋە تۈرلۈك ناشايان ئىشلارنى قىلىش، هەتتا هاياتىغا خەتەرلىك ئىشلارنى سادىر قىلىشتىن ئۆكۈنمەيدۇ. قاتىللىق جىنايەتلىرىنىڭ كۆپىنچىسى هاراقنىڭ سەۋەبىدىن بولىدۇ. هاراق ئىنسانىنى ياخشى ئىشلاردىن ۋە ئاللاھنىڭ زىكرىدىن توسىدۇ. شۇ سەۋەبتىن ئاللاھ تائالا هاراقنىڭ پۈتۈن تۈرلىرى ۋە پۈتۈن ئاتالغۇلىرى بىلەن بىرگە هارام قىلغان. ئاللاھ تائالا هاراقنىڭ هاراملىقىنى جاكارلاپ مۇنداق دېگەن: ﴿ئى مۆمىنلەر! هاراق ئىچىش، قىمار ئويناش، بۇتلارغا چوقۇنۇش، پال ئوقلىرى بىلەن پال سېلىش شەيتاننىڭ ئىشى، پاسكىنا قىلىقلاردۇر، بەختكە ئېرىشىشىڭلار ئۈچۈن شەيتاننىڭ ئىشىدىن يىراق بولۇڭلار. شەيتان هاراق، قىمار ئارقىلىق ئاراڭلاردا دۈشمەنلىك، ئاداۋەت تۇغدۇرماقچى، سىلەرنى نامازدىن ۋە ئاللاھنى ياد ئېتىشتىن توسماقچى بولىدۇ، سىلەر ئەمدى (هاراقتىن، قىماردىن) يانامسىلەر؟﴾[2].

هاراقنىڭ ئاساسلىق زىيانلىرى كۆپ

1009. سوئال: هاراقنىڭ ئاساسلىق زىيانلىرى قايسىلار؟

(1) تىرمىزىي، ئىبنى ماجە رىۋايىتى
(2) مائىدە سۈرىسى 90 - 91 - ئايەت

جاۋاب: تىببىي مۇتەخەسسىسلەر ھاراقنىڭ زىيانلىرىنى تەتقىق قىلىپ، مۇنداق 14 تۈرلۈك زىيىنىنى ئېلان قىلغان:

(1) ھاراق ئىنساننىڭ يۇقىرى نېرۋا سىستېمىسىنى زەھەرلەپ، ھاراق ئىچكۈچىنى ۋاقىتلىق ساراڭ قىلىدۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇ قالايمىقان سۆزلەپ كىشىلەرگە ئەزىيەت بېرىدۇ.

(2) يۈرەكنى قاتتىق قوزغىتىپ، ئارقىدىن ئاجىزلاشتۇرىدۇ.

(3) ئىنساننىڭ كېسەللىككە قارشى كۈچىنى ئاجىزلاشتۇرىدۇ. ئىنساندىكى يۇقۇملۇق كېسەلگە قارشى تۇرىدىغان ئاق قان ئايلىنىشىنى ئىشلىمەس ھالغا كەلتۈرۈپ قويىدۇ.

(4) ھاراق ئىچىشكە ئادەتلەنگەن ئادەم سىل كېسىلىگە گىرىپتار بولىدۇ. ئەگەر ئۇ ئۆچەي ياللۇغى كېسىلى بولۇپ قالسا، قۇتۇلۇش ئىمكانى بولمايدۇ.

(5) ھاراققا ئادەتلەنگەن ئادەمنىڭ ئوپېراتسىيىدە قۇتۇلۇش نىسبىتى ئىنتايىن ئاز بولىدۇ. شۇڭلاشقا سۇغۇرتا شىركەتلىرى ھاراقكەشلەرنىڭ ھاياتىنى سۇغۇرتىغا ئالمايدۇ.

(6) دۇنيانىڭ ھەر قايسى جايلىرىدىكى دوختۇرخانىلاردا ناھايىتى چوڭقۇر تەكشۈرۈش ئېلىپ بارغاندىن كېيىن، ساراڭلار دوختۇرخانىسىغا كىرگەن كېسەللەرنىڭ 50 % دىن كۆپرەكى ھاراق ئىچىدىغان ئادەمنىڭ باللىرى ئىكەنلىكى ئىسپاتلاندى.

(7) ھاراق يۈرەك بىلەن جىگەرنى كاردىن چىقىرىدۇ.

(8) قان بېسىمى، شېكەر سىيىش ۋە يۈرەك كېسىلى بار ئادەم ھاراق ئىچىدىغان بولسا، ئۆزىنى ئۆزى ئۆلتۈرگەن بىلەن ئوخشاش بولىدۇ.

(9) ھاراق بەزىلەرنىڭ گۇمان قىلغىنىدەك تاماق سىڭدۈرۈشكە ياردەم قىلمايدۇ، بەلكى ئۇ تاماق سىڭدۈرۈش ئورگانلىرىنىڭ پائالىيىتىگە توسالغۇ بولىدۇ ۋە ئاجىزلىتىدۇ.

(10) ھاراقنىڭ ھېچقانداق غىزا قىممىتى يوق. شۇنى بىلىش كۇپايە قىلىدۇكى، بىر بوتۇلكا ھاراقنىڭ بىر قوشۇق كۆرۈچچىلىكمۇ غىزا كۈچى يوقتۇر.

(11) ھاراقكەش نامراتلىققا گىرىپتار بولىدۇ. چۈنكى ئۇ بارلىق پۇلنى ھاراققا خەجلەيدۇ. ئۇ ھاراق ئۈچۈن ئايالنى ۋە باللىرىنى ئاچ قويىدۇ. شۇنىڭ بىلەن ئائىلە ئەزالىرى ياخشى غىزالانمىغانلىقى ئۈچۈن ھالاك قىلغۇچ كېسەللىكلەرگە دۇچار بولىدۇ.

(12) تىببىي ستاتىستىكىلارنىڭ كۆرسىتىشىچە، جىنسىي كېسەللىككە دۇچار بولغانلارنىڭ كۆپ سانلىقى هاراقنىڭ سەۋەبى بىلەن بولغان.

(13) هاراقكەشلەردىن كۈچلۈك ئەۋلاد چىقارغان ئادەم يوق، چۈنكى هاراق قورساقتىكى بالىنىڭ ئورگانلىرىنىڭ زەئىپ ۋە ئەيىبلىك ئۆسۈشىگە سەۋەب بولىدۇ.

(14) قاتناش ۋەقەسىنىڭ % 40 ى دىن كۆپرەكى هاراق سەۋەبى بىلەن مەيدانغا كېلىدۇ. چۈنكى هاراق خەتەرنى هېس قىلىش ئورگانلىرىنى ئاجىزلاشتۇرغانلىقى ئۈچۈن، بىر سېكۇنت ئىچىدە ماشىنىنى توختىتىش كېرەك بولغان بىر ۋەقەدە هاراق ئىچكەن ئادەم ئىككى سېكۇنتتىن كېيىن توختىتالايدۇ. بۇ چاغدا بولىدىغان ئىش بولۇپ بولغان بولىدۇ.

1010. سوئال: هاراق ئىچىشنىڭ جازاسى نېمە؟

جاۋاب: هاراق ئىچكەن ئادەمنىڭ بۇ دۇنيادىكى جازاسى 80 قامچا ئۇرۇلۇش بولۇپ، بۇ ئىسلام قانۇنى يولغا قويۇلۇۋاتقان مەملىكەتلەردە ئىجرا قىلىنىدۇ. ئەمما هاراقكەشنىڭ ئاخىرەتتىكى جازاسى جەننەتتىن مەھرۇم قېلىش ۋە دوزاخقا كىرىشتۇر. پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئۈچ خىل كىشى جەننەتكە كىرمەيدۇ. ئۇلار: هاراقكەش، ئاتا ـ ئانىسىنى قاقشاتقۇچى ۋە ئائىلىسىنى كۆڭلىمەيدىغان دەييۇس.»[1]

پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام مۇسۇلمانلارنى هاراق ئىچىشنىڭ يامان ئاقىۋىتىدىن ئاگاهلاندۇرۇپ مۇنداق دېگەن: «ئاللاهقا ۋە قىيامەت كۈنىگە ئىمان كەلتۈرگەن كىشى هاراق ئىچمىسۇن، ئاللاهقا ۋە قىيامەت كۈنىگە ئىمان كەلتۈرگەن كىشى هاراق ئىچىلىدىغان داستىخاندا ئولتۇرمىسۇن.»[2]

(1) ئىمام نەسائىي رىۋايىتى
(2) ئىمام ئەھمەد رىۋايىتى

زەھەرلىك چېكىملىكلەرنىڭ زىيىنى ھەققىدە

1011. سوئال: زەھەرلىك چېكىملىك دېگەن نېمە؟
جاۋاب: زەھەرلىك چېكىملىك ــ ئادەمنى مەست قىلىدىغان، خۇمار تۇتقۇزىدىغان ئەپيۇن، خېروئىن، مورفىن، نەشە، كوكائىن قاتارلىق زەھەرلىك نەرسىلەر بولۇپ، بۇلاردا كۆپ مىقداردا زەھەرلىك ماددىلار بار. بۇلارنىڭ كېلىش مەنبەلىرى، ئىشلەپچىقىرىش ئۇسۇللىرى ھەر خىل بولۇپ، پۈتۈن دۇنيا خەلقىنىڭ لەنىتىگە ئۇچرىغانلىقتىن، كۆپىنچە يوشۇرۇن ھالدا، قارا نىيەتلىك كىشىلەر تەرىپىدىن ئىشلەپچىقىرىلىدۇ ۋە تارقىتىلىدۇ.

زەھەرلىك چېكىملىكنىڭ ئەڭ خەتەرلىك زىيانلىرى

1012. سوئال: زەھەرلىك چېكىملىكنىڭ ئەڭ خەتەرلىك زىيىنى قايسى؟
جاۋاب: زەھەرلىك چېكىملىكلەر ئۇنى ئىستېمال قىلغۇچىلارنى پۈتۈنلەي كاردىن چىقىرىپ، ئۆلۈم بىلەن تۈگەشتۈرگەننىڭ سىرتىدا، ئىنسانىيەتكە زور بالايىئاپەتلەرنى ئېلىپ كېلىدىغان، خۇسۇسەن مىللەتنىڭ كېلەچىكى بولغان ياشلارنى زەھەرلەپ نابۇت قىلىدىغان رەھىمسىز ئالۋاستىدۇر. زەھەرلىك چېكىملىكلەرنىڭ ئىنسانلارغا كەلتۈرىدىغان زىيانلىرى مۆلچەرلىگۈسىز ئېغىر بولۇپ، تەن ساقلىقى، ئىقتىساد، ئائىلە، پسىخىكا تەرەپلىرىدىن كۆپ زىيىنى بار. كۆپلىگەن دۆلەتلەرنىڭ جىنايى ئىشلار قانۇنىدا زەھەرلىك چېكىملىك سودىگەرلىرىگە ئۆلۈم جازاسى بېرىشمۇ بۇ زەھەرنىڭ بالايىئاپىتىنىڭ چوڭلۇقىنى ئىسپاتلاشقا يېتەرلىكتۇر.

1013. سوئال: زەھەرلىك چېكىملىكنىڭ ئىنسان پسىخىكىسىغا قانداق زىيىنى بار؟
جاۋاب: زەھەرلىك چېكىملىككە كۆنۈپ قالغان ئادەم ئۆز نەپسىنىڭ ئەسىرىگە ئايلىنىپ قالىدۇ. چۈنكى ئۇ شۇ ئەرزىمەس خۇمارىنى قاندۇرۇش يولىدا نەپسى خاھىشى ئۇنى نېمىگە بۇيرۇسا، شۇنى قىلىدۇ، ئەگەر نەپسى شەيتان ئۇنى ئادەم ئۆلتۈرۈشكە كۈشكۈرتسە كىرپىكنى قاقماستىن ئادەم ئۆلتۈرىدۇ. ئەقلىنى قوللىنىشقا كۈچى يەتمەي قالىدۇ. ئۇ تەڭپۇڭلۇقى يوقالغان، ئىرادىسى ئاجىز، قورقۇنچاق، ئىش بېجىرەلمەيدىغان، ھورۇن، غەيرەتسىز بىر ئادەمگە ئايلىنىپ قالىدۇ.

1014. سوئال: زەھەرلىك چېكىملىكنىڭ تەن ساقلىقىغا بولغان زىيىنى قايسى؟
جاۋاب: زەھەرلىك چېكىملىكلەرنىڭ تەن ساقلىققا كەلتۈرىدىغان زىيانلىرى ھەقىقەتەن چوڭ. تېببىي مۇتەخەسسىسلەرنىڭ ئېيتىشىچە، زەھەرلىك چېكىملىك چېكىدىغانلاردا تاماققا بولغان ئىشتىھانىڭ يوقىلىشى بىلەن كېسەللىك باشلىنىپ،

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتاب تورى

تەننىڭ ئاجىزلىششى، چىرايىنىڭ سارغىيىشى، كېسەللىككە قارشى كۈچىنىڭ زەئىپلىششى، مىجەزىدىكى تەكپۇكلۇقنىڭ بۇزۇلۇشى، جىنسىي كۈچىنىڭ ئۆلۈشى، جىگەرنىڭ، ئاشقازاننىڭ كاردىن چىقىشى، يۈرەكنىڭ ئېغىشى، قان بېسىمىنىڭ كۆتۈرۈلۈشى، ئاخىرىدا قىزىل قان تومۇرىنىڭ پارتلىشى ئارقىلىق تۇيۇقسىز ئۆلۈش بىلەن ئاخىرلىشىدۇ.

1015. سوئال: زەھەرلىك چېكىملىكنىڭ ئىقتىسادقا بولغان زىيىنى قايسى؟

جاۋاب: زەھەرلىك چېكىملىكنىڭ ئىقتىسادقا بولغان سەلبىي تەسىرى ئىنتايىن چوڭ بولۇپ، بۇ ئەھۋال ئائىلىدىن دۆلەت ئىقتىسادىغا قەدەر بىر تۇتاش ئىقتىسادىي كرىزىسنى كەلتۈرۈپ چىقىدۇ. زەھەرلىك چېكىملىككە خۇمار بولۇپ قالغان ئادەم بۇ خۇمارىنى قاندۇرۇپ ئارام تېپىش يولىدا نېمىسى بولسا ساتىدۇ. قولىدىكىسى تۈگىسە، ئوغرىلىق بولامدۇ، بۇلاڭچىلىق بولامدۇ ياكى نومۇسىنى سېتىش بولامدۇ، قايسى يولدىن بولمىسۇن پۇل تېپىپ خۇمارىنى قاندۇرىدىغان شۇ زەھەرنى سېتىۋالىدۇ. بۇ يولدا ئەڭ ۋىجدانسىز ئىشلارنى، پەسكەش قىلىقلارنى قىلىشقا، ئاتا ـ ئانىسىنى قاقشىتىش، باللىرىنى ۋەيران قىلىش، پۇلغا يارايدىغان ھەر قانداق نەرسىنى نەدە بولمىسۇن ئوغرىلاشقا رازى بولىدۇ. ئاخىرى ئائىلىسىدىن، تۇغقانلىرىدىن ۋە جەمئىيەتتىكى كىشىلەردىن ئايرىلىپ يالغۇز ئۆلۈمنى كۈتىدۇ. زەھەرلىك چېكىملىككە كۆنۈپ قالغان ئادەم ئاخىرى پۇلدىن، ئۆيدىن ۋە ئائىلىدىن، شۇنداقلا ھەممىدىن ئايرىلىپ قالىدۇ. چۈنكى ئۇ قانچىلىك چوڭ باي بولۇپ كەتسۇن، ئۇنىڭ بايلىقى ئۇنىڭ خۇمارىنى تەمىن ئېتىش ئۈچۈن ئاخىرغىچە يەتمەيدۇ-دە.

كىشىلەرنىڭ زەھەرلىك چېكىملىكلەرگە كۆنۈپ قېلىشىنىڭ سەۋەبلىرى

1016. سوئال: كىشىلەر نېمە ئۈچۈن زەھەرلىك چېكىملىكلەرگە كۆنۈپ قالىدۇ؟

جاۋاب: ئىنسانلار تەرىپىدىن «ئاق ئالۋاستى» دەپ ئاتالغان زەھەرلىك چېكىملىكلەرنىڭ نەقەدەر خەتەرلىك بىر بالايىئاپەت ئىكەنلىكىنى ھەممە بىلىپ يەتمەكتە، ھەركىم ئۇنىڭدىن نەپرەتلىنىدۇ. ئومۇمەن كىشىلەر ئۇنى ئۆز ئىختىيارى بىلەن ئىستېمال قىلمايدۇ ۋە ئۇنىڭغا كۆنۈپ قېلىشنىمۇ خالىمايدۇ. پەقەت بەزى كىشىلەر ئادەمىي شەيتانلارنىڭ، ئۆزلىرىنىڭ ئەرزىمەس شەخسىي مەنپەئەتى ۋە ۋاقىتلىق كىرىمى بەدىلىگە پۈتۈن ئىنسانىيەتنى زەھەرلەشنى كۆز ئالدىغا قويغان رەزىل ئادەملەرنىڭ تۈرلۈك تۇزاقلىرىغا چۈشۈپ قالغانلىق سەۋەبلىك بۇ زەھەرلەرگە خۇمار بولۇپ قالغاندىن كېيىن، بىلىپ تۇرۇپ ئىستېمال قىلىشقا ئۆتىدۇ. بۇ ئائىلە تەربىيىسىنىڭ كەملىكى، زەھەرنىڭ خەتىرىنى ئادىدىي چاغلاش، يامان، بۇزۇق

دوستلارغا ئەگىشىش، مۇھىتنىڭ ناچارلىقى، ئەخلاق تەربىيىسىدىن نېسۋە ئالماسلىق قاتارلىق بىر قانچە سەۋەبلەرگە باغلىنىدۇ.

زەھەرلىك چېكىملىكلەردىن ساقلىنىش چارىلىرى

1017. سوئال: قانداق قىلغاندا زەھەرلىك چېكىملىكلەردىن ساقلانغىلى بولىدۇ؟

جاۋاب: زەھەرلىك چېكىملىكلەردىن ساقلىنىشنىڭ بەزى تەدبىرلىرى تۆۋەندىكىلەر:

(1) ئىمان، ئېتىقادنى ساغلام تۇتۇپ، گۇناھ ـ مەسىيەتلەردىن يىراق تۇرۇش، ھەر ئىشتا تەقۋالىقنى ئۆلچەم قىلىش.

(2) تاماكا، ھاراق، پىۋا، شامپانىيە ۋە باشقا ھەر قانداق خۇمار تۇتقۇزىدىغان، كەيپ بېرىدىغان نەرسىلەرنى بىرەر قېتىم بولسىمۇ ئىستېمال قىلىشتىن قەتئىي يىراق تۇرۇش.

(3) زەھەرلىك چېكىملىكلەرنى ئەڭ شەپقەتسىز ئالۋاستى ياكى يىرتقۇچ ھايۋان دەپ تونۇپ، ئۇنىڭدىن نەپرەتلىنىش ۋە ئۇ نەرسىلەرگە نەپرەت كۆزى بىلەن بېقىش.

(4) دىيانەتسىز، ئەخلاقسىز كىشىلەر بىلەن دوست بولماسلىق ۋە ئۇلاردىن ئۆزىنى قاچۇرۇش.

(5) زەھەرلىك چېكىملىكلەرنى «بىر قېتىملا قىلىپ باقاي»، «بىر سىناپ باقاي» دېگەنگە ئوخشاش شەيتانىي نەيرەڭلەرگە قەتئىي ئالدانماسلىق.

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

قىمار ۋە ئۇنىڭ يامان ئاقىۋىتى

1018. سوئال: قىمار دېگەن نىمە؟

جاۋاب: ئۇتۇش ياكى ئۇتتۇرۇش بىلەن ئوينىلىدىغان ھەر قانداق ئويۇن تۈرى قىمار دەپ ئاتىلىدۇ. بۇنىڭغا بىنائەن، ئۇتۇش ياكى ئۇتتۇرۇش بىلەن ئوينىلىدىغان كارتا ئويۇنى، ئوشۇق ئويۇنى، ئىت تالاشتۇرۇش، خوراز چوقۇشتۇرۇش ئويۇنلىرى ۋە لاتارىيە بىلەتى سېتىۋېلىش قاتارلىقلارنىڭ ھەممىسى قىمار ھېسابلىنىدۇ.

قىماردىن تاپقان پۇل شەكسىز ھارامدۇر

1019. سوئال: قىمار ئويناشنىڭ ھۆكۈمى نىمە ۋە قىماردىن تاپقان پۇل ھالالمۇ؟

جاۋاب: قىمار ئويناش خۇددى ھاراق ئىچكەنگە ئوخشاش ھارامدۇر. شۇڭا ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمنى قىمارنىڭ ھاراملىقىنى ھاراق ئىچىشنىڭ، بۇتقا چوقۇنۇشنىڭ ۋە پال سېلىشنىڭ ھاراملىقى بىلەن بىرگە بايان قىلغان. ﴿ئى مۆمىنلەر! ھاراق ئىچىش، قىمار ئويناش، بۇتلارغا چوقۇنۇش، پال ئوقلىرى بىلەن پال سېلىش شەيتاننىڭ ئىشى، پاسكىنا قىلىقلاردۇر، بەختكە ئېرىشىشىڭلار ئۈچۈن شەيتاننىڭ ئىشىدىن يىراق بولۇڭلار﴾[1].

قىمار ئارقىلىق تاپقان پۇل قەتئىي ھارامدۇر. ئۇنى خەجلەش خۇددى جازانە قىلىپ تاپقان پۇلنى خەجلىگەنگە ئوخشاش ھارامدۇر. چۈنكى ئۇ بەدەلسىز كەلگەن پۇلدۇر.

1020. سوئال: قىمارنىڭ ھارام قىلىنىشىنىڭ ھېكمىتى نىمە؟

قىمارنىڭ ھارام قىلىنىشىنىڭ بەزى ھېكمەتلىرى

جاۋاب: قىمارنىڭ ھارام قىلىنىشىنىڭ بەزى ھېكمەتلىرى تۆۋەندىكىچە:

(1) ئاللاھ تائالا ئىنسانلارنى ئىشلەش ئارقىلىق يەر يۈزىنى گۈللەندۈرۈشكە ۋە ئۆزىنىڭ رىزقىنى ھالال ئەمگەك بىلەن ئىشلەش ئارقىلىق تېپىشقا بۇيرۇغان. ھالبۇكى، قىمار ئاللاھ بۇيرۇغان قانۇنىيەت بىلەن زىتلىشىدىغان، قارشى تەرەپنى زىيانغا ئۇچرىتىشنىڭ سىرتىدا، جاپا تارتماستىن، ئىشلىمەستىن پۇل تېپىشنى چىقىش يولى قىلغان بىر تەييار تاپلىقتۇر.

---

(1) مائىدە سۈرىسى 89 - ئايەت

(2) قىمار تۈرىگە كىرىدىغان پۈتۈن ئويۇنلار ئىنسانلارنى ئىشلەشكە، ھالال رىزىق ئۈچۈن تەر تۆكۈشكە ئەمەس، تەلەي سىناشقا، تاسادىپىيلىق ۋە قۇرۇق ئارزۇلارغا تايىنىدىغان قىلىپ قويىدۇ.

(3) قىمار ئويناپ بىراۋنىڭ پۇلىنى ئۇتۇۋېلىش ئۇنىڭ پۇلىنى ھەقسىز ئېلىۋالغانغا ئوخشاشلا ھارامدۇر. چۈنكى ئىسلام قانۇنى بويىچە، بىراۋنىڭ پۇل - مېلى يەنە بىرسىگە پەقەت سودا - سېتىق يولى بىلەن ياكى ئۆز كۆڭلىدىن سوۋغا قىلىشى بىلەن ياكى سەدىقە قىلىش بىلەنلا ھالال بولىدۇ.

(4) قىمار ئوينىغۇچىلار ئۇتتۇرۇۋەتكەندە، ئاغزى بىلەن رازىلىقىنى ئىپادىلىگەن بىلەن چىن كۆڭلىدە ئۇتتۇۋالغان كىشىگە ئۆچمەنلىك بىلەن ئاداۋەت تۇغۇلىدۇ. زىيان ئاچچىق بولغانلىقتىن زىيان تارتقان ئادەم قايسى يول بىلەن بولمىسۇن، ئۇتتۇۋالغان ئادەمگە يامانلىق قىلىش كويىدا بولىدۇ ۋە ئارىدىكى دوستلۇق بۇزۇلىدۇ.

(5) ئۇتتۇرغۇچى زىياننى قايتۇرۇۋېلىش، ئۇتقۇچى يەنە كۆپرەك ئۇتۇش تىلىكى بىلەن ھەر ئىككىسى قىماردىن باش ئالالمايدۇ. قىمارۋازلار ئاخىرىدا ھەممە نەرسىسىدىن ئايرىلىپ موھتاجلىقتا قالىدۇ.

مۇندىن باشقا قىمار ۋاقىتنى ۋە كۈچنى ئىسراپ قىلىدىغان ئويۇن بولغانلىقتىن، جەمئىيەتنىڭ تەرەققىياتىغا، كىشىلەرنىڭ ئىشلەپ باي بولۇشىغا توسقۇنلۇق قىلىدۇ. قىمارغا باغلىنىپ قالغان ئادەمنىڭ دىنىنى، نومۇسىنى، ۋىجدانىنى، مىللىتىنى ۋە ھەر نەرسىنى سېتىۋېتىشى ئېھتىمالدىن يىراق ئەمەس. شۇڭا قىمار پۈتۈن تۈرلىرى بىلەن ھارام قىلىنغان. قىمار ئوينىغان كىشى ئاللاھ ھارام قىلغان ئىشنى سادىر قىلغانلىقى ئۈچۈن ئېغىر گۇناھكار بولىدۇ.

1021. سوئال: لاتارىيە ئويۇنلىرىمۇ قىمار ھېسابلىنامدۇ؟

جاۋاب: ھەر خىل تۈردىكى لاتارىيە ئويۇنلىرى قىمارنىڭ تۈرلىرىدىن بولۇپ، قانداقلا بىر ئاتالغۇ بىلەن ئاتىلىشىدىن قەتئىينەزەر ئۇتۇش ۋە ئۇتتۇرۇشنى ئاساس قىلغان ھەر قانداق ئويۇن قىماردۇر. چۈنكى لاتارىيە بېلىتىنى سېتىۋالغان ئادەم ئۇتتۇۋالغان تەقدىردە، ئۇ ئۆزى بېلەتكە تۆلىگىنىدىن نەچچە ھەسسە ئارتۇق پۇلنى ھېچبىر مېھنەتسىز قولغا چۈشۈرگەن بولىدۇ. بۇ بىر ھارام. لاتارىيە بېلىتىنى سېتىۋېلىپ ئۇتالمىغان مىڭلارچە كىشىنىڭ ھەققىنى بەدەلسىز ئالغانلىقى يەنە بىر ھارام.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

زىنا ۋە ئۇنىڭ خەتىرى

1022. سوئال: زىنا دېگەن نېمە؟

جاۋاب: زىنا ــ ئۆزىنىڭ جورىسى بولمىغان بىرسى بىلەن جىنسىي ئالاقە قىلىش دېگەنلىك بولۇپ، ئاللاھ هارام قىلغان ئەڭ چوڭ گۇناھلارنىڭ بىرىدۇر. ئاللاھ تائالا مۇسۇلمانلارنى زىنادىن قەتئىيلىك بىلەن توسۇپ، قۇرئان كەرىمدە مۇنداق دېگەن: ﴿زىناغا يېقىنلاشماڭلار. چۈنكى ئۇ قەبىھ ئىشتۇر، يامان يولدۇر﴾[1].

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «زىنا قىلغۇچى مۆمىنلىك ھالىتىدە زىنا قىلمايدۇ. ئوغرىلىق قىلغۇچى مۆمىنلىك ھالىتىدە ئوغرىلىق قىلمايدۇ. هاراق ئىچكۈچى مۆمىنلىك ھالىتىدە هاراق ئىچمەيدۇ.»[2]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەنە بىر ھەدىستە مۇنداق دەيدۇ: «كىشى زىنا قىلغان چېغىدا، ئۇنىڭدىن ئىمان چىقىپ كېتىپ ئۇنىڭ بېشىدا كۆلەڭگىگە ئوخشاش تۇرىدۇ. ئۇ كىشى گۇناھىغا تەۋبە قىلغاندىن كېيىن ئىمانى ئۇنىڭغا قايتىدۇ.»[3]

زىنانىڭ يامان ئاقىۋەتلىرى

1023. سوئال: زىنانىڭ ئىجتىمائىي تۇرمۇشتا قانداق يامان ئاقىۋەتلىرى بار؟

جاۋاب: زىنا - ئىناق ئائىلىلەرنى پارچىلايدىغان، ئابرۇيلۇق كىشىلەرنى يەرگە قارىتىدىغان، گۇناھسىز نارەسىدە باللارنى يېتىم قىلىدىغان، ئوت يۈرەك ئەرلەرنى قورقۇنچاق قىلىپ قويىدىغان بىر خىل رەزىل قىلمىشتۇر.

زىنا شۇنچىلىك قەبىھ ۋە رەزىل ئىش بولغانلىقتىن، ئاللاھ تائالا ئۇنىڭ جازاسىنى تۆۋەندىكىچە بېكىتكەن:

زىنا قىلغۇچى ئۆيلەنگەن ياكى تۇرمۇشقا چىققان بىرسى بولسا، ئۇنى تاش كېسەك قىلىپ ئۆلتۈرۈش. ئەگەر ئۆيلەنمىگەن ياكى ياتلىق بولمىغانلاردىن بولسا، ئۇنى خەلقى ئالەم ئالدىدا، يۈز قامچا ئۇرۇش. ئەر - ئايال، باي - گادايى، قېرى - ياش بۇ ھۆكۈمدە ئوخشاشتۇر. بۇلار زىنانىڭ بۇ دۇنيادىكى جازاسى. ئەمما ئۇنىڭ ئاخىرەتتىكى جازاسى ئادەمنى دەھشەتكە سالىدىغان، ئەقىلنى چۆچۈتىدىغان بىر ئىشتۇر. ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمدە ئاللاھ ياخشى كۆرىدىغان بەندىلەرنىڭ سۈپەتلىرىنى بايان

(1) ئىسرا سۈرىسى 32 - ئايەت

(2) بۇخارىي رىۋايىتى

(3) بۇخارىي ۋە مۇسلىم رىۋايىتى

قىلغان سۆزىدە، زىنا قىلىشنى ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرگەنلىك ۋە ناھەق ئادەم ئۆلتۈرگەنلىك بىلەن باراۋەر ساناپ، بۇ گۇناھلارنى ئىشلىگۈچىلەرنىڭ ئاخىرەتتىكى جازاسىنى مۇنداق بايان قىلغان: ﴿ئاللاھ ياخشى كۆرىدىغان بەندىلەر ئاللاھقا ئىككىنچى بىر مەبۇدنى شېرىك قىلىپ قوشىۋالمايدۇ، ئاللاھ هارام قىلغان ناھەق ئادەم ئۆلتۈرۈش جىنايىتىنى ئىشلىمەيدۇ، زىنا قىلمايدۇ. كىمكى بۇ گۇناھلارنى قىلىدىكەن، ئۇ ئاخىرەتتە جازاغا ئۇچرايدۇ. قىيامەت كۈنى ئۇنىڭغا ھەسسىلەپ ئازاب قىلىنىدۇ، ئۇ مەڭگۈلۈك ئازاب ئىچىدە خارلانغان هالدا قالىدۇ﴾[1].

زىنانىڭ دەرىجىلىرى بىر خىل ئەمەس

1024. سوئال: زىنانىڭ دەرىجىلىرى بىر خىل بولامدۇ؟

جاۋاب: زىنانىڭ دەرىجىلىرى ئېغىرلىق جەھەتتىن ھەر تۈرلۈك بولىدۇ. مەسىلەن: ئۆزىگە دۈشمەنلىك كۆرسىتىۋاتقان باشقا دىندىكى ئايال بىلەن زىنا قىلىشتىن، مۇسۇلمان ئايال بىلەن زىنا قىلىشنىڭ گۇناھى ئېغىر. ناتونۇش مۇسۇلماننىڭ ئايالى بىلەن زىنا قىلىشتىن، قوشنىسىنىڭ ئايالى بىلەن زىنا قىلىشنىڭ گۇناھى ئېغىر. يىراق قوشنىسىنىڭ ئايالى بىلەن زىنا قىلىشتىن، يېقىن قوشنىسىنىڭ ئايالى بىلەن زىنا قىلىشنىڭ گۇناھى ئېغىر. يېقىن قوشنىسىنىڭ ئايالى بىلەن زىنا قىلىشتىن مۇجاھىد (ئاللاھ يولىدا جەڭگە چىقىپ كەتكەن كىشى) نىڭ ئايالى بىلەن زىنا قىلىشنىڭ گۇناھى ئېغىر، ئەلۋەتتە. ئېرى يوق ئايال بىلەن زىنا قىلىشتىن، ئېرى بار ئايال بىلەن زىنا قىلىشنىڭ گۇناھى ئېغىر بولىدۇ.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «بىراۋنىڭ خوشنىسىنىڭ ئايالى بىلەن زىنا قىلغىنىنىڭ گۇناھى باشقا يات ئاياللاردىن 10 ئايال بىلەن زىنا قىلغىنىدىن ئېغىردۇر.»[2]

بۇنىڭدىن، باشقا دىندىكى ياكى يات ئاياللار بىلەن زىنا قىلسا، ئۇنىڭ گۇناھى يېنىكرەك بولىدىغان ئوخشايدۇ، دەپ چۈشىنىپ قېلىش ئىنتايىن خاتادۇر. چۈنكى ھەدىسلەردە بايان قىلىنغانلار مۇتلەق زىنانىڭ جازاسى بولۇپ، بۇ مۇتلەقلىك ئادەتتە زىنا دەرىجىلىرىنىڭ ئەڭ يېنىك بولغىنىنى كۆرسىتىدۇ.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «مۇجاھىدلارنىڭ ئاياللىرىنىڭ باشقىلارغا هاراملىقى، خۇددى بۇ ئاياللارنىڭ ئۆز ئاتىلىرىغا هارام بولغىنىغا ئوخشاشتۇر. قانداقلا بىر كىشى مۇجاھىدلاردىن ئايرىلىپ قېلىپ، بىرەر مۇجاھىدنىڭ

(1) فۇرقان سۈرىسى 68- 69- ئايەتلەر

(2) ئەھمەد رىۋايىتى

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

ئايالىغا كىلىدىكەن ۋە ئۇنىڭغا خىيانەت قىلىدىكەن، قىيامەت كۈنىدە، بۇ مۇجاھىد ئۈچۈن ئۇنىڭ خىيانەت قىلغۇچىسىدىن ئىنتىقام ئېلىپ بېرىلىدۇ، ئەگەر ئۇنىڭ ساۋابلىرى بولسا، مەزكۇر مۇجاھىد ئۇنىڭ ساۋابلىرىدىن خالىغانچە ئالىدۇ.»[1]

يۇقىرىقى، زىنانىڭ ئادەمنى دەھشەتكە سالىدىغان گۇناھىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن، بۇرۇن زىنا ئىشلارنى قىلىپ قويغانلارنىڭ ئاللاھنىڭ كەچۈرۈم قىلىشىدىن ئۈمىدسىزلىنىشى توغرا ئەمەس. چۈنكى ئاللاھ تائالا ئادەتتىكى كىچىك گۇناھلارنى ئەمەل - ئىبادەتلەرنىڭ يۈزىسىدىن تەۋبىسىزمۇ كەچۈرىدۇ، ئەمما چوڭ گۇناھلارنى ھەقىقىي تەۋبە ئارقىلىق كەچۈرىدۇ.

زىنانىڭ ئىناق ئائىلىلەرنى قانداق پارچىلىغانلىقى، ئەر - ئايال ئىككىسىنىڭ مۇھەببىتىنى نەپرەتكە ئايلاندۇرۇش ئارقىلىق، قانچىلىغان گۇناھسىز بالىلارنى يېتىم قىلغانلىقى ھەممىگە ئايان بولغان، تەجرىبىلەرمۇ ئۇنى يەكۈنلىگەن بىر بالايىئاپەت ئىكەنلىكى ئوچۇق بىر رېئاللىقتۇر. شۇڭا زىنا ئائىلىلەرنىڭ بۇزۇلۇشىنىڭ ئەڭ چوڭ ئامىلى دېيىلىدۇ.

مۇندىن باشقا، زىنا مىللەتنىڭ چۆكۈشىگە سەۋەب بولىدۇ. بىر ھەدىستە: «قانداقلا بىر مىللەتتە زىنا ياكى جازانىخورلۇق ئومۇملىشىدىكەن، ئۇلار ئۆزلىرىنى ئاللاھ تائالانىڭ ئازابىغا تۇتقان بولىدۇ.»[2]

ئاللاھ تائالا شۇڭا زىنانى «يامان يول» دەپ تەرىپلىگەن.

---

(1) مۇسلىم رىۋايىتى

(2) ھاكىم رىۋايىتى

زىنادىن چوڭ ئىككى زىنا ۋە ئۇنىڭ جازاسى

1025. سوئال: زىنادىن چوڭ زىنا قايسى؟

جاۋاب: مۇسۇلمان ئەمەس مىللەتلەردە كۆپرەك كۆرۈلىدىغان، زىنادىنمۇ چوڭ ئىككى زىنا بولۇپ، بىرى لۇت ئەلەيھىسسالامنىڭ قوۋمىنىڭ ئادىتى بولغان «ئەر بىلەن ئەرنىڭ جىنسىي مۇناسىۋەت قىلىشى»، يەنە بىرى، «ئايالنىڭ ئايال بىلەن جىنسىي لەززەت ئېلىشى»دۇر. ئالدىنقىسى «لەۋات ياكى بەچچىۋازلىق» دەپ ئاتىلىدۇ، كېيىنكىسى «سىھاق ـ Lesbianism» دەپ ئاتىلىدۇ.

لەۋاتنىڭ جازاسى

1026. سوئال: لەۋاتنىڭ جازاسى نېمە؟

جاۋاب: لەۋات ياكى بەچچىۋازلىق قىلىش ئىنسان تەبىئىتىنى يىرگەندۈرىدىغان، ئەڭ پاسكىنا، ئەڭ يامان قىلىق بولۇپ، ئاياللارنىڭ ھەققىگە ئىشلەنگەن ئېغىر جىنايەتتۇر. بۇ قىلىق ھەر قانداق بىر مىللەتنى، ھەر قانداق بىر جەمئىيەتنى نابۇت قىلىپ يوق قىلىۋېتىشقا يېتەرلىكتۇر. ئۆز ۋاقتىدا لۇت ئەلەيھىسسالامنىڭ قوۋمى مۇشۇ قىلىقنى قىلغانلىقى سەۋەبلىك ئاللاھ ئۇلارنى يەرنى ئۆستىگە دۈم كۆمتۈرۈش بىلەن جازالىغان. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر ھەدىستە: «لەۋات قىلغانلارنى تۇتۇۋالساڭلار، قىلغۇچى ۋە قىلىنغۇچى ھەر ئىككىسىنى ئۆلتۈرۈڭلار» دەپ كۆرسەتكەن.[1]

ئىسلام قانۇنشۇناسلىرى قۇرئاننىڭ كەرىمنىڭ لۇت ئەلەيھىسسالامنىڭ قوۋمىنى جازالىغانلىقى توغرىسىدىكى ئايەتنىڭ روھىغا ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يۇقىرىقى ھەدىسكە ئاساسەن، لەۋات قىلغان ئادەم ئىنسانلىقنى، جەمئىيەتنى كىرلەتكەنلىكى سەۋەبلىك، ئۇنداقلارنى ئۆلتۈرۈشكە ئىتتىپاقلاشقان بولسىمۇ، ئۇنى تاش ـ كېسەك قىلىپ ئۆلتۈرۈش ياكى ئوت قويۇپ ئۆلتۈرۈش ياكى قىلىچ بىلەن ئۆلتۈرۈش توغرۇلۇق ئىختىلاپلاشقان. ئەمما ئۇنىڭ ئاخىرەتتىكى جازاسى ناھايىتى ئېنىق بولۇپ، ئۇ بولسىمۇ دوزاختۇر!

سىھاقنىڭ جازاسى

1027. سوئال: سىھاقنىڭ جازاسى نېمە؟

---

(1) تىرمىزى رىۋايەت قىلغان

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

جاۋاب: سىھاق ياكى Lesbianism ئىنسانلىق شەنىگە ياراشمايدىغان، پاسكىنا قىلىقتۇر. ئۇ زىنانىڭ يەنە بىر تۈرى بولۇپ، گۇناھى زىنانىڭ گۇناھىدىن ئەلۋەتتە چوڭدۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئاياللىنىڭ ئايالغا جىنسىي تەرەپتىن كېلىشى زىنادۇر»[1] دېگەن.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ قىلىقتىن مەنئى قىلىپ مۇنداق دېگەن: «ئەر ئەرنىڭ ئەۋرىتىگە قارىمىسۇن، ئايالمۇ ئايالنىڭ ئەۋرىتىگە قارىمىسۇن، ئەر بىلەن ئەر، ئايال بىلەن ئايال بىر يوتقاندا ياتمىسۇن»[2] دەپ كۆرسەتكەن.

پۈتۈن ئىسلام ئۆلىمالىرى قەدىمدىن ھازىرغىچە بۇ قىلىقنىڭ ھارام ئىكەنلىكىگە ۋە زىنانىڭ بىر تۈرى ئىكەنلىكىگە ئىتتىپاقلاشقان.

سىھاقنىڭ ئاخىرەتتىكى جازاسى زىنانىڭ جازاسىدىن ئېغىرراق بولىدىغانلىقى ئېنىقتۇر. ئەمما ئۇنىڭ بۇ دۇنيادىكى جازاسى توغرۇلۇق قۇرئان كەرىم ياكى ھەدىستە بىر نەرسە كەلمىگەنلىكى ئۈچۈن ئىش ئۈستىدىكىلەرنىڭ شارائىتقا قاراپ قامچا ئۇرۇشقا ئوخشاش جازالارنى قوللىنىشى كېرەك، دەيدىغان كۆز قاراشلار بار.

(1) تەبەرانىي رىۋايىتى
(2) مۇسلىم رىۋايىتى

ئالدامچىلىق ۋە ئۇنىڭ تۈرلىرى

1028. سوئال: ئالدامچىلىق دېگەن نېمە؟

جاۋاب: ئالدامچىلىق ــ ھىيلە- مىكىر بىلەن كىشىلەرنى قاندۇرۇش، قايىل قىلىش، ئىشەندۇرۇش دېگەنلىكتۇر. ئالدامچىلىق ئىنسان تەبىئىتىگە يات ۋە ئۇلارنىڭ شەنىگە ياراشمايدىغان بىر ناچار خۇلقتۇر. ئالدامچىلار پۈتۈن ئىنسانىيەتنىڭ لۇغىتىدە سۆكۈلمەكتە. ئىنسانلار يارىتىلغاندىن بۇيان كەلگەن پۈتۈن دىن، پەلسەپە ۋە يەرلىك قانۇنلارمۇ ئالدامچىلىقنى مەنئى قىلىدۇ ۋە ئالدامچىلارنى سۆكىدۇ.

ئىسلام پەيغەمبىرى ھەزرىتى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئالدامچىلىقنى سۆكۈپ: «كىمكى ئالدامچىلىق قىلىدىكەن، ئۇ بىزدىن ئەمەس»[1] دەپ ئاگاھلاندۇرغان.

بۇ ھەدىس ئالدامچىلارنىڭ گەرچە ناماز ئوقۇپ، روزا تۇتۇپ، زاكات بېرىپ ۋە ھاجى بولۇپ، كۆرۈنۈشتە ئۆزلىرىنى مۆمىن مۇسۇلمانلار قاتارىدىن كۆرسەتسىمۇ، ئەمەلىيەتتە ئۇنداقلارنىڭ مۇسۇلمانلاردىن سانالمايدىغانلىقىنى ئىپادىلەيدۇ. چۈنكى «دىن ــ مۇئامىلە»دۇر. دۇنيادىكى پۈتۈن دىنلارنىڭ ئاساسلىق مەقسىتى ئىنسانلارنى دەخلى ــ تەئەررۇزسىز، بەختلىك ياشىتىشتۇر. ئالدامچىلىق بولسا ئىنسانلارنى زىيان ــ زەخمەتلەرگە ئۇچرىتىدىغان ئېغىر جىنايەت.

سودا ــ سېتىق ئىشلىرىدىكى ئالدامچىلىق تۈرلىرى

1029. سوئال: سودا ــ سېتىق ئىشلىرىدىكى ئالدامچىلىق تۈرلىرى قايسىلار؟

جاۋاب: ھازىرقى زاماندا ئالدامچىلىق تۈرلىرى ئەڭ كۆپ ئومۇملاشقان جاي بازارلار بولۇپ، سودا ــ سېتىق ئىشلىرىدىكى ئالدامچىلىق تۈرلىرى ئىنتايىن كۆپتۇر. ئۇلاردىن بەزىسى تۆۋەندىكىچە:

(1) ساتماقچى بولغان مالنىڭ ئەيىبىنى يوشۇرۇش ئارقىلىق، خېرىدارلارنىڭ كۆزىنى بوياشقا تىرىشىش. مەسىلەن: مېۋە ــ چېۋە ياكى ئوتياش ۋە ھەر قانداق بىر نەرسىنىڭ ياخشىلىرىنى ئۈستىگە، ناچارلىرىنى ئاستىغا تىزىش ئارقىلىق خېرىدارلارنى ئالداپ ساتقانغا ئوخشاش.

(2) ساتماقچى بولغان ماللىرىغا باشقىلارنىڭ ماركىلىرىنى ئوغرىلىقچە چاپلاپ سېتىش ئارقىلىق خېرىدارلارنى ئالداش. مەسىلەن: سۈپەتسىز ماللارغا داڭلىق ماركىلارنى ياكى يەرلىك ماللارغا چەت ئەلنىڭ ماركىلىرىنى ئوغرىلىقچە چاپلاپ

(1) ئىمام مۇسلىم رىۋايىتى

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

ساتقانغا ئوخشاش. بۇنداق قىلىش ئىنسانلارنى ئىككى تەرەپتىن زىيانغا ئۇچراتقانلىق بولۇپ، خېرىدارلارنى ئالداپ ئۇلارنى زىيانغا ئۇچراتقانلىقى سىرتىدا، يالغاندىن چاپلىۋالغان ماركىنىڭ ئىگىسى بولغان شىركەتنى زىيانغا ئۇچرىتىدۇ. بۇنىڭ بىلەن ھەر ئىككى تەرەپنىڭ پۇلىنى ئالداپ ئېلىۋېلىش ئارقىلىق قاتمۇقات ھارامنى يېگەن بولىدۇ.

(3) تارازىدا ياكى ئۆلچەمدە كەم بېرىش. بۇ سودىدىكى ئالدامچىلىق تۈرلىرىنىڭ ئەڭ يامىنى بولۇپ، ئاللاھ تائالا مۇنداق قىلغۇچىلارنى ئاخىرەتتىكى ھېساب بېرىشكە ئىشەنمەيدىغانلار قاتارىدىن (يەنى كاپىرلارنىڭ قاتارىدىن) سانىغان. (بۇ ماۋزۇ «سودا - سېتىق ئىشلىرىدىكى ئىسلام پرىنسىپى» دېگەن ماۋزۇدا تەپسىلىي سۆزلەندى).

(4) خېرىدار ئەمەس بىرىنى خېرىدار ئورنىدا كۆرسىتىپ ئۇنى يۇقىرى باھادا تەلەپ قىلدۇرۇش ئارقىلىق راستىنلا ئالىدىغان خېرىدارلارنى ئالداپ سېتىۋېلىش. بۇنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام «غەرەر» دەپ ئاتىغان ۋە قاتتىق تەلەپپۇز بىلەن مەنئى قىلغان.[1]

(5) چارۋا ماللارنى ساتىدىغانلارنىڭ بۇ ماللارنى سېتىشقا ئېلىپ چىقىشتىن بۇرۇن مەخسۇس دورىلار بىلەن يالغاندىن سەمرىتىپ، خېرىدارلارنىڭ كۆزىنى بويىشى. مۇنداق ئالدامچىلىق بىلەن تاپقان پۇل ھارام بولىدۇ.[2]

ئىجتىمائىي ھاياتتىكى ئالدامچىلىق تۈرلىرى

1030. سوئال: ئىجتىمائىي ھاياتتىكى ئالدامچىلىق تۈرلىرى قايسىلار؟

جاۋاب: ئىجتىمائىي ھاياتتىكى ئالدامچىلىق تۈرلىرى ناھايىتى كۆپ، ئۇلاردىن بەزىلىرى تۆۋەندىكىچە:

(1) ئۆيلەنمەكچى بولغان قىز - يىگىتنىڭ ئۆزىدە بولمىغان ئارتۇقچىلىقلار بىلەن ياكى كەمچىلىكلىرىنى يوشۇرۇش بىلەن قارشى تەرەپنى ئالدىشى بولۇپ، بۇ خىل ئالدامچىلىق بەختلىك ئائىلە قۇرۇشقا توسالغۇ بولىدىغان يامان ئىشتۇر.

(2) ئوقۇغۇچىلارنىڭ ئىمتىھاندا كۆچۈرۈشى. بۇ مۇئەللىمنى ئالداشتىن ئاۋۋال ئۆزىنى ئالدىغانلىق ۋە ئۆزىنى زىيانغا ئۇچراتقانلىقتۇر. ئىمتىھاننى كۆچۈرۈپ ياكى قايسىبىر ھىيلە بىلەن تاپشۇرۇش ئارقىلىق دىپلوم ئالغانلارنىڭ، دىپلومنى ئوقۇپ،

---

(1) ئىمام مۇسلىم رىۋايەت قىلغان بىر ھەدىستە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام نىڭ «غىرر» مۇئامىلىسىدىن توسقانلىقى بايان قىلىنغان.

(2) ئىمام مۇسلىم رىۋايەت قىلغان بىر ھەدىستە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام «ئاللاھ قانداقلا بىر نەرسىنى ھارام قىلغان بولسا، ئۇنىڭ پۇلىنىمۇ ھارام قىلغان» دېگەنلىكى بايان قىلىنغان.

ئىمتىھان بېرىپ ئالماستىن سېتىۋالغانلارنىڭ بۇ دىپلومنى ئىشلىتىپ تاپقان پۇلى شەكسىز هارامدۇر. چۈنكى مۇنداق كىشى ئۇ دىپلومغا ۋە دىپلومدىكى كەسىپنى قىلىشقا لاياقەتلىك ئەمەس. بىرەر كەسىپكە لاياقەتسىز كىشىلەر ئۇنىڭغا لاياقەت بولغانلارنىڭ ئورنىدا ئىش قىلغاندا، ئۆزىنىڭ بىلىمسىزلىكى سەۋەبلىك ئىنسانلارنى تۈرلۈك زىيان - زەخمەتلەرگە ئۇچرىتىدۇ. شۇڭا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام :«كىمكى بىزنى ئالدايدىكەن، ئۇ بىزدىن ئەمەس»[1] دېگەن.

(3) دوستلارنىڭ، خىزمەتداشلارنىڭ، ساۋاقداشلارنىڭ، قوشنىلارنىڭ، تۇغقانلارنىڭ، ئەر - ئاياللارنىڭ، قېرىنداشلارنىڭ بىر - بىرىدە كۆرۈلگەن يېتەرسىزلىكلەرنى، خاتالىقلارنى ياكى ئەيىبلەرنى تۈزىتىش ئۈچۈن نەسىھەت قىلىشنىڭ ئورنىغا، يوشۇرۇش ياكى كۆرمەسلىككە سېلىش، ھەتتا ماختاشمۇ بىر خىل ئالدامچىلىق بولۇپ، ئۆزىنىڭ يېقىن كىشىلىرىنى ۋاقتىلىق ئالداپ، ئۇلارنى زىيانغا ئۇچراتقاننىڭ سىرتىدا، ئاللاھ تائالانىڭ ۋەز - نەسىھەت قىلىشتىن ئىبارەت ئەمرىگە خىلاپلىق قىلغانلىقتۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام «دىن - نەسىھەتتۇر»[2] دەپ كۆرسىتىش ئارقىلىق «مۇسۇلمان مۇسۇلماننىڭ ئەينىكى»[3] بولۇشى لازىملىقىنى جېكىلىگەن.

ئالدامچىلىقنىڭ زىيانلىرى

1031. سوئال: ئالدامچىلىقنىڭ قانداق زىيانلىرى بار؟

جاۋاب: ئالدامچىلىقنىڭ زىيانلىرى ئىنتايىن كۆپ. ئۇنىڭ ئەڭ خەتەرلىك زىيىنى چىن مەنىدە مۇسۇلمان بولالماسلىقتۇر. چۈنكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ «كىمكى بىزنى ئالدايدىكەن، ئۇ بىزدىن ئەمەس»[4] دېگەن مەشھۇر ھەدىسى ئالدامچىنىڭ ھەقىقىي مۇسۇلمانلار قاتارىدىن سانالمايدىغانلىقىنى ئىپادىلەيدۇ. ھەدىستىكى «بىز» دېگەن سۆز ئىسلام ئۈممىتىگە مەنسۇپ بولغان جىمى مۇسۇلمانلارنى، «بىزدىن ئەمەس» دېگەن سۆز ئالدامچىلارنىڭ ھەقىقىي مۇسۇلمانلاردىن ئەمەسلىكىنى كۆرسىتىدۇ. ئالدامچىلىقنىڭ بۇنىڭدىن باشقا زىيانلىرىدىن بەزىسى تۆۋەندىكىچە:

(1) ئالدامچىلىق دوزاخقا كىرىشنىڭ يولىدۇر.

---

(3) ئىمام مۇسلىم رىۋايىتى
(2) ئىمام مۇسلىم ۋە مۇسلىم رىۋايىتى
(3) ئىمام بۇخارىي ۋە بەيھەقىي رىۋايەت قىلغان ھەدىس.
(4) ئىمام مۇسلىم رىۋايىتى

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

(2) ئالدامچىلىق ئۇنى قىلغۇچىلارنىڭ تەبىئىتىنىڭ پەسلىكىگە، ئەخلاقىنىڭ رەزىللىكىگە، ئىمانىنىڭ يوقلۇقىغا دەلىلدۇر.

(3) ئالدامچىلار ئاللاھنىڭ رەھمىتىدىن، بەرىكىتىدىن ۋە مەغپىرىتىدىن ھەمىشە مەھرۇم قالغۇچىلاردۇر.

(4) ئالدامچىلارنىڭ دۇئاسى ئىجابەت بولمايدۇ. ئىبادەتلىرىنىڭ قوبۇل بولۇشىدا شەك بار. چۈنكى ئالدامچىلىقتىن تاپقان پۇل ھارام، ھارام يېگەن ئادەمنىڭ دۇئاسىنىڭ ئىجابەت بولمايدىغانلىقىدا شەك يوق.

(5) ئۆلىمالار زالىملارنىڭ ۋە كۇففارلارنىڭ مۇسۇلمانلارنىڭ ئۈستىگە مۇسەللەت بولۇۋېلىشى مۇسۇلمانلارنىڭ ئۆز ئارىسىدىكى ئالدامچىلىقتىن بولىدىغانلىقىنى سۆزلەيدۇ. چۈنكى ئالدامچىلىق بار يەردە، ئىشەنچ بولمايدۇ، ئىشەنچ بولمىغان يەردە، بىرلىك، ئىناقلىق بولمايدۇ، بىرلىك ۋە ئىناقلىق بولمىغان يەردە كۈچ - قۇۋۋەت بولمايدۇ، كۈچ - قۇۋۋەت بولمىغان يەردە ئېزىلىش، بوزەك قىلىنىش، مۇستەملىكە قىلىنىش بولىدۇ.

سېھىر قىلىش ۋە قىلدۇرۇشنىڭ گۇناھى ھەققىدە

1032. سوئال: سېھىر دېگەن نېمە؟

جاۋاب: سېھىر ــ ئاللاھنىڭ ئىزنى بىلەن تەسىر قىلىدىغان، جىنلارنى ئىشقا سېلىش بىلەن ئېلىپ بېرىلىدىغان يوشۇرۇن ئىش دېگەنلىكتۇر. سېھىر ئەر ـ ئاياللارنى بىر ـ بىرىگە ئۆچ ياكى ئامراق قىلىش، كىشىلەرگە زىيان ـ زەخمەت يەتكۈزۈش ۋە قەستلەش رولىنى ئوينايدۇ.

1033. سوئال: سېھىرنىڭ تەسىر قىلىدىغانلىقى راستمۇ؟

جاۋاب: سېھىرنىڭ تەسىر قىلىدىغانلىقى ۋە كىشىلەرنى تۈرلۈك دەرد ـ ئەلەملەرگە ۋە كېسەللىكلەرگە ئۇچرىتىدىغانلىقى، ھەتتا ئۆلۈمىگىمۇ سەۋەب بولالايدىغانلىقى بىر ھەقىقەتتۇر.

سېھىرگەرلەردە ئىمان يوق

1034. سوئال: سېھىرگەرلىك قىلىشنىڭ گۇناھى قانداق؟

جاۋاب: سېھىرگەرلەر ۋە كىشىلەرگە سېھىر ئۆگەتكۈچىلەر شەكسىز كاپىرلاردۇر. پۈتۈن تەپسىرشۇناس ئالىملار قۇرئان كەرىمدىكى ﴿سۇلايمان (سېھىرگەر بولغىنى ۋە سېھىر ئۆگىنىش بىلەن) كاپىر بولغىنى يوق، لېكىن شەيتانلار كىشىلەرگە سېھىر ئۆگىتىپ كاپىر بولدى﴾[1] دېگەن ئايەتنىڭ تەپسىرىدە، سېھىر قىلغۇچى ۋە ئۇنى ئۆگەتكۈچىلەرنىڭ چوقۇم كاپىر بولىدىغانلىقىنى تەكىتلىمەكتە. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سېھىرگەرلىكنى ھالاك قىلغۇچى يەتتە چوڭ گۇناھ قاتارىدىن سانىغان.

(1) بەقەرە سۈرىسى 102 ـ ئايەت.

ئۇيغۇر كىتاب تورىبېكىتى
www.uyghurkitap.com

سېھىردىن ساقلىنىش ۋە ئۇنىڭدىن شىپا تېپىش ئۇسۇلى

1035. سوئال: سېھىردىن ساقلىنىش ئۈچۈن نېمە قىلىش كېرەك؟

جاۋاب: سېھىردىن ساقلىنىش ئۈچۈن تۆۋەندىكىلەرگە رىئايە قىلىش لازىم:

(1) ھەر خىل ئاپەتلەر، ئاغرىق - سىلاق ۋە خېيىمخەتەرلەردىن ساقلىنىش ئۈچۈن ئوقۇلىدىغان ئايەت ۋە دۇئالارنى، خۇسۇسەن، فاتىھە سۈرىسىنى، ئايەتۇلكۇرسىنى، ئىخلاس، فەلەق ۋە ناس سۈرىلىرىنى، بەقەرە سۈرىسىنىڭ ئاخىرقى ئىككى ئايىتىنى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كۈندىلىك تۇرمۇشىدىكى تۈرلۈك مۇناسىۋەتلەر، ھاللار ۋە جايلاردا ئوقۇشنى ئۆزىگە ۋەزىپە قىلغان دۇئالارنى، كۆزدىن ساقلىنىش ئۈچۈن ئوقۇلىدىغان دۇئا ۋە زىكىرلەرنى كۆپ ئوقۇشقا ئادەتلىنىش.[1]

(2) ئىسلامدا بۇيرۇلغان ئەمەل - ئىبادەتلەرنى تولۇق ئورۇنداش بىلەن بىرگە، ئۆزىنى پاكىز تۇتۇش ۋە گۇناھ، ھارام ئىشلاردىن يىراق بولۇش.

(3) قۇرئان تىلاۋىتى بىلەن كۆپرەك مەشغۇل بولۇش.

سېھىردىن شىپا تېپىشنىڭ چارىلىرى

1036. سوئال: سېھىرگە مۇپتىلا بولغاندىن كېيىن، ئۇنىڭدىن شىپا تېپىشنىڭ چارىلىرى قايسىلار؟

جاۋاب: سېھىرگە مۇپتىلا بولغاندىن كېيىن، ئۇنىڭدىن شىپا تېپىشنىڭ چارىلىرى تۆۋەندىكىچە:

(1) سېھىر قىلىنغان ئورۇن بىلىنسە، ئۇنى شەرىئەتكە خىلاپ كەلمەيدىغان يوللار ئارقىلىق چىقىرىپ تاشلاش. بۇ ئەڭ ئۈنۈملۈك چارىدۇر.[2]

(2) فاتىھە، ئىخلاس، فەلەق، ناس سۈرىلىرىنى، ئايەتۇلكۇرسىنى، بەقەرە سۈرىسىنىڭ ئەڭ ئاخىرقى ئىككى ئايىتى («ئامەنەررەسۇلۇ» دىن«كافىرىين»غىچە) نى ئۈچ قېتىمدىن ياكى ئۇنىڭدىن كۆپ ئوقۇپ بىمارغا سۈفلەپ يۈرۈش.[3]

(3) بىمارنىڭ ئاغرىغان يېرىگە قولنى قويۇپ تۇرۇپ، مۇنۇ دۇئالارنى ئوقۇش:

---

(1) پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ شۇنداق قىلغانلىقىنى ئۇلۇغ ئالىم ئىبنى قەييۇم جەۋزى«زادۇلمەئاد» ناملىق ئەسىرىنىڭ4 - جىلد 126 - بېتىدە بايان قىلغان.

(2) پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ شۇنداق قىلىشقا بۇيرۇغانلىقىنى ئىمام بۇخارىي رىۋايەت قىلغان.

(3) پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ شۇنداق قىلىشقا بۇيرۇغانلىقىنى ئىمام بۇخارىي رىۋايەت قىلغان.

— «ئى ئىنسانلارنىڭ پەرۋەردىگارى ئاللاھ! دەردكە داۋا، رەنجىمىزگە شىپالىق بەرگىن، ھەقىقەتەن سەن ھەرقانداق ئاغرىقلارغا شىپالىق بەرگۈچىسەن. سېنىڭدىن بۆلەك شىپالىق بەرگۈچى يوق، سېنىڭ شىپايىڭ بىلەن كېسەللىك قالمايدۇ.»[1]

— «ئاللاھنىڭ ئۇلۇغ كەلىمىلىرىگە سېغىنىپ ھەرقانداق شەيتاندىن، خەتەرلىك مەخلۇقلاردىن ۋە ھەرقانداق يامان كۆزدىن پاناھ تىلەيمەن.»[2]

— «ئاللاھنىڭ ئۇلۇغ كەلىمىلىرىگە سېغىنىپ، مەخلۇقاتنىڭ شەررىدىن پاناھ تىلەيمەن.»[3]

(1) بۇخارىي رىۋايىتى
(2) بۇخارىي رىۋايىتى
(3) مۇسلىم رىۋايىتى

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

كۆزدىن ساقلىنىش ۋە ئۇنىڭدىن شىپا تېپىش ئۇسۇلى

1037. سوئال: قۇرئان ئايەتلىرى ھەر قانداق دەردكە داۋا بولامدۇ؟

جاۋاب: قۇرئان كەرىم ئايەتلىرىنىڭ مۇسۇلمانلارنىڭ ھەر قانداق دەردىگە داۋا ۋە كېسەللىرىگە شىپا ئىكەنلىكىدە قىلچە شەك يوق. ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمدە مۇنداق دېگەن: ﴿ئى ئىنسانلار! سىلەرگە پەرۋەردىگارىڭلار تەرىپىدىن نەسىھەت بولغان، دىللاردىكى دەردكە (يەنى شەك ۋە نادانلىققا) شىپا بولغان، مۆمىنلەرگە ھىدايەت ۋە رەھمەت بولغان (قۇرئان) كەلدى﴾[1] ، ﴿بىز مۆمىنلەرگە شىپا ۋە رەھمەت بولىدىغان قۇرئان ئايەتلىرىنى نازىل قىلىمىز﴾[2].

قۇرئان كەرىم بىلەن ئىسلامىي دۇئالار مۆمىنلەر ئۈچۈن شىپادۇر

1038. سوئال: قۇرئان كەرىم ئايەتلىرى ۋە دۇئا بىلەن شىپا تېپىشنىڭ شەرتى نېمە؟

جاۋاب: كۆز، سېھىر، ئاغرىق ـ سىلاق ۋە باشقىمۇ بالايىئاپەتلەردىن ساقلىنىش ھەمدە ئۇلارغا گىرىپتار بولغاندىن كېيىن شىپا تېپىش ئۈچۈن قۇرئان كەرىم ئايەتلىرى ۋە ئاللاھقا قىلىنغان سەممىي دۇئالار ئەڭ ياخشى قالقان ۋە ئۈنۈملۈك شىپادۇر. لېكىن، قۇرئان كەرىم ئايەتلىرىنىڭ شىپاسىدىن بەھرىمەن بولۇشنىڭ شەرتى شۇكى، قۇرئان ئايەتلىرى بىلەن داۋا قىلغۇچى ۋە داۋالانغۇچى ھەر ئىككىسىنىڭ چىن مۇسۇلمان بولۇشى، قۇرئان كەرىمنىڭ ئاللاھ سۆزى ئىكەنلىكىگە ۋە ئۇنىڭ ئايەتلىرىنىڭ مۆمىنلەر ئۈچۈن ماددىي ۋە مەنىۋى ھەر ئىككى تەرەپتىن چوقۇم شىپالىق ئىكەنلىكىگە خۇددى ئاسپىرىننىڭ باش ئاغرىقىغا پايدا قىلىدىغانلىقىغا ئىشەنگەندەك چىن ئىشىنىپ يۈرىكى بىلەن تەستىق قىلىدىغان بولۇشىدىن ئىبارەتتۇر. مەلۇمكى، دوختۇرنىڭ دورىسى مۇسۇلمان ـ كۇففار ھەر قانداق ئادەمگە ئوخشاشلا شىپالىق بولىدۇ. ئەمما قۇرئان كەرىم ئايەتلىرىنىڭ شىپاسى مۆمىنلەرگىلا خاستۇر.

1039. سوئال: قۇرئان كەرىم ئايەتلىرى ۋە ئىسلامىي دۇئالار بىلەن شىپالىق ئىزدەش سەۋەب قىلىشقا زىت كېلەمدۇ؟

جاۋاب: قۇرئان كەرىم ئايەتلىرى ۋە ئىسلامىي دۇئالار بىلەن شىپالىق ئىزدەش سەۋەب قىلىشقا زىت كەلمەيدۇ. كېسەلگە گىرىپتار بولغان ئادەم ئاللاھقا ئىبسىلىش

---

(1) يۇنۇس سۈرىسى 57 ـ ئايەت.

(2) ئىسرا سۈرىسى 82 ـ ئايەت.

بىلەن بىر ۋاقىتتا دەرھال دوختۇرغا كۆرۈنۈشى ۋە قولىدىن كېلىشىچە ماددىي سەۋەبلەرنى ئورۇنلىشى لازىم. چۈنكى ئاللاھ قانداقلا بىر ئاغرىقنى ياراتقان بولسا، چوقۇم ئۇنىڭ شىپاسىنىمۇ ياراتقان. ئاللاھ دۇنيا ئىشلىرىنىڭ ھەممىسىنى سەۋەبلەرگە باغلىغان. شۇڭا مۇسۇلمانلار ھەر ئىشتا سەۋەب قىلىش بىلەن ئاللاھقا يۆلىنىشتىن ئىبارەت ئىككى ئىشنى قولىدىن بەرمەسلىككە بۇيرۇلغان. ئاللاھقا يۆلىنىش بىلەن سەۋەب ئىككىسى بىر-بىرىدىن قەتئىي ئايرىلماسلىقى لازىم.

1040. سوئال: كۆز تېگىش دېگەن راستمۇ؟

جاۋاب: كۆز تېگىشنىڭ راستلىقى ۋە يامان كۆزلەرنىڭ كىشىلەرگە زىيان يەتكۈزەلەيدىغانلىقى بىر ھەقىقەت. بۇ ئىنسانلارنىڭ ئۇزۇن يىللىق تارىخىدا ئىسپاتلىنىپ كەلگەن بىر ئىش. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر ھەدىسىدە: «كۆزنىڭ تېگىدىغانلىقى راستتۇر، ئەگەر قەدەرنىڭ ئالدىغا ئۆتىدىغان بىر نەرسە بولسا ئىدى، ئۇ چوقۇم كۆز بولاتتى» دېگەن.[1]

كۆز تېگىشتىن ساقلىنىشنىڭ چارىلىرى

1041. سوئال: كۆز تېگىشتىن ساقلىنىشنىڭ چارىلىرى قايسىلار؟

جاۋاب: كۆز تېگىشتىن ساقلىنىشنىڭ چارىلىرى تۆۋەندىكىچە:

(1) شەرىئەت ئەھكاملىرىنى تولۇق ئورۇنلاش، مەنئى قىلىنغان ئىشلارنى تەرك ئېتىش ۋە چوڭ-كىچىك بارلىق گۇناھلارغا تەۋبە قىلىش.

(2) قۇرئان كەرىم تىلاۋىتى بىلەن كۆپرەك مەشغۇل بولۇش.

(3) شەرىئەتتە كۆندىلىك ئوقۇشقا بۇيرۇلغان دۇئالارنى ئوقۇشنى ئۆزىگە ۋەزىپە قىلىش.

(4) ئۆزىدىن ياكى پۇل - مېلىدىن ياكى ئائىلىسىدىكىلىرىنىڭ بىرەرسىدىن خۇشلانغان ۋاقىتتا، ئاللاھ تائالادىن بەرىكەت تىلەپ «ماشائاللاھ» ياكى «مۇبارەك بولسۇن» دېيىش. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەپ كۆرسەتكەن: «سىلەرنىڭ بىرىڭلار ئۆزىدە ياكى مال - دۇنياسىدا ياكى دىنىي بۇرادەرلىرىنىڭ بىرەرسىدە خۇشاللىنارلىق بىر نەرسىنى كۆرسە، «ماشائاللاھ» دەپ ئۇنى مۇبارەكلىسۇن. چۈنكى كۆزنىڭ تېگىدىغانلىقى راستتۇر.»[2]

(5) كۆز تېگىشتىن قورقىلىدىغانلىرىنى كىشىلەرنىڭ كۆزىدىن يوشۇرۇشقا تىرىشىش.

---

(1) ئىمام ئەھمەد رىۋايىتى

(2) ئەھمەد رىۋايىتى.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

كۆز تەگكەندىن كېيىن شىپا تېپىش چارىلىرى

1042. سوئال: كۆز تەگكەندىن كېيىن ئۇنى قانداق قايتۇرۇش كېرەك؟

جاۋاب: كۆز تەگكەندىن كېيىن ئۇنى قايتۇرۇش چارىلىرى تۆۋەندىكىچە:

(1) فاتىھە، ئىخلاس، فەلەق، ناس سۈرىلىرىنى، ئايەتۇلكۇرسىنى، بەقەرە سۈرىسىنىڭ ئەڭ ئاخىرقى ئىككى ئايىتى («ئامەنەررەسۇلۇ»دىن («كافىرىين»غىچە) نى، كۆز ۋە تىلدىن ساقلىنىشتا ئوقۇلىدىغان زىكىر ۋە دۇئالارنى ئۈچ قېتىمدىن ياكى ئۇنىڭدىن كۆپ ئوقۇپ كۆز تەككەن كىشىگە، خۇسۇسەن ئۇنىڭ ئاغرىغان يېرىگە سۈفلەپ ئوڭ قول بىلەن سىپاش.[1]

كۆز تەككەن كىشى ئەگەر قۇرئان ساۋاتى بار كىشى بولسا، يۇقىرىقىلارنى ئۆزى ئوقۇغىنى ياخشى.

(2) يۇقىرىقى ئايەت ۋە دۇئالارنى سۇغا ئوقۇپ كۆز تەككۈچىگە ئىچكۈزۈش ۋە ئاشقىنىنى ئۇنىڭغا چېچىش.[2]

(1) پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ شۇنداق قىلغانلىقىنى ئىمام بۇخارىي رىۋايەت قىلغان.

(2) پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سابىت ئىبنى قەيس ئىسىملىك بىر ساھابىنى شۇنداق داۋالىغانلىقىنى ئەبۇداۋۇد رىۋايەت قىلغان.

تەۋبە ـ ئىستىغفار ھەققىدە

1043. سوئال: ھارام نەرسىلەرنى ئىستېمال قىلغان ياكى چەكلەنگەن ئىشلارنى قىلغان ئادەم نېمە قىلىشى كېرەك؟

جاۋاب: ئاللاھقا سېغىنىپ گۇناھلىرى ئۈچۈن كەچۈرۈم سورىشى ۋە چىن يۈرىكىدىن تەۋبە قىلىشى لازىم.

1044. سوئال: تەۋبە دېگەن نېمە؟

جاۋاب: تەۋبە ـ سادىر قىلىنغان گۇناھلارغا پۇشايمان قىلىپ، قايتا گۇناھ قىلماسلىققا بەل باغلاپ، توغرىلىققا قايتىش دېمەكتۇر.

1045. سوئال: ئىستىغفار دېگەن نېمە؟

جاۋاب: ئىستىغفار ـ ئاللاھ تائالادىن گۇناھلارنىڭ كەچۈرۈم قىلىشىنى سوراش دېگەنلىك.

1046. سوئال: گۇناھلارنىڭ كەچۈرۈم قىلىنىشىدىن ئۈمىدسىزلىنىشكە بولامدۇ؟

جاۋاب: ئۈمىدسىزلىك كۇپرىنىڭ جورىسىدۇر. شۇڭا ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمدە: ﴿ئاللاھنىڭ رەھمىتىدىن پەقەت كاپىر قوۋملا ئۈمىدسىزلىنىدۇ﴾[1] دېگەن.

ھەر قانداق گۇناھ ئۈچۈن تەۋبە قىلىش پەرزدۇر. ئاللاھ تائالاغا ئەڭ يېقىملىق كېلىدىغان ئىش بەندىنىڭ تەۋبە قىلىشى ۋە ئاللاھنىڭ ئۇنىڭ تەۋبىسىنى قوبۇل قىلىپ گۇناھلىرىنى مەغپىرەت قىلىشىدۇر. ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمدە: ﴿ئى مۇھەممەد! مېنىڭ تىلىمدىن) ئېيتقىنكى، «(گۇناھلارنى قىلىۋېرىپ) ئۆزلىرىگە جىنايەت قىلغان بەندىلىرىم! ئاللاھنىڭ رەھمىتىدىن ئۈمىدسىزلەنمەڭلار. ئاللاھ ھەقىقەتەن جىمى گۇناھلارنى مەغپىرەت قىلىدۇ، شۈبھىسىزكى، ئاللاھ ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، ناھايىتى مېھرىباندۇر﴾[2].

1047. سوئال: گۇناھ ـ مەسىيەت ۋە جىنايەتلەر قارىتىلغان تەرەپ ئېتىبارى بىلەن نەچچە تۈرلۈك بولىدۇ؟

(1) يۈسۈف سۈرىسى 87 ـ ئايەت.
(2) زۇمەر سۈرىسى 53. ئايەت.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

جاۋاب: گۇناھ ـ مەسىيەتلەر ۋە جىنايەتلەر ئاللاھنىڭ ھەققىگە قارشى ئىشلەنگەن گۇناھ ـ مەسىيەتلەر ۋە مەخلۇقاتقا قارشى ئىشلەنگەن قىلمىشلار، دەپ ئىككىگە بۆلۈنىدۇ.

ئاللاھنىڭ ھەققىگە قارشى ئىشلەنگەن گۇناھ ـ مەسىيەتلەر

1048. سوئال: ئاللاھنىڭ ھەققىگە قارشى ئىشلەنگەن گۇناھ ـ مەسىيەتلەر قايسىلار؟

جاۋاب: ئاللاھنىڭ ھەققىگە قارشى ئىشلەنگەن گۇناھ ـ مەسىيەتلەر ئاللاھنىڭ قۇرئان كەرىم ياكى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ تىلى ئارقىلىق ئىنسانلارغا بىلدۈرگەن «قىل» ۋە «قىلما» دېگەن ئەمر - پەرمانلىرىغا خىلاپ كېلىدىغان ھەر قانداق گۇناھ ـ مەسىيەتلەرنى كۆرسىتىدۇ. چۈنكى ئاللاھ ئىنساننى شۇنچە گۈزەل شەكىلدە يارىتىپ، ئۇنىڭغا يەر يۈزىنىڭ خوجايىنلىقىنى بەرگەننىڭ سىرتىدا، ئۇنى ھۆرمەتلەپ مەخلۇقاتنىڭ ئەڭ ھۆرمەتلىكى قىلدى، ئۇنى تۈرلۈك ئېسىل نېمەتلەر بىلەن رىزىقلاندۇردى. بۇ سەۋەبتىنمۇ، ئاللاھنىڭ ئىنسانلار ئۈستىدىكى ھەققى ئەلۋەتتە چوڭدۇر. ئاللاھنىڭ ئىنسانلار ئۈستىدىكى ھەققى ئىنسانلارنىڭ ئاللاھنىڭ ئەمر - پەرمانلىرىنى ئورۇنلاش ئارقىلىق ئۇنىڭغا ئىبادەت قىلىشىدىن ئىبارەتتۇر. ئاللاھنىڭ ئەمر- پەرمانلىرىغا قارشى ھەر قانداق بىر ئىتائەتسىزلىك ئۇنىڭ ھەققىگە قارشى گۇناھ ـ مەسىيەت ئىشلىگەنلىكتۇر.

مەخلۇقاتقا قارشى ئىشلەنگەن قىلمىشلار

1049. سوئال: مەخلۇقاتقا قارشى ئىشلەنگەن قىلمىشلار قايسىلار؟

جاۋاب: مەخلۇقاتقا قارشى ئىشلەنگەن قىلمىشلار دېگىنىمىز: ئىنسانلارنى زىيان - زەخمەتكە ئۇچرىتىش، زۇلۇم قىلىش، ھەقلىرىنى يەۋېلىش، ھوقۇقلىرىنى دەپسەندە قىلىش، ئابرۇيلىرىنى تۆكۈش، ھايۋانلارنى ئازابلاش، قىيناش قاتارلىق يامانلىقلارنى ۋە جىنايەتلەرنى كۆرسىتىدۇ. چۈنكى مۇنداق قىلىش ئىنسانلارنىڭ باشقىلار تەرىپىدىن زىيان - زەخمەتكە ئۇچرىتىلماستىن ھۆزۈر ئىچىدە ياشاشتىن ئىبارەت تەبئىي ھەققىگە تاجاۋۇز قىلغانلىق بولىدۇ. شۇنداقلا، ھايۋانلارنى ئازابلاش، قىيناش ۋە ئۇلارغا قارشى ئىشلەنگەن قانداقلا بىر يولسىزلىق ئۇلارغا زۇلۇم قىلغانلىق ۋە ھايۋانلاردىن يوللۇق پايدىلىنىش، ئۇلارغا شەپقەتلىك مۇئامىلە قىلىشتىن ئىبارەت ئىسلام پرىنسىپىغا خىلاپلىق قىلغانلىق بولىدۇ.

تەۋبىنىڭ قوبۇل بولۇش شەرتى

1050. سوئال: ئاللاھقا قانداق قىلىنغان تەۋبە قوبۇل بولىدۇ؟

جاۋاب: ئاللاھ تائالانىڭ ھەققىگە قارشى ئىشلەنگەن گۇناھ - مەسىيەتلەرنىڭ تەۋبىسى تۆۋەندىكى ئۈچ شەرت بىلەن قوبۇل قىلىنىدۇ. ئۇلار:

(1) بۇرۇن قىلغان گۇناھ، يامان ئىشلىرىغا پۇشايمان قىلىش،

(2) گۇناھ، يامان ئىشلاردىن قەتئىي قول ئۈزۈش،

(3) بۇرۇن قىلغان گۇناھ، يامان ئىشلارنى قايتا قىلماسلىققا چىن ئىرادە باغلاش.

1051. سوئال: ئىنسانلارغا قارشى ئىشلەنگەن يامانلىق ۋە جىنايەتلەرنىڭ تەۋبىسى قانداق بولىدۇ؟

جاۋاب: ئىنسانلارنىڭ ھەققىگە قارشى ئىشلەنگەن قىلمىشلار ۋە يامانلىقلارنىڭ تەۋبىسىنىڭ قوبۇل بولۇشى ئۈچۈن يۇقىرىقى ئۈچ شەرت بىلەن بىرگە، ھەق ئىگىسىنى رازى قىلىش شەرت قىلىنىدۇ. چۈنكى بۇ خىلدىكى ھەق ئاللاھ تائالانىڭ ھەققى بولماستىن، ئىنسانلارنىڭ ئۆز ھەقلىرى بولغانلىقى ئۈچۈن، ئۇلار قىلمىشكارلىرىنى ئۆزلىرى كەچۈرمىگىچە ئاللاھ تائالا كەچۈرمەيدۇ ۋە تەۋبىلىرىنى قوبۇل قىلمايدۇ. مانا بۇ، ئاللاھ تائالانىڭ ئادالىتىدۇر.

تەۋبە - ئىستىغفارنىڭ پايدىسى

1052. سوئال: تەۋبە - ئىستىغفارنىڭ قانداق پايدىسى بار؟

جاۋاب: تەۋبە - ئىستىغفارنىڭ پايدىسى گۇناھلارنىڭ ئەپۇ قىلىنىشىدىن باشقا ئاللاھنىڭ رەھمىتىگە ئېرىشىش، جەننەتكە كىرىش، قىيىنچىلىقلارنى يېڭىش، مول رىزىققا ئىگە بولۇش قاتارلىق نۇرغۇن پايدىلىرى بار.

قۇرئان كەرىم بىزگە تەلىم بېرىپ مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئى مۆمىنلەر! ئاللاھقا سەممىي تەۋبە قىلىڭلار، ئۈمىدكى، پەرۋەردىگارىڭلار سىلەرنىڭ گۇناھىڭلارنى يوققا چىقىرىدۇ، سىلەرنى ئاستىدىن ئۆستەڭلەر ئېقىپ تۇرىدىغان جەننەتلەرگە كىرگۈزىدۇ﴾[1].

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئىستىغفارنىڭ پەزىلىتىنى بايان قىلىپ مۇنداق دېگەن: «ئىستىغفار ئېيتىشنى ئۆزىگە ۋەزىپە قىلغان ئادەم ئۈچۈن ئاللاھ تائالا ھەر قانداق قىيىنچىلىقتىن چىقىش يولى ۋە ھەرقانداق غەم- قايغۇدىن خۇشاللىق يارىتىپ بېرىدۇ، ئۇنىڭغا كۈتۈلمىگەن يەردىن رىزىق بېرىدۇ.»[2]

(1).تەھرىم سۈرىسى 8 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

(2) ئەبۇ داۋۇد رىۋايىتى

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تەۋبىنىڭ زۆرۈرلۈكىنى تەكىتلەپ مۇنداق دېگەن: «ئەي ئىنسانلار! ئاللاھ تائالاغا تەۋبە قىلىڭلار، مەن ھەر كۈنى ئاللاھ تائالاغا 70 قېتىمدىن كۆپرەك ئىستىغفار ئېيتىمەن ۋە كەچۈرۈلۈشۈمگە تەۋبە قىلىمەن»[1].

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تەۋبىنىڭ پەزىلىتى توغرۇلۇق مۇنداق دېگەن: «ئاللاھ تائالا كېچىدە كۈندۈزلىرى گۇناھ سادىر قىلغانلارنىڭ تەۋبىلىرىنى قوبۇل قىلىش ئۈچۈن قولىنى سوزۇپ تۇرىدۇ، كۈندۈزدە كېچىلىرى گۇناھ ئىشلىگەنلەرنىڭ تەۋبىلىرىنى قوبۇل قىلىش ئۈچۈن قولىنى سوزۇپ تۇرىدۇ، ئاللاھ تائالا تا قىيامەتكىچە شۇنداق قىلىدۇ.»[2]

---

(1) بۇخارى رىۋايىتى
(2) مۇسلىم رىۋايىتى

www.uyghurkitap.com

پايدىلىنىلغان ماتېرىياللار

ئەرەبچە ئەسەرلەردىن

1. كتاب التوحيد — للشيخ محمد صالح الفوزان
2. كتاب الإيمان — للشيخ عبد المجيد الزنداني
3. العقائد الإسلامية — للشيخ سيد سابق
4. العبادة في الإسلام — للدكتور يوسف القرضاوى
5. الحلال والحرم في الإسلام — للدكتور يوسف القرضاوى
6. التسهيل الضروري لمسائل القدوري للشيخ محمد عاشق إلهي البرني
7. مجموع الصلوات في الإسلام — للأستاذ محمند شوكت العليان
8. صفة صلاة النبي — للشيخ ناصر الدين الباني
9. فقه السنة — للشيخ سيد سابق
10. أصول التشريع الإسلامي — للدكتور علي حسب الله
11. فقه السيرة — للشيخ محمد الغزالي
12. الرحيق المختوم — للشيخ صفي الرحمن المباركفوري
13. فريضة الزكاة في الإسلام — للشيخ محمد علي الصابوني
14. منهاج المسلم — للشيخ أبوبكر الجزائري
15. مجموع الفتاوى — لشيخ الإسلام ابن تيمية
16. فتاوى معاصرة (جلد1-2-3) للدكتور يوسف القرضاوي

تۈركچە ئەسەرلەردىن

1. Temel dini bilgiler — Muhammed Ince
2. Islam fikhi Ansiklopedisi — Wehbe Zuheyli
3. Tam namaz hacasi — Omer nasuhi Bilmen
4. Ibadetin getirdikleri — Safwet Senih
5. Inancin golgedinde — M.Fethulla Gulen

ئۇيغۇرچە ئەسەرلەردىن

1. ئىسلام ئەقىدىلىرى	مۇھەممەد يۈسۈپ
2. ئىسلامدىكى ئائىلە تۈزۈمى	مۇھەممەد يۈسۈپ
3. ناماز ۋە ئۇنىڭ ئەھكاملىرى	مۇھەممەد يۈسۈپ
4. روزا ۋە ئۇنىڭ ئەھكاملىرى	مۇھەممەد يۈسۈپ
5. زاكات پەرزى	مۇھەممەد يۈسۈپ
6. ھەج ۋە ئۆمرە قوللانمىسى	مۇھەممەد يۈسۈپ